SETIMA.

EL SANT[illegible]SSIMO PROFETA ELIAS [illegible]VALA EN SANTIDAD [illegible] GRAN BAVTISTA.

1 SOLO Dios, que como dice el Espiritu Santo pesa los espiritus, i justifica las almas, i las corona de gloria a la medida de sus merecimientos, es el que puede hazer justa i cierta balança del grado de santidad que gozan, i las ventajas que en èl vnas hazen a otras: en esta v[illegible]ongeturarlo podemos sus criaturas, no saberlo, si el que [illegible]e todo no nos lo manifiesta con infalibles luzes. Con[illegible]nos Santos cõ otros, como sea con humilde i prõ- *Proverb, 16*

vina Escritura esplicada por los Padres. Dotores, i estando a las reglas de la Sagrada Teologia, no con fin de altercar con porfia vanamente, sino de que Dios que es maravilloso en sus Santos, sea glorificado en ellos; ni es digno de repreension, ni se haze sin egenplares que merecen imitacion i respeto. Sã Anbrosio i San Agustin conparan al Bautista con los Patriarcas, Profetas, i Santos que le precedieron. Santo Tomas i Beda a san Pedro Apostol i al Evãgelista san Iuan. San Maximo i san Leon Papa â san Pedro i a san Pablo. San Pedro Damiano, Cesario i otros muchos a los dos Iuanes prodigios de la gracia. Los dos Gregorios Nazianzeno i Niseno a san Basilio con los Patriarcas i Profetas antiguos. I Cristo nuestro divino Maestro parece dejò abierto el canpo a estas conparaciones en que se egercitasse la docta piedad, quando Matth. 11. dijo aquellas palabras tan en honor del gran Bautista: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*: que tanto hã dado que discurrir i aun que disputar a las plumas Catolicas, para averiguar si en ellas le antepone a todos, ò si dejan lugar pa-

Ambros. serm. 64.
August. ser. de Sanctis.
D. Tho. 1. p. 20. artic. 4. gum. 2. & ... tione ad ips...
Beda sup. c... Ioann. & ... & Matth. ... alij multi.
Maximus ... vlt. de SS. ... tro & Pau...
Leon ser. de ... tiv. Aposto...
Damian se... de SS. Ioan... Bapt. quan... vang.
Cæsar Dia... 3. SS. Gre... Naz. ... Orat. ...

ro se aya enbaraçado el zelo de algunos doctos, presupongo vna verdad à mi juizio indubitable, que servirà para mas grato recibo de todas las excelencias que descubrimos en nuestro gran Patriarca. No ài duda que el Santissimo Profeta Elias fue santo del Testamento viejo, porque naciò i viuiò en aquella lei antigua, dada de Dios por medio de Moisen, professandola i observandola con suma puntualidad i perfecion en fe, i esperāça de Cristo, que avia de venir à redimir el genero humano. Pero tanpoco se puede dudar que en todo rigor ès tanbien santo del Testamento nuevo, i pertenece mas à la Lei de Gracia que à la Escrita: pues vive, ha vivido i vivirâ muchissimos mas años en la de Gracia cō fè de Cristo ya venido, muerto, resucitado i glorioso en el cielo; que es la primera i como fundamental diferencia de los Padres del Testamento nuevo i de los del viejo, como bien enseña Suarez probando con Sāto Tomas 2.2.q. 174. art. 4. ad 3. que san Iuan Bautista pertenece a la Lei de Gracia: *Quia apertè Christum cognovit, & in eum*

...m.2.in 3.p. ...sect.4

COLLATIONES PATRVM.

Opus IOANNIS EREMITÆ, qui & Cassianus dicitur.

De institutis Cœnobiorum, Origine, causis & remediis vitiorum, LIBRI XII.

Patrum COLLATIONES XXIIII.

Auctoris vitam, & quæ ingenij sui præclara monumenta reliquerit, sequens pagella paucis explicat.

Cum Indice locupletissimo.

~~Hic liber est collegium Carmelitarum discalceatorum Hispalense, quod Dominus indicat eius.~~

LVGDVNI,

SVMPTIB. PHILIPPI TINGHI FLOREN.

M. D. LXXIIII.

AVCTOR QVIS AC QVALIS FVERIT, QVOS LIBROS, AD quos,& de quibus scripserit, commendatitia breuisque expositio.

ILLVSTRIS, prudens, ac facundus inter Ecclesiasticos scriptores claruit Ioannes Cassianus, de cuius eleganti facundia Gennadius presbyter in libro virorum illustriũ inter alia sic scribit, Cassianus, inquit, natus Scytha, Constantinopoli à Ioanne magno episcopo diaconus ordinatus, apud Massiliam presbyter, condidit duo monasteria virorum & mulierum, quæ vsque hodie extant. Scripsit experientia magistrante, librato sermone, & vt apertius dicam, sensu verba inueniens, & actione linguam mouens, res omnium monachorum professioni necessarias, &c.

Multa etenim præclarus hic vir scripsit, inter quæ etiam compertas in Aegypto vitas Patrum doctrinasque & regulas, datis ad plurimos libris exposuit.

Scripsit equidem ad Castorem Episcopum de institutis Cœnobiorum, de origine & causis curationibusque principalium vitiorum libros duodecim.

Digessit præterea collationes cum patribus Aegyptiis habitas: ad Leontium quidem episcopum, & fratrem Helladium, collationes decem in Scythica heremo commorantium patrum: videlicet Moysi duas, de destinatione monachi ac fine. Et de discretione Pafnutij vnam: de triplici ad seruiendum Deo vocatione & renuntiatione. Danielis vnã, de pugna carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Serapionis vnam de impugnatione omnium vitiorum. Theodori vnam de prosperis & aduersis huius seculi, & causis flagellorum Dei. Sereni duas, de spiritalibus nequitiis: & de principatibus ac potestatibus. Isaac duas, de qualitate orationis: & de eiusdem iugitate.

Ad Honoratum episcopum & Eucherium, septem alias trium anachoretarum in Thebaida Aegypti eremo consistentium, hoc est, Cheremonis tres, de perfectione, de castitate, & de protectione Dei. Nesterotis duas, de scientia spiritali: & de charismatibus diuinis. Ioseph duas de amicitia vera: & de diffiniendo, id est, promittendo vel nõ diffiniẽdo.

Postremò, septem alias ad Iouinianum, Mineruium, Leontium & Theodorum: quæ sunt quinque Abbatum in vlterioris Aegypti partibus habitantium, id est, Pyamonis vna, de tribus antiquis monachorum generibus, & quarto nuper exorto. Ioannis vna, de vita cœnobitica & eremitica. Pynufij vna, de satisfactione pœnitentiæ. Theone tres, de remissione quinquagesimæ, & de nocturnis illusionibus. Et de eo quod dicit Apostolus, Non enim quod volo bonum facio, sed quod odi malum hoc ago. Abraham vna, de mortificatione. Quæ certè ipsius memorati viri opuscula, multam ædificationem continent animarum: & luculento sermone nitescunt. Nec inter plurima antiquorum scripta, quenquam ad spiritales profectus atque perfectionis apicem tendenti, vtilius aliquid arbitror legisse.

Vnde & Casiodorus monasterij sui fratres ad huius venerandi Patris scripta perlegenda exhortando, sic scribit, Casianum, inquit presbyterum, qui conscripsit de institutione fidelium monachorum sedulo legite, frequenter audite. Qui inter ipsa sancti propositi initia, octo principalia vitia dicit esse fugienda. Hic noxios motus animarum ita competenter insinuat: vt excessus suos hominem pene videre faciat & vitare compellat, quos antea confusione caliginis ignorabat.

Et beatus pater Dominicus (vt historia de eius vita conscripta testatur) librum illum, qui Collationes Patrum inscribitur, studiosè legens, ac vigilanter intelligens, salutis in eo rimatus semitas, ad magnum salutis apicem peruenit.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM QVAE IN LIBRIS IOANNIS Cassiani continentur.

A.

ABBAS Ioannes rigat lignum aridũ, lib.iiij cap.xxij
Abbas Pynufius fratrum pedibus prouoluitur, lib iiij.cap xxx
Abbas Macharius mortuũ suscitat, col xv cap iij
Abbas Abraham vbera mulieris arida, lacte abundare facit, & claudum curat, collatio xv.cap.iiij.& v
Abbas Pafnutius prosternit se ad veniam in limine ecclesiæ, collat.xviij.cap xv
Abrenunciatio quid sit, libro iiij cap xxxiiij
Abrenunciatio nõ prodest si implicamur dimissis, libro iiij cap.xxxvj
Abrenunciantis præparatio contra temptationes, libro iiij cap xxxviij
Abrenuncians ad perfectionẽ sine charitate contendens, collat.j.cap vj
Abrenunciationum tria genera, colla.iij cap.iij.vj.& vij
Abrenunciatio exterior non prodest absque interiori, collat iij cap.vij
Abrenunciatio malorum describitur, collat.iiij cap xx. & xxj
Abstinentia spiritalis puritatẽ cordis generat, li.v.c.xxj
Abstinentia corporalis quare exerceatur, lib.v c xxij
Abstinentia senis comedẽtis & adhuc esurientis, libr.v. cap.xxv
Abstinentię temperamentum quomodo sit seruandum, collat.xxj.cap.xxij
Abstinentiam nostram celare debemus, colla.v.cap xix
Abstinentiam cur interdum temptatio carnis sequatur, collat xxij.cap.ij.& iij
Acidię natura describitur, lib. x cap.x
Acidia quãta dispendia inferat menti, lib.x.cap.ij
Acidia quibus generibus superat monachum, lib.x.c.ij
Acidia cæcat mentẽ ab omni virtute, libro x cap.iiij
Acidiæ duplex est impugnatio, lib x cap.v
Acidia capti, quomodo collabuntur, lib.x cap.vj
Actionis ordo mutatur sine culpa propter effectũ studij, collat.xvij.cap.xiiij
Actualis perfectio duplici ratione subsistit, col x[illegible]j
Actualis perfectio erga m[illegible]ta studia deriuatur, collat. xiiij.cap iiij
Actuum præteritorum recordatio quousque sit haben-

da,col xx cap.vij
Adam vniuersarum rerum naturas nouit, collat. viij. cap.21
Agonis carnalis similitudo ad certamen spiritale, lib. v.cap 12
Agônis spiritalis fundamentũ in quo collocetur, libr. quinto,cap.xvij
Agonis mundialis purificatio,libro vj.cap vj.
Ambidexter vir perfectus figuraliter nuncupatur, col. vj cap.x
Amicitiarum genera diuersa sunt,col.xvj.cap ij
Amicitia indissolubilis virtutum parilitate fœderatur, col 16.cap.3
Amicitia perpetua tantum inter perfectos stare potest, colla.xvj.cap v
Amicitia quomodo possit inuiolabiliter retentari, col. xvj.cap.vj
Amicitiæ iuramento firmatæ indiruptæ stare non possunt,collatione xvj. capitulo xxviij
Amor Dei comparatur viro qui à muliere deseritur. colla.xiij.cap.viij
Anachoretarum principium & ordo,col.18 cap.vj
Anachoretæ qualia loca debeant expetere. colla 24. cap.ij
Angelum sathanæ pro angelo lucis suscipit hero, col. ij cap.v
Angeli non sunt putãdi immutabilis esse naturæ,col. vj.cap.xvj
Angeli creati probantur ante cœlum & terram, colla.8. cap.vij
Angelorum lapsus & diaboli describitur , collatio. viij. cap.viij
Angeli duo singulis hominibus sunt deputati , collat. 8 cap 17
Animæ perpetuitas & natura describitur col.j.cap.13
Animæ & aquariæ mole cõparatio,col.j.cap 18
Animæ decor & fœditas in quibus consistat, colla. vj. cap.viij
Animarum tres sunt status, col.4 cap.19
Animæ mobilitas, collat.vij. cap iij
Animæ status & virtus , col. vij cap.4
Anima naturaliter nunquam potest esse ociosa, col. vij. cap 4
Animæ perfectio & similitudo,col.vij cap.v
Animæ mobilitas plumæ vel pennulæ comparatur, col. ix.cap.4
Anima immũda non tradere nec percipere potest scientiam spiritalem, colla. 14. cap.14
Animæ naturaliter in sunt semina virtutum,collat. 14. cap.12
Animæ motus tripertitus distinguitur,collatio.24.capitu.15

Animæ pars inferior primo succũbit temptationibus, col. 4.cap 17
Archebij episcopi vita laudabilis,lib.v.cap.xxxvij
Arma christianorũ quæ sint quæ ad præliorum exercitia præparentur,collat.vij. cap.v
Artes omnes propriũ finem habent,col.viij.cap ij
Artis magicæ auctor quis fuit,col.j.cap.21
Athletis christi in corpore cõstitutis pugna nõ deest, libr.v cap.19
Auaritiæ morbus quã perniciosus sit,lib.7.cap.ij
Auaritiæ morbus difficulter repellitur,lib 7.cap.6
Auaritia vnde generetur & quanta mala ipsa generet, lib 7.cap.7
Auaritia omnes virtutes impedit,lib.7.cap.8
Auarus monachus nõ potest permanere fixus in cœnobio,lib.vij cap.9
Auarus monachus graui labori se subiicit, libro vij. cap.10
Auari monachi requirũt fœminas pro custodia pecuniarũ,lib.7.cap.xj
Auaritiæ morbus triplex esse diffinitur.lib.7.cap.14
Auari monachi testimonio colorato se defendunt, libro 7 cap 16
Auaritia superatus ignominiosus redditur, libro vij. cap.20
Auaritia qualiter debeat superari, libro vij. capitulo xxj
Auarus esse potest non habens pecunias, libro viij. cap 22
Auaritia non potest vinci nisi nuditate,libro vij. capitulo 24
Auaritia paruum exitum sortitur,libro vij cap.25
Auaritia lepram animæ infert,lib.vij.cap 26
Auaritia victoriam nuditate conquiri,libro vij.capitulo 28
Auaritiam vincere potest perseuerans in monasterio, lib.7.cap.31
Auaritiæ & naturalium vitiorum differentia, collat. v. cap.8
Auctoritatem quidam annorum numerositate vsurpant,col.ij.cap 13
Auctor huius libri binomius fuit, libro quinto capitulo 35
Auctor huius libri non tantum audita sed visa narrat.In prologo primo qui incipit,Veteris.
Auctor monachorum in primordio fidei quis fuit, libro ij.cap.v.
Auctores à quibus cingulus monachorum habuit exordium,libro primo capitulo ij
Auctores baculorum qui à monachis deferuntur, libro j.cap.ix

B.

BAculos quare deferāt monachi libro j.cap.ix
Basilij sententia de virginitate sua,lib.vj.cap.xix
Basilij sententia contra auarum monachum, libro vij. cap.xix
Blasphemus traditur immundissimo spiritui, libro xij. cap.xx
Bella carnalia non obtinens, spiritaliter pugnare nō potest,libro v.cap.xvj
Bellum auaritiæ extra naturam esse dicitur, libro vij. cap primo
Beneficiū nuditatis non prodest cupidis, libro septimo cap. xxij
Bonitas humana, si diuinæ bonitati comparetur, non est bona, collatione xxiiij. cap. iiij
Bono summo nemo potest iugiter intendere, collatione xxiij.cap v
Bonum principale consistit in diuina contemplatione, collat j.cap viij
Bonum malum & medium huius mundi, collatio. vj. cap iij
Bonum velle confortat & dirigit Deus, collatione xiij. cap.xj
Bonum principale non propter inferius bonum debet exerceri,collat.xxj.cap xv
Bonum pricipale quomodo à cæteris bonis discernatur, collat.xxj.cap xvj
Bonum multiplex consummauit Paulus Apostolus, collat xxiij.cap.ij
Bonum quod Apostolus se perficere nō posse testatur, collat.xxiiij.cap.ij

C.

CAlciamentis quare non sint vsi monachi in Aegypto,lib.j. cap.x
Chananeorum terra quondam fuit semini Sem deputata,collat.v.cap.xxiiij
Charitatis perperuitas describitur,collat. prima,cap.xj
Charitatis sublimitatem quibus gradibus ascendere debeamus,colla.xj.cap vij
Charitatis affectu declinantes vitia colla.xj cap viij
Charitas de seruis facit filios & imaginem Dei confert, collat.xj cap .ix
Charitatis perfectio est pro inimicis orare,col.xj.cap.x
Charitate nihil preciosius inueniri potest. collatio. xj. cap.xij
Charitati nihil est præponendum,col.xvj.cap.vij
Charitatis non solū res Dei, sed etiam Deus est, collat. xvj.cap xiij
Charitatis gradus describuntur collat.xvj.cap.xiiij
Charismatum donatio tripartita finitur,colla.xv.ca.j
Charismatū bona non in mirabilibus, sed in virtute cōsistunt,collat.xv.cap vij

Carmi

Carminum ſecularium quomodo poſſumus obliuiſci, collat.xiiij.cap.xij.& xiij

Carnis vocabulum in ſcriptura diuerſimodè exponitur,collat.iiij.cap.x

Caſtitas ſanctimonia nuncupatur,lib.vj.c.xv.& xvj

Caſtitatis & continentiæ differentia,libro vj.cap.iiij.& col xij.cap.xj

Caſtitas peculiaris gratia eſt inter munera Dei,libro vj. cap.vj

Caſtitatis cuſtodiam augere debet præmium , libro vj. cap 17

Caſtitas ſine humilitate obtineri non poteſt libro ſexto,cap.xviij

Caſtitas excellens abbatis Sereni , collatione vij. capit. j.& ij

Caſtitatis gradus & differentiæ deſcri[illegible]ntur, collatio. xij. cap. vij

Caſtitatis naturam inexperti cognoſcere non poſſunt, collat.xij cap.viij

Caſtitatis perfectæ ſigna,collatio,xij.cap.viij

Caſtitati non nocet carnis cõmotio accidens per ſomnum,collat.xij.cap x

Caſtitatis dulcedinem ſoli agnoſcunt qui experiuntur, collatio.xij.cap xiij

Caſtitatis poſsibilitas in quo tempore poſsit agnoſci, collat.xij.cap.xv

Caſtitatis finis debitus , collatio.xij.cap.xvj

Caſtitatem imaginariam philoſophi habuerunt, collat. xiij cap.v

Caſtitatis inſtrumenta abſq; auxilio Dei retinere non poſſumus , collatione xiij. cap.vj

Caſtitatis exemplum famoſum agricolę,collatio.xiiij. cap.vij

Caſtitatis perfectæ reuelatio, collatio.xv.cap.x

Cellam deſerere quantũ detrimentum ſit,col 6.c xv

Cellam tradit fratribus cum vtenſilibus ſuis Archebius, lib v.cap.37

Cellulas repetere & inhabitare qualiter debeamus,li- [illegible] cap [illegible]

Cœnobitæ qualiter in congregatione viuere debeant, lib.iiij.cap.42

Cœnobitarum profeſsio, quibus auctoribus ſit inſtituta,collat.xviij.cap.v

Cœnobitarum vtilitas ad differentiam eremitarum,collatio xix.cap.6

Cœnobij & monaſterij differentia,collat.18. cap. 10

Cœnobij & ſolitudinis fructus deſcribuntur , collat. 19.cap.viij

Centurio euangelicus tenet ſimilitudinem animæ perfectæ,collatio.7.cap.v

Cheremonis abbatis ætas, inceſſus,& excuſatio, collat. xj cap iiij

Cheremonis abbatis verba, de caſtitate,collat.1[illegible] c.j

Chriſtus

Christus quomodo solus absque peccato temptatus sit, collat.v.cap.v
Christus qua ratione temptatus sit à diabolo, colla.v. cap.6
Christus cur aut humilis, aut glorificatus appareat, collatio.10.cap.6
Christus non tantum facti, sed & voluntatis inspector est, collat.16.cap.22
Christus solus absque peccato, collat 22.cap.9
Christus solus absq; vulnere peccati vicit diabolum, collatio.22.cap.10
Christus solus venit in similitudinem carnis peccati, collat.22.cap.xj
Christus temptatur in vitiis quibus & primus homo temptatus est, col v.c.6
Cibi quotidiani optimus modus, collatio.ij.cap.19.21.22.& 26
Cilicinam vestem quare patres respuerunt, lib.j c.iij
Cingulus monachorũ à quibus ortum habuerit, libro j.cap.ij
Cinguli spiritalis sacramentum, lib.j.cap.11
Cogitationes prauas quomodo excludere debeamus, libro 6.cap.13
Cogitationum status describitur, collat.j.cap.16
Cogitationum nostrarum triplex principium, collatio.j. cap 19
Cogitationũ quadruplex discretio, collat.j. cap.22
Cogitationum discretio ad similitudinẽ numularij, collatio j.cap.20
Cogitationes senioribus patefacere debemus, collat. ij.cap.11
Cogitationes nostras quomodo cognoscant dæmones, collat.7.cap.15
Cogitationes nostras dæmones quibusdam cõiecturis eliciunt, collatio.7. cap.16
Cogitationes bonę difficilius custodiuntur, quàm concipiantur, collatione nona, cap:vij
Cogitationum mutabilitas, collat.x cap.13
Cogitationum suarum arcana manifestant, collatione 24.cap.1
Cogitationes suas quomodo debeat monachus custodire, collatio.24.cap.6
Cognitio spiritalium rerum quomodo apprehendatur, collatio.14.cap.2
Colobiis quare vtantur monachi, lib j.cap.v
Comedere & bibere extra mensam, quàm illicitũ sit, lib iiij.c.18
Comedendi tẽpus atq; mensura, collat.21.cap.23
Commotiones nostro vitio non aliorum excitantur in nobis, lib.nono, cap 5.& 6
Comparatio eius qui destinata ferire contendat, collatio.j.cap.v
Cõmunione Dominica nunquam

quam se dignũ aliquis iudicare debet,col.21.cap.6
Concupiscentias carnis qualiter extinguere debeamus libro v.cap.11
Concupiscentia spiritus quid sit,collat 4.cap.11
Concupiscentia carnis aduersus spiritũ quid nobis prosit,collat.iiij.cap.15
Concordia sex vitiorum,& dissidentia duorum ab iisdem,collat.v.cap.10
Confidentiæ propriæ periculum,collatio.2.cap.11
Compunctionum causæ diuersæ sunt, collatio nona, cap.26
Compunctionũ diuersæ sunt qualitates, collatio nona, cap.27
Consilium pauperum & simplicium non debemus respuere: In prologo primo qui incipit,Veteris.
Consilio fideli anxietas magna remouetur,collatione 17.cap.3
Contemplationis status ad similitudinẽ Mariæ & Marthæ,collatio.prima,cap.8
Contemplatio Dei multipharie concipitur, collatione j.cap.15
Contẽtiones religiosorũ pro vilibus rebus, collat.2.c.6
Contẽnentes magna, occupãtur aliqñ paruis,col.4.c.21
Cordis stabilitas quomodo possit acquiri, col.10.c.14
Correctionũ diuersarum regulæ,lib.4.cap.16
Criminosum habetur si quis suum quippiam dixerit,libro 4.cap.13
Crux nostra timor Domini est,lib.4.cap.35
Crux impressa pectori & fronti non sinit dæmones approximare,collatione viij. cap 18
Culpæ fratrum quomodo puniantur,lib 4.cap.16
Culpæ leuiores fuerunt non nullis causa mortis,collat. 6.cap.11

D.

Danielis abbatis vita describitur, collat.quarta,cap primo
Debitum creditoribus pro matre persoluit Archebius,lib.v.cap.38
Decipientis & decepti pœna innuitur,collatio.8 cap.11
Decimas fideliter offerentes commendantur, collatio. 21.cap.2
Decimarum & primitiarum oblatio,collatio 21.c.3
Dei voluntate vel permissu cuncta geruntur, collatio. 3 cap 20
Deo quædam ex consuetudine naturæ nostræ ascribimus,lib.8.cap.3
Deo membra humana quare ascribuntur, libro octauo, cap 4
Deus solus incorporeus dicitur,collat.7.cap.13
Deus nihil quod substantialiter malum sit,creauit,collatio.8.cap.6

Deus

Deus in adiutorium meum intende, quantæ sit virtutis, colla. x. cap. x
Deus sæpe inuitos nos trahit ad salutem, collat. xiij. cap. vj
Deus diiudicat vniuersa secũdum præsentes actus hominum, colla. 17 cap. 26
Dęmones quid possint in cogitationibus : & quid non possint, col. vij. cap. xv
Dæmones certi vnicuique vitio prælati sunt, collat. vij. cap. xvij
Dæmones quem modum pugnatione seruent, col. vij. cap. xix
Dæmones sunt vnius fortitudinis ad contemplandum, col. vij cap xx
Dęmones nõ sine labore confligunt cum hominibus, col vij cap xxj
Dęmones non habent potestatẽ lædendi nisi permissi à Deo, col. 7. ca. 22
Dęmonum potestas imminuta est, col. vij. cap. 2;
Dęmones quomodo sibi aditum præparent in corporibus hominũ. col. 7 cap. 3
Dæmonum diuersa sunt studia & voluntates, col. vij. cap. 31
Dęmoniorũ genera cõtra iustos dimicantia, collat. vij. cap. 31
Dæmonũ inquietudo quam in aere semper exercent, col. vij. cap. xi
Dæmonum casus & initium lapsus eorundem, col. 8 cap 6 & x
Dęmonum pugna quam aduersus se ipsos cõmouent. col. viij. cap. xiij
Dæmonum subiectio quam suis principibus exhibent, col. 8. cap. 6.
Dæmones nihil aduersus homines prævalent nisi prius mentes possederint, colla. vij. cap. xix
Derelinqui interdũ à Domino vtile nobis est, col. iiij. cap vj
Diabolus nostro fini semper insidiatur, libro iiij. capitulo 37
Diaboli illusiones quibus incautos decipit, col. j. ca xx
Diabolus in claritate apparens creditur esse nuncius iustitię, col ij. cap. vij
Diaboli peccatum quare sine remedio & venia sit, colla. iiij cap. 14
Diabolus nullum decipere potest nisi eum qui præbuerit suæ voluntatis consensum col. vij. cap. viij
Diabolus quomodo dicatur mendax & pater eius, col. 8 cap 25
Diffinitionibus apostolorum & patrum non nostris viuere debemus, libro vij. capitulo 8
Diffinitionibus propriis confidens perfectionis culmen ascendere non potest, collatione ij. capitulo xxiiij

Diffi

Diffiniendum nullis eſt de his quæ ad vſum humanum pertinent,collat.xvij. cap.xxxj
Diffinitio immobilis in quibus ſit tenenda,& in quibus reſcindenda,col xviij. cap.xxix
Diffinitio incauta veniabiliter mutatur.collatio. xvij. cap.viij
Diffinitionibus noſtris non debemus obſtinatè adhærere, col.xvij cap.25
Diſcretio inter nobiliſsima ſpiritusſancti dona numeratur,col.ij.cap.j
Diſcretio quãta bona conferat religioſo.collat ij capitulo ij
Diſcretionis bonũ multipliciter in ſcripturis cõmendatur,col ij.cap 4
Diſcretionis imperitia ſunt decepti Saul & Achab,col. ij.cap.iij
Diſcretio principaliter ducit ad Deum,col.ij.cap.ij
Diſcretionem appetere debemus,col.ij.cap.xvj
Diſcretio vera quomodo poſſideatur,col ij cap.x
Diſcretionis imperitia decepti,collatione ij capitu v. vj.vij.& viij
Diſpenſatio Dei inſcrutabilis eſt,colla. 3.cap.17
Diſſenſio quibus de cauſis naſcatur inter ſpiritales, collatio.16 cap.8
Diſſenſionũ cauſæ ſpiritales ſint amputandæ, collatio. 16 cap.9
Directio cordis in Deũ, collatio.j.cap.13
Dilectio naturaliter ineſt omnibus animãtibus ſecundum genus ſuũ,col.16.c.2
Diluuio iuſtè puniti ſunt, qui ante peccauerunt,collatio 8.cap.21
Docere alios poſſe prçſumentes corripiuntur, collatio 24.cap 26
Dominicæ diei conſuetudo, ad differentiam aliorũ dierum,lib.1.cap xj
Dormire quare poſt matutinas diſſuadeatur,lib.2.cap. 13.& lib.3. cap.v
Dormire quando ſit vituperabile & quando laudabile,lib.v.c.29.& 31
Diuitiarum triplex genus, collat.3.cap.9
Diuitias corporales tantum relinquens perfectus eſſe non poteſt,col.3.cap.10

E

Ebrietas non tantum ex vino cauſatur, lib.v.c.6
Eligi quis debeat in prælatũ, lib.ij.cap 3.
Epiſtolæ parentum comburuntur antequam legantur,lib v.cap 32
Error hæreticorum deteſtabilis de Chriſto &latrone, collatio.j.c.14
Errores non verè renunciantium manifeſtat ſenex, collatio 23.cap.2
Eſca delicatiſsima apud Aegypti monachos quæ ſit,

Esca delicatissima apud egypti monachos quæ sit, lib. 4. capi. 11
Esca quo fine sumenda sit, lib. v. capi. 8
Escæ sumendæ tempus excedere non debemus, lib. v. cap 20
Esca monachi qualis esse debeat, lib. v. cap. 23
Escam in cella senex nunquam solus accipiens, lib. v. cap. 26
Esca multiplex sanctarum scripturarum, col. 8. cap. 3
Euangelij gratia quid conferat perfectis & infirmis, col. 21. cap 6
Euangelij sub gratia an sub legis terrore velimus consistere: situm est in nostra potestate, col. 21. cap. vij.
Euangelicæ perfectionis gratia quomodo quis probetur esse subiectus, collat. 21. cap 34
Euagatione corporis magis aggrauatur quàm releuatur anxietas cordis, colla. 24 cap. v.
Eunuchorũ tepor describitur. col 4. cap. 17
Exauditionis indicia sunt multa, col 9 cap 32
Exauditionis diuersæ sunt causæ. col. 9. cap. 34.
Excusatio casſiani de institutis patrum scribendis. In prologo primo qui incipit, Veteris.
Excitator fratrũ solita hora debet cõmonere fratres, lib. ij. cap. 17
Exẽpla perfectionis ab vno vel à paucis expetere debemus, lib. 4. cap 11
Exempla virtutum à paucis vel rarissimis sumamus, col. 3. cap 7.
Exemplũ de auaro monacho libro 7 cap 11
Exemplum de iuda contra morbum auaritiæ, libr. 7. cap. 23
Exemplũ de fratre acidioso, lib. 10. cap. 20
Exemplum regis Ezechiæ vana gloria deiecti, libr. 11. cap. x.
Exemplum regis Oziæ vana gloria superati, libro 11. cap. xj.
Exemplum Ioas regis Iudæ quid propter superbiá meruerit, lib. 12. cap. 21
Exemplum fratris ieiunium differentis propter indebitum finem, collat 2. cap. 24
Exemplum de rustico qui castitatem cum vxore sua tenuit, col. 14. cap 7
Exẽplũ patiẽtiæ de quadã fœmina, col. 18. cap. 14
Exemplũ patientiæ de beato abbate Pafuntio, colla. 18. cap. 15
Exemplum de fratre qui dæmonum cateruam vidit, col. 7 cap. 10
Exẽplũ de fratre qui propter pollutiones communione abstinuit, col 22. cap. 6
Expositio illius. Exercitatio corporis ad modicum vtilis est,

tilis est,col.j.cap x
Expositio dominicæ orationis,col.9.18
Expositio illius. Omnibus omnia factus sum, collat. 17.cap.20
Expositio versiculi. Præueni in maturitate & clamaui, col.21 cap.26
Expositio illius. Non quod volo bonũ facio:sed quod odi malum hoc ago,colla. 23.cap.j.ij iij.&.15
Expositio illius.Condelector legi Dei secundum interiorem hominem, collat. 23. cap 11
Expositio illius Scimus quoniam lex spiritalis est, col. 22 cap 12
Expositio illius. Scio quòd non habitat in me hoc est in carne mea bonum, col. 3.capi.13
Expositio illius. Iugũ meum suaue est,col.24.cap. 3

F.

FAbula de tonsoris mercede composita, collat. 24. cap.13
Flagitiorum recordatio quanta mala inferat, collat. 20. capi 9
Fratrum consortia propter lesionem nobis factam nõ debemus deserere,libr. 9.cap.7
Fratrum commotionem dissimulatione contentiosa roborantes, collatio. 16. cap.15
Fratrum inimicitiæ quãtum nbceant spiritalibus viris. col.16.cap.16
Fraude & irritatione inducentes ad iram, collatio. 16. cap.18
Ficus deferentes ægrotanti fame moriuntur, libro v. cap.11
Fides vera à solo deo prestatur,col.3.cap.16
Filij Dei acceperũt in vxores filias hominum,colla. viij. cap.21
Finis in omnibus est considerandus,collatione 16. capitulo 9
Finis cœnobitæ quis, collat. 19 cap viij
Finis eremitæ quis sit,col.19. cap.viij
Fornicatio duplici fine debellari debet,lib.vj.cap.i.
Fornicatio studio humano non potest euinci, lib. vj. cap.v
Fornicatio vnde principaliter procedat,lib.vj.cap.ij
Fornicationem & immundiciã mortificare debemus, col. 11.cap.iij
Fornicationis recordationẽ tenuissimã admittere non debemus,col 9.cap.16
Fornicatio quadruplex in scripturis inuenitur,colla. 14.cap.11
Fructus studij spiritalis duorum patrum describitur, lib.v.cap.27
Fructus pœnitentiæ 15. describuntur, collatione xx. cap.viij

Funda-

Fundatus imperfectè ad deteriora mala prolabitur, libr.xij cap.xxvj
Furtum commissum purgatur per veram confessionem, collat.ij cap.xj
Furtum innocēti impingens, à diabolo possidetur, coll. xviij.cap xv

G.

Gratiarum actiones pro multis referre Deo debemus, libr.xij.cap.xviij
Gratiarum actiones dicuntur cum quis beneficia Dei recolit, collat ix cap xiiij
Gratia Dei humano conatu compensari nō potest, collatio.xiij.cap.xiij
Gratia Dei transcendit humanę fidei angustias, collatio. xiij.cap.xvj
Genera singulorum vitiorum quot sint, collatione v. capitulo xj
Gentium septem significatio describitur, collatio.v.capitulo xvj
Gentium septem numerus, & octo quomodo debeat intelligi, collatione v capitulo xvij.& xviij
Gētes septē cur iubeantur interfici, & vna mandetur deseri, collat.v.cap xix
Gentes decem cur Deus prædixerit Abrahæ expugnandas ab Israel, col.v.c.xxij
Genuum flexio quomodo teneatur à vespere sabbati vsque, &c.lib.ij.cap.xviij
Gulę vitiū principaliter expugnandū est, lib v.c.iij.& xj
Gulæ concupiscentia quomodo possit superari, libro v. cap.xiiij
Gulæ & fornicationis passio & curatio, colla.v.cap.iiij
Gulæ natura, ad similitudinē aquilæ comparatur, collat. v.cap.xx
Gulæ perseuerantia quomodo nobis dominetur, collatione v.capitulo xxj
Gulæ vitio deuicto laborare debetis pro cæteris virtutibus, collatio.v.cap.xxvj
Gulosi experiri non possunt interioris hominis pugnas lib.v.cap.xiij

H.

Habitus monachorum, libro j. cap.ij. iij. iiij. v.vj.vij.viij.ix.& x
Heremi quæ est in Diolco, descriptio, libro v.capitulo xxxvj. Et collatione 18.capitulo j
Heremum expetere cur debeamus, & profectus eius quis sit, lib. viij.cap.xvij
Heremi quæ est iuxta vicum Thecue descriptio, collat. vj.cap.j
Heremus in qua Cheremon, Nesteros, & Ioseph conuersabantur, col.xj.cap iij
Heremum quare reliquit abbas Ioannes, collatio. xix. cap.iij
Heremi commoda describuntur, collat.xix.cap.v
Heremum petentes non bene instituti, periculo se tradunt,

dunt.collat.xix.cap.x
Heremita quomodo posſit vitia ſua agnoſcere, collat. xix.cap.xij
Heremum intrans nondum à vitiis purgatus, quomodo posſit ſanari, colla.xix. cap.xiiij
Hæreſis anthropomorphitarum vnde traxerit originē, collat.x cap.v
Hypocriſis vtilis beati Pauli Apoſtoli, collatione xvij. cap.xx
Hominis mors miſerabilis, collat ij cap.v
Horas diuinas cum aditione operis perſoluunt, lib.iij. cap. ij
Horæ regulares vnde traxerint originem, libro tertio, cap. iij
Humilitas præcelſa abbatis Pynufij, libro quarto. cap. xxx. Et collat xx.cap.j
Humilitatis vera indicia, lib. 4.cap.39.
Humilitas & timor Dei, fundamenta Euangelica ſunt, libro xij cap 31
Humilitas ſyncera abbatis Ioannis, collat.19.cap.ij
Humiliari in veritate debent qui ad perfectionem tendunt, collat. xxiiij.cap.x
Humilitas falſa cuiuſdam fratris eleganter irridetur, collatio.xviij.cap.xj
Humilitas vera quæ ſit, colla. xviij.cap.xj
Humi diu procumbentem orando duplex vexat malū, libro ij.cap.vij
Humorum genitalium abundantia quomodo caſtigetur, collat.ij.cap.xxiij
Humanitatem magnā oſtendit beatus Serenus Caſsiano, collat.8 cap.j

I.

Iaculis ignitis ſauciatur incautè corripiens, collat. ij. cap.xiij
Ieiunium ſabbathi Paſchalis vnde factum ſit Romæ, libro tertio, cap.x
Ieiuniorum regula vniformis non poteſt ab omnibus cuſtodiri, lib.v cap.v
Ieiunij menſura quæ ſit aſſumenda.lib.v.cap.ix
Ieiunium quotidianum quando ſolui debeat, & quando non, lib v.cap.xxiiij
Ieiunium & vigiliæ indiſcreta, quanti periculi ſint, collat ij.cap.xvij
Ieiunantes ex indignatione, quàm prophani ſint, colla. xvj.cap xix
Ieiunio quidam laudem humanam aucupantur, colla. xxj.cap.xiiij
Ieiuniū quale bonum ſit, collat.xxj.cap.xiij
Ieiunium non eſt principale bonum, collat.xxj.c xiiij
Ieiunij ratio & vtilitas deſcribitur. colla.xxj cap.xvij
Ieiuniū nō ſemper cōgruum eſſe dicitur.coll.xxj.c.18
Ieiunium cur reſoluatur totis quinquageſimę diebus, collat.xxj.cap.xix.& xx

Ieiunij relaxatio vtrum non obsit castitati, colla. 21 capit. 21.
Ieiunium quadragesimæ refertur ad anni decimas, col. [illegible] cap. 25.
Illusio abbatis Ioannis describitur col. ij capi. 1.
Illusio nocturna vnde procedat, lib. vi. capi. xj.
Illusionum illecebras quomodo à nobis repellere debeamus, col. xxij. cap. vj.
Imperatiuè decreta mortem irrogant non impleta. col. 21. capi. 14.
Incentiuis carnis nisi humiliaremur grauius teneremur. col 14. cap. 15.
Indicia veræ humilitatis lib. 4. capitulo xxix.
Indicia mentis ad purum excoctæ. lib. vj. cap. 22.
Indicia quibus superbia animæ inesse cognoscitur. lib. 12. cap. 21.
Indicia animæ nondũ purgatæ, col 11. capitu x.
Indicia quibus interni motus probantur, extincti. colla. xv cap. 10.
Indicia quibus à peccatis nos absolutos agnoscam⁹, col. 20. cap. v.
Industria nostra nihil sine Dei adiutorio præualet. col. 4 cap. v.
Inferiores nõ debẽt cõtemni in collatione, col. 16. c. 12.
Infirmitas carnis quomodo non possit obesse puritati cordis, libro v. cap 7.
Infirmorum qui necdũ sunt fundati mobilitas, colla. 14. cap. vj.
Infirmi iniurias ferre nõ possunt. col. 16 cap. 2.
Iniuria victus infirmitatem suam manifestat colla 18. cap. 13.
Iniuriis lacessitus quomodo habere debeat, collat. 16. cap. 26.
Instrumenta perfectionis describuntur, lib ij. cap. 7.
Interrogare sapienter: pars maxima intelligentiæ est; col. x. cap ix.
Intellectus efficacia per experientiam colligitur, col. x. cap. 9.
Inuidia difficilius curatur quàm alia vitia, collat. 18. capitulo 17.
Ioannis abbatis virtus eximia in theoretica vita, col. xix. cap. iiij.
Ira quanta mala generet. lib. vii. capitulo primo.
Iram nõ noxiã esse dicentes reprobãtur, lib. 8 cap ij
Iracũdiæ iusta vel iniusta cõmotio. lib. viij. cap. vj.
Iracũdiæ nihil est postponẽdum, col. 16 cap 7.
Iracundiam quomodo cõprimere debeamus. collat. 16. cap 27.
Ira in quo nobis sit necessaria, lib. 8. capit 7.
Irã aduersus nosipsos suscipere debemus, lib. 8. cap. 8.
Irã protrahentes arguuntur, lib. 8. cap. 10.

Iræ quis ſit finis, libro 8.capitulo xj.
Irã ad momẽtũ non licet retentari.lib.8.cap.12.
Ira in veteri lege prohibetur,lib 8 cap.14.
Iræ amputatio ſecundũ euangeliũ.libr.8.cap 21.&.20.
Ira ſolitarios etiam amariſsimè vexat,col.v.cap.9.
Iræ & diſcordiæ amaritudo ſex remediis amputatur, colla.16.cap vj.
Iræ natura breuibus verbis exprimitur,colla.16 capitulo 27.
Iudicare neminem debemus, lib.v capit.30.
Iudicio proprio confidens à diabolo decipitur, collat. 16.cap.xj.
Iugum meum ſuaue & onus meum leue eſt : quomodo intelligendum ſit, col.24. cap.22.
Iugum Domini cur amarum & graue onus ſentiatur. col.24.cap.xxiiij.
Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ:quomodo intelligatur, colla.17. capitulo 29.
Iuſtum interficiens merito is punietur, collatione vj. cap 8
Iuſto tam proſpera quàm aduerſa proficiunt ad ſalutem,col.vj.cap 9.
Iuſtus vir non ceræ ſed adamantino ſignaculo ſimilis eſſe debet, collatio.vj.capitulo 12.
Iuſtus ſepties cadit & ſurgit: quomodo intelligatur.col. xxij.cap.13.

L

LAborantibus adiutoriũ Dei tribuitur. libro 12. cap.14.
Laborem obtinendæ perfectionis ſine miſericordia Dei adipiſci nõ poſſumus, lib 12.cap.16.
Lapſus diaboli & angelorũ. col.8.cap.8.
Lachrymarum perfuſio non ſemper ſiſtit in noſtra puritate,col.10.cap.xxviij.
Lachrymæ diuerſimodè profluunt ſecundum compunctionum diuerſitatem.col. ix cap xxx.
Lachrymæ non debẽt extorqueri ab his qui tranſierũt in affectum virtutum, col 9.cap 30.
Lapſus initium ipſius diaboli.col.viij.cap 10.
Lapſus & deceptio monachi Meſoptameni.collatio. ij. cap.8.
Lapſus peccatoris & iuſti differenter ſe habent, collat. xxij.cap.13.
Laudant diuerſimodè deum viui & mortui, collatio.j. cap.14.
Lectiones ad mẽſam quibus auctoribus ſint inuentæ, lib 4.cap.17.
Lædi ab alio non poſſumus niſi prius à nobis ipſis læ-

damur, collatione 18 cap. xvj

Legitimi non debent se inuicem à salute animarũ impedire, collat xxj cap. 9

Lenticulæ grana ab œconomo reperta, libro quarto, cap xx

Lætitia mentis cur mutetur in mœstitiam animi, colla. 4. cap. ij. iij. & iiij

Liberum arbitrium quomodo maneat cum dispensatione gratiæ diuinæ, colla. 3. cap. xij

Liberum arbitrium adiutorio Dei semper indiget, collat. 3. cap. xxij

Liberi arbitrij potestas & adiutorium Dei, collatio. 7. cap 8

Liberi arbitrij infirmitas, col 1. cap 10

Liberum arbitrium non est idoneum ad saluandum, collatione 13. cap 8

Libertas arbitrij, & gratia Dei, collatione 13. cap. 8

Lignum aridum ex obedientia rigare non cessat abbas Ioannes, lib. 4. c. xxiiij

Luxuria. Vide vbi suprà, Fornicatio

M.

MAlum nulli inuito ab alio potest inferri, collatione 6. cap. 4

Mala quemadmodum dicatur Deus creare, collatio. sexta, cap. 6

Mauortes monachorum, libro primo, cap. 7

Mandatorum Dei intellectus à Domino cõdonatur, collatione tertia, cap 15

Mandata supergredi ad exemplum Abrahæ, Dauid, & cæterorum, collatione xxj. cap quarto

Mandata maiora soluens maximus in gehenna habebitur, collatio 14. cap 9

Matutina solẽnitas quo tempore instituta sit, libro tertio, cap. quarto

Matutinis horis præcipue debemus sensus nostros occupare, collat. xxj. cap xxvj

Melotis quare vsi sint monachi in Aegypto, libro primo, cap. octauo

Memoria Dei qua cautione debeat à monacho custodiri, collatio xxiiij. cap 9

Mens vtrum possit iugiter vna eademq; qualitate durare, collatione 6. cap. 14

Mentibus humanis in quem modum spiritus immundi copulentur, collatione 7. cap 10

Mens nostra quibus excausis aggrauatur, collatione nona, cap. v

Mendacio vtiliter & veniabiliter vsi sunt sancti, collatione decimaseptima

Mendacio impune vsi sunt, qui sub lege vixerunt, collatio. 17. cap. 18

Mendacium in veteri Testamento veniabiliter vsurpatum fuit, collatione 17. cap. 19

Mend

Mendacium vtile, & veritatem plerunque noxiã Apoſtoli cenſuerunt, collatione 17.cap.xx
Mendacium in quotidianis neceſsitatibus ſæpius incurrimus,colla 17. cap.21
Mendacij patrocinium ſancti viri propter diuerſas cauſas aſſumpſerunt,collatione 17 cap.25
Mendacij perfugia quando ſint recipienda, collatione 17.cap.17
Meritum vniuſcuiuſcunque non debet ex ſignis æſtimari,collatione 15.cap.6
Mercedis retributio ſecundum principalem mentis conceptum,collatione 17. cap.12
Mirabilia quæ Dominus peculiariter in ſanctis ſuis operatur,collat.12.cap.xij
Mirabilius eſt de ſe vitia,quã de alio dæmones expellere,collat.15.cap.8
Monachi in primordio fidei à Marco normam acceperunt,libro ij.cap 5
Monachus quantæ placiditatis eſſe debeat, libro octauo,cap.quinto
Monachus debet vitare mulieres & epiſcopos, libro vndecimo,cap.17
Monachi rudes,quomodo exemplo ſeniorum debeant erudiri,collatio.18.cap.ij
Monachorum tria genera intra Aegyptum ſunt; collatione 18.cap.4
Morum ornatus plus quàm ſignorũ laudabilis eſt,collatione 15 cap.7
Mores bonos ſi habuerimus: cum omnibus conuenire poſſumus,lib. ·.cap.8
Moribus diſiungi & habitatione coniungi nihil prodeſt,collat. 16.cap.3
Mũdus tria habet, ſcilicet bonum, malum & medium, collatio.5 cap.3

N

NAturalis legis tempore quomodo homines obnoxij fuerint pœnæ, collatione 8.cap.23
Naturalis legis tẽpore iuſte ſunt puniti qui peccauerunt,collatione 8 cap.24
Nequitiarum differentia quæ immundis ſpiritibus ineſt, collatio.8.cap.18
Nomina ſine cauſa ſunt cœleſtibus virtutibus indita, collatione octaua,cap 5
Nomina principatuum quare ſortiantur ſpiritales nequitiæ, collatione octaua, cap. 14
Nouicij quibus ſtatutis exerceantur,libro 4.cap.8
Nouicij cogitationes ſuas celare non debent, libro 4. cap.9
Nouicij obedientia etiam in naturali neceſsitate arceantur.libro 4.cap.x
Nuditas quemadmodum poſſit ſuſtẽtari, libro ſeptimo, cap.29
Nuptiæ honorabiles nõ dam

nantur, sed approbantur, collat.21.cap.x

O.

Obedientia fratris Ioannis, libro 4. capit.23.24.25.& 26

Obedientia patris Mucij, lib. 4.cap.27

Obedientia patris Mucij, obedientiæ Abrahæ comparatur, libro quarto, capitulo xxvij

Obedientia fratris sportas distrahentis, libro quarto, capitulo 29

Obedientia abbatis Pinusij hortum excolentis, libro quarto, cap.30

Obsequia quotidiana qua diligentia seruari conueniat, libro 4.cap 19

Obsequium spontaneũ quorundam fratrum, libro 4. cap.21

Obsequij quotidiani statutũ in Aegypto, libro 4. capit. xxij

Obseruantia monachi secundum sententiam beati Macharij, lib.v.cap 4

Obsecratio, est imploratio pro peccatis, collatione 9. cap xj

Ociositas quomodo amputata sit à quodam fratre, libro v.cap.39

Ociosi conditiones describit, libro x.capi.6

Ociosos tanquam corrupta membra fugere docet, lib. x.cap.7

Ocium quanta mala generet, lib.x.cap 7.& 8

Ociosis impartienda est humanitas, lib.x.cap xv

Ocium docet esse fugiendũ, lib.x.cap.21

Ociosi correptio, lib.x.cap 16

Ocij causa facit non esse cœnobia lib x.cap.xxij

Olei vas vnicum proiicit ad senioris imperium, libr. 4. cap.25

Omnibus non omnia conueniunt, collatione 24. capitulo 8

Orandi disciplinam, libro secundo, cap 7

Oratio subsequens psalmum libro secundo, capitulo 8

Orationes cum quanto silentio persoluantur, libro ij. cap.x

Orationes cum opere manuum quomodo exerceantur, lib.ij.cap.14

Orare non licet cum suspenso ab oratione, libro ij capitulo xvj

Orationis qualitas describitur, collatione nona, capitulo ij

Orationum qualitates diuersæ sunt, collatione nona, cap 8

Oratio quomodo pura ac sincera esse potest, collatione 9.cap.3

Orationum species quadripartita, collatione nona, cap.9

Orationes propriè dicuntur, quibus aliquid vouemus Deo, col 9.cap.12

Orat

Orationum quatuor species, an vnicuique simul sint necessariæ, col.9.cap.5
Orationum species ad quas nos debeamus tendere, collat.9.c.16
Orationum quatuor genera sunt à Domino initiata, collatio.9.cap.17
Orationis Dominicę expositio, col.9.cap.18
Orationis sublimioris qualitas, col.9. cap.25
Orationis perfectæ status ab Antonio describitur, colla. 9.cap.31
Oratio intra cubiculum & clauso ostio deferenda, collatio.9 cap.35
Orationis tacitæ & breuis vtilitas col.ix.cap.36
Oratio, Deus in adiutorium meum intende, magnæ virtutis, collat.10.cap 10
Operari nolẽtem inquietum esse necesse est, libro 10. cap.8
Operantur manibus qui cum Apostolo sunt, libro decimo, cap.9
Operari manibus quare voluerit Apostolus, libro decimo cap.10
Operari docemur verbo & exemplo, lib 10.cap 10
Operari nolens non manducet, libro 10.cap.12
Operatio manuum multa vitia amputat, lib 10. cap.14
Operatus est Apostolus non tãtum sibi, sed etiam aliis, lib.10.cap 8
Operantes manibus pro suis & aliorum necessitatibus, libro 10.cap.22
Opus manuum suarum concremans, lib.10.cap.24
Operatio inquieta fratris ostẽditur seni per visionem, collat.9 cap.6
Operationis vtilitas & odij detrimentum, collatio.24. cap.12
Opera Dei miranda contremiscat homo, colla.12 capitulo 12
Oppidum Thenneseos describitur, collat.11.cap.1
Ordo ascendendi ad perfectionem, lib 4.cap.39
Ordo præliandi erga vitia, quomodo arripitur, collat. v. cap.27
Ordo specierum super orationis qualitate, collatio. 9 cap.10

P.

PAtientiam non debemus sperare de aliorum virtute, libro quarto, capitulo 42
Patientia in morum emendatione, non in solitudine consistit, lib.8 cap 15
Patientes à nemine prouocati, quibus comparen[illegible], libro 8.cap 18
Patientia fornicationis ardorem extinguit, collatione 12. cap. 6
Patientiam secularibus, & non fratribus imp[illegible]entes,

ſub periculo ſunt.collatio. xvj.capitulo xvij
Patientiã mentientes ſilentio fratres ad iram prouocantes, collatio. xvj. capitulo xviij.
Patientia ficta ſæpe plus ad iram quàm ſermo prouocat.collatione xvj. capitulo xxiij.
Patientia ſimulata quorundam fratrum. collat. xvj. capit xx.
Patientia nõ tantum in labiis ſed in corde debet eſſe,collat.xvj.cap.xxij.
Patientia vera quẽadmodum poſsit acquiri,collat.xviij. capitulo xiij.
Patientia vera abſq; tribulationibus non poteſt poſsideri,collatione xviij.capitulo xiiij.
Patientiæ exemplum in quadam deuota fœmina, coll. xviij.cap xiiij.
Patientiæ grande exemplum in beato Pafuntio, collat. viij.capi.xv.
Patiẽtię perfectio in quo fundamento collocetur.colla xviij.cap.xvj.
Patientia eximia cuiuſdã fratris,col.xix.cap.j.
Pafuntij conuerſatio & vita deſcribitur. colla.iij.cap j.
Palmarum genera quibus apoſtolus coronam agonis aſcẽdit.lib.v.cap xviij.
Parẽtum prouiſio de neceſſariis monacho interdicitur. colla.xxiiij.ca.x.&.xj.
Parentum viciniã nõ timent qui vitam abbatis apollo imitantur,col.xxiiij.cap.ix
Parentes corpore deſeruiſſe & corde intueri non prodeſt,lib v.capitulo xxxij.
Paſchæ cõſuetudo quomodo per Aegyptũ obſeruetur. colla.10.cap.ij.
Pax interior & abſtinẽtia ſpiritalis,lib.v.cap.xxj
Peccati corpus & eius membra deſcribuntur.collatio. 12.capitulo ij.
Peccatorum præteritorum recordatio quouſq; ſit habẽda.collatione 20.cap.vij.
Peccatorum obliuio vtilis eſt propter multa. collatione 20.capit.ix.
Peccatorum immunes ſe credentes lippis ſunt ſimiles. colla.23.capit vj.
Peccato dicentes hominem immunem, duplici errore tenentur,collatione 23 capit vij.
Peccata bene intelligere paucorum eſt, collatione 23. capi viij.
Peccatum mortale non leui ſed diuturna pœnitudine purgatur, col.23 capi.xv.
Peccati corpus quid ſit.collatione 23.capi.xvj.
Peccatores immundos omnes ſancti ſe confeſsi ſunt. colla.23.cap.xvij.
Peccato ſancti & iuſti non ſunt immunes. collatione 23.cap.8.
Peccatum etiam in oratione

vix declinari poteſt,colla. 23.capitulo 21.
Peccati euacuatio à quibus ſit diſcenda.collatione 23. capitulo 0.
Perfectionis gradum quomodo poſsit quis aſcendere, libro iiij.capitulo 14.
Perfecti viri nihil debent abſolutè diffinire,collatione 17 capitulo 8.
Perfectionis viam à quibus diſcere debeamus. libro xij.capitulo xv.
Perfectio abſque humilitate non poteſt attingi. libro xij.capitulo xxiij.
Perfectus vir figuraliter ambidexter.dicitur. colla. vj. capitulo x
Perfectionem veram ſi deſideramus ad dimiſſa non redeamus.col.iij.capi.vij.
Perfectionum diuerſitas collatione xj.capitulo xij.
Perfectionis ratio quibus debeat aperiri.collatio. xiiij. capitulo xvij
Perſecutiones,egeſtates, iniquæ, quàm vtiles ſint.collatio.6.capitulo iij.
Perſeuerantia erga perfectionem acquirendam. collat. 7.capitulo 6.
Perſeuerantia arreptæ profeſſionis.colla.14.capitulo v.
Pena regularem diſciplinam prætereuntium. libro ij. capitulo xv.
Pœna ad horas recurrere retardantium libro iij. capitulo vij.
Pœnitentiæ plena &perfecta diffinitio.colla. 20. cap. v.
Pœnitentiæ fructus diuerſæ deſcribuntur.col.20 ca.8.
Pœnitudo in quo ſit habēda & in quo non. collatione xx capi xj.
Pœnitere cupientibus doctrina multiplex traditur. col. 20.cap.viij.
Petere nulla debemus quàm ea quæ continētur in Dominica oratione.collat.ix. capitulo 24.
Pollutio nocturna quando reatum cōtrahat dormienti. collatione 22. capitulo v.
Pollutio nonnunquam diaboli factione contingit. collatio.xxij.cap.vj.
Pondus duplicis menſuræ religioſorum, collatio. 21. capi.xxij.
Poſtulationes dicuntur implorationes pro pace totius mundi. collatione ix. cap.xiij.
Præceptorum legaliū & euāgelicorum differentia. col. 21.cap.32.
Præcepta euangelica leuiora ſunt quàm legalia. collat. 21.capitulo 33.
Præcepta ſeniorum non debent diſcutere iuniores. collat.18.cap.iij.
Præfici aliis deſiderātes nunquā ſenioribus ſubiiciuntur.collat.4 cap 20.
Prælium contra vitia colla.v, capitulo 27.

Primiſtias

Primitias nostras offerre Deo debemus, collat. 21. c. 26
Probati diligentissimè debēt recipi ad cœnobium, libro 4. cap. 33
Professio nostra proprium finem habet, collatione prima, cap. ij
Professio monachorum quibus auctoribus sit instituta, colla 18. cap. v
Profectus spiritalium maior in Aegypto, quàm in Syria conferebatur, collatio. 17. cap. 7
Professio minor cū deuotione magna, quāti meriti sit, collat. xix. cap iij
Proprietarij querela miserabilis, libro 7. cap. 7
Proprietarius nō veretur grādia vitia committere, libro vij. cap. vij
Proprietarius permanere nō potest in monasterio, libro vij cap. 9
Prophetæ seducti mors propter inobedientiam facta, collat. 7. cap 15
Propositum Dei principale, & prouidentia quotidiana, collatio. 13. cap 7
Promissa plerunque vtilius est interrumpere, quàm implere, colla. xvij. cap. 9
Promissa probantur mutata à sanctis ab angelis & à Deo, collatio xvij. cap xxv
Prouentus boni non prosunt malis, nec bonis obsunt mali, collat. 17 cap 12
Pugna carnis & spiritus, collatione 4. cap. xj
Purgatiores mente sordidiores se iudicant, collat. 23. cap. 1
Puritatem mentis & corporis conseruantia. lib. v. c. x
Puritatē cordis intentè custodire docet, lib. v. ca. xv
Puritatis perfectæ statū quomodo retinere possimus, lib vj cap. xxj
Puritatem cordis Deo parare debemus, lib vj. cap. ix
Puritatis perfectæ indicium, lib 6 cap x
Puritas carnis sine mundicia cordis obtineri nō potest, lib. vj cap xij
Puritas qualiter custodiatur, lib vj. cap xiij
Puritatis veræ quis sit finis, libro vj. cap xx
Puritatis consequendæ seniorum traditio, lib xij. c xiij
Puritatis, castitatis, directionis, & patientiæ acquisitio, col. iij. cap. vij & xij
Puritatem cordis tota virtute acquirere debemus, collatio. j. cap. v

Q.

Quadragesimæ ieiuniū refertur ad anni decimas, col. xxj. c. xxv
Quadragesima cur diuerso dierum numero obseruetur, collat. xxj. cap. xxvij
Quadragesima cur vocet, cū triginta sex dieb. tantum ieiunetur, collat. xxj. cap 28

Quadragesimæ legem super grediuntur perfecti. colla 21.cap xxix.
Quadragesimæ causa & initium,col.xxj.cap.xxx.
Quadragesimali tempore maxime temptãtur monachi, col xxj.cap xxviij.
Quęstio soluitur deuotis orationibus,lib.v.cap.xxxiij.
Quæstio qui sit monacho scopos & quis sit finis.col. j cap.ij.
Quæstionis iam dictæ solutio,colla.j cap.iiij.
Quæstio de efficientia virtutum,col.j.cap.ix.
Quæstio de perseuerantia spiritalis theoriæ, collatio.j. cap xij.
Quæstio de cogitationum mobilitate.col.j.cap.xvj.
Quæstio de acquirenda vera discretione, collatione ij. cap.ix.
Quæstio de refectionis modo,col ij.cap.18.
Quæstio de libero arbitrio & gratia dei.col.iij.cap xj.
Quæstio de eo,Caro cõcupiscit aduersus, spiritũ & spiritus aduersus carnẽ. col. iiij.cap viij.
Quæstio quid intersit inter carnale & animale, collat. 4.cap.xviij.
Quæstio cur deus patiatur sanctos viros à latrũculis interfici,col.vj.cap j.
Quæstio an reus teneatur qui iustũ interficit cum iustus inde meritum habeat colla.iiij.cap.vij.
Quæstio de mobilitate animę & pugna cœlestium nequitiarum,col. vij.cap.vij.
Quæstio super animæ & dęmonũ coniunctione,colla. vij cap ix.
Quæstio vtrũ dęmones inter se impugnationis ordinẽ seruent.co.xvij.cap.xviij.
Quæstio de differentia nequitiarum cœlestium,col.viij. cap.ij.
Quæstio quomodo ad perpetuã Dei memoriã peruenire possumus,col.x.ca. viij.
Quæstio quomodo spiritales cogitationes immobiliter teneãtur,col x.cap.xij.
Quęstio cur affectus timoris & spei dicatur imperfectus,col.xj. cap.xj.
Quæstio de consummatione castitatis,col. xj. cap. xiiij.
Quæstio an corporis motũ possimus dormientes euadere,col.xij.cap.ix.
Quęstio in quo tẽpore castitatis perfici possit.col.xij. cap.14.
Quæstio quare merita virtutum non deputentur industriæ laborantis.colla.xiij. cap.ij.
Quæstio quomodo gentiles absque dei gratia dicantur castimoniam habuisse.col. xiij cap.iiij.
Quęstio de cœnobij & solitudinis fructu. collatio. xix. cap. vij.
Quæstio de remedio illorum

qui cito de cœnobiis disceſſerint. collat 19.cap.11
Quæſtio an caſtitas ſicut & cæteræ paſsiones debeat explicari, collatione 19. cap.15
Quæſtio de fine pœnitentiæ, & ſatisfactionis indicio, collatione 20.cap.3
Quæſtio, vtrum pro cordis compunctione reminiſcenda ſint peccata, collatione 20.cap.6
Quæſtio de diuerſa obſeruatione quadrageſimæ, collatione 21 cap 24
Quinquageſimæ diebus, cur non ieiunetur in Aegypto collatio.21.cap.11.& 12

R.

Rebrachiatoria monachorum, libro primo cap 6
Reconciliari fratribus debemus, libro 8.cap.13
Regnum Dei, & regnum diaboli deſcribitur, collatione prima.cap.13
Regularis obſeruantia, ſecundum quem modū debeat teneri, lib.1.cap 9
Remedia contra fornicationem, libro 6.cap 3
Remedia quibus poſsit puritas permanere, libro ſexto cap.23
Remedia contra auaritiam, libro ſeptimo cap.30
Remedia quibus iram eradicare poſsimus, col.16 ca.j. Et lib.viij cap 21
Remedia quibus triſtitiā exterminare poſsimus, libro 9.cap.13
Remedia contra acidiam, lib. x.cap.2[illegible]
Remedia quibus vanam gloriam vitare poſsimus, libr. xj.cap 18
Remedia aduerſus morbum ſuperbiæ, lib.12.cap 33
Remedia caſtitatis cōſeruandæ, collat xij cap.16
Remedium illorum qui idoneos ſe iudicant ad docendum, col 24 cap.16
Remediis multis inuitamur ad æternam ſalutem, colla. xx cap.8
Remiſsio quā vtilis ſit in aduentu fratrum.col.21.c xx
Remiſsionis vtilitatem Ioannes Euangeliſta narrat, collatio.24.cap.21
Renunciationum ſingularum perfectio quomodo apprehendenda ſit. colla.3. ca 7
Renuncians non debet ſe iactare de relictis vel allatis ad monaſterium, libro 4. cap.3.& 4
Renuncians male in quo differat à non renunciante, libro 7.cap.15
Renunciatio Apoſtolorū & primitiuæ eccleſiæ, libr.7. cap.17
Renuncians non debet abdicata reſumere, lib.7.ca 27
Renunciationis tria ſunt genera, colla 3.cap.3
Renunciationum trium expoſitio, colla.3.cap.6
Renunciātibus perfectè quo modo

modo centuplum promittatur in hoc mundo, collatione 24.cap.26
Ruina duorum fratrum ob discretionis imperitiã, collatio 2.cap.6
Ruina subitanea nemo collabitur, colla 6.cap.17
reprehensione blanda. col. 2. c. 13.

S.

SArabaitarum principium & conuersatio, collat. 18.cap.7
Sacramento corporis Christi peccatores non omnes priuantur, collatione 23. cap.21
Sanctos viros in quo debeamus admirari, collatione xv cap.2
Sancti viri duri ac pertinaces esse non possunt, collatio. 17 cap.27
Sancti multi esse possunt, sed absque peccato nemo nisi Christus, collat. 22 cap.9
Sancti omnes non similitudinem sed veritatem carnis peccati susceperunt, collat. 21.cap xij
Satisfactionis firmum indicium, collat.20.cap.10
Saxum magnum ad abbatis imperium aduoluit abbas Ioannes.lib.4.cap.2
Statutæ sufficientiæ parcitatem nullus audet excedere, libro 4.cap.1.
Senectutis vltimæ perseuerantia in monasteriis Aegyptiorum, lib.4 cap.ij
Senex indiscretus desperationem adducit iuueni temptato.colla.ij.cap.13.
Serapion narrat furtũ suum in iuuentute commissum, colla ij cap.11.
Serapion antromorphitarum hæresim ex simplicitate cõtraxit.col x.cap 3.
Sermo secundum audiëtium meritum aliquando tribuitur colla.j.cap.13.
Scientiam scripturarum quo studio assequi possimus. lib.v.cap 34.
Scientia sine castitate obtineri non potest.libro vj.capitulo 18.
Scientia legis magisterio Domini cõreitur. collatio. iij. cap. 4.
Scientia religiosorum. colla. 13.cap.j.
Scientia actuali ad spiritalem scientiam peruenitur. col. 14.cap.ix.
Scientiam spiritalem nec tradere nec percipere potest anima immunda, colla.14. cap.14.
Scientiam veram mali habere non possunt. colla. 14. cap.16.
Scientia spiritalis quibus ex causis infructuosa sit col. 1 .cap.18.
Scientia spiritalis quomodo perpetua soliditate possit roborari. collatione 14. capitulo xiij
Scientia spiritalis puritate castitatis possidetur.col. 14

cap

capitulo 16.
Scientiæ ſpiritalis tria ſunt genera, collatio. 14. capitulo 8.
Scientiæ veræ diſciplinam quomodo apprehendere debeamus, collatione 14. capitu.10.
Scientiæ veræ donum mundanus homo non poteſt promereri. collatione 14. cap.ix.
Scriptura diuina agro optimo comparatur.colla.viij. capit.iij.
Scripturarum ſanctarum intellectus duplici ſententia coniicitur collatio.8.capitulo iiij.
Scripturarũ diuinarum multiplex intellectus. col. 14. cap.xj.
Scripturarũ auctoritas non debet propter infirmorum ſcandalum mutari.col.17. cap.15.
Signorũ opera pręcellit vitæ probitas col.15.capi.ix.
Sol non occidat ſuper iracundiam veſtrã: quomodo intelligatur:lib.viij cap.9.
Solitariorum quorundam vita periculoſa.colla 18. capitulo 8.
Solitarij quæ operationũ eligere debeant genera.colla 14.capitulo iiij.
Sopore reſolutus increpatur. libro v.cap.35.
Spiritus immundi quomodo humanis mentibus copulentur. col.vij cap.10.
Spiritus immundi quomodo energuminis dominentur. collatio.vij.cap.12.
Spiritus ſpiritui penetrabilis eſſe non poteſt. colla. vij. cap.13.
Spiritibus immũdis traditos ſpernere non debemus collat.vij.cap.18.
Spiritibus immũdis vexati à cõmunione dominica cur ſeparentur, collatio. vij. cap. xxix.
Spiritibus vexatos patres nõ repellebant à communione. collatione vij. cap. 30.
Spiritalis doctrinæ gratiam conſequuntur plerunque indigni, collat.14. capitulo xix.
Sponſionis recordatio gignit magnam anxietatẽ. collat. 17.cap.ij.
Sponſionis anxietas inſomnem cogit ducere noctem. col.17.cap 4.
Sponſio in Speleo præſepis dominici facta. colla. 17. cap.v.
Status ſeptuplex dirigens ad ſalutem colatione 14. capitulo v.
Studium habendi proprium miſerabile,libro iiij. capitulo xv.
Superbiæ duo ſunt genera, lib 12.cap ij.
Superbia omnes virtutes aufert,lib.12.cap.ij.
Superbia de archangelo fecit diabolũ.lib.12 cap.iiij
Superbia omniũ vitiorũ fontes

tes germinat, libro 12.capit v.
Superbiæ vitium tempore & origine primũ est, lib 12. cap.vj.
Superbiæ malũ ipsum deum aduersarium habet, libro 12.cap 7.
Superbia diaboli christus sua humilitate extinxit. libro 12.cap 8.
Superbiam quomodo superare possimus, libro 12.ca 9.
Superba anima subditur diabolis illudenda, libro 12. cap,22.
Superbia spiritalis impugnat etiam carnales, libro 12. cap.24
Superbiæ carnalis descriptio. lib cap.25.
Superbia cuiusdam fratris, libro 2.cap 8.
Superbia tepefactus alijs prę esse desiderat, libro 12 capit 30.
Superbiam quomodo vincere possimus, libro 12. capitulo 31.
Superbia quomodo per veram humilitatem possit extingui, libro 12. capitulo 32.
Superbiæ humanæ confusio, colla.13 cap.18.
Suscipiendus in ordine quomodo probetur, libro 4.capitulo 3.
Suscipiendi cur secum nihil permittantur inferre, libro 4.cap.4.
Suscepti cur suis exuantur & aliis induantur vestimẽtis lib.4.cap v.
Suscepti cur non statim permittantur commisceri fratribus, lib iiij cap.7.

T.

Tranquilitas cordis in quæ consistat, libro 7. cap.16.
Tranquilitas cordis quãtum sit appetenda.col j. cap. 7.
Tranquillitas cordis absque humilitate nõ acquiritur. colla.18 capi.13.
Temptatos blanda consolatione debemus reficere. col.2.cap.13.
Temptationum tolerantia à solo Deo tribuitur, colla. 3 cap 7.
Temptationum consolatio, collatione vij. capitulo vj.
Temptantur omnes homines triplici ratione, colla. 6 cap 11.
Temptatio abbatis Moysi, collatione vij.cap 26.
Temptari nullus sine dei permissu credendus est, colla. 8 cap.27.
Temptationibus temporalibus nõ subiecti miserrimi sunt.col.vij.cap.30.
Temptationibus deus virtutem humani arbitrij experitur, collatione 13. capitulo 14.
Temptationũ incursio quid vtilitatis conferat col 24. cap.25.
Temptari cur permittat deus quos ad resistendum infirmos

mos nouit,col.xiij.cap.14.
Tepidorum negligētiam describit.col.iiij.cap.12.
Tepidi monachi deteriores censentur secularibus.col. 4.capit.21.
Testamentum abbatis Ioannis.libro v.capi.28
Testimonia contra spiritum acidiæ.lib x.cap.vij
Testimonia contra eos qui abdicata repetunt. lib vij. capitulo xij.
Testimonia quibus apostolus præcipit operari. libr 10 capit.21.
Testimonia Salomonis contra acidiam,lib.cap.xxj.
Testimonia contra vanā gloriā libro 1 capit 12.
Testimonia de eo quòd nihil boni sine adiutorio dei perficere possumus, libr.12. capitulo.16.
Testimonia super significatione octo vitiorum, col. v.capitulo 25.
Timore dei ascēditur ad charitatē,lib 4 cap 41.
Timoris Dei perpetuitas à Deo confertur. collat. iij. capitu.18
Timor qui charitatis magnitudine generatur.colla.xj. capit.13.
Timor perfectus & imperfectus elucidatur. colla. 11. capi.12.
Tristitia quātum dispēdium inferat.libro ix.cap.j.
Tristitia quomodo debeat curari,libro ix.cap ij.
Tristitia animæ cui comparetur.libro ix.capi.iij.
Tristitia vnde generetur. libro ix.capi.4.
Tristitia quæ desperationem importat lib.ix cap.9.
Tristitia in quo sit nobis vtilis.libro 9.capit 10.
Tristitia quæ sit secundum deū: & quæ secundum diabolū.lib.9.capi.11.
Tristitia triplex salutaris dicitur:aliæ noxiæ. libro 9. capitulo 12.
Tristitia & ira etiam solitarios vexat.colla.v.capi.9.

V.

VAna gloria temptat in parte carnali & spiritali.lib.11 capitulo ij.
Vana gloria multiplex est, lib.11.capitulo iij.
Vana gloria impugnat à dextris & à sinistris. libro 11. cap 4
Vana gloria cui comparetur. libro 11.cap v.
Vana gloria nec beneficio solitudinis extinguitur.libro 11.cap.vj.
Vana gloria cum deiecta fuerit acrius resurgit ad luctamen.lib.cap vij.
Vana gloria nec eremo nec ętate deferuet.libro 11.capitulo 8.
Vana gloria mixta virtutibus periculosior est. libro 11. cap.ix.
Vana gloria quibus modis monachum pulset.lib. 11. capit.13.

Vana

Vana gloria quomodo ſuggerat clericatus gradum. lib. xj.cap.xiiij
Vana gloria & ſuperbia ſine miniſterio corporali perficiuntur,collat.v.cap.vij
Vana gloria quomodo mentem inebriet,lib xj.cap.xv
Vana gloria in quo ſit vtilis, collat.v.cap xij
Vana gloria in verbo Dei omni cautione debet vitari. collat xiiij cap.xvij
Vani glorij non poſſunt veræ ſcientiæ donum promereri,col xiiij cap ix
Venialibus peccatis carere nõ poſſumus,collat.xxij.c.xiij
Venialium peccatorum nunquam deeſſe poterit pœnitudo,collat xx.c xj
Verbum Dei ſuperbi & tepidi negligenter audiunt, collatio.xiiij.cap iij
Verbum Dei prædicantes, & operibus viciosis inhærentes,collat 14.cap xvj
Veritatis optimum examen. collat.xvj cap.x
Veritas quibuſdam nocuit, & mendacium profuit.collat. 17.cap.xx
Veſtis monachorum qualis eſſe debeat,lib.j.cap.ij
Veſtimẽta nouitiorum quare reſeruentur,lib.4 cap.vj
Veſtigia & monita quorum imitari debeamus,collatio. ij cap ix & x
Vitiorum cauſæ penè ab omnibus ignorantur, libro v. cap.ij
Vitia curari non poſſunt, niſi cauſæ eorum fuerint publicatæ,libro 11.c.xvj
Vitiorum expoſitio, quæ per ſuperbiam generantur, lib. xij.cap.xxvij
Vitia quæ extra naturalẽ motum contrahuntur à nobis lib.7.cap.v
Vitia naturalia ſine creatoris iniuria inſunt nobis, libro 7.cap 4
Vitia octo principalia. collat. v.cap.ij
Vitiorum duo ſunt genera,& quadripartita efficiẽtia, collat.v.cap.3
Vitij vniuſcuiuſq; qualitas & origo deſcribitur,collatio. v.cap.xj
Vitia quomodo diuerſo certamine expugnare debeamus,collat.v.cap.14
Vitiorum de victoria extolli non debemus,collat v c xv
Vitia non niſi Dei auxilio ſuperantur,collat.v cap.15
Vitiorũ terras poſsidere quomodo nobis vtile ſit, colla. v.cap xxiiij
Vitiis poſſeſsi, miſerabiliores ſunt arreptitiis, collat. vij. cap.xxiiij
Vitia tribus modis vincũtur, collat.xj cap.vj
Viæ noſtræ directio ex Deo eſt,collat.iij.cap.xiij
Vigilias quomodo extendant patres vſque ad lucem, lib. ij cap xij
Vigiliæ ſabbati paſchalis modus & ordo,lib.3.c.8.& 9

Vigilias lõgas perferunt propter verbi diuini auditum, collat.xvij cap.j
Virginum gloriam habere volentes, quid facere debeāt, colla xxij.cap.vj
Virtutē quamlibet à quo expetere debeamus, libro v. cap.iiij
Virtutum perfectionem nemo suis viribus potest obtinere, lib xij. cap.xj.& xij
Virtutum actio sed non merces eorum cessabit, colla.j. cap.x
Virtutum parturitio, qua ab vna ascēditur ad aliam, collatio.xiiij.cap.xvj
Viros sanctos cur permittat Deus interfici à latronib. collat.vj.cap.ij
Vitæ probitas præcellit signorum opera, collat.xv.c.ix
Vltionum multa sunt genera quibus Deus punit peccatores, collat vj.cap.xj
Vocatio Samuelis, collat.ij. cap.xiiij
Vocatio Pauli Apostoli, collatio.ij.cap.xv
Vocationum tria sunt genera collat iij cap iij
Vocationum trium expositio collat iij.cap.iiij.& v
Vocationū gratia multiplex ostenditur, col xiiij. cap.xv
Voluntatis bonæ affectus à Domino condonatur, collatio.iij.cap.xv
Voluntatis bonæ initium & consummatio à Domino est, collat iij.cap.xix
Voluntas nostra quæ sit inter concupiscentiam carnis & spiritus ponitur, colla.iiij. cap.xij
Voluntas nostra bona absque gratia Dei non dirigitur, collat.xiij.cap.ix
Voluntatem bonam an sequatur vel pręcedat gratia dei, collat.xiij.cap.xj
Voluntas bona nec semper gratiæ, nec semper homini est deputanda, collat. xiij. cap xj
Voluntatem propriam subiiciens fratri, fortis & sanus dicitur, collat.xvj c xxiij
Voluntas operantis, nō processus operis debet intueri colla.xvij.cap xj
Voluntatis contemptæ obstinatio retineri non debet, col.xvij.cap.xxiij
Voluntatis & non tantum facti inspector est Deus, col. xvj.cap.xxij
Vtilitas quæ nobis de incentiuis ęstibus generatur, collatio xij cap.v
Vtilitas quæ sit in naturalib. vitiis, lib.vij.cap iij
Vtile nobis est interdū derelinqui à Dño, collat.c.vj
Vtilitas pugnæ carnis & spiritus, col.iiij.cap.vij
Vtilitas quę ex colluct carnis & spiritus orit, col.4.c.13
Vxorem hortatur vt abrenunciet Theonas, col xxj.c.8
Vxorē dimittit, & ad monasterjū peruolat, col xxj.c.9

Finis Indicis.

INDEX METRICVS IN LIBROS IOANNIS CASSIANI.

QVos opus hoc libros teneat cognoſcere ſi vis
Et quid quiſq; tenet : ſubſcriptos perlege verſus.
Cæſaris imperio famuletur Romulus orbis:
Et paribus ſtudiis ſub materialibus armis
Miles Teutonicus ſibi ſeruiat atque Latinus:
Augens Rempublicam conſueto robore noſtram.
Aſt ego vir tenuis non vtens talibus armis:
Perpetuis votis cum fratribus odilo noſtris:
Auguſto opto meo deuotus tempore cuncto:
Vitam virtutem pacem ſimul atque ſalutem.
Et ne cum pacis ſibi bella gerenti inimicis.
Semper amans ocij videar minus auxiliari:
Offero de noſtris quoque ſpiritualibus armis.
Munus perparuum:ſed eorum mentibus aptum.
Militiæ ſacræ decorat quos baltheus ille:
Chriſtus diſcipulos quo iuſsit cingere lumbos.
En tibi quæſitos iam dudum diue libellos:
Implens promiſſum:collegi corpus in vnum:
Vnius ore viri quos ſpiritus inclytus auctor:
Obtulit eccleſiæ,diuo pro munere matri:
Quæ ſine fine ſuis æterno proſpicit vſu.
Denique biſſenos præſenti corpore libros
Aſpicias quæſo:ſequitur quam congruus ordo.
Prima habet:monachis habitus quis debeat eſſe
Regula pſallendiq́ue modus datus inde ſecundo.
Tertius hoc iterum deſcribit plenius ipſum.
Informatq́ue nouos per ſingula quartus alumnos.
Octo quidem reliqui quos cernis adhuc ſupereſſe.
In ſe concludunt numerum totidem vitiorum:
Perſequiturq́ue ſuum proprio ſyntagmatæ monſtrum.
Vnuſquiſque liber:dans quid ſit cuive cauendum.
Hos collata patrum celebri ſermone priorum,
In duplici forma comitantur bis duodena.
Horum quodq́ue tibi quid honeſtum conferat audi.
Primus enim Moyſes in primis ſcire duobus.
Dat,quæ ſit deſtinatio:debeat aut fore finis:
Diſcreteq́ue iubet ſuper omnia viuere fratres.

Pafnutius monachum docet inde relinquere mundum:
Corporis illecebre Daniele dicente resiste.
Serapion iterum notat octo lues vitiorum.
Sanctorum loquitur de morte Theodorus abbas.
Carpitur improbitas Sathanæ vaga mensque Sereno,
Et de spiritibus traduntur multa sinistris.
Hortatur fratres Isaac collatio bina:
Orandum purè cum cordis simplicitate.
Quid sit perfectum, quid castum, quídve parari
Seruarique Deo valeat custode docemur
Collatis trinis præceptoris Cheremonis.
At summi veri diuina cognitione,
Deque charismatibus confert tibi Nesteros abbas.
Dictat amicitiæ Ioseph firmissima iura:
Monstrans præterea quæ diffinitio vera.
Ast genera hinc Pyamon tria prosequitur monachorum:
Vitæ communis de fine vel anachoresis:
Colloquitur salubris collatio multa Ioannis.
Crimina purgandi condis præcepta Pynufi.
Viuere maiori venia quinquagesimali
Tempore concedit Theonas, absoluit & illud:
Accedant nobis quare phantasmata noctis:
Et cur sæpe malum quod nolumus hoc operamur,
Concludunt omnes seniorum traditiones,
Sermones Abrahæ, de carnis lege domandæ.

DISER

DISERTISSIMI IOANNIS EREmitæ, qui Cassianus dicitur, in duodecim libros de institutis Cœnobiorum, & de octo principaliorum vitiorum remediis, ad Castorem Episcopum, Præfatio fœliciter incipit.

VETERIS instrumenti narrat historia sapientissimum Salomonē post acceptam diuinitus sapiētiam prudentiamq; multam nimis, & latitudinem cordis quasi arenam maris innumerabilem: ita vt Domini testimonio, nullus ei similis retroactis temporibus extitisse, neque post eum surrecturus esse dicatur, illud magnificum Domino templum extruere cupientem, alienigeni Regis Tyri auxilium poposcisse. Qui misso ad se Byram, filio mulieris viduæ, quicquid diuina sapientia suggerente, præclarum in templo Domini, vel in sacris vasis moliebatur, ministerio eius ac dispositione perfecit. Si ergo ille vniuersis regnis terræ sublimior principatus, & Israelitici generis nobilior excellentiorq; progenies, illáque sapientia diuinitus inspirata, quæ cunctorum Orientalium & Aegyptiorum disciplinas & instituta superabat, nequaquam pauperis & alienigenæ viri consilium dedignatur: rectè etiam tu his eruditus exemplis, beatissime Papa Castor, verum ac rationabile Deo templum non lapidibus insensibilibus, sed sanctorum virorum congregatione, nec temporale & corruptibile, sed æternum atque inexpugnabile ædificare disponens, vasa etiam pretiosissima Domino cupiens consecrare, non multo auri metallo argentive conflata, quæ post rex Babylonius capta, concubinarum suarum ac principum deputet voluptati: sed animabus sanctis, quæ innocentiæ, iustitiæ & castitatis integritate fulgentes, Regem Christum in semetipsis circumferant commorantem, egenum me, omniq; ex parte pauperrimum, ad communionem tanti operis dignaris adciscere. In prouincia siquidem tua, cœnobiorum ex parte Orientalium, maximéque Aegyptiorum volens instituta fundare, cùm sis ipse cunctis virtutibus scientiáqua perfectus, & vniuersis ita refertus diuitijs spiritalibus, vt perfectionem quærentibus, satis abundéque non modo tuus sermo, sed etiam sola vita sufficiat ad exemplum, me quoque elinguem & pauperem sermone atque scientia, vt aliquid ad expletmentum tui desiderij de inopia sensus mei conferam: poscis, præcipisq; vt instituta monasteriorum, quæ per Aegyptum ac Palesthinam custodiri conspeximus, ita vt ibi nobis à patribus tradita sunt, quamuis imperito digeram stylo, non leporem sermonis inquirens, in quo ipse apprimè es eruditus, sed sanctorum simplicem vitam simplici sermone fratribus in nouello monasterio tuo cupiens explanari Cui rei quantum me pius ardor desiderij tui prouocat obedire, tantum per multiplices æstuum moles volentem obtemperare deterrent. Primùm quoniam nec vitæ meæ ita æquiparant me-

rita, vt confidam me res arduas, tam obscuras, tam sanctas, digne posse animo ac mente complecti. Secundò, quòd ea quæ à pueritia nostra inter eosdem constituti, atque ipsorum incitati quotidianis adhortationibus & exemplis, vel agere temptauimus, vel didicimus vel visu percepimus, minimè iam possumus ad integrum retinere, tot annorum circulis ab eorum consortio & imitatione conuersationis abstracti, præsertim cum harum rerum ratio nequaquam possit ociosa meditatione doctrináque verborum, vel tradi vel intelligi, vel memoria contineri, totum namque in sola experientia vsúque consistit Et quemadmodum tradi nisi ab experto non queunt, ita nec percipi quidem vel intelligi nisi ab eo qui de pari studio ac sudore apprehendere elaborauerit, possunt: quæ tamen si collatione iugi spiritualium virorum frequenter discussa non fuerint & polita, cito mentis retrorsum incuria dilabuntur Tertiò, quia idipsum, quod vtcunque non pro merito rei, sed pro præsentis temporis statu possumus reminisci, imperitior sermo congruè non valet explicare Huc accedit, quòd super hac re viri & vita nobiles, & sermone scientiáque præclari multa iam opuscula desudarunt, sanctum Basilium & Hieronymum dico, aliósque nonnullos, quorum anterior sciscitantibus fratribus super diuersis institutis vel quæstionibus, non solùm facundo, verum etiam diuinarum scripturarum testimoniis, copioso sermone respondit: alius verò non solùm suo elucubratos ingenio edidit libros, verùm etiam græca lingua digestos, in latinum vertit eloquium Post quorum tam exuberantia eloquentiæ flumina, possem non immeritò præsumptionis notari, si aliquid stillicidij huius inferre tentassem, nisi me hæc fiducia tuæ sanctitatis animaret & sponsio, quod vel tibi hæ nugæ forent acceptæ, qualescunque sunt, vel eas congregationi fratrum in nouello tantum monasterio commorantium deputares. Qui si quid à nobis minus forsitan cautè prolatum fuerit, & piè relegant, & cum venia indulgentiore sustentent, fidem potius mei sermonis, quàm venustatem eloquij requirentes Quapropter beatissime Papa, vnicum religionis & humilitatis exemplar, tuis precibus animatus secundum vires ingenij mei, opus quod iniungis aggrediar, & ea quæ omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris, vtpote qui audita potius quàm experta describere tentauerunt, velut rudi monasterio, & veritatem sitientibus imitabo. Nec planè mirabilium Dei, signorúmque narrationem studebo contexere, quæ quamuis multa per seniores nostros & incredibilia non solùm audiuimus, verùm etiam sub obtutibus nostris perspeximus impleta: tamen his omnibus prætermissis, quæ legentibus præter admirationem nihil amplius ad instructionem perfectæ vitæ conferunt, instituta eorum tantummodo, ac monasteriorum regulas, maximéque principalium viciorum, quæ octo ab eis designantur origines & causas curationésque, secundum traditiones eorum, quantum Domino adiuuante potuero, fideliter explicare contendam. Propositum siquidem mihi est, non de mirabilibus Dei, sed de corruptione morum nostrorum, & consummatione vitæ perfectæ, secundum

cundum ea quæ à senioribus nostris accepimus, pauca differere. In eo quoque præceptis tuis satisfacere studebo, vt si quid fortè non secundum typum maiorum antiquissima constitutione fundatam, sed pro arbitrio vniuscuiusque instituentis monasterium vel diminutum, vel additum in istis regionibus comprobauero, secundum eam quam vidimus monasteriorum regulam per Aegyptum & Palestinam antiquitus fundatorum, fideli sermone vel adyciam vel recidam. Nequaquam enim credas rationabilius quippiam vel perfectius constitutionem nouellam in occiduis Galliarum partibus reperire potuisse, quam illa sunt instituta, in quibus ab exordio prædicationis Apostolicæ à sanctis ac spiritualibus patribus fundata monasteria ad nos vsque perdurant. Illam sanè moderationem opusculo huic inserere præsumam, vt ea quæ secundum Aegyptiorum regulam, seu pro asperitate aerum, seu pro difficultate ac diuersitate morum impossibilia in his regionibus, vel dura vel ardua comprobauero, institutis monasteriorum, quæ per Palestinam ael Mesopotamiam habentur, aliquatenus temperiem, quia si rationabilis possibilium mensura seruetur, eadem obseruantiæ perfectio est etiam in impari facultate.

Præfationis finis.

IOANNIS CASSIANI EREMITAE LIBER I.

De habitu monachi. Cap. I.

DE Institutis ac regulis monasteriorũ dicturi, vnde competentius, donante Deo, quàm ex ipso habitu monachorum sumemus exordium? Quorum interiorem cultum consequenter tunc poterimus exponere, cum exteriorẽ ornatũ sub oculorum depinxerimus obtutibus.

De cingulo monachi. Cap. II.

ITaque monachum vt militem Christi in procinctu semper belli positum, accinctis lumbis iugiter oportet incedere, Hoc enim habitu etiam illos ambulasse qui in veteri testamento professionis huius fundauere primordia: Helyam scilicet & Heliseum, diuinarum scripturarum auctoritate monstratur: ac deinceps principes auctoresque testamenti noui, Ioannem videlicet, Petrum & Paulum, cæterósque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum prior qui in veteri testamento virginitatis iam flores & castimoniæ continentiæque præfigurabat exempla, cum fuisset à domino missus ad increpandos nuncios Ochoziæ sacrilegi regis Israel, eo quòd ægritudine præpeditus super statu salutis suæ beelzebub Deum Accaron consulere destinasset, & idcirco eis occurens idem propheta descensum de lecto eius in quo conciderat denegasset, decumbenti regi exposita vestitus qualitate cõpertus est. Reuersos enim ad se nuncios, ac referentes sibi prophetæ sententiam, sciscitatus est cuius esset figuræ & habitus vir, qui occurrisset eis, & locutus fuisset huiuscemodi verba. Vir, inquiunt, pilosus, & zona pellicea accinctus. Ex quo habitu confestim rex contemplatus hominem Dei, ait: Helias Thesbites est: zonæ vicem indicio & hirsuti incultique corporis specie virum Dei indubitanter agnoscens: eo quòd istud ei inter tot Israhelitici populi milia commoranti, cultus proprij ac velut quoddam impressum speciale signum perpetuò cohæreret. De Ioanne quoque, qui veteris nouique testamenti velut quidam sacratissimus limes finis initiúmque processit, ita euangelista narrãte cognoscimus. Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Petro etiã in custodiam carceris ab Herode detruso, & ad necem die postero producendo, angelo assistente, præcipitur.

videlz.

Præc

Præcingere & calcia te caligas tuas. Quod vt faceret, nequaquam monuisset eum angelus Dei, nisi vidisset eum ob refectionem nocturnæ quietis paulisper defecta membra solita cinguli obstrictione laxasse. Paulum quoque ascendentem Hierosolymam, & protinus à Iudæis in vincula mittendum, Agabus propheta reperiens Cesareæ, sublato eius cingulo, manus suas ligans ac pedes, vt gestu corporis sui passionis eius præfiguraret iniurias, ait: Hæc dicit spiritus sanctus. Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt Iudæi in Hierusalem, & tradent in manus gentium. Quod vtique à propheta proferri minimè potuisset dicente: virum cuius est Zona hæc, nisi Paulus eam lumbis suis indesinenter solitus fuisset aptare.

De veste monachi Cap. III.

VEstis quoque sit monachi quæ corpus contegat tantum, ac repellat nuditatis verecundiam, & frigoris retundat iniuriam: non quæ seminaria vanitatis aut elationis enutriat, ita eodem apostolo prędicante: Habentes autem alimenta his contenti simus. Operimenta inquiēs non vestimenta, vt quibusdam latinis exemplarib. non propriè continetur, id est, quę corpus operiant tantum, non quæ amictus gloria blandiantur: ita vilia, vt nulla coloris vel habitus nouitate inter cæteros huius propositi viros habeantur insignia: ita studiosis accurationib. aliena, vt nullis rursum sint affectatis per incuriam sordibus decolora. Postremo sic ab huius mundi separentur ornatu, vt cultui seruorum Dei in omnib. communia perseuerent. Quicquid enim inter famulos Dei præsumitur ab vno vel paucis, nec catholicæ per omne corpus fraternitatis tenetur, aut superfluum aut elatum est, & propter hoc noxium iudicandum est, magisque speciem vanitatis, quam virtutis ostentans. Et idcirco hæc quę nec à veterib. sanctis qui huius professionis fundamenta iecerunt, neque è patrib. nostri temporis qui eorum per successiones instituta nunc vsque custodiunt, tradita videmus exempla, vt superflua & inutilia nos quoque resecare conueniet. Quamobrem cilicinam vestem velut circumspectam cunctis atque notabilem, & quæ ex hoc ipso non solum nulla spiritui possit emolumenta conferre, sed etiam elationis concipere vanitatem, quinimo ad necessarij operis exercitium, in quo monachū semper impigrū expeditūq; oportet incedere, inhabilis atq; inepta

omnimodis refutarũt. Quod si quosdam hoc amictũ circundatos audimus probabiles extitisse, non ex eo nobis monasteriorum est regula sancienda, vel antiqua sanctorum patrũ sunt perturbãda decreta, quod pauci præsumẽtes aliarũ virtutum priuilegio, ne in his quidem quæ non secũdum catholicã regulã ab eis vsurpata sunt, reprehẽdi debere creduntur. Generali nanq; omnium constitutioni, paucorũ nõ debet præponi nec prçiudicare sentẽtia. Illis n. debemus institutis ac regulis indubitatã fidẽ & indiscussam obedientiã per oĩa commodare, non quas paucorum volũtas intulit sed quas vestutas tãtorũ tẽporum, & innumerositas sanctorũ patrũ concordi definitione in posterũ propagauit. Nec hoc sanè prçiudicare nobis debet ad quotidianæ cõuersationis exẽplũ, quod vel Iorã sacrilegus rex Israel cateruis hostiũ circũseptus, scissa veste, ciliciũ habuisse perhibetur intrinsecus: vel quod Niniuitæ ad mitigandã Dei sentẽtiam quæ in eos illata fuerat per prophetam, cilicii asperitate velati sunt, cum & ille ita intrinsecus latenter indutus eo fuisse mõstretur, vt nisi scisso desuper vestimento à nemine prorsus potuisset intelligi, & isti eo tempore operimentũ cilicij ostentarent, quo cũctis super imminẽte vrbis euersione lugẽtibus, eodẽmq, amictu circundatis, nullus posset à quoquam ostentatione notari. Quia nisi insolens sit diuersitas, non offendit æqualitas.

De cucullis Aegyptiorum. *Cap. IIII*

SVnt præterea quçdã in ipso Aegyptiorũ habitu, non tantum ad curã corporis quantum ad morũ formulam congruentia, quo simplicitatis & innocentiæ obseruantia etiã in ipsa vestitus qualitate teneatur. Cucullis nãque perparuis vsq; ad ceruicis humerorũmque demissis confinia, quib. tantum capita cõtegant, indesinẽter dieb. vtuntur ac noctib. scilicet vt innocentiam & simplicitatẽ paruulorũ iugiter custodire etiam immitatione ipsius velaminis cõmoueantur. Qui reuersi ad infantiã Christi cũctis horis cũ affectu ac virtute decãtant: Domine non est exaltatũ cor meũ, neque ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me. Si nõ humiliter sentiebã, sed exaltaui animam meam: sicut ablactatus est super matre sua.

De collobijs Aegyptiorum. *Cap. V.*

COllobiis quoque lineis induti, quç vix ad cubitorũ ima pertingũt, nudas de reliquo circũferunt manus vt amputatos habere eos actus & opera mũdi huius suggerat

gerat abſcißio manicarũ, & ab omni cõuerſatione terrena mortificatos eos velaminis linei doceat indumentũ, audiantque per hoc apoſtolũ quotidie dicentẽ ſibi. Mortificate mẽbra veſtra quę ſunt ſuper terrã. Illud quoque ipſo habitu proteſtante. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Et iterum: Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chritus. Mihi quidem mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

De rebrachiatorijs. Cap. VI.

GEſtãt etiam reſticulas duplices, laneo plexas ſubtegmine, quas Gręci analaboys, nos vero ſuccinctoria ſeu redimicula vel proprie rebrachiatoria poſſumus appellare. Quæ deſcãdẽtia ſumma ceruicis & à laterib. colli diuiſa, vtrarũque alarũ ſinus ambiunt, atque hinc inde ſuccingũt, vt cõſtringentia latitudinẽ veſtimẽti ad corpus cõtrahant atque cõiungant, & ita cõſtrictis brachiis impigri ad omne opus expeditique reddantur, illud Apoſtoli præceptum ſtudentes omni virtute complere. Quia non ſolum mihi, ſed etiam his qui mecum ſunt miniſtrauerũt manus iſtæ, neque gratis panem ab aliquo mãducauimus, ſed in labore & fatigatione nocte ac die operantes, ne quem veſtrum grauaremus. Et ſi quis non vult operari: nec manducet.

De mafortibus eorum. Cap. VII.

POſt hæc anguſto palliolo tã amictus humilitatẽ quã vtilitatẽ pretij cõpendiumque ſectãtes, colla pariter atq; humeros tegunt, quæ mafortes tã noſtro quã ipſorũ nuncupantur eloquio & ita planeticarũ atque birrorum precia ſimul ambitionemque declinant.

De melote & pelle caprina. Cap. VIII.

VLtimus eſt habitus eorũ pellis caprina quæ melotes vel pera appellatur, & baculus, quæ geſtant ad imitationem eorum, qui profeßionis huius præfigurauẽre lineas in veteri teſtamento. De quibus apoſtolus: Circumierunt (inquit) in melotis & in pellibus caprinis egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, & in montibus, & in ſpeluncis, & in cauernis terræ. Qui tamẽ habitus pellis caprinæ, ſignificat mortificata omni petulantia carnalium paßionum debere eos in ſumma virtutum grauitate conſiſtere, nec quicquam petulcum vel calidum iuuentutis ac mobilitatis antiquæ in eorum corpore reſidere.

De baculo. *Cap. IX.*

NAm & baculum gestasse eosdem viros, etiam Heliseus, qui vnus ex ipsis est docet, cùm dicit ad Giezi puerum suum, mittens eum ad suscitãdum filiũ mulieris. Tolle baculum meum, & currens pone eum super faciem pueri, vt viuat. Quem vtique non dedisset ei propheta gestandum nisi eum manu sua solitus esse iugiter circũferre. Cuius gestatio spiritualiter monet, nunquam debere eos inter tot oblatrantes viciorum canes, & inuisibiles nequitiarum spiritualium bestias, inermes incedere, de quibus beatus Dauid liberari postulans dicit: Ne tradas domine bestiis animam confitentem tibi, sed irruentes eas retundere crucis signaculo, ac longius propulsare, atque aduersum se sæuientes iugi memoriç dominicç passionis & imitatione illius mortificationis extinguere.

De calciamentis eorum. *Cap. X.*

CAlciamenta verò velut interdicta euangelico præcepto recusantes, cum infirmitas corporis vel matutinus hyemis rigor, seu meridiani æstus feruor exegerit, tantummodo caligis suos muniunt pedes: hoc interpretantes vsu earum vel dominica permissione signari, vt si in hoc mundo constituti, cura & sollicitudine carnis huius omnimodis exuti esse non possumus, nec ab ea penitus præualemus absolui, saltem occupatione leui & implicatione tenui necessitatem corporis explicemus, ne vel animæ nostræ pedes, qui expediti ad spiritalem cursum, & prædicandam euangelij pacem semper debent esse parati, quibus post odorem vnguentorum Christi currimus, & de quibus Dauid: Cucurri in siti. Et Hieremias: Ego autem non laboraui te sequens, morticinis huius seculi curis patiamur inuolui, de his scilicet cogitantes quæ non ad supplendam necessitatem naturæ, sed ad superfluam noxiamque pertinent voluptatem. Quod ita implebimus, si secundum Apostolum, carnis curam non fecerimus in desideriis. Quibus tamen caligis, quanquam licitò vtantur, vtpote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria, illud æstimantes etiam secundum literam custodiri debere, quod dicitur ad Moysen, vel ad Iesum filium Naue. Solue corrigiam calciamenti tui, locus enim in quo stas terra sancta est:

De temperamento obseruantiæ, quæ secundum aerum qualitatem

vel

vel vsum prouincia sit tenenda. *Cap. XI.*

HAEC dicta sint, ne quid prætermisisse de Aegyptiorum habitu videamur. Cæterùm à nobis tenenda sunt illa tantummodo quæ vel locorum situs vel vsus prouinciæ admittit. Nam neque caligis nos neque colobiis, seu vna tunica esse contentos hyemis permittit asperitas, & paruissimi cuculi velamen, vel melotis gestatio derisum potius quàm ædificationem vllam vidētibus comparabit. Quapropter illa tantum quæ superius cōmemorauimus, quæque sunt & humiliati professionis nostræ, & qualitati aerum congruentia à nobis quoque affectanda censemus, vt omnis summa nostri vestitus non in nouitate habitus, qui possit offendiculum hominibus seculi huius inferre, sed honesta in vilitate consistat.

De cinguli spiritali, & sacramento ipsius. *Cap. XII.*

HIs itaque vestimentis Christi miles indutus, nouerit prius se ob id cinguli constrictione munitum, vt ad cunctos vsus & opera monasterij non solùm mente promptus, sed etiam ipso habitu semper expeditus incedat. Tanto nanq; feruentior circa spiritalem profectū, ac diuinarū rerū scientiā, & cordis puritatē probabitur, quanto uerit erga obedientiæ studiū operisq; deuotior. Secundo cognoscat etiā in ipso habitu cinguli inesse non paruum quod à se expetitur sacramentū. Accinctio enim lumborū, & ambitus pellis emortuæ significat eū mortificationē circumferre membrorū, in quibus libidinis atque luxuriæ seminaria cōtinentur, euangelicū illud mandatū quod dicitur, sint lumbi vestri præcincti, apostolica interpretatione ingeri sibi semper intelligens, mortificate. s. membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiā, libidinem concupiscentiā malam. Ideóq; illos tantummodo legimus in scripturis sanctis cingulo fuisse præcinctos, in quib. seminaria coitus inueniuntur extincta, quiq; illud B. Dauid eloquium opere atq; virtute decantant: quia factus sum sicut vter in pruina, eo quod erasa medullitus carne viciorū emortuā exterioris hoīs cutē, spūs virtute distendāt. Et idcirco in pruina significāter adiecit, ꝙ s. nequaquā fuerint sola cordis mortificatione contenti, verum etiā exterioris hoīs motus, & ipsius naturę incentiua cōtinentię pruina extrinsecus accedēte habuerint congelata, nullū iā duntaxat secundū Apostolū, regnum peccati suo mortali corpore sustinētes, nec gestātes carnē spiritui repugnantē.

De habitu monachi liber finis.

LIBER II. DE CANONICO NOCTVRNARVM ORATIONVM PSALMORVM modo. Caput I.

DVplici igitur hoc quod diximus cingulo Christi miles accinctus, interim qui modus canonicorũ orationũ psalmorũque sit in partibus orientis à sanctis patribus antiquitus statutus agnoscat. De qualitate verò earũ, vel quemadmodũ orare secundũ apostoli sentẽtiã, sine intermissione possimus, suis in locis cũ seniorũ collationes ceperimus exponere quoniã domin⁹ dederit proferemus.

De diuersitate numeri qui ad decantandos psalmos per vniuersas prouincias sit statutus. Cap. II.

MVltos nãque cõperimus per alias regiones pro mẽtis suæ capacitate, habẽtes quidẽ, vt ait apostolus, zelũ Dei, sed nõ secundũ scientiã, super hac re diuersos typos ac regulas sibimet cõstituisse. Quidã.n. vicenos seu tricenos psalmos, & hos ipsos antiphonarũ protelatos melodiis, & adiunctione quarundã modulationũ debere dici singulis noctib. cẽsuerunt: alij hũc modũ etiã excedere tẽtauerunt: nõnulli 18. atque in hunc modũ diuersis in locis diuersum canonẽ agnouimus institutũ, totque propemodũ typos ac regulas vidimus vsurpatas, quot etiam monasteria cellasque cõspeximus. Sunt quib. in ipsis quoque diurnis orationũ officiis .i. tertia, sexta, nonaque id visum est, vt secundũ horarũ modũ in quib. hæc domino reddũtur obsequia, psalmorũ etiã & orationũ putarẽt numerũ coæquandũ, nõnullis placuit senariũ numerũ singulis diei cõuentib deputari. Quapropter necessariũ reor antiquissimam patrum proferre in medium cõstitutionem, quæ nunc vsque per totam Aegyptũ à Dei famulis custoditur, qua nouelli monasterij in Christo rudis infantia antiquissimorum potius patrum vetustissimis institutionibus imbuatur.

De vniformis regulæ per totam Aegyptum custodia, & de electione eorum qui fratribus præponantur. Cap. III.

ITaque per vniuersam Aegyptũ & Thebaidẽ, vbi monasteria nõ pro vniuscuiusque renuntiantis instituuntur arbitrio, sed per successiones ac traditiones maiorũ, vsque in hodiernũ diẽ vel permanẽt vel mãsura fundantur, legitimum orationum modum in vespertinis conuentib. seu nocturnis vigiliis vidimus retentari. Non.n. quisquã conuenticulo fratrum, sed ne sibi quidem ipsi præesse conceditur, priusquam non solum vniuersis facultatib. suis

reddatur externus, ſed ne ſui quidem ipſius eſſe dominũ vel poteſtatẽ habere cognoſcat. Ita nãque renuntiantem huic mũdo quibus libet facultatib. ac diuitiis præditũ ne ceſſe eſt cœnobij cõmorationẽ expetere, vt in nullo ſibi ex his quæ reliquit aut intulit monaſterio blãdiatur: ſic obedire cũctis vt redeundũ ſibi ſecũdũ ſententiam domini ad infantiã priſtinã nouerit, nihil ſibi cõſideratione ęui vel annorũ numeroſitate præſumẽs, quã in ſeculo maniter cõſumptã ſe reputat perdidiſſe, ſed pro rudimẽtorum meritò & tyrocinij nouitate quam ſe gerere in Chriſti militia recognoſcit ſubdere ſe etiã iuniorib nõ moretur. Operis quoque ac ſudoris aſſuetudinẽ ita ſubire cõpellitur, vt propriis manib. iuxta apoſtoli præceptũ, quotidianũ victũ vel ſuis vſib. vel aduenientiũ neceſsitatib. præparãs, faſtus vitæ præteritæ poſsit & delicias obliuiſci, & humilitatẽ cordis cõtritione laboris acquirere. Ideóque nullus cõgregationi fratrũ profuturus eligitur, priuſquam idẽ qui præficiendus eſt, quid obtẽperaturis oporteat imperari, obediẽdo didicerit, & quid iuniorib tradere debeat, inſtitutis ſeniorũ fuerit aſſecutus Bene n. regere vel regi ſapiẽtis eſſe pronũciãt, ſummumque donũ & gratiã S. ſpiritus eſſe definiũt. Nã neque ſalutaria præcepta quẽpiam poſſe obtẽperãtib. præſtituere, niſi qui prius vniuerſis virtutũ diſciplinis fuerit inſtructus, nec obedire quen quam ſeniori poſſe niſi eum qui cõſummatus timore Dei & humilitatis fuerit virtute præfectus. Ideoque diuerſitates typorũ ac regularũ per cęteras prouincias cernimus vſurpatas, ꝙ plerũque ſeniorũ inſtitutionis expertes monaſteriis præeſſe audemus, & abbates nos antequã diſcipulos profeſsi quod libitum fuerit ſtatuimus, promptiores noſtrorũ inuentorũ exigere cuſtodiã, quã examinatã maiorũ ſeruare doctrinã Sed dum orationũ modũ qui potiſsimũ debeat cuſtodiri, voluimus explicare, inſtitutis patrũ auidius prouocati, narrationem quam ſuis reſeruabamus locis propero exceſſu præuenimus. Nunc itaque ad propoſitum reuertamur.

Quod per Aegyptum & Thebayden duodenarius pſalmorum numerus obſeruetur *Cap.* IIII.

IGitur ꝑ vniuerſam Aegyptũ & Thebaydẽ duodenarius pſalm. numerus tã in veſpertinis quã in nocturnis ſolẽnitatib cuſtoditur, ita duntaxat vt poſt hunc numerũ duæ lect. vete. ſ. ac noui teſta. ſingulæ ſubſequãtur. Qui modus

antiq

antiquitus cõſtitutus, idcirco per tot ſecula penes cuncta illarum prouinciarum monaſteria intemeratus nunc vſq; perdurat, quia non humana adinuctione ſtatutus à ſenioribus affirmatur, ſed cœlitus angeli magiſterio patribus fuiſſe delatus.

De duodenario pſalmorum numero, angeli traditione ſuſcepto.
Cap. V

NAm cum in primordiis fidei pauci quidem, ſed probatiſsimi monachorum nomine cenſerentur, qui ſicut à beatæ memoriæ euangeliſta Marco, qui primus Alexandrinæ vrbi Pont. pręfuit, normam ſuſcepere viuendi, non ſolum illa magnifica retinebant qui primitus eccleſiam vel credentium turbas in actib. apoſtolorum legimus celebraſſe, multitudinis ſcilicet credentium erat cor vnum & anima vna, nec quiſquã eorum quę poſsidebat aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia, quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant precia eorum quę vendebant, & ponebant ante pedes apoſtolorũ: diuidebatur autẽ ſingulis prout cuique opus erat, verum etiam his multo ſublimiora cumulauerant. Etenim ſecedentes in ſecretiora ſuburbiorum loca, agebant vitam tanto abſtinentiæ rigore diſtrictam, vt etiã his qui erant religionis externi, ſtupori eſſet tam ardua conuerſationis eorũ profeſsio. Eo enim feruore ſcripturarũ diuinarũ lectionibus orationique & operi manuum diebus ac noctibus incubabant, vt nec eſcarũ quidẽ appetitus vel memoria niſi alio tertióue die corporis interpellaret inedia, cibúmq; ac potum non tam deſideratum, quàm neceſſarium ſumerent, & ne hunc quidem ante ſolis occaſum, vt tempus lucis cum ſpiritualium meditationum ſtudiis, curam verò corporis cum nocte ſociarent, aliaque his multo ſublimiora perficerent. De quibus etiam is qui minus indigenarum relatione cognouit eccleſiaſtica hiſtoria poterit edoceri. Ea igitur tempeſtate cum eccleſiæ illius primitiuæ perfectio penes ſucceſſores ſuos adhuc recenti memoria inuiolata duraret, feruénſque paucorum fides necdum in multitudinem diſperſa tepuiſſet, venerabiles patres peruigili cura poſteris conſulentes, quinam modus quotidiano cultui per vniuerſum fraternitatis corpus decerni deberet tractaturi conueniunt, vt hæreditatem pietatis ac pacis etiam ſucceſſoribus ſuis abſolutam ab omni diſſen

dissensionis lite transmitterent:verentes scilicet ne qua in quotidianis solennitatibus inter viros eiusdem culturæ consortes dissonantia vel varietas exorta, quandoque in posterum erroris vel emulationis seu scismatis noxium germen emitteret. Cumque pio suo vnusquisque feruore infirmitatis immemor alienæ id statui debere censeret, quod contemplatione fidei ac roboris sui facillimum iudicabat, parum discutiens quod generaliter plenitudini fratrum possibile esset,in qua necesse est infirmorum quoque partem maximam repperiri, diuersóque modo enormem psalmorum numerum instituere pro animi sui virtute certarent, & alij quinquagenos, alij sexagenos psalmos,nonnulli verò ne hoc quidem numero contenti excedi eum debere censerent, essêntque inter eos pro religionis regula piæ contentionis sancta diuersitas, ita vt tempus solennitatis vespertinæ sacratissimæ succederet quæstioni, quotidianos orationum ritus volentibus celebrare,vnus in medium psalmos domino cantaturus exurgit Cumque sedentib. cunctis (vt est moris nunc vsque in Aegypti partibus)& in psallentis verba omni cordis intentione defixis. 11.psalmos orationum interiectione distinctos continuis versib parili pronuntiatione cantasset,duodecimum sub alleluiæ responsione consummans, ab vniuersorum oculis repente subtractus, quæstioni pariter & cęrimoniis finem imposuit.

De consuetudine duodecim orationum. *Cap. VI.*

EXin venerabilis patrum senatus intelligens angeli magisterio congregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione domini constitutum,decreuit hunc numerum tam in vespertinis quàm in nocturnis conuenticulis custodiri,quibus lectiones geminas adiungentes, id est vnam veteris & aliam noui testamenti tanquam à se eas traditas & velut extraordinarias volentib. tantum,ac diuinarum scripturarum memoriam possidere assidua meditatione studentib.addiderant.In die verò sabbati vel dominico vtrasque de nouo recitant testamento. i.vnam de apostolo vel actib. apostolorum, & aliam de euangeliis. Quod etiam totis quinquagesimę diebus faciunt hi quibus lectio curę est seu memoria scripturarũ.

De disciplina orandi. *Cap. VII.*

HAs igitur prædictas orationes hoc mō incipiunt atque consummant, vt finito psalmo, non statim ad

incuruationem genuum corruant, quemadmodum facimus in hac regione nonnulli qui nedum bene finito psalmo in orationem procumbere festinamus ad celeritatem missę quantotius properantes. Cuius dum volumus excedere modum qui antiquitus à maiorib. statutus est, supputantes residuorum psalmorum numerum, ad finem tendere perurgemus, de refectione potius lassi corporis cogitãtes, quam orationis vtilitatem & commoda requirentes. Apud illos ergo non ita est, sed antequam flectant genua paulisper orant, & stantes in supplicatione maiorem temporis partem expẽdunt. Itaque post hęc puncto breuissimo procidentes humi velut adorantes tantum diuinam clementiam, summa velocitate consurgunt, ac rursus erecti expansis manib. eodem modo quo prius stantes orauerant, suis precib. intentius immorantur. Humi namque diutius procumbentes, non solum cogitationib. aiunt, verum etiam somno grauius impugnari. Quod etiam nos verum esse vtinam non experimentis & quotidiana consuetudine nosceremus, qui sæpe numero hanc candẽ incuruationẽ mẽbrorũ, nõ tã orationis quã refectionis obtẽtu in terrã pstrati, optamus diutius prolõgari. Cũ autẽ is qui orationẽ collecturus est è terra surrexerit omnes pariter surgũt, ita vt nullus nec antequã inclinetur ille genu flectere, nec cũ è terra surrexerit remorari præsumat, ne nõ tam securus fuisse illius conclusionem qui precem colligit, quàm suam celebrasse credatur.

De subsequente oratione post psamum. Cap IX.

ILlud etiã quod in hac prouincia vidimus, vt vno cantante in clausula psalmi omnes astãtes cõcinant cum clamore, Gloria patri & filio & spiritui sancto, nusquã per omnẽ orientẽ audiuimus, sed cũ omniũ silẽtio ab eo qui cãtat finito psalmo orationẽ succedere: hãc verò glorificationẽ trinitatis tãtummodo solere antiphona terminari.

De orationis statu super quo in collatione seniorum plenior reseruetur instructio. Cap. IX.

ET quia nos ad orationũ canonicorũ modũ cõsequẽter institutorũ ordo prouexit, quorũ pleniorẽ tractatũ licet in collationes seniorũ reseruemus ibidẽ plenius digesturi, cum de earum qualitate seu iugitate verbis eorum disserere cœperimus, necessariũ tamen reor pro opportunitate loci ac narrationis ipsius, quoniã ita obtulit sese occasio, etiã in præsenti pauca perstringere, vt formãtes

inter

interim exteriores hominis motus. & velut quædã nũc orationis fundamẽta iaciẽtes, minore post hæc labore cũ ceperimus de statu interioris hominis disputare, orationũ quoque eius fastigia construamus. Illud ante omnia prouidentes, vt si nos ab illa narratione quam cupimus oportune Deo volẽte digerere, præueniens vitæ nostræ finis excluserit, vel initia vobis rei præsertim tã necessariæ hoc opere relinquamus, quib. pro ardore desiderij totũ est vt dũ nobis huius cõmorationis tribuuntur induciȩ saltẽ quasdã tantisper orationũ vobis lineas præsignemus, quib. hi vel maximè qui in cœnobiis cõmorãtur valeãt aliquatenus informari. Simul etiã prospicientes his qui forsi tã huic tantummodo occursuri sunt libro, & ad illũ peruenire nõ potuerint, vt instructione huius erga orationis qualitatẽ vel ex parte reperiãtur imbuti, vt quẽadmodum sunt de habitu & amictu exterioris hominis instituti, ita etiã qualiter eũ ad offerẽda spiritalia sacrificia debeãt exhibere nõ nesciãt. Siquidẽ hi libelli quos in præsenti cudere domino adiuuãte disponimus, ad exterioris hominis obseruantiã & institutionẽ cœnobiorũ cõpetentius aptabũtur, illi verò ad disciplinã interioris ac perfectionẽ cordis, & anachoretarũ vitã atque doctrinã potius pertinebũt.

Cum quanto silentio & breuitate orationes apud Aegyptios colligantur. Cap. X.

CVm igitur prædictas solẽnitates quas illi synaxis vocant celebraturi conueniunt, tantum à cunctis silentiũ prȩbetur, vt cũ in vnum tam innumerosa fratrũ multitudo cõueniat præter illum qui cõsurgens psalmũ decantant in medio nullus hominũ penitus adesse credatur. ac præcipuè cũ cõsummatur oratio, in qua nõ sputũ emittitur, nõ excreatio obstrepit, nõ tussis intersonat, nõ oscitatio somnolẽta dissutis malis & hiantib. trahitur nulli gemitus nulla suspiria etiã astantes impeditura promuntur, nulla vox absque sacerdotis precẽ cõcludentis auditur nisi fortè hæc quȩ per excessum mentis claustra oris effugerit. quæque insensibiliter cordi obrepserit immoderato scilicet atque intolerabili spiritus feruore succenso, dum ea quȩ ignita mens in semetipsa non præualet continere, per ineffabilem quendam gemitũ ex intimis pectoris sui cõclauibus euaporare conatur. illũ verò qui cõstitutus in tẽpore mẽtis cũ clamore supplicat, aut aliquid horũ quæ pdiximus faucib. suis emittit, aut præcipuè oscitationib.

præuenitur, dupliciter peccare pronuntiant Primo quòd orationis suæ reus sit, ꝙ eam videlicet negligenter offerat Deo. Secundo ꝙ indisciplinato strepitu, alterius quoque qui forsitam ardentius orare potuit intercipit sensum. Ideoque præcipiunt eam celeri fine concludi ne forte immorantib. nobis in ea, redundantia quædam sputi seu flegmatis interrumpat nostrę orationis excessum Et idcirco dum adhuc feruet, velut è fauc b. inimici velociter rapienda est. Qui proculdubio cum sit nobis semper infestus tunc maximè adsistit infestior, cum contra se offerre nos preces domino velle peruiderit cogitationibus seu diuersis humoribus excitatis, abducere mentẽ nostrã à supplicationis intẽtione festinans, & per hoc eam tepefacere à cœpto feruore contendens. Quamobrem vtilius censent breues quidem orationes, sed creberrimas fieri, illud quidem vt frequentius Dominum deprecantes iugiter eidem cohęrere possimus. Hęc verò vt insidiãtis diaboli iacula, quę infligere nobis tunc præcipuè cum oramus insistit, succincta breuitate tentemus.

Qua disciplina apud Aegyptios Psalmi dicantur *Cap. XI.*

ET idcirco ne psalmos quidem ipsos quos in congregatione decantant, continuata student pronunciatione concludere: sed eos pro numero versuum duabus vel tribus intercessionib. cum orationum interiectione diuisos distinctim particulatimque consumant. Non enim multitudine versuum, sed mentis intelligentia delectãtur, illud tota virtute sectãtes. Psallã spũ, psall & mẽte, ideóq; vtilius habent x. versus cum rationabili assignatione cantari quàm totum psalmum cum confusione mentis effundi. Quæ nonnunquam pronunciantis festinatione generatur, dum residuorum psalmorum qui decantandi sunt, modum numerúmque cõsiderans, non distinctionem sensuum audientibus studet pandere, sed ad finem synaxeos properat peruenire. Denique si quispiam iuniorum, vel pro feruore spiritus, vel pro eo quod necdum institutus est, cœperit modũ decantationis excedere, psallentis progressio senioris interdicitur plausu, quem dans manu sua in sedili quo sedet, cunctos facit ad orationem consurgere, illud omnibus modis prouidens, ne quod sedentib. tedium generetur prolixitate psalmorum, quæ is qui decantat non modo per seipsum intelligentiæ fructum amittat, sed etiam per illos incidat detrimentum quos fastidium

ſynaxeos nimietate ſua fecit incurrere. Illud quoque apud eos omni obſeruãtia cuſtoditur, vt in reſpõſione alleluiæ nullus dicatur pſalmus, niſi is qui in titulo ſuo alleluiæ inſcriptione prænotatur. Prædictum verò duodenarium pſalmorum numerum ita diuidunt, vt ſi duo fuerint fratres, ſenos pſallant, ſi tres, quaternos, ſi quatuor ternos. Quo numero nunquam minus in congregatione decantant, ac proinde quantalibet multitudo conuenerit, nunquam amplius pſallant in ſynaxi quàm quatuor fratres.

Cur vno pſallente, cæteri in ſynaxi ſedeant: vel quali poſt hoc ſtudio per cellulas ſuas vſque ad lucẽ vigilias extendant. Cap. XII.

HVnc ſanè canonicũ quem prædiximus duodenarium pſalmorũ numerũ tali corporis quiete releuãt, vt has eaſdẽ cõgregationũ ſolennitates ex more celebrãtes, abſq; eo qui dicturus in medium pſalmos ſurrexerit, cuncti ſedilib. humillimis inſidẽtia, ad vocem pſallẽtis omni cordis intẽtione depẽdeant. Ita nãque ieiuniis & operatione totius diei noctiſque aſſueſcũt, vt niſi huiuſcemodi refectione adiuuentur, ne hũc quidẽ numerum ſtantes implere valeant. Nullum etenim tẽpus ab operis exercitatione vacuũ trãſire concedũt, quia nõ ſolũ ea quæ diei ſplẽdor admittit omni inſtãtia manib. exercere cõtẽdunt, ſed etiã illa operationum genera ſollicita mẽte perquirũt, quæ ne ipſius quidẽ noctis deſiſsimæ tenebræ valeãt impedire, credẽtes ſe tãto ſublimiorẽ ſpiritualiũ contẽplationũ puritatẽ mẽtis intuitu quæſituros, quanto deuotius fuerint erga operis ſtudiũ ac laboris intẽti. Et idcirco mediocrẽ canonicorũ orationũ numerum iudicãt diuinitus moderatũ, vt ardẽtioribus fide ſpaciũ quo ſe virtutis eorũ infatigabilis curſus extẽderet ſeruaretur, & nihilominus feſsis ægriſque corporibus minimè gigneretur de nimietate faſtidum. Ideóque cum fuerint orationum canonicorum functiones ex more finitæ, vnuſquiſque ad ſuam recurrens cellulam, quam aut ſolus aut cum alio tantum inhabitare permittitur, quem ſcilicet ſocietas operationis vel diſcipulatus, & diſciplinæ imbutio copulauit, vel certè quem ſimilitudo virtutum comparem fecit, idem rurſus orationum officium velut peculiare ſacrificium ſtudioſius celebrant, nec vlterius quiſquam eorum in requiem ſomni reſoluitur, donec ſuperueniente diei ſplendore nocturno operi ac meditationi operatio diurna ſuccedat.

Quare post missam nocturnã dormire nõ oporteat. Cap. XIII.

QVem laborem præter illam rationem qua tota industria annitentes sacrificium Deo de fructu manuum suarum offerre se credunt, duab. ex causis cum omni obseruantia custodiunt. Quod nos quoque si perfectioni studemus eadem diligentia conuenit obseruare. Prima ne fortè purificationem nostram in nocturnis psalmis & orationib. acquisita, inuidus inimicus liuens puritati nostrę cui maximè insidiatur semper & indesinẽter infestus est, quadã somni illusione contaminet. Qui post illam satisfactionem quam pro negligentiis seu ignorationibus nostris obtulimus, & confessionis nostræ veniam profusis gemitibus imploratam, sollicitius nos si tempus quietis inuenerit maculare festinat, tunc præcipuè fiduciam nostram deiicere atque eneruare contendens, cum feruentius nos ad Deum tendere orationum nostrarum puritate peruiderit, ita vt nonnunquam quos per totum noctis spacium sauciare nõ potuit, sub illius horæ breuissimo tempore dehonestare conetur. Secunda verò quòd tam & si nulla talis verenda diaboli emergat illusio, intercedens etiam purus sopor inertiam monacho mox euigilaturo parturiat, senemque torporem inferens menti, per totum diei spatium vigorẽ eius obtundat, illamque hebetet perspicaciam sensus, & pinguedinem cordis exhauriat, quæ nos possit per totum diẽ aduersus omnes insidias inimici cautiores robustioresque seruare, Quamobrem canonicis vigiliis priuatæ ab eis subiunguntur excubiæ, ac maiore illis obseruantia succedunt, vt & illa purificatio que psalmis & orationib. est acquisita, nõ pereat, & intentior sollicitudo diligentius nos per diem custoditura præparetur meditatione nocturna.

Quemadmodum in cellulis suis opus manuum & orationes pariter exerceant. Cap. XIIII.

ET idcirco eas cum adiectione operis exequuntur, ne velut ociosis valeat somnus irrepere. Sicut enim nullum fermè ab eis ocij tempus excipitur, ita nec meditationi quidem spiritali finis imponitur. Nam pariter exercentes corporis animęque virtutes, exteriores hominis stipendia cum emolumentis interioris exæquant, lubricis motib. cordis & fluctuationi cogitationum instabili, operum pondera, velut quandam tenacem atque immobilem anchoram pręfigentes, cui volubilitas ac peruagatio cordis innexa intra cellæ claustra, velut in portu fidissimo valeat

conti

contineri, atque ita ſpiritali meditationi tantum & cuſtodiæ cogitationum intenta, non modò ad conſenſum prauæ cuiuſque ſuggeſtionis peruigilem mentem corruere non ſinat, verum etiam ab omni ſuperflua ocioſaque cogitatione cuſtodiat, ita vt quod ex quo pendeat haud facilè poſsit à quoquam diſcerni, id eſt, vtrum propter meditationem ſpiritalem inceſſabile manuum opus exerceant, an propter operis iugitatem tam præclarum ſpiritus profectum ſcientiæque lumen acquirant.

Qua lege modeſtiæ poſt orationum miſſam vnuſquiſq; ad ſuam cellulam redeat, & cui ſubdatur increpationi is qui aliter fecerit. Cap. XV.

FInitis itaque pſalmis, & quotidiana congregatione, ſicut ſuperius cõmemorauimus, abſoluta, nullus eorum vel ad modicum ſubſiſtere aut ſermocinari audet cum altero: ſed ne quidem per totum diei ſpacium à cella ſua progredi, aut deſerere opus quod in ea ſolitus eſt exercere præſumit, niſi fortè cum fuerint ad officium neceſſarij cuiuſq; operis euocati. Quod ita explẽt foras egreſsi, vt nulla inter eos ſermocinatio penitus conferatur. Sed ſic vnuſquiſque opus exequitur iniunctũ, vt pſalmũ vel ſcripturã quãlibet memoriter recẽſendo, nõ ſolũ conſpirationi noxiæ, vel conſilijs prauis ſed nec ocioſis quidem colloquiis, nullam copiam vel tempus impartiat, oris pariter & cordis officio in meditatione ſpirituali iugiter occupato. Sũma nãque obſeruãtia cuſtoditur, ne quiſquam cum alio, ac præcipuè iuniores, vel ad punctum temporis pariter ſubſtitiſſe, aut vſpiam ſeceſsiſſe, vel manus ſuas inuicem tenuiſſe depræhendãtur. Si qui verò contra huius regulæ diſciplinam reperti fuerint aliquid ex his quæ interdicta ſunt, admiſiſſe, vt cõtumaces ac prævaricatores mãdatorũ nõ leuis culpę rei pronũciati, ſuſpitione etiã cõiurationis prauiq; cõſilij carere nõ poterũt. Quam culpam niſi in vnum coniunctis fratrib. congregatis publica diluerint pœnitentia, orationi fratrum nullus eorum intereſſe permittitur.

Quod nulli orare cum illo qui fuerit ab oratione ſuſpenſus liceat. Cap. XVI.

SAnè ſi quis pro admiſſo quolibet delicto fuerit ab oratione ſuſpẽſus, nullus cũ eo prorſus orãdi habet licẽtiã, antequam ſubmiſſa in terram pœnitentia, recõciliatio eius & admiſsi venia corã fratrib. cunctis, publicè fuerit ab abbate cõceſſa. Ob hoc namq; tali obſeruãtia ab ſemetipſos ab orationis eius cõſortio ſegregãt atq; ſecernũt, ꝙ credũt

cum qui ab oratione suspenditur, secundum apostoli sentẽtiam tradi sathanæ, & si quis orationi eius antequam recipiatur à seniore, in considerata pietate permotus, cõmunicare præsumpserit, cõplicem se dãnationis eius efficiat, tradẽs scilicet semetipsum voluntariè sathanę, cui ille pro sui reatus emẽdatione fuerat deputatus, in eo vel maximè grauius crimẽ incurrens, quod cum illo se vel cõfabulationis vel orationis cõmunione miscẽdo maiorem illi generet insolentię fomitẽ et cõtumaciam delinquentis in peius enutriat. Perniciosum nãque solatium tribuens, cor eius magis ac magis faciet indurari, nec humiliari eũ sinet ob quod fuerat segregatus, & p hoc vel increpationẽ senioris nõ magni pẽdere, vel dissimulãter de satisfactione & venia cogitare.

Quod is qui ad orationem fratres exuscitat, hora solita debeat eos commouere. Cap. XVII.

IS autem cui religiosi conuentus cõmonitio, vel synaxeos cura committitur, non passim vt libitum est, nec pro vt nocte fuerit expergefactus, aut oportunitas eum somni proprij seu insomnij coartat, fratres etiam ad quotidianas vigilias exuscitare pręsumit. Sed quãuis eum consuetudo diurna hora solita euigilare cõpellat, tamẽ sollicitè frequẽterq; stellarum cursu pręstitutum cõgregationis tempus explorans, ad orationũ eos inuitat officium, ne in vtroque inueniatur incautus, si vel oppressus somno statutã noctis transgrediatur horam, vel eandem dormiturus atque festinus ad somnum anticipet, & non tam officio spiritali vel quieti omnium deseruisse, quàm requiei suæ satisfecisse credatur.

Quod à vespera Sabbati vsque ad vesperam diei Dominicæ genua non flectantur. Cap. XVIII.

HOc quoque nosse debemus, à vespera Sabbati, quæ lucescit in diem Dominicum, vsque in vesperã sequentem apud Aegyptios genua nõ curuari: sed nec totis quidẽ quinquagesimæ dieb. nec custodiri in eis ieiuniorum regulam. Quarum rerum ratio suo loco in collationib. seniorum cum dominus iusserit exponetur. Nunc propositum est nobis causas tantummodo breui narratione percurrere, ne statutum modum volumem excedens, aut fastidio legentem oneret aut laborare faciat.

De canonico nocturnarum orationum & psalmorum modo, libri secundi finis.

LIBER TERTIVS DE CANONICO DIVRNARVM ORATIONVM ET PSALMORVM MODO. Cap. I.

DE nocturno orationum & psalmorum modo, quinã per Aegyprum habeatur, donante Deo, quantum tenuitas ingenij nostri prȩualuit; arbitror expeditum: nunc de solennitate tertiæ, sextȩ, nonæque secundum regulam monasteriorum Palestinæ vel Mesopotamiæ nobis est differendum, vt prȩfati sumus in Prologo, perfectionem Aegyptiorum, & imitabilem disciplinæ rigorem horum institutis moderantes.

Quod apud Aegyptios sine horarum discretione per totam diem cum operis adiectione & orationibus iugiter insistatur & psalmis. Cap. II.

APud illos etenim hæc officia quæ domino soluere per distinctiones horarũ & tẽporis interualla cum ammonitione cõpulsoris adigimus, per totum spacium iugiter cum operis adiectione spõtanea cebrantur. Ita nãque ab eis incessanter operatio manuum priuatim per cellulas exercetur, vt psalmorum quoque vel ceterarum scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur. Cui præces & orationes per singula momẽta miscẽtes, in his officiis quæ nos statuto tẽpore celebramus totum diei tẽpus absumunt. Quam obrem exceptis vespertinis horis ac nocturnis cõgregationib. nulla apud eos per diem publica solennitas absque die sabbati vel dominica celebratur, in quib. hora tertia sacrȩ cõmunionis obtẽtu cõueniunt. Plus enim est id quod incessanter offertur, quàm quod tẽporis interuallo persoluitur, & gratius voluntarium munus, quam functiones quæ canonica cõpulsione redduntur: pro hoc quod Dauid gloriosius aliquid exultante cum dicit. Voluntariè sacrificabo tibi, & voluntaria oris mei beneplacita sint tibi domine.

Quod per omnem orientem solennitas tertiæ, sextæ vel nonæ, trinis psalmis & orationibus finiatur: & cur specialius istis horis hæc spiritalia sint officia deputanda. Cap. III.

ITaque in Palestinæ vel Mesopotamiæ monasteriis ac totius orientis supradictarum horarum solennitates trinis psalmis quotidie finiuntur, vt et orationum asiduitas statutis temporibus Deo offeratur, & necessaria operationis officia consummatis iusto moderamine spiritalib. obsequiis, nullatenus impediri. His enim tribus temporib. etiam Danielem prophetam quotidie fenestris apertis in cœna-

culo præces domino fudiſſe cognoſcimus. Nec immeritò hęc ſpecialius tempora religioſis ſunt officiis deputata. In his ſiquidē promiſsionū perfectio,& ſumma noſtrę ſalutis eſt adimpleta. Hora namque tertia repromiſſus olim per prophetas ſpiritus ſanctus ſuper apoſtolos in orationū officio cōſtitutos,deſcendiſſe primitus cōprobatur. Nam cum pro elocutione linguarū , quæ ab eis infuſione ſpūs ſancti profluebat, gēs incredula Iudęorum obſtupeſcēs pariter & irridēs,diceret eos muſto repletos:ſtās Petrus in medio eorum ait. Viri Iſraelitę & qui habitatis Hieruſalem vniuerſi, hoc vobis notum ſit,& aurib. percipite verba mea: Nō enim ſicut vos exiſtimatis , hi ebrij ſunt çum ſit hora diei tertia, ſed hoc eſt quod dictū eſt per prophetam Iohel. Et erit in nouiſsimis diebus,dicit dominus,effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem , & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ: & iuuenes veſtri viſiones videbunt , & ſenes veſtri ſomnia ſomniabūt. Et quidem ſuper ſeruos meos & ſuper ancillas meas in diebus illis effundā de ſpiritu meo & prophetabunt. Quæ omnia hora tertia videmus impleta. ſanctique ſpiritus vaticinatum per prophetas aduentum eodē tempore ſuper Apoſtolos commeaſſe. Hora autem ſexta immaculata hoſtia,dominus noſter atque ſaluator oblatus eſt patri,crucemque pro totius mundi ſalute conſcendens, humani generis peccata diluit:& expolians principatus ac poteſtates traduxit palā , vniuerſoſque nos obnoxios atque conſtrictos inſolubili chyrographi debito liberauit, tollens id de medio,& crucis ſuæ affigens tropheo. Eadem quoque Petro hora in exceſſu mentis vocatio gentium omniū per ſubmiſsionem vaſis euangelici delati cœlitus,& purificatio omnigenum animantium in eodem conſiſtentium , delata ad eum voce diuinitus reuelatur,dicēte ei: Surge Petre, occide,& manduca. Quod vas quatuor initiis de cœlo ſummiſſum, non aliud quàm Euangelium deſignare manifeſtè cognoſcitur. Licet enim quadriformi euangeliſtarum narratione diſtinctum quatuor videatur habere principia vnum tamen euangelij corpus eſt: eiuſdem ſcilicet Chriſti natiuitatem pariter ad deitatem, miracula quoque paſsionemque complectens. Pulchrè autem non ait linteum, ſed quaſi linteum. Linteum quippe mortificationis indicium eſt. Quoniam igitur mors dominicæ paſsionis non humanæ naturæ lege, ſed proprie voluntatis ſubitur arbitrio , quaſi linteum dicitur. Mortuus enim ſecundum carnem,non eſt ſecund

cundum ſpiritum mortuus: quia nec derelicta eſt anima eius in inferno, nec caro eius vidit corruptionem. Et rurſus. Nemo (inquit) tollet à me animam meam, ſed ego pono eam à meipſo. Poteſtatẽ habeo ponere eam, & poteſtatẽ iterum habeo ſumere eam. In hoc itaque euangeliorũ vaſe cœlitus deſtinato, id eſt à ſpiritu ſancto perſcripto, omnes gentes quæ quondam extra legis obſeruantiam poſitæ habebãtur immundæ, per credulitatem fidei confluentes, vt ab idolorũ cultu ſalubriter immolentur, atque ad ſalutarẽ eſcam proficiant, Petro purificante voce dominica deferuntur. Hora verò nona inferna penetrans, inextricabiles tartari tenebras choruſcatione ſui ſplendoris extinxit, portaſque eius æreas effringens, ac ſeras ferreas conterẽs, captiuitatẽ ſanctorum quę clauſa tenebris immitis tenebatur inferni, ſalubriter captã tranſuexit ſecum ad cœlos: igneaque romphea ſummota, antiquum incolam paradyſo pia confeſsione reſtituit. Eadem quoque hora Cornelius centurio in precibus ſolita deuotione perſiſtens, commemorationem orationum & eleemoſinarũ ſuarum ante dominum factã, angelo ſibi colloquente cognoſcit, palamque ei hora nona vocationis gentiũ ſacramenta panduntur, quæ Petro in exceſſu mentis hora ſexta fuerant reuelata. Alio quoque loco de eodem tempore in actibus Apoſtolorum ita narratur: Petrus autem & Ioannes aſcenderunt in templum, ad horam orationis nonam. Quibus liquido cõprobatur, non immerito à ſanctis & Apoſtolicis viris has horas religioſis obſequiis cõſecratas, à nobis quoque obſeruari ſimiliter oportere: qui niſi velut lege quadam ſoluere hæc pietatis officia ſaltem ſtatutis temporibus adigamur, totum diei ſpatiũ obliuione aut deſidia vel occupationibus inuoluti, abſque orationis interpellatione conſumimus. De veſpertinis autem ſacrificiis quid dicendum eſt, quæ iugiter offerri etiam in veteri teſtamento lege Moſaica ſanciuntur? Holocauſta enim matutina & ſacrificia veſpertina cunctis diebus in tẽplo, licet figuralibus hoſtiis, etiã ex eo probare poſſumus, indeſinẽter oblata, quod à Dauid canitur. Dirigatur oratio mea ſicut incẽſum in conſpectu tuo, eleuatio manuũ mearũ, ſacrificiũ veſpertinũ. Quo in loco de illo quoq; vero ſacrificio veſpertino ſacratius intelligi poteſt, ꝙ vel veſpere à Dño ſaluatore cœnãtibus Apoſtolis traditur, cũ initiaret eccleſiæ ſacroſancta myſteria: vel ꝙ ipſe die poſtero ſacrificiũ veſpertinũ in fine ſ. ſecul. eleuatione manuũ ſuarũ pro ſalu

te totius mundi oblatus est patri. Quæ extensio manuum eius in patibulo satis propriè eleuatio nuncupatur Omnes enim nos in inferno iacentes, eleuauit ad cœlos, secundum promissionis eius sententiam, dicentis: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum De matutina verò solennitate etiam illud nos instruit, quòd in ipsa quotidie decantari solet. Deus meus ad te de luce vigilo. Et: In matutinis meditabor in te, Et: Præueni in maturitate & clamaui. Et rursum: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. In his quoque horis etiam ille euangelicus paterfamilias operarios conduxit in vineam suam. Ita enim & ille primo mane conduxisse describitur: quod tempus designat matutinam nostram solennitatem: deinde tertia, inde sexta, post hæc nona, ad extremum vndecima, in qua lucernaris hora signatur.

Quod matutina solennitas non antiqua traditione statuta sit, sed nostro tempore pro causa sit adinuenta. Cap. IIII.

SCiendum tamen hanc matutinam, quæ nunc obseruatur occiduis vel maxime regionibus canonicam functionem nostro tempore in nostro quoque monasterio primitus institutam, vbi dominus noster Iesus Christus natus ex virgine humanæ infantiæ suscipere incrementum dignatus, nostram quoque adhuc in religione teneram & lactentẽ infantiam sua gratia confirmauit. Vsque ad illud enim tempus hac solennitate matutina, quæ expletis nocturnis psalmis & orationibus post modicum temporis interuallum solet in Galliæ monasteriis celebrari, cum quotidianis vigiliis pariter consummata, reliquas horas refectioni corporum deputatas à maioribus nostris inuenimus. Verum cum hac abutentes indulgentia, negligentiores quique indutias somnilongius protelarent: quippe quos vel cellas progredi vel de suis stratis consurgere ante horam tertiam nulla conuentus vllius necessitas inuitaret, & cum operationis iactura tempore quoque diei quo nonnullis oportebat officiis inhærere, soporis nimietate torperent in his præsertim diebus quibus à vespertinis horis excubias vsque ad auroræ viciniam celebrantibus nascebatur onerosior lassitudo, quorundam illic fratrum feruentium spiritu quibus hoc negligentiæ genus haud leuiter displiceret, ad seniores quærela delata, decretum est ab eis diutino tractatu & consultatione sollicita, vt vsque ad solis ortum quo iam sine offensione vel lectio parari: vel opus manuum pos-

ſet aſſumi, feſsis corporibus refectione conceſſa: inuitati poſt hæc religionis huius obſeruantia cuncti pariter è ſuis ſtratis conſurgerent: ac tribus pſalmis & orationibus celebratis ſecundum modũ qui antiquitus in obſeruatione tertiæ, ſextæ, vel nonæ, trinæ confeſsionis exẽplo ſtatutus eſt, & ſomno deinceps finem, & initium operationi æquali ſimul moderamine facerent. Qui typus licet ex occaſione videatur inuentus, & recenti memoria pro cauſa quam diximus ſtatus appareat, tamen illum numerũ quem deſignat beatus Dauid quanquã ſpiritualem quoque habeat intellectum, ſecundum literam manifeſtiſsime ſupplet. Septies in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuę. Hac enim adiecta ſolennitate, ſepties ſine dubio ſpiritales hos conuentus in die facientes, ſepties in ea laudes domino dicere cõprobamur. Denique cum hic idem typus de oriente procedens hucuſque fuerit vtiliſsime propagatus, in nonnullis nunc vſque per orientem antiquiſsimis monaſteriis quæ nequaquàm vetuſsimas regulas patrum violari patiuntur minime videtur admiſſus.

Quòd poſt matutinas orationes ad ſomnum reuerti non oporteat Cap. V.

CVius ſolennitatis ratio cur ſtatuta ſit vel inuenta in hac prouincia, nonnulli ignorantes, expletis matutinalibus hymnis iterum reuertuntur ad ſomnum, in illam cauſam nihilominus incidentes, ob quam compeſcendam hæc à ſenioribus noſtris ſolennitas inſtituta eſt. Illa nanque hora eam conſummare feſtinant, qua negligentioribus minuſque ſollicitis rurſum dormiendi reddatur occaſio. Quod omnimodis fieri non oportet, ſicut in libello ſuperiori deſcribentes Aegyptiorum ſynaxim plenius expoſuimus, ne purificationem noſtram confeſsione ſupplici, & antelucanis orationibus acquiſitam, vel emergens quædam redundantia humorum naturalium polluat, vel illuſio corrumpat inimici: vel certè intercedens etiam puri ac ſimplicis ſomni refectio interrumpat ſpiritus noſtri feruorẽ: ac tepefactos ſomni torpore per totum diei ſpacium inertes deinceps ignauoſque traducat. Quod Aegyptij ne incurrant equidẽ cum ſoleant certis temporibus etiam ante gallorum cantum conſurgere, miſſa canonica celebrata vſque ad lucem, poſt hæc vigilias extendunt, vt eos ſuperueniens lux matina in hoc feruore ſpiritus reperiat conſtitutos, ac per totũ diei tempus feruentiores ſollicitioreſque cuſtodiat, præparatos

cos

eos suscipiens ad conflictum & contra diurnam diaboli colluctationem nocturnarum exercitio vigiliarum spiritali meditatione firmatos.

Quòd nihil sit à senioribus immutatum de antiquo ordine psalmorum cum matutina statueretur solennitas. Cap. VI.

ILlud quoque nosce debemus, nihil à senioribus nostris qui eandem matutinam solennitatem addi debere censuerunt, de antiqua psalmorum consuetudine immutatum: sed eodem ordine missam quo prius in nocturnis conuentibus perpetuò celebratam. Etenim hymnos quos in hac regione ad matutinam excepere solennitatẽ, in fine nocturnarum vigiliarum quas post gallorum cantum ante auroram finire solent similiter hodieque decantant, id est, centesimum quadragesimum octauum psalmum, cuius initium est, Laudate dominum de cœlis, & reliquos qui sequuntur, quinquagesimum verò psalmum, & sexagesimum secundum & octogesimum nonum, huic nouellæ solennitati nouimus fuisse deputatos. Denique per Italiam, hodieq; consummatis matutinalibus hymnis, quinquagesimus psalmus in vniuersis ecclesiis canitur, quod non aliunde quàm exinde tractum esse non dubito.

Quòd ei qui ad diurnam orationem antequàm primus finiatur psalmus non occurrerit, oratorium introire non liceat: in nocturnis autem vsque ad finem secundi psalmi, veniabilis mora sit. Cap. VII.

IS verò qui in tertia, sexta vel nona priusquam psalmus cœptus finiatur, ad orationẽ non occurrerit, vlterius oratorium introire non audet, nec semetipsum admiscere psallentibus sed congregationis missam stans pro foribus præstolatur, donec egredientibus cunctis, submissa in terram pœnitentia negligentiæ suæ vel tarditatis impetret veniam, sciens nequaquam se posse desidiæ suæ noxam aliter expiare, sed ne in ea quidem quæ post tres horas erit secutura solennitas admittendum, nisi pro negligentia præsenti confestim vera humilitate subnixus, satisfacere festinauerit In nocturnis verò conuenticulis, vsque ad secundum psalmũ præberetur tardanti dilatio, ita duntaxat, vt antequam finito eodem psalmo fratres in oratione procumbant, semetipsum congregationi inserere atque admiscere festinet, eidem procul dubio increpationi ac pœnitentiæ quam prædiximus subiiciendus, si vltra præstitutam dilationis horam vel modicum tardauerit.

Vigiliæ

Vigiliæ quæ à vespera illucescente sabbato celebrantur, quem temporis modum teneant, vel quo ordine celebrentur. Cap. VIII.

SAne vigilias quæ singulis hebdomadib. à vespera illucescente sabbatho celebrantur, idcirco seniores hyemali tempore quo noctes sunt longiores, vsq; ad quartũ gallorum cantum per monasteria moderantur, vt post excubias totius noctis reliquis duab ferme horis reficientes corpora sua, nequaquam per totum diei spacium somni torpore marcescant, requie breuis huius temporis pro totius noctis refectione contenti. Quod nos quoque cũ omni obseruatione custodire conuenit, vt scilicet contenti somno qui nobis post vigiliarum missam vsque ad lucis indulgetur aduentum, id est vsque ad matutinos psalmos, totum deinceps diem in opere ac necessariis ducamus officiis, ne somnum quem nocti subtraximus resumere per diem vigiliarũ lassitudine & inanitate compulsi non tam requiem corporis subtraxisse, quam quietis tempus & refectionem nocturnã cõmutasse videamur. Nullatenus enim potest fragilis caro ita totius noctis quiete fraudari vt per consequentẽ diem sine dormitatione mentis animique torpore inconcussam posit seruare vigilantiam. Quę impedietur ex hoc potius quàm iuuabitur, nisi post vigiliarum missam somni quantulumcunque gustauerit. Et idcirco saltim vnius horę sopor quemadmodũ diximus ante lucis aduentum si fuerit impartitus, lucrabimus omnes vigiliarũ horas quas tota nocte in oratione consumpsimus, impartientes naturæ quod suum est, nec habentes necessitatem resumendi per diem quod nocti subtraximus. Totum enim carni huic proculdubio reddet: quisqus ei non rationabiliter partem subtrahere, sed totũ temptauit denegare, & vt verius dixerim, non superflua sed necessaria voluerit amputare Propter quod maiore fœnore necesse est vigilias compensari, si fuerint vsq; ad lucẽ incõsiderata atq; irrationabili nimietate subtractę. Ideoq; eas tripertitis distinguũt officiis, vt labor hac diuersitate diuisus, delectatione quadã defectione corporis releuet. Nam cum stantes antiphona tria concinuerunt: humi post hæc vel sedibus humillimis insidentes, tres psalmos vno modulante respondent, qui tamen singuli à singulis fratribus vicissim succedentibus sibi præbentur, atque his sub eadem quiete residentibus, ternas adiiciunt lectiones. Itaque fit vt corporeum minuentes laborem, vigilias suas maiore intentione mentis exerceant.

Quare

Quare illucescente die sabbati vigiliæ statutæ sint, & quare per omnem orientem absolutio ieiunij in die sabbato præsumatur. Cap. IX.

QVas à tempore prædicationis apostolicæ quo religio ac fides Christiana fundata est per vniuersum orientem. idcirco statutum est illucescente sabbato debere celebrari, quòd Domino & saluatore nostro sexta sabbati crucifixo, discipuli adhuc recenti eius passione perculsi, perui giles tota nocte manserunt, nullatenus quietis somnũ oculis suis indulgentes. Quamobrem ex illo tempore huic nocti deputata vigiliarum solennitas vsque in hodiernũ diem per vniuersum orientẽ similiter obseruatur. Ideoque & absolutio ieiunij post vigiliarum laborem, totidem apostolicis viris in die sabbati statuta, non immerito præsumitur per vniuersas orientis ecclesias, secundum illam quoque ecclesiastes sententiã, quælibet habet & alium mysticum sensum, tamen ab hoc quoque non abhorret: quo vtrique diei, idest, hebdomadi pariter & oxdoadi eandem partem solennitatis impartire præcipimur, ita dicentis. Da partem his septem, & quidem his octo. Non enim ad cõmunionem festiuitatis iudaicæ absolutio ista ieiunij reputanda est, his præsertim qui ab omni iudaica superstitione alieni monstrantur, sed ad refectionem quã diximus lassi corporis pertinere, quod per totas anni septimanas iugiter quinis diebus ieiunans: nisi duobus saltem interpositis refocillatum fuerit, facile lassascit ac deficit.

Vnde factum sit vt in vrbe die sabbati ieiunetur. Cap. X.

CVius moderamini causam nonnulli in quibusdã occidentalibus ciuitatib. ignorantes, & maxime in vrbe, idcirco putant absolutionẽ sabbati minime debere præsumi, quod Apostolum Petrum in eodem die contra Symonem cõflictaturum asserunt ieiunasse. Ex quo magis apparet homo eum non consuetudine canonica fecisse, sed præsentis potius necessitate cõflictus. Siquidem & ibi pro hac eadem re non generale sed speciale videtur Petrus discipulis suis ieiunium indixisse. Quod vtique non fecisset si scisset illud canonica consuetudine solere seruari: idem proculdubio etiam dominico die paratus indicere, si certaminis ipsius in eum compegisset occasio, nec tamen ex hoc statim canonica fuisset ieiunij regula promulganda: quod non generalis obseruatio statuerat, sed vt semel fieret ratio necessitatis extorserat.

In

In quo dominicæ diei solennitas ab aliorum dierum consuetudine diuersa teneatur. Cap. X.

VErum ne hoc quidem ignorandum, die dominico vnã tantummodo missam ante prandium celebrari: in qua psalmorum atque orationum seu lectionum pro ipsius collectæ vel communionis dominicæ reuerentia solennius aliquid ac propensius impendentes, in ipsa tertiam sextamque pariter consummatam reputant. Itaque fit vt de orationum obsequiis nihil imminuatur, adiectione scilicet lectionum: & nihilominus differentia quædam vel remissio videatur fratribus indulgeri pro reuerentia dominicæ resurrectionis præ cætero tempore, quæ & totius septimanæ videtur obseruantiam relaxare, & pro hac ipsa quæ intermiscetur quadam differentia eundem diem velut festiuum prouocet rursum solennius expectari. minusque faciat hebdomadis vẽturæ ieiunia huius expectatione sentiri. Semper enim æquanimius quælibet fatigatio sustinetur: & sine fastidio labor impẽditur: si interiecta ei vicissitudo quædam vel operis immutatio qualiscunque succedat.

Quibus diebus cum cœna fratribus exhibetur, accedentibus ad refectionem psalmus non dicatur sicut fieri in prandijs solet. Cap. XII.

DEnique etiam in ipsis diebus, id est, sabbato vel dominica seu feriatis temporibus quibus pariter prandium & cœna solet fratribus exhiberi, psalmus ad vesperam nõ dicitur: id est nec cum accedunt ad cœnam: nec cum ab ea consurgunt, vt solet fieri in solennibus prandiis: vel canonica ieiuniorum refectione, quam & præcedere consuetudinarij psalmi solent & subsequi: sed tantummodo simplici oratione facta acedunt ad cœnam, eamque rursum cõsurgentes ab ipsa sola oratione concludunt, quod scilicet extraordinaria sit inter monachos ista refectio, nec omnes ad eam conuenire cogantur, nisi aut peregrini qui superuenerint fratres, aut hi quos infirmitas corporis aut propria inuitat voluntas.

De canonico diurnarum orationum & psalmorum modo, libri tertij finis.

LIBER

LIBER QVARTVS DE INSTITVTIS RENVNCIANTIVM, CAPVT PRIMVM.

DE canonico modo psalmorum atque orationũ qui debeat in diurnis & venticulis per monasteria custodiri, ad institutionem eius qui renunciat huic mundo, narrationis nos ordine prouocante transimus, conditiones in primis quibus hi qui ad dominum conuerti cupiunt recipiantur in cœnobiis breui quantum possumus studentes sermone cõplecti, quædã scilicet de Aegygtiorũ, quædã de Tabenensiotarũ regulis admiscẽs, quorũ in Thebayde est cœnobiũ, quãto numero populosius cũctis, tanto cõuersationis rigore districtius. Siquidẽ in eo plusquã quinq; milia fratrũ sub vno abbate regũtur, tantaque fit obediẽtia hic tam prolixus monachorum numerus omni suo seniori suo subditus, quanta non potest apud nos vnus vni vel obedire pro modico tempore vel præesse.

Qua ratione vsque ad vltimam senectutem apud eos in cœnobijs perseuerent. Cap. II.

QVorũ tã longa perseuerantia & humilitas atq; subiectio queẽadmodũ tã diuturna perduret, quave institutione formetur, per quã vsq; ad incuruã senectã in cœnobio perseuerẽt, opinor nos ante omnia debere perstringere. Tanta nanq; est quantã neminẽ in monasteriis nostris ingressum ne anno quidẽ integro tenuisse meminimus, vt cũ renunciationis eorum primordia viderimus, consequens fuisse intelligamus vt in tam sublimia perfectionis fastigia taliũ virorũ fundamenta cõsurgerent.

Quo examine probetur qui in cœnobio suscipiendus est. Cap. III.

IGitur ambiens quis intra cœnobij recipi disciplinã: nõ ante prorsus admittitur, quã diebus decẽ vel eo amplius pro foribus excubãs, indiciũ perseuerantiæ ac desiderij sui pariterque humilitatis ac patiẽtiæ demonstrauerit. Cunq; omniũ prætereuntiũ fratrum genibus prouolutus, & ab vniuersis de industria refutatus atque despectus, tanquàm qui non religionis sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare: iniuriis quoque & exprobationibus multis affectus, experimentum dederit constantiæ suæ, qualisque futurus sit in temptationibus opprobriorum tolerantia declarauerit, atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus: diligentia summa perquiritur ne de pristinis facultatibus suis inhæserit ei vel vnius nummi contagio. Sciunt

enim

enim eum ſub monaſterij diſciplina diuturnum eſſe non poſſe: ſed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec vlla cœnobij paupertate ac diſtrictione contentum fore, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulumcunque latitauerit: ſed vbi primum exorta fuerit qualibet occaſione commotio, fiducia ſtipis illius animatum continuo de monaſterio velut funda rotante fugiturum.

Quare qui in monaſterio recipiuntur. *Cap. IIII,*

ET idcirco ne vſibus quidem cœnobij profuturas ſuſcipere ab eo pecunias acquieſcunt. Primum ne confidentia huius oblationis inflatus, nequaquàm ſe pauperioribus fratribus coæquare dignetur, tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem Chriſti deſcendens, cum in diſciplina cœnobij non poſsit perdurare, egreſſuſque ex inde ea quæ in principio renunciationis ſuæ ſpiritali feruore ſuccenſus intulerat, tepefactus poſtea non ſine iniuria monaſterij ſacrilego ſpiritu recipere atque exigere moliatur Quod omnimodis obſeruari debere: multis ſunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minus cauta monaſteria ſimpliciter quidam ſuſcepti, de eis quæ intulerāt quęque in dei opere fuerant diſpenſata, cum ingenti poſt blaſphemia redibitionem poſcere temptauerunt.

Cur hi qui renunciant ſuſcepti in monaſterijs propria veſtimenta deponant: & ab abbate alijs induantur. Cap. V.

QVamobrem ita nudatur quiſque cum receptus fuerit omni priſtina facultate, vt ne ipſum quidem quo opertus eſt indumentum permittatur vlterius, ſed in concilio fratrum productus in medium exuatur propriis, ac per manus abbatis induatur monaſterij veſtimentis, vt per hoc ſe non ſolum vniuerſis rebus ſuis antiquis nouerit ſpoliatum, verum etiam omni faſtu depoſito mundiali, ad Chriſti paupertatem & inopiam deſcendiſſe, iamque opibus ſuſtentandum non ſeculi arte quæſitis: nec de infidelitate priſtina reſeruatis: ſed de ſanctis ac piis monaſterij largitionibus militiæ ſuæ ſtipendia perccpturum, atque inde ſe deinceps veſtiendum alendumque cognoſcens, & nihil habere nihilominus de craſtino non eſſe ſollicitū ſecūdū euāgelij diſcat ſententiā, nec erubeſcat paupe peribus, id eſt, corpori fraternitatis æquari, quibus cōnumerari Chriſtus & quorū ſe fratrē nō erubuit nūcupare: quin potius glorietur domeſticis eius factum ſe eſſe conſortem.

Qua

Qua causa vestimenta renunciantium cum quibus ingressi sunt monasterium, à dispensatore seruentur. Cap. VI.

ILla verò quæ deposuit vestimenta œconomo consignata tamdiu reseruantur, donec profectus & conuersationis eius ac tolerantiæ virtutem diuersis tentationibus ac probationibus euidenter agnoscant. Et si quidem posse eum inibi perdurare tẽpore procedente perspexerint, & in eodem quo cœpit feruore persistere, indigentibus eadem largiuntur. Sin verò quoddam ex eo murmurationis vitium, vel paruæ cuiuslibet inobedientiæ culpam processisse depræhenderint, exuentes eum monasterij quibus indutus fuerat vestimentis, & antiquis reuestitum vestimentis, quæ uerant sequestrata depellunt. Nullum etenim fas est cum his quæ accepit abscedere: nec quenquam patiuntur illis adhuc indui: quem semel institutionis suæ regula repulsa peruiderint. Vnde etiam copia nulli penitus palam discedendi conceditur, nisi aut in morem serui fugacis captans densissimas tenebras nocte diffugiat: aut certe hoc ordine & professione iudicatus indignus: cum confusione & nota coram cunctis fratribus, deposita veste monasterij expellatur.

Cur in monasterio suscepti, non permittantur statim congregationi fratrum commisceri, sed xenodochio ante tradantur. Cap. VII.

CVm igitur quis susceptus est, & hac perseuerantia quam diximus comprobatus, ac depositis propriis vestimentis habitu monasteriali fuerit accinctus, non statim congregationi fratrum commisceri permittitur: sed deputatur seniori, qui seorsum haud longe à vestibulo monasterij commanens, habet curam peregrinorum & aduenientium deputatam, eísque omnem diligentiam susceptionis & humanitatis impendit. Cunque ibidem integro anno deseruiens absque vlla quærela suum erga peregrinos exhibuerit famulatum, imbutus per hoc prima institutione humilitatis ac patientiæ, atque in ea longa exercitatione præcognitus, admiscendus ex hoc congregationi fratrum: alij traditur seniori qui decem iunioribus præest, quos sibi creditos ab abbate instituit pariter & gubernat secundum illud scicet quod ordinatum in Exodo legimus per Moysen.

Quibus primum institutis iuniores exerceantur: vt ad superandas omnes concupiscentias proficiant. Cap. VIII.

CVius hæc erit sollicitudo & eruditio principalis, per quam iunior introductus ascẽdere consequẽter etiam culmina perfectionis summa præualeat, vt doceat eum primitus

mitus suas vincere voluntates, quem studiose in his ac diligenter exercens, hæc illi semper imperare de industria curabit, quæ senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti, tradunt monachum & maximè iuniores ne voluptatem quidem concupiscentiæ suæ refrenare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideoque pronunciant nullatenus præualere vel iram vel tristitiam vel spiritum fornicationis extinguere, sed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diuturnamque posse retinere cōcordiam: sed nec in cœnobio quidē diutius perdurare eū: qui prius volūtates suas non didicerit superare.

Quare iunioribus imperetur vt seniori suo nihil de cogitationibus suis subtrahant. Cap. IX.

BIs igitur institutis eos quos initiant velut elementis quibusdam ac syllabis imbuere ad perfectionem atque informare festinant, per hæc ad liquidum discernentes, vtrū ficta & imaginaria an vera sint humilitate fundati. Ad quod vt facilè valeant peruenire consequenter instituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciosa cōfusione celare, sed confestim vt exortæ fuerint, eas suo patefacere seniori: nec super earum iudicio quicquam suæ discretioni committere, sed illud credere malum esse vel bonum quod discusserit ac pronunciauerit senioris examen. Itaque fit vt in nullo circum venire iuuenem callidus inimicus velut inexpertum ignarumque præualeat, nec vlla fraude decipere quem præuidet non sua sed senioris discretione muniri, & suggestiones suas velut ignita iacula quæcunque in cor eius miecerit: vt seniorem cœlet non posse suaderi. Aliter quippe subtilissimus diabolus illūdere vel deiicere iuniorem non poterit, nisi cum eum seu per arrogantiam siue per verecundiam ad cogitationum suarum velamen illexerit. Generale namque & euidens indicium diabolicæ cogitationis esse pronunciant, si eam seniori confundamur aperire.

Quanta obedientia iunioribus etiam in naturali necessitate tribuatur. Cap. X.

POst hæc tanta obseruantia obedientiæ regula custoditur, vt iuniores absque propositi sui scientia vel permissu non solum non audeant cellam progredi, sed ne ipsi quidem communi ac naturali necessitati satisfacere sua auctoritate præsumant. Sicque vniuersa complere quæcunque

fuerint ab eo præcepta, tanquàm si à Deo sint cęlitus ædita sine vlla discussione festinant, vt nonnunquàm etiam impossibilia sibimet imperata ea fidę ac deuotione suscipiant: vt virtute ac sine vlla cordis hæsitatione perficere ea aut consummare nitantur, & nec impossibilitatem quidem præcepti pro senioris sui reuerentia metiantur. De quorum obedientia speciatim nunç dicere prætermitto. Exemplis enim eam ipsis paulò post tradere suo loco disponimus: si dominus nobis orationibus vestris dederit commeatum. Nunç instituta cætera prosequamur, prætermittentes illa contexere quæ in hac regione vel tradi monasteriis vel ab ipsis nequeunt custodiri, sicut in præfatiuncula nostra facturos nos esse promisimus, quod scilicet nec laneis indumentis vtantur sed lineis tantum, & ne ipsis quidem duplicibus quibus vicaria præpositus vnusquisque suæ decaniæ subministrat cum illa quibus vestiti sunt sorduisse conspexerit.

Cuiusmodi cibus apud eos delicatissimus habeatur. Cap XI.

ILlud quoque arduum, atque sublime genus continentiæ similiter prætermittentes, in qua summæ reputantur delitię si herba sale condita quam lapsanium vocant aqua diluta ad refectionem fratribus apponatur, aliasque complura his similia quæ in hac prouincia nec aerum temperies, nec qualitas nostræ fragilitatis admittit, illa tantummodo prosequar, quæ nulla carnis infirmitas non situs loci poterit impedire: si ea non fragilitas animæ ac tepor mentis ademerit.

Quòd ad sonitum pulsantis ostium nihil operis non omittant studio celeriter occurrendi. Cap. XII.

ITaque considentes inter cubilia sua & operi ac meditationi studium pariter impendentes, cum sonitum pulsantis ostium ac diuersorum cellulas percutientes audierint: ad orationem eos scilicet seu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubilibus suis vnusquisque prorumpit, ita vt is qui opus scriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoasse litteram finire non audeat, sed in eodem puncto quo ad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, summa velocitate prosiliens, ne tantum quidem morę interponat quantum cœpti apicis consummet effigiem, sed imperfectam lineam litteræ derelinquens, non tam operis compendia lucraue sectetur, quàm obedientiæ virtutem exequi toto studio atque æmulatione festinet. Quam non solum operi manuum

seu lectioni vel silentio & quieti cellæ, verum etiam cunctis virtutibus ita præferunt, vt huic iudicent omnia postponenda, & vniuersa dispendia subire contenti sint, dummodo hoc bonum in nullo violare videantur.

Quàm criminosum habeatur si aliquid vel vilissimum quispiam suum dixerit. Cap. XIII.

ILlam sane virtutem inter cæteras eorum institutiones vel commemorare superfluum puto, quod scilicet nulli cistellam, nulli peculiarem sportellam liceat possidere, nec tale aliquid quod velut proprium retinens suo debeat communire signaculo. Quos ita nouimus omni ex parte nudos existere, vt præter colobium, mafortem, caligas, melotem, ac psiathium, nihil amplius habeant, cum in aliis quoque monasteriis in quibus aliqua remissius indulgentur, hanc regulam videamus strictissime nuncvsque seruari, vt ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid suum, magnumque sit crimen ex ore monachi processisse, codicem meum: tabulas meas, grafium meum: tunicam meam, caligas meas, proque hoc digna pœnitentia satisfacturus sit, si casu aliquo per subreptionem vel ignorantiam huiusmodi verbum de ore eius effugerit.

Quòd licet multa pecunia de vniuscuiusque opere congeratur nullus tamen præsumat excedere statutæ sufficientiæ parcitatem. Cap. XIIII.

ET cum tantos vnusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio redditus conferat monasterio, vt ex his sustentare non solum suam valeat parcitatem verumetiam vsibus possit exuberare multorum: in nullo tamen inflatur, nec sibi de tanto operis sui quæstu ac sudore blanditur, sed præter duo paximacia quæ tribus vix denariis ibidem distrahuntur: nihil sibimet amplius vnusquisque præsumit inter quos nullum peculiare opus: quod pudet dicere, quodque in nostris monasteriis vtinam fieri nesciremus, non dicam effectu, sed ne cogitatione quidem ab aliquo pœnitus affectatur. Cunque totam enthecam cœnobij suã credat esse substantiã, cunctisq; rebus vt omnium dominus omnẽ curã sollicitudinẽq; impendat, ad retinẽdã nihilominus arreptę nuditatis virtutẽ, quã studet ad finẽ vsq; perfectè atq; inuiolabiliter custodire: ita semetipsum à cũctis extraneũ & ex omnibus iudicat alienũ, vt tãquã peregrinũ se gerat, & incolã istius mũdi, alumnũq; se potius monasterij reputet ac ministrũ quã dominum cuiuscũq; rei præsumat.

De immodico apud nos studio habendi. *Cap. XV.*

AD hęc nos miserabiles quid dicemus, qui in cœnobiis commorantes: ac sub abbatis cura & sollicitudine cõstituti, peculiares circumferimus claues, omnique professionis nostræ verecundia & confusione calcata: etiam anulos quibus recondita præsignemus in digitis palam gestare nos non pudet, quibus non solum cistellæ vel sportæ, sed ne arcæ quidem vel armaria: ad ea quæ congerimus vel quę egressi de seculo reseruauimus condenda sufficiunt. Quique ita nonnunquàm pro vilissimis nullisque rebus accendimur, eas dumtaxat velut proprias vendicantes, vt si quis vel digito quicquàm ex his contrectare præsumpserit, tanta contra eum iracundia suppleamur, vt commotionem cordis nostri à labiis ac tota quidem corporis indignatione reuocare non possimus. Sed prætermissis nostris viciis, & his quæ nec commemorari quidem dignum est silentio traditis, secundum illud eloquium, non loquatur os meum opera hominum. virtutes potius quæ apud illos sunt, & hæc quæ nos quoque omni studio debemus appetere, cœpto narrationis ordine prosequamur, ipsasque iam regulas ac typos cursim breuiterque ponamus; vt peruenientes post hæc ad quosdam actus & opera seniorum quæ studiose memoriæ mandare disponimus, hæc quæ nostra expositione digesta sunt velut testimoniis validissimis roboremus, vniuersa quæ diximus exemplis eorum potius ac vitæ auctoritate firmantes.

De regulis diuersarum correptionum. *Cap. XVI.*

SI quis igitur gillonem fictilem quem baucalem nuncupant: aut huiusmodi aliud casu aliquo fregerit, aut perdiderit aliquid, non aliter negligentiam suam quam publica diluet pœnitentia: cunctisque in synaxi fratribus congregatis: tamdiu prostratus in terram veniam postulabit, donec orationum consummetur solennitas, impetraturus eam cum iussus fuerit abbatis iudicio de solo surgere. Eodem modo satisfaciat quisquis ad opus aliquod accersitus vel ad congregationem solitam tardius occurrerit: aut si decantans psalmum vel modicum titubauerit. Similiter si superfluo, si durius: si contumacius responderit, si negligentius obsequia iniuncta compleuerit, si vel leuiter murmurauerit, si lectionem operi vel obedientiæ præferens officia statuta segnius fuerit executus, si dimissa synaxi non concitus ad cellam recurrere festinauerit: si cum aliquo vel ad

modi

medicum substiterit, vel si ad punctum temporis vspiam secesserit si alterius tenuerit manum, si cum illo qui cellulæ suæ cohabitator non est confabulari quantulumcunque præsumpserit, si orauerit cum illo qui est ab oratione suspensus, si parentum quempiam vel amicorum secularium viderit, vel collocutus eis sine suo fuerit seniore: si epistolam cuiuscunque suscipere, si rescribere sine abbate suo temptauerit. Hucusque & in huiusmodi ac similibus admissis, procedit animaduersio spiritalis Residua vero quæ apud nos indifferenter admissa, à nobis quoque reprehensibilius sustinentur, id est aperta conuicia, manifesti contemptus: contradictiones tumidæ: libera & effrenata processio, familiaritas apud fœminas: iræ, rixæ, simultates & iurgia, operis peculiaris præsumptio, philargyriæ contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinaria ac furtiua cibi refectio, & his similia, non illa increpatione quam diximus spiritali: sed vel plagis emendantur, vel expulsione purgantur.

Quibus autoribus sit inuentum vt reficientibus fratribus sacræ lectiones in cœnobiis recitentur & quantum apud Aegyptios prœbeatur silentium. Cap. XVII.

ILlud autem vt reficientibus fratribus sacrę lectiones in cœnobiis recitentur: non de typo Aegyptiorum processisse, sed de Cappadocium nouerimus. Quos nulli dubium est non tam spiritalis exercitationis causa quàm compescendę superfluæ ociosæque confabulationis gratia, & maximè contentionum quæ plerumque solent in conuiuiis generari hoc statuere voluisse, videntes eas aliter apud se non posse cohiberi. Apud Aegyptios enim vel maxime Tabennensiotas tantum silentium ab omnib exhibetur, vt cũ in vnũ tanta numerositas fratrum refectionis obtentu consederit, nullus nec mutire quidem audeat præter eum qui suę decaniæ præest. Qui tamen si quid mense superinferri vel auferri necessarium esse peruiderit: sonitu potius quàm voce significat. Tantaque vescentibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, ne scilicet liber aspectus habeat curiosius copiam euagandi, nihil amplius intueantur quàm mẽsam: & appositos in ea vel quos ex ea capiunt cibos, ita vt quemadmodum vel quantum reficiat alius nullus inuicem notet.

Quam illicitum sit extra mensam communem quoquàm cibi potúsue gustare Cap. XVIII

ANtequàm vel postquàm legitimam communemque refectionem percipiant summa cautione seruatur ne extra mensam quicquàm cibi penitus ori suo quisquam indulgere præsumat, vt incedentibus per hortos & pomaria, cum passim blandeque per arbores poma pendentia non solum obiiciant se pectoribus transeuntium, verum etiam strata per terram conculcanda pedibus offerant, atque ad colligendum parata facile ad consensum concupiscentiæ illicere valeant intuentes, & oportunitate vel copia quamuis districtos atque abstinentissimos ad sui desiderium prouocare, sacrilegum ducatur non modo quicquam ex his degustare, verumetiam manu contingere, absque eo quod palam cunctis in commune reficientibus exhibetur, & ad percipiendum œconomi dispensatione per fratrum obsequia publicè ministratur.

Quemadmodum per Palæstinam vel Mesopotamiam quotidiana fratribus exhibeantur obsequia. Cap XIX.

NE quid sane de institutis cœnobiorum prætermisisse videamur, quemadmodum quotidiana fratribus etiã per alias regiones exhibeantur obsequia, commemorandum breuiter puto. Per cunctam nanque Mesopotamiam, Palæstinam & Capadociam ac totum orientem, singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt, ita vt secundum cœnobij multitudinem: ministrorum quoque numerus deputetur. Quæ explere tanta deuotione & humilitate properant: quanta nullus seruorum ditissimo domino ac præpotenti exhibet suum famulatum, ita vt ne istis quidem solis contenti obsequiis quæ canonico iure soluuntur, etiam nocte surgentes illos quibus specialiter hæc manet cura studio suo releuent, & ea quæ ab ipsis perficienda sunt furtim præuenientes implere contendant has autem septimanas vnusquisque suscipiens, vsque ad cœnam dominici diei ministraturus obseruat. Qua peracta ministerium totius hebdomadis ita concluditur, vt hi quibus succedendum est, conuenientibus in vnum fratribus ad concinendos psalmos quos quieturi ex more decantant: omnibus in ordine pedes lauent, hanc scilicet ab eis pro labore totius septimanę benedictionis mercedem fideliter expetentes, vt eos explentes mandatum Christi emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequa

ſequatur: quæ vel pro ignorationibus intercedat vel promiſſis humana fragilitate peccatis, & commendet Deo velut ſacrificium pingue conſummata eorum deuotionis obſequia. Itaque ſecunda ſabbati poſt matutinos hymnos aliis rurſum ſuccedentibus vtenſilia in quibus miniſtrauerant ac vaſa conſignant: quæ tanta ſollicitudine curaque ſuſcipientes cuſtodiunt, ne quid ex eis imminuatur vel pereat, vt credant ſe etiam pro minimis quibuſque vaſis tanquam pro ſacroſanctis rationem non ſolum diſpenſatoris præſenti ſed etiam domino reddituros, ſi forte aliquid ex eis negligentia eorum fuerit imminutum. Cuius diſciplinæ qui modus ſit vel quanta fide & cautione ſeruetur: vno teſtimonio quod exempli gratia ponam poteritis agnoſcere. Sicut enim ſtudemus ſatisfacere veſtro feruori: quo plenam vniuerſorum cognitionem deſiderantes, etiam ea quæ optime noſtis hoc libello vobis cupitis iterari, ita veremur menſuram breuitatis excedere.

De tribus lenticulæ granis ab œconomo repertis. Cap. XX.

IN ſeptimana cuiuſdam fratris cum præteriens œconomus tria lenticulæ grana vidiſſet iacere in terra, quæ hebdomadario feſtinanti dum ea præparat coctioni inter manus cum aqua qua diluebantur elapſa ſunt, confeſtim ſuper hoc abbatem conſuluit. A quo velut interuerſor neglectorque ſacri peculij iudicatus, ab oratione ſuſpenſus eſt. Cuius negligentiæ reatus non aliter ei remiſſus eſt: niſi eum publica pœnitentia diluiſſet. Non ſolum enim ſeipſos non eſſe ſuos ſed etiam omnia quæ ſua ſunt credunt domino conſecrata. Propter quod ſi quid fuerit monaſterio ſemel illatum, vt ſacroſanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Tantaque fide vniuerſa procurant atque diſpenſant, vt etiam ea quæ deſpectui habentur paruaque reputantur ac vilia, ſi vel loco mouerint vel competentius collocauerint, ſi gillonem aqua impleuerint, ſi ex eo cuiquam obtulerint ad bibendum, ſi tenuem feſtucam de oratio cellaue ſubmouerint. mercedem ſe conſecuturos à domino tota credulitate confidant.

De ſpontaneo quorundam fratrum miniſterio. Cap. XXI.

NOuimus fratres in quorum ſeptimana cum accidiſſet tanta lignorum penuria vt non eſſet penitus vnde ſoliti cibi fratribus pararentur, & donec poſſent coempta deferri vt xerofagia contenti eſſent abbatis fuiſſet auctoritate præceptum, eſſetque hoc vniuerſis placitum, nec

quisquàm posset vllum coctionis sperare pulmentum, illos velut qui fructu ac mercede sui laboris & obsequij fraudarentur. si in ordine vicis suæ cibos fratribus non secundum consuetudinem parauissent, tantum sibi spontanei operis ac sollicitudinis indixisse, vt in illis aridis ac sterilibus locis in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur omnimodis nequeunt inueniri, nec enim, vt apud nos, vlla reperiuntur frutecta syluestria, per extenta auia discurrentes, & hæremum quę versus mare mortuum tenditur obeuntes, festucas tenues ac spinulas quas ventus huc illucque disperserat, suo sinu & gremiis colligentes: cunctam sollennitatem ciborum spontaneis obsequiis præpararent: ita vt de solita præbitione nihil paterentur imminui, tanta fide hæc sua munia fratribus exhibentes, vt etiam cum illos honeste posset vel lignorum excusare penuria vel abbatis imperium, pro fructu suo atque mercede noluerint hac abuti licentia.

De Aegyptiorum typo qui est super quotidianis fratrum statutus obsequiis. Cap. XXII.

HAec dicta sint secundum typum, vt præfati sumus totius orientis: quem etiam in partibus nostris necessario dicimus debere seruari. Cæterum apud Aegyptios quibus maxima cura est operis, non est hebdomadarum mutua vicissitudo, ne sub occasione huius officij omnes ab operis canone impediantur: sed vni probatissimo fratrum cellarij vel coquinæ cura committitur, qui perpetuo donec vires eius vel ætas admittit, iugiter opus istud exerceat. Non enim magno labore corporis fatigatur, quoque nec tanta cura inter eos parandorum ciborum vel coctionis impenditur, quippe qui maxime xerofagiis vel homofagiis vtuntur, & apud quos secta singulis mensibus porrorum folia, labsania, salfrictum oliuæ: pisciculi minuti salliti: quos illi menomiria vocant: summa voluptas est.

De obedientia abbatis Ioannis, per quam vsque ad prophetiæ profectus est gratiam. Cap. XXIII.

ET quoniam hic liber de institutione est eius qui renuntiat huic mundo, per quã scilicet introductus ad humilitatem veram & obedientiam perfectam, cæterarum quoque virtutum culmina posit ascendere, necessariũ reor quædam seniorum gesta quibus per hanc enituere virtutem, exempli gratia, sicut promisimus, explicare, de multis admodum pauca carpentes, vt studentibus sublimiora se-

ctati, non solùm incitamentum ex his vitæ perfectæ, sed etiam propositi forma procedat. Quamobrē duos vel tres pro libelli huius compendio de tam innumera patrum multitudine proferentes ponimus. Primum abbatem Ioannem qui commoratus est iuxta Lico, quod est oppidum Thebaydis, quique propter obedientiæ virtutem ad prophetiæ gratiam sublimatus, sic vniuerso claruit orbi, vt etiam regibus mundi huius merito suo redderetur illustris. Nā cùm in extremis, vt diximus Thebayde partibus commaneret, non ante præsumebat Theodosius imperator ad prępotentiū bella tyrannorū procedere, quàm oraculis illius animaretur, atq; respōsis. Quibus cōfidens velut cœlitus sibi delatis, trophea de bellis desperatis atq; hostibus reportabat.

De ligno itaque arido quod idem abbas Ioannes ad arbitrium senioris sui quasi adolendum rigare non destitit. Cap XXXIIII.

HIs itaque beatus Ioannes ab adolescentia sua vsque ad perfectam ac virilem ætatem seniori deseruiens, donec ille in huius vitæ conuersatione durauit, tanta humilitate inhæsit eius obsequiis, vt ipsi quoque seni stuporem summum obedientia eius incuteret. Cuius hanc virtutem vtrum de vera fide ac profunda cordis simplicitate descenderet, an affectatitia esset, & quodammodo coarctitia: atque ad imperantis faciem præberetur, volens manifestius explorare, quamplura ei etiam superflua minusq; necessaria vel impossibilia frequentius iniungebat Ex quibus tria ponā: per quæ manifestari possit volentibus scire, vel mētis eius, vel subiectionis integritas. Sumpsit itaque de lignario suo senex virgultum: quod olim excisum vsibus foci fuerat præparatum: dumque coctionis retardaret occasio: non modo aridum, sed prope putre iacebat temporis vetustate Cunque hoc coram ipso fixisset in terram, præcepit aduecta aqua quotidie bis rigari, vt scilicet diurnis humoribus radicatum, atque per aquam in arborem diffusis ramis reuiuiscens, amœnitatem oculis atque vmbraculum in æstu feruenti subter residentibus exhiberet Quod præceptū veneratione solita sine vlla impossibilitatis consideratione suscipiens adolescens, ita quotidianis diebus expleuit, vt aquam per duo ferme milia indesinenter apportans, nullatenus lignum rigare cessaret, atque per totū anni spacium non infirmitas corporis, non festiuitas solennitatis, non occupatio necessitatis vllius quæ illum etiam honestè excusaret ab executione mandati, non denique hyemis asperitas

ritas intercedens ab huius obseruatione præcepti potuerit impedire. Cunque eius hanc sedulitatem tacitus senex latenter diebus singulis exploraret, & videret eum simplici cordis affectu mandatum suum velut diuinitus emissum, sine vlla permutatione vultus vel rationis discussione seruare, sinceram humilitatis eius obedientiam comprobans, pariter etiam miserans tam longum laborem, quem per totum anni spacium studio deuotionis impenderat, ad virgultum aridum accedens, ò inquit Ioannes, misit ne radices hæc arbor, an non? Cunque ille se nescire dixisset, senex velut inquirens rei veritatem, & tanquam temptans vtrum suis radicibus niteretur, euulsit coram ipso leui commotione virgultum, sicque proiiciens illud, præcepit vt deinceps rigare desineret.

De protecto ab abbate Ioanne vase vnico olei ad seniotis imperium. Cap. XXV.

ITaque cum huiusmodi exercitiis eruditus quotidie iuuenis in hac parendi virtute succresceret, & humilitatis eius enitesceret gratia, atque obedientiæ suauis odor per monasteria vniuersa fragraret, quidam fratrum probationis, imò ædificationis obtentu venientes ad senem, cum subiectionem eius quam audierant, mirarētur, vocans eum repente senex, ascende ait, & sumens lenticulam olei: quæ sola in hæremo suis vel aduenientium vsibus, liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat, deorsum proiice per fenestram. Quam ille, cum ad superiora concitus peruolasset, per fenestram proferens comminuendam dimisit ad terram, parum cogitans vèl retractans præcepti ineptiam, diurnam necessitatem, infirmitatem corporis, penuriam sumptuum, hæremi squalentis angustias ac difficultates, in qua etiam si pecunia suppeditaret, nihilominus perdita species inueniri repararique non posset.

Quemadmodum abbas Ioannes suo obedierit seniori ad aduoluendum saxum quod ne à multis quidem possibile erat moueri. Cap. XXVI.

ALiis rursum ædificari cupientibus obedientiæ huius exemplo, vocans eum senior, curre inquit Ioannes, saxum illud huc aduolue quantotius. Qui confestim saxum immane, quod turbæ multæ hominum vel mouere non possent, applicita nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu prouoluere contendebat, vt sudore omnium membrorum suorum, non solum totum infunderet

funderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis ceruicibus humectaret: in hoc quoque parum metiens impossibilitatem præcepti, vel facti pro reuerentia senioris, & obsequij simplicitate sincera, qua credebat sene tota fide nihil posse incassum ac sine ratione præcipere.

De humilitate & obedientia abbatis Mucij quam in proijciendo in fluuium paruulo filio ex præcepto senioris non hæsitauit implere. Cap. XXVII.

HVcusque abbatis Ioannis pauca dixisse de multis sufficiat, nunc abbatis Mucij factum memoria dignum comprehendam, Hic namque abrenunciare desiderãs huic mundo, tam diu pro foribus monasterij excubans perdurauit, donec immobili perseuerantia sua contra omnem consuetudinem cœnobiorum cum filio suo paruulo qui octo circiter erat annorum vt susciperetur eliceret. Cunque tandem recepti fuissent, confestim non solum diuersis præpositis traditi, verumetiam cellæ habitatione seiuncti sunt, ne scilicet iugi visione paruuli reminisceretur pater ex omni sua quam renũcians abiecerat facultate atq; affectione carnali saltem sibi filium superesse: & quemadmodum se iam diuitem nõ esse sciebat: ita etiã patrẽ se esse nesciret. Quod vt plenius probaretur vtrum videlicet plus faceret affectionem sanguinis ac suorum viscerum charitatem, an obediẽtiam, & mortificationem Christi quam renuncians quisq; pro eius debet amore præferre, de industria negligebatur paruulus, pannis potius quàm vestimentis indutus: sordibus quoque ita obsitus ac fœdatus: vt offendere potius quàm delectare paternos oculos posset quotiens ab eo fuisset aspectus: sed etiam colaphis atque alapis expositus diuersorum: quas plerunq; sub obtutibus suis innocenti paruulo etiam gratis cernebat inferri, ita vt nunquam genas eius nisi lachrimarum sordẽtibus vestigiis videret infectas. Cunq; taliter infans sub oculis eius per dies singulos ageretur, pro amore nihilominus Christi & obedientiæ virtute rigida semper atque immobilia patris viscera permanserunt. Non enim reputabat suum filium, quem secum pariter obtulerat Christo, nec curabat de præsentibus eius iniuriis: sed potius exultabat quod eas nequaquam infructuosè cernebat tolerari, parum cogitans de lachrymis eius, sed de propria humilitate ac perfectione sollicitus. Quam districtionem melius illius atque immobilem rigorem

rem peruidens cœnobij senior, ad comprobandam penitus animi eius constantiã cum plorare quadam die vidisset infantem, simulans se aduersus eum commotum præcepit patri vt tollens eum iactaret in flumen. Tunc ille velut à Domino sibi hoc præceptum esset, confestim celeri cursu rapiens filium, vlnis propriis vsque ad oram fluminis aduexit iactaturus. Quod profecto feruore fidei & obedientiæ eius fuisset opere cõsummatũ, nisi procurati fuissent de industria fratres, qui sollicite ripã fluminis obsiderent, proiectumque iam & quodammodo de fluminis alueo paruulum rapuissent: & consummationem pręcepti obsequio patris ac denominatione completam, ab effectu operis atque ab ipso fine reuocassent.

Quemadmodum reuelatum sit abbati de patre Mucio opus eum Abrahæ fecisse: & quòd defuncto eidem abbati idem pater Mucius in monasterij administratione successerit. Cap. XXVIII.

CVius fides atque deuotio intantum Deo fuit accepta, vt diuino statim testimonio comprobata sit. Reuelatũ nanque est continuo seniori, hac eum obedientia Abrahę patriachę opus implesse. Cunque breui tempore transacto idem abbas cœnobij de mundi huius commoratione migraret ad dominum: hunc præponens cunctis fratribus successorem sibi atque abbatem monasterio dereliquit.

De obedientia fratris qui decem sportas circumferens publice distraxit ad abbatis imperium. Cap. XXIX.

NOn tacebimus etiam nobis cognitum fratrem secũdum seculi huius ordinem summæ familię. Nã patre comite ad ditissimo oriundus fuit, studiis quoq; liberalibus non mediocriter institutus. Qui relictis parentibus cum ad monasterium peruolasset ad comprobandam mentis humilitatem vel fidei eius ardorem, confestim ei à seniore pręceptum est, vt decem sportas quas necesse non erat publice vendicari, ceruicibus suis onerans distrahendas per plateas circunferre, adiecta conditione quæ diutius in hoc officio retineretur, vt si forte eas vnus coemere voluisset nõ cederet, sed singillatim eas quærentibus venundaret. Quod ille tota deuotione cõpleuit, & omni confusionis verecundia pro nomine ac desiderio Christi calcata, sportas humeris suis imponens precio statuto distraxit, ac pecuniam ad monasterium reportauit, nequaquam perterritus

ritus tam vilis & insueti officij nouitate, nec considerans indignitatem rei, nataliumque splendorem, ac venditionis iniuriam, dum illam Christi humilitatem quæ est vera nobilitas, per obedientiæ gratiam desideraret obtinere.

De Abbatis Pynufij humilitate, qui relicto cœnobio celeberrimo cui præsbyter præerat, longinquum monasterium in quo velut incipiens susciperetur desiderio subiectionis expetijt. Cap. XXX.

Coartat vos libelli modus ad finem tendere, sed obedientiæ hominũ quæ inter cæteras virtutes primatũ tenet, non patitur nos eorum gesta qui per hanc claruerũt penitus silentio præterire. Propter quod vtrumque congrue temperantes, id est, tam breuitati quàm studiosorum desideriis atque vtilitatibus seruientes vnum adhuc ponemus humilitatis exemplum, quod non ab incipiente sed à perfecto atque abbate completum, non solum iuniores instruere, sed etiam seniores ad perfectam humilitatis virtutem lectione sua poterit incitare. Vidimus itaque abbatem Pynufium, qui cum esset immanis cœnobij præsbyter, quod est in Aegypto non longe à Panephsi ciuitate, & pro ipsa reuerentia vel vitæ suæ, vel ætatis, vel sacerdotij, cunctis honorabilis ac venerandus existeret, videns se pro hoc ipso humilitatem illam quam secũdum suæ mentis ardorem concupierat exercere nõ posse, nec habitare quo virtutem desideratæ subiectionis extenderet, clàm fugiens de cœnobio secessit solus in Thebaidos vltimas partes. Ibique deposito habitu monachorum, assumpta seculari veste cœnobium Tabenensiotarum expetiit, quod sciebat cunctis esse districtius, & in quo se vel pro longitudine regionis credidit ignorandum, vel pro magnitudine monasterij ac multitudine fratrũ facile posse celari. Vbi diutissimè pro foribus perseuerãs, cunctorum fratrum genibus prouolutus, vt susciperetur summis precibus exorabat. Cunque multo despectu tandem fuisset admissus, quod scilicet decrepitus senex & qui omnem suam peruixisset ætatem, ingredi cœnobium postularet, quo tempore iam ne deseruire quidem suis voluptatibus præualeret, ac ne hoc quidem ipsum causa religionis expetere eum assererent, sed famis & inopiæ necessitate constrictum, vt seni nullique operi penitus apto horti cura diligentiaque mãdatur, Quã sub alio fratre iuniore qui eum sibi creditum retinebat exercens, sic eidem subdebatur tantaque obedientia desidera

tam humilitatis excolebat virtutem, vt non solum ea quæ ad horti curam diligentiamque pertinebant, verumetiam vniuersa officia quæ cunctis erant aspera vel indigna, atque ab omnibus ducebantur horrori, tota quotidie sedulitate compleret. Quã plura etiam nocte consurgens ita furtim nullo teste vel conscio tenebris occulentibus efficiebat, vt penitus auctorem operis nemo deprehenderet. Cunque ibidem triennio delitescens dispersis per vniuersam Aegyptum vbique fratribus quæreretur, à quodam tandem visus qui de Aegypti partibus commearat, vir pro humilitate habitus sui ac vilitate officij quod gerebat agnosci. Nam sarculo deorsum incuruus laxabat oleribus terram, deinde stercus humeris suis aduectans eorum radicibus ingerebat. Cumque hæc intuens frater super agnitione eius diutissima fuisset hæsitatione detentus, propius tandem accedens & non solum vultum sed etiam sonum vocis diligenter explorans, ad pedes eius cõminus procidens primo quidem super hoc stuporem summum videntibus cunctis incussit, cur videlicet istud fecerit ei apud ipsos velut nouicius ac de seculo nuper egressus habebatur extremus, post vero miraculo sunt maiore perculsi: cum eius nomen quod apud ipsos quoq; magna fuerat opinione cõpertum protinus prodidisset. A quo vniuersi fratres prioris ignorantiæ veniam postulantes, quod eum videlicet tanto tempore inter iuniores ac paruulos deputassent, inuitum ac flentem quod inuidia diaboli digna sibi fuisset cõuersatione atque humilitate fraudatus, quam diutissime requisitam tandem aliquando se inuenisse gaudebat nec meruisset vitã suam in illa quam arripuerat subiectione finire ad proprium cœnobium reduxerunt, custodientes eum summa diligentia, ne ab eis quoque similiter quoque dilapsus aufugeret.

Quemadmodum Abbas Pynufius reductus in monasterium suum modico tempore commoratus iterum fugerit in partes Syriæ. Cap. XXXI.

VBi eum fuisset modico tempore demoratus, eodem rursus humilitatis desiderio atque ardore succensus, captans nocturna silentia ita diffugit, vt iam prouinciam non vicinam sed ignotas & alienas longeque diuisas regiones expeteret. Nam conscendens nauem in Palestinæ partes commeare festinauit, credens se tutius latitaturum, si ad illa semetipsum asportaret loca, in quibus ne nomẽ quidem

dem suum fuisset auditum. Quo cum aduenisset, nostrũ monasterium protinus expetiuit, quod non longe fuit à speleo in quo dominus noster Iesus Christus ex virgine nasci dignatus est. In quo permodico tempore delitescens, secundum sententiam domini tanquam ciuitas super mõtem posita diutius abscondi non potuit. Nam continuo quidam fratrum qui ad loca sancta de Aegypti partibus orationis causa conuenerant, agnitum eum summa vi præcum ad cœnobium suum reuocarunt.

Quæ præcepta dedit idem Abbas Pynufius fratri quem in suo monasterio sub nostra recipiebat præsentia. Cap. XXXII.

HVnc igitur senem pro illa quæ nobis fuerat apud ipsum in monasterio nostro familiaritas, cum post hæc in Aegypto studiosissime requisissemus, exhortationẽ quã dedit fratri quem sub nostra præsentia in cœnobio suo recipiebat, quia puto ex hac posse aliquid instructionis accidere, animus est opusculo huic intexere. Nosti, ait, quot diebus pro foribus excubans, hodie sis receptus. Cuius difficultatis causam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi in hac via quam ingredi concupiscis multũ conferre, si ratione eius agnita ad Christi seruitium consequẽter ac sicut oportet accesseris.

Quòd sicut magna remuneratio monacho debetur secundum institutionem patrum laboranti, ita & pœna similiter tribuatur, & ideo non debeat quis facilè admitti in monasterio Cap. XXXIII.

SIcut nanque immensa gloria fideliter seruientibus deo ac secundum regulæ institutionem ei adhærentibus repromittitur in futurum, ita pœnæ grauissimæ præparãtur his qui tepide eam negligentérque fuerint executi, & secundum hoc quod professi sunt vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Melius est enim secundum scripturæ sententiæ nõ vouere quenquã quã vouere & non reddere, & maledictus qui facit opus dei neglìgẽter. Ideo igitur à nobis diutissime refutatus es, non quia tuam vel omnium salutẽ nõ toto desiderio cupiamus amplecti, & his qui ad Christũ cupiunt peruenire etiam procul occurrere nõ optemus, sed ne temerè recipiẽtes, & nos apud deũ leuitatis, & temetipsum reũ grauioris supplicij faceremus, si ad præsens facile susceptus, nec põdus professionis huius intelligẽs, vel destitutor post hæc vel tepidus extitisses. Quãobrẽ ipsam cãm abrenũtiationis debes in primis agnoscere. Qua perspecta, quid te conueniat agere manifestius instruaris.

Quòd abrenuntiatio noſtra nihil ſit aliud quàm mortificatio & imago crucifixi. *Cap. XXXIIII.*

ABrenunciatio nihil eſt aliud quàm crucis ac mortificationis indicium. Ideoque noueris hodierno die te huic mundo & actibus eius ac deſideriis eſſe defunctum, téque ſecundum Apoſtolum mundo huic eſſe crucifixum, tibique hunc mundum. Conſidera ergo conditiones crucis, ſub cuius te deinceps ſacramento oportet in hac luce verſari, quia iam tu non viuis, ſed ille viuit in te qui eſt crucifixus pro te. Eo ergo habitu ac figura qua pro nobis in patibulo fuit ille ſuſpenſus, nos quoque neceſſe eſt in hac vita degere vt ſcilicet ſecundum Dauid affigentes timore domini carnes noſtras, vniuerſas voluntates noſtras ac deſideria, non noſtræ concupiſcentiæ ſeruientia, ſed mortificationi eius habeamus affixa. Sic enim Domini præceptum implebimus dicentis, qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Sed forte dicas: Quomodo poteſt homo crucem ſuam iugiter portare, vel quemadmodum viuens quis poſsit eſſe crucifixus; Audi rationem breuiter.

Quòd crux noſtra timor Domini ſit. *Cap. XXXV*

CRux noſtra timor domini eſt. Sicut ergo crucifixus quis iam non pro animi ſui motu membra ſua quoque mouendi vel conuertendi habet poteſtatem, ita & nos voluntates noſtras ac deſideria non ſecundum id quod nobis ſuaue eſt ac delectat ad præſens, ſed ſecundum legem domini quo nos illa cõſtrinxerit applicare debemus. Et ſicut is qui patibulo crucis affigitur, non iam præſentia contemplatur, nec de ſuis affectationibus cogitat, non pro die craſtino ſollicitudine curaque diſtenditur, nulla poſsidendi concupiſcentia permouetur, nulla ſuperbia, nulla contentione, nulla emulatione ſuccenditur, non de præſentibus dolet iniuriis, non præteritarum iam recordatur, ſeque cum adhuc ſpirat in corpore cunctis elementis credit eſſe defunctum, illuc præmittens ſui cordis intuitum, quo ſe non dubitat ilico tranſiturum, ita nos quoque timore domini crucifixos oportet his omnibus, id eſt, non ſolum carnalibus vitiis verumetiam ipſis elementis mortuos eſſe illuc habentes oculos animæ noſtræ defixos, quo nos ſperare debemus momentis ſingulis migraturos. Hoc enim modo mortificatas poterimus vniuerſas concupiſcentias noſtras & affectus habere carnales.

Quod

Quod renunciatio nostra nihil prosit, si iisdem quibus renunciauimus implicemur. Cap. XXXVI.

CAue ergo ne quid aliquando eorum resumas quæ renuncians abiecisti, & contra domini interdictum de agro euangelicæ operationis reuersus, inueniaris tunica tua qua te expoliaueras reuestiri. neque ad humiles terrenasque mundi huius concupiscentias ac studia reuoluaris, & contra Euangelij mandatum de perfectionis tecto descendens, tollere aliquid præsumas ex his quæ abrenuncians abdicasti. Caue ne parentum, ne affectionis pristinæ recorderis, & ad curas huius seculi sollicitudinesque reuocatus, secundum Saluatoris sententiam ponens manum tuã super aratrum & aspiciens retro, regno cœlorum aptus esse non possis. Caue ne quando superbiam quam nunc incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcasti, cum ceperis psalmorum vel professionis huius quandam noticiam degustare, paulatim elatus resuscitare mediteris: ac secundum Apostoli sententiam quæ destruxisti iterum reædificãs præuaricatorem constituas temetipsum, sed potius vt in hac nuditate quam coram Deo & angelis eius professus es ad finem vsque perdures In hac quoque humilitate ac patientia, qua vt susciperis in monasterio decem diebus pro foribus perseuerans multis lachrymis implorasti, non solummodo persistas, verumetiam proficias atque succrescas. Satis enim miserum est vt cum debeas à rudimentis ac primordiis tuis prouehi & ad perfectionẽ tẽdere, etiã ab ipsis incipias ad inferiora decidere. Non enim qui cœperit hęc, sed qui perseuerauerit in his vsque ad finẽ, hic saluus erit.

Quod diabolus nostro fini semper insidietur, & nos eius caput iugiter obseruare debeamus. Cap. XXXVII.

VErsutus enim serpens calcanea nostra semper obseruat, id est, insidiatur exitui nostro & vsque in finem vitæ nostræ nos supplantare conatur. Et idcirco bene cœpisse nihil proderit, nec pleno feruore renunciationis arripuisse principia, si hæc congruus etiam finis similiter non commendauerit atque concluserit, Christique humilitas atque paupertas quam nunc coram ipso professus es vsque ad extremum vitæ quemadmodum arrepta est à te non fuerit custodiat. Quod vt possis implere, tu eius capita, id est, cogitationum principia semper obserua, ad seniorem scilicet mox ea deferens Ita enim disces perniciosa eius initia conterere, si nihil ex eis seniori tuo erubueris reuelare.

De renunciantis præparatione aduersum temptationes, & de paucis imitandis. Cap. XXXVIII.

QVa propter secundum scripturæ sententiam egressus ad seruiendum domino, sta in timore dei, & præpara animam tuam non ad requiem, non ad securitatem, non ad delitias, sed ad temptationes & angustias. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Angusta namque est porta & arcta via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Considera ergo te de paucis & electis effectum, & ne exemplo ac tempore multitudinis refrigescas, sed viue vt pauci, vt cum paucis inueniri merearis in regno dei. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi, & pusillus est grex, cui complacuit patri hæreditatem dare. Itaque non leue noueris esse peccatum, perfectionem professum quempiam ea quæ sunt imperfecta sectari. Ad quem perfectionis statum his gradibus atque hoc ordine peruenitur.

Quo ordine quis ad perfectionem valeat peruenire, per quam de timore Dei ad charitatem consequenter ascendat Cap. XXIX.

PRincipium nostræ salutis eiusdemque custodia, sicut dixi, timor domini est Per hunc enim & initium conuersionis & vitiorum purgatio & virtutum custodia, his qui imbuuntur ad viam perfectionis acquiritur. Qui cum penetrauerit hominis mentem, contemptum ei rerum omnium parit, obliuionem parentum, mundique ipsius gignit horrorem Contemptu autem ac priuatione facultatum omniũ, humilitas acquiritur. Humilitas verò his indiciis comprobatur, primo si mortificatas in se habeat omnes voluntates. secundo si non solum actuum suorum verumetiam cogitationum nihil suum celauerit seniorem. tertio si nihil suæ discretioni sed iudicio eius vniuersa committat. ac monita eius sitiens ac libenter auscultet. quarto si in omnibus seruet obedientiam, mansuetudinem, & patientiæ constantiam. quinto si non solum iniuriam inferat nulli, sed ne ab alio quidem sibimet irrogatam doleat atque tristetur. sexto si nihil agat nihil præsumat quod non vel communis regula vel maiorum cohortantur exempla. septimo si omni vilitate contentus sit, & ad omnia se quæ sibi præcipiuntur velut operarium malum iudicauerit & indignum. octauo si semetipsum cunctis inferiorem non superficie pronunciet labiorum, sed intimo cordis credat affectu. nono si linguam cohibeat, vel non sit clamosus in voce. decimo si non sit facilis

cilis ac promptus in risu. Talibus namque indiciis & his similibus humilitas vera dinoscitur. Quæ cum fuerit in veritate possessa, confestim te ad charitatem quæ timorem non habet, gradu excellentiore perducet, per quam vniuersa quæ prius non sine pœna formidinis obseruabas, absque vllo labore velut naturaliter incipies custodire, non iam contemplatione supplicij vel timoris vllius sed amore ipsius boni & delectatione virtutum.

Quod non debeat monachus exempla perfectionis à multis expetere sed ab vno vel paucis. Cap. XL.

AD quod vt valeas facilius peruenire, exempla tibi sunt imitationis ac vitæ perfectæ in congregatione commoranti, à paucis imò ab vno vel duobus non à pluribus expetenda. Nam præter id quod examinata vita atque ad purum excocta reperitur in paucis, etiam istud ex hoc vtilitatis accidit, quod ad perfectionem propositi huius, id est, cœnobialis vitæ diligentius quis vnius imbuitur ac formatur exemplo.

Quarum debilitatum similitudinem suscipere debeat qui in cœnobio commoratur. Capue XLI.

QVæ omnia vt possis consequi, & sub hac regula spiritali perpetuo perdurare, tria hæc in congregatione necessario custodienda sunt tibi, vt scilicet secundum Psalmistæ sententiam, ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus qui non aperit os suum, & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo increpationem, tu quoque velut surdus ac mutus & cæcus incedas, vt absque illius contemplatione qui tibi fuerit ad imitandum merito perfectionis electus, vniuersa quæcunque videris minus ædificationis habentia velut cæcus non videas, ne animatus eorum qui hæc agunt authoritate vel forma, ad id quod deterius est, & quod ante damnaueras traducaris. Si inobedientem, si contumacem, si detrahentem audieris, vel secus quam tibi traditum est aliquid admittentem non offendaris, nec ad imitandum eum tali subuertaris exẽplo, sed vt surdus qui hæc penitus nec audieris vniuersa trãsmittas. Si tibi vel cuiquam conuicia, si irrogantur iniuriæ, esto immobilis, & ad respõsionẽ talionis vt mutus ausculta, semper hũc Psalmistæ versiculũ in corde tuo decatans: Dixi custodiã vias meas, vt nõ delinquã in lingua mea. Posui ori meo custodiã cum cõsisteret peccator aduersus me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis. Verum

& quartum hoc præ omnibus excole, quod hæc quæ supra diximus tria ornet atque commendet, id est, vt stultum te secundum Apostoli sententiam facias in hoc mundo vt sis sapiens, nihil scilicet discernens nihil diiudicans & his quæ tibi fuerint imperata, sed cum omni simplicitate ac fide obedientiam semper exhibeas, illud tantummodò sanctum, illud vtile, illud sapiens esse iudicans, quicquid tibi vel lex dei, vel senioris examen indixerit. Tali enim institutione fundatus, sub hac disciplina poteris durare perpetuò, & de cœnobio nullis temptationibus inimici nullis factionibus deuolueris.

Quod bonum patientiæ suæ non debeat monachus de aliorum sperare virtute, sed de sua longanimitate. Cap. XLII.

Ergo patientiam tuam non debes de aliorum sperare virtute, id est, vt tunc eam tantummodo possideas cum à nemine fueris irritatus, quod ne posit non euenire, tuæ non subiacet potestati, sed potius de humilitate tua & longanimitate, quæ in tuo pendet arbitrio.

Recapitulatio expositionis per quam monachus ad perfectionem poßit ascendere. Cap. XLIII.

Et vt hæc omnia quæ latiori sermone digesta sunt cordi tuo facilius inculcentur, ac tenacissimè tuis sensibus valeant inhærere, quoddã ex his breuiatum colligam, per quod possis breuitate & compendio mandatorum memoriter vniuersa complecti. Audi ergo paucis ordinem, per quam ascendere ad perfectionem summam sine vllo labore ac difficultate valeas Principium nostræ salutis sapientiæque secundum scripturas timor domini est. De timore domini nascitur compunctio salutaris De compunctione cordis procedit abrenunciatio, id est, nuditas & contemptus omnium facultatum. De nuditate humilitas procreatur. De humilitate mortificatio voluntatum generatur. Mortificatione voluntatum extirpantur atque marcescunt vniuersa vitia. Expulsione vitiorum virtutes fructificant atque succrescunt. Pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur. Puritate cordis apostolicæ charitatis perfectio possidetur.

De institutis renunciantium libri finis.

LIBER

LIBER QVINTVS DE SPIRITV GASTRIMARGIAE.

Transitus de institutis cœnobiorum ad colluctationem octo principalium vitiorum. Caput I.

QVINTVS nobis iuuante deo liber iste procuditur. Nam post quatuor libellos qui super institutis monachorum digesti sunt, nunc arripere colluctationem aduersus octo principalia vitia vestris orationibus domino confortante disponimus, id est, primum Gastrimargiæ quæ interpretatur gulæ concupiscentia. secundum Fornicationis. tertium Philargyriç, quod intelligitur auaricia, vel vt proprius exprimatur amor pecuniæ. quartum Iræ. quintum Tristiciç. sextum Ascidiæ, quod est anxietas siue tædium cordis. septimum Cœnodoxiæ, quod sonat vana seu inanis gloria. octauum Superbiæ. Quem ineuntes agonem tuis precibus ô beatissime papa Castor, nunc impensius indigemus, vt primum naturas eorum, tam minutas, tam occultas: tamque obscuras inuestigare condignè, deinde causas eorundem sufficienter exponere. tertio vt idoneas curationes eorum ac remedia possumus inferre

Quæ causæ vitiorum sicut in omnibus immorantur, ita ab omnibus ignorantur, & quia ad manifestandas eas domini egeamus auxilio. Cap. II.

QVarum passionum causæ quemadmodum cum patefactæ fuerint traditionibus seniorum ab omnibus protinus agnoscuntur, ita priusquam reuelentur cum ab ipsis vniuersi vastemur & in cunctis hominibus immorentur, ab omnibus ignorantur. Verum eas ita nos aliquatenus explicare posse confidimus, si intercessionibus vestris ad nos quoque ille qui per Esaiam prolatus est sermo domini dirigatur, ego ante te ibo, & potentes terræ humiliabo, portas æreas confringam, & vectes ferreos conteram, & aperiam tibi thesauros absconditos & arcana secretorum, vt nos quoque verbum dei præcedens, primum terræ nostræ potentes humiliet, id est, has easdem quas expugnare cupimus noxias passiones, dominationem sibi ac tyrannidem sæuissimam in nostro mortali corpore vendicantes, easque faciat indagini nostræ atque expositioni succumbere, & ita nostræ ignorationis portas effringens, ac vitiorum vectes excludentium nos à vera scientia conterens, ad secretorum nostrorum nos arcana perducat, ac secun-

dum Apostolum illuminatis nobis releuet ea quæ sunt abscondita tenebrarum,& manifestet consilia cordium, vt sic ad tetras vitiorum tenebras purissimis oculis animæ penetrantes,patefacere eas ac producere possimus ad lucem,earumque causas atque naturas his vel qui caruerunt eis vel adhuc obligati sunt pandere valeamus , & ita secundum prophetam transeuntes per ignem vitiorum dirissime nostras exurentium mentes, confestim per aquas quoque virtutum extinguentium scilicet ea transire possimus illæsi, ac spiritalibus remediis irrigati ad refrigerandum perfectionis puritate cordis mereamur educi.

Quod prima nobis colluctatio sit aduersus spiritum Gastrimargiæ,id est,concupiscentiam gulæ. Cap. III.

ITaque primum ineundum certamen est aduersus Gastrimargiam quam diximus gulæ esse concupiscentiam. Et in primis de modo ieiuniorum & escarum qualitate dicturi,rursus ad Aegyptiorum traditiones ac statuta recurremus,quibus subliniorem continentiæ disciplinam,& perfectam discretionis inesse rationem nullus ignorat.

Testimonium abbatis Antonij quo docet vnamquamque virtutem ab illo qui eam peculiarius possidet expetendam. Cap. IIII.

VEtus namque est beati Antonij admirabilisque sententia , monachum qui post cœnobiale propositum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere, & apprehenso discretionis examine , proprio iam potens est stare iudicio , atque ad arcem anachoreseos peruenire : minime debere ab vno quamuis summo vniuersa genera virtutum expetere.Alius enim scientiæ floribus exornatur , alter discretionis ratione robustius communitur , alter patientiæ grauitate fundatur,alius humilitatis , alius continentiæ virtute præfertur,alius simplicitatis gratia decoratur.Hic magnanimitatis,ille misericordiæ,iste vigiliarum, hic taciturnitatis,ille laboris studio supereminet cæteros. Et idcirco monachum spiritualia mella condere cupientem , velut apem prudentissimam debere vnam quanquam virtutem ab his qui eam familiarius possident deflorare , & in sui pectoris vase diligenter recondere, ne quid minus aliquid habeat discutere,sed hoc tantum quid virtutis habeat contemplari studioseque decerpere Cunctas namque si ab vno volumus mutuari , aut difficile aut certe nunquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri. Quia licet

nec

nec dum Christum omnia factum secundum Apostolum videamus in omnibus,tamen hoc modo possumus eum, id est, per partes in omnibus inuenire. De ipso enim dicitur, qui factus est nobis ex deo sapientia, iusticia, sanctitas & redemptio. Dum ergo in alio sapientia, in alio iusticia, in alio sanctitas,in alio mansuetudo,in alio castitas,in alio humilitas, in alio patientia reperitur, membratim Christus per vnumquemque nunc sanctorum diuisus est.Concurrentibus verò vniuersis in vnitatem fidei ac virtutis, redditur in virum perfectum,plenitudinem sui corporis,in singulorum membrorum compage ac proprietate perficiens. Donec ergo veniat illud tempus quo sit deus omnia in omnibus,in præsenti potest hoc quo diximus modo, id est, per partes virtutum esse in omnibus deus, licet non dum per plenitudinem earum omnia sit in omnibus.Quia licet vnus religionis nostræ sit finis, professiones tamen diuersæ quibus ad deum tendimus, sicut in collationibus seniorum plenius disputandum est.Ideoque discretionis & continentiæ forma ab his est nobis peculiarius expetenda, à quibus virtutes has per gratiam spiritussancti vberius videmus effluere,non quod vllus quæ in multos diuisa sunt solus possit acquirere,sed vt in his bonis quorum capaces esse possumus,ad eorum nos imitationem qui ea peculiarius obtinuere tendamus.

Quod non possit ab omnibus vniformis ieiuniorum regula custodiri. Caput V.

ITaque super ieiuniorum modo haud potest facilè vniformis regula custodiri, quia nec robur vnum cunctis corporibus inest,nec sicut cæteræ virtutes animi solius rigore patrantur. Et idcirco quia non in sola fortitudine mentis animæque consistunt, cum corporis enim possibilitate participant, talem his diffinitionem traditam nobis accepimus, diuersum esse refectionis quidem tempus ac modum & qualitatem, pro impari scilicet corporum statu vel ætate ac sexu,vnam tamen esse omnibus pro mentis continentia & animi virtute castigationis regulam.Neque enim cunctis possibile est hebdomadibus protelare ieiunia, sed ne triduana quidem vel biduana inedia refectionē cibi differre.A multis quippe ægritudine & maxime senio iam defessis, ne vsque ad occasum quidem solis ieiunium sine afflictione toleratur. Non omnibus infusorū leguminū esus conuenit eneruatus, nec cunctis purorum olerū habilis est

parſimonia , nec vniuerſis ſicci panis refectio caſtigata conceditur. Alius quantitate librarum duarum ſaturitatem non ſentit, alius libræ vnius ſiue vnciarum ſex edulio prægrauatur , attamen vnus in omnibus his continentiæ finis eſt, ne quis iuxta menſuram capacitatis ſuæ ſaturitatis oneretur ingluuiæ. Non enim qualitas ſola ſed etiam quantitas eſcarum,aciem cordis obtundit;ac mente cum carne pariter impinguata noxiũ vitiorũ fomitẽ igneumq; ſuccẽdit.

Quod non ſolo vino mens inebriatur. Cap VI.

QVilibet eſcis refectus venter ſeminaria luxuriæ parit,nec prævalet mens diſcretionum gubernacula moderari, ciborum pondere præfocata. Non enim ſola crapula vini mentem inebriare conſueuit , verumetiã cunctarum eſcarum nimietas vacillantem eam ac nutabundam reddit , omnique integritatis ac puritatis contemplatione diſpoliat Sodomitis cauſa ſubuerſionis atque luxuriæ,non vini crapula,ſed ſaturitas extitit panis Audi dominum per prophetam Hieruſalem increpantem. Quid enim peccauit ſoror tua Sodoma,niſi quia panem ſuum in ſaturitate & abundantia comedebat?Et quia per ſaturitatem panis inextinguibili carnis fuerant ardore ſuccenſi,iudicio Dei cœlitus ſunt igne ſulphureo concremati. Quod ſi illos ſola nimietas panis ad tam præruptum flagitiorum præcipitium vitio ſacietatis impegit , quid cenſendum eſt de his qui vegetato corpore perceptionem carnium ac vini immoderata vbertate præſumunt,non quantum expetit imbecillitas,ſed quantum animi libido ſuggerit vſurpantes?

Qua ratione infirmitas carnis puritatem cordis nequeat impedire. Caput VII.

INfirmitas carnis ad puritatem cordis non officit,ſi hæc tantummodo quæ fragilitas carnis non quæ voluptas exigit vſurpentur. Facilius vidimus viros qui ab eſcis corpulentioribus omnimodis temperarent , quam moderatè vſos pro neceſsitate conceſsis,& qui totum ſibi pro continentiæ amore denegarent , quam qui eas ſub infirmitatis occaſione ſumentes menſuram ſufficientiæ cuſtodirent. Habet etiam corporis imbecillitas continentiæ ſuæ palmam,dummodo eſcis defectioni carnis indultis adhuc ingentem ſe refectione defraudet,tantumque eſus indulgeat, quantum ſufficere ad viuendi vſum temperantiæ diſcretio rigida iudicauerit, non quantum deſiderij appetitus expoſcit.Eſculentiores cibi vt procurant corporis ſanitatem,ita

caſtita

castitatis non adimunt puritatem, si cum moderatione sumantur. Quicquid enim fortitudinis causa esu eorum percipitur, ægritudinis labore ac defectione cõsumitur. Quam obrem vt nulli statui virtus parsimoniæ adimitur, ita ne integritatis quidem consummatio denegatur.

Quo perfectæ continentiæ fine esca sumenda sit Cap. VIII

VErissima est itaque patrum probatissimaque sententia, ieiuniorum & continentiæ modum in mensura parcitatis tantum & castigatione consistere, & hunc esse perfectæ virtutis in commune omnibus finem, vt escis quas summere sustentandi corporis necessitate compellimur, adhuc in appetitu earum positi temperemus. Quamuis enim quis corpore sit infirmus, perfectam virtutem quam robustus ac sanus in omnibus possidebit, si desideria quæ fragilitas carnis non exigit, mentis rigore castiget. Apostolus nanque ait: Et carnis curam ne feceritis in desideriis. Non ergo curam eius omnimodis interdixit, sed vt in desideriis fieret, denegauit. Voluptuosam ademit diligentiam carnis, gubernationẽ vitæ necessariam non exclusit, illud ne indulgẽtia carnis ad desideriorum occupationes noxias deuoluamur, hoc verò ne corruptũ nostro vitio corpus spiritales ac necessarias functiones implere nõ possit.

De mensura castigationum assumendarum remedioque inimici. Cap. IX.

SVmma igitur continentiæ non sola temporis ratione, nec escarum qualitate tantummodo, sed ante omnia conscientiæ iudicio colligenda est. Tantum enim debet vnusquisque sibi frugalitatis indicere, quantum corporeæ obluctationis pugna deposcit. Vtilis quidem & omnimodis obseruanda est canonica ieiuniorum custodia, sed nisi hanc frugi temperanter fuerit ciborum refectio subsecúta, ad integritatis calcem non poterit peruenire. Longorum nanque ieiuniorum inedia, saturitate corporis subsequente, lassitudinem potius temporalem quam puritatem castitatis acquirit. Integritas mentis ventris cohæret inediæ. Non habet perpetuam castimoniæ puritatem, quisquis nõ iugem temperantiæ æqualitatem tenere contentus est. Quamuis enim districta sint ieiunia, succedente superflua remissione vacuantur, & in Gastrimargiæ vitium protinus collabũtur. Melior est rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, quàm per interualla arduum longumque ieiunium. Nquit immoderata inedia non modo mentis ia befact

befactare constãtiam, sed etiam orationum efficaciam red dere lassitudine corporis eneruatam.

Ad conseruandam mentis & corporis puritatem abstinentiam ciborum non posse sufficere. Cap. X.

AD integritatem mentis & corporis conseruandam abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi fuerint cæteræ quoque virtutes animæ coniugatæ. Humilitas igitur primitus obedientiæ virtute,& cordis contritione,corporisque fatigatione discenda est. Pecuniarum non solum vitanda est possessio,sed etiam desiderium earum penitus extirpãdum. Non enim eas sufficit non habere; quod plerunq; solet etiã ex necessitate descendere,sed ne ipsam quidem si fortè oblatæ fuerint, habendi recipere voluntatem. Iræ conterendus est furor, tristitiæ superanda deiectio,cœnodoxia, id est vana gloria contemnenda. Superbiæ calcandus est fastus,mentis quoque ipsius instabiles vagique discursus assidua Dei memoria refrænandi. Totiensque nobis est ad contemplationem Dei lubrica cordis nostri peruagatio reducenda, quotiens subtilis hostis ab hoc intuitu mentem captiuare pertemptans,recessibus nostri cordis irrepserit.

Concupiscentias cordis non extingui nisi omni extirpatione vitiorum. Cap. XI.

IMpossibile nãq; est extingui ignita corporis incentiua, priusquam cæterorum quoque principalium vitiorũ fomites radicitus excidantur, de quibus singillatim distinctis libellis suo loco, donante domino disseremus. Nunc verò propositum nobis est de Gastrimargia,id est,gulæ concupiscentia,contra quam nobis primus conflictus est disputare. Nunquam igitur poterit ardentis concupiscentiæ stimulos inhibere,quisquis desideria gulæ refrænare nequiuerit. Interioris hominis castitas,virtutis huius consummatione discernitur. Nunquam enim robustioribus æmulis colluctari posse confidas, eum quem in leuiore conflictu conspexeris ab infirmioribus paruisque superari. Cunctarum nanque virtutum vna natura est,licet in multas diuidi species & vocabula videatur, sicut auri vna substantia est, licet permulta variaque moniliũ genera pro artificum videatur ingenio ac voluntate distincta. Itaque nullam perfectè possidere probabitur, quisque elisus in earum parte dinoscitur. Quo enim modo flagrantes æstus concupiscentiæ, qui non sola instigatione corporis,sed & etiã mentis vitio succenduntur,extinxisse credendus est, qui aculeos iræ cordis solius intempe-

rantia

rantia prorumpentes mitigare non potuit? Aut quonam modo putandus est carnis animæque lasciuientes stimulos retudisse, qui superbiæ vitium simplex non quiuit deuincere. Aut quemadmodum credendus est insertam carni luxuriam conculcasse qui pecuniarum concupiscentiam forinsecus sitam, atque à nostra substantia alienam non valuit abdicare. Qua autem ratione bellum carnis & animæ triumphabit, qui idoneus non fuit morbum curare tristitię. Quantalibet vrbs sublimitate murorum & clausarũ portarum firmitate muniatur, posterulæ vnius quamuis paruissimæ proditione vastabitur. Quid enim differt, vtrum per excelsa mœnia, & ampla portarum spacia, an per angusti cuniculi latibula perniciosus hostis penetralibus ciuitatis irrepat.

De agone carnali, etiam spiritalis agonis imitationem esse sumendam. *Cap XII.*

QVi in agone contendit, non coronabitur nisi legitimè certauerit. Qui naturales appetitus carnis optat extinguere, extra naturã vitia collocata primitus superare festinet. Si enim Apostolicæ sententiæ vim volumus experiri, quæ sint agonis mundani leges ac disciplina primitus debemus agnoscere, vt ita demũ harũ cõparatione scire possimus quid nos in spiritali agone certãtes beatus Apostolus hoc exẽplo voluerit edocere. In illis enim certaminibus quæ secundũ eundẽ Apostolum, corruptibilẽ coronam vincentibus parant, mos iste seruatur, vt is qui se ad gloriosam coronam, & immunitatis priuilegio decoratam præparare contendit, & perfecta cupit agonis subire certamina, prius in Olimpiacis ac Pithiis certaminibus indolẽ suæ iuuentutis ac rudimentorum robur ostentet. In his siquidem iuniores qui has disciplinas cupiunt profiteri, vtrũ mereantur, vel debeant ad eas admitti, tam eius qui istis certaminibus præsidet, quam totius populi iudicio cõprobantur. Cumque diligẽter examinatus quis primum repertus fuerit, nulla vitæ respersus infamia, deinde non seruitutis iugo ignobilis: & ob hoc indignus disciplina hac, vel congressu eorum, qui hanc profitentur fuerit iudicatus, tertio si artis, si fortitudinis digna præferat documenta, & iunioribus coæuisque decertans, peritiam pariter ac virtutem suæ demonstrauerit iuuentutis, ac proficiens de epheborum luctamine, perfectis iam viris & experientia longa probatis congredi permissus fuerit præsidentis examine, seque non solum parem virtutis eorũ assidua colluctatione probauerit, verumetiam

frequen

frequenter inter hos quoque victoriæ palmam fuerit conse cutus, tum demum ad agonis præclara certamina merebitur peruenire, in quibus non nisi victoribus tantum, & his qui multarum coronarum stipendiis decorati sunt facultas conceditur decertandi. Si intelleximus carnalis agonis exemplum, spiritalis quoque certaminis quæ disciplina vel ordo sit, comparatione huius debemus agnoscere.

Quod nisi gulæ fuerimus vitio liberati nequaquam poßimus ad pugnã interioris hominis peruenire. *Cap.* XIII.

OPortet nos quoque primum libertatem nostram carnis subiectione monstrare. A quo enim quis vincitur, eius & seruus addicitur. Et omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Cunque nos nulla concupiscentiæ turpis respersos infamia examen certamini præsidentis inuenerit, nec fuerimus ab eo vt serui carnis & ignobiles indignique Olimpiacis vitiorum colluctationibus iudicati, tunc poterimus contra coæuos nostros, id est, concupiscentiam carnis & motus ac perturbationes animæ inire certamen. Impossibile nanque est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri, nec bellis robustioribus attemptari dignũ esteum qui potest deijci leuiore cõflictu.

Quomodo poßit gulæ concupiscentia superari. *Cap.* XIIII.

PRima enim nobis calcanda est gulæ concupiscentia, & eo vsque extenuanda mens non solum ieiuniis, verum etiam vigiliis, lectione quoque & crebra compunctione cordis, in quibus se forsitam vel illusam vel victam reminiscitur, ingemiscens nunc horrore vitiorum, nunc desiderio perfectionis & integritatis accensa, donec eiusmodi curis ac meditationibus occupata pariter ac possessa, ipsius cibi refectionem non tam iocunditati concessam quam oneris vice sibi impositam recognoscat, magisq; eam necessariam corpori quam desiderabilem animę sentiat attributam. Quod studio mentis & iugi compunctione detenti, lasciuiam carnis quæ fotu escarum vehementius insolescit, & aculeos eius noxios retundemus, atque ita fornacem corporis nostri quę à rege Babyloniæ occasiones peccatorum & vitia nobis iugiter subministrante succenditur, quibus naptæ & picis vice acrius exuramur, vbertate lachrymarum & fletu cordis poterimus extinguere, donec dei gratia spiritu oris sui in cordibus nostris insibilante æstus carnalis concupiscentiæ penitus valeant consopiri. Hæc est igitur nobis prima contentio, hæc nostra velut in

Olimpiacis

Olimpiacis certaminibus prima probatio, gulæ ventrisque concupiscentiam desiderio perfectionis extinguere. Ob quod ciborum non solum superfluus appetitus virtutum contemplatione calcandus, sed etiam ipsi naturæ necessarius tanquam castitati contrarius, non sine cordis anxietate sumendus est. Et ita demum vitæ nostræ instituendus est cursus, vt nullum magis sit tẽpus quo sentiamus nos à spiritalibus studiis reuocari, quam quo descendere ad necessariam corporis curam eius fragilitate compellimur. Cunque ad hanc necessitatem submittimur, vsui potius vitæ quam mentis desiderio famulantes quantocius ab ea velut à salutaribus nos studiis retrahente subtrahi festinemus. Nequaquam enim poterimus escarum præsentium spernere voluptates, nisi mens contemplationi diuinæ defixa amore virtutum potius & pulchritudine cœlestium delectetur. Et quis velut caduca despiciet vniuersa præsentia cum ad ea quæ immobilia sunt & æterna, inseparabiliter defixerit mentis obtutum, adhuc in carne positus futuræ commorationis beatitudinem iam corde contemplans.

Quomodo ad custodiendam cordis sui puritatem monachus semper debet esse intentus. Cap. XV.

Velut si quis immania virtutũ præmia in sublimi quibusdam paruis indiciis designata, perspicacissimis oculorum obtutibus cum tali directione tendentibus ferire festinet, sciens immensam gloriæ palmam & remunerationis præmia in eorum confixione consistere, oculorum aciem ab omni intuitu auertens, illuc dirigat necesse est, vbi summam remunerationis & præmij perspicit collocatam, amissurus proculdubio comperitiæ palmam & remunerationem virtutis, si quantulumcunque contemplationis eius acies deuiauerit.

Quod monachus secundum Olimpiaci certaminis morem nõ possit spirituales conficere pugnas, nisi obtinuerit bella carnalia. Caput XVI.

Itaque ventris & gulę concupiscentia hoc intuitu superata, nec serui carnis nec infames vitiorum nota pronunciati, velut in Olimpiacis disciplinis iudicabimur superiorum quoq; certaminum digni esse conflictu, præmissisque huiuscemodi documentis, spiritalibus quoque nequitiis congredi posse credemur, quæ non nisi victoribus tantum & his qui merentur in spiritali agone contendere, concertare dignantur; Illud enim est cunctorum luctaminum

rum velut quoddam solidissimum fundamentum, vt primitus carnalium desideriorum incentiua perimantur. Nam nullus carne propria non deuicta legitimè decertare poterit. Et qui legitimè non decertat, sine dubio nec in agone confligere, nec coronæ gloriam victoriæ gratia poterit promereri. Quod si hoc fuerimus vino superati, velut serui carnalis concupiscentiæ comprobati, & per hoc nec libertatis nec roboris insignia præferentes à spiritalium congressionum conflictu, vt indigni serui non sine confusionis nota protinus repellemur. Omnis enim qui facit peccatum seruus est peccati. Diceturque nobis per beatum Apostolum cum his inter quos fornicatio nominatur. Temptatio vos non appræhendit, nisi humana. Non enim merebimur mentis robore conquisito grauiores pugnas nequitiarum cœlestium experiri, qui carnem fragilem resistentem spiritui nostro subiugare nequiuimus. Quod Apostoli testimonium non intelligentes quidam posuerunt pro indicatiuo optatiuum modum, id est, temptatio vos non apprehendat, nisi humana. Quod ab ipso magis dici manifestum est, non optantis sed pronunciantis vel exprobrantis affectu.

Quod fundamentum ac basis spiritalis agonis in Gastrimargiæ sit certamine collocata. *Cap.* XVII.

VIs audire verum athletam Christi legitimo agonis iure certantem? Ego igitur, inquit, sic curro, non quasi aerem verberās, sed castigo corpus meum & seruituti subiicio, ne aliis prædicans ipse reprobus efficiar. Vides vt in seipso, id est, in carne sua colluctationum summam velut in base quadam firmissima statuerat, & prouentum pugnæ in sola castigatione carnis & in subiectione sui corporis collocarat. Ego itaque sic curro non quasi in incertum. Non currit in incertum, qui cœlestem Hierusalem conspiciens defixum habet quo sibi cordis sui indeflexibilis sit dirigenda pernicitas. Non currit in incertum qui obliuiscens posteriora, ad ea quæ priora sunt extendit se ad destinatum persequens brauium supernæ vocationis dei in Christo Iesu, quo semper dirigens suæ mentis obtutum, & ad eum omni cordis præparatione festinans, cum fiducia proclamat Bonum agonem certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Et quia se nouerat post odorem vnguentorum Christi præpeti conscientiæ deuotione infatigabiliter cucurrisse, & spiritalis agonis certamen carnis castigatione vicisse, cum fiducia infert & dicit: De cætero reposita est

mihi corona iusticiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Et vt nobis quoque similem spem retributionis aperiret, si in agone cursus istius imitari eum velimus, adiecit, non solum autem mihi sed & omnibus qui diligunt aduentum eius, participes nos coronæ suæ in die iudicij fore pronuncians, si diligentes aduentum Christi, non illum tantum qui etiam nolentibus apparebit, sed etiam hunc qui quotidie in sanctis commeat animalibus, victoriam certaminis castigatione corporis acquiramus. De quo aduentu dominus in euangelio. Ego inquit & pater meus veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus Et iterum: Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam & aperuerit ianuam, introibo ad illum & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

Per quot genera certaminum atque palmarum beatus Apostolus ad coronam sublimissimi agonis ascenderit. Cap. XVIII.

NEc tamen agonem cursus tantummodo se consummasse describit cum dicit, sic curro non quasi in incertum, quod specialiter refertur ad intentionem mentis & feruorem spiritus sui, quo toto Christum sequebatur ardore cum sponsa decantans, post te in odore vnguentorum tuorum curremus. & iterũ, adhæsit anima mea post te, sed etiã aliud colluctationis genus se vicisse testatur dicens. Sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum & seruituti subiicio. Quod propriè ad continentiæ dolores & corporale ieiunium atque afflictionem carnis pertinet, per hanc se pugilem quendam strenuum suæ carnis esse describens, nec in vanum aduersus eam ictus continentiæ exercuisse designans, se triumphum pugnæ mortificatione sui corporis acquisisse, quo verberibus continentiæ castigato, & ieiuniorum cestibus eliso, victori spiritui immortalitatis coronam & incorruptionis contulit palmam. Vides legitimum colluctationis ordinem, & spiritualium certaminum contemplaris euentum, quemadmodum athleta Christi adeptus de rebellatrice carne victoriam, subiecta illa quodammodo non pedibus suis, vt sublimis triumphator inuehitur. Et idcirco non currit in incertum, quia confidebat vrbem sanctam Hierusalem cœlestem se protinus ingressurum. Sic pugnat ieiuniis scilicet & afflictione carnali, non quasi aerem verberans, id est, invanum ictus continẽtiæ porrigẽs, per quos nõ aerẽ vacuum sed illos spiritus

qui

qui in eo versantur castigatione sui corporis verberabat. Qui enim dicit, non quasi aerem verberans, ostendit se tam & si non aerem vacuum & inanem, aliquos tamen in aere verberare. Et quia hæc certaminum genera superarat, & ditatus multarum coronarum stipendiis incedebat non immeritò robustiorum incipit hostium subire luctamina, ac prioribus æmulis triumphatis cum fiducia proclamat, & dicit. am non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus.

Quod athletæ Christi donec in corpore commoratur pugna non desit. Caput XIX.

AThletha Christi in corpore commoranti, nunquã desit colluctationum palma, sed quanto magis triumphorum successibus creuerit, tanto ei etiam colluctationum robustior ordo succedit. Subiugata etenim carne atque deuicta, quantæ aduersariorum cohortes, quanta hostium agmina aduersum victorem militem Christi triumphis eius instigata cõsurgunt. s.ne pacis ocio miles Christi lentescẽs incipiat obliuisci colluctationũ suarũ gloriosa certamina, ac securitatis inertia dissolutus, pręmiorũ stipendiis ac triũphorum meritis defraudetur. Itaque si ad hos triumphorum gradus cupimus crescente virtute conscendere, eodem nos quoque ordine oportet præliorum inire certamina, & primum cum Apostolo dicere: Sic pugno non quasi aerem verberans; & castigo corpus meum, & seruituti subiicio, vt hoc conflictu superato, rursus cum eo dicere possimus. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harũ, contra spiritualia nequiciæ in cœlestibus. Aliter enim congredi cum illis nullo modo poterimus, nec spirituales pugnas merebimur experiri, carnali deiecti conflictu, & colluctatione ventris elisi, meritoque nobis ab Apostolo cum exprobratione dicetur. Temptatio vos non apprehendit nisi humana.

Quod non debeat monachus sumendi cibi tempus excedere: si vult ad pugnas interiorum certaminum peruenire. Cap. XX.

IGitur monachus ad pugnas interiorum certaminum cupiens peruenire, hanc in primis cautionem sibimet indicat, vt non potus quicquam, non esus vlla oblectatione deuictus, ante stationem legitimam, communémque refe-

ctionis

ctionis horam, extra mensam percipere sibimet prorsus indulgeat, sed ne refectione quidem transacta, ex his præsumere sibi quantulumcunque permittat, similiter quoque canonicum somni tempus mensuramque custodiat. Eodem nanque studio, istæ sunt mentis amputandæ lasciuiæ, quo meretricationis vitium desecãdum. Qui enim gulæ superfluos appetitus exhibere non potuit, quomodo æstus carnalis concupiscentiæ valebit extinguere. Et qui non quiuit passiones in propatulo sitas paruasque compescere, quemadmodum occultas, nulloque hominum teste prurientes, moderatrice discretione poterit debellare? Et idcirco per singulos motus & in quolibet desiderio robur animæ comprobatur: quæ si in minimis apertisque cupiditatibus superatur, quid in maximis ac fortioribus occultisque sustineat: vnicuique sua conscientia testis est.

De interiori monachi pace & abstinentia spiritali. Cap. XXI.

NOn enim est nobis aduersarius extrinsecus formidandus, in nobismetipsis hostis inclusus est. Intestinum nobis quotidie ingeritur bellum, deuicto eo omnia, quæ forinsecus sunt reddentur infirma, ac militi Christi vniuersa pacata erunt & subdita. Non habebimus aduersarium nobis extrinsecus metuendum, si ea quæ intra nos sunt spiritui deuicta subdantur. Nec solum nobis istud ieiunium visibilium ciborum ad perfectionem cordis & corporis puritatem sufficere posse credamus, nisi fuerit huic animæ quoque ieiunium copulatum. Habet nanque & illa suos noxios cibos, quibus impinguata etiam sine escarum abundantia ad luxuriȩ prærupta deuoluitur. Detractio cibus eius est & quidem persuauis. Ira etiam cibus eius est licet minimè leuis, ad horam tamen infelici eam esu pascẽs, ac pariter lætali sapore prosternens. Inuidia cibus est mentis, virulentis eam succis corrumpens, & prosperitatis alienæ successibus iugiter miseram excruciare non desinens. Cenodoxia, id est, vana gloria: cibus eius est, qui delectabili eam esca permulcet ad tempus, post verò vacuam omnique virtute spoliatam reddet ac nudam, cunctis eam spiritalibus fructibus sterilem inanemque dimittens: ita vt non solum immanium laborum faciat merita deperire, verumetiã supplicia maiora conquirat. Omnis concupiscentia & peruagatio cordis instabilis pastus quidam est animæ, noxiis escis eam nutriens: expertem verò cœlestis panis ac solidi cibi in posterũ derelinquens. Ab his itaque quãta nobis est

virtus sacratissimo ieiunio continentes, vtilem habebimus commodamque obseruantiam ieiunij corporalis. Labor nanque carnalis spiritus contritioni coniunctus, acceptissimum Deo sacrificium dignumque sanctitatis habitaculum puris mundisque recessibus exhibebit. Cæterum si corporaliter ieiunantes perniciosissimis animæ vitiis implicemur: nihil nobis proderit carnalis afflictio preciosiore parte polluta, per eam scilicet substantiam delinquentibus nobis qua efficimur habitaculum spiritus sancti Non enim tam corruptibilis caro, quàm cor mundum habitaculum Deo templumque spiritus sancti efficitur. Oportet ergo exteriore homine ieiunante, interiorem quoque similiter à cibis noxiis temperare, quem præcipuè exhiberi mundum Deo: vt hospitem in se Christum recipere mereatur, beatus apostolus monet his verbs, interiorem inquiens, hominem habitare Christum per fidem in cordibus vestris.

Quod idcirco nos oporteat exercere continentiam corporalem, vt per ipsam perueniamus ad spiritale ieiunium. Cap. XXII.

NOuerimus itaque nos idcirco laborem continentiæ corporalis impendere, vt ad puritatem cordis hoc possimus ieiunio peruenire. Cæterum labor à nobis impenditur in cassum, si hunc quidem contemplatione finis infatigabiliter sustentemus; finem verò propter quem tolerauimus afflictiones tantas obtinere nequeamus, meliusque fuit interdictis escis animæ temperasse, quàm voluntariis minusque noxiis corporaliter ieiunasse. In his enim simplex & innoxia creaturæ Dei perceptio est, nihil per semetipsam habens peccati, in illa verò primitus fratrum perniciosa deuoratio, de qua dicitur Noli diligere detrahere, ne eradiceris. Et de ira atque inuidia beatus Iob dicit. Etenim stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. Simulque notandum, quòd qui irascitur stultus, & qui inuidet paruulus iudicetur. Ille nanque non immerito stultus iudicatur, volũtariè sibi mortẽ iræ stimulis incitatus inducẽs, & hic dum liuet, paruulũ minorẽq; se probat. Dũ enim inuidet, testatur maiorẽ esse eũ cuius ꝓsperitate cruciatur.

Qualis esse monachi cibus debeat. Cap. XXIII.

IGitur est cibus eligendus non tantum qui concupiscentiæ flagrantis æstus temperet, minusque succendat, verumetiam qui ad parandum sit facilis: & quem ad comedẽdum oportuniorem vilioris precii compendium præstet: quique sit conuersationi fratrum vsuique cõmunis. Triplex enim

enim natura est Gastrimargiæ Vna quæ canonicam refectionis horam præuenire compellit: alia quæ tantummodo ventris ingluuię & saturitate quarumlibet gaudet escarum: tertia, quæ accuratioribus epulis & esculentioribus oblectatur. Ideoque aduersus eam necesse est monachum obseruantiam triplicem custodire, id est, vt primum legitimum tempus absolutionis expectet, deinde vt castiget & refrenet desiderium carnis: tertio vt qualibuscunque escis vilioribusque contentus sit. Quicquid enim extra consuetudinem præsumitur vsumque communē, vt vanitatis & gloriæ atq; ostentationis morbo pollutum, antiquissima patrum traditio notat, nec quēquam ex his quos meritò scientiæ ad discretionis eminuisse peruidimus, vel quos ad imitādum gratia Christi velut splendidissima luminaria omnibus prælocauit, esu panis qui apud eos vilis habetur ac facilis, abstinuisse cognouimus, nec eorum quempiam qui hanc regulam declinantes, prætermisso panis vsu, leguminum vel olerum seu pomorum refectionē sectati sunt, inter probatissimos habitum aliquando conspeximus, sed ne discretionis quidem aut scientiæ gratiam consecutū. Non solum enim cæteras inusitatas escas expetere monachum non debere decernunt, ne videlicet cursus eius velut in propatulo cunctis expositus, inanis factus ac vacuus cœnodoxiæ morbo depereat, sed ne ipsam quoque ieiuniorum castigationem communem cuiquam facilè patefieri oportere pronunciāt: verum quantum fieri potest contegi pariter & abscondi. Ad uentantibus autem fratribus magis humanitatis ac dilectionis offerri debere virtutem, quam continentiæ districtionē & quotidiani propositi rigorem manifestari probabilius censuerunt, nec quid voluntas vtilitasque nostra seu desiderij ardor exposcat attendere, sed quod aduenientis requies vel infirmitas exigit proponere & gratanter implere.

Quod in Aegypto indifferenter vidimus sub aduentu nostro solui quotidiana ieiunia. *Cap.* XXIIII.

CVm de Syriæ partibus seniorum scita discere cupientes, Aegypti prouinciam petissemus, ibiq; tanta cordis alacritate nos suscipi miraremur, vt nulla prorsus sicut fueramus in Palestinæ monasteriis instituti, vsque ad præstitutam ieiunij horā refectionis regula seruaretur, sed absque legitimis quartæ, sextæq; feriæ, quocunq; pergebamus quotidiana statio solueretur: quidam seniorum percunctantibus nobis, cur ita indifferenter apud eos præteri-

rentur quotidiana ieiunia:reſpondit. Ieiunium ſemper eſt mecum. Vos autem continuo dimiſſurus mecum iugiter tenere non poſſum. Et ieiunium quidem licet vtile ſit ac iugiter neceſſarium, tamen voluntarij muneris eſt oblatio Opus autem charitatis impleri, exigit præcepti neceſsitas. Itaque ſuſcipiens in vobis Chriſtum, reficere eum debeo: deducens autem vos humanitatem eius obtentu prębitam, diſtrictiore ieiunio in memetipſo potero compenſare. Non enim poſſunt filij ſponſi ieiunare, donec cum illis eſt ſponſus. Cum autem diſceſſerit, tunc illi ieiunabunt

De continentia ſenis, qui ita ſexies cibum ſumpſit, vt ſeruaret eſuriem. Cap. XXV.

QVidam ſeniorum cum reficientem me, vt adhuc paululum quid ederem hortaretur: iamque me dixiſſem non poſſe: reſpondit. Ego iam ſexties diuerſis aduenientibus fratribus menſam poſui, hortanſque ſingulos cum omnibus cibum ſumpſi, & adhuc eſurio, & tu primitus nunc reficiens, iam te dicis non poſſe.

De eo ſene, qui in cella ſua eſcam nunquam ſolus accepit. Cap. XXVI.

VIdimus alium in ſolitudine commorantem, qui nunquam ſe ſibi ſoli indulſiſſe cibum teſtatus eſt, ſed etiã ſi per totos quinque dies ad eius cellulam nullus è fratribus adueniſſet refectionem iugiter diſtuliſſe donec Sabbatorum vel Dominico die deuote congregationis obtentu procedens ad eccleſiam, peregrinorum quempiam repperiſſet, quem exinde reducens ad cellulam, conſorte eo refectionem corporis non tam ſuæ neceſsitatis obtentu quam humanitatis gratia cauſaque fratris aſſumeret Itaque vt norunt in aduentu fratrum indifferenter ſoluere quotidiana ieiunia, ita diſcedentibus eis refectionem ob illos indultã cõtinentia maiore compenſant, perceptionem cibi paruiſsimi acriore caſtigatione non ſola panis, ſed etiam ſomni ipſius diminutione puriùs exigentes

Quid de fructu ſtudij profeſsi ſint abbas Peſius & Ioannes: Cap: XXVII.

APud ſenẽ Peſium in eremo vaſtiſsima cõmorantẽ, cũ ſenex Ioannis magno cœnobio ac multitudini fratrũ præpoſitus aduenilſet, & ab eo velut antiquiſsimo ſodale, perquireret, quidnã per omnes quadraginta annos quibus ab eodem ſeparatus in ſolitudine minimè à fratribus interpellatus egiſſet nunquam me ait ſol reficientem vidit. Et ille:

Et ille: nec me inquit iratum.

Quam exempli sui professionem abbas Ioannes discipulis reliquerit discessurus. Cap. XXVIII.

EVndem senem cum alacrem tanquam ad propria transmigrantem, in extremo iam anhelitu positum anxij fratres circum vallantes suppliciter precarentur, vt aliquid eis memoriale mandatum velut hæreditarium quoddam legatum relinqueret, per quod possent ad perfectionis culmen præcepti compendio facilius peruenire: ingemiscens ille, nunquam ait meam feci voluntatem, nec quenquam docui quod prius ipse non feci.

De abbate Machete inter collationes spiritales nunquam dormitante, & semper inter terrenas fabulas obdormiente. Cap XXIX.

VIdimmus senem Machetem nomine à turbis fratrum eminus commorantem, hanc à Domino gratiam diuturnis præcibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collatio spiritualis, nunquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis verò detractionis verbum seu ociosum tentasset inferre, in somnum protinus concidebat, ac sic ne vsque ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire.

Eiusdem senis de nemine iudicando. Cap. XXX.

HIc idem senex cum institueret nos neminem diiudicare debere, intulit tria fuisse in quibus discusserit vel reprehenderit fratres, quòd scilicet vnam sibi nonnulli paterētur abscidi, quòd haberēt in cellulis sagū, quòd oleū benedicētes exposcētibus secularibus darent, & hæc omnia se incurrisse dicebat. Nā ægritudinē vuæ contrahēs, tandiu inquit eius languore distabui, donec tam doloris necessitate quā seniorū omniū adhortatione cōpulsus abscidi eam permittere. Cuius etiam infirmitatis obtētu sagum quoque habere coactus sum. Oleum etiam benedicere ac supplicantibus dare, quod præ omnibus execrabar, vt pote iudicās illud ex magna cordis præsumptione descēdere, circūdantibus me repētè secularibus multis: ita cōstrictus sum, vt aliter eos nullatenus euadere possem, nisi à me summa vi & obtestationibus extorsissent, vt oblato ab eis vasculo manū meam impresso crucis signaculo superponerē: itaq; se credētes benedictionis oleū consecutos, tandē me aliquādo relaxarūt. Quibus mihi manifestè cōpertum est, iisdem causis ac viciis monachum obligari, in quibus de aliis iudicare præsumpserit. Oportet ergo vnūquēque semetipsum iudi-

care tantummodo, & circumſpectè cauteque cuſtodire in omnibus, non aliorum conuerſationem vitamque diſcutere, ſecundum illud apoſtoli præceptum. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? ſuo domino ſtat aut cadit. Et nolite iudicare ante tempus. Et illud. Nolite iudicare & non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Præter hanc enim quam diximus cauſam etiam ob hoc iudicare de aliis periculoſum eſt, quod ignorantes vel neceſsitatem vel rationem qua illi hæc in quibus offendimus aut rectè coram Deo, aut venialiter agunt, inuenimur eos temerè iudicaſſe, & per hoc admittimus non leue peccatum, ſecus quàm oportet de fratribus noſtris aliquid ſentientes.

Increpatio eiuſdem ſenis cum fratres inter ſe ſpiritales collationes dormitantes, ad narrationem ocioſæ fabulæ vidiſſet expergefactos. Cap. XXXI.

HIc idem ſenex ocioſarum fabularum diabolum eſſe fautorem, ac ſpiritalium collationum impugnatorem ſemper exiſtere, his declarauit indiciis. Nam cum fratrib. quibuſdam de rebus neceſſariis ac ſpiritalibus diſputaret, eoſque videret letheo quodam ſopore demergi, nec poſſe ab oculis ſuis pondus ſomni depellere: ocioſam repentè fabulam introduxit. Ad cuius oblectationem cum eos euigilaſſe confeſtim atque erectas aures ſuas habere vidiſſet, ingemiſcens ait: Nunc vſque dum de ſpiritualibus loquebamur omnium veſtrum oculi letali dormitione deprimebantur: at cum ocioſa fabula intromiſſa eſt, omnes expergefacti torporem ſomni dominantis excuſsimus. Vel ex hoc ergo perpendite, quiſnam collationis illius ſpiritalis fuerit impugnator, aut quis huius infructuoſæ atque carnalis inſinuator exiſtat. Ille etenim eſſe manifeſtiſsimè deprehenditur, qui malis adgaudens, vel iſtam fouere, vel illam impugnare non deſinit.

De epiſtolis priuſquam legerentur incenſis. Cap. XXXII.

NEc minus quoque hoc opus fratris erga puritatem ſui cordis intenti, & erga contemplationem diuinam valdè ſolliciti, cõmemorari neceſſarium reor: qui cum ei poſt annos quindecim patris ac matris amicorumque multorum de prouincia Ponti complures epiſtolæ delatæ fuiſſent, accipiens grandem faſciculum literarum, diuque apud ſemetipſum voluens, quantarum, inquit, cogitationum cauſa erit mihi harum lectio, quæ me vel ad inane gaudiũ, vel ad triſtitias infructuoſas impellent: quot diebus horum recorda

cordatione qui ſcripſerunt, intentionem pectoris mei à propoſita contemplatione reuocabunt. Poſt quantum temporis digerenda eſt hæc mentis concepta confuſio, quantoque labore rurſus iſte tranquillitatis reparandus eſt ſtatus, ſi ſemel animus literarum permotus affectu, eorumque recenſendo ſermones ac vultus quos tanto tempore dereliquit, iterum eos reuiſere, ipſiſque cohabitare & animo ac mente ceperit intereſſe. Quos profecto corporaliter deſeruiſſe nihil proderit, ſi corde eos incipiat intueri, ac memoriam quam ſeculo huic renuncians quiſque velut mortuus abdicauit, reuiuiſcens eandem rurſus admiſerit. Hæc voluens in corde ſuo, non ſolum nullam reſoluere epiſtolam definiuit: ſed ne ipſum quidem faſciculum reſignare, ne ſcilicet eorum qui ſcripſerant vel nomina recenſendo, vel vultus recordando à ſpiritus ſui intentione ceſſaret. Itaque vt eum conſtrictum ſuſceperat, igni tradidit comburendum. Ite, inquiens, cogitationes patriæ, pariter concremamini, ne me vlterius ad illa quæ fugi, reuocare tentetis.

De abſolutione quæſtionis quam abbas Theodorus orando promeruit. Cap. XXXIII.

VIdimus etiam abbatem Theodorum ſumma ſanctitate & perfecta ſcientia præditum non ſolum in actuali vita, ſed etiam notitia ſcripturarum, quam ei non tam ſtudium lectionis vel literatura mundi contulerat, quàm ſola puritas cordis: ſi quidem vix ipſius quoque grecæ linguæ perpauca verba vel intelligere poſſet vel proloqui. Hic cum explanationem cuiuſdam obſcuriſsimæ quæſtionis inquireret, ſeptem diebus ac noctibus in oratione infatigabilis perſtitit, donec ſolutionem propoſitæ quæſtionis domino reuelante cognoſceret.

De ſententia eiuſdem ſenis, qua docuit quo ſtudio monachus poſsit aſſequi ſcientiam ſcripturarum. Cap XXXIIII.

HIc ergo quibuſdam fratribus admirantibus tam preclarum ſcientiæ eius lumen, & ab eodem quoſdam ſcripturarum ſenſus inquirentibus, ait: monachum ad ſcripturarum notitiam pertingere cupientem, nequaquam debere labores ſuos erga commentariorum libros impendere, ſed potius omnẽ mentis induſtriam & intentionem cordis erga emẽdationem viciorum carnalium detinere. Quibus expulſis confeſtim cordis oculi, ſublato velamine paſſionum, ſacramenta ſcripturarum velut naturaliter incipient contẽplari. Siquidẽ nobis non vt eſſent incognita vel

obſcura Sancti ſpiritus gratia promulgata ſunt ſed noſtro vicio velamine peccatorum cordis oculos obnubente red dantur obſcura, quibus rurſum naturali redditis ſanitati, ipſa ſcripturarum ſanctarum lectio ad contemplationem veræ ſcientiæ abundè etiam ſola ſufficiat, nec eos commentariorum inſtitutionibus indigere, ſicut oculi iſti carnales ad videndum nullius egent doctrina, ſi modò fuerint à ſuffuſione vel caligine cæcitatis immunes. Ideo nanque & tanta varietas erroreſque inter tractatores ipſos exorti ſunt, quòd plerique minimè erga purgationem mentis adhibita diligẽtia, proſilientes ad interpretandum eas pro pinguedine vel immundicia cordis ſui diuerſa atque contraria vel fidei vel ſibimet ſentientes, veritatis lumen comprehendere nequiuerunt.

Increpatio eiuſdem ſerio cum ad meam cellulam media nocte veniſſet Cap. XXXV.

HIc idem Theodorus cum inopinatus ad meam cellulam intempeſta nocte veniſſet, quidnam rudis adhuc Anachoreta ſolus agerem, paterna curioſitate latenter explorans, meque illico finita veſpertina ſolennitate incipientem feſſum corpus iam reficere, & incubantem pſiathio reperiſſet: protrahens imo corde ſuſpiria, meoque me vocitans nomine: quanti, inquit, ô Ioannes hora hac Deo colloquuntur, eumque in ſemetipſis amplectuntur ac retinent, & tu fraudaris tanto lumine, inerti ſopore reſolutus. Et quoniam nos ad huiuſcemodi narrationem diuertere patrum virtutes & gratia prouocarunt neceſſarium reor memorabile opus charitatis quam ſummi viri, Archebij humanitate ſumus experti, in hoc volumine commendare, quo puritas continentiæ operi charitatis inſerta propenſius eniteſcat pulchra varietate diſtincta. Etenim tunc gratum Deo ieiunij munus efficitur, cum hoc fructibus charitatis fuerit conſummatum.

Deſcriptio eremi quæ eſt in Diolco, in qua Anachoretæ commorantur. Cap. XXXVI.

ITaque cum de Paleſtinæ monaſteriis ad oppidum Aegypti quod Diolcos appellatur rudes adhuc veniſſemus, ibique plurimam turbam cœnobij diſciplina conſtrictam, & optimo ordine monachorum qui etiam primus eſt, inſtitutam mirificè videremus, alium quoque ordinem qui excellentior habetur, id eſt, Anachoretarum, cunctorum præconiis inſtigati, ſagaciſsimo corde videre properauimus. Hi

nanque

nanque in cœnobiis primum diutiſsimè commorantes, omni pacientiæ ac diſcretionis regula diligenter edocti, & humilitatis pariter ac nuditatis virtute poſſeſſa, atque ad purum vitiorum vniuerſitate conſumpta, diriſsimis dæmonum præliis congreſſuri, penetrant eremi profunda ſecreta. Huius igitur propoſiti viros comperientes circa Nili fluminis alueum commorari, in loco qui vno latere eodem flumine, alio maris vaſtitate circumdatus, inſulam reddit, nullis aliis quàm monachis ſecreta expetentibus habitabilem: nec enim cuique culturæ aptam eſſe eam falſitas ſoli ac ſterilitas patitur arenarum: ad hos inquam ſummo deſiderio feſtinantes, vltra modum ſumus labores eorum, quos contemplatione virtutum & amore ſolitudinis tolerant, admirati. Nam ipſius aquæ tanta penuria conſtringuntur, vt tali eam diligentia ſcrupuloque diſpenſent, quali nemo frugaliſsimorum ſpeciem precioſiſsimi vini conſeruat & parcit. Tribus nanque milibus vel eò amplius eam de prædicti fluminis alueo neceſſariis vſibus aduehunt: quod tantum interuallum arenoſis diuiſum montibus, laboris difficultate grauiſsima duplicatur.

De traditis nobis ab abbate Archebio cum instructu suo cellis Cap. XXXVII.

HIs igitur viſis, cum imitationis eorum nos ardor accenderet, prædictuſque Archebius probatiſsimus inter eos humanitatis gratia nos ad ſuam cellulam pertraxiſſet, explorato deſiderio noſtro, confinxit ſe de eodem loco velle diſcedere, ac nobis cellulam ſuam velut exinde migraturus offerre, ſeſe id facturũ etiã ſi minimè affuiſſemus affirmans. Quam rem nos & deſiderio commorationis accenſi, & aſſertionibus tanti viri indubitatam accommodantes fidem libenter amplexi, cellulam cum omni ſupellectili vtenſilibuſque ſuſcepimus. Itaque religioſa potitus circumuentione, paucis diebus quib. conſtruendæ cellæ pararet impendia de loco diſcedens, reuerſus poſt hæc aliam ſibi ſummo labore conſtruxit. Quam rurſum non longo poſt tempore aliis ſuperuenientibus fratribus, eodemque deſiderio cupientibus ibidem commorari, ſimili charitatis mendacio circumuentis, cum vniuerſo tradidit inſtrumento. Ipſe verò erga opus charitatis infatigabilis perſeuerans, tertiam ſibi cellulam in qua commaneret, extruxit.

De debito quod abbas Archebius manuum suarum labore pro matre dissoluit. Cap. XXXVIII.

Oper

OPeræprecium mihi videtur aliud quoque eiusdẽ viri charitatis opus memoriæ tradere, quo nostrarũ partium monachi non solũ continentiæ rigorem, verumetiam sincerissimũ retinere dilectionis affectum, vnius eiusdemq; viri instituantur exemplo. Hic nanque non ignobili oriundus familia, ad monasteriũ quod à prædicto oppido fermè quatuor milibus distat, mundi huius ac parentum affectione contempta, à puerilibus annis aufugit. Vbi ita vitæ suæ omnem exegit ætatem, vt nunquam prorsus per totos quinquaginta annos non solum vicum ex quo egressus est, nec fuerit ingressus, nec viderit: sed ne cuiusquam fœminæ, vel ipsius suæ matris conspexerit vultum. Interea pater morte præuentus, centum solidorum debitum reliquit. Cunq; hic esset omni inquietudine penitus alienus, vtpote qui vniuersis paternis facultatibus esset extorris, à creditoribus tamen inquietari vehementer comperit matrem. Tunc hic ab euangelico illo rigore quo ante hac in statu prospero parentibus constitutis, nec patrem in terra se norat habuisse nec matrẽ, pietatis consideratione mollitus, ita se habere credidit matrem, eiq; subuenire festinauit oppressæ, vt nihil à proposita districtione laxaret. Intra monasterij nanque claustra perdurans, soliti operis pensum sibimet triplicari poposcit. Et ibi per totum anni spacium diebus pariter noctibúsque desudans, debiti modum operis sudore partim creditoribus soluens, matrem omni inquietudinis iniuria liberauit, ita eruens eam debiti sarcina, vt nihil de propositi rigore piæ necessitatis obtentu pateretur imminui. Ita districtionem solitam custodiuit, vt nequàquam pietatis opus maternis visceribus denegaret, & quam pro Christi charitate prius despexerat, pro eius rursus pietate cognosceret.

Qua simulatione cuiusdam senis abbati Simeoni cum ociosus esset, opus manuum sit prouisum. Cap. XXIX.

CVm frater nobis optimè carus nomine Simeon, penitus græci sermonis ignarus, è partibus Italiæ cõmeasset, quidam seniorum erga eum, vtpote peregrinum charitatis opus quodam redibitionis colore cupiens exhibere, inquirit ab eo, cur ociosus sederet in cella, per hoc coniiciens eum tam ocij peruagatione, quàm penuria necessariũ rerum diutius in ea durare non posse, certus neminem posse impugnationes solitudinis tolerare, nisi eum qui propriis manibus victum sibimet fuerit parare cõtentus. Quo responden te, nihil se nec nosse nec præualere ex illis quæ illic exercebantur

bantur à fratribus operari, præter librariam manum, si tantum vllus in Aegypti regione latinũ codicẽ vsui esset habiturus: tunc ille tandẽ nactus occasionẽ, qua posset desideratũ pietatis opus velut debiti colore mercari, ex Deo hæc inuẽta est, inquit, occasio. Nam olim quærebam qui apostolũ latina mihi manu perscriberet. Etenim habeo fratrẽ militiæ laqueis obligatũ, & apprimè latinis instructũ, cui de scripturis sanctis aliquid ad legẽdum ædificationis eius obtentu transmittere cupio. Itaque Simeone hanc occasionẽ velut à Deo oblatam sibi gratanter suscipiente: senex quoque colorẽ, sub cuius prætextu pietatis opus liberè posset implere, libentius amplexus, confestim non solum vniuersas ei necessitates sub obtentu mercedum totius anni conuexit, verumetiam membranas & vtensilia quæ ad scribendũ necessaria erant, comportans, recepit post codicẽ scriptum nullis vsibus vel commodis profuturum, vniuersis in illa regione notitia linguæ huius penitus ignaris, præter id quod hac subtilitate sumptúque prolixiore mercatus est quemadmodum & ille sine confusionis verecundia, meritò laboris & operis sui necessaria victus alimenta perciperet. & ipse munificentiæ suæ pietatem tanquam debiti necessitate compleret, eo abundantius mercedem sibi conquirens, quo ambitu maiore peregrino fratri non solum victus necessaria, verum etiam operis instrumenta & operandi occasionem pariter contulisset.

De pueris qui deferentes ad ægrotantem ficus, non degustatis eisdem, fame in eremo defecerunt Cap. XI.

SEd quoniam in loco vbi de ieiuniorum & continentiæ rigore dicere aliquid proposuimus, affectio & opera charitatis videntur admixta, rursum ad propositum reuertentes quoddam puerorum ætate non sensu factum memorabile opusculo huic inseremus. Nam cum vltra omnem admirationem ficus quidam, de Amoreotæ Libyæ partibus velut rem ante in loco non visam abbati Ioanni æconomo in eremo Scythii detulisset, qui dispensationem ipsius ecclesiæ temporibus beati Pafuntij presbiteri eodem sibi creditam gubernabat: hic confestim eas ad senem quendam, qui in interioribus deserti mala valetudine laborabat, per duos adolescentulos misit. Siquidem decem octo milibus longè ab ecclesia commanebat. Qui pomis acceptis, cum ad prædicti senis tenderent cellam quod ibi perfacilè solet etiam senioribus euenire, infusa repẽtè densissima

ſima nebula, tramitem recti itineris perdiderunt. Cunque tota die & nocte diſcurrentes per auiam eremi vaſtitatem, nequaquam potuiſſent ægrotantis cellulam reperire, tam itineris laſsitudine quam inedia ſitique confecti, fixis genibus, in orationis officio ſpiritũ domino reddiderunt. Qui poſt hæc veſtigiorum ſuorum indiciis diutiſsime perquiſiti, quæ in locis illis arenoſis tanquam niuibus impreſſa, ſignantur, donec ea vel leui ventorum flatu tenuis arena diſcurrens, rurſus operiat, inuenti ſunt ficus intactas vt acceperãt reſeruaſſe: eligentes ſcilicet animam magis quã fidem depoſiti prodere, vitamque potius amittere temporalem, quam ſenioris violare mandatum.

Sententia abbatis Macharii de obſeruantia monachi, vel tanquam diutiſsime victuri, vel tanquam quotidie morituri. Cap. XLI.

ADhuc vnum beati Macharij profertur nobis ſalutare mandatum, vt libellum ieiuniorum & continentiæ tanti viri claudat ſententia. Ita, inquit, debere monachum ieiuniis operam dare, vt centum annis in corpore commoraturum, ita motus animi refrænare, & iniuriarum obliuiſci, triſtitiaſque reſpuere, dolores quoque ac detrimẽta cõtemnere, tanquam quotidie moriturum. In illo nanque vtilis eſt prudenſque diſcretio, æquali monachum diſtrictione faciens ſemper incedere, nec permittens ſub occaſione debilitati corporis de arduis ad perniciosiſsima prærupta deuolui: in hoc vero magnanimitas ſalutaris, quæ valeat non ſolum quæ videntur proſpera mundi præſentis depiſcere, verũetiã aduerſis triſtibuſque nõ frãgi, & ea velut parua nullaque contẽnere, illic habẽs iugiter fixum ſuæ mentis intuitũ, quo quotidie ſinguliſque momentis accerſendum eſſe ſe credit.

De ſpiritu Gaſtrimargiæ libri quinti finis.

LIBER SEXTVS DE SPIRITV FORNICATIONIS.

Cap. I.

SEcundum nobis certamen eſt traditione patrum aduerſus ſpiritum fornicationis, longum prę cęteris ac diuturnum, & perpaucis ad purum deuictum immane bellum, & quod cum à primo tempore pubertatis impugnare incipiat hominum genus, non, niſi prius cætera vicia ſuperentur,

perentur, extinguitur. Duplex nāque est oppugnatio gemino armata vicio cōsurgens ad pręliū, & idcirco similiter ei gemina est acie resistendū. Siquidē vt morbo carnis animęque cōcretū vires acquirit, ita nisi vtrisq; pariter dimicātib. nequit debellari. Nec.n. sufficit solū corporale ieiuniū ad cōquirendā vel possidendā perfectę castimoniæ puritatē, nisi præcesserit contritio spiritus & oratio cōtra hunc immundissimum spiritum perseuerās, dein continuata meditatio scripturarum, huicque fuerit scientia spiritalis adiuncta: labor etiam opusque manuum instabiles cordis peruagationes coercens ac reuocans, & ante omnia fundata fuerit humilitas vera, sine qua nullius penitus vicij poterit vnquam triumphus acquiri.

De principali correctione aduersus spiritum fornicationis. Cap. II.

PRincipaliter enim vicij huius correctio de cordis perfectione descendit, ex quo etiam huius morbi virus Domini voce prodire signatur De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, &c. Illud ergo est primitus expiandum, vnde fons vitę & mortis manare cognoscitur: dicente Salomone. Omni custodia serua cor tuum. Ex his enim sunt exitus vitæ. Caro enim eius arbitrio atque imperio famulatur, & idcirco summo studio parsimonia ieiuniorum sectanda est, ne escarum abundantia referta caro, præceptis animæ salutaribus aduersata, rectorem suum spiritum deiiciat insolescens Cæterum si omnem summam in castigatione tantum corporis collocemus, anima non similiter à cæteris viciis ieiunantē, nec meditatione diuina & spiritalibus studiis occupata, nequaquam ad illud sublimissimū veræ integritatis fastigiū poterimus ascendere, illo quod in nobis est principale, puritatem corporis nostri infestante Oportet ergo nos mundare prius iuxta sententiam domini, id quod intus est calicis & paropsidis, vt fiat & id quod deforis est mundum

Quantum ad superandum fornicationis vitium remedij conferat continentiæ solitudo. Cap. IIII.

DEnique cætera vitia etiam vsu hominum & exercitio quotidiano purgari solent, & quodammodo ipsius lapsus offensione curari: vt puta, iræ, tristitiæ, impacientiæ, languor, meditatione cordis ac peruigili solicitudine, fratrum etiam frequentia & assidua prouocatione sanantur. Dumque commota manifestantur sæpius, & crebrius arguuntur,

guuntur, quantocius perueniunt ad salutem. Hic verò, cum corporis afflictione & contritione cordis, solitudine quoq; ac remotione indiget, vt possit ad integrum sanitatis statum perniciosa æstuum febri deposita, peruenire. Sicut plerunque certa ægritudine laborantibus vtile est, vt cibi noxij ne oculorum quidem ipsorum obtutibus offerantur, ne quod aspectus occasione desiderium eis letale gignatur: ita plurimum confert ad depellendum hunc specialiter morbum quies ac solitudo, vt mens ægra minimè diuersis figuris interpellata, ad puriorem perueniens contemplationis intuitum, facilius pestiferum concupiscentiæ fomitem radicitus possit eruere.

Quid intersit inter castitatem & continentiam, & an vtraque simul semper habeatur. Cap. 4.

NEmo tamen ex hoc negare nos putet, etiam in congregatione fratrum positos inueniri continentes, quod perfacile fieri posse confitemur. Aliud enim est continentem esse, id est, eukrátin, alium castum: & vt ita dicam, in affectum integritatis vel incorruptionis transire, quod dicitur akon Quæ virtus illis solis tribuitur maximè, qui virgines vel mente vel carne perdurant, vt vterque Ioannes in nouo testamento: in veteri quoque Helias, Hieremias, Daniel fuisse noscuntur. In quorum gradu hi quoque non immeritò reputabuntur, qui post experimenta corruptionis ad similem puritatis statum per laborem longum & industriam integritate mentis & corporis peruenerunt, & aculeos carnis non tam inpugnatione concupiscentiæ turpis, quàm naturæ tantummodo motu sentiunt. Quem statum dicimus difficillimè posse inter hominum turbas apprehendi, vtrum verò & hoc possibile sit, vnusquisque non nostra sententia expectet agnoscere sed conscientiæ suæ rimetur examine. Cæterum continentes multos existere non dubitamus, impugnationem carnis, quam vel rarò vel quotidie sustinent, seu metu gehennæ, seu desiderio regni cœlorum extinguunt atque compescunt. Quos seniores sicut pronunciant posse non penitus incentiuis obrui viciorum, ita securos & insauciatos semper existere non posse definiunt.

Necesse est enim vnumquenque in colluctatione positum, quamuis frequenter aduersarium vincat ac superet, & ipsum tamen aliquando turbari.

Quod

Quod impugnatio fornicationis solo humano studio possit euinci. Cap. V.

QVapropter si nobis cordi est agonem spiritalem cũ apostolo legitimè decertare, hunc immundissimũ spiritũ superare, omni mentis intẽtione, non nostris viribus confidentes, hoc etiam industria humana perficere non præualet, sed opitulatori domini festinemus. Tandiu namq; hoc vicio animam necesse est impugnari, donec se bellum gerere supra vires suas agnoscat, nec labore vel studio proprio victoriam obtinere se posse, nisi Domini fuerit auxilio ac protectione suffulta.

De peculiari gratia in munere castitatis Cap. VI.

ET reuera cum in omnibus virtutum profectibus, & cunctorum expugnatione vitiorum, Domini sit gratia atque victoria, in hoc præcipuè peculiare beneficium Dei ac speciale donum, & patrum sententia & experimento purgationis ipsius manifestissime declaratur his qui eam meruerint possidere. Quodammodo enim exire de carne est in corpore commorantem, & vltra naturam est fragili carne circundatum, carnis aculeos non sentire. Et idcirco impossibile est hominem suis (vt ita dixerim) pennis ad tam præcelsum cœlesteq; præmium subuolare, nisi eum gratia Domini de terræ cœno munere eduxerit castitatis. Nulla etenim virtute tam propriè carnales homines spiritalibus angelis imitatione conuersationis exæquantur, quàm merito & gratia castitatis, per quam adhuc in terra degentes, habent secundum apostolum municipatum in cœlis, quod deposita corruptela carnali habituros sanctos promittitur in futurum, hic iam in carne fragili possidentes.

Exemplum de agone mundiali secundum sermonem Apostoli Cap. 7.

AVdi quid dicat Apostolus. Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. A quibus omnibus dixerit inquiramus, vt posit nobis spiritalis agonis instructio comparatione carnalis acquiri. Illi etenim qui in agone visibili student legitimè decertare, vtendi omnibus escis, quas desiderij libido suggesserit, non habent facultatem, sed illis tantum quas eorundem certaminum statuit disciplina. Et non solum interdictis escis, & ebrietate, omníque crapula eos necesse est abstinere: verum etiam cuncta inertia, ocio atque desidia, vt quotidianis exercitiis, iugíque meditatione virtus eorum posit accrescere. Et ita omni sollicitudine

tudine ac tristitia, negociisque secularibus, affectu etiam & opere coniugali efficiuntur alieni, vt præter exercitium disciplinæ, nihil aliud nouerint, nec vlli mundiali curæ penitus implicentur: ab eo tantum qui certamini præsidet, sperantes quotidiani victus substantiam, & coronæ gloriam, condignaque præmia victoriæ laude conquirere. Atque in tantum se mundos ab omni coitus pollutione custodiunt, vt cum se præparant ad agonum certamina, ne qua forsitan per somnum nocturna delusi fallacia, vires minuant multo tempore conquisitas, laminis plumbeis renum contegant loca, quo scilicet metalli rigore genitalibus membris applicito, obscenos humores valeant inhibere, intelligentes se procuIdubio esse vincendos, nec iam posse propositum certamen ademptis viribus adimplere, si prouisam pudicitiæ soliditatem fallax noxiæ voluptatis imaginem corruperit.

De comparatione purificationis eorum qui in terreno agone certamen habituri sunt. Cap. VIII.

ITaque si agonis mundialis intelleximus disciplinam, cuius exemplo beatus Apostolus nos voluit erudire, docens quanta in illa sit obseruatio, quanta diligentia, quanta custodia, quid nos conueniet facere, qua puritate oportebit custodire nostri corporis atque animæ castitatem, quos necesse est quotidie sacrosanctis agni carnibus vesci, quas neminem immundum contingere, etiam veteris legis præcepta permittunt. In Leuitico nanque ita præcipitur, Omnis mundus manducabit carnes. Et anima quæcunque comederit de carnibus sacrificij salutaris quod est Domini, in qua est immundicia, peribit coram Domino. Quantum igitur integritatis est munus, sine qua etiam illi qui erant sub veteri testamento, sacrificiis typicis poterant interesse, & qui huius mundi corruptibilem coronam cupiunt adipisci, nequeunt coronari.

Quantam semper cordis puritatem parare Dei oculis debeamus. Cap. IX.

ITaque omni custodia cordis nostri sunt latebræ primitus expiandæ. Quod enim illi in corporis puritate cupiunt assequi, nos debemus etiã in arcanis conscientiæ possidere, in qua Dominus arbiter atque agonitheta residens, pugnã cursus & certaminis nostri iugiter expectat, vt ea quę in propatulo horremus admittere, ne intrinsecus quidem coalescere incauta cogitatione patiamur, & in quibus humana cognitione confundimur, ne occulta quidem con-

hibentia

hibentia polluamur. Quæ licet posſit hominum præterire notitiam, ſanctorum tamen angelorum ipſiuſque omnipotentis dei ſcientiam quam nulla ſubterfugiunt ſecreta, latere non poterit.

Quod ſit indicium perfectæ & integræ puritatis. Cap. X.

CVius puritatis hoc erit euidens indicium ac plena probatio, ſi vel nulla imago illiciens quieſcentibus nobis & in ſoporem laxatis occurrat, vel certè interpellans nullos concupiſcentiæ motus valeat excitare. Licet enim ad plenam peccati noxam talis commotio minimè computetur, tamen nec dum perfectæ mentis indicium eſt, nec ad purum excocti vicij manifeſtatio, cum per fallaces imagines huiuſmodi operatur illuſio.

Quo vicio illuſio nocturna procedat. Cap. XI.

QValitas enim cogitationum quæ diſtentionibus diei negligentius cuſtoditur, probatur quiete nocturna. Et idcirco cum interceſſerit aliqua talis illuſio, non culpa ſomni credenda eſt, ſed negligentia temporis præcedentis, & manifeſtatio morbi latentis intrinſecus, quem non primitus noctis hora parturiit, ſed intimis animæ reconditum fibris ad cutis ſuperficiem ſomni refectione produxit, arguens occultas æſtuum febres quas per totum diei ſpacium noxiis cogitationibus paſti contraximus, vt ſolent malæ quoque valetudines corporum non ea colligi tēpeſtate qua vidētur emergere, ſed negligētia ſunt præteriti tēporis acquiſitæ, quo paſtus quis impudēter eicis ſaluti cōtrariis noxios humores ſibimet lethaleſq; contraxit.

Quod carnis paritas ſine mūditia cordis nequeat obtineri. Cap. XII.

IDeoque humani generis creator & conditor Deus, opificij ſui naturam præ omnibus emendationemque cognoſcens, illuc curam adhibuit medicinæ, vnde cauſas morbi principaliter nouerat emanare, quicunq;, inquiens, viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Petulantes oculos notans, non tam eos arguit quàm illum interiorem ſenſum, qui officio eorum malè vtitur ad videndum. Cor nanque eſt ægrum & ſaucium libidinis telo quod ad concupiſcendum videt, beneficium intuitus rectè ſibimet à creatore conceſſum, ſuo vicio ad operum prauorum miniſteria contorquens, & in ſemetipſo reconditum concupiſcentiæ morbum contemplationis occaſione producens. Idcirco huic præcipitur ſalutare mandatū, cuius vicio peſsimus lāguor viſus occaſione pro-

cedit. Non enim dicitur, omni custodia serua oculos tuos, quos vtique oportuit principaliter custodiri, si ex ipsis concupiscentiæ prodiret affectus: nihil enim amplius oculi quàm simplex animæ præbent visionis officium: sed dicit, omni custodia serua cor tuum: illi potissimum imposita medicina quod vbique abuti potest ad videndum oculorum ministerio.

Quæ sit purgationis carnalis prima custodia Cap. XIII.

HAec erit igitur purgationis huius prima custodia, vt cum menti nostrę memoria sexus fœminei per subtilem suggestionem diabolicæ calliditatis obrepserit: primum recordatione præmissa matris, sororum, parentum, seu certè fœminarum sanctarum, quantotius eam de nostris recessibus extrudere festinemus, ne si fuerimus in ea diutius immorati occasione sexus semel indepti, illex malorum ad eas personas exinde subtiliter deuoluat ac præcipitet mentem: per quas noxias cogitationes possit inserere. Quamobrem illius præcepti iugiter meminisse debemus, omni custodia serua cor tuum: & secundum Dei principale mandatum sollicitè serpentis obseruare noxium caput, id est, cogitationum malorum principia, quibus serpere in animam nostram diabolus tentat: nec sinamus per negligentiam penetrare in cor nostrum reliquum eius corpus, id est, oblectationis assensum. Qui proculdubio si fuerit intromissus, morsu virulento mentem interimet captiuatam. Emergentes etiam peccatores terræ nostræ id est, sensus carnales in matutinis sui ortus nos oportet extinguere, & dum adhuc paruuli sunt allidere filios Babylonis ad petram. Qui nisi, dum tenerrimi sunt, fuerint enecati, adulti per conhibentiam in perniciem nostram validiores insurgent, aut certè non sine magno gemitu ac labore vincentur. Dum enim fortis scilicet spiritus noster domum suam custodit armatus, recessus cordis sui Dei timore communiens, in pace erit omnis substantia eius: id est, emolumenta laborum ac virtutes longo tempore conquisitæ. Si autem fortior superueniens vicerit eum: id est diabolus cogitationum consensu, arma eius diripiet, in quibus confidebat, id est memoriam scripturarum vel timorem Dei: & spolia eius diuidet, virtutum scilicet merita per contraria vitia quæque dispergens.

Quod

Quod non laudem studeamus texere castitatis, sed effectum eius exponere. Cap. XIIII.

ET vt cuncta prætercam quæ in sanctis scripturis ob laudem virtutis huius inserta sunt. non enim mihi propositum est laudem texere castitatis, sed qualitatem ipsius, vel quemadmodum acquiri vel custodiri debeat: qui verò sit finis eius, patrum traditionibus explicare, vnam tantummodo ponam beati Apostoli sententiam, qua pateat qualiter illam Thessalonicensibus scribens, & virtutibus prætulerit vniuersis, tali eam verbi nobilitate commēdans.

Quod specialiter castitatis virtus ab apostolo sanctimonia nuncupetur. Cap. XV.

HAec est, inquit, voluntas Dei, sanctificatio vestra. Et ne fortè dubium nobis relinqueret vel obscurum, quidnam sanctificationem voluerit appellare, vtrum iustitiam, an charitatem, an humilitatem, an pacientiam: in omnibus enim istis virtutibus creditur acquiri sanctificatio: infert & manifestè designat quid propriè sanctificationem voluerit appellare. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra: vt abstineatis vos, inquit, à fornicatione: vt sciat vnusquisque vestrûm vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum. Vides quibus eam laudibus prosequatur: honorem vasis, id est, corporis nostri, & sanctificationem eam appellans. Igitur econtrario qui in passione desiderij est, in ignominia & in immundicia consistit, & alienus à sanctificatione versatur. Tertio quoque post pauca infert, rursus sanctimoniam eam pronuncians. Non enim vocauit nos Deus in ignominiam, sed in sanctificationem. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis Auctoritatem quoque præcepto suo inuiolabile iunxit, dicens: Qui hæc spernit, id est, quæ de sanctimonia præfatus sum, non hominem spernit: hoc est, me qui hæc præcipio, sed Deum qui in me loquitur, qui etiam spiritui suo sancto cor nostrum habitaculum deputauit Cernis simplicibus verbis ac puris quibus eam præconiis quantisque extulerit laudibus, primum virtuti huic sanctificationem propriè tribuendo: deinde per hanc asserens vas nostri corporis ab immundicia liberandum: tertio quòd abiecta ignominia & contumelia, in honore sit & sanctificatione mansurum: postremò quæ summa est perfecti premij ac beatitudinis remuneratio, per

hanc habitatorem pectoris nostri sanctum fore spiritum dessignauit.

De alio Apostoli testimonio super eadem sanctimonia. Cap. XVI.

ET licet ad finem libelli tendat oratio, aliud adhuc simile huic prætermissum eiusdem apostoli testimonium ponam. Ad Hebræos nanque scribens: Pacem, inquit, sectamini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Hic quoque euidenter sine sanctimonia quã solet integritatem mentis vel puritatem corporis appellare, pronunciauit Deum penitus videri non posse. Si quidem & hic similiter infert, eundem sensum explanans. Ne quis fornicator aut profanus vt Esau.

Quod spes sublimioris præmij debeat custodiam castitatis augere. Cap. XVII.

ITAQVE quantum sublime cœlesteque est præmium castitatis, tanto grauiorib. aduersariorum insidiis lacessit. Et idcirco propensius nobis est, non solum continentia corporis verum etiam contritio cordis assiduis orationum gemitib. adhibenda, vt clibanus carnis nostræ quem rex Babylonius incentiuis suggestionum carnalium succendere non desistit, descendente in corda nostra rore sancti spiritus éxtinguatur.

Quod sicut absque humilitate castitas obtineri non potest, ita sine castitate scientia. Cap. XVIII.

ETenim hanc seniores aiunt apprehendi non posse, nisi prius humilitatis in corde fundamenta fuerint collocata, ita ne ad fontem quidem veræ scientiæ perueniri posse definiunt, donec penetralibus animæ nostræ radix vitij huius insederit, & possibile quidem esse integritatem sine scientiæ gratia reperiri, impossibile verò scientiam spiritalem sine integritatis castimonia possideri. Quia & diuersa sunt dona & non omnibus vna gratia spiritus sancti tribuitur, sed ad quam se vnusquisque studio vel industria sua dignum aptumque præbuerit. Denique cum in omnibus apostolis sanctis virtus integritatis perfecta fuisse credatur, abundantius tamen scientiæ donũ exuberauit Paulo, quia se ad hanc aptum solerti studio atque industria præparauit.

Sententia sancti Basilij episcopi de qualitate virginitatis suæ. Cap. XIX.

FErtur S. Basilij Cæsariensis episcopi districta sentẽtia. Et mulierem inquit ignoro, & virgo non sum. Intantum intellexit incorruptionem carnis, non tam in mulieris esse absti

abstinentia quàm in integritate cordis, quæ verè incorruptam perpetuo sanctimoniam corporis vel timore Dei vel amore castitatis custodiat.

Qui finis veræ integritatis ac puritatis sit Cap XX

ITAQVE hic est integritatis finis ac perfecta probatio, si quiescentibus nobis titillatio voluptatis nulla subrepserit, ac pro necessitate naturæ nobis inconsciis concretiones egerantur obscenæ. Quas sicut abscindere per omnia & in perpetuum amputare super naturam est, ita reuocare ad ineuitabilem rarissimamque naturæ necessitatem summæ virtutis est. quæ pulsare monachum duobus interpositis mensibus solet. Quod tamen dictum sit secundum nostram experientiam, non secundum sententiam seniorum, à quibus etiam hæ memorati temporis indutiæ admodum iudicabantur angustæ, quas si hoc modo quo ab ipsis percepimus voluerimus exponere: his fortè qui pro negligentia sua vel remissiore studio puritatem hanc minus experti sunt: incredibilia vel impossibilia descripsisse credemur.

Quemadmodum perfectæ puritatis statum retinere possimus Cap XXI

QVem statum ita tenere perpetuò poterimus, ac nunquam naturalem modum nec tempus excedere superius comprehensum, si Deum non solum secretorum actuum nostrorum, verumetiam cogitationum internarum diurnum pariter nocturnumque inspectorem esse & conscium cogitemus, ac pro omnibus quæ in nostro corde versantur sicut pro factis & operibus nostris rationem nos ei reddituros esse credamus.

Vsque ad quem modum possit integritas corporis nostri perduci, vel quod indicium sit ad purum mentis excoctæ Cap XXII

HVcusque igitur festinandum est nobis, & eo vsque aduersus animi motus vel carnis incentiua pugnandum, donec ista carnis conditio necessitatem naturæ expleat, non suscitet voluptatem, concretam exuberantiam sine vllo pruritu noxaque propellens non pugnam suscitans castitati. Cæterum mens dum adhuc dormiens imaginum visione deluditur, nouerit se nec dum ad integram perfectionem castitatis excoctam.

Remedia curationis quibus perfecta possit cordis & corporis nostri puritas permanere. Cap. XXIII

IGITVR vt illusiones hæ ne dormientibus quidem nobis subrepere valeant, æquale moderatumque semper tenē-

dum est ieiunium. Quisquis enim mensuram districtionis excedit, necesse est vt modum quoque remissionis excedat. Qua inæqualitate detentus ab hoc tranquillitatis planissimo statu sine dubio reuocabitur: nunc quidem nimia inanitate defectus, nunc autem cibo propensiore distentus. Cum immutatione siquidem refectionis, qualitatem quoque puritatis nostræ necesse est immutari. Deinde iugis humilitas ac patientia cordis adhibenda perpetuô est, atque intenta aduersus iram vel cæteras passiones per diem cautio. Vbi enim furoris insederit virus, libidinis quoque necesse est incendium penetrare. Ante omnia vero peruigil necessaria est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas & custodia diei nocturnam præparant castitatem, ita nocturnæ vigiliæ cordi pariter & obseruationi diurnæ statum solidissimum roburque præmittunt.

De spiritu fornicationis libri sexti finis.

LIBER SEPTIMVS DE SPIRITV PHILARGYRIAE.

Caput. I.

TErtius nobis conflictus est aduersus philargyriam, quam nos amorem pecuniarum possumus appellare: peregrinum bellum & extra naturam, nec aliunde in monacho sumens principium, quam de corruptæ ac torpidæ mentis ignauia, & plerunque initio abrenunciationis male arrepto, & erga deum tepido amore. Cætera nanque vitiorum incitamenta humanæ inserta naturæ velut ingenita videntur in nobis habere principia, & quodammodo inuiscerata carni, ipsique propemodum coæua natiuitati discretionem boni malique præueniunt: & licet prima arripiant hominem, longo tamen labore vincuntur.

Quòd perniciosus sit morbus philargyriæ. Cap. II.

HIc vero morbus posterius superueniens & extrinsecus accedens animæ, quanto facilius caueri potest ac respui, tanto neglectus & intromissus semel cordi fit perniciosior cũctis difficiliusque propellitur. Malorũ n. q; omniũ efficitur radix, multiplices fructificãs fomites vitiorum.

Quæ nobis in vitijs naturalibus sit vtilitas. Cap. III.

VT puta carnis simplices motus, nonne videmus non solũ in pueris in quibus adhuc innocentia boni malique præuenit discretionem, verum in paruulis atque lactentibus? Qui cum ne initiũ quidem vllius libidinis in semetipsis

ipsis habeant, motus carnis naturali incitamento sibi inesse designant. Iræ quoque aculeos truces nonne similiter in paruulis iam vigere conspicimus, & antequâm patientiæ virtutem agnoscant: iniuriis eos cernimus commoueri, & verborum sentire etiam per iocum iniurias irrogatas? ac nonnũquã cum desint vires, voluntas tamen vltionis ira instigante non deest. Nec hoc dico quòd vocem naturam conditionis in culpam, sed quòd asseram motus hos qui procedunt ex nobis quosdam quidem vtilitatis causa nobis insertos, quosdam vero negligentiæ vicio ac malę volũtatis arbitrio extrinsecus introductos. Hi namque quos supra diximus motus carnales ob reparationem sobolis & posteritatis propaginem suscitandam, vtiliter sunt corpori nostro prouidentia creatoris inserti, non ad perpetranda stuprorum flagicia & adulteria quæ legis etiam auctoritate damnãtur. Iræ etiã aculeos nõne saluberrimè nobis intelligimus attributos, vt nostris viciis & erroribus irascẽtes, virtutibus potius ac spiritualibus studiis occupemur, omnem charitatẽ Deo: & patiẽtiã nostris fratribus exhibẽtes? Tristitiæ quoq; vtilitas quãta sit nouimus, quæ inter cætera cum in cõtrariũ affectum est mutata cõnumeratur. Est enim & secundũ dei timorẽ pernecessaria, & secundum seculum admodum perniciosa, vt docet apostolus dicens: Quæ enim secundum deum est tristitia: pœnitentiam ad salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

Quòd inesse nobis quædam naturalia vicia sine creatoris dicamus iniuria. Cap. IIII.

NOn ergo si dixerimus hos motus à creatore insertos nobis, ex eo culpabilis ille videbitur: si nequiter his abusi maluerimus eos ad noxia potius ministeria detorquere: & velimus pro infructuosis & secularibus lucris, non pro salutari pœnitentia & viciorum correctione tristari: vel certe si non nobismetipsis vtiliter: sed contra interdictum domini nostris fratribus irascamur: velut si ferrum quis ad necessarium & vtile ministerium contributum ad necem voluerit insontium retorquere: non ex hoc infamabit materiæ conditorem, si quid ille ad vsum bene viuendi aptum ac necessarium præstitit, iste hoc vsus est ad nocendum.

De vitijs quæ extra naturalẽ motũ nostro vicio cõtrahuntur. Cap. V.

DIcimus tamen quædam vitia sine vlla præcedente naturali occasione concrescere, sed solius corru-

ptæ ac malæ voluntatis arbitrio, vt est inuidia, ipsáque Philargyria, quæ cum nulla habeant in nobis de naturali instinctu principia, extrinsecus contrahuntur. Quæ tamen quantum facilia sunt ad cauendum, & oportuna ad declinādum, tantum occupatam mentem atque possessam miseram faciunt, vixque ad sanitatis cōcedunt remedia peruenire, siue quòd à domino non merentur curari celeri medicina, qui ab his sauciati sunt, quæ vel ignorare vel vitare, vel facillimè vincere potuerunt: vel certè quod malè fundati virtutū structuram, & perfectionis suscipere culmen indigni sunt.

Receptus semel Philargyriæ morbus quàm difficile pellatur Cap. VI.

QVamobrē nulli vilis despectúsque videatur hic morbus, qui sicut potest perfacile declinari: ita si quempiam possederit, ad sanitatis remedia vix peruenire concedit. Receptaculum nanque est viciorum malorúmque omnium radix, & inextricabilis nequitiæ fomes efficitur, dicente Apostolo. Radix omnium malorum est Philargyria: id est, amor pecuniæ.

Quibus vicijs Philargyria generetur, vel quantorum malorum sit eadem procreatrix. Cap. VII.

HÆC igitur cùm remissam tepidamq; possederit monachi mentem, primitus in exigua summa sollicitans iustos quosdam & velut rationabiles ei colores ob quos reseruare sibi aliquid pecuniæ debeat, vel parare describit. Nam & ea quæ præbentur in monasterio quæritur non esse sufficientia, & sano robustóque corpore vix posse tolerari. Quid faciendum si valitudo mala carnis emerserit, & reconditum non fuerit aliquid peculiare quo sustentetur infirmitas. Præstitionem monasterij esse pertenuem, & negligentiam erga ægrotantes maximam. Si proprium aliquid non fuerit quo cura corpori valeat adhiberi miserè moriendum. Ipsum etiam vestimentū non sufficere quod præbetur, nisi procurauerit vnde sibi aliud valeat exhiberi. Postremo nec diu posse in eodem loco vel monasterio commorari: & nisi parauerit sibi viatici sumptus, euectionisque transmarinæ mercedem, non posse cum voluerit transmigrare, & necessitati inopiæ coartatum, laboriosam ac miserabilem absque vllo profectu vitam iugiter toleraturum, inopem se quoque semper ac nudum non sine improperio aliena substantia sustentandum. Itaque cum huiuscemodi cogitationibus laqueauerit mentem, qualiter vnum saltem denarium acquirere possit excogitat. Tunc peculiare opus quod

quod exerceat Abbate inscio sollicita mẽte perquirit Quod vendens clam & optato tandem potitus nummo, qualiter eum duplicet acrius vehementiusque torquetur, vbi repo-nat cui ue illum credat ambiguus Deinde quid ex eo coë-mere, qualique eum commercio valeat duplicare, cura gra-uiore distenditur. Cunque illi & hoc ex voto cesserit, aui-dior fames accrescit auri, tantoque vehementius suscitatur: quanto etiam summa lucri maior apponitur. Cum pecuniæ etenim incremento rabies cupiditatis augetur Tum deinde vita longæua promittitur, senectus incurua, infirmitates di-uersæ atque prolixæ, quæ nisi maior summa in iuuentute fuerit præparata tolerabili in senecta non possint. Agitur itaque infelix anima serpentinis nexibus obligata, dum ma teriam male concretam nequiore cura concupiscit augere, pestem sibi qua dirius inflametur ipsa parturiens: totaque lucri cogitatione possessa, nihil aliud respicit cordis intuitu quàm vnde pecuniam parare valeat, per quam possit de mo nasterij disciplina quantotius euolare, nullam exhibens fi-dem vbi potuerit nummi spes aliqua refulgere. Pro hac non mendacij, non periurii, non furti facinus admittere per horrescit, non fidem frangere, non iracundiæ noxio furore suppleri. Si quoquam à spe quæstus deciderit: non honesta tis non humilitatis modum transcendere pertimescit, fitq; ei per omnia vt aliis venter: ita huic aurum & spes lucri pro Deo. Vnde Beatus apostolus huius morbi noxia venena prospiciens, non solum eam radicem esse omnium malorũ, verumetiam idolorum seruitutem pronunciauit dicens. Et auaricia, quod in Græco dicitur Philargyria, quæ est simu-lacrorum seruitus. Cernis igitur ad quantam labem rabies hoc per gradus singulos crescat, vt etiam idolorum vel si-mulachrorum seruitus apostoli voce pronũcietur, eo quod figura dei & imagine prætermissa, quam deuote seruiens deo immaculatam in semetipso debuit custodire, hominum figuras impressas auro diligere pro Deo maluit & tueri.

Quòd Philargyria omnes virtutes impediat Cap VIII.

TAlibus igitur decessionum profectibus in deterius crescens, nullam deinceps humilitatis, nullam charita-tis, nullam obedientiæ, non dicam virtutem sed ne vmbram quidem virtutis retinere contentus: indignatur ad omnia, & ad singula opera murmurat atque suspirat Nullaque iam reuerentia reseruata, velut equus durissimus ad præcipitiũ fertur infrenis: nec victu quotidiano nec solito indumento conten

contentus, non se diutius hæc toleraturum esse testatur. Deum quoq; non ibi esse solūmodo proclamat, nec salutē suam in illo tantum loco esse conclusam Vnde si quoque se non celerius asportauerit, se periturum penitus grauiter ingemiscit.

Quòd monachus habens pecunias, in cœnobio permanere non possit. Cap. IX.

ITaque instabilitatis suæ viaticum habens nummos, in quorum præsidio alarum sibi instar aptauit, iamq; ad transmigrandū paratus insolenter ad omnia pręcepta respondet: & tanquàm peregrinum extraneumq; se gerens. quæcunq; indigentia correctione perspexerit, negligit atq; contemnit. Cumq; furtim possideat reconditā pecuniam, nec calciamenta quidem ac vestimenta se habere conqueritur, dariq; sibi tardius indignat. Ac si forte dispensatione senioris ei prius qui nihil pœnitus habere cognoscitur aliquid horū fuerit impartitū, maioribus iræ stimulis inardescit, seq; despici veluti extraneum putat, nec ad vllum opus manus suas accōmodare contentus, repræhendit omnia quæ necessario fieri monasterij compellit vtilitas. Deinde occasiones quibus offendi vel irasci debeat studiose perquirit, ne leuiter motus de cœnobij disciplina videatur exire. Nec solus tamen transmigrare contentus, ne tanquā suo vicio deseruisse credatur quantos potuerit susurrationibus clandestinis deprauare non desinit. Quid si etiam temporis asperitas itineris seu nauigationis eius intercluserit commeatū, per omne illud tempus suspenso anxioq; residens corde tristitias serere vel excitare non cessat: discessus solatium & excusationem leuitatis non se aliter credens quam nota vel macula monasterij reperturum.

Quem Philargyriæ laborem subeat desertor monasterij, qui ante pro leuissimis operibus murmurabat. Cap. X.

AGitur itaq; facibus pecuniarum suarum magis accensus, quæ possessę, nunquam monachum vel in monasterio residere vel viuere sub regulæ institutione permittunt. Cunq; exinde eum velut feralis quædam bestia de cetu gregis segregans, pecus oportunum predæ destitutione sodaliū fecerit: & deuorationi facilem contubernij priuatione reddiderit, eum qui prius opera monasterij leuia exercere despexerat, die ac nocte spe quæstus infatigabiliter laborare compellit, orationum solennia, non ieiuniorum modū, non vigiliarum regulā custodire permittit, non

honestarum intercessionum explere officia sinit, dummodo vel auaritiæ rabiem satiare, vel quotidianis vsibus possit occurrere, cupiditatis ignem dum acquirendo extinguendum credit accendens.

Quod occasione custodiendæ pecuniæ, fœminarum contubernia requirantur. Cap. XI.

HInc iam nonnulli per abruptum præcipitium lapsi, irreuocabili ruina feruntur ad mortem, & non contenti soli possidere quas vel nunquam habuerāt, vel initio malo reseruauerant pecunias, inquirunt contubernia fœminarum, quæ debeant ea quæ male congesta vel retenta sunt custodire. Tantisque se occupationibus noxiis ac perniciosis inuoluunt, vt vsque ac profundum inferi deuoluti, dum acquiescere illi Apostolicæ sententiæ renuunt: vt habentes victum & vestimentum contēti sint, quæ monasterij frugalitas exhibebat, sed volentes diuites fieri incidant in temptationem & laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia & nociua, quæ mergunt hominem in interitū & perditionem. Radix enim omnium malorum est pecuniarum cupiditas, id est, Philargyria: quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

Exemplum cuiusdam tepidi monachi Philargyriæ laqueis obligati. Cap XII.

NOn ignoro quendam qui semetipsum autumat monachum, sibique quod est deterius de perfectione blanditur: qui receptus in cœnobio, cum à suo moueretur Abbate, ne reuerteretur ad illa quæ renuncians abdicarat, séque de malorum omnium radice Philargyria terrenisque laqueis eripere festinaret, ac si mallet pristinis passionibus emendari, quibus cum grauissimè singulis momentis videbat vrgeri, cessaret affectare ea quæ ne antea quidem possederat, quorum nexibus compeditus ad purgationem vitiorum suorum sine dubio peruenire non posset, truculento vultu eidem respondere non hæsitauit Si tu habes vnde plurimos sustentes, me similiter habere cur prohibes.

Quid conferant seniores iunioribus in denudatione viciorum. Cap 13.

HAec autem nemini videantur superflua vel molesta. Nisi enim prius exposita fuerint genera vulnerum, & origines causæque morborum fuerint indagatæ, nec infirmis poterit adhiberi congrua medicinæ curatio: nec validis conferri perfectè custodia sanitatis. Nam & hæc & multò his plura ad instructionē iuniorū solēt à senioribus, qui

innumeros diuersorũ casus ac ruinas experti sunt in collatione proferri. Quorum multa sæpe numero cognoscentes in nobis ita senioribus exponentibus ac reuelantibus, velut qui iisdem ipsis quoque passionibus pulsarentur, absque confusionis nostrę verecundia curabamur, cum & remedia pariter & causas infestantiũ nos viciorum taciti disceremus, quæ nos nõ fraternitatis veriti corpus vel obteximus, vel pręteriuimus, sed ne forte delapsus liber in manus eorum qui in hoc proposito minus instituti videntur, patefaciat inexpertis: quæ desudantibus culmen perfectionis attingere debent esse comperta.

Quibus exemplis morbus Philargyriæ triplex esse doceatur. Cap. XIIII.

TRiplex itaq; est huius valitudinis morbus, qui ab vniuersis patribus æquali detestatione damnat᷑. Vnus hic cuius superius descripsimus labem, qui decipiens miserabiles quosq; ea quæ ne antea quidem cum in seculo degerent possidebant congregare persuadet. Alius qui hoc quæ in primordiis suæ renunciationis abiecerat, postea resumere ac rursum desiderare compellit. Tertius qui initio malo viciosoq́; contractus & ab imperfectionis incipiens, eos quos semel hoc tepore mentis infecerit, paupertatis ac diffidentiæ timore perterritos: spoliare se cunctis mundi facultatibus non sinit: eosq; pecunias vel substantias quas vtiq; renunciantes abijcere debuerãt reseruantes, ad euangelicã perfectionem nunquã peruenire concedit. Quarum trium ruinarum exempla, in scripturis sanctis etiam inuenimur non leui pœna fuisse damnata. Nam Gieci ea quæ ne antea quidem possederat volens acquirere non modo gratiam prophetiæ non meruit possidere, quam per successionem velut hæreditariam à suo habuit magistro suscipere: verumetiam econtrario æterna lepra sancti Helisæi maledictione profunditur. Iudas aũt volens resumere pecunias quas antea Christum secutus, non solum ad proditionem Domini lapsus apostolatus perdidit gradum. sed etiã vitam ipsam cõmuni exitu finire non meruit, eamq́; violenta morte conclusit. Ananias vero & Saphyra reseruantes partem quandam ex his quæ possederant, apostolico ore morte multantur.

Male renuncians à non renunciante quo differat Cap. XV.

DEhis igit᷑ qui dicentes renunciasse se huic mundo, rursus incrudelitate fracti nudari terrenis opibus timẽt, in

in Deuteronomio misticè præcipitur Si quis est homo formidolosus & corde pauido, non egrediatur ad bellum: vadat & reuertatur in domum suam, ne pauere faciat corda fratrum suorum, sicut & ipse timore perterritus est. Hoc testimonio quid euidentius quæso. Nonne manifestè mauult eos scriptura professionis huius nec initium sibimet vsurpare nomine, quàm exhortatione exemplóque corrupto etiam alios ab Euangelica perfectione reuocare & infideli infirmare terrore? Iubet itaq; eis vt discedentes è pugna reuertantur in domū suam, quia non potest quisquā duplici corde bella domini pręliari Vir enim duplex animo, inconstans est in omnib. viis suis. Et cogitantes secundū illā Euangelij parabolā eum qui cū decem milibus progreditur contra regē cum viginti milibus venientem, non posse confligere: adhuc eo longe posito postulent pacē, id est: vt ne initium quidem renunciationis arripiant potius quā tepide eam post exequentes maiori discrimine semetipsos inuoluant: Melius est enim non vouere, quàm vouere & non reddere. Pulchrè autē hic cum decem milibus, & ille cum viginti venire describitur. Amplior enim viciorū nos impugnantium numerus est quàm virtutū pro nobis dimicantium. Nemo autem potest Deo seruire & mămonę. Nec ponens quisquam manum suam super aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

Cuius testimonij se colore tueantur qui exui facultatibus suis nolunt. Cap. XVI.

HI ergo occasionem auaritiæ pristinæ sibimet intromittere quadam scripturæ sanctæ auctoritate conantur. Quā viciosiore intellectu interprętantes: apostoli immo domini sententiam corrumpere atque ad suum desiderium gestiunt deprauare, non suam vitam vel intellectum scripturarū sensui coaptantes, sed vim scripturis pro desiderio suæ libidinis inferentes, consentire eas suis opinionibus volunt, aiuntq; scriptum esse, Beatius magis dare quam accipere. Cuius interpretatione prauissima eneruatam domini putāt illam esse sententiam qua dicitur. Si vis perfectus esse, vade vende omnia quæ habes & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo: & veni sequere me: Et arbitrantur hoc colore diuitias suas se abiicere non debere: beatiores scilicet semetipsos pronunciantes, si pristinis suffulti substantiis, aliis quoque de earum superabundantia largiantur: dum erubescunt pro Christo

gloriosam

gloriosam cum apostolo suscipere nuditatem, nec opere manuum nec monasterij parsimonia volunt esse contenti. Quibus superest vt aut semetipsos circumuenire nouerint & nequaquam renunciasse huic mundo diuitiis pristinis incubantes, aut si profectionem monachi re atq; opere cupiunt experiri, dispersis atque abiectis omnibus nihilq; ex his quibus renunciauerunt reseruantes, cum apostolo glorientur in fame & siti, in frigore & nuditate.

De renunciatione Apostolorum & ecclesiæ primitiuæ. Cap. XVII.

QVasi vero & ille similiter non potuerit facultatibus pristinis sustentari, qui se non ignobilem etiam in huius mundi ordine fuisse testatur: cum se asserit à natiuitate ciuis Romani dignitate prælatum, si hoc esse ad perfectionem commodius iudicauisset. Et illi qui Hierosolymis cum essent possessores agrorum vel domorum, vendentes omnia & nihil sibi penitus ex his reseruantes, afferebant præcia eorũ: & ponebant ante pedes discipulorum, non potuerint necessitatem corporis sui facultatibus propriis sustinere: si hoc perfectius fuisset ab apostolis iudicatũ, vel ipsi esse vtilius probauissent? sed vniuersas simul abiicientes substãtias maluerunt labore proprio vel collatione gentiũ sustentari. De quorum sumptu sanctus apostolus ad Romanos scribens, suumq; eis in hoc ministeriũ prædicans, ac subtiliter eos ad hanc collationem prouocans, ait: Nunc aũt proficiscar Hierusalem ministrare sanctis. Cõplacuit enim Macedoniæ & Achaię collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt Hierusalem: placuit enim eis, & debitores sunt eorum. Quoniã si spiritalium eorum participes factæ sunt gentes, debent & in carnalibus ministrare eis. Ad corinthios quoque horum sollicitudinem similiter geren s: monet eos vt ante aduentũ suum collationem quam ad vsus eorum mittere disponebant sollicitius præpararent. De collectis autẽ quæ fiunt in sanctis sicut ordinaui ecclesiis Galathię, ita & vos facite Vnusquisq; vestrum per vnam sabbati thesaurizet apud semetipsum recondens quod ei bene placuerit, vt non cum venero tunc collectę fiant. Cum autem venero quos probaueritis per epistolas hos transmittam perferre gratiam vestram in Hierusalem. Et vt eos ad largiorem collationem prouocaret infert. Quod si dignum fuerit vt & ego eam, mecũ ibunt, id est si talis fuerit oblatio vestra quæ mea quoq; mereatur prosecutione deferri. Ad Galathas

thas quoque eum prædicationis ministerium cum Apostolis partiretur, in hoc idem se destinatũ à Iacobo, Petro, & Ioanne testatur, vt licet prędicationem susciperet gentium, pauperum tamen qui erant Hierosolymis nequaquam sollícitudinem curamq; respueret, qui propter Christum vniuersis rebus suis renunciantes: spontaneam subierant egestatem. Et cum vidissent, inquit, gratiam Dei quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederũt mihi & Barnabæ societatis, vt nos inter gentes prædicaremus, ipsi autem in circuncisione, tantum vt pauperum memores essemus. Quam rem omni sollicitudine se testatur implesse dicens: Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Qui igitur sunt beatiores, vtrum nam hi qui nuper de numero gentium congregati, nec præualentes Euangelicã perfectionem conscendere, adhuc suis substantiis inhærebant, in quibus magnus fructus ab Apostolo ducebatur, si saltem ab idolorum cultura & fornicatione, & suffocatis & sanguine reuocati, fidem Christi cum suis facultatibus suscepissent, an illi qui euãgelicæ satisfacientes sententiæ, crucem Domini quotidie portantes, nihil sibi de propriis facultatibus superesse voluerunt? Cunq; ipse beatus Apostolus vinculis & carceribus obligatus: seu vexatione itineris impeditus, & ob hoc consuetam victus substantiam parare, vt erat solitus suis manibus non occurrens, à fratribus qui de Macedonia venerunt supplemẽtum suæ necessitatis se asserit accepisse, nã quod mihi, inquiẽs, deerat, suppleuerunt fratres qui venerunt à Macedonia, & ad Philippenses ipse referens, scitis enim & vos Philippenses: quia in principio Euangelij, quando profectus sum à Macedonia, nulla ecclesia mihi communicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: quia & Thessalonicam & semel & bis in vsum mihi misistis, erunt secundum istorum sententiam quam mente tepida conceperunt, & isti beatiores Apostolo, quia de suis inueniuntur ei substãtiis impartisse? Quod amens quilibet dicere non audebit

Quod si Apostolos imitari velimus, non debeamus nostris definitionibus viuere, sed illorum exempla sectari Cap. XVIII.

QVamobrem si euangelico præcepto volumus obedire, & Apostoli, ac totius illius ecclesię primitiuæ, seu patrum, qui virtutibus ac perfectioni eorũ nostris temporibus successerunt, imitatores existere, non nostris definitionibus acquiescamus, de hoc tepido ac miserabili statu

ſtatu perfectionem nobis Euangelicam pollicentes, ſed illorum ſectantes veſtigia circumuenire noſmetipſos minimè ſtudeamus, & ita monaſterij diſciplinam inſtitutionemque pariter expetamus, vt in veritate renunciemus huic mundo: nihil ex his quæ contempſimus infidelitate nos retrahente ſeruantes: quotidianum victum non recondita pecunia ſed opere proprio conquiramus.

Sententia ſancti Baſilij epiſcopi aduerſus Syncletium prolata.
Cap. XIX.

FErtur ſententia ſancti Baſilij Cæſarienſis epiſcopi, ad quendam prolata Syncletium: tali quo diximus tepore torpentem, qui cum ſe renunciaſſe diceret huic mundo: quædam ſibi de propriis facultatibus reſeruauit, nolens exercitio manuum ſuarum ſuſtentari, & humilitatem veram nuditate & operis contritione, monaſteriique ſubiectione conquirere & ſenatorem, inquit, Syncleti perdidiſti, & monachum non feciſti.

Quàm ignominioſum ſit à Philargyria ſuperari. *Cap. XX.*

ITaque ſi agonem ſpiritalem certare legitimè cupimus, hunc quoque pernicioſum hoſtem à noſtris cordibus extrudamus. Quem quantum ſuperare non magnæ virtutis eſt, tantum ab eo uinci ignominioſum plenumque dedecoris. A potente enim elidi licet ſit in deiectione dolor & gemitus in amiſsione victoriæ, tamen quodammodo de aduerſarij robore victis naſcitur conſolatio. Sin verò & inimicus exilis, & genus colluctationis infirmum: vltra deiectionis dolorem confuſio turpior, & ignominia detrimento grauior infertur.

Quemadmodum ſuperanda ſit Philargyria. *Cap. XX.*

DE quo hæc erit ſumma victoria triumphuſque perpetuus: vt quemadmodum dicitur: nec minuto quidem numero conſcientia monachi polluatur. Impoſsibile nanque eſt eum qui victus in exigua ſtipe, concupiſcentiæ ſemel in corde ſuo radicem ſuſceperit, non maioris deſiderij protinus incendio conflagrari. Tamdiu nanque miles Chriſti victor ac ſecurus: cunctaque cupiditatis impugnatione erit externus, donec initia concupiſcentiæ huius hic nequiſſimus ſpiritus in corde eius non ſeuerit. Quapropter cùm in cunctis generibus viciorum generaliter ſerpentis caput oporteat ſeruari, in hoc præcipuè diligentius conuenit præcaueri. Quod ſi fuerit intromiſſum: ſua materia conualeſcens ipſum ſibimet vehemẽtiora ſuſcitabit incendia. ideoq; non ſolum

non solum pecuniarum est cauenda possessio, verumetiam voluntas ipsa ab animo penitus extrudenda. Non enim tam effectus phylargyriæ vitandus est, quàm affectus ipsius radicitus amputandus. Nihil enim proderit pecunias non habere, si voluntas in nobis fuerit possidendi.

Quòd possit quis etiam non habens pecunias Philargyrus iudicari. Cap. XXII.

POssibile namque est etiam non habentem pecunias nequaquam Philargyriæ morbo carere, nihilque ei prodesse beneficium nuditatis, quia cupiditatis vitium resecare non valuit: paupertatis bono non virtutis merito delectatus, & necessitatis onere non sine cordis languore contentus. Quemadmodum etiam corpore non pollutos euangelicus sermo pronunciat corde mechatos, ita pecuniæ quoque pondere minime sarcinatos: affectu ac mente cum Philargyris condemnari possibile est. Occasio enim eis habendi defuit non voluntas, quæ semper apud Deum solet magis quàm necessitas coronari. Itaque festinandum nobis est, ne in vacuum laborum nostrorum emolumenta depereãt. Miserabile nãq; est paupertatis ac nuditatis exitus tolerasse, fructus vero earum prauæ voluntatis vitio perdidisse.

Exemplum de Iuda. Cap. XXIII.

VIs nosse quàm pernitiose quàm noxiæ fomes iste nisi fuerit diligenter excisus, ad eius interitum qui eum conceperit fructificet, & omnigenis pullulet ramusculis vitiorum? Respice iudam apostolorum numero deputatum, quia noluit serpentis huius caput letale conterere, qualiter eum suo veneno peremerit, & concupiscentiæ laqueis irretitum ad quem abrupti precipitij crimen impegerit, vt redemptorem mundi & humanæ salutis auctorem triginta argenteis persuaserit vendere. Qui nequaquàm esset ad tam scelestum proditionis facinus deuolutus, si non Philargyriæ morbo fuisset infectus: nec dominicæ negationis reus sacrilegus extitisset: nisi prius solitus fuisset creditos sibi loculos compilare.

Quòd Philargyria nisi nuditate vinci non possit. Cap. XXIIII.

IMmane satis & euidens tyrannidis huius exemplum, quæ semel (vt diximus) animæ captiuatæ nullam permittit honestatis regulam custodire, nec vlla quæstus adiectio ne satiari. Finis enim rabiei huius non diuitiis: sed nuditate conquiritur. Denique cum hic ipse ob hoc loculos dispẽsationi pauperum deputatos suæ potestati creditos accepit-

ſet:vt ſaltem pecuniarum abundantia ſatiatus concupiſcentiæ ſuæ modum imponeret,in tantum copia earum in abũdantiorem fomitem cupiditatis exarſit, vt iam non loculos clanculo compilare, ſed ipſum dominum venundare maluerit.Vniuerſas enim diuitiarum moles,cupiditatis huius exuperat magnitudo.

De exitu Ananiæ & Saphyræ & Iudæ quem Philargyria impellente ſubierunt. Cap. XXV.

DEnique princeps apoſtolorum his eruditus exemplis,ſciens habentem quippiam cupiditatis frena non poſſe moderari, nec finem eius in parua ſumma magnaúe conſiſtere,ſed in ſola virtute nuditatis, Ananiam & Saphiram quorum ſuperius fecimus mentionem: quia ſibi quippiam de ſua facultate ſeruauerant, morte multauit,vt interitum quem ille vltro ſibi pro reatu dominicæ proditionis intulerat, hi pro mendacio cupiditatis exciperent. Quanta in hoc quoque facinoris ac ſupplicij ſimilitudo concurrit. Ibi nanque Philargyriam proditio,hic falſitas ſubſecuta eſt.Ibi veritas proditur,hic mendacij crimen admittitur. Licet enim operis eorum diſsimilis videatur effectus: vnus tamen finis in vtroque concurrit. Ille nanque refugiens paupertatem reſumere quæ abiecerat concupiuit, hi ne fierent pauperes de ſubſtantia ſua quam aut apoſtolis offerre fideliter,aut totam diſpergere fratribus debuerant, quiddam retinere temptauerunt. Et ideo vtrobique ſequitur mortis damnatio, quia vtrumque crimen de Philargyriæ radicibus pullulauit. Itaque ſi in eos qui non alienas concupierunt ſubſtantias,ſed propriis parcerę temptauerunt,nec habuere deſiderium acquirendi ſed reſeruandi tantummodo voluntatem,proceſsit tam ſeuera ſententia, quid cenſendum de his qui nunquàm poſſeſſas pecunias cupiunt congregare, nuditatem coram hominibus præferentes, affectu concupiſcentiæ coram Deo diuites comprobantur.

Quod Philargyria lepram animæ inferat ſpiritalem. Cap. XXVI.

QVi ſecundum ſimilitudinem Gieci ſpiritu ac mente leproſi eſſe noſcuntur,qui mundi huius caducas pecunias concupiſcens immundæ lepræ contagione reſperſus eſt.Per quam nobis euidens reliquit exemplum,omnem animam cupiditatis labe pollutam ſpiritali viciorum lepra reſpergi,immundamque apud dominum perhenni maledictione reputari.

Teſti

Testimonia de scripturis quibus perfectionem desiderans edocetur non resumere quæ renuncians abdicauit. Cap. XXVII.

IGitur si perfectionis desiderio dimittens omnia secutus es Christum dicentem tibi: vade vende omnia quæ habes & da pauperibus:& habebis thesaurum in cœlo,& veni sequære me,quid missa super aratrum manu respicis retro, vt eiusdem domini voce pronuncieris non esse aptus regno cœlorum?Super tectum euangelici culminis stabilitus, quid descendis tollere aliquid de domo tua, ex his videlicet quæ antea contempsisti? Constitutus in agro atque operatione virtutum,substantia mundi qua te renuncians spoliasti quid recurrens niteris reuestiri? Si vero paupertate præuentus nihil quod dimitteres habuisti,multomagis acquirere non debes quod antea non possedisti? Ob id enim ita domini beneficio præparatus es: vt expeditior ad eum nullis pecuniarum laqueis impeditus accurreres.Verumtamen nullus in hoc ægens frangatur, nemo est enim qui nõ habeat quod dimittat.Vniuersis renũciauit facultatibus mundi quisquis affectũ possidendi eas radicitus amputauit.

Quòd aduersus Philargyriam victoria non aliter possit nisi nuditate conquiri. Cap. XXVIII

HAec est igitur de Philargyria perfecta victoria, vt paruissimæ cuiuslibet stipis in corde nostro residere non sinamus igniculum, certi quod restinguendi eum non habebimus vlterius facultatem, si quantulamcunque scintillæ huius in nobis materiam fouerimus.

Quemadmodũ possit nuditas à monacho sustentari. Cap XXIX.

QVam virtutem non alias retinere valebimus illibatã,nisi in monasterio cõsistẽtes secundũ apostolum habẽtes victũ & vestimẽtũ his contenti fuerimus.

Remedia contra morbum Philargyriæ. Cap XXX

DAmnationem ergo Ananiæ & Saphiræ memoriter retinentes,horrescamus aliquid ex his reseruare quæ renunciantes penitus abdicare deuouimus. Giezi quoque pertimescamus exemplum: qui ob Philargyriæ culpam æternæ supplicio lepræ multatur, & aliquid ex his quæ nec ante possedimus caueamus acquirere Nec non etiam Iudæ vel meritum vel exitum formidantes, quicquàm pecuniæ resumere quam semel à nobis abiecimus tota virtute vitemus. Super hæc omnia considerantes conditionem fragilis incertæq; naturæ nostræ, caueamus ne dies domini sicut fur in nocte superueniẽs maculatã vel vno obolo no-

ſtram conſcientiam depræhendat, qui omnes fructus noſtræ renunciationis euacuans: illud quod in euangelio diuiti dictum eſt: ad nos quoque faciat voce dominica dirigi. Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem præparaſti cuius erunt? Nihilque de craſtino cogitantes: nunquàm nos de monaſterij diſciplina patiamur euelli.

Quòd non poßit quis Philargyriam vincere niſi in cœnobio perſeuerans: & quemadmodum poßit ibidem permanere. Cap. XXXI.

QVod ſine dubio nequaquàm permittemur implere: ſed ne ſub inſtitutionis quidem regula permanere: niſi prius patientiæ virtus quæ non aliunde quàm de humilitatis fonte procedit, in nobis fuerit firma ſoliditate fundata. Illa nanque nulli commotiones nouit inferre: hoc vero ſibi illatas magnanimiter tolerare.

De ſpiritu Phylargyriæ libri Septimi finis.

LIBER OCTAVVS DE SPIRITV IRAE, CAPVT primum.

QVartum quoque certamen eſt iræ, quod mortiferum virus de receſsibus animæ noſtræ funditus eſt eruendum. Hac enim in cordibus noſtris inſidente & oculum mentis noxiis tenebris obcæcante, nec iudicium rectæ diſcretionis acquirere, neç honeſtæ contemplationis intuitum, nec maturitatem conſilij poſsidere, neç vitæ participes nec iuſtitiæ tenaces, ſed ne ſpiritualis quidem ac veri luminis capaces poterimus exiſtere, quia turbatus eſt inquit præ ira oculus meus. Nec ſapientiæ participes effici tam & ſi ſapientes omnium pronunciari opinione videamur, quia ira in ſinu inſipientium requieſcit. Sed ne vitam quidem immortalitatis conſequi poterimus, quamuis prudentes videamur definitione hominum iudicari, quia ira perdit etiam prudentes. Nec iuſtitiæ moderamina perſpicaci diſcretione cordis valebimus obtinere: licet perfecti ſanctique cunctorum opinationibus æſtimemur: quia ira viri iuſtitiam Dei non operatur. Ipſam quoque honeſtatis grauitatem quæ etiam viris ſeculi huius ſolet familiaris exiſtere: nullo modo poſsidere poterimus: licet nobiles & honeſti natalium prærogatiua putemur, quia vir iracundus inhoneſtus eſt. Conſilij etiam maturitatem nullatenus valebimus obtinere; quamuis graues & ſumma ſcien-

tia præditi videamur: quia vir iracundus agit ſine conſilio. Sed nec quieti eſſe à perturbationibus noxiis, nec poterimus carere peccatis, tam & ſi nequaquàm nobis inquietudines ab aliis inferantur, quia vir animoſus parit rixas, vir autem iracundus effodit peccata.

De his qui dicunt iram non eſſe noxiam ſi delinquentibus iraſcamur, quia & ipſe Deus iraſci dicatur. Cap. II.

NOnnullos audiuimus hunc animæ pernitioſum morbum ita excuſare temptantes, vt eum deteſtabiliore interpretatione ſcripturarum extenuare geſtirent, dicentes non eſſe noxium ſi delinquentibus fratribus iraſcamur, ſiquidem, inquiunt, ipſe Deus contra eos qui eum vel ſcire noluntvel ſcientes contemnunt furere atque iraſci dicatur: vt ibi, & iratus eſt furore dominus in populum ſuum, vel cum orat propheta dicens, domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, non intelligentes quod dum hominibus occaſionem peſtiferi vitij volunt concedere, immenſitati diuinæ ac fonti totius puritatis: iniuriam carnalis paſsionis admiſceant.

De his quæ in Deo ex noſtræ naturæ conſuetudine nominantur. Cap. III.

SI enim hæc cum dicuntur de Deo carnali & pingui ſenſu ſecundum literę ſignificationem accipienda ſunt: ergo & dormit cum dicitur, exurge quare obdormis domine, de quo alibi dicitur: ecce non dormitabit neque dormiet qui cuſtodit Iſraël, & ſtat ac ſedet cum dicit, cœlum mihi eſt ſedes, terra autem ſcabellum pedum meorum: qui metitur cœlum palmo & terram pugillo concludit, & crapulatur à vino cum dicitur: & exurrexit ſicut dormiens dominus potens crapulatus à vino: qui ſolus huius immortalitatem, & lucem habitat inacceſsibilem, vt prætermittam ignorationem & obliuionem quæ de ipſo legimus in ſcripturis ſanctis frequenter inſerta, deinde liniamenta membrorum quæ tanquàm de homine figurali & compoſito deſcribuntur, capite & naribus, oculis ac facie, manibus ac brachiis, digitis, vtero pedibuſque: quæ omnia ſecundum vilem literæ ſonum ſi voluerimus admittere, deum liniamentis membrorum & corporea figura cōpoſitum, quod dictu quoq; nefas eſt, quodq; abſit à nobis, neceſſe eſt æſtimari.

Qualiter de affectibus membriſque humanis quæ indemutabili & incorporeo Deo abſcribi legimus ſentiendum ſit. Cap. IIII.

ITaque vt hæc ſecundum literam non abſque nefando ſacrilegio poſſunt intelligi ſuper eo qui inuiſibilis, ineffabilis: incompræhenſibilis, inæſtimabilis, ſimplex, & incompoſitus ſanctarum ſcripturarum auctoritate definitur, ita ne furoris quidem & iræ perturbatio, illi indemutabili naturæ ſine ingenti blaſphemia poterit coaptari. Nam huiuſcemodi ſignificatione membrorum diuinas efficientias dei & immenſas operationes eius ſentire debemus: quæ nobis niſi per hæc vſitata vocabula membrorum nequeunt intimari, vtputa ſignificatione oris collocutiones eius quæ in arcanos animæ ſenſus ſolent clementer infundi, vel quod in patribus noſtris atq; prophetis idem locutus ſit agnoſcamus, in oculis immenſitatẽ perſpicaciæ qua vniuerſa perluſtrat ac perſpicit, & quod nihil eum ex his quæ à nobis geruntur gerendaúe ſunt ſeu cogitantur lateat: ſcire poſsimus, manuũ nuncupatione prouidentiã & operationẽ qua omniũ ipſe ſit creator & cõditor ſentiamus, brachiũ quoq; virtutis & gubernationis eius inſignia quę cũcta ſuſtẽtat, moderatur ac regit. Et vt de cæteris taceã: canicies capitis quid aliud quã longæuitatẽ deitatis & antiquitatẽ ſignificat: quia ſine vllo principio eſt, & omnia tẽpora & creaturas excedit vniuerſas? Ita igitur & de ira Dei vel furore cum legimus, non ſecundũ humilitatẽ humanæ perturbationis: ſed digni de Deo, qui omni perturbatione alienus eſt, ſentire debemus, ſcilicet quo per hæc eum iudicẽ & vltorẽ omniũ quæ iniquè geruntur in hoc mundo poſsimus aduertere, & retributorem terribilem actuum noſtrorum his verborum ſignificationibus formidantes: contra illius voluntatem timeamus quicquàm admittere. Illos etenim timere conſueuit humana natura quos indignari nouit & veretur offendere, vt in nonnullis æquiſsimis iudicibus ſolet ab his qui aliquo reatu ſuæ conſcientiæ remordentur, ira vltrix timeri, non ſcilicet quòd hoc animis eorum qui iuſtè iudicaturi ſunt perturbatio conſiſtat: ſed ꝙ ita metuentib. ille ſentiatur affectus qui pro executione legum & examinatione iuſtitiæ & æquilibratione procedit. Quæ tamen quantalibet animi fuerit manſuetudine ac lenitate prolata, ab his qui pro ſuo merito pœna plectendi ſunt, furor grauis & ira ſæuiſsima iudicatur. Longum eſt nec præſentis operis, ſi voluerimus omnia quæ de Deo humana ſignificatione figuraliter in ſcripturis dicta ſunt explanare. Hæc ad præſentem neceſſitatem quæ contra furoris vitium pertinebant dixiſſe ſufficiat,

ciat, vt nullus exinde sibimet occasionem morbi mortisque perpetuæ per ignorantiam trahat: vnde sanctitas & immortalitas vitæ salutisque remedia conquiruntur.

Cuius placiditatis monachum esse conueniat. Cap. V.

ITaque monachus ad perfectionem tendens, & agonem spiritalem legitimè cupiens decertare, ab omni iræ furorisque vitio alienus existat, & audiat quid sibi vas electionis præcipiat. Omnis, inquit, ira & indignatio & clamor & blasphemia tollatur à nobis, cum omni malicia. Cum dicit omnis ira tollatur à vobis, nullam penitus velut necessariam & vtilem nobis excipit. Delinquentemque fratrem si necesse est ita curare festinet: vt dum medelam leuiori forsitan febricula laboranti procurat inferre, non semetipsum iratus deteriori morbo cæcitatis inuoluat. Oportet namque illum qui alterius vulneri mederi cupit omni languoris morbo alienum sanumque subsistere, ne illud euangelicum dicatur, ei medice prius cura teipsum, ac videns festucam in oculo fratris sui, traben in oculo suo non videat, vel quomodo videbit eiicere festucam de oculo fratris sui, qui trabem furoris gestat in oculo suo.

De iniusta iracundiæ commotione vel iusta. Cap. VI.

QValibet ex causa iracundiæ motus efferuens excœcat oculos cordis: & acumini visuum exitialem validioris morbi ingerens trabẽ, solẽ iustitiæ nõ sinit intueri. Nihil interest, vtrũ aurea lamina plũbeaúe seu cuiuslibet metalli oculorũ obtutibus imponatur: differẽtiã cæcitatis nõ facit præciositas metallorũ. Habemus sanæ iræ ministeriũ satis cõmode nobis insertũ, ad quod solũ eã recipere vtile nobis est ac salubre, cũ cõtra lasciuiẽtes cordis nostri motus indignãtes infreminus: & ea quę agere cõfundimur corã hominibus vel proloqui, in latebras ascẽdisse nostri pectoris indignamur: angelorũ scilicet ac dei ipsius præsentiã vbique & omnia penetrantis, oculumque eius tota formidine tremiscentes: quẽ nequaq̃ possunt cõsciẽtię nostrę latere secreta.

In quo tantummodo nobis ira sit necessaria vel quibus beati Dauid exemplis ira salubriter assumatur. Cap. VII.

VEl certe cum contra hanc ipsam iram cur nobis aduersus fratrem irrepserit commouemur: & irati letales instigationes eius extrudimus, nec in abditis pectoris nostri noxias eã latebras habere permittimus. Taliter nos irasci etiã ille propheta docet, qui in tantũ hanc è suis abegerat sensibus, vt ne inimicis quidẽ propriis, & quidẽ à Deo

ſibi traditis, maluerit reddere talionem. Iraſcimini, inquiēs, & nolite peccare. Ille enim cum aquam de ciſterna Bethleemitica concupiſſet: eámque à viris fortibus per medias hoſtium cateruas ſuſcepiſſet, allatam protinus effudit in terram: & ita voluptuoſam concupiſcentiæ paſsionem iratus extinguens, libauit eam Domino, & cupiditatis ſuæ deſiderium non expleuit, dicens: Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hoc. Num ſanguinem hominum iſtorum qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam? Vel cum Semei in regem Dauid audiente eo lapides & maledicta coram omnibus irrogaret: velletque Abiſai filius Saruiæ princeps militum conuitij regalis vltionem truncatione capitis explere: beatus Dauid aduerſus diram ſuggeſtionem eius indignatione pia commotus, humilitatis modum & patientiæ rigorem inconcuſſa lenitate ſeruauit dicens: Quid mihi & vobis filij Saruiæ? Dimittite eum vt maledicat Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid. Et quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit? Ecce filius meus qui egreſſus eſt de vtero meo, quærit animam meam, quāto magis nunc filius Gemini. Dimittite eum vt maledicat, iuxta præceptū Domini, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna die.

De ira aduerſus noſmetipſos ſuſcipienda. Cap. VIII.

IVbemur itaque iraſci ſalubriter, ſed nobiſmetipſis, ac ſuggeſtionibus accedentibus prauis, & non peccare ad effectum ſcilicet eas noxium perducentes. Denique hunc eundē ſenſum euidentius explanat verſiculus ſequens. Quæ dicitis in cordibus veſtris: in cubilibus veſtris compungimini: id eſt, quæcunque in cordibus veſtris ingruentibus repentinis ac lubricis inſtigationibus cogitatis, conſilij moderatione omnem ſtrepitū & perturbationem furoris amouentes: velut in cubili quietis poſiti, compunctione ſaluberrima emendate atque corrigite. Denique beatus Apoſtolus vſus huius verſiculi teſtimonio, cum dixiſſet: iraſcimini & nolite peccare, ſubiunxit. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, neque detis locum diabolo Si noxium eſt ſuper iracundiam noſtram occidere ſolem iuſtitiæ, & irati confeſtim locum damus diabolo in corde noſtro, quomodo ſuperius præcipit vt iraſcamur dicens, iraſcimini & nolite peccare? Nonne euidenter hoc dicit: iraſcimini vitiis & furori veſtro ne cohibentibus vobis ſol iuſtitię Chriſtus incipiat propter iracundiam veſtram mentibus obſcuratis occidere, & diſcedente

dente illo locum diabolo in veſtris cordibus præbeatis.

De quo ſole dicatur, vt non occidat ſuper iracundiam veſtram. Cap. IX.

DE quo ſole per prophetam deus euidentius commemorat ita dicens: Timentibus autem nomen meum oritur ſol iuſtitiæ,& ſanitas in pennis eius Qui rurſus peccatoribus & pſeudoprophetis, illiſque qui iraſcuntur occidere dicitur in medio die: dicente propheta Occidet eis ſol in meridie. Vel certè ſecundum tropicum ſenſum, mens ſiue ratio,quæ pro eo,quòd omnes cordis cogitationes diſcretioneſque perluſtret , ſol meritò nuncupatur, iræ vitio non extinguatur, ne eadem occidente, perturbationum tenebræ cum auctore ſuo diabolo vniuerſum noſtri cordis occupent ſenſum , & tenebris iræ poſſeſsi, velut in nocte cæca,quid nos oporteat agere ignoremus. Tali ſenſu hunc apoſtoli locum inſtitutis ſeniorum traditum nobis , quia neceſſe fuit quemadmodũ de ira ſentirent dicere,licet longiore ſermone protulimus,qui eam nec ad momentum quidem cor noſtrum penetrare permittunt, illud euangelij omnimodis obſeruantes. Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Cæterum ſi vſque ad occaſum ſolis licitum ſit iraſci, ante furoris ſatietatem & vltricis iræ commotionem poterunt noxiæ perturbationes explere, quam iſte ſol ad locum ſui vergat occaſus.

De his quorum iracundiæ ne occaſus quidem ſolis iſtius modum ponit. Cap. X.

QVid verò dicam de his,quid quidẽ dicere ſine mea confuſione poſſum, quorum implacabilitati nec hic quidem ſol occidens terminum ponit,ſed per dies eam plurimos protelantes, atque aduerſus eos in quos commoti fuerint rancorem animi reſeruantes , negant qudem ſe verbis iraſci,ſed re ipſa & opere indignati grauiſsimè comprobantur? Nam neque eos congruo ſermone compellant,nec affabilitate eis ſolita colloquuntur,& in eo ſe minimè delinquere putant , quod vindictam ſuæ commotionis non expetant : quam tamen quia proferre palam & exercere aut non audent aut certè non poſſunt, in ſuam perniciem virus iracundiæ retorquentes concoquunt eam in corde taciti: ac ſilentes in ſemetipſis conſumunt : amaritudinem triſtitiæ non virtute animi protinus expellentes : ſed digerentes proceſſu dierum, & vtcunque pro tempore mitigantes.

Quòd hic finis triſtitiæ vel iræ ſit,vt hoc quod preualet vnuſquiſque perficiat. Cap. XI.

Quod

QVasi verò non hic finis vnicuique vindictæ sit:& abundè quis furori proprio vel tristitiæ satisfecerit: si id quod præualet ira instigante compleuerit: quod hi quoque facere noscuntur,qui motus suos non appetitu placiditatis: sed inopia cohibēt vltionis, nihil enim inferre amplius his quibus irati sunt , possunt nisi vt cum eis affabilitate solita minimè collocantur:aut quasi in effectu operis solummodo sit iracundia moderanda,& non potius ab arcanis nostri pectoris eruenda: ne tenebris illius obscurati, nec consilij salubris,nec scientiæ lumen admittere:sed ne templum spiritus sancti habitante in nobis spiritu iracundiæ nequaquam valeamus existere Cohibitus enim in corde furor, astantes quidē homines non offendit,sed æque spiritus sancti splendidissimum iubar,ac si prolatus,excludit.

Quòd ne momentaneam quidem iram liceat retentari.
Cap XII.

AVt quemadmodum vel ad momentum vult eam Dominus retentari , qui nec sacrificia quidem spiritalia orationum nostrarum permittit offerri : si vel alium contra nos aliquid rancoris habere cognoscimus : dicens:Si offers munus tuum ad altare,& ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te , relinque ibi munus tuum ad altare,& vade prius reconciliari fratri tuo,& sic veniens offer munus tuum ? Quomodo ergo non dicam vsque in dies plures, sed vel vsque ad occasum solis istius permittimus contra fratrem retinere tristitiam : qui ne illo quidem aliquid habente aduersum nos orationes nostras Deo offerre concedimus?quibus præcipitur ab apostolo , sine intermissione orate , & in omni loco leuantes puras manus sine ira & disceptatione. Superest igitur vt aut nunquam oremus huiuscemodi virus retinentes in cordibus nostris: & apostolico huic præcepto siue euangelico quo indesinenter & vbique iubemur orare simus obnoxij, aut si nosmetipsos circumuenientes præcem fundere contra eius interdictum præsumimus:non orationem domino: sed rebellionis spiritu contumaciam nos eidem nouerimus offerre.

De reconciliatione fraterna. Cap. XIII.

ET quia plerunque seu læsos fratres & contristatos cōtemnimus, vel certè non vicio nostro dicentes eos offensos despicimus, animarum medicus & occultarum conscius, occasiones iracundiæ volens radicitus à cordibus nostris euellere, non solum si lęsi fuerimus iubet nos remittere, &

re, & reconciliari fratribus nostris, nullamq; aduersus eos iniuriæ seu læsionis memoriam retinere, sed etiam si illos aduersum nos seu iustè seu iniustè habere aliquid nouerimus, similiter præcipit vt munus nostrum relinquentes, id est, compescentes orationes nostras, ad eorum prius satisfactionem tendere festinemus, & ita fratris curatione præmissa orationum nostrarum munera illibata deferre. Non enim ita nostris obsequiis communis omnium Dominus delectatur, vt quod in vno acquirit, perdat in altero dominante tristitia. In cuiuslibet nanque dispendio vnum patitur detrimentum, qui eodem modo omnium famulorum suorum salutem desiderat & expectat. Et idcirco æquæ habente aduersum nos fratre inefficax erit oratio nostra, ac si nos aduersum eum tumenti spiritu indignationis amaritudinem reseruemus.

Quòd vetus quoque lex iram non tantum de effectu, sed etiam de cogitatione conuellat. Cap. XIIII.

SEd quid diutius præceptis euangelicis atque apostolicis immoramur, cum etiam vetus lex quæ aliquid habere remissionis videtur, hæc eadem præcaueat dicens: ne oderis fratrem tuum in corde tuo, & iterum, non eris memor iniuriæ ciuium tuorum, & rursum, itinera eorum qui memoriam retinent malefacti in mortem? Vides & ibi nequiciam non in opere tantum, sed etiam in arcanis cogitationibus resecari, cum de corde odium & iniuriæ non solũ retributio, sed etiã ipsa memoria radicitus iubeatur euelli.

De superflua successione eorum, qui ab inemendatis moribus non recedunt. Cap. XV.

INterdum superbia vel impatientia superati, cum inconditos mores nostros atque inordinatos volumus emendare, solitudinem nos desiderare conquerimur, tanquam ibi nullis nos concitãtibus ilico virtutem patientiæ reperturi, excusantes negligentiam nostram, causasq; cõmotionis non nostra dicentes impatiẽtia, sed fratrũ vicio generari. Dumq; in alios erroris nostri vertimus causas, nunquam ad patientiæ ac perfectionis calcem valemus peruenire.

Quòd tranquillitas cordis nostri non in alterius arbitrio, sed in nostra debeat ditione consistere. Cap XVI.

SVmma igitur emendationis ac trãquillitatis nostræ non est in alterius arbitrio collocanda, quod nequaquam nostræ subiacet potestati, sed in nostra potius ditione consistit Itaq; vt nõ irascamur, nõ debet ex alterius perfectione

sed

ſed ex noſtra virtute deſcendere, quæ non aliena patientia, ſed propria longanimitate conquiritur.

Quo ſtudio eremum debeamus expetere, & qualium inibi ſit profectus. Cap. XVII.

POrrò eremum perfectos omniq; vicio curatos oportet expetere, & excoctis ad purum in congregatione vitiis, non puſillanimitatis profugio, ſed diuinę cõtemplationis obtentu, & deſiderio intuitus ſublimioris intrare, qui non niſi in ſolitudine à perfectis ſolummodo poterit apprehendi. Quæcunque enim vicia incurata in eremum detulerimus, operta in nobis & non abolita ſentientur. Solitudo nanque ſicut nouit emendatis moribus contemplationem puriſsimam reſerare, & in intuitu ſinceriſsimo ſpiritualium ſacramentorum ſcientiam reuelare, ita eorũ qui minus emẽdati ſunt vitia nõ ſolum ſeruare verum etiam exaggerare conſueuit. Tandiuque ſibi patiens quis videtur & humilis, donec nullius hominis commiſceatur conſortio, ad naturam priſtinam mox reuerſurus cum interpellauerit cuiuſlibet commotionis occaſio, emergunt quippe ex eo confeſtim vitia quæ latebant, & velut equi infrænes certatim è ſuis repagulis ocio longiore nutriti acrius ad perniciem aurigæ proprij ferociusq́; prorumpunt. Magis enim exercitio vſuq́; humano ceſſante efferantur in nobis vitia, niſi fuerint ante purgata. Ipſamq́; vmbram patientiæ quam poſsidere imaginariè permixti fratribus ſaltem pro eorum reuerentia & nota publica videbamur, deſidia ſecuritatis amittimus.

Qua comparatione æſtimandi ſint, qui tunc tantum patientes ſunt, cum à nemine prouocantur. Cap. XVIII.

QVaſi verò vniuerſa virulenta ſerpentium genera vel ferarũ cum in ſolitudine ſuisq́; cubilibus immorantur, non noxia perſeuerent, nec tamen ex eo pronunciari poſſunt innoxia, quia nulli noceant. Hoc enim eis non affectus bonitatis ſed neceſsitas ſolitudinis confert. Quæ cum ſedendi nacta fuerint copiam in ſemet ipſis reconditum virus & animæ feritatem protinus egerunt atque demonſtrant. Ideoq; perfectionem quærentibus non ſufficit contra hominem non iraſci. Meminimus enim in ſolitudine commorantibus nobis cõtra calamum cum aut groſsitudo eius aut exilitas diſpliceret, contráve ſcalpellum cum incidenda hebeti acie ſegniter execaret, contraq́; ſilicem ſi fortè ex ea feſtinãtibus nobis ad lectionem

nem tardius scintilla ignis emicuit, ita indignationis irrepsisse motum, vt non alias perturbationem mentis quã vel contra insensibiles materias, vel certè aduersus diabolum maledictione prolata digerere atq; euaporare possemus. Quamobrẽ ad perfectionis duntaxat rationẽ non satis proderit abesse homines in quos ira moueamur, cum si patientia prius inter fratres non fuerit acquisita, etiam erga res mutas speciesq́, minutas exerceri similiter iracundiæ posit affectus, qui residens in corde nostro, nec iugem nos posidere tranquilitatis statum, nec residuis vitiis carere permittet, nisi fortè in eo putemus commotionibus nostris lucrũ aliquod vel remedium comparari, ꝙ maledictionib. vel iracũdię minimè res animatę mutęq; respondeant, & intemperantiam cordis nostri ad maiorem nequaquam prouocent exardescere furoris insaniam.

De amputanda ira secundum euangelium. *Cap* XIX.

QVapropter si illam summam diuini præmij cupimus adipisci de quo dicitur: beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: non solum è nostris actibus hæc amputanda est, sed etiam de internis animę radicitus extripanda. Non enim valde proderit iracundiæ cohibitus furor in verbo, nec in effectu prolatus, si illum arcanis pectoris nostri Deus, quem secreta non latent cordium, inesse perspexerit. Radices enim viciorum potius excidi præcipit euangelicus sermo, quàm fructus, qui proculdubio euulsis fomitibus, nequaquam vlterius pullulabunt, atq; ita mens poterit iugiter in omni patientia & sanctitate durare, cum hęc non de superficie operationis & actuum, sed de cogitationum fuerint euulsa penetralibus. Et ideo ne homicidium perpetretur, ira odiumq; succiditur, sine quibus homicidij crimen nullo modo valebit admitti. Qui irascitur enim fratri suo, reus erit iudicio, & qui odit fratrem suum, homicida est, in eo scilicet quo eum corde cupiat interire: cuius cruorem propria manu vel telo apud homines minime fudisse cognoscitur, affectu irę homicida pronunciatur à Domino, qui nõ solum pro operationis effectu, sed etiam pro volũtatis ac voti desiderio, vnicuiq; aut pręmium reddet aut pœnã, secundũ illud quod ipse loquitur per prophetã Ego autem opera eorũ & cogitationes eorũ venio vt congregẽ cum omnibus gentib & linguis. Et apostolus: Inter se inuicẽ cogitationib. accusantib. aut etiã defendẽtibus, in die qua

iudicabit

iudicabit deus occulta hominum.

In eo quod in Euangelio scriptum est, qui irascitur fratri suo, vtrum recipiendum sit quod adiectum est sine causa. Cap. XX.

SCiendum tamen in eo quod in quibusdam exemplaribus inuenitur, qui irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio, superfluum esse sine causa, & adiectum esse ab his, qui amputandam iram pro iustis causis minime putauerunt, cum vtiq; nullus quamlibet absq; ratione commotus sine causa dicat se irasci: Quamobrem apparet ab eis adiectnm qui propositum non intellexerunt scripturæ volentis fomitem iracundię omnimodis amputare, nullamq́; indignationis occasionem penitus reseruare, ne dum iubemus irasci cũ causa, etiam sine causa irascendi nobis intromittatur occasio. Finis enim patientiæ non in irascendo iustè, sed penitus non irascendo consistit. Licet à quibusdam hoc ipsum quod dicitur sine causa, ita interpretari sciam, quod scilicet sine causa irascatur is cui expetere vltionem irato non liceat, Melius tamen est ita tenere, vt & nouella exemplaria multa & antiqua omnia inueniuntur esse præscripta.

Remedia quibus iram de cordibus nostris eradicare possimus. Cap. XXI

QVapropter athletã Christi legitimè decertãtẽ, iracũdiæ motus radicitus oportet euellere. Cuius morbi hæc erit medicina perfecta. vt primitus credamus nullo modo siue iustis siue iniustis causis licere nobis irasci, sciẽtes nos discretionis lumen, rectiq; cõsilij firmitatẽ, ipsam quoq; honestatem, & iustitiæ moderamina protinus amissuros, si principale cordis nostri lumen eius fuerit tenebris obscuratum. Tum deinde puritatem mentis nostræ mox perturbandam templumq́; eam sancti spiritus effici omnino non posset iracundiæ in nobis spiritu commorante. Postremò vt cogitemus nequaquam licere nobis orare, nec iratos fundere preces ad Deum. Et præ omnibus incertum statum conditionis humanæ præ oculis habentes, quotidie nos credamus è corpore migraturos, nihilq́; nobis continentia castitatis, nihil abrenunciatione omnium facultatum, nihil diuitiarum contemptu, nihil ieiuniorum vigiliarumq; laboribus conferendum, quibus propter iracundiam solam & odium ab vniuersitatis iudice supplicia promittuntur æterna.

De spiritu iræ libri octaui finis.

LIBER NONVS DE SPIRITV TRISTITIAE,

Caput I.

QVinto nobis certamine edacis tristitiæ stimuli retundendi sunt. Quæ si passim per singulos incursus & incertos ac varios casus obtinendi animum nostrum habuerit facultatem, ab omni nos per momenta singula separat diuinæ contemplationis intuitu, ipsamq; mẽtem ab vniuerso puritatis statu deiectam funditus labefactat ac deprimit. Non orationes eam explere cum solita cordis alacritate permittit, non sacrarum lectionum sinit remediis incubare, tranquillum quoq; ac mitem fratribus esse non patitur, & ad cuncta operantium vel religionis officia impatientem & asperum reddit, omniq; perdito salubri consilio & cordis constantia perturbata velut amentem facit & ebrium sensum, frangitq; & obruit desperatione pœnali.

Qua cautione morbus tristitiæ sit curandus. *Cap.* II.

QVamobrem nõ minore prospectu si spiritalis agonis certamina legitimè cupimus desudare, hic quoq; nobis curandus est morbus: Sicut enim tinea vestimento & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi: Satis euidenter ac propriè vim noxij huius ac perniciosi vitij spiritus diuinus expressit.

Quam comparationem habeat anima, quæ tristitiæ morsibus deuoratur. *Cap* III.

VEstimentum nanq; tinearum esu attactum, nullius pretij vel honesti vsus poterit vlterius habere commertium, itidemq, lignum vermibus exaratum, non iam ad ornatum vel mediocris ædificij, sed ad combustionem ignis merebitur deputari. Ita igitur & anima quæ edacissimis tristitiæ morsibus deuoratur, inutilis erit: vel vestimento illi pontificali, quod vnguentum spiritus sancti de cœlo descendens, prius in barbam Aaron, deinde in oram suam solere suscipere, sancti Dauid vaticinio perhibetur, secũdum illud: Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius. Sed nec ad structurã tẽpli illius spiritualis atq; ornatũ poterit pertinere, cuius Paulus architectus sapiẽs posuit fundamenta, dicens: Vos estis templum Dei, & spiritus Dei habitat in vobis. Cuius qualia sint ligna, spõsa describit in Cantico canticorũ: Trabes, inquiẽs, nostræ cypressus, tigna

domo

domorum noſtrarum cedri. Et idcirco huiuſcemodi ad templum Dei lignorum genera deleguntur, quæ ſunt & bonæ fragrantiæ, & imputribilia, quæque nec corruptelæ vetuſtatis, nec eſui vermium valeant ſubiacere.

Vnde vel quibus modis triſtitia gignatur. *Cap. 4.*

NOnnunquam tamen iræ præcedentis vitio ſubſequi, ſeu concupiſcentiæ lucrive cuiuſdam minus indepti generari ſolet, cum ſe harum rerum quadam ſpe mente conceptа quis viderit excidiſſe. Interdum verò etiam nullis extantibus cauſis quibus ad hanc labem corruere prouocemur, inimici ſubtilis inſtinctu, tanto repente mœrore deprimimur, vt ne charorum quidem ac neceſſariorum noſtrorum aduentum ſolita ſuſcipere affabilitate poſsimus, & quicquid ab eis competenti fuerit confabulatione prolatum, importunum nobis ac ſuperfluum iudicetur, nullaque à nobis reddatur grata reſponſio, vniuerſos cordis noſtri receſſus felle amaritudinis occupante.

Quòd non aliorum, ſed noſtro vicio, commotiones excitentur in nobis. *Cap. V.*

VNde manifeſtiſsimè comprobatur, non ſemper nobis aliorum vicio commotionum ſtimulos excitari, ſed potius noſtro, qui reconditas in nobiſmetipſis habemus offenſionum cauſas ac ſeminaria viciorum, qui cum mentem noſtram tentationum imber alluerit, in germina confeſtim fructuſque prorumpunt.

Quòd nullus repentino lapſu corruat, ſed paulatim per longam incuriam recidens, pereat. *Cap. 6.*

NVnquam enim quis alterius vitio laceſsitus, peccare compellitur, ſi repoſitam materiem delictorũ in ſuo corde non habeat. Nec tunc ſubito quiſpiam deceptus eſſe credendus eſt cum conſpecta mulieris forma in baratrum concupiſcentiæ turpis inciderit, ſed potius occultos ac latentes medullitus morbos occaſione viſus in ſuperficiem tunc fuiſſe productos.

Quòd non ſint fratrum deſerenda conſortia, vt perfectio conquiratur, ſed patientia iugiter excolenda. *Cap. 7.*

IDEOQVE creator omnium Deus opificij ſui curationem præ omnibus noſcens, & quia non in aliis ſed in nobiſmetipſis offenſionum radices cauſæque conſiſterent, non deſerenda præcepit fratrum conſortia, nec vitari eos quos læſos à nobis, vel à quibus nos arbitramur offenſos, ſed deliniri iubet, ſciens perfectionem cordis nõ tam ſeparatione hominum

hominum quàm patientiæ virtute cõquiri. Quæ firmè possessa, sicut potest nos etiam cum his qui oderunt pacem pacificos conseruare, ita si parata non fuerit ab his quoque qui perfecti ac meliores nobis sunt, facit iugiter dissidere. Occasiones enim commotionum ob quas eos quib. iungimur deserere festinamus, in conuersatione humana deesse non poterunt, & idcirco tristitiæ causas ob quas à priorib. separamur, non euadimus sed mutamus.

Quod si mores nostros emendatos habuerimus, possit nobis cum omnibus conuenire. Cap. VIII.

PRocurandum itaque nobis est, vt nostra potius emendare vitia & mores corrigere festinemus. Quæ proculdubio si fuerint emendata, non dicam cum hominib. sed etiam cum feris & beluis facillimè nobis conueniet, secundum illud quod in libro beati Iob dicitur. Bestiæ enim terræ pacatæ erunt tibi. Extrinsecus quippe venientia non verebimur offendicula, nec vlla poterunt scandala nobis deforis inferri, si in nobismetipsis intus radices eorum receptæ insertæque non fuerint, Pax enim multa diligentib. nomen tuum domine, & non est illis scandalum.

De alio genere tristitiæ quod desperationem salutis importat. Cap. IX.

EST etiam aliud detestabilius tristitiæ genus, quod non correptionem vitæ nec emendationem vitiorum: sed perniciosissimam desperationem animæ iniicit delinquenti. Quod nec Cayn fecit post fratricidium pœnitere, nec Iudam post traditionem ad satisfactionis remedia festinare, sed ad suspendium laquei sua desperatione pertraxit.

In quo tantummodo sit nobis tristitia vtilis Cap. X.

IDeoque vtilis nobis vna re tantum tristitia iudicanda est, cum hanc vel pœnitudine delictorum vel desiderio perfectionis accensi, vel futuræ beatitudinis contemplatione concipimus. De qua & beatus Apostolus: Quæ secundum Deum est, inquit, tristitia pœnitentiam ad salutem stabilem operatur, seculi autem tristitia mortem operatur.

Quemadmodum discernatur quæ sit vtilis ac secundum Deum tristitia, & quæ diabolica atque mortifera. Cap. XI.

SEd illa tristitia quæ pœnitentiam ad salutem stabilem operatur, obediens est, affabilis, humilis, mansueta, suauis, ac patiens, vtpote ex Dei charitate descendens, & ad omnem doloré corporis ac spiritus contritioné, infatigabi-

liter ſemetipſam deſiderio perfectionis extendens, & quodammodo læta ac ſpe prouectus ſui vegetata, cunctam affabilitatis & longaminitatis retinet ſuauitatem, habens in ſemetipſa omnes fructus ſpiritus ſancti, quos enumerat idem apoſtolus. Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, manſuetudo, continentia. Hæc verò aſpera, impatiens, dura, plena rancore & mœrore infructuoſo ac deſperatione pœnali, eum quem complexa fuerit, ab induſtria ac ſalutari dolore frangens ac reuocans, vtpote irrationabilis & intercipiens non ſolum orationis efficaciam, verum etiam vniuerſos quos prædiximus fructus ſpiritales euaeuat, quos nouit illa conferre.

Quod abſque illa ſalutari triſtitia, quæ tribus modis generatur omnis triſtitia tanquam noxia repellenda ſit. Cap. 12.

QVapropter abſq; illa q̄ pro ſalutari pœnitētia vel ꝑ ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio ſuſcipitur futurorū, omnis triſtitia tanquā ſeculi & quæ mortē inferat æqualiter repellēda eſt, ac ſicut fornicationis ſpiritus Philargyrię vel iræ de noſtris cordibus penitus extrudēda.

Remedia quibus triſtitiam à cordibus noſtris exterminare poßimus. Cap 13.

HAnc ergo perniciosiſsimam paſsionem ita de nobis expellere poterimus, vt mentem noſtram ſpiritali meditatione iugitur occupatam futura ſpe & contemplatione repromiſſæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuerſa triſtitiarum genera ſiue quæ ex præcedenti ira deſcendunt, ſiue quæ amiſsione lucri vel detrimenti illatione nobis adueniunt, ſiue de irrogata generantur iniuria, ſiue quæ de irrationabili mentis confuſione procedunt, ſeu quæ lætalem deſperationem nobis inducunt, valebimus ſuperare, eum æternarum rerum ac futurarum intuitu ſemper læti atque immobiles perdurantes nec caſibus deiectiſ præſentibus, nec proſperis fuerimus elati, vtraque velut caduca & mox tranſeuntia contemplantes.

De ſpiritu triſtitia libri noni finis.

LIBER DECIMVS DE SPIRITV ACEDIAE. Caput primum.

SExtum nobis certamen eſt, quod Græci Akidian vocant, quam nos tædium ſiue anxietatem cordis poſſumus

mus nuncupare. Affinis hæc tristitiæ est, & vagis maximè ac solitariis magis experta & in eremo commorantibus, infestior hostis ac frequens, maximè circa horam sextam monachum inquietans, vt quædam febris ingruens tempore præstituto, ardentissimos æstus accensionum suarum, solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Denique nonnulli senum hunc esse pronunciant meridianum demonem, qui in psalmo nonagesimo nuncupatur.

Expositio acediæ, vel quemadmodum serpat in corde monachi, quæue inferat menti dispendia. Cap. 2.

QVi cum miserabilem obsederit mentem, horrorem loci, fastidium cellę, fratrum quoque qui cum eo vel eminus comorantur, tanquam negligentium ac minus spiritalium aspernationem gignit atque contemptum. Ad omnę quoque opus quod intra septa sui cubilis est, facit desidem & inertem. Non eum in cella residere, nec operam sinit impendere lectioni, nihilque se proficere tanto tempore in eadem commorantem crebrius ingemiscit, nec habere se fructum aliquem spiritalem, donec fuerit illius consortio copulatus conqueritur atque suspirat, & ab omni se dolet spiritali questu inanem in loco vacuumque consistere, vtpote qui cum posset etiam alios regere ac prodesse plurimis nullum ædificauerit, nec quenquam institutione sua doctrinaque lucratus sit. Absentia longeque posita magnificat monasteria, loca etiam illa magis ad perfectum vtilia & saluti cōgruentiora describit, consortia quoque ibidem fratrum suauia & plena spiritali conuersatione depingit. Econtra vniuersa quæ habentur in manibus aspera, & non solum ædificationem nullam esse in fratribus qui morantur in loco, sed ne ipsum quidem victum corporis absque ingenti labore cōquiri. Postremò non posse se saluari putat in eo durantē, nisi relicta cella cum qua sibi si adhuc in ea fuerit remoratus per eundem erit, exinde semetipsum quantotius asportauerit. Deinde lassitudinem corporis cibiq; esuriem, quinta sextaque hora tantam suscitat, vt velut longo itinere grauissimoque labore confectus sibimet lassusque videatur, aut quasi refectionē cibi biduano ieiunio triduanoue distulerit. Tum præterea huc illucq; anxius circumspectat, & nec fratrem sibi quempiam aduentare suspirat, sæpiusque egreditur & ingreditur cellam, ac solem velut ad occasum tardius properantē crebrius intuetur. Et ita quadā irratio-

nabili mentis confusione velut tetra suppletur caligine, omnique actu spiritali redditur ociosus ac vacuus, vt nulla re alia tantæ oppugnationis remedium, quàm visitatione fratris cuiuspiam seu somni solius solatio posse æstimet inueniri. Deinde honestas idem morbus ac necessarias suggerit salutationes fratribus exhibendas, visitationesque infirmorum vel eminus vel longius positorum. Quædam etiam pia ac religiosa dictat officia, illos vel illas debere parentes inquiri. & ad salutandos eos crebrius properari, illam religiosam deuotamq; Deo fœminam, omni, præsertim parentum præsidio destitutam, magnum opus esse pietatis frequẽtius inuisere, ac si quid ei sit necessarium, quæ à propriis parentibus negligitur atque despicitur, sanctissimum procurari, magisque oportere in his operam pietatis impendi, quàm infructuose ac sine vllo profectu in cellula residere.

Quibus generibus monachum superet acedia. Cap. 3.

AGitur itaque infelix anima talibus inimicorum machinis impetita, donec acediæ spiritu velut ariete validissimo fatigata, aut in somnum discat concidere, aut exculsa claustris cellulæ suæ consolationem impugnationis huius visitatione fratris consuescat acquirere, hoc quo vtitur ad præsens remedio, paulo post acrius infirmanda. Frequentius enim ac durius aduersarius attentabit, quem conserto prælio præbiturum comminus sibi terga cognoscit, salutemque sibi nec de victoria nec de conflictu, sed de fuga sperare peruidet, donec paulatim protractus è cella actum suæ professionis incipiat obliuisci, qui non est aliud quàm intuitus & contemplatio diuinæ illius & excellentis super omnia puritatis, quæ non alibi potest, nisi in silentio & iugi cellæ perseuerantia ac meditatione conquiri, atque ita militiæ fugitiuus ac desertor Christi miles effectus, implicet se negotiis secularibus, ei cui se probauit minimè placiturus.

Quod acedia excecat mentem ab omni contemplatione virtutum. Cap. 4.

HVius ægritudinis vniuersa incommoda vno versiculo beatus David eleganter expressit, dormitauit, inquiens, anima mea præ tædio, id est, præ acedia. Propriè satis non corpus dixit, sed animam dormitasse. Verè enim ab omni contemplatione virtutum & intuitu spiritalium sensuum dormitat anima, quæ perturbationis huius telo fuerit sauciata.

Quod

Quod duplex acedia sit in pugna. Cap. 5.

ITaque Christi verus athleta qui agonem perfectionis cupit legitimè decertare, hunc quoque morbum de latebris animæ suæ festinet extrahere, & ita contra hunc quoque nequissimum acediæ spiritum vtrobique contendat, vt neque somni telo elisus concidat, neque de monasterij claustris expulsus, quamuis sub prætextu coloris pij fugitiuus abscedat.

Hi qui ab acedia cœperint vinci, quatinus collabantur. Cap. 6.

QVemcunque enim in qualibet parte cœperit superare, aut tanquam inertem & deditium sibi patietur absque vllo profectu spiritus in cellula commorari, aut excussum exinde instabilem de cætero reddet ac vagum, & ad omne opus desidem, cellas fratrum ac monasteria iugiter faciet circumire, nihilque aliud procurare, quàm vbi quoue colore occasionem refectionis futuræ valeat præparare. Mens enim ociosi nihil aliud cogitare nouit, quàm de escis ac ventre, donec inuenta quandoq; sodalitate cuiusquam viri vel fœminæ æquali tepore torpentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquam serpentinis spiris obstrictus, nunquam deinceps ad perfectionem professionis antiquæ se valeat enodare.

Testimonia Apostoli contra spiritum acediæ. Cap. 7.

HVnc morbum qui de acediæ spiritu nascitur, beatus apostolus vt verus ac spiritalis medicus, vel tunc iam conspiciens serpere, vel emersurum inter monachos sancto spiritu reuelante prospiciens, salutaribus præceptorum suorum medicamentis præuenire festinat. Thessalonicensibus enim scribens, & primo vt peritissimus quidam perfectusque medicus, infirmitatem susceptorum blanda lenique verbi curatione fomentas, ac de charitate incipiens, eosque in ea parte collaudans, quousque letale vulnus leniore remedio delinitū, deposita tumoris indignatione, facilius medicamina austeriora substineat, ita ait De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim à Deo edocti estis, vt diligatis inuicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in vniuersa Macedonia Præmisit laudis fomenta lenia, fecit eorum aures ad curam salutaris verbi placidas & paratas. Rursum infert Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis. Adhuc eos blanda verborū lenitate demulcet, ne forte nec dum aptos ad perceptionē per-

fectæ curationis inueniat. Quid est quod rogas apostole, aut in quo abundēt magis, scilicet in charitate, de qua superius dixeras, de charitate autē fraternitatis nō necesse habemus scribere vobis? Et quid necesse est, vt dicas eis, rogamus autem vos vt abundetis magis, qui super hac re ne scribi quidem sibi aliquid indigent, cum præsertim & inferas caūsam ob quam hoc ipso non egeant, dicens, ipsi enim vos à Deo docti estis vt diligatis inuicem, tertium quoque maius adiicias, quod non solum à deo edocti sint, verumetiam compleant operæ quæ docentur? Etenim facitis illud inquis non in vno tantum vel duobus, sed in omnes fratres, nec in vestros tantummodo ciues vel notos, sed in vniuersa Macedonia. Dic igitur tandem, quid est quod tantopere hoc præmittis? Iterum infert. Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis. Et vix aliquando in id quod olim moliebatur erumpit. Et operam detis, vt quieti sitis. Dixit primam causam, deinde infert secundam. Et vt vestra negotia agatis. Tertiam quoque. Et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis. Quartā: Et vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, foris sunt scilicet qui seculo viuunt. Quintā: Et nullius aliquid desideretis. Ecce illa cui cunctatio quam tātis proferre prooemiis differebat, quid in eius pectore parturiebat agnoscitur. Et operam detis, vt quieti sitis, id est in vestris cellulis commorātes, nec diuersis rumoribus qui solent ociosorum votis vel fabulis generari, inquieti effecti, aliis quoque inquietudines inferatis. Et vt vestra negocia agatis, non vestra curiositate actus mundi velitis inquirere, ac diuersorum conuersationes explorantes, opera vestra non ad correctionem vestram seu virtutum studia, sed ad detractiones fratrum velitis impēdere. Et operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis Vt illa fierent quæ monuerat superius ne agerent, id est, ne inquieti essent, & aliena curarent negocia, vel inhonestè ambularent ad eos qui foris sunt, vt alterius aliquid desiderarent, nunc intulit dicens. Et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis Vt enim illa fierent quæ superius reprehendit, ocium causam esse euidenter expresſit. Nullus enim potest vel inquietus esse, vel aliena curare negotia, nisi qui operi manuum suarum non acquiescit insistere Quartum quoque intulit morbum, qui ex hoc ipso ocio nascitur, id est, vt inhonestè non ambulent, dicens. Et vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt. Nunquam potest nec apud

eos

eos quidem qui seculi homines sunt, honestè incedere, qui nequaquam claustris cellæ & operi manuum suarum inhærere contentus est, sed necesse est eum inhonestum esse, dum necessaria victus requirit, adulationi quoque operam dare, nouitates etiam rumorum sectari, causarum fabularumque occasiones conquirere, per quas sibimetipsi aditũ paret ac facultatem qua diuersorum domos valeat penetrare. Et nullius aliquid desideretis. Non potest enim alienis donis & muneribus inhiare, qui non delectatur pio quietóque labore operis sui quotidiani victus parare substantiã. Videtis causas tã graues ac turpes vnius vitij, id est, ociositatis labe generari? Deniq; hos ipsos quos in epistola prima molli fouerat palpitatione verborũ, qualiter in secũda, velut qui nõ pfecissent ad molliora remedia austeriorib. quibusdã & causticis medicamẽtis sanare aggreditur, nullaq; iam mitiũ verborũ fomenta præmittit, non vllam teneram vocem ac blandã, vt ibi: rogamus autem vos fratres sed denũciamus vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè. Ibi rogat, hic denunciat. In illa blandientis affectus, in hac obtestãtis seueritas & minãtis. Denũciamus vobis fratres. Quia prius rogantes contempsistis audita, saltem nunc denunciationibus obedite. Ipsamque denunciationem non nudo verbo, sed cum obtestatione nominis Domini nostri Iesu Christi terribilem infert, ne fortè simplicem velut humana voce prolatã rursum contemnerent nec magnopere ducerent obseruandã. Statimq; vt peritissimus medicus putribus membris quibus leni medicamẽto remedium ferre non potuit, mederi spiritualiter ferri incisione pertentat, vt subtrahatis vos, inquiens, ab omni fratre ambulante inordinatè & non secundum traditionẽ quam acceperunt à nobis. Itaque ab his qui vacare operi nolunt, iubet subtrahi, & velut membra otij corrupta putredine desecari, ne inertię morbus velut letale cõtagium, etiam sanas membrorum partes tabe serpẽte corrumpat. Dicturusq; de his qui operari manibus suis nolunt, & panẽ suum cum silentio mãducare, à quibus etiam præcipit subtrahendum, qualibus eos à principio opprobriis inurat attendite. In primis inordinatos dicit, nec secundum suam traditionẽ ambulare, aliis verbis cõtumaces eos, vtpote qui nollent iuxta institutionem eius incedere, & inhonestos esse designans; id est, non processionis, non visitationis, non verbi, non temporis oportunitatem

congruam honestamq; sectantes. Omnibus enim istis vitiis inordinatum quenquam necesse est subiacere. Et non secundum traditionem quam acceperunt à nobis. Et in hoc rebelles eos quodammodo & contemptores notant, qui traditionem quam acceperunt ab eo tenere contemnerent, nec imitari vellent id quod magistrum non solum verbo docuisse meminerint, sed etiã opere nouerint perfecisse. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos. Immanem cumulum reprehensionis exaggerat, cum hoc eos asserit non obseruare quod & memoriæ eorum inhæreat, & ad imitandum non solum verbo instruente didicerint, sed etiam exemplo operum prouocante susceperint.

Quòd necesse sit inquietum esse eum, qui opere manuum suarum non vult esse contentus. Cap. 8.

QVia non inquieti fuimus inter vos. Cum se vult inquietum inter eos non fuisse per operis exercitium comprobare, eos qui operari nolunt, abundè notat ociositatis vicio inquietos semper existere. Neque gratis panem manducauimus ab aliquo. Per singula verba increpationis auxesin facit doctor gentium. Prædicator euangelij dicit se non gratis panem ab aliquo manducasse, qui nouit Dominum præcepisse, vt qui euangeliũ denunciant de euangelio viuant. & rursum, dignus est operarius cibo suo. Cum itaque non gratis qui euangelium prædicabat, tam sublimè ac spiritale opus exercens, cibum sibi dominicæ iussionis autoritate præsumeret, quid nos faciemus, quibus non solùm nulla prædicatio verbi cõmissa est, sed nec vlla quidem nisi animæ nostræ solius cura mandatur? Qua fiducia ociosis manibus gratis panem comedere audebimus, quem vas electionis euangelica sollicitudine & prædicatione constrictus, sine opere manuum comedere non præsumit. Sed in labore inquit, & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus. Adhuc additamenta suæ castigationis exaggerat. Non enim simpliciter dixit, non comedimus panem gratis ab aliquo vestrum, & stetit. Poterat enim videri proprio ociosoque sumptu ac recondita pecunia vel aliorũ, licet non istorũ collatione seu muneribus sustẽtatus fuisse. Sed in labore, inquit, & fatigatione, nocte ac die operantes, id est, nostro opere specialiter sustentati. Et hoc, inquit, non pro nostra voluntate perpetrabamus, nec pro dilectione, vt requies & exercitium corporis inuitabat, sed vt necessitas & inopia victus non sine ingenti fatigatione corporis facere comp

re compellebat. Non ſolum nanq; per totum diei ſpacium, ſed etiam noctis tempore, quod quieti corporis videtur indultum, hoc opus manuum pro eſcæ ſollicitudine incessanter vrgebam.

Quòd non ſolùm Apoſtolus, ſed etiam hi qui cum illo erant manibus ſuis operati ſunt. Cap. 9.

NEc tamen ſe ſolum taliter eos conuerſatum fuiſſe teſtatur, ne fortè non magna nec generalis videretur hæc forma, ſi ipſius tantummodo traderetur exemplo, ſed etiam omnes qui erant ſecum ad miniſterium euangelij deputati, id eſt, Syluanum & Timotheum, qui hæc eadem cum eo ſcribunt, aſſerit ſimiliter opere laboraſſe. In eo etiam quod dicit, ne quem veſtrum grauaremus: verecundiam eis incutit magnam Si enim ille qui euangelium prędicabat, ſignis illud virtutibuſque commendans, ne grauaret quempiã gratis panẽ mãducare nõ audebat quomodo illi nõ æſtiment ſe grauare, qui quotidie eũ ocioſi vacãteſq; pſumunt?

Quòd ob hoc manibus ſuis Apoſtolus operatus ſit vt nobis operandi præberet exemplum. Cap. X.

NOn quaſi non habuerimus poteſtatẽ, ſed vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandũ nos Pandit cauſam cur tantum laboris ſibi indixerit. Vt, inquit, formam daremus vobis ad imitandũ nos, vt ſi fortè doctrinã verborum auribus veſtris frequenter ingeſtam obliuioni traderetis, ſaltem conuerſationis exempla ſub oculorum fide vobis tradita memoriter retineretis. Haud leuis eorum & in hoc reprehenſio, & cum dicit, ſe nulla alia quàm exempli gratia, laborem hunc & fatigationem die noctuq; corporis exegiſſe, & eos nihilominus erudiri nolle, propter quos ipſe neceſſitatem non habens, tantum ſibi fatigationis indixerit Et quidem, inquit, cum haberemus poteſtatem & paterent nobis facultates omnium veſtrum atq; ſubſtãtiæ, & vtendi eis dñi noſtri noſſem me habere promiſſum, nõ ſum tamẽ hac vſus poteſtate, ne quod à me bene ac licito fieret, aliis ocij noxij præberet exemplum. Et idcirco euangelium prædicans, meis manibus atque opere malui ſuſtentari, vt vobis quoq; volentib. iter virtutis incedere, viam perfectionis aperirem, & conuerſationis formam meo labore præberem.

Quòd non ſolùm exemplo, ſed etiam verbis prædicans, monuerit operari. Cap XI

SEd ne fortè tacitus operans & erudire eos volens exemplis, minimè illos etiam præceptorum monitis inſtruxiſſe

xiſſe videretur, infert: Nam & cum eſſemus, inquit, apud vos hoc denunciabamus vobis, quomodo ſi quis non vult operari, nec manducet. Adhuc illorũ deſidiam qui ſcientes eum vt magiſtrum bonum doctrinæ gratia, & inſtitutionis obtentu ſuis manibus operatum imitari contemnunt, & diligentiam cautionémq; ſuam exaggerat, dicens: non tantũ ſe hoc illis exẽplo tradidiſſe præſentem, ſed etiã verbis iugiter prædicaſſe, vt ſi quis ſcilicet non vult operari, nec mãducet.

De eodem. *Cap. XII.*

NOn iam doctoris vel medici vtitur ad eos conſilio: ſed diſtrictione in eos iudiciariæ pronunciationis inuehitur: & apoſtolica poteſtate reſumpta, velut è tribunali in contemptores ſententiam dicit. Illa nempe poteſtate, quam cum interminatione ſcribens ad Corinthios à Domino ſibi aſſeruit datam: cum eos in delicto poſitos præmoneret vt ante aduentum ſuum ſemetipſos corrigere feſtinarent: ita præcipiens Rogo vos ne præſens compellar audere in quoſdam poteſtate illa quæ data eſt mihi in vobis. Et iterum Si enim voluero aliquid gloriari de poteſtate, quam dedit mihi Dominus in ædificationem, & non in deſtructionẽ veſtram non erubeſcam. Illa inquã poteſtate pronunciat. Si quis non vult operari, nec manducet: non gladio carnali eos addicens, ſed autoritate Spiritus ſancti, huius vitæ eis interdicens ſubſtantiam, vt ſi fortè pœnam futuræ mortis minimè cogitantes adhuc vellent amore ocij exiſtere contumaces, ſaltem neceſsitate naturali conſtricti, & metu præſentis interitus, ſalutaria præcepta ſuſcipere cogerentur.

De eo quod dicit, audiuimus enim inter vos quoſdam ambulare inquietè. *Cap. XIII.*

POſt tantum igitur rigorem euangelicæ diſtinctionis, nunc iam cauſam exponit, cur hæc vniuerſa præmiſerit Audiuimus enim quoſdam inter vos ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes. Nuſquam eos qui dediti operi eſſe nolunt, vno tãtum morbo corruptos pronunciare contentus eſt. In priori nanque epiſtola inordinatos eos appellat: nec ſecundũ traditionem ambulare quam acceperant ab eo. Inquietos etiam eſſe definiuit, & gratis panem manducare. Rurſum hic. Audiuimus, inquit, quoſdam inter vos ambulare inquietè. Et ſubiungit ſtatim languorẽ qui inquietudinis huius eſt radix. Nihil, inquit, operantes. Tertium quoque morbum, qui ex iſto velut quidam ramuſculus oritur: Sed curioſè agentes.

Quod

Quòd multa vicia amputet operatio. Cap. XIIII.

ITaq; fomiti vicior ī tantorū congruam nunc emendationē conferre festinat, & illa Apostolica qua vsus fuerat paulo ante deposita potestate, iterū ad viscera pij patris vel clemētis reuertitur medici, & velut filiis susceptisq; suis cōsilio salubri infert remedia sanitatis dicens: His aūt qui eiusmodi sunt, denūciamus & obsecramus in dño Iesu, vt cū silētio operantes panē suum manducent. Caussas tantorū vlcerū quæ de radice ociositatis emergunt vno operationis salutari pręcepto curauit vt peritissimus medicorum, cæteras quoq; valetudines malas eodē cespite pullulantes sciens protinus extinguendas, origine morbi principalis exempta.

De humanitate etiam ociosis & negligentibus impartienda. Cap XV.

NIhilominus tamen vt perspicacissimus ac prouidus medicus, non solum infirmantium cupit mederi vulneribus, sed etiam sanis quibus eorū possit perpetua sospitas custodiri, similiter congruentia præcepra commendat, dicens. Vos autem nolite deficere benefacientes Qui nos, id est, vias nostras sectantes, exempla vobis tradita operis imitatione completis, ac nequaquam eorum desidiam inertiamq; sectamini: Nolite deficere benefacientes, id est, humanitatē vestram erga eos si forte neglexerint obseruare quę dixim s similiter impertite. Vt castigauit ergo qui erant infirmi, ne ocio dissoluti inquietudini & curiositati operam darent, ita hos qui sani sunt præmonet, vt humanitatem quam bonis ac malis impartire domini præcepto iubemur, si forte quidam praui ad sanā doctrinā conuerti noluerint, non abscidant ab eis, sed benefacere & fouere eos tam consolationis & correptionis sermone, quàm beneficiis solitis & humanitate non desinant

Quòd non odij causa, sed dilectionis, eos qui delinquunt corripere debemus. Cap. XVI.

RVrsum tamen ne forte hac lenitate prouocati quidam præceptis eius obedire contemnant, intermiscet apostolicam seueritatem. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam hunc notate, & nolite commisceri cum illo, vt confundatur. Monensq; eos pro reuerentia sua & vtilitate communi quid oporteat obseruari, quaq; cautione apostolica mandata custodiant, subiungit confestim patris indulgentissimi lenitatē, & vt filios suos quē erga prædictos pro charitate fraternitatis affectū debeāt retinere, similiter

militer docet. Et nolite, inquit, quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem. Seueritati iudiciariæ paternā intermiscuit pietatem & sententiam apostolico rigore prolatam clementi mansuetudine temperauit. Nam & notari iubet eum qui obedire præceptis suis contempserit, & cum illo non commisceri, & tamen hęc fieri non odij vitio pręcipit, sed fraternę dilectionis & eorum emendationis intuitu. Nolite, inquit, commisceri cum illo, vt confundatur, vt qui non est meis pręceptis mitib. emēdatus, saltem publica omnium vestrum segregatione confusus, ad tramitem salutis incipiat aliquando reuocari.

Diuersa testimonia quibus Apostolus præcipit operari debere vel ipse operatus fuisse monstratur. Cap XVII.

IN epistola quoq; ad Ephesios de hoc ipso opere ita pręcipitur, dicens: Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatē patienti In actibus etiam Apostolorum hæc eadem non solum docuisse eum, sed etiam opere perfecisse similiter inuenimus. Nam cum venisset Corinthum, alibi se manere non patitur, nisi apud Aquilam & Priscillam, eo quòd eiusdem artis essent opifices, quam ipse erat solitus exercere Ita enim habes Post hæc Paulus egressus ab Athenis, venit Corinthum, & inueniens quendam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, & Priscillam vxorem eius, accessit ad eos, eo quod eiusdem essent artis, & manebat cum eis & operabatur: Erant enim scœnofactoriæ artis.

Quod tantum operatus sit Apostolus, quantum non sibi soli, sed etiam his qui cum eo erant, posset sufficere. Cap. XVIII.

DEinde procedens Miletum, & exinde mittens Ephesum, conuocansq; ad se presbiteros Ephesiorum ecclesiæ, & dans eis præcepta quemadmodum regere ecclesiam Dei se absente deberent, ait: Aurum & argentum nullius concupiui, ipsi scitis quantum ad omnia quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt ministrauerunt manus istæ, Omnia ostendi vobis, quia sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi domini Iesu, quomodo ipse dixit: Beatius est magis dare quàm accipere: Graue nobis suæ conuersationis reliquit exemplum, cum se non solum id operatū esse testatur quod necessitati tantummodo sui corporis expediret, sed etiam quod vsibus eorū qui secum erant posset sufficere : his videlicet qui quotidie necessariis

necessariis ministeriis occupati, nequaquam sibi parare similiter victū suis manibus occurrebant. Et sicut ad Thessalonicenses operatum sese dixit, vt illis formam daret ad imitandum eum, & hic tale quid intulit, dicens,

Quemadmodum intelligi debeat, beatius est magis dare quàm accipere. Cap. 19.

OMnia ostendi vobis, quia sic laborantes oportet suscipere infirmos, scilicet vel mente vel corpore, id est vt nostro potius labore sumptuq; operis sudore quęsito, & non de abundantiæ cumulo seu reposita pecunia, sed neque de aliena quidem largitate ac substātia eos reficere festinemus. Et hoc ipsum domini dicit esse mandatum, Quoniā ipse inquit dixit, id est dominus Iesus. Beatius est magis dare quàm accipere. Hoc est impertientis beatior largitas quàm accipientis penuria, quæ non de pecunia per infidelitatem vel diffidentiam reseruata, nec de reconditis auaritiæ thesauris impenditur, sed quę de fructu operis proprij & pio sudore profertur. Et ideo beatius est magis dare quàm accipere: quia cum illius qui accipit is qui tribuit habeat paupertatem, nihilominus labore proprio non solum suę necessitati sufficientiam, verumetiam quod tribuat indigenti pia sollicitudine parare festinat, duplici gratia decoratus, quod & perfectam nuditatem Christi vniuersarū rerum suarum abiectione possideat, & munificentiam diuitis labore suo exhibeat & effectu. Hic quidem honorans Deum de suis iustis laboribus & delibans ei de fructibus iusticiæ suæ: ille vero ocij torpore & inertia resolutus, indignum se esse etiam cibo panis apostoli probat sententia, contra eius scilicet interdictum ociosus eum non sine reatu peccati contumaciaque præsumens.

De fratre desidioso, qui alios egredi de cœnobio sollicitabat. Cap. XX.

NOuimus fratrem, cuius etiam nomen si amplius aliquid ex hoc instructionis accederet, proderemus, qui cum in cœnobio moraretur eumq; necessitas coarctaret, vt statutum operis pensum quotidie œconomo traderet, ne in maiorem operis modum alicuius propensius laborantis tenderetur vel confunderetur exemplo, cum in cœnobio quempiam fratrum vidisset ingressum, qui ardore fidei vellet aliquid amplius operis consignare, si clandestinis eum persuasionibus reuocare ab huiusmodi intētione minimè potuisset, cōsiliis prauis ac susurrationib⁹ ad trāsmigr

migrandum exinde persuadebat. Et quo eum facilius asportaret, se quoque iam olim multis ex causis offensum confingebat velle discedere, si solatium itineris vel comitis repperisset. Cunq; eum ad consensum occultis obtrectationibus monasterij perrexisset, condicens ei horã qua de monasterio deberet exire, vel locum quo se præueniens expectaret, ipse velut ilico subsecuturus ibidem subsistebat. Illoq; iam pro discessus sui verecundia non audente ad monasterium de quo aufugerat, vlterius aggregari, ille fugę eius in cœnobio residebat. Hoc vnum exemplum de istiusmodi genere hominũ pro incipiẽtiũ cautione dixisse sufficiat, quo pateat euidentius, quanta mala ociositas secũdũ scripturæ sententiã in monachi mẽte parturiat, vel quẽadmodum corrumpant bonos mores colloquia mala.

Diuersa testimonia de Salomone contra acediam Cap XXI.

QVod ociositatis vitium etiam sapientissimus Salomon euidentissimè notat in multis, ita dicens, Qui sectatur ocium replebitur paupertate vel visibili scilicet vel inuisibili, qua necesse est ociosum quenquam & diuersis vitiis inuolutum teneri, & alienũ semper existere à contemplatione Dei vel diuitiis spiritalibus, de quibus beatus apostolus. Quia in omnibus, inquit, diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia. De hac autẽ ociosi paupertate alibi quoq; ita scribitur. Et vestietur concisa veste, & pannosa omnis somniculosus. Sine dubio enim non merebitur illo incorruptionis vestimento ornari, de quo apostolus præcipit: induite vos dominum Iesum Christum, & iterum: induti lorica iustitiæ, & charitatis: & de quo etiam dominus ad Hierusalẽ loquitur per prophetam: Exurge Hierusalẽ, induere vestimentis gloriæ tuę. Quisquis somno ocij vel acediæ superatus, non industriæ suæ labore, sed inertiæ pannis operiri maluerit, quos abscidens de perfecta plenitudine & corpore scripturarum non vestimentũ glorię nec decoris, sed ignominiosum excusationis velamen suæ coaptabit ignauiæ. Solẽt enim hi qui sunt hac segnicie dissoluti, nolentes opere manuum suarum sustentari, quod apostolus indesinenter exercuit vel nobis exercere præcepit, quibusdam vti testimoniis scripturarum, quibus quoddam inertiæ suæ velamen imponant: dicentes scriptum esse: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Et meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Sed hæc testimonia

panni quidam sunt de solida euangelicæ lectionis plenitudine abscisi, & ad hoc assuuntur, vt contegant potius ignominiam ociositatis ac verecundiæ nostræ, quàm vt calefaciāt & exornent nos illa preciosa veste perfectaq; virtutum quam in Prouerbiis mulier illa sapiens quæ fortitudine & decore induta est vel sibi vel viro suo fecisse describitur, de qua etiam consequenter infertur. Fortitudine & decore induta est & letata est in diebus nouissimis. De hoc inertiæ morbo rursus idem Salomon ita commemorat. Vię nihil operantium stratæ sunt spinis, id est illis ac similibus vitiis quæ apostolus in superioribus de ocio pullulare præfatus est. Et iterum. In desideriis est omnis ociosus. De quibus apostolus commemorauit dicens: Et nullius aliquid desideretis. Et ad extremum. Multa mala enim docuit ociositas: Quæ euidenter apostolus in his quæ suprà exposuimus enumerauit dicens: Nihil operantes, sed curiosè agẽtes: Huic quoq; vitio subiunxit aliud. Et operam detis vt quieti sitis Et deinde, vt vestra negotia agatis, & vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Quos etiam inordinatos ac rebelles notat, ab his studiosos quosq; segregari præcipiens. Vt subtrahatis vos inquit ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis.

Quod per Aegyptum fratres ita suis manibus operantur, vt non solum propriis necessitatibus satisfaciant, sed etiam his qui in carceribus sunt subministrent. Cap. XXII.

HIs itaq; exemplis per Aegyptū patres eruditi, nullo modo ociosos esse monachos ac pręcipuè iuuenes sinunt, actum cordis ac profectum patientiæ & humilitatis sedulitate operis metientes, & non solum à nullo quicquam ad vsum victus sui accipere patiuntur, sed etiam de laboribus suis non tantum superuenientes ac peregrinos reficiunt, verumetiā per loca Libyæ, quę sterilitate ac fame laborant, nec non etiam per ciuitates his qui squalore carcerum contabescunt, immanem conferentes dirigunt alimoniæ victusq; substantiam, de fructu manuum suarum rationabile ac verum sacrificium domino tali oblatione se offerre credentes.

Quòd ocij causa faciat in partibus occidentis non esse cœnobia monachorum Cap. XXIII.

HInc est quòd in his regionibus nulla videmus monasteria tanta fratrum celebritate fundata, quia nec

operum

operum suorum facultatibus fulciuntur, vt possint in eis iugiter perdurare, & si eis suppeditare quoquo modo valeat sufficientia victus vlterius largitate, voluptas tamen ocij & peruagatio cordis diutius eos in loco perseuerare non patitur. Vnde hæc est apud Aegyptum ab antiquis patribus sancta sententia, operantem monachum dæmone vno pulsari: ociosum verò innumeris spiritibus deuastari.

De abbate Paulo, qui singulis annis omne opus manuum suarum igne supposito concremabat. Cap. 24.

DEnique abbas Paulus probatissimus patrum, cum in eremo vastiore cõsistens, quæ Porphyrio nuncupatur, palmarum fructibus, & horto modico securus, haberet sufficientem alimoniæ suæ victusq; substantiam, nec posset aliquid aliud vnde sustentaretur, operis exercere, eo quòd ab oppidis & habitabili terra septem mansionibus vel eo amplius deserti illius separaretur habitatio, plusq; expeteretur pro mercede vecturæ, quàm valere posset precium operis desudati, collectis palmarum foliis, quotidianum pensum, velut exinde sustẽtandus à semetipso iugiter exigebat. Cunque opere totius anni antrum eius fuisset impletũ, id quod sollicita cura laborauerat singulis annis supposito igne concremabat: interim probans sine opere manuum nec in loco posse monachum perdurare: nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere: vt cum hoc fieri nequaquã necessitas victus exigeret: pro sola purgatione cordis & cogitationum soliditate ac perseuerantia cellæ, velle acidiæ ipsius, dæmonumque victoria & expugnatione perficeret.

Verba abbatis Moysi quæ dixerat mihi de remedio acediæ. Cap. 25.

CVm incipiens in eremo commorari abbati Moysi omnium sanctorũ summo: dixissem me ęgritudine acedię hesterno die grauissimè fuisse confectum, nec ab ea potuisse alias liberari, nisi ad abbatem Paulum protinus cucurrissem, ille: Nõ te ab ea liberasti, sed magis ei te addictũ ac subditum præbuisti. Grauius enim te vt desertorem ac fugitiuum deinceps aduersarius impugnabit: quem de conflictu superatum protinus aufugisse conspexit: nisi de cætero commissa congressione, ne desertione cellæ, vel somni torpore ingruentes æstus eius ad horam euaporare malueris: sed tolerantia potius & conflictu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum est acediæ impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.

Libri decimi de spiritu acediæ finis.

LIBER

LIBER VNDECIMVS DE SPIRITV COENODOXIAE.

CAPVT PRIMUM.

SEptimum nobis certamen est contra spiritum Cœnodoxiæ, quam nos vanã siue inanem gloriam possumus appellare, multiforme varium atq; subtile, ita vt quibuslibet perpicacissimis oculis non dicam caueri, sed peruideri deprehendique vix possit.

Quòd Cœnodoxia non solum in parte carnali sed etiam in spiritali monachum pulset. Cap. II.

NOn solum enim vt cætera vicia in parte carnali, sed etiam in spiritali monachum pulsat, subtiliore se nequitia ingerens menti, ita vt qui non potuerint carnalibus vitiis decipi, spiritualibus successibus acrius saucientur: tantoque est perniciosior ad conflictum quanto obscurior ad cauendum. Omnium namque vitiorum manifestior apertiorque congressus est, & in vnoquoque eorum condictione rigida confutatus incentor inualidior factus abscedet, victoremque suum deiectus aduersarius deinceps infirmior attemptabit. Hic vero morbus cum pro elatione carnali pulsauerit mentem, & fuerit responsionis scuto repulsus, rursus vi quæ multiformis nequitia priore habitu personaque mutata sub virtutum specie victorem confodere & iugulare pertemptat.

Quàm Cœnodoxia multiplex sit ac multiformis. Cap. III.

ETenim cætera vicia seu perturbationes vniformes ac simplices esse dicuntur, hæc vero multiplex & multiformis ac varia vndique bellatori & ex omni parte victori occurrens Nam & in habitu & in forma, in incessu, in voce, in opere, in vigiliis, in ieiuniis, in oratione, in remotione, in lectione, in scientia, in taciturnitate, in obedientia, in humilitate, in longaminitate, militem Christi vulnerare conatur, & velut quidam perniciosissimus scopulus tumentibus vndis obtectus, improuisum ac miserabile naufragium secundo nauigantibus vento dum non cauetur nec præuidetur, importat.

Quomodo monachum Cœnodoxia à dextris & à sinistris impugnet. Cap IIII.

ITaq, via regia volentem incedere per arma iustitiæ quæ à dextris sunt & à sinistris, oportet apostolica disciplina

transire per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, & tanta cautione inter tumentes temptationum fluctus gubernante discretione & flante nobis spiritu Domini, iter dirigere virtutis, vt dextra leuaq; si paululum deflectamus, sciamus nos perniciosis mox cautibus illidendos. Ideoque per sapientissimum Salomonem. Ne diuertaris ad dexteram neque ad sinistram, id est, ne tibi de virtutibus blandiaris, & dextris successibus ac spiritualibus extollaris. nec deflectens ad sinistrum tramitem vitiorum, secundum apostolum gloriã tibi ex eis in tua confusione conquiras. Nam cui sub specie succinctæ vestis ac nitidæ Cœnodoxia non potuit generari, pro squalida & inculta ac viliore conatur inferri. Quem non potuit per honorem deiicere, humilitate supplantat. Quem scientiæ & elocutionis ornatu nequiuit extollere, grauitate taciturnitatis elidit. Si ieiunet in palam gloria vanitatis pulsatur. Si illud contemnendæ gloriæ causa contexerit, eodem vitio elationis obtunditur. Ne vanæ gloriæ contagio maculetur, orationes prolixas sub fratrum vitat celebrare conspectu, & quod eas latenter exerceat: nullumque habeat conscium facti non effugit aculeos vanitatis.

Qua comparatione monstretur natura Cœnodoxiæ. Cap. V.

PVlchræ seniores nostri naturam morbi huius in modum cepæ bulborumque describunt, quæ vno decorticata tegmine, alio rursum inueniuntur induta, totiensque reperiuntur obtecta, quotiens fuerint expoliata.

Quòd Cœnodoxia nec beneficio solitudinis extinguatur. Cap. VI.

IN solitudinem quoq; cunctorum mortalium consortia gloriæ causa fugientem, persequi non desistit. Quantoque amplius vniuersum quis vitauerit mundum, tanto eum acrius insequitur. Alium quòd patientissimus sit operis ac laboris, alium quod ad obediendum promptissimus, alium quod humilitate cæteros præponderet, conatur extollere. Alius scientiæ, alius lectionis, alius vigiliarũ prolixitate temptatur. Nec alias quemquàm hic morbus nisi suis nititur virtutibus sauciare, in his offendicula tẽdens interitus, in quibus vitæ stipendia cõquiritur. Volentibus quippe iter pietatis ac perfectionis incedere, non alibi inimici insidiantes, nisi in via qua ambulant laqueos deceptionis abscondunt, secundum illam Beati Dauid sententiam, in via hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi, vt in hac

hac ipsa scilicet virtutum via qua gradimur tendentes ad brauium supernæ vocationis nostris elati successibus corruamus, obligatisque pedibus animæ nostræ concidamus Cœnodoxiæ laqueis compediti. Et ita fit vt qui aduersarij conflictu non potuimus superari, nostri triumphi sublimitate vincamur, seu certè quod est etiam aliud deceptionis genus, vt excedentes continentiæ vel nostræ possibilitatis modum, perseuerantiam nostri cursus infirmitate corporis intercedente perdamus.

Quòd Cœnodoxia cum deiecta fuerit acrius resurgat ad luctamen. Cap. VIII

OMnia vitia superata marcescunt, & deuicta per singulos dies infirmiora redduntur, & vel loco vel tempore minuuntur atque deferuent, seu certe à contrariis virtutibus dissidentia vel cauentur facilius vel vitantur, hoc vero deiectum acrius resurgit ad luctam, & cum putatur extinctum sua morte viuacius conualescit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare solent quos in certamine superarint, hoc verò suos victores acrius insectatur. Quantoque fuerit validius elisum, tanto vehementius victoriæ ipsius elatione congreditur. Et hæc est subtilis inimici versutia, vt militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis superare non potuit.

Quòd Cœnodoxia nec eremo nec ætate deferueat. Cap. VIII.

ALia interdum vitia, sicut diximus, etiam locorum beneficio conquiescunt, & materia peccati vel oportunitate eius & occasione subtracta lentescere solent & minui, hoc vero cum fugiente deserta penetrat, nec loco nouit excludi, nec extrinsecus materia subtracta marcescere. Non enim aliunde quàm virtutum eius quem impetit successibus animatur. Quædam etiam processu temporis vt præfati sumus interdum molliuntur atque vanescunt, huic longæuitas nisi fuerit industria solerti ac prudenti discretione fundata, non solum non officit, verumetiam maiora nouit fomenta congerere vanitatis.

Quòd Cœnodoxia periculosior sit virtutibus mixta Cap. IX.

POstremo cæteræ perturbationes à contrariis sibi virtutibus dissidentes, & ex aperto tanquàm die claro bellantes & superantur facilius & cauentur, hæc autem virtutibus inserta & aciei permixta velut in nocte cæca dimicans, atrocius inopinatos decipit & incautos.

Exemplum regis Ezechiæ quemadmodum telo Cœnodoxiæ deiectus fuerat. Cap. X.

ITa nanq; Ezechiam regem Iudæ virum in omnibus consummatæ iustitiæ, & sanctarum scripturarum testimonio comprobatum: post innumera virtutum præconia vno elationis telo legimus fuisse deiectum, & qui internetionem centum octoginta quinq; milium de exercitu Assyriorum, angelo sub nocte vastante vna præce valuit impetrare, vanitatis gloriatione superatur Cuius vt prætercam virtutum tam prolixum catalogum quem replicare perlongum est, hoc vnum dicam. Qui post interdictum terminum vitæ mortisque diem Domini sententia præfinitum, quindecim annis vitæ metas excedere vna oratione promeruit, sole per decem gradus quos ad occasum tendens iam illustrauerat reuertente, qui lineas quas abscessu eius vmbra subsequens occuparat, suo rursum reditu fugans duplicatum diem vniuerso orbi contra fixas naturæ legis inaudito miraculo præbuit, post tanta tamque incredibilia signa, post tam immania documenta virtutum, qualiter fuerit successibus suis elisus, audi scripturam narrantem. In diebus inquit, illis ægrotauit Ezechias vsq; ad mortẽ, & orauit Dominum & exaudiuit eum & dedit ei signum, illud scilicet quod legimus de solis datum esse reditu per Ysaiam prophetam in quarto regnorum libro: sed non inquit secundum beneficia quæ acceperat retribuit: & , quia eleuatum est cor eius, & facta est contra eum ira, & contra Iudam & Hierusalem: humiliatusque est postea eo quòd exaltatum esset cor eius, tam ipse quã habitatores Hierusalem, & idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ. Quam perniciosus quàm grauis est elationis morbus? Tantæ iustitię, tantę virtutes, tanta fides atq; deuotio: quæ naturam ipsam ac totius mundi leges immutare meruerunt, vna elatione depereunt, ita vt vniuersis virtutibus suis ac si non fuissent obliuioni traditis iram Domini confestim suscepisset, nisi eam resumpta humilitate placasset, vt qui de tam excelso meritorum fastigio elatione impellente, deciderat, non nisi per eosdẽ rursum humilitatis gradus ad amissum culmen ascenderet Vis aliud quoque exemplum similis ruinæ percipere?

Exemplum regis Oziæ eiusdem morbi labe superati. Cap. XI.

OZias huius quem cõmemorauimus regis attauus, in omnibus quoq; ipse scripturæ testimonio collaudatus,

tus, post ingentia virtutum suarum præconia, post innumeros triumphos quos deuotionis ac fidei suæ merito perpetrauit, disce qualiter sit vanæ gloriæ elatione deiectus. Et egressum est, inquit, nomen Oziæ propter quod auxiliaretur ei Dominus & corroborasset illum. Et cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum. & neglexit Dominum Deum suum. Cernis aliud exemplum ruinæ grauissimæ, & conspicis duos viros tam iustos, tamque perfectos triumphis suis atque victoriis fuisse confectos. Vnde videtis quàm perniciosi rerum secundarum soleant esse successus, ita vt qui non potuerunt aduersis frangi, prosperis si incauti fuerint acrius elidantur, & qui in conflictu atque acie mortis euaserunt discrimina, tropheis propriis triumphisque succumbant.

Diuersa testimonia contra Cœnodoxiam. Cap. XII.

IDeo Apostolus monet Nolite fieri inanis gloriæ cupidi. Et Dominus Phariseos castigans Quomodo, inquit, vos potestis credere qui gloriam abinuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est non quæritis? De his & Beatus Dauid cum interminatione dicit. Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent.

Quibus modis Cœnodoxia monachum pulset. Cap. XIII.

SOlet etiam incipientium mentes, & eorum qui minus adhuc vel virtute animi vel sciẽtia profecerint, aut propter sonum vocis extollere, quid scilicet modulatius psallant, aut quid sint exesis carnibus vel corpore lautiores, aut quid parentes diuites aut nobiles habeant, vel quid militiam honoresque contempserint. Interdum etiam dignitates & opes quæ forte nec appræhendi quidem aliquando potuissent, persuadet quempiam perfacilè fuisse adepturum si perseuerassent in seculo, vana spe etiã de incertis inflans eum, & de his quæ nunquã possedit, velut qui ea contempserit gloria vanitatis extollens.

Quemadmodum clericatus gradum suggerat ambiendum.
Cap. XIIII.

NOnnunquàm verò clericatus gradum & desiderium presbyterij vel diaconatus immittit. Quem si vel inuitus fuisset adeptus, tanta expleturum sanctitate ac rigore depingit, vt cæteris quoq; sacerdotibus præbere potuerit sanctitatis exempla, dein multos non solum conuersationis forma, verumetiã doctrina sua sermoneq; lucraturum. Facit etiã in solitudine vel in cellula cõmoratẽ, diuersorum

domos ac monasteria mente atque animo circumire, & plurimorum conuersiones sub incitamento imaginariæ exhortationis acquirere. Agitur ita infelix anima tali vanitate velut profundissimo sopore delusa, vt plerunque huiuscemodi cogitationum illecta dulcedine, & his oppleta simulacris, ne præsentes quidem actus vel fratres valeat contemplari, dum his quæ cogitationum peruagatione vigilans somniauit, delectatur inhærere quasi veris.

Quomodo Cenodoxia mentem inebriet Cap. XV.

MEmini cuiusdam senis cum in eremo Scithij commorarer. Qui cum ad cellam cuiusdam fratris gratia visitationis adueniens ostio approximasset, audissetque eum obmurmurantem intrinsecus, paululum substitit, cognoscere volens quidnam de scripturis legeret, vel sicut & moris, operans memoriter recenseret. Cumque piissimus explorator aure diligēter applicita curiosius auscultaret, ita eum repperit huius spiritus impugnatione pellectum, vt in ecclesia facere se crederet exhortatorium plebi sermonem. Cumque subsistens senex audisset eum finisse tractatum, & mutato rursum officio celebrare velut diaconum cathecuminis missam, tunc demum pulsauit ostium. Qui egressus occurrensque seni veneratione solita, introducensque eum quam olim venerit cogitationum suarum conscientia remordente perquirit, ne scilicet diutius stans ad ostium iniuriam pertulisset. Iocularitèr senex grateque respondit: modo, inquiens, veni, quando tu missam cathecuminis celebrabas.

Quòd aliter vitia curari non possint nisi eorum radices & causa fuerint publicatæ. Cap. XVI.

HAec idcirco inserere huic opusculo necessarium duxi, vt de impugnationum vi atque ordine vitiorum quibus miserabilis anima laceratur, non solum ratione sed etiam exemplis instructi, ad deuitandos laqueos & multiplices decipulas inimici cautiores esse possimus. Ita nanque indifferenter hæc ab Aegyptiis patribus proferūtur in medium, vt omnium vitiorum certamina vel illa quæ patiuntur vel illa quæ passuri sunt iuniores relatione sua tanquàm qui adhuc ea sustineant apud eos detegant atq; denudent, quo exponentibus eis illusiones omnium passionum quicunq; incipientium sunt ac feruentium spiritu, colluctationum suarum arcana cognoscant, & ea tanquàm in speculo cōtemplātes, & causæ vitiorū quibus pulsantur, & remedia

media doceantur, futurorum quoque certaminum congressibus antequàm superueniant eruditi, qualiter præcauere & occurrere eis vel cõfligere debere instruãtur. Vt solẽt peritissimi medicorũ nõ solũ mederi pręsentibus morbis, verũetiam futuris peritia sagaci occurrere, eosq; pręceptis vel poculis salutaribus præuenire, ita hi quoq; verissimi animarũ medici emersuras valitudines cordiũ spiritali collatione velut quodam cœlesti antidoto prænecãtes, in iuniorũ mentibus nõ patiuntur adolescere, aperiẽtes eis & causas imminentium passionum & remedia sanitatum

Quòd monachus debet vitare mulieres & episcopos. Cap. XVII.

QVapropter hæc est antiquitus patrum permanens nunc vsque sententia, quam proferre sine mea confusione non potero, qui nec germanam vitare p tui nec episcopi euadere manus, omnimodis monachum fugere debere mulieres & episcopos Neuter enim sinit eum quem semel suæ familiaritati deuinxerit, vel quieti cellulæ vlterius operam dare, vel diuinæ theorię per sanctarum rerum intuitum purissimis oculis inhærere

Remedia quibus Cœnodoxiam vitare possimus?

Cap. XVIII.

IDeoq; athelita Christi qui verum ac spiritalem agonem legitime certare desiderat, hanc multiformem variamq; bestiam omnimodis superare festinet. Quam nobis ex omni parte velut multiplicem nequitiam occurrentem tali remedio poterimus euadere, vt cogitantes illud Dauidicum elogium: Dominus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent, primitus nihil proposito vanitatis & inanis gloriæ capessendæ gratia nosmetipsos facere permittamus. Deinde ea quæ bono initio fecerimus obseruatione simili custodire nitamur, ne omnes laborum nostrorum fructus post irrepens cenodoxiæ morbus euacuet. Quicquid etiam in conuersatione fratrum minime communis vsus recipit vel exercet, omni studio vt iactantiæ deditum declinemus, & ea quæ nos possunt inter cæteros notabiles reddere ac veluti solis facientibus laus apud homines sit conquirenda vitemus. His enim vel maxime indiciis cœnodoxiæ letale contagium nobis inhærere monstrabitur. Quod facillime poterimus effugere, si consideremus non solum fructum laborum nostrorum nos penitus amissuros quoscunq; cœnodoxię proposito fecerimus, sed etiam reos magni criminis factos æterna supplicia velut sacrilegos solu-

turos, vtpote qui ad iniuriam Dei opus quod eius obtentu nos oportuit agere hominum gratia maluimus exercere, ab eo qui occultorum est conscius, homines Deo, & gloriam mundi gloriæ Domini prætulisse conuicti.

De spiritu Cenodoxiæ libri vndecimi finis.

LIBER DVODECIMVS DE SPIRITV SVPERBIAE.

Caput I.

OCtauum quod & extremum aduersus spiritum superbiæ nobis certamen est. Qui morbus licet vltimus sit in conflictu vitiorum, atque in ordine ponatur extremus, origine tamen & tempore primus est sæuissima & superioribus cunctis immanior bestia, perfectos maxime temptans, & propemodum iam positos in consummatione virtutum morsu diriore depascens.

Quòd superbiæ duo sint genera Cap. II.

CVius duo sunt genera. Vnum hoc quod diximus spiritales viros summosque pulsari, aliud quod etiam incipientes carnalesque complectitur. Et licet vtrumque superbiæ genus tam in Deum quàm in homines noxia inflet elatio, tamen illud primum specialiter refertur ad Deum, secundum ad homines propriè pertinet Cuius originem ac remedia in posterioribus libelli huius donante Deo in quantum possumus exequemur. Nunc de illo priore quo præfati sumus perfectos præcipue tentari, propositum nobis est pauca disserere.

Quòd superbia omnes pariter virtutes auferat. Cap. III.

NVllum est igitur vitium aliud quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaq; iustitia & sanctitate hominem expoliet ac denudet vt superbiæ malum, tanquàm generalis quidam ac pestifer morbus non vnum membrorum partemue eius debilitare contentus, sed solidum corpus letali corrumpit exitio, & in virtutum iam fastigio collocatos grauissima ruina deiicere ac trucidare conatur. Omne nanque vitium suis est terminis & fine contentum, & licet contristet alias quoque virtutes, contra vnam tamen principaliter tendit, eamq; specialiter opprimit & impugnat. Et

vt hoc ipſum quod dicimus clarius poſsit intelligi, gaſtrimargia, id eſt, appetitus ventris ſeu concupiſcentia gulæ temperantiæ rigorem corrumpit, caſtitatem libido contaminat, ira patientiam vaſtat, vt nonnunquam vni quis deditus vitio aliis virtutibus non penitus deſtituatur, ſed illa tantum virtute truncata quæ ediuerſo æmulo repugnante ſuccumbit, reliquas poſsit vel ex parte retinere, hæc vero cum infelicem poſſederit mentem, vt quidam ſæuiſsimus tyrannus ſublimiſsima capta arce virtutum vniuerſam funditus ciuitatem diruit atque ſubuertit. Excelſa quondam ſanctitatis mœnia vitiorum ſolo coæquans atque permiſcens, nullam deinceps imaginem libertatis animæ ſibi ſubditę ſupereſſe concedit. Quantoque cæperit ditiorem, tanto grauiori ſeruitutis iugo ſubditum vniuerſis virtutum facultatibus crudeliſsima deprędatione nudabit.

Quòd ob ſuperbiam lucifer ille de archangelo factus eſt diabolus. Cap. LIII.

ET vt grauiſsimæ tyrannidis eius potentiam agnoſcamus, angelum illum qui præ nimietate ſplendoris ac decoris ſui lucifer nuncupatus eſt, nullo quàm hoc vitio deiectum cœlitus inuenimus, & ex illa beata ſublimitate angelorum telo ſuperbiæ vulneratum ad inferna fuiſſe collapſum. Si igitur tanta virtute tantæ potentiæ prærogatiua decoratum vna elatio cordis potuit de cœleſtibus ad terrena deuoluere, qua nos obſeruantia carnis fragilitate circumdatos cauere oporteat, ipſius ruinæ magnitudo demonſtrat. Quemadmodum vero huius morbi virus pernicioſiſsimum deuitemus inſtrui poterimus, ſi ruinæ ipſius cauſas atque originem perſequamur. Nunquàm enim curari languor, nec remedia poterunt malis valitudinibus exhiberi, niſi prius inquiſitione ſagaci origines earum inueſtigentur & cauſę. Hic nanque indutus diuina claritate, & inter cæteras ſupernas virtutes conditoris largitate præfulgens, ſplēdorem ſapientiæ & virtutum pulchritudinem qua ornabatur gratia creatoris, naturæ ſuæ potentia non munificentiæ illius beneficio ſe credidit obtinere. Et ob hoc elatus tanquam quid ad perſeuerantiā puritatis huius diuino non egeret auxilio Deo ſe ſimilem iudicauit, vtpote qui nullius indigeret quemadmodū Deus liberi ſcilicet arbitrij facultate confiſus, per illā credens affluenter omnia ſibimet ſuppeditari, quæ ad conſummationē virtutum vel perhennitatem ſummæ beatitudinis pertinerent. Hæc ei ſola cogitatio

tatio facta prima ruina est. Ob quam desertus à Deo quo se credidit non egere, instabilis repente & n ta undus effectus, & infirmitatem propriæ naturæ persentit, & beatitudinem qua Dei munere fruebatur amisit. Et quia dilexit verba præcipitationis, quibus dixerat, in cœlum conscendā: & linguam dolosam qua vel de se dixerat, ero similis altissimo, vel de Adã & Eua, Eritis sicut dij, propterea Deus destruet illum in finem euellet eum & em g ab t de tabernaculo suo, & radicem eius de terra viuent um. Tunc ruinam eius videntes iusti timebunt, & sup e m ridebunt dicentes, quod etiam sine fine ad hos qui se sine protectione auxilioque Dei summum bonum perficere posse confidunt, iustissimè dirigetur. Ecce homo qui nō posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & præualuit in vanitate sua.

Quòd fomites vitiorum omnium de superbia pullulent.

Caput V.

HAec est primæ ruinę causa & origo principalis morbi. Qui rursum per illum qui fuerat à se dictus in prothoplastum serpens, infirmitates omnium vitiorum & materias germinauit, Dum enim gloriam deitatis arbitrij libertate & industria sua credidit se posse conquirere, etiam illam perdidit quam adeptus fuerat gratia conditoris.

Quòd superbiæ vitium sit in ordine colluctationis extremum, tempore tamen & origine primum sit. Cap VI

ITaque exemplis ac testimoniis scripturarum manifestissime comprobatur, superbiæ labem cum posterior sit in ordine conflictuum, origine tamen anteriorem esse, omniumque peccatorum & criminum esse principium, nec sicut cætera vitia solummodo contrariam sibi virtutem, id est humilitatem tantum extinguere, verumetiam cunctarum simul interemptricem esse virtutum, nec mediocres tantum prauosque temptare, sed maxime in fortitudinis culmine consistentes. Ita enim de hoc spiritu propheta commemorat. Et escæ eius electæ, Ideoque beatus Dauid licet tanta circumspectione cordis sui custodiret arcana, vt ad eum quem secreta conscientiæ suæ non latebant audenter proclamaret, Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me, nisi humiliter sentiebam, & iterum, non habitabit in medio domus meæ faciens superbiā, sciens tamen quàm difficilis sit etiam perfectis ista custodia, non

de sua

de sua tantum præsumit industria, sed orans domini implo rat auxilium, vt huius inimici telum posit insauciatus euadere dicens: Non veniat mihi pes superbiæ, pauens ac metuens ne in illud incidat quod dicitur de superbis. Deus superbis aduersatur. Et iterum. Immundus est apud Deum omnis qui exaltat cor suum.

Quod tantum sit malum superbiæ vt ipsum Deum aduersarium habere mereatur. Cap. VII.

QVantum est malum superbiæ, vt non angelum non alias virtutes sibi contrarias, sed ipsum Deum aduersarium habere mereatur: Notandum siquidem est, quòd nequaquàm dixerit super his qui cæteris sunt vitiis inuoluti quod habeant sibi Deum resistentem, id est gastrimargis, fornicariis, iracundis seu philargyris aduersatur, sed solis superbis. Illa nanque vitia vel in vnumquemque delinquentium tantummodo retorquentur, vel in suos participes, id est in alios homines videntur admitti, hæc vero proprie pertingit ad Deum, & idcirco eum specialiter digna est habere contrarium.

Quemadmodum Deus superbiam Diaboli virtute humilitatis extinxerit, & diuersa super hoc testimonia, Cap. VIII.

IDeoq; vniuersitatis creator & medicus Deus, causam principiumq; morborum superbiã esse cognoscens, contrariis sanare contraria procurauit, vt ea scilicet quæ per humilitatem resurgerent: Ille namque dicit: In cœlum conscendam Hic dicit, Humiliata est in terra anima mea. Ille dicit: Et ero similis altissimo, Hic cum esset in forma Dei exinaniuit semetipsum formã serui accipiens, humiliauitq; se factus obediens vsq; ad mortem. Ille dicit: Super astra Dei exaltabo solium meum. Iste dicit, Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Ille dicit: Nescio dominum, & Israel non dimittam. Iste dicit: Si dixero quia non noui eum ero similis vobis mendax, sed noui eum, & mandata eius seruo: Ille dicit: Mea sunt flumina, & ego feci ea. iste dicit: Non possum ego à meipso facere quicquam, sed pater meus in me manens ipse facit opera. Ille dicit: Mea sunt omnia regna mundi & gloria eorum, & cui voluero do ea. Iste cum diues esset, pauper effectus est, vt eius inopia nos diuites redderemur Ille dicit: Sicut colliguntur oua quæ derelicta sunt, sit vniuersã terrã ego congregaui, & non fuit qui moueret pennã & aperiret os & ganniret: Iste dicit: Similis factus sũ pellicano solitario, vigilaui & factus sum sicut

cut passer solitarius in tecto. Ille dicit: Exiccaui vestigio pedum meorum omnes riuos aggerum. Hic dicit: Nunquid non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquàm duodecim milia legiones angelorum? Si principalis ruinæ causam & salutis nostræ fundamenta perspeximus, à quo & qualiter vel ista facta sint, vel illa emerserint, quemadmodum deuitare tam atrocẽ mortem superbiæ debeamus: vel illius ruina vel huius doceamur exemplo.

Quemadmodum nos quoque superbiam superare possimus.
Cap. IX.

ITaque hunc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus euadere, si in singulis quibus senserimus nos virtutibus profecisse, illud Apostolicum dixerimus, non ego, sed gratia Dei mecum, & gratia Dei sum id quod sum, & Deum esse qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, dicente etiam ipso auctore salutis nostræ, Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Et, Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam. Et vanum est vobis ante lucem surgere. Quia non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei.

Quòd nemo possit perfectionem meritorum vel promissam beatitudinem suis tantum viribus obtinere. *Cap.* X.

NVllius nanque quamuis volentis & currentis tam idonea poteit voluntas esse vel cursus, vt carne spiritui repugnante circundatus valeat tantum perfectionis præmium & palmam integritatis ac puritatis attingere, nisi fuerit diuina miseratione protectus, vt ad illud quod magnopere vult, & quo currit, peruenire mereatur. Omne enim datum bonum & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Quid enim habes quod non accepisti? Quòd si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis?

Exemplum latronis siue Dauid vel vocationis nostræ ad Dei gratiam demonstrandam. *Cap.* XI.

SI enim vel illum latronem ob vnam confessionem introductum in Paradisum recordemur, intelligimus eum non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum, sed dono Dei miserentis adeptum. Vel si reminiscamur Dauid regis duo tam grauia tamque immania crimina vno pœnitudinis sermone deleta, nec hic videmus ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei

Dei gratiam ſuperabundaſſe, qui verè pœnitudinis occaſione accepta, tantam peccatorum materiam ſub vnius verbi plena confeſsione conſumpſit. Principium quoque diſcutientes vocationis ac ſalutis humanæ, qua non ex nobis nec ex operibus noſtris ſecundum Apoſtolum, ſed Dei ſumus dono gratiaque ſaluati, liquido poterimus aduertere quemadmodum perfectionis ſumma non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, qui nequaquam laborum vel curſus noſtri merito compenſante vitiorum, nos facit eſſe victores, nec æquiparante noſtræ voluntatis induſtria, tam arduum integritatis culmen ſubiugata qua vtimur carne conſcendere. Nulla ſiquidem corporis huius afflictio, nullaque cordis contritio ad capeſcendam veram illam interioris hominis caſtitatem poteſt eſſe condigna, vt tantam puritatis virtutem angelis ſolis ingenitam, cœlique vernaculam, nudo humano labore, id eſt, ſine adiutorio Dei valeat obtinere, quia totius bonitatis effectus ab illius profluit gratia, qui tantam perennitatem beatitudinis & immenſitatem gloriæ, exiguæ voluntati breuique ac paruo curſui noſtro, multiplica largitate donauit.

Quòd nullus ſit labor qui poſsit repromiſſæ beatitudini comparari. Cap. XII.

OMnis enim longæuitas vitæ præſentis, cum ad illam futuræ gloriæ perennitatem reſpexeris euaneſcit, & dolores cuncti contemplatione illius immenſæ beatitudinis effugantur, vt fumus ad nihil extenuati liqueſcunt, & nuſquam vt fauilla comparent.

Traditio ſeniorum de conſequenda puritate. Cap. XIII.

QVapropter iam tempus eſt, vt ipſis quibus tradunt verbis patrum ſententiam proferamus, eorum ſcilicet qui viam perfectionis & qualitatem eius non verborum iactantia depinxerunt, ſed potius re & opere ac virtute ſpiritus poſsidentes, experimentis eam propriis & exemplis certiſsimis tradiderunt. Aiunt itaque non poſſe ad purum quempiam carnalibus vitiis emundari, niſi vniuerſum laborem ſuum atque conatum ad tantæ perfectionis finem intellexerit non poſſe ſufficere, nec eam niſi miſeratione Dei & adiutorio comprehendi non tam ardentius inſtitutione quàm affectu atque virtute & experimentis propriis eruditus, agnoſcat. Ad capeſcenda nanque tam magnifica tamque præcelſa puritatis & integritatis præmia,

quantuſ

quantuslibet ieiuniorum, vigiliarum, lectionis & solitudinis, ac remotionis labor fuerit impensus, condignus esse non poterit qui hæc industriæ suæ merito vel laboris obtineat. Nunquàm enim diuinum munus labor proprius humanaue compensabit industria, nisi desideranti diuina fuerit miseratione concessum.

Quòd adiutorium Dei laborantibus tribuatur.
Cap. XIIII.

NEc hoc dico, vt humanos conatus euacuans ab industria & laboris intentione quemquam reuocare contendam. Sed plane constantissime non mea sed seniorum sententia definio, perfectionem quidem sine his omnino capi non posse, his autem solis sine gratia Dei posse eam à nemine consummari. Vt enim dicimus conatus humanos appræhendere eam per seipsos sine adiutorio Dei non posse, ita pronunciamus laborantibus tamen ac desudantibus misericordiam Dei gratiamque conferri, & vt verbis apostoli loquar volentibus & currentibus impartiri, secundum illud quod etiam in psalmo octogesimo octauo ex persona Dei cantatur. Posui adiutorium in potente, & exaltaui electum de plebe mea. Dicimus enim secundum saluatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à quærentibus inueniri, sed petitionem & inquisitionem & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id quid petimus dederit, vel aperuerit quod pulsamus, vel illud quod quærimus fecerit inueniri. Præstò est namque occasione sibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata, ad hæc omnia conferenda. Amplius enim ille quàm nos, perfectionem salutemque nostram desiderat & expectat. Et in tantum Beatus Dauid prouentum sui operis ac laboris propria tamen industria non posse nouerat obtineri, vt à Domino promereri directionem suorum operum iterata præce deposceret dicens. Et opera manuum nostrarum dirige super nos, & opus manuum nostrarum dirige. Et rursum: Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis.

A quibus perfectionis viam discere debeamus.
Cap. XV.

Ideo

IDeoque si ad veram consummationem virtutum volumus effectu & opere peruenire, illis debemus acquiescere magistris ac ducibus, qui hanc non vaniloqua disputatione somniantes, sed re atque experimentis apprehendentes nos quoque docere atque ad eam dirigere similiter possunt, & viam quemadmodum perueniamus ad eam certissimo tramite demonstrare, quique ad hanc fide se potius peruenisse quàm laborum merito testabantur. Quibus etiam hoc præcipuum sui cordis acquisita puritas conferebat vt magis magisque se deprimi peccatis agnoscerent: Tanta nanque in eis delictorum compunctio per dies singulos augebatur quanta puritas animi profecisset. Trahebantque iugiter ex imo corde suspiria, eo quòd semetipsos sentirent nequaquam posse delictorum neuos ac maculas deuitare, quæ eis per multiplices cogitationum minutias ingerebantur. Et ideo futuræ vitæ stipendia non operum sperare se merito, sed misericordia domini proclamabant, nihil sibi de tanta circumspectione cordis aliorum comparatione donantes quippe qui hanc ipsam non suæ industriæ sed diuinæ gratiæ ascribebant, nec blandientes sibi de inferiorum ac tepidorum negligentia, sed contemplatione potius illorum quos vere peccato carere, atque in regno cœlorum iam æterna beatitudine perfrui nouerant, humilitatem perpetuam conquirebant, atque ita consideratione hac & elationis ruinam pariter declinabant, & quo tenderent, vel quod dolerent semper inueniebant, intelligentes semetipsos ad illam puritatem cordis quam cupiunt, obsistente carnis sarcina peruenire non posse.

Non posse nos sine misericordia & inspiratione Dei ad ipsum laborem obtinendæ perfectionis accedere. Cap. XVI.

IGitur secundum traditiones & institutiones eorum sic ad eam festinare debemus ieiuniis, vigiliis, orationibus, contritioni cordis & corporis operam dantes, ne hæc omnia morbo hoc inflante euacuemus. Non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos vel labore nostro possidere non posse, sed ne hoc ipsa quidem quæ illius exercemus obtentu, id est labores conatusque nostros ac studia, sine diuinæ protectionis auxilio, inspirationisq; eius & castigationis atq; exhortationis gratia posse pe-

ſe perficere, quam ſcilicet cordibus noſtris vel per alium ſolet vel per ſemetipſum nos viſitans clementer infundere

Teſtimonia diuerſa quibus euidenter oſtenditur nihil poſſe nos quod ad ſalutem noſtram pertinet ſine adiutorio Dei perficere. Cap. XVII.

POſtremo inſtruat auctor ſalutis noſtrę, quid nos oporteat in ſingulis quibuſque quę gerimus, non modo ſentire ſed etiam confiteri. Non poſſum ego inquit à meipſo facere quicquàm, pater autem in me manens ipſe facit opera. Ille ex perſona hominis aſſumpti dicitur, nihil à ſemetipſo poſſe ſe facere, & nos cinis & terra in his quæ ad noſtram ſalutem pertinent arbitramur nos adiutorio domini non egere? Diſcamus itaq; & nos per ſingula noſtram ſimul infirmitatē & illius adiutoria ſentientes quotidie proclamare cum ſanctis. Impulſus verſatus ſum vt caderem, & Dominus ſuſcepit me. Fortitudo mea & laudatio mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Et niſi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitauerat in inferno anima mea Si dicebam motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine adiuuabat me. Secundū multitudinem dolorum meorū in corde meo, cōſolationes tuę lætificauerunt animam meam. Videntes etiam cor noſtrum in timore domini & patientia roborati dicamus. Et factus eſt Dominus firmamentum meum, & eduxit me in latitudine. Scientiam quoq; profectu operum intelligentes nobis augeri, dicamus. Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas, Quoniam in te eripiar à temptatione, & in Deo meo tranſgrediar murum. Dein ſentientes etiam noſmetipſos fortitudinem tolerantiæ conquiſiſſe, & in ſemita virtutum faciliùs ac ſine labore dirigi, dicamus. Deus qui præcingis me virtute, & poſuiſti immaculatam viam meam. Qui perficis pedes meos tanquam cerui & ſuper excelſa ſtatuens me. Qui doces manus meas ad prælium. Conſecuti etiam diſcretionem per quam roborari poſſimus aduerſarios noſtros elidere, proclamemus ad Deum. Diſciplina tua correxit me in finem, & diſciplina tua ipſa me docebit. Dilataſti greſſus meos ſubtus me, & non ſunt infirmata veſtigia mea, Et quia taliter ſum roboratus ſcientia tua atque virtute, inferam confidenter ea quæ ſequuntur, & dicam Perſequar inimicos meos, & compræhendam illos, & non conuertar donec deficiant Conteram illos nec poterunt ſtare, cadent ſubtus pedes meos. Rurſum infirmitatis

mitatis nostræ memores nec posse nos tam acerbos vitiorum hostes fragili carne circundatos sine illius adiutorio superare, dicamus. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos de affligentibus nos, & odientes nos confudisti. Sed etiam præcinxisti me virtute ad bellum, & supplantasti omnes insurgentes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti. Sed nec armis nostris posse nos vincere cogitantes, dicamus. Appræhende arma & scutum, & exurge in adiutorium mei, Effunde frameam, & conclude aduersus eos qui persequuntur me, dic animæ meæ salus tua ego sum. Et posuisti vt arcum æreum brachia mea, & dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me. Quia nec patres nostri in glàdio suo possederunt terram, & brachium eorum nõ saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis. Postremo vniuersa beneficia eius cum gratiarum actione mente sollicita perlustrantes, super his omnibus quòd vel pugnauimus, vel illuminationem scientiæ, vel disciplinam discretionis ab eo consecuti sumus, vel quòd suis nos armis instruxit, & virtutis cingulo communiuit, vel quòd inimicorum nostrorum nobis præbuit dorsum, & tribuit virtutem comminuendi eos vt puluerem ante faciem venti, intimo cordis affectu clamemus ad eum: Diligam te Domine virtus mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum & liberator meus, deus meus adiutor meus & sperabo in eum, protector meus & cornu salutis meæ & susceptor meus, laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero.

Quòd non solum in naturali conditione, sed etiam in quotidiana dispensatione Dei gratia muniamur. Cap. XVIII.

NOn solum pro his ei gratias referentes quòd vel rationabiles nos condidit, vel liberi arbitrij potestate donauit, vel baptismi largitus est gratiam, vel scientiam legis adiutoriumque concessit, sed etiam pro his quæ erga nos quotidiana eius prouidentia conferuntur, quod scilicet ab aduersariorũ nos insidiis liberat, quod cooperatur nobis vt carnis vitia superare possimus, quòd à periculis nos etiam ignorantes protegit, quòd à lapsu peccati communiuit, quòd adiuuat nos & illuminat vt ipsum adiutorium

nostrum, quòd non aliud quidam interpretari volunt quàm legem intelligere & agnoscere valeamus, quòd pro negligentiis delictisque nostris eius inspiratione latenter compungimur, quòd dignatione eius visitati saluberrimè castigamur, quòd ab eo nonnunquàm etiam inuiti trahimur ad salutem, postremo quia ipsum liberum arbitrium nostrum quod procliuius fertur ad vitia ad meliorem dirigit frugem, & ad virtutum viam instigationis suæ visitatione contorquet.

Quòd hæc fides ab antiquis patribus sit tradita de gratia Dei. Cap. XIX.

HAec est propriæ erga Deum humilitas, hæc est antiquissimorum patrum sincera fides, quæ penes successores eorum intemerata nunc vsque perdurat. Cui fidei virtutes apostolicæ quæ sæpenumero per eos manifestatæ sunt, non solum apud nos, sed etiam apud infideles & incredulos, indubitatum testimonium reddunt. Qui simplicem piscatorum fidem in corde simplici retinentes, non eam syllogismis dialecticis & Tulliana facundia spiritu concepere mundano, sed experimento vitæ sinceræ, actuque purissimo, correctione quoque vitiorum, & (vt verius dixerim) in ipsa perfectionis inesse naturam oculatis indiciis deprehenderunt, sine qua nec pietatis in Deum, nec purgatio vitiorum, nec emendatio morum, nec virtutum consummatio poterit appræhendi.

De eo qui propter blasphemiam traditus est immundissimo spiritui. Cap. XX.

NOui quendam de fratrum numero quem vtinam minime scissem, siquidem post hæc ordinis mei gradu se passus est prægrauari, qui probatissimo cuidam senum vitio carnis semetipsum grauissimo confessus est impugnari, nam contra vsum naturæ desiderio patiendi magis quàm inferendi ignominiam intolerabili æstu libidinis vrebatur, tum illum vt spiritalem verumq; medicum, interiorem causam morbi huius & originem protinus peruidisse. Qui grauiter suspirans, nequaquàm ait tam nequam spiritui tradi te Dominus permisisset, nisi aliquid blasphemasses in eum. Quo ille comperto, confestim procidit ad pedes eius in terram, summaque admiratione perculsus, tanquàm à Deo cernens arcana sui pectoris patefacta, confessus est in Dei se filiũ cogitatione impia blasphemasse. Vnde perspicuum est eum qui superbiæ spiritu possidetur, vel qui in Deum blasphe

blaſphemus exiſtit tanquàm qui irroget illi iniuriam à quo puritatis ſperanda ſunt dona, perfectionis integritate priuari, & ſanctificationem caſtimoniæ non mereri.

Exemplum Ioas regis Iudæ quo oſtenditur quid propter ſuperbiam meruerit. Cap. XXI.

LEgimus tale aliquid Paralipomenon libro. Ioas enim rex Iuda ſeptem annorũ ab Ioada pontifice aſcitus in regnum atq; in omnibus quoad vixit memoratus pontifex teſtimonio ſcripturæ laudatus eſt. De quo poſt obitum Ioiadæ audi quid ſcriptura commemorat, & quemadmodum elatus ſuperbia ignominioſè fuerit traditus paſsioni. Poſtquàm autẽ obiit Ioiada, ingreſsi ſunt principes Iudę, & adorauerunt regem. Qui delinitus obſequiis eorum acquieuit, & derelinquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruieruntq; lucis & ſcultilibus, & facta eſt ira magna contra Iudam & Hieruſalem propter hoc peccatum. Et poſt pauca. Cunq; euolutus eſſet annus aſcendit contra eum exercitus Syriæ, venitq; in Iudam & Hieruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atq; vniuerſam prædam miſerunt regi Damaſcum. Et certe cum permodicus veniſſet numerus Syrorũ, tradidit Dominus in manib. eorũ infinitam multitudinẽ, eo ꝙ dereliquiſſent Dominum deum patrum ſuorũ. In Ioas quoque ignominioſa exercuere iudicia, & abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis. Vides quàm flagitioſis ac ſordidis paſsionibus tradi mereatur ſuperbia? Qui enim elatus arrogantia vt Deum ſe paſſus eſt adorari, traditur ſecundum apoſtolum in paſsiones ignominiæ & in reprobum ſenſum, vt patiatur ea quæ non conuenit. Et quia dicente ſcriptura, immundus eſt apud deũ omnis qui exaltat cor ſuũ, iſte qui tumida cordis elatione inflatus eſt, turpiſsimæ confuſioni traditur deludendus, vt humiliatus taliter ſemetipſum eſſe vel immundicia carnis & conſcientia impuræ paſsionis immundum, quod animi ſui noluerat elatione ſentire, & vt carnis ignominioſa contagio patefaceret immundiciam cordis eius occultam quam ſuperbiæ malo contraxerat, ac manifeſta pollutione corporis ſui probaretur impurus, qui per elationem ſpiritus factum ſe non ſentiebat immundum.

Omnem animam ſuperbam ſubdi ſpiritualibus nequitiis illudendam. Cap. XXII.

QVibus manifeſtè probatur omnem animam quæ ſuperbiæ fuerit tumore poſſeſſa, intellectualibus Sy-

ris id est nequitiis ſpiritalibus tradi,eamq; paſsionibus carnis inuolui,vt ſaltem vitiis humiliata terrenis, immundam ſe carnaliter pollutamque cognoſcat, quæ tepore mentis erecta immundam ſe in conſpectu Dei per elationem cordis effectam intelligere ante non potuit, quo vel ſic humiliatus quis à priſtino tepore diſcedat, & ignominia carnalium paſsionũ deiectus atq; confuſus,ad ſpiritalem feruorem deinceps ſemetipſum ardentius conferre feſtinet.

Quòd perfectio attingi niſi humilitatis virtute non poßit. Cap. XXIII.

EVidenter itaque monſtratur,non poſſe quemquàm perfectionis finem ac puritatis attingere niſi per humilitatem veram, quam primitus fratribus reddens, Deo quoque in penetrabilibus cordis exhibeat, credens ſine protectione eius atque auxilio per ſingula ſibi momenta delato perfectionem quam cupit & ad quam magnopere curriſſe penitus obtinere non poſſe.

Quos ſpiritalis ſuperbia pulſet quoſq; carnalis. Cap XXIIII.

HVcuſque de ſpiritali ſuperbia qua diximus perfectos quoſq; pulſari, quantũ tenuitas ingenij noſtri præualuit donante Deo dixiſſe ſufficiat. Quod ſuperbiæ genus non multis cognitum nec expertum eſt, quia nec plures ſtudent perfectã cordis appræhendere puritatem, vt ad hos præliorum gradus valeant peruenire, nec præcedentium vitiorum quorum in ſingulis libellis naturam pariter remediaq; præmiſimus, procuratur vlla purgatio. Sed illos ſolummodo pulſare ſolet,qui deuictis ſuperioribus vitiis iam propemodũ ſunt in virtutũ culmine collocati. Quos quia lapſu carnali ſubtiliſsimus hoſtis ſuperare non quiuit: ſpiritali ruina deiicere ac ſupplantare conatur: per hanc illis vniuerſis veterum ſtipendiorum meritis multo labore quæſitis ſpoliare contendens. Cæterum nos qui adhuc terrenis ſumus paſsionibus inuoluti nequaquam hoc modo temptare dignatur,ſed craſsiore &,vt ita dixerim, carnali elatione ſupplantat. Et idcirco de hac qua maximè nos ſeu noſtræ menſuræ homines ac præcipuè iuniorum vel incipientium mentes periclitari ſolent, neceſſarium reor ſecundum promiſsionem noſtram pauca depromere.

Deſcriptio carnalis ſuperbiæ vel quæ mala in monachi mente parturiat. Cap. XXV.

HAec igitur quam diximus carnalis ſuperbia, cum tepido ac male arrepto renunciationis principio in monachi

nachi resederit mente, de pristino ac seculari eum tumore ad veram Christi humilitatem descendere non permittens, primum inobedientem eum reddit & asperum, deinde mitem atque affabilem esse non patitur, æqualem quoque fratribus fieri communemque non sinit, nec secundum Dei ac saluatoris nostri mandatum spoliari terrenis opibus nudarique concedit, & cum renunciatio nihil aliud sit, nisi mortificationis & crucis iudicium, nec valeat aliis inchoari vel consurgere fundamentis, quàm vt se non solum actibus huius mundi spiritualiter nouerit interemptum, verumetiam corporaliter quotidie credat esse moriturum, econtrario facit eum vitam sperare longæuã, infirmitates proponit ei prolixas & multas, confusionem quoq; incutit ac pudorem, si nudus effectus alienis & non propriis facultatibus ceperit sustentari, persuadet etiam multo esse melius victũ indumentumq́, sibi sua potius quàm aliena substantia ministrari, secundum illud scilicet, quod quemadmodum dictum sit tali hebetudine ac tepore cordis obtusi, ne intelligere quidem aliquando potuerunt. Beatius est magis dare quàm accipere.

Quod male fundatus quis ad deteriorem statum quotidie prolabatur Cap. XXVI.

TAli igitur diffidentia mentis obsessi, & à scintilla fidei qua visi fuerant in primordiis suæ conuersionis accensi, diabolica infidelitate reuocati, incipiunt pecunias quas ante dispergere ceperant diligentius custodire, & eas velut qui semel profligatas vlterius reparare non possint, auaricia vehementiore conseruant, seu quod est deterius ea quæ prius abiicerant resumentes, vel certe quod est tertium ac teterrimum nequitiæ genus quæ nec ante quidem possederant congregantes, nihil amplius egressi è seculo quàm nomẽ acquisisse tantummodo ac vocabulum monachi comprobantur. Super hæc igitur initia male vitioseq́; fundata necesse est vt vniuersa deinceps vitiorũ structura cõsurgat, nec quicquam supponi pessimis valeat fundamentis, nisi quod miserabilem animam ruina lugubriore prosternat.

Expositio vitiorum quæ per morbum superbiæ generantur. Cap XXVII.

TAlibus siquidem passionibus obdurata, atq; à detestabili tepore incipiens, necesse est vt deterius quotidie proficiat, & reliquã quoq; vitã suã deformiore fine concludat, dumq́; cupiditatibus pristinis oblectatur, ac secundum

Apostolum sacrilega Philargyria vincitur, ita eodem pronunciante de illa, & philargyria quæ est simulachrorũ seruitus, & iterum: radix enim inquit omnium malorum est philargyria, nunquã possit in corde suo humilitatẽ Christi simplicẽ veramq́, suscipere, cum vel de nobilitate natalium gloriatur, vel inflatur de seculi quã corpore non mente deseruit dignitate, vel pecuniis, quas ad ruinã suam retentat extollitur, per quæ iam non monasterij iugũ sustinere contentus est, nõ senioris vllius institui disciplina. Quisq; enim superbiæ morbo fuerit occupatus, non solum nullam subiectionis aut obedientiæ regulam custodire dignatur, verum ne ipsam auribus quidem suis doctrinam perfectionis admittit, tantumq́; concrescit in corde eius spiritalis verbi fastidiũ, vt cum forte talis fuerit oborta collatio, vno in loco stare nesciat eius obtutus, sed huc atq; illuc stupidus circunferatur intuitus, aliorsum & in obliquum quã moris est oculi defigãtur. Pro suspiriis enim salutaribus sputa de sicco gutture contrahuntur, excretiones etiam sine vlla interpellatione phlegmatis prouocãtur, digiti ludunt & in modum quiddam scribẽtis volitant atq; depingunt, & ita huc atque illuc vniuersa membra corporis cõmouẽtur, vt dum spiritalis agitatur collatio, totum se vel scatentibus vermibus vel acutissimis sudibus credat insidere, & quicquid simplex collatio ad ædificationem protulerit audiẽtium, ob suam sugillationẽ æstimet esse prolatum. Totoq́; tempore quo spiritalis vitæ examinatio ventilatur suis suspitionibus occupatus, non quid exinde ad profectum suum capere debeat aucupatur, sed causas cur vnumquodque sit dictum sollicita mẽte perquirit, vel quid eis possit obiicere tacita intra se cordis volutatione coniectat, vt nihil ex his quę saluberrimè sunt digesta penitus apprehendere aut in aliquo valeat emẽdari. Et ita fit vt non solum in nullo ei proficiat collatio spiritalis, verũetiam damnosa magis existat, efficiaturq́; causa maioris peccati. Dũ enim pro cõscientia sua totum cõtra se suspicatur esse prolatũ, vehementiori cordis obstinatione duratur, iræ quoq; stimulis acrius instigatur. Deinde post hæc excelsa vox, sermo rigidus, amara & turbulenta responsio, incessus erectus ac mobilis, lingua facilis, procax loquela; nec vnquam taciturnitatis amica, nisi cum contra fratrem rancorem quendam in suo corde conceperit, fitq́; silentium eius non cõpunctionis nec humilitatis vllius, superbiæ & indignationis indiciũ, ita vt quid

in co

in eo deteſtabilius ſit haud facilè diſcernatur, vtrum diffuſa illa petulanſq; lætitia, an dira hæc virulentaq; ſerietas. In illa nanq; ſermo non oportunus, riſus leuis ac fatuus, effrenata ac indiſciplinata cordis elatio, in iſta verò plenum virulentumq; ſilentium, & quod ob hoc tantum cōcipitur, vt aduerſus fratrē rancor taciturnitate ſeruatus protelari diutius poſsit, non vt ex eo virtus humilitatis ac patientiæ præbeatur. Et cum ipſe tumore poſſeſſus facilè cunctis triſticias inferat, atq; ad ſatisfactionē læſi fratris ſemet ipſum ſubmittere dedignetur, etiā ab illo ſibimet oblatam reſpuit atq; contēnit. Et non ſolum nulla fratris ſatisfactione compungitur atq; mollitur, verūetiam cur ab eo ſit in humilitate præuentus grauius indignatur. Fitq; ei ſalutaris humilitas ac ſatisfactio, quæ finem diabolicis intētionibus ſolet inferre, cauſa vehementioris incendij.

De fratris cuiuſdam ſuperbia. *Cap* XXVIII.

AVdiui in hac dūtaxat regione, quod horret pudetq; reuoluere, quendā iuniorū cū à ſuo increparetur abbate, cur humilitatē quā renūciās pro modico tēpore retētaret cœpiſſet excedere, ac diabolica inflari ſuperbia, ſumma cōtumacia reſpōdiſſe. Nūquid ob hoc memetipſum humiliaui præ tēpore, vt ſemper ſubditus ſim? Ad quod eius tam effrenatū ſceleſtūq; reſponſum, ita eſt ſenior obſtupefactus omniſq; eius interceptus eſt ſermo, velut qui ab illo ipſo antiquo lucifero verba hæc prolata nō ab homine percepiſſet, vt nullā vocē aduerſus tantā proteruiā de ore ſuo prorſus emittere niſi gemitus de corde tantūmodo ac ſuſpiria potuerit, illud ſolū tacitus intra ſemetipſum voluēs quod de Dño noſtro ſaluatore dicit, qui cum in forma Dei eſſet, humiliauit ſe factus obediens, non vt ille ait diabolico ſpiritu ac tumore poſſeſſus, pro tempore, ſed vſq; ad mortem.

Indicia quibus ſuperbia carnalis animæ ineſſe cognoſcitur. *Cap.* XXIX.

ET vt breuius ea quæ dicta ſunt de hoc ſuperbiæ genere perſtringamus, quædam ſigna eius in quantum poſſumus colligētes, vt his qui de perfectione ſitiunt erudiri, quodāmodo characteres eius de exterioris hominis motibus exprimamus, neceſſarium puto paucis eadem replicari, vt compendioſius agnoſcamus quibus eam diſcernere ac deprehendere valeamus indiciis, quo nudatæ atq; in ſuperficiem productæ paſsionis huius radices & oculatim deprehenſæ atque perfectæ, vel conuelli facilius valeāt vel vitari.

Tunc enim poterit pestifer morbus ad integrum declinari, cum contra ipsius perniciosos æstus & impetus noxios non sera obseruantia cum iam dominantur assumitur, sed cum præcedentes eius (vt ita dixerim) lineas agnoscentes prouida cum sagaciq; discretione præcurrimus. De exterioris nanq; sicut prædiximus hominis motu, interioris status agnoscitur. His igitur indiciis carnalis ista quam præfati sumus superbia declaratur. Inest primitus in loquela eius clamor, in taciturnitate amaritudo, excelsus & effusus in lætitia risus, irrationabilis in serietate tristicia, in responsione rancor, facilitas in sermone, verba passim sine vlla cordis grauitate erumpẽtia. Expers patientiæ est, charitatis aliena, audax ad contumelias irrogandas, ad tolerandas pusillanimis, ad obediendum difficilis, nisi in quo eam desiderium suum voluntasq; præuenerit, ad recipiendã exhortationem implacabilis, ad resecandas voluntates suas infirma, ad succumbẽdum alienis durissima, semperq; suas diffinitiones statuere cõtendens, ipsa verò nequaquam cedere alterius acquiescẽs, & ita fit vt etiam incapax consilij salubris effecta, in omnibus suo potius quàm seniorum credat iudicio.

Tepefactus quis per superbiam aliis quoque præesse desideret. Cap. XXX.

QVibus descensuum gradibus is quem semel possidet deuolutus iam ipsam disciplinam cœnobij perhorrescit, ac veluti qui fratrum consortio de perfectione retrahatur, ac de bono patientiæ atq; humilitatis aliorũ vitio & impedimento reuocetur, habitationem solitariæ vitæ desiderat, seu certè velut plures alios lucraturus construere monasterium, & quos ducere atq; instituere debeat congregare festinat, ex discipulo nequã detestabilior magister effectus. Nam cum huiscemodi elatione cordis in perniciosissimum teporem noxiumque corruerit, & nec verus monachus nec secularis effectus sit, quod est deterius etiam perfectionem sibi ex hoc ipso miserabili statu & conuersatione promittit.

Quomodo superbiam vincere vel ad perfectionem peruenire possimus. Cap XXXI.

QVamobrẽ si ædificij nostri fastigia perfecta volumus ac placẽtia deo consurgere fundamenta eius, non secundum nostræ libidinis voluntatem, sed secũdum districtis euangelicæ disciplinã iacere festinemus, quæ alia esse non possunt quàm timor Dei atque humilitas quæ de mansue-

mansuetudine & cordis simplicitate descendit. Humilitas verò nullatenus poterit absque nuditate conquiri. Qua peregrinante, nec obedientiæ bonum, nec patientię robur, nec mansuetudinis tranquillitas, nec consummatio charitatis vllatenus poterit apprehendi, sine quibus cor nostrum habitaculum spiritus sancti penitus esse non poterit, ita pronunciante Domino per Prophetam. Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem verba mea? Siue secundum exemplaria quæ Hebraicam exprimunt veritatem, ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem verba mea?

Quomodo depopulatrix omnium virtutum superbia per veram humilitatem poßit extingui. *Cap.* XXXII.

QVapropter athleta Christi spiritalem agonem legitimê certans, à Domino desiderat coronari, hāc quoque ferocissimam bestiā vt deuoratricem cunctarum virtutum, omnimodis festinet extinguere, certus quòd hac in suo pectore commorante, non solum omnigenis vitiis carere non possit, verum etiam si quid virtutis habere videatur, huius veneno depereat. Nullo enim modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere, nisi prius iacta fuerint veræ humilitatis in nostro corde fundamenta, quæ firmissimè collocata perfectionis & charitatis culmen valeant sustinere, ita scilicet vt quemadmodum diximus primum fratribus nostris humilitatem veram intimo cordis exhibeamus affectu, in nullo scilicet acquiescentes eos contristare vel lædere. Quod nullatenus poterimus implere, nisi abrenunciatio vera, quæ in expoliatione omnium facultatum ac nuditate consistit, in nobis fuerit Christi amore fundata, deinde obedientiæ iugum & subiectio simplici corde, ac sine vlla fuerit simulatione suscepta: ita vt præter abbatis mandatum, nulla penitus voluntas viuat in nobis. Quod non aliter obseruari poterit, nisi quis non solum se mortuum huic mundo, verumetiam insipientem iudicauerit ac stultum, vniuersa quæ sibi fuerint à senioribus imperata, sine vlla discussione perficiens, sacrosancta ea credens, ac diuinitus promulgata

Remedia aduersus morbum superbiæ. *Cap.* XXXIII.

IN qua consistentibus qualitate, proculdubio status ille humilitatis veræ tranquillus atque immobilis subsequetur, vt nosmetipsos inferiores omnibus iudicantes, vniuersa quę nobis fuerint irrogata, tametsi iniuriosa sint, tanquam

quàm à ſuperioribus noſtris illata patientiſsimè toleremus. Quæ quidem à nobis non ſolùm facillimè tolerabuntur, verumetiam parua iudicabuntur ac nulla, ſi mente iugiter recolamus vel Domini noſtri, vel ſanctorum omnium paſsiones, conſiderantes tanto leuioribus nos iniuriis attemptari, quanto longius à meritis eorum & conuerſatione diſtamus pariter etiam cogitantes in breui nos de hoc ſeculo migraturos, eorumque nos celeri vitæ huius fine mox futuros eſſe conſortes. Peremptoria nanque eſt hæc contemplatio, non ſolum ſuperbiæ, verumetiam generaliter omnium vitiorum. Deinde poſt hæc hanc eandem humilitatem erga Deum firmiſsimè retentemus. Quod à nobis ita complebitur, vt nihil noſmetipſos abſque opitulatione vel gratia quod ad virtutum conſommationem pertinet, poſſe perficere cognoſcamus, ſed & hoc ipſum quod intelligere meruimus eius eſſe muneris, in veritate credamus.

De ſpiritu ſuperbiæ libri duodecimi finis.

IOAN

IOANNIS CASSIANI IN DECEM COLLATIONES PATRVM, PRAEFATIO.

DEbitum quod beatissimo Papæ Castori in eorum voluminum præfatione promissum est, quæ de institutis cœnobiorum, & octo principalium vitiorum remediis duodecim libellis Domino adiuuante digesta sunt, in quo tenuitas nostri sufficit ingenij, vtcunque sarcitum est. Viderim sanè quòd super hoc vel illius, vel nostri fuerit examinis æquitate perpensum, vtrum in rebus tam profundis tamque sublimibus, & quæ in vsum stili, vt arbitror, antea non venerunt: dignum aliquid cognitioni vestræ omniumque sanctorum fratrum desiderio prompserimus. Nunc autem quia derelinquens nos Pontifex supradictus migrauit ad Christum: has interim decem collationes summorum patrum, id est, anachoretarum, qui in eremo Schytiæ morabantur, quas ille incomparabili flagrans studio sanctitatis: simili sibi iusserat sermone conscribi, non perpendens præ multitudine charitatis, quanto infirmas ceruices pondere prægrauaret: vobis potissimum, ò beatissime Papa Leonti, & sancte frater Helladi credidi consecrandas. Alter siquidem vestrum memorato viro & germanitatis affectu, & sacerdotij dignitate, & quod his maius est, sancti studij feruore coniunctus hæreditario fraternum debitum iure deposcit Alter anachoretarum instituta sublimia non, vt quidam propria aggressus est præsumptione sectari, sed legitimum doctrinæ tramitem, sancto spiritu suggerente, penè antequam disceret apprehendens, non tam suis adinuentionibus, quàm illorum traditionibus maluit erudiri. In quibus mihi nunc in portu silentij cõstituto, immensum pelagus aperitur, vt scilicet de instituto atque doctrina tantorum virorum: quædam tradere audeam memoriæ literarum. Tanto enim profundioris nauigationis periculis fragilis ingenij cymba iactanda est, quantum à cœnobiis Anachorisis, & ab actuali vita quæ in congregationibus exercetur contemplatio Dei, cui illi inæstimabiles viri semper intenti sunt, maior atque sublimior est. Vestrum igitur est conatus nostros piis orationibus adiuuare, ne aut tam sancta materia imperito quidem sed fideli sermone promenda

promerenda periclitetur in nobis, aut rursus eiusdem materiæ abyssis obruatur nostra rusticitas. Proinde ab exteriore ac visibili monachorum cultu, quem prioribus digessimus libris, ad inuisibilem interioris hominis habitum transeamus, & de canonicarum orationum modo ad illius quam Apostolus præcipit orationis perpetuæ iugitatem ascendat eloquium, vt quisquis iam superioris operis lectionem Iacob illius nomen intelligibilis carnalium vitiorum supplantatione promeruit. Nunc etiam non tam me, quàm patrum instituta suscipiens, diuinæ iam puritatis intuitu ad meritũ (& vt ita dixerim dignitatem) transiens Israelis quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obseruare similiter instruatur Obtineant itaq; orationes vestræ, ab eo, qui dignos nos: vel visu eorum, vel discipulatu, vel consortio iudicauit, vt nobis earundem traditionum memoriam plenam & sermonem ad dicendum facilem conferre dignetur, quo tam sanctè eas, tamque integrè quàm ab ipsis accepimus explicantes, ipsos quodam modo suis institutis incorporatos, & quod est maius latino disputantes eloquio vobis exhibere possimus. Hoc sanè volumus ante omnia tam harum collationum, quàm superiorum voluminum præmonitum esse lectorem, vt si qua forte in his pro status sui & propositi qualitate, siue pro vsu & conuersatione communi, vel impossibilia putauerit esse, vel dura: non ea secundum suę facultatis modulum, sed secundum dignitatem & perfectionẽ loquentium metiatur, quorum prius studium atque propositũ mente concipiat, quo verè mortui huic conuersationi mundanę, nullis affectionibus parentum carnalium: nullis actuum secularium nexibus obligantur. Deinde locorum quoque in quibus commorantur, consideret qualitatem, qua in solitudine vastissima constituti, atque vniuersorum mortalium consortio separati, & per hoc illuminationem sensuum possidentes contemplãtur vel proloquuntur, ea quæ inexpertis atque ineruditis pro conditione, & mediocritate consuetudinis suæ impossibilia forsitan videbuntur. De quibus tamen si quis voluerit proferre sententiam, & vtrum impleri queant desiderat experiri, festinet prius eorum propositum, simili studio & conuersatione suscipere, & tunc demum ea quæ supra facultatem hominis videbuntur, non solum possibilia: verumetiam suauissima deprehendet. Sed nunc iam ad collationes eorum & instituta properemus.

PRÆFATIONIS FINIS.

ABBAT

ABBATIS MOSI COLLATIO PRIMA, DE MONACHI DESTINATIONE vel fine. Caput primum.

CVM in eremo Schyti vbi monachorum probatissimi patres, & omnis cõmorabatur perfectio: Abbatẽ Mosen qui vehementius inter illos egregios flores non solum in actuali, verumetiã theorica virtute flagrabat, institutione eius fundari cupiens expetissem: vna cum sancto Germano, cum quo mihi ab ipso tyrocinio ac rudimentis militiæ spiritalis ita indiuiduũ deinceps cõtubernium, tam in cœnobio, quàm in eremo fuit, vt cuncti ad significandam sodalitatis ac propositi sensusq; nostri parilitatem pronunciarent, vnam mentem atq; animam duobus inesse corporibus, pariterque ab eodem abbate ædificationis sermonem fusis lachrymis ambiremus. Quippe cuius hunc animi rigorem manifestisimè noueramus, vt nisi fideliter desiderantibus, & cum omni cordis contritione quærentibus, nequaquam penitus acquiesceret perfectionis aperire doctrinam, ne scilicet si pasim vel volentibus vel tepidè sitientibus exhiberet, res necessarias, & quæ solis perfectionem cupientibus, debent esse compertæ, indignis & fastidiosè suscipientibus pandens: aut iactantiæ vitium, aut proditionis crimen videretur incurrere, tandem fatigatus precibus nostris, ita exorsus est,

De interrogatione abbatis Mosi, quærentis qui monacho scopos, vel quis sit finis. Cap. II.

OMnes, inquit, artes ac disciplinæ scopon quendam, id est, destinationem & finem proprium habere noscuntur, ad quem respiciens vniuscuiusque artis industrius appetitor, cunctos labores & pericula dispendiaque vniuersa æquanimiter gratanterque sustentat. Nam & agricola flagrantes radios solis, pruinas quoque & glaciem non declinans terram infatigatus exercet, & indomitas agri glebas frequenti vomere subigit, dum scopon seruat, vt eam cunctis sentibus expurgatam, vniuersisque graminibus absolutam, in modum solubilis arenæ, fauillæque comminuat: finem, id est, perceptionem copiosarum frugum: & exuberantiam segetum non alias adepturum se nisi hac operis ac sudoris sui ratione confidens, quo vel ipse deinceps vitam securus exigere: vel suam posit amplificare substantiam.

Referta

Referta etiam frugibus horrea libenter exhaurit, easque sulcis agri commendat instanter, præsentem diminutionem futurarum messiũ contemplatione non sentiens. Illi etiam qui negociationum solent exercere commertia non incertos pelagi timent casus, non vlla discrimina perhorrescunt, dum ad finem quæstus spe proposita prouocantur. Nec non etiam hi qui militiæ mundialis ambitione inflammantur dum prospiciunt honorum ac potestatum finem, peregrinationum exitia ac pericula non sentiunt: nec præsentibus erumnis, bellisque franguntur, dum propositum sibi dignitatis finem cupiunt obtinere. Habet ergo & nostra professio scopon proprium, ac finem suum pro quo labores cunctos non solum infatigabiliter, verumetiam gratanter impendimus, ob quem nos ieiuniorum inedia non fatigat, vigiliarum lassitudo delectat, lectio ac meditatio scripturarum continuata non satiat, labor etiam incessabilis, nuditasque & omnium rerum priuatio iocundissimè sustinetur, nec horror huius vastissimæ solitudinis formidatur. Ob quem vos ipsi proculdubio parentum spreuistis affectum, & patrium solum ac delicias mundi pertransitis regionibus despexistis, vt ad nos homines rusticos & idiotas in hoc eremi squalore degentes peruenire possetis. Propter quod respondete inquit mihi quę sit destinatio vestra vel finis, qui ad hæc omnia libentissimè sustinenda vos prouocat?

De responsione nostra. Cap. III.

ET cum persisteret nostram elicere super inchoata disputatione sententiam, respondimus, regni cœlorum causa hæc cuncta tolerari.

De interrogatione Mosi super propositione prædicta. Cap. IIII.

AD quod ille, Bene inquit & argute de fine dixistis, qui vero debeat scopos noster esse, id est, destinatio, cui iugiter inhęrētes finē valeamus attingere, prę omnibus nosse debetis. Et cũ ignorationē cōfessi simpliciter fuissemus, ait: In omni, vt dixi, arte ac disciplina præcedit quidā scopos, id est, animi destinati, siue incessabilis mētis intentio, quā nisi quis studio perseuerātiaq; seruauerit, nec ad finem desiderati fruct⁹ poterit peruenire. Nā vt dixi, agricola finē habēs, securè copioseq; viuēdi in prouentu segetũ fecundarum, scopon, id est, destinationē gerit, agrũ suum sentibus cunctis absoluere, eumq; vniuersis infructuosis vacuare graminibus, nec aliter se quieti finis opulentiam adepturum confidit, nisi id quod vsu obtinere desiderat quadā prius operis:

peris:ac ſpei ſuæ ratione poſsideat. Negociator quoq; illud vel iſtud mercandi deſiderium non deponit, per quod poſsit quæſtuoſius diuitias congregare, quia fruſtra concupiſceret lucrum, niſi viam qua ad id tenderet, elegiſſet. Et qui certis quibuſq; dignitatibus mundi huius cupiunt honorari, cui ſe officio vel ordini debeant mancipare, ante proponunt, vt per legitimum ſpei tramitem, finem quoque valeant deſideratæ dignitatis attingere. Itaque & viæ noſtræ finis quidem eſt regnum Dei, qui vero ſit ſcopos debet diligenter inquiri. Qui ſi nobis ſimiliter comparatus non fuerit, fruſtra nitendo fatigabimur, quia ſine via tendentibus labor eſt itineris non profectus. Ad quod obſtupeſcentibus nobis, ſenex intulit. Finis quidem noſtræ profeſsionis, vt diximus, regnum dei ſeu regnum cœlorum eſt. Deſtinatio verò noſtra, id eſt, ſcopos puritas eſt cordis ſine qua ad illum finem impoſsibile eſt quempiam peruenire. In hac enim deſtinatione defigentes noſtræ deſtinationis obtutus velut ad certam lineam curſum rectiſsimum dirigimus. At ſi paululum quid ab hac cogitatio noſtra deflexerit, ad contemplationem eius illicò recurrentes: ruſus eam velut quadam norma certiſsima corrigamus, quæ ſemper omnes conatus noſtros ad vnũ hoc reuocans ſignũ, arguet ſtatim ſi à propoſita directionis mens noſtra vel paululum deuiarit.

De comparatione eius qui deſtinata ferire contendat. Cap. V.

QVemadmodum hi quibus vſus eſt bellica tela tractandi, cum ante regem mundi huius artis ſuæ cupiunt peritiam demonſtrare, in paruiſsima quadam ſcutula, quæ figurata in ſe continet præmia, iacula ſua, vel ſagittas intorquere contendũt, certi ꝙ nõ alias: niſi deſtinationis ſuę linea ad finẽ poſsint deſiderati prę mij peruenire, ſecuri de illo, ſi modo propoſitũ ſcopon valuerint obtinere. Qui ſi forte ab eorum fuerit ſubtractus intuitu, nec indeclinabiliter ei ſagaciſsimorũ obtutuũ peruicacia inhæſerint, quantũlibet recto tramite caſſa imperitorũ deerret intẽtio, excidiſſe à cõtẽplatiõe nõ ſentiẽt, & cũ efficaciſsimis telorũ emiſsionib⁹ videant inniti, fruſtrato inertię labore falluntͬ, quia illũ ſubtiliſsimũ deſtinationis limitẽ perſequi oculis ac mẽte nõ norunt, & cum inutiles in aera vacuoſq; iactus effuderint, in quo peccauerint, quoſue decepti ſint dijudicare non poſſunt, quippe quos nulla mẽſura propoſita argui, quãtũ à directione diſceſſerint, nec quo deinceps corrigere vel reuocare debeant lineam diſciplinæ docere poteſt paſsiuus

obtu-

Rotutus. Ita igitur & nostri propositi finis quidẽ, secundum Apostolum, vita æterna est: ita eodem pronunciante: Habentes quidem fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam. Scopos verò est puritas cordis. Quã sanctificationem nõ immeritò nuncupauit, sine qua prædictus finis nõ poterit apprehendi: Ac si dixisset aliis verbis: Habentes quidem scopon vestrum in cordis puritate, finem verò vitam æternam. De qua destinatione docens nos idẽ beatus Apostolus, ipsum nomen, id est, scopon, significanter exprimens, ita intulit. Quæ posteriora sunt obliuiscens, ad ea verò quæ priora sunt extendens me, ad destinatum persequor brauium supernæ vocationis Domini. Quod euidentius in Græco ponitur: Ta mo opiso, epi manthanomenos, tois de emprosten epekteinomos, kata scopon dioko, epi to mrabeion tis anokliseos tou theou. id est, secundum destinationem persequor: tanquam si dixisset: Hac destinatione, qua illa quæ posteriora sunt obliuioni trãsmitto, id est, anterioris hominis vitia, ad finem brauij cœlestis peruenire contendo. Quicquid ergo nos ad hunc scopon, id est, puritatem cordis potest dirigere, tota virtute sectandum est, quicquid autem ab hac retrahit, vt perniciosum ac noxium deuitãdum. Pro hac enim vniuersa toleramus & agimus, pro hac parentes, & patria, dignitates, diuitiæ, deliciæ mundi huius, & voluntas vniuersa contemnitur, vt scilicet puritas cordis perpetua valeat Hac itaque nobis destinatione proposita, semper actus nostri & cogitationes ad eam obtinendam rectissimè dirigentur. Quæ si præ oculis nostris iugiter statuta non fuerit, non solum cunctos labores nostros, varios pariter atque instabiles reddens incassum eos ac sine vllo emolumento faciet effundi, sed etiam cogitationes omnes diuersas sibique contrarias suscitabit. Necesse est enim mentem quo recurrat, cuiue principaliter inhæreat non habentẽ per singulas horas atque momenta pro incursuum varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidunt, in illum statum continuo transformari, qui sibi primus occurrerit.

De his qui abrenunciantes mundo ad perfectionem sine charitate contendunt *Cap. VI*

Hinc nanque est, quod nonnullos mundi huius maximas facultates, & non solum multa auri & argenti talenta, verumetiam prædiorum magnificentiam contemnentes, post hęc vidimus pro scalpello, pro graphio, pro acu, pro calamo cõmoueri. Qui si contemplationem cordis mundi fixam

ſixam tenerent, nunquam vtiq; pro paruis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac precioſis incurrerent opibus, eaſdē penitus abiicere maluerunt. Nam & plerunq; nonnulli tanto zelo codicem ſeruāt, vt eum ne leuiter legi quidem vel contingi ab aliquo patiantur, & inde furoris occaſiones,& impatientiæ ac mortis incurrant,vnde monentur ſtipendia patientiæ & charitatis acquirere.Cunq; omnes diuitias ſuas pro Chriſti amore diſperſerint,priſtinum tamen cordis affectum in rebus paruis ac minimis retentantes, & pro ipſis nonnunquam mobiliter iraſcentes,veluti qui non habeant Apoſtolicam charitatem ex omnibus infructuoſi ſterileſq; redduntur.Quod in ſpiritu beatus Apoſtolus præuidens.Et ſi diſtribuero, inquit, in cibos pauperum omnes facultates meas & tradidero corpus meum vt ardeam,charitatem autem non habeam:nihil mihi prodeſt.Vnde liquido comprobatur perfectionem non ſtatim nuditate,nec priuatione omnium facultatū ſeu dignitatum abiectione comprehendi, niſi fuerit charitas illa cuius Apoſtolus membra deſcribit in veritate poſſeſſa: quæ in ſola cordis puritate conſiſtit.Nam quid eſt aliud non emulari,non inflari, non irritari,non agere perperam, non quærere quæ ſua ſunt,niſi proprias admodum res ſumma æquitate contemnere, & ab auferente non quærere, non ſuper iniquitate gaudere, nō cogitare malum,& reliqua, niſi cor perfectum ac mundiſsimum deo offerre,ac vacuum illud à cunctis perturbationibus exhibere?

De appetenda tranquillitate cordis. *Cap.* VII.

OMnia igitur huius gratia gerēda appetendaq; ſunt nobis,pro hac ſolitudo ſectanda eſt,pro hac ieiunia,vigilias,labores,corporis nuditatem,lectionem, cæteraſque virtutes debere nos ſuſcipere nouerimus,vt ſcilicet per illas ab vniuerſis paſsionibus noxiis illæſum parare cor noſtrum,& conſeruare poſsimus,& ad perfectionem charitatis iſtis gradibus innitendo conſcendere, & non propter has obſeruantias, ſi forte honeſta ac neceſſaria occupatione præuenti ſolennitatem init[illegible] conſuetudinis non potuerimus implere, incidamus in triſtitiam, vel iram,ſiue indignationē,ob quæ expugnanda illud quod prætermiſſum eſt fueramus acturi.Non enim tantum eſt lucrū ieiunij quantum iræ diſpendium, nec tantus lectione capitur fructus, quantum contemptu fratris incurritur detrimentū. Ea igitur quæ ſequētia ſunt,id eſt,ieiunia,vigiliæ anachoriſis,me-

ditatio scripturarum, propter principalē scopon, id est, puritatem cordis, quod est charitatis, nos conuenit exercere, & non propter illa principalē hanc perturbare virtutē qua in nobis integra illibataq; durante, nihil oberit si aliquid eorum quę sequentia sunt pro necessitate fuerit prætermissum. Siquidem nec proderit vniuersa fecisse, adtempta hac quā diximus principali causa cuius obtētu sunt omnia perpetranda Ob hoc enim quis vtensilia cuiuslibet artis instituere sibimet præparare festinat, non vt ea possideat ociosè, nec vt emolumēti illius fructum qui speratur ex ipsis in nuda instrumētorū possessione constituat, sed vt eorū ministerio peritiam, finemque illius disciplinæ cuius hæc adiumenta sunt efficaciter apprehendat. Igitur ieiunia, vigiliæ, meditatio scripturarū, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio: sed perfectionis instrumēta sunt, quia non in ipsis consistit disciplinæ illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. Incassum igitur hæc exercitia molietur, quisquis his velut summo bono cōtentus, intentionem sui cordis huc vsque affixerit, & non ad capiendū finē propter quem hæc appetenda sunt, omni conatu semet extenderit, habens quidem disciplinæ illius instrumenta, finem verò in quo omnis collocatus est fructus ignorat. Quicquid igitur potest istam mentis nostræ puritatem tranquillitatemque turbare, quamuis vtile ac necessarium videatur, vt noxium deuitandum est, hac enim norma & errorum peruagationumq; omnium dispersionem poterimus euadere, & desideratum finem linea certè directionis attingere.

De principali conatu erga diuinarum rerum contemplationem, & similitudinem Mariæ & Marthæ. Cap. VIII.

Hic ergo nobis principalis debet esse conatus, hæc immobilis destinatio cordis iugiter affectanda est: & tenenda, vt diuinis rebus ac deo mens semper inhæreat: quicquid ab hac diuersum est, quamuis magnum, secundum tamen aut etiam inferius seu certè noxium iudicandum est, huius mentis vel actus figura, etiam in Euāgelio Martham & Mariam pulcherrimè designatur. Cum enim Martha sancto vtiliq; ministerio deseruiret, vtpote quæ ipsi Domino eiusque discipulis ministrabat, & Maria spiritali tantummodo intenta doctrinæ Iesu pedibus inhæreret, quos osculans bonæ cōfessionis liniebat vnguēto, præfertur tamē à Domino quod & meliorē elegerit partem, & eam quæ ab ea non possit auferri. Nam cum laboraret Martha pia sollicitudine

ac dispen

ac dispẽsatione distẽta, solã se videns ad tantũ ministerium non posse sufficere adiutorium sororis à Domino postulabat dicens: Nunc tibi placet quia soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. Vtiq; nõ ad vile opus sed ad laudabile eam ministerium ꝓuocabat. Et tamen quid audit à Dño? Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Paucis verò opus est aut etiã vno. Maria bonã partẽ elegit quæ nõ auferetur ab ea. Videtis ergo principale bonũ in theoria sola, id est, in contemplatione diuina Dominũ posuisse, vnde cæteras virtutes licet necessarias & vtiles bonasq; ꝓnunciemus, secundo tamẽ gradu censendas esse decernimus, quia vniuersę huius vnius patrãtur obtẽtu. Dicẽs enim Dñs: Sollicita es, & turbaris circa plurima, paucis verò opus est, aut etiã vno summũ bonũ nõ actuali quãuis laudabili opere, & multis fructib abundãti, sed in diuina cõtẽplatione, quæ verè simplex & vna est: collocauit, paucis opus esse ꝓnunciãs ad perfectã beatitudinẽ, id est, illã theoriã quę prius in paucarũ seruatur cõsideratione sanctorũ, à quorum contemplatione cõscendens is qui adhuc in profectu positus est, ad illud quoq; quod dicitur vnum, id est, dei solius intuitum, ipso adiuuãte perueniet vt scilicet etiã sanctorũ actus ac ministeria mirifica supergressus, solius dei iam pulchritudine scientiaq; pascatur Maria ergo bonam partem elegit quæ non auferetur ab ea. Et hoc diligentius intuendũ est. Nam cum dicit: Maria bonam partẽ elegit, licet taceat de Martha, & nequaquã eam vituperare videatur, illam tamen laudans hãc inferiorem pronuncians: Rursum cum dicit, quæ non auferetur ab ea, ostendit quod ab hac sua portio possit auferri. Nec enim ministerium corporale cum homine poterit iugiter permanere Illius verò studium nullo vlteriore æuo docet posse finiri.

Interrogatio qu modo efficiẽtia virtutũ nõ cũ homine perseueret. Cap. IX.

GErmanus. Ad quod nos valde permoti, quid ergo, diximus labor ieiuniorum, lectionis instantia opera misericordiæ, iusticiæ pietatis, & humanitatis auferentur à nobis, & non permanebunt cum authoribus suis, præsertim cum ipse Dominus retributionem regni cœlorum ob hoc promittat se talibus redditurum dicens: Venite benedicti patris mei possidere regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim & dedistis mihi manduc. sitiui & dedistis mihi bib. &c. Quomodo ergo auferetur hæc quæ introducunt factores suos in regna cœlorum?

Responsio quod non sit, earum merces sed actio cessatura. *Cap.* X.

MOses Nec ego dixi mercedē boni operis auferēdam, dicēte eodē Dño, Qui potū dederit vni ex minimis istis calicē aquę frigidæ tantū in nomine discipuli amē dico vobis, nō perdet mercedē suā. Sed actionē dico, quoniam fieri vel necessitas corporalis vel impugnatio carnis: seu mūdi huius inęqualitas exigit auferendam. Nam lectionis instātia vel ieiuniorum afflictio ad emundationē cordis & castigationē carnis, quæ si elata fuerit escarum nimietate, seu mentis incuria, cōfestim luxuriæ atq; libidinis aculeis puritatē cordis infestat, in præsenti tātūmodo vtiliter exerceātur, donec caro cōcupiscit aduersus spiritum, quæ nonnunquā ab his qui labore nimio seu ægritudine corporis senioue defessi sunt etiā in præsenti videmus auferri, nec ab homine posse iugiter exerceri: Quāto magis ergo hæc in futuro cessabūt, cum corruptibile hoc induerit incorruptionē, corpusq; istud ꝙ nūc animale est surrexerit spiritale, & cœperit caro nō esse iam talis, vt aduersus spiritū cōcupiscat, de quib. etiā beat. Apost manifestè pronūciat, corporalis inquiens exercitatio ad modicū vtilis est, pietas autem, quæ sine dubio charitas intelligitur, ad omnia vtilis est promissionē habēs vitę quę nūc est & futurę? Quę ergo dicitur modicum esse vtilis, manifestè pronunciatur nec per omne tēpus exerceri posse nec summā perfectionis per se solā laborāti cōferre. Modicū quippe ad vtrūque referri potest, id est, vel ad breuitatē tēporis, ꝙ scilicet homini tā in pręsenti quàm in futuro exercitatio corporis coæterna esse nō possit, vel certe ad paruitatem vtilitatis, quæ de carnali exercitatione cōquiritur, eo quod afflictio corporalis initia quædā profectus non ipsam perfectionē charitatis pariat, quæ promissionem habeat vitæ pręsentis & futuræ. Et idcirco eā exercitationē operū prędictorū necessariā esse cēsemus, quia, sine ipsa ad charitatis fastigia nō posit ascendi. Hæc etiam quę dicitis opera pietatis ac misericordię necessaria sunt in hoc tēpore, dū adhuc inæqualis diuersitas dominatur. quorū ne hic quidē expeteret operatio, nisi inopū, indigēnū, infirmorūq; pars maxima redūdaret, quæ iniquitate hominū facta est, scilicet qui ea quę omnibus à communi creatore cōcessa sunt in suos tātū occupata vsus, nec tamen vtēda aliis tenuerūt, donec ergo in hoc mūdo inæqualitas ista grassatur, erit hęc actio necessaria & vtilis exercētibus eā restituēs quidē bono affectui & pię volūtati retributionem

nem hæreditatis æternæ. ipsa verò in futuro seculo parilitate regnãte cessabit, cũ iã nõ fuerit inæqualitas ꝓpter quam debeãt hæc exerceri, sed cũcti ab hac multiplici, id est, actuali operatione ad charitatẽ dei & diuinarũ rerũ cõtẽplationẽ perpetua cordis puritate trãsibũt, cui se hi quibus cura est vel sciẽtiæ mẽtis emundationi insistere, iam in hoc seculo cõstituti elegerunt omni conatu ac viribus mancipare, illi scilicet semetipsos officio adhuc in carne corruptionis positi deputantes in quo erunt corruptione deposita permansuri, peruenientes ad illam promissionẽ dei saluatoris, qua dicitur. Beati mundo corde quoniã ipsi deũ videbunt.

De charitatis perpetuitate *Cap* *X* I.

ET quid miramini, si illa officia superius comprehensa transibunt, cũ sanctus Apostolus etiam sublimiora spiritus sancti carismata transitura describat: solam verò charitatẽ designet sine fine mansuram, siue, inquiens, prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue sciẽtia destruetur. Et post hęc infert: charitas autem nunquam excidet. Omnia nanque dona pro vsu ac necessitate tribuuntur ad tempus, consummata dispensatione mox proculdubio trãsitura, charitas verò nullo intercipietur tempore, non solũ non in præsenti mundo vtiliter operatur in nobis, sed etiam in futurum sarcina corporeæ necessitatis abiecta, efficacior multo atque excellentior permanebit, nullo vnquam corrumpenda defectu, sed per incorruptionem perpetuam flagrantius deo atque intentius adhæsura.

Interrogatio de perseuerantia spiritalis theoriæ. *Cap.* X I I.

GErmanus. Quis ergo potest fragili carne circundatus ita esse huic theoriæ semper affixus, vt nunquam cogitet de fratris aduentu, de visitatione infirmi, vel opere manuum, vel certe de humanitate quæ debeat vel peregrinis vel aduenientibus exhiberi? Postremo quis non interpelletur corporis ipsius prouisione vel cura? Aut quemadmodum mens vel in quo illi inuisibili & incomprehensibili deo valeat cohærere, cupimus edoceri?

Responsio de directione cordis in Deum & de regno Dei & diaboli. *Cap.* *X* I I I.

MOses. Inhęrere quidẽ deo iugiter & contemplationi eius, quẽadmodũ dicitis inseparabiliter copulari impossibile homini ista carnis fragilitate circũdato. Verum oportet nos scire vbi mẽtis nostrę intẽtionẽ debeamus habere defixã, & ad quã destinationem semper animæ nostræ

reuocemus intuitum, quam cum potuerit obtinere men, gaudeat,& à qua distracta in se doleat,atq; suspiret. totiensque se à summo bono sentiat recessisse, quotiēs se ab illo intuitu deprehēderit separatā,fornicationē iudicās, vel momētaneum à Christi contēplatione discessum,à quo cū deuiauerit paululū noster obtutus, rursus ad eum cordis oculos retorquētes,velut rectissima linea mentis aciem reuocemus. Totū nanq; in animæ consistit recessu. Vnde expulso diabolo,ac nequaquā in ea iam regnātibus vitiis, cōsequenter regnū dei fundatur in nobis,dicēte Euāgelista:Regnum dei nō veniet cū obseruatione,neq; dicent,ecce hic,aut ecce illic est.Amen amen dico vobis, quia regnum dei intra vos est.Intra nos verò nihil aliud esse potest quàm scientia & ignoratio veritatis, & vel vitiorū amicitia vel virtutum, per quæ aut diabolo aut Christo regnum paramus in corde.Cuius etiā regni qualitatem describit Apostolus dicens: Non enim regnum dei est esca & potus, sed iusticia & pax & gaudium in spiritu sancto. Itaque & regnū dei intra nos est.& ipsum regnum dei iusticia & pax & gaudium est,ergo qui in istis cōmoratur sine dubio in regno dei est.Et èconrario illi qui in iniusticia & discordia & tristicia mortem operante versantur,in regno diaboli,& in inferno ac morte sunt cōstituti.His enim indiciis vel dei vel diaboli regnum discernitur vel sanctorum. Et reuera si mente atque animo consideremus statū illum in quo degūt cœlestes supernęq; virtutes quæ veræ in regno dei sunt,quid aliud esse credendum est quàm perpetua iugisque lætitia? Quid enim iam proprium veræ beatitudini tanquàm potest esse conueniēs, quàm tranquillitas iugis & gaudium sempiternum, Et vt hoc ipsum quod dicimus ita esse non mea coniectura, sed vt ipsius Domini authoritate certius instruaris,audi qualitatem & statum mundi illius aptissimè describentem:Ecce, inquit,ego creo cœlos nouos,& terram nouam,&non erūt in memoria priora neque ascendent super cor, sed gaudebitis & exultabitis vsque in sempiternum in his quæ ego creo.Et rursum: Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis,& erit mensis ex mense,& sabbatum ex sabbato.Et iterum:Gaudium obtinebunt, fugiet dolor & gemitus. Et si adhuc clarius de illa conuersatione & ciuitate sanctorum vultis agnoscere,attendite, quæ ad ipsam Hierusalem voce Domini dirigantur: Et ponam, inquit,visitationem tuam,pacē, & præpositos tuos iusticiam.

Non audietur vltra iniquitas in terra tua, aſtitas & con... tio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te, ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & deus tuus in gloriam tuam. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur, ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui Et idcirco beatus Apoſtolus non generaliter neque ſimpliciter omne gaudium regnum dei eſſe pronunciauit, ſed ſignanter ac ſpecialiter illud ſolum quod in ſpiritu ſancto eſt. Nouit enim aliud quoque vitupe rabile gaudium, de quo dicitur: Mundus iſte gaudebit, & væ vobis qui ridetis quia plorabitis. Regnum ſane cœlorum tripliciter accipiendum eſt, aut quod regnaturi ſunt cœli, id eſt, ſancti malis ſubditis, ſecundum illud Eſto tu ſuper quinque ciuitates, & tu ſuper decem. Illud quoque quod di citur ad diſcipulos, ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudican tes duodecim tribus Iſrael, vel certè quod ſancti in cœlis ſint cum Domino regnaturi, aut certè quod ipſi cœli incipiant à Chriſto regnare, cum ſcilicet omnibus ei ſubiectis cœperit eſſe omnia in omnibus deus.

De animæ perpetuitate. Cap. XIIII.

QVamobrem hoc in corpore conſtitutus iam nouerit vnuſquiſq; illius ſe regioni vel miniſterio deputandũ, cuius in hac vita ſemetipſum participẽ cultoremq; præbuerit, illiuſq; ſe etiam in illo perenni ſeculo conſortem futurum eſſe non ambigat: cui nunc miniſtrum ſe ſociumque maluerit exhibere, ſecundum ſententiam Domini ita dicentis: Si quis mihi miniſtrat me ſequatur, & vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit Nã quemadmodum diaboli regnum per conniuentiam ſuſcipitur vitiorum, ita regnum dei per exercitationẽ virtutum, puritate cordis ac ſpirituali ſcientia poſsidetur. Vbi autem regnũ dei eſt, ibi proculdubio & vita commoratur æterna, & vbi regnũ diaboli eſt: ibi mors atq; infernus eſſe cognoſcitur, in quo qui fuerit, nec laudare Dominum poteſt ſecundum prophetæ ſententiam dicentis: Non mortui laudabunt te: neq; omnes qui deſcẽdunt in infernũ, ſine dubio peccati, ſed nos qui viuimus, non vitiis ſcilicet nec mundo huic, ſed deo, benedicimus Dominum ex hoc nunc & vſq; in ſeculum. Non enim eſt in morte qui memor eſt dei, in inferno autem peccati quis cõfitebitur Domino, id eſt, nemo. Nullus enim etiã ſimiles ſemetipſum vel

Christianum esse profiteatur vel monachum, cum peccat confitetur domino Nullus admittet ea quæ dominus execratur reminiscitur eius, nec seruum se profitetur illius cuius præcepta contumaci temeritate contemnit. in qua morte illam viduam quæ est in deliciis, beatus Apostolus esse pronunciat, vidua inquiens,quę in deliciis est, viuens mortua est. Sunt ergo multi qui viuentes in hoc corpore mortui sunt, & in inferno iacentes deũ laudare non possunt Et econtrario sunt qui cum mortui sint corpore, deum spiritu benedicunt atq; collaudant, secundum illud. Benedicite spiritus & animę iustorum dominum, & omnis spiritus laudet dominum. Et in Apocalipsi animę occisorum non solum laudare deum, sed etiam interpellare dicuntur In Euangelio quoq; euidentius dominus ad Saduceos, non legistis,inquit, quod dictum est à deo dicente vobis: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob, non est deus mortuorũ sed viuentiũ,Omnes enim ei viuũt.De quibus & Apostolus: Propter quod,inquit,non confunditur deus vocari deus eorum, parauit enim illis ciuitatem. Nam quia nec ociosæ sint post separationem huius corporis, animæ neque nihil sentiant, etiam Euangelij parabola quæ de illo paupere Lazaro & diuite purpurato profertur ostendit,quorum vnus beatissimam sedem, id est,sinus Abrahæ requiem promeretur, alius intolerabili ardore æterni ignis exuritur. Si autem illud & quod dicitur ad latronem. Hodie eris mecum in paradyso, voluerimus intendere, quid aliud manifeste designat,quàm perdurare in animabus non solum pristinos intellectus, sed etiam vicissitudine eas congrua pro meritorum actuumque suorum perfrui qualitate? Hoc enim illi nequaquam deus promisisset, si eius animam nosset post separationem carnis, vel priuandam sensu vel in nihilum resoluendam.Non enim caro eius in paradyso sed anima erat ingressura cum Christo.Cauenda sanè imò toto horrore est detestanda prauissima hæreticorum illa distinctio, qui dum non credunt Christum potuisse eodem die quo in inferna descendit, etiam in paradyso reperiri, ita distinguunt,amen dico tibi hodie, & interposita distinctione,inferunt,mecum eris in paradyso, vt scilicet hæc promissio non statim post transitũ vitæ eius impleta,sed post resurrectionis aduentum sit implẽda,non intelligentes illud quod ante resurrectionis suæ diem protulit ad Iudæos,qui eum vt semetipsos credebant angustiis humanis & carnali infirmitate concludi. Nemo

mo aſcendit in cœlum niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Quibus manifeſte probatur animas defunctorum non ſolum ſuis ſenſibus non priuari, ſed ne iſtis quidem affectibus, id eſt, ſpe atque triſticia, gaudio ac metu carere, & ex eis quæ ſibi in illo generali examine reſeruantur quiddam eas iam incipere prægustare, nec ſecundum opinionem quorundam infidelium in nihilum eas reſolui poſt huius commorationis exceſſum, ſed viuacius ſubſiſtere Deíque laudibus intentius inhærere. Et reuera vt ſequeſtratis paulisper teſtimoniis ſcripturarum de ipſius animæ natura ſecundum mediocritatem ſenſus noſtri paucis aliqua diſputem: Nonne vltra omnis ineptiæ non dicam fatuitatem ſed inſaniã eſt vel leuiter ſuſpicari illam precioſiorem hominis portionem, in qua etiam imago Dei ſecundum beatum Apoſtolum ac ſimilitudo conſiſtit, depoſita hac qua reconditur in præſenti ſarcina corporali inſenſibilem fieri? quæ omnem rationem in ſe continens etiam mutam atque inſenſibilem materiam carnis participatione ſui facit eſſe ſenſibilem. cum vtique conſequens ſit, & hoc rationis ipſius ordo contineat, vt exuta mens iſta carnali qua nunc hebetatur pinguedine, intellectuales virtutes ſuas in melius reparet, & puriores eas ac ſubtiliores recipiat potius quàm amittit? In tantum autem hoc quod dicimus, beatus Apoſtolus verum eſſe cognoſcit, vt etiam optet ab hac carne diſcedere, vt ſeparatione eius enixius valeat Domino copulari dicens, Deſiderium habeo diſſolui, & cum Chriſto eſſe: multo magis quoniam dum ſumus in corpore peregrinamus à Domino, & idcirco audemus & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore & præſentes eſſe ad Dominum, propter quod etiam contendimus, ſiue abſentes, ſiue præſentes, placere illi, commorationem ſcilicet animæ, quæ in hac carne eſt, ſeparationem atque diſceſſum præſentem eſſe ad Chriſtum tota credulitate confidens Et euidentius iterum ſuper hoc ipſo viuaciſsimo animarum ſtatu idem Apoſtolus: Sed acceſsiſtis inquit ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cœleſtem, & ad multorum millium angelorum frequentiam & eccleſiam primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & ſpiritus iuſtorum perfectorum. De quibus ſpiritibus in alio loco. Deinde patres, inquit, carnis noſtræ habuimus eruditores & reuerebamur, non multo magis ſubiiciemur patri ſpirituum & viuemus?

De contemplando Deo. Cap. XV.

COntemplatio verò Dei multifariè concipitur. Nam Deus non sola incompreheñsibilis illius substantię suæ ammiratione cognoscitur, quod tamen adhuc in spe promissionis absconditum est, sed etiam craturarum suarum magnitudine vel æquitatis suæ consideratione vel quotidianæ dispensationis auxilio peruidetur, quãdo scilicet quę cum sanctis suis per singulas generationes egerit mente purissima perlustramus, cum potentiam ipsius qua vniuersa gubernat moderatur ac regit, cum immensitatem scientiæ eius & oculum quem secreta cordium latere non possunt trementi corde miramur, cum harenam maris vndarum numerum dimensum ei cognitumq; pauidi cogitamus, cum pluuiarum guttas, cum seculorum horas ac dies, cum pręterita futurauę vniuersa obstupescimus scientiæ eius assistere cum ineffabilem clementiam eius consideramus, qua innumera flagitia quę singulis momentis sub ipsius committuntur aspectu indefessa longanimitate sustentat. cum intuemur vocationem, qua nos nullis præcedentibus meritis gratia suæ miserationis asciuit, cum deniq; occasiones salutis tribuit adoptandis; cum quodam ammirationis intuemur excessu, quod ita nos nasci præcepit, vt ab ipsis cunabulis gratia nobis legisq; suæ noticia infunderetur, quod ipse aduersarium vincens in nobis, pro solo bonæ voluntatis assensu æterna beatitudine ac perpetuis nos præmiis munerat, cum postremo dispensationem suæ incarnationis pro nostra salute suscepit, ac mirabilia mysteriorum suorum in cunctis gentibus dilatauit. Sunt autem aliæ quoque huiusmodi contemplationes innumeræ, quæ pro qualitate vitæ ac puritate cordis, nostris sensibus oriuntur, quibus deus vel videtur mundis obtutibus vel tenetur. Quas profecto nullus perpetuo retentabit in quo adhuc aliquid carnalium viuit affectuum, quia non poteris, ait Dominus, videre faciem meam: non enim videbit me homo & viuet, scilicet mundo huic affectibusque terrenis deditus.

Interrogatio de cogitationum mobilitate. Cap. XVI

GErmanus. Quid ergo est quod etiam nolentibus imo verò etiam nescientibus nobis ita superfluæ cogitationes subtiliter ac latenter irrepunt, vt non solum eas expellere, verumetiam intelligere ac deprehendere difficultatis immodicæ sit? Potest ergo mens aliquãdo ab istis vacua reperiri, & nunquam huiuscemodi illusionibus incursari?

Res

Responsio quid possit mens super cogitationum statu quidue non possit. Cap XVII.

MOses. Mentem quidem non interpellari cogitationibus impossibile est, suscipere verò eas siue respuere, omni studenti possibile est. Quemadmodum igitur ortus earum non omnimodis pendet à nobis, ita reprobatio vel electio consistit in nobis: Nec tamen ex eo quod diximus impossibile esse mentem cogitationibus non adiri totum vel incursui vel illis spiritibus tribuendum est, qui eas nobis nituntur ingerere alioquin nec liberum in homine maneret arbitrium, nec in nobis staret nostræ correctionis industria. Sed est inquam nostrum magna ex parte vt cogitationum qualitas emendetur, & vel sanctę ac spiritales oriantur in nobis, vel terrenæ carnalesq; decrescant Ideo nanque frequens lectio & iugis adhibetur meditatio scripturarum vt exinde nobis spiritalis memoriæ præbeatur occasio. Idcirco decantatio crebra psalmorum vt assidua nobis exinde subministretur compunctio. Idcirco vigiliarum ac ieiuniorum orationumque sedulitas adhibetur, vt extenuata mens non terrena sapere, sed cœlestia possit ac sublimia contemplari. Quibus rursum negligentia irrepente cessantibus, necesse est vt mens vitiorum squalore concreta in carnalem partem corruat atque declinet.

Comparatio aquariæ molæ & animæ. Cap. XVIII.

QVod exercitium cordis non incongrue molarum similitudini comparatur, quas meatu aquarum præceps impetu rotante prouoluit. Quæ nullatenus quidem cessare possunt ab opere disposito aquarũ impulsibus circumactæ, in eius verò qui præest sitũ est potestate vtrumnam triticũ malit an hordeũ loliumúe comminui. Illud nanque est proculdubio commolendũ, quod ingestũ ab illo fuerit, cui operis illius cura cõmissa est. Ita igitur etiam mens per vitæ præsentis incursus vndiq; ingruentibus temptationũ torrentibus qui spiritalibus instati nequitiis, indesinenter eã circũfluunt atque circũstrepũt vacua quidẽ cogitationum æstibus esse non poterit, quales verò vel admittere vel parare sibi debeat, studij ac diligentiæ suæ prouidebit industria. Si enim, vt diximus, ad sanctarũ scripturarum meditationẽ iugiter recurramus, ac memoriã nostrã ad recordationem spiritualium rerũ & desiderium perfectionis spemque futuræ beatitudinis erigamus, necesse est vt ortæ cogitationes exinde spiritales in his quæ meditati sumus,

mentem faciant immorari. Sin verò desidia seu negligentia superati, vitiis & ociosis confabulationibus occupemur, seu curis mundanis & superfluis sollicitudinibus implicemur: consequenter exinde velut quædam zizaniorum species generata, operationem quoque nostro cordi noxiam præbeat, & secundum sententiam Domini Saluatoris, vbi fuerit thesaurus operum seu intentionis nostræ, ibi & cor nostrum necessariò permanebit.

De tribus cogitationum nostrarum principiis. Cap XIX.

ILlud sane præ omnibus nosse debemus, tria cogitationũ nostrarum esse principia, id est, ex Deo, ex diabolo, & ex nobis. Ex Deo quidem sunt, cum spiritus sancti illustratione nos visitare dignatur, erigens nos ad sublimiorem profectum, & in quibus vel minus acquisiuimus, vel desidiosè agentes superati sumus, saluberrima compunctione castigat, vel cum reserat nobis cœlestia sacramenta, & propositum nostrum ad meliores actus voluntatemq́ue conuertit: vt ibi cum rex Assuerus castigatus à Domino, libros annales instigatur inquirere, quibus Mardochei beneficio recordatus, summi cum gradu honoris exaltat, ac protinus crudelissimam super nece gentis Iudeæ sententiam reuocat. Vel cum propheta commemorat: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Alius quoque, Et dixit, inquit, angelus qui loquebatur in me. Vel cum filius Dei venturum se vnà cum patre, & mansionem apud nos facturum esse promittit. Et non estis vos inquit, qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et vas electionis: an experimentum, inquit, eius quæritis qui in me loquitur Christus? Ex diabolo verò cogitationum nascitur series, cum subuertere nos tam viciorum oblectatione, quàm etiam occultis conatur insidiis subtilissima caliditate mala pro bonis fraudulenter ostentans, & transfigurãs se nobis in angelum lucis. Vel sicut Euangelista refert: Et cœna facta, cum diabolus iam misisset in cor Iudæ Symonis Scarioth vt traderet Dominum. Et iterum: post bucellam, inquit, introiuit in illum sathanas. Petrus quoque ad Ananiam: quare, ait, tentauit sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto? Et illud quod multo ante per Ecclesiasten prædictum legimus, si spiritus potestatem habentis ascenderit super te locum tuum ne dimittas. Illud quoque quod dicitur ad Deum contra Achab in quarto Regum libro ex persona spiritus immundi: egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.

cius Ex nobis autem oriuntur, cum naturaliter ea quæ gerimus vel gessimus, vel audiuimus recordamur. De quibus beatus Dauid: Cogitaui, inquit, dies antiquos, & annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cũ corde meo, & exercitabar & scopebam spiritum meum. Et iterum: Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt, & cogitationes iustorum iudicia In Euangelio quoque Dominus ad Phariseos, quid cogitatis mala in cordibus vestris?

De discernendis cogitationibus ad similitudinem probabilis trapezitæ. Cap XX.

HAnc igitur oportet tripartitam rationem nos iugiter obseruare, & vniuersas cogitationes quæ emergunt in corde nostro sagaci discretione discutere, origines earum & causas authoresque primitus indagantes, vt quales nos eis præbere debeamus ex illorũ merito qui eas suggerunt considerare possimus, vt efficiamur secundum præceptum Domini probabiles trapezitæ: Quorum summa peritia est ac disciplina probare quodnam sit aurum purissimum, & vt vulgo dicitur, obricum, quódue sit minus probatione ignis excoctum. æreo quoque viliq; denario, si preciosum numisma sub colore seu indumento auri fulgentis imitetur, prudentissima discretione non falli, & non solum numisma tyrannorum vultum exprimentia sapienter agnoscere, sed etiam illa quæ sunt veri quidem regis imagine, sed non legitimè figurata, perit a sagaciore discernere, deinde ne quid illis à legitimo pondere diminutum sit censura trutinæ diligenter inquirere. Quæ omnia nos quoque debere spiritaliter obseruare sub figura & exemplo nominis huius euangelicus sermo hoc exemplo proposito docet: primum vt quid cordibus nostris irrepserit, vel si quid nobis dogma fuerit intromissum, vtrumnam sit diuino illo & cœlesti spiritus sancti igne purgatum, an ad Iudaicam superstitionem pertinens, seu de secularis philosophiç tumore descendens, vt sit ad integrum spiritalis ignis examinatione decoctum, sed in superficie tantum præferat pietatem, diligentissimè perscrutemur. Quod ita poterimus implere, si illud Apostolicum fecerimus: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. Quo genere credendi sunt illi quoq; decepti, qui post professionem monachi nitore sermonis, & quibusdam sunt philosophorum dogmatibus incitati, quç prima fronte piis quibusdam sensibus, ac religioni consonis audientes, velut auri fulgore fallentia, quos semel superficie illexerunt, velut

numism

numiſmatibus æreis falſiſque deceptos, perpetuo nudos ac miſeros reddiderunt, vel ad ſeculi eos ſtrepitum reuocantes vel ad hæreticos errores ac præſumptiones tumidas pertrahentes. Quod etiam Achan in libro Ieſu Naue legimus fuiſſe perpeſſum, qui de caſtris Allophilorum regulam auream concupiſcens atque furatus anathemate illorũ peccati atque æterna morte meruit ac maledictione damnari. Secundo ſollicitè nos explorare conueniet ne auro puriſsimo ſcripturarum praua interpretatio coaptata metalli precioſitate nos fallat. In quo etiam domino ſaluatori calliditſsimus diabolus, vel homini ſimplici tentauit imponere, dum ea quæ generaliter ſunt ſuper omnium iuſtorum perſonis expoſita, maliuola interpretatione corrumpens, ſpecialiter huic qui angelorum cuſtodia non egebat, conatur aptare, dicens: quia angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum. Precioſa ſcilicet eloquia ſcripturarum callida aſſumptione conuertens, & ad contrarium noxiumq; ſenſum detorquens, vt imaginem tyrannici vultus ſub colore nobis auri fallẽtes importet, ſiue cum paracaraximis nos conatur illudere quoddam ſcilicet pietatis opus ammonẽs affectandum, quod non de legitima ſeniorũ procedens moneta, ſub prætextu virtutum ducit ad vitia, vel immoderatis incompetentibuſq; ieiuniis ſeu vigiliis nimiis, vel orationibus importunis, vel incongrua lectione decipiẽs ad noxiũ pertrahit finẽ, vel cũ interceſsiones pias perſuadet impendere, quibus nos ab ſpiritalibus monaſterij clauſtris, & ſecreto amicæ quietis excutiat, ſollicitudines etiam curaſque ſuſcipere religioſarum ac deſtitutarum ſuggerit fœminarum, vt huiuſmodi laqueis monachum inextricabiliter vinciat, ac pernicioſarum ſollicitudinum occupatione diſtendat, vel certè cum deſiderare ſanctũ clericatus officium ſub prętextu ædificationis multorum & amore lucri ſpiritatis inſtigat, per quod nos ab humilitate propoſiti huius, ac diſtrictione diuellat. Quæ omnia cum ſint noſtræ ſaluti profeſsioneq; contraria, tamen velamine quodã miſericordiæ ac religionis obtecta, facile imperitos incautoſq; decipiunt. Imitãtur enim numiſmata veri regis, quia videntur ad præſens plena pietatis, ſed non ſunt à legitimis monetariis, id eſt probatis & catholicis patrib figurata, nec de cardinali, ac de publica collationis eorũ prodeunt officia, ſed furtim fraudis dæmonũ fabricata, nõ ſine detri

detrimento imperitis quibusq; & ignorantib. ingeruntur. Quæ quamuis vtilia seu necessaria videātur ad præsens, tamen si soliditatibus professionis nostræ incipiāt post hoc esse contraria, & totū quodāmodo corpus nostri labefactare propositi, tanquā necessariū quidem, sed scandalizans membrum, & quod dextræ manus vel pedis agere videatur officium proiici a nobis atq; abscidi salubre est. Satius enim est absq; vnius præcepti mēbro, id est operatione vel fructu: in cæteris sanū firmūq; durare, & tanquā debilē introire in regnum Dei, quàm cū soliditate mādati incidere in aliquod scādalum, quod perniciosa cōsuetudine separans nos à districtionis regula, atq; arrepti propositi disciplina, inducat in tale dispendiū, quod nequaquam futura detrimēta compensans, omnes præteritos fructus totumq; operationis nostræ corpus gehennæ faciat ignibus cōcremari: De generibus istiusmodi illusionū etiā in prouerbiis elegāter exprimitur: Sunt viæ quæ videntur rectæ esse viro, nouissima enim earū verient in profundū inferni. Et iterū: Malignus nocet cū se cōmiscuerit iusto, id est, diabolus decipit cū fuerit colore sanctitatis obtectus. Odit autē sonū tutelæ, id est discretionis vim, quæ de seniorū verbis ac monitione procedit.

De illusione abbatis Ioannis *Cap* XXI.

IN quo etiam abbatem nuper Ioannem, qui Lyco commoratur, cognouimus fuisse illusum. Nam cum exhausto corpore atque defecto, perceptionem cibi biduano ieiunio distulisset, accedenti ei ad refectionem die postero, veniens diabolus in figura Aethiopis tetri pueri, atq; ad eius genua prouolutus, indulge, inquit, mihi, quia ego tibi hunc laborem indixi. Itaq; ille vir tantus & discretionis ratione perfectus, sub colore continentiæ, incōgruenter exercitatæ intellexit se ob hoc calliditate diaboli circūuentū, taliq; distentum ieiunio, vt lassitudinē non necessariā: immo etiam spiritui nocituram, fatigato corpori superponeret, paracaraximo scilicet illusus numismate, dum in illo veri regis imaginem veneratus, parum discutit non illud esse legitime figuratum. Vltima verò obseruatio huius probabilis trapezitæ, quā de inquisitione ponderis esse prædiximus, taliter à nobis implebitur, si quicquid agendum cogitatio nostra suggerit, omni scrupulo retractantes, atque in nostri pectoris trutina collocantes, æquilibratione iustissima perpendamus, plenum sit honestate communi, an timore Dei sit graue, si integrum sensu, si humana ostentatione: aut aliqua

no

nouitatis insolentiæque præsumptione non leue, si meriti eius pondus inanis cœnodoxiæ non imminuerit vel arriserit gloria. Et sic ea protinus ad publica appendentes examina, id est, ad Prophetarum & Apostolorum actus, ac testimonia conferentes, illorumque exemplis comparantes, & quodammodo contraria ea lance pēsantes, vel tanquam integra atque perfecta, illisque collibrantia suscipiamus, vel tanquam imperfecta atque damnosa: nec illorum ponderi consonantia, omni cautione vitemus.

De quadripartita discretionis ratione Cap XXII.

Erit ergo hoc quadripartito quo diximus modo necessaria nobis ista discretio, id est, primū vt materia nos auri veri seu fucati fallentisq; non lateat: secundo, vt his easdem cogitationes quæ mentiuntur opera pietatis, tanquā adulterina numismata & paracaraxima reprobemus, vtpote quæ falsam imaginem regis non legitimè signata contineant: vel illa quæ in auro preciosissimo scripturarum vitioso & hæretico sensu, non veri regis, sed tyranni pręferunt vultum, similiter discernentes refutare possimus, siue illa quorū pondus ac precium erugo vanitatis arrodens exagio seniorum congruere non sinit, vt numismata leuia atq; damnosa, minusq; pensantia recusemus, ne in illud incidentes quod obseruare tota virtute præcepto Domini commonemur, cunctis laborum nostrorum stipendiis meritisq; defraudemur. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & surātur. Quicquid enim contēplatione humanæ gloriæ fecerimus, in terra nos thesaurizare secundū Domini sententiā nouerimus, & consequenter illud velut humi recondimus, atq; in terrā defossum, vel diuersis dæmoniis depopulandū, vel edaci cœnodoxiæ ærugine consumendū, seu superbiæ tineis deuorādum, vt nullam recondentis vtilitatē lucrumue proficiat. Omnes igitur cordis nostri recessus iugiter perscrutādi sunt, & ascendentium in eos vestigia indagatione sagacissima retractāda, ne qua fortè intellectualis ibidem bestia, vel leo, vel draco pertransiens, perniciosa vestigia latenter impresserit, quibus accessus etiam cæteris in abdita pectoris nostri per cogitationum negligentiam præbeatur. Et ita per singulas horas atque momenta terram cordis nostri euāgelico aratro, hoc est iugo Dominicæ crucis recordatione sulcantes, vel noxiarum ex nobis ferarum cubilia, vel virulentorum serpentium examinare latibula atque extrudere poterimus.

De

De sermone doctoris secundum audientium meritum. *Cap.* XXIII

AD hæc obstupefactos nos intuens senex, & ad verba narrationis suæ inexplebili ardore succensos, pro admiratione desiderij nostri paulisper sermone suspenso, rursus addidit. Quoniam nos, ô filij, ad disputationem tam longam vestra sedulitas prouocauit, & ignis quidam collationi nostræ feruentiores sensus pro vestro desiderio subministrat, vt ex hoc etiam ipso manifestè contempler in veritate vos perfectionis sitire doctrinam, volo vobis adhuc super discretionis eximietate vel gratia quæ inter cũctas virtutes arcẽ ac primatũ tenet, pauca differere, excellentiamq; eius & vtilitatem nõ solũ quotidianis exemplis, sed etiam antiquis patrum consultationibus ac sententiis approbare. Frequẽter nanq; memini nonnullis huiusmodi sermonem cum gemitu lachrymisque poscentibus, me quoque aliquid eis doctrinę conferre cupientem nullatenus potuisse, & ita in me non solum sensus verumetiam ipsum eloquium defecisse, vt non inuenirem quemadmodum eos, vel cum leui consolatione dimitterem. Quibus indiciis euidenter agnoscitur, Domini gratiam pro merito ac desiderio audientium disputãtibus aspirare sermonem. Quem quia breuissimum istud quod superest, noctis spacium nõ occurit explere, indulgentes illud potius quieti corporeæ cui necesse est totum persolui, si id quod modicum est, fuerit denegatum, plenum narrationis ordinem integro futuri diei seu noctis examini reseruemus. Decet nanq; discretionis optimos consultores, in hoc primum patefacere suæ mẽtis industriam, & vtrum sint, vel queant eius capaces esse hoc iudicio ac patientia comprobari, vt de illa, quæ moderationis generatrix est, virtute tractantes, nequaquam vicium quod ipsi contrarium est nimietatis incurrant vim rationis ac naturæ eius, quam verbis excolunt: effectu atque opere violantes. In hoc ergo nobis discretionis bonum de qua quantum Dominus dederit adhuc indagare disponimus, primitus prosit, vt nos de ipsius excellentia & moderatione: quæ prima eidem virtus inesse cognoscitur differentes, disputationis quoque vel temporis modum non permittat excedere. His itaque beatus Moses collationi nostræ dans finem, adhuc nos auidos, ac de suo ore pendentes degustare somnum paulisper hortatus est, iisdẽ ipsis quibus insidebamus psiathiis ammonẽs incũbere, embrimiis pariter capiti no-

stro ceruicalium vice, ſuppoſitiſq; groſsioribus papyris in lõgos gracileſq; faſciculos coactis, ſeſquipedali interuallo molliter nexa, nunc quidem humilimum ſedile ad ſcabelli vicem, fratribus in ſynaxi cõſedentibus præſtant, nunc verò ſubiecta ceruicibus dormientium præbent capiti non nimiè durum, ſed tractabile aptumque fulcimentum. Ad quos monachorum vſus hæc idcirco, vel maximè oportuna habentur & congrua, quod non ſolum ſint aliquatenus mollia, paruoque & opere reparentur & precio, vtpote paſſim papyro emergente, per Nili fluminis ripas, quam cuique volenti in vſum aſſumere nemo prohibeat deſecare, ſed etiam quod ad remouendum ea, ſeu cum neceſſe fuerit ad mouendum habilis materia eſt, fungidæ leuiſque naturæ. Atque ita præcepto ſenis tandem ſumus ad deguſtationem ſomni onerosa compoſiti quiete, tam digeſtæ collationis inflammati gaudio, quàm repromiſſæ diſputationis expectatione ſuſpenſi.

Primæ Collationis Abbatis Moſis de monachi deſtinatione finis.

SECVNDA COLLATIO ABBATIS MOSIS DE DISCRETIONE. CAPVT primum.

Deguſtato itaq; matutino ſopore, cum ortum lucis tandem nobis claruiſſe gaudẽtes, repromiſſam narrationẽ repoſcere cepiſſemus, beatus Moſes ita exorſus eſt. Cum videã vos tanti deſiderij ardore flãmatos, vt ne ipſum quidẽ paruiſsimum quietis momentũ, quod ſpiritali collationi ſubtrahens refectioni carnis malueram deputare, ad requiem credam veſtri corporis profeciſſe, mihi quoq; hunc veſtrum conſideranti feruorem ſollicitudo maior inuehitur. Neceſſe eſt enim etiam in perſoluendo debito, tanto maiorẽ deuotionis curã gerere, quantò vos attentius video illud expetere, ſecundum illam ſententiam: ſi ſederis cœnare ad menſam potentis, ſapienter intellige quæ apponuntur tibi, & immitte manum tuam ſciens, quia talia oportet te præparare. Quamobrẽ de bono diſcretionis eiuſque virtute dicturi, in quam ſermo nocturnę collationis ingreſſus, finem noſtræ diſputationi dedit, cupio vobis excellentiam patrum primo conſignare ſententiis, vt cum patuerit, quid

de illa

de illa senserint, vel pronunciauerint maiores nostri, tum prolatis tam antiquis multorum quàm recentibus ruinis & casibus qui pro eo quod minus eam fuerant assecuti perniciosò deiecti sunt, lapsu, inquantum possumus vtilitates eius & commoda retractemus, quibus discußis quemadmodum excolere eam atque expetere debeamus, considerantes meriti eius, & gratiæ pondus efficacius instruamur. Est enim non mediocris quędam virtus, nec quæ humana passim valeat industria comprehendi, nisi diuino fuerit munere gratiaque collata. Siquidem inter nobilißima spiritus sancti dona, hāc quoq; ita legimus ab Apostolo numerari. Alij datur per spiritum sermo sapiētiæ: Alij fides in eodem spiritu: Alij gratia sanitatum in vno spiritu. Et post pauca: Alij discretio spirituum. Deinde completo omni catalogo spiritalium charismatum infert: Omnia autem hæc operatur vnus atq; idem spiritus, diuidēs singulis prout vult. Videtis ergo non terrenum, nec paruum esse discretionis munus, sed diuinæ gratiæ largitatem, quam nisi monachus omni intentione fuerit assecutus, & ascendentium in sese, spirituum discretionē certa ratione possederit, necesse est eū velut in nocte cæca cæterisque tenebris oberrantem, non solum in perniciosis foueis præruptisque cōcidere, sed etiam in planis ac directis itineribus frequenter offendere.

Quod discretio sola conferat monacho, & disputatio super hoc abbatis Antonij. Cap II.

MEmini igitur quondam in annis adhuc pueritiæ constitutus in partibus Thebaidos vbi beatus Antonius morabatur: seniores ad eum perfectionis inquirendæ & collationis huius gratia conuenisse. Cumq; à vespertinis horis vsque ad lucem fuisset protracta collatio, quæstionem hanc maximum noctis spacium cōsumpsit. Nam diutissimè quærebatur quænā virtus vel obseruātia monachum posit à diaboli laqueis ac deceptionib. custodire semper illæsum, vel certè recto tramite firmoq; gressu ad perfectionis culmen perducere. Cumq; pro captu mentis suæ vnusquisq; sententiam suam proferret in medium, & alij quidem hoc in ieiuniorū vigilarumq; studio collocarent, quod his videlicet extenuata mens, ac puritatem cordis & corporis assecuta, Deo facilius vniretur. Alij in nuditate & contemptu vniuersarum rerum, quibus mēs si penitus exueretur, tanquā nullis deinceps retinētibus laqueis ad eū expe-

ditior perueniret. Alij anachorisin necessariam, id est, remotionem & eremi secreta censerent: in qua commanens quis, familiarius interpellare Deum, eiq; possit peculiarius inhærere. Nonnullique in primis sectanda charitatis, id est, humanitatis officia definirent; quæ pio erga fratres & peregrinos studio susceptionis impenditur, quod his duntaxat officiis, regna cœlorum daturum se Dominus in euangelio, velut specialius repromittat, dicens: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Cumq; in hunc modum diuersis virtutibus aditum certiorem ad Deum parari posse decernerent, essetq; noctis maximum tempus hac inquisitione consumptum, intulit demum beatus Antonius: Omnia quidem hæc quæ dixistis necessaria sunt & vtilia sitiẽtibus Deum, atq; ad Deum cupientibus peruenire, sed his principalem tribuere gratiam nequaquam nos innumeri multorum casus & exprimenta permittunt. Nam quosdam sæpenumero acerrimè ieiuniis seu vigiliis incumbantes, ac mirificè in solitudine secedentes, priuationem quoque omnium facultatum ita sectãtes, vt ex ipsis ne vnius quidem diei victum sibimet, vnumq; denarium superesse paterentur. Humanitatis etiam studia tota deuotione complentes, ita vidimus repente deceptos, vt arreptum opus non potuerint congruo exitu terminare, summumq; feruorem & conuersationem laudabilem detestabili fine clauserint. Quamobrẽ quid principaliter ducat ad Deũ manifestè poterimus agnoscere, si ruinæ ac deceptiones illorum causa diligentius à nobis fuerit indigata. Illis nanq, cum exuberarent prædictarum opera virtutum discretio sola deficiens vsq; ad finem ea durare non sinit. Nec enim alia lapsus eorum causa deprehenditur, nisi quod minus à senioribus instituti, nequaquã potuerunt rationẽ discretionis huius adipisci, quæ prætermittens vtranque nimietatem, via regia quam docet semper incedere, & nec dextera virtutum permittit extolli, id est, feruoris excessu continentiæ iustæ modum transcendere, nec oblectatum remissione deflectere ad vitia sinistra, concedit, hoc est, sub prætextu gubernandi corporis contrario spiritus tepore lentescere. Hæc namque est discretio quæ oculus & lucerna corporis in euangelio nuncupatur, secundum illam sententiam Saluatoris: Lucerna corporis tui est oculus tuus, quòd si oculus tuus

simplex

ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, ſi autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit, eo quòd ipſas cogitationes hominis vniuerſas actuſque diſcernens, cuncta quæ gerenda ſunt peruideat atque perluſtret, quæ ſi in homine nequam fuerit, id eſt, non vero iudicio & ſcientia communita, ſeu quolibet errore ac præſumptione decepta, totum corpus noſtrum faciet tenebroſum, hoc eſt, omnem aciem mentis actuſque noſtros reddet obſcuros, cæcitate ſcilicet vitiorum & perturbationum tenebris inuolutos. Si enim, inquit, lumen quod in te eſt tenebræ ſunt, tenebræ ipſæ quantæ erunt? Nulli namque dubium eſt, errante iudicio cordis & ignorationis nocte poſſeſſo, cogitationes quoque & opera noſtra quæ diſcretionis deliberatione deſcendunt, maioribus peccatorum tenebris implicari.

De errore Saulis & Achab, quo per diſcretionis imperitiam ſunt decepti. *Cap.* III.

DEniq; ille qui primus ad regnandū populo Iſrael iudicio Dei prælectus eſt, quia hūc diſcretionis oculum nequaquam habuit, velut toto corpore tenebroſus effectus, etiam ipſe regno tradito ſibi meruit ſpoliari, dum lucernæ huius tenebris atque errore deceptus, acceptabiliora Deo ſacrificia ſua, quàm erga præceptum Samuelis obedientiam credidit iudicanda, quæ eum ex illa magis parte offenſionem incurrere fecit, ex qua repropiciandam ſibi diuinam ſperauerat maieſtatem. Huius, inquam, diſcretionis ignoratio Achab regem Iſrael poſt illius ſublimiſsimi triumphi victoriam qui ei fuerat Dei fauore conceſſus, credere perſuaſit meliorem eſſe miſericordiam ſuam, quàm executionem ſeueriſsimi præcepti, & quemadmodum ſibi videbatur crudelis imperij. Qua conſideratione mollitus dum mauult cruentam victoriam clementia temperare, ob indiſcretam miſericordiam velut toto corpore redditus tenebroſus irreuocabili morte damnatur.

Quæ de bono diſcretionis in ſcripturis ſanctis referantur.
Cap. IIII.

HAec eſt diſcretio, quæ non ſolum lucerna corporis, ſed etiam ſol ab Apoſtolo nuncupatur, ſecundū illud: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Hæc vitæ noſtræ gubernatio dicitur, ſecundū illud: Quibus non eſt gubernatio, cadunt vt folia. Hæc conſilium rectiſsimè no-

minatur, sine quo nihil agere omnino scripturæ autoritate permittimur, ita vt ne ipsum quidem spiritale vinum, id est, gaudium quod lætificat cor hominis, sine ipsius sinamur moderatione percipere, secundum illud: Cum consilio omnia fac: cum consilio vinum bibe. Et iterum: Sicut ciuitas muris diruta & non circundata, sic est vir qui non cum consilio aliquid agit. Cuius priuatio quàm perniciosa sit monacho, testimonii huius exemplum ac figura declarat, dirutæ eum ac sine muris comparans ciuitati. In hac sapientia, in hac intellectus sensusque consistit, sine quibus nec interior nostra ædificari domus, nec spiritales poterunt diuitiæ congregari, secundum illud: Cum sapientia ædificatur domus, & cum intellectu iterum erigitur, cum sensu implentur cellaria omnibus diuitiis preciosis & bonis. Hæc, inquam, est solidus cibus, qui nisi à perfectis tantum ac robustis assumi non poterit, secundum illud: Perfectorum autem est solidus cibus eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quæ in tantum vtilis nobis ac necessaria comprobatur, vt etiam verbo Dei eiusque virtutibus coaptetur, secundum illud: Viuus est enim Dei sermo & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Quibus manifestissimè declaratur, nullam sine discretionis gratia perfectè posse vel perfici vel stare virtutem. Et ita tam beati Antonij quàm vniuersorum sententia diffinitum est, discretionem esse, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, prædictasque virtutes iugiter conseruet illæsas, cum qua ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione conscendi, & sine qua multi etiam propensius laborantes, perfectionis nequiuerint culmen attingere. Omnium namque virtutum generatrix, custos, moderatrixque discretio est.

De morte Heronis senis. Cap. V.

ET vt hanc eandem diffinitionem antiquitus à sancto Antonio & cæteris patribus promulgatam, recens quoque, sicut promisimus, confirmet exemplũ: recolite id quod nuper gestum oculorum vestrorum vidistis obtutibus, senem videlicet Heronem ante paucos admodum dies illusione diabolica à summis ad ima deiectum, quem quinquaginta annis in hac eremo cõmoratũ, singulari districtione

rigorem

rigorem continentiæ tenuisse cognoscimus, & solitudinis secreta vltra omnes hic commorantes miro feruore sectatum. Hic igitur quo pacto, qua ratione post tantos labores ab insidiatore delusus, grauissimo corruens lapsu, cunctos in hac eremo constitutos, luctuoso dolore percussit. Nonne quia minus discretionis virtute possessa suis diffinitionibus regi, quàm consiliis vel collationibus fratrum atque institutis maiorum, maluit obedire? Siquidem tanto rigore immutabilem ieiunij continentiam semper exercuit, & solitudinis cellæque ita iugiter secreta sectatus est, vt ab eo participationem ineundi cum fraternitate conuiuij, nec veneratio quidem diei paschalis aliquando potuerit obtinere. In qua fratribus cunctis pro anniuersaria solennitate in ecclesia retentis, solus non potuit aggregari, ne quantulacumque perceptione leguminis parui à suo videretur proposito relaxasse. Qua pręsumptione deceptus, angelum sathanæ velut angelum lucis cum summa veneratione suscipiens, eiusq; præceptis prono obediens famulatu, semetipsum in puteum, cuius profunditatē oculorum non attingit intuitus, præcipitem dedit, de angeli videlicet sui sponsione non dubitans, qui eum pro merito virtutum ac laborū suorum nequaquam posse firmauerat vlli iam discrimini subiacere. Cuius rei fidem vt experimento suæ sospitatis euidentissimè comprobaret, suprà dicto se puteo nocte intempesta illusus, iniecit, magnum scilicet virtutis suæ meritum probaturus, cum inde exisset illæsus. De quo ingenti fratrum labore cum penè iam exanguis fuisset extractus, vitam die tertia finiturus, quod his deterius est, ita in deceptionis suę obstinatione permansit, vt ei ne experimento quidem mortis suæ potuerit persuaderi, quòd fuisset dæmonum caliditate delusus. Quamobrem pro meritis laborum tantorum & annorum numerositate qua in eremo perdurauit, hoc miseratione & humanitate summa, ab his qui eius compatiebantur exitio, vix à presbitero abbate Pafuntio potuit obtineri, vt non inter byothanatos reputatus, etiam memoria & oblatione pausantium iudicaretur indignus.

De ruina duorum fratrum ob discretionis imperitiam.

Cap. VI.

QVid dicam de illis duobus, qui habitantes vltra illam eremum Thebaydos vbi quondā fuerat beatus Antonius cōmoratus, minus cauta discretione permoti, euntes per extentā solitudinis vastitatē, nullā escam

penitus sumere decreuerunt, nisi quam per semetipsum Dominus illis præstitisset. Cumque errantes eos per deserta & deficientes iam fame cōspexissent, à longè Mazices quidam quæ gens cunctis pene nationibus feris immanior atque crudelior est, non enim eos ad effusionem sanguinis, vt non nullas gentes, desiderium prædæ, sed sola ferocitas mentis instigat, eisque contra naturam feritatis suæ cum panibus occurrissent, vnus ex eis subueniente discretione velut à domino sibi porrectos, cum gaudio & gratiarum actione suscepit, reputans escam sibi diuinitus ministrari, nec sine Deo factum, vt hi qui semper hominum cruore gauderent, deficientibus iam ac tabescentibus, vitę substantia largirentur: alius verò recusans cibum, velut ab homine sibi oblatum, inediæ defectione consumptus est. Quorum licet initia ex reprehensibili persuasione descenderint, vnus tamen subueniente discretione, id quod temere incauteq; conceperat, emendasse agnoscitur: alius autem in stultæ præsumptione perdurans, ac penitus discretionis ignarus, mortem quam dominus auertere voluit, sibiipsi consciuit, nequaquam credens diuino instinctu factum, quod immitis populus propriæ feritatis oblitus, panes eis pro gladiis obtulissent.

De alterius illusione: quam per imperitiam discretionis incurrit. Cap. VII.

QVid etiam de illo commemorem (cuius nominis quia adhuc superest, nolumus facere mentionem) qui dum longo tempore dęmonem in angeli suscepit claritate, reuelationibus eius innumeris sæpe deceptus, credidit internuncium esse iustitię: Nam exceptis his, etiam per omnes noctes in cella eius lumen absque vllius lucernę præbebat officio. Ad extremum iubetur ab ipso, vt Deo filium suum, qui cum eodem pariter commanebat, deuotus offerret: vt hoc scilicet sacrificio Abrahæ patriachæ meritis in nullo inueniretur inferior. Cuius intantum est credulitate seductus, vt hoc confestim parricidium opere perfecisset, nisi eum videns puer cultrum extra consuetudinem acuendo præparare, & vincula quibus eum velut oblaturum ad immolandum constringere disponebat, inquirere, præsagio scœleris futuri perterritus, è cella concitus aufugisset.

De lapsu & deceptione monachi Mesopotameni. Cap. VIII.

LOngum est deceptionem illius quoque monachi Mesopotameni percurrere, qui in illa prouincia perpaucis

cis imitabilem exhibens continentiam, quam per ann... multos ſingulariter in cella retruſus exegerat, ita eſt ad extremum diabolicis reuelationibus ſomniiſque deluſus, vt poſt tantos labores atque virtutes, quibus omnes monachos ibidẽ reſidentes exceſſerat, ad Iudaiſmũ & cõciſionem carnis lapſu miſerabili fuerit deuolutus, eo quod illi ſolita viſione qua volens eum ad credulitatem futuræ deceptionis illicere, veriſsima quæque multo tẽpore diabolus velut veritatis nuncius reuelarat, oſtenderat demum Chriſtianum populũ vnà cum principibus religionis ac fidei noſtræ Apoſtolis ſcilicet atque martyribus tenebroſum ac tetrum, omniq; macie tabidum atq; deformem: & contra Iudæorum populum vnà cum Moſe patriachis atq; prophetis ſumma tripudiantẽ lætitia, & ſplendidiſsimo lumine coruſcantem, ac proinde ſuadens, ſi malet meriti ac beatitudinis illorum particeps fieri, circumciſionem quoq; ſuſcipere feſtinaret. E quibus profecto tam lugubriter nemo fuiſſet illuſus, ſi rationẽ diſcretionis huius aſſequi laboraſſet. Quamobrem in quãtis pernicioſum ſit diſcretionis gratiam non habere, multorum caſus & experimenta declarant.

Interrogatio de acquirenda vera diſcretione. Caput IX.

GErmanus. Et nouellis exemplis & teſtimoniis antiquorum ſatis abunde perpatuit diſcretionẽ fontem quodammodo atque radicem cunctarum eſſe virtutum. Quomodo ergo acquiri debeat, cupimus nobis exponi, aut quẽadmodum vtrum vera & ex Deo, an falſa & diabolica ſit, poſsit agnoſci, vt ſecundum illam euangelicam, quam ſuperiore tractatu deſeruiſti, parabolam, qua iubemur fieri probabiles trapexitæ, nummiſmati impreſſam veri regis imaginem peruidentes, deprehendere valeamus, quod non deſit in moneta legitima figuratum, atque illud ſicut vulgari vſus verbo heſterna collatione dixiſti, tanquam paracaraximum reprobemus, illa inſtructi peritia quam ſatis copioſe & integrè proſecutus habere ſpiritalem atque euangelicum trapezitam debere ſignaſti. Quid enim proderit virtutis eius & gratiæ merita cognouiſſe, ſi quemadmodum debeamus expetere eam, vel acquirere neſciamus?

Reſponſio quemadmodum poſsideatur vera diſcretio. Cap. X.

MOſes. Vera, inquit, diſcretio non niſi vera humilitate acquiritur. Cuius humilitatis non fictæ hæc erit prima probatio, ſi vniuerſa non ſolum quæ agenda ſunt, ſed etiam quæ cogitantur ſeniorum reſeruantur examini, vt nihil

quis suo iudicio credens illorum per omnia diffinitionibus acquiescat, & quid bonum vel malum debeat iudicare eorum traditione cognoscat. Quæ institutio non solum per veram discretionis viam iuuenem recto tramite docebit incedere, verumetiam cunctis fraudibus & insidiis inimici seruabit illæsum. Nullatenus enim decipi poterit quisque non suo iudicio, sed maiorum viuit exemplo, nec valebit ignorationi eius callidus hostis illudere, qui vniuersas cogitationes in corde nascentes perniciosa verecundia nescit obtegere, sed eas maturo examine seniorum vel reprobat vel admittit. Illico nanque vt patefacta fuerit cogitatio maligna marcescit, & antequam discretionis iudicium proferatur, serpens deterrimus velut è tenebroso ac subterraneo specu virtute confessionis protractus ad lucem & traductus quodammodo ac dehonestatus abscedit. Tandiu enim suggestiones eius noxiæ dominantur in nobis, quandiu celãtur in corde. Et vt virtutẽ sententiæ huius efficacius colligatis: referã vobis abbatis Serapionis factũ, quod ille iunioribus solebat instructionis gratia frequenter inferre.

Verba abbatis Serapionis, & de marcore patefactarum cogitationum, & de periculo propriæ confidentiæ. *Cap.* XI.

CVm adhuc essem puerulus inquit, & cum abbate Theone commanerem, hæc mihi fuerat inimici impugnatione cõsuetudo feralis ingesta, vt postquam refecissem hora nona cum sene, vnum paximacium quotidie in sinu meo latenter abscondere quod sero illo ignorante occulte edebam. Quod furtũ licet conniuentia cogitationis & inoliti semel desiderij incontinentia sine cessatione committerem, expleta tamen concupiscentia fraudulenta, ad memetipsum reuertẽs super admisso furti crimine, grauius cruciabar, quàm super esu eius fueram iocundatus. Cumq; illud molestissimum opus velut ab exactoribus Pharaonis indictum mihi vice laterũ singulis diebus explere nõ sine dolore cordis mei compelleret, nec tamen eruere me posse ab hac earum seuissima tyrannide, & clandestinũ furtum seni manifestare confunderer, contigit Dei nutu de hoc me captiuitatis iugo volentis eripere, vt quidam fratres cellam senis obtentu ædificationis expeterent. Cumque refectione transacta, collatio spiritalis cœpisset agitari, respondensque senex propositis interrogationibus eorum, cum de Gastrimargiæ vitio & occultarum cogitationum dominatio

natione differeret, earumque naturam & atrocissimam eorum vim quam haberent, donec celarentur, exponeret, compunctus ego collationis huius virtute, & conscientiæ meæ reatu perterritus, velut qui crederem ob hoc ea fuisse prolata, quòd seni fuerint secreta mei pectoris patefacta, in occultos primum gemitus excitatus, deinde cordis mei compunctione crescente, in apertos singultus lachrimasque prorumpens, paximacium quod consuetudine vitiosa clanculè parauceram comedendum, de sinu furti mei conscio ac susceptore produxi, ipsumque in medium proferens, quemadmodum quotidie inuolans ipsum latenter ederem, pœnitentiam coram eo in terram submissus cum veniæ postulatione confessus sum, & vbertim profusis lachrymis absolutionem dirissimæ captiuitatis huius intercessionibus eorum atque orationibus imploraui. Tunc senex: Confide, ait, ò puer, absoluit te à captiuitate, etiam me tacente confessio tua. Victorem namque aduersarium tuum hodie triumphasti, validius eum tua confessione elidens, quàm ipse fueras ab eo tua taciturnitate deiectus, quem nequaquam vel tua vel alterius responsione confutans, in te nunc vsque permiseras dominari, secundum illam Salomonis sententiam, quia non fit contradictio ab his qui faciunt malum cito, ideo repletum est cor filiorum hominum in ipsis vt faciant mala. Et idcirco iam te post hanc publicationem suam nequissimus spiritus iste nullatenus inquietabit vlterius, nec in te latibulum sibi teterrimus serpens deinceps vsurpabit, de tenebris tui cordis confessione salutari protractus ad lucem. Necdum senex hæc verba compleuerat, & ecce lampas accensa de meo sinu procedens, tanto cellam repleuit odore sulphureo, vt vehementia fœtoris ipsius vix in ea residere possemus. Resumensque senex ammonitionem, ecce, inquit, Dominus tibi veritatem sermonum meorum experimento probauit, vt passionis incentorem de corde tuo confessione salubri fugatum, oculorum fide perciperes, patefactumque hostem nequaquam locum in te vlterius habiturum, aperta eius expulsione cognosceres. Itaque secundum sententiam senis, ita est, inquit, in me confessionis huius virtute dominatio diabolicæ illius tyrannidis extincta atque imperpetuum consopita, vt nunquam mihi ne memoriam quidem concupiscentiæ huius vlterius temptauerit inimicus ingerere, nec

me

ē penitus hæc aliquando pulsatum furtiui illius desiderij instigatione persenserim. Quem sensum in Ecclesiaste quoque pulcherrimè legimus figuratum, si momorderit, inquit, serpens non in sibilo, non est abundantia incantatori, taciti serpentis morsum perniciosum esse designans, id est, si per confessionem siue consensum suggestio seu cogitatio diabolica incantatori cuiquam spiritali scilicet viro, qui carminibus scripturarum mederi protinus vulneri, & extrahere de corde viri consueuit noxia venena serpentis patefacta non fuerint, succurrere periclitanti perituróue non poterit. Hoc igitur modo ad scientiam discretionis veræ peruenire facillimè poterimus, vt seniorum vestigia subsequentes, neque agere quicquam noui, neque discernere nostro iudicio præsumamus, sed quemadmodum vel traditio illorum, vel vitæ probitas informarit, in omnibus gradiamur. Qua institutione firmatus, non modo ad perfectam discretionis rationem quisque perueniet, verum etiam munitus à cunctis insidiis inimici & tutissimus permanebit. Nullo nanque alio vitio tam præcipitem diabolus monachum protrahit ac perducit ad mortem, quàm cum eum neglectis consiliis seniorum in suo iudicio persuaserit ac diffinitione doctrinaue confidere. Etenim cum omnes artes ac disciplinæ humano ingenio repertæ, & quæ nihil amplius q̃ vitæ huius temporariæ cōmodis prosunt, licet manu palpari queant, & oculis peruideri, rectè tamen à quoquā sine instituentis doctrina nequeant cōprehendi, quàm ineptū est credere hanc solā non egere doctore, quæ & inuisibilis & occulta est, & quę non solum oculis sed ne animo quidem nisi corde purissimo perspici poterit, cuius error non temporale damnum, nec quod facile reparetur, sed animæ perditionem parit mortemq́; perpetuam. Habet enim non aduersus visibiles sed inuisibiles atq; immites hostes diurnum nocturnumq́; conflictū, nec contra vnū sed duos, sed contra innumerabiles cateruas spiritale certamen, cuius casus tāto perniciosior cunctis quanto & infestior inimicus, & congressus occultior. Et ideo semper seniorum summa diligentia sunt sectanda vestigia, atque ad eos cuncta, quæ in nostris cordibus oriuntur sublato confusionis velamine deferenda.

Confessio verecundiæ ob quam confunderemur cogitationes nostras senioribus reuelare. *Cap.* XII.

GErmanus. Occasionem nobis perniciosæ verecundiæ, qua cogitationes malas studeamus obtegere, ac salutari

tari eas patefacere confeſsione vereamur,illa præcipuè erat causa,qua nouimus quendam in Syriæ partibus, vt credebatur præcipuum ſeniorum cuidam fratri cogitationes ſuas ſimplici confeſsione prodenti, poſtmodum quadam indignatione commotum eaſdem grauiter exprobraſſe Vnde fit vt dum eas nobis præmimus ac ſenioribus erubeſcimus publicare,curationum remedia conſequi nequeamus.

Reſponſio de confuſione calcanda, & periculo non condolentis. *Cap.* XIII.

MOſes. Sicut non ſunt omnes iuuenes pari modo vel feruentes ſpiritu,vel diſciplinis ac moribus optimis inſtituti,ita ne ſenes quidem cuncti vno modo vel perfecti poſſunt vel probatiſsimi reperiri. Diuitiæ enim ſenum non ſunt canicie capitis, ſed induſtria iuuentutis ac præteritorum laborum ſtipendiis metiendæ. Quæ enim non congregaſti, inquit, in iuuentute, quomodo inuenies in ſenectute tua?Senectus enim venerabilis eſt,non diuturna,neque numero annorum computata Cani enim ſunt ſenſus hominis,& ſenectus honorabilis vita immaculata.Et idcirco non omnium ſeniorum quorum capita canicies tegit,quoſq; vitæ longæuitas ſola commendat, nobis ſunt imitanda veſtigia vel ſectanda, ſeu traditiones ac monita ſuſcipienda, ſed eorum quos laudabiliter vitam ſuam ac probatiſsimè comperimus in iuuentute ſignaſſe, nec præſumptionibus propriis,ſed maiorum traditionibus inſtitutos. Sunt enim non nulli quorum etiam quod eſt lugubrius, maior pars ſine dubio reperitur, qui in tepore ſuo quem ab adoleſcentia ſua conceperunt, atque ignauia ſeneſcentes autoritatem ſibi non maturitate morum, ſed annorum numeroſitate conquirunt De quibus exprobratio illa Domini propriè ſatis dirigitur per Prophetam: Et comederunt alieni robur eius, & ipſe neſciuit, ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe ignorauit. Hos inquam in exemplum iunioribus, non eorum vitæ probitas, nec vlla propoſiti huius laudabilis atque imitanda diſtinctio, ſed annoſitas ſola prouexit. Quorum caniciem callidiſsimus inimicus, ad deceptionem iuniorum in præiudicata autoritate proponens, etiam illos qui ad viam perfectionis, vel ſuis vel aliorum potuerunt monitis incitari, ſubuertere ac decipere exemplis eorum fraudulenta ſubtilitate feſtinat, vel in teporem ſcilicet noxium, vel in lætalem deſperationem eorum doctrinis inſtitutiſque perducens. Cuius rei volens proferre vobis exemplum

exemplum autoris nomine prætermisso; ne nos quoque illius qui patefacta sibi fratris vitia publicauit, simile aliquid admittamus, rem tantum gestam quæ instructionem necessariam vobis conferat, paucis exponam. Cum igitur ad senem quendam nobis optimè cognitum quidam non ignauissimorum iuuenum profectus sui & curationis gratia perrexisset, & carnalibus incentiuis ac fornicationis spiritu semetipsum inquietari simpliciter prodidisset, consolationem credens laboribus suis oratione senis & remedia conceptis vulneribus reperturum, ille amarissimis eum verbis excipiens, ita suis econtrario correptionibus asperauit miserabilem pronuncians & indignum, nec monachi nomine ac religione censendum, qui potuerit huiusmodi vicio & concupiscentia titillari, ita suis econtrario correptionibus vulnerauit, vt eum summa desperatione deiectum mœstumque admodum ac lætali tristitia penitus obruptum è sua dimitteret cella. Cumque ei in tali mœrore depresso, nec iam de remedio passionis, sed de expletione conceptæ concupiscentiæ profunda cogitatione tractanti, abbas Apollo protinus occurrisset, & vim laboris eius & oppugnationis vehementiam quæ in corde eius tacitè voluebatur de contemplatione vultus, & intuitus ipsius deiectione, coniectans, causam tantæ perturbationis inquireret, atque ille molliter se compellanti seni ne responsum quidem vllum posset referre, magis ac eum sentiens senex non inaniter causam tantæ tristitiæ silentio velle contegere, quantum ne vultu quidem dissimulare quiuisset, intentius ab eo causas occulti doloris cœpit inquirere. Quibus ille constrictus, pergere se ad vicum confitetur, vt quia secundum sententiam illius senis monachus esse non posset, nec refrenare stimulos carnis & impugnationis remedia consequi præualeret, vxorem duceret, ac relicto monasterio reuerteretur ad seculum. Quem senex Apollo blanda consolatione demulcens, seseque asserens iisdem quotidie incentiuorum stimulis atque æstibus agitari, & idcirco non debere eum prorsus in desperationem concidere, nec mirari super impugnationis ardore, qui non tam laboris studio quàm misericordia domini & gratia vinceretur, vnius tantum diei super dilatione ruinæ dispositæ, ab eodem poposcit inducias, & vt reuerteretur ad suam cellulam deprecatur: ad monasterium prædicti senis

illico

illico tota festinatione perrexit. Cumque eidem proxima esset, expansis manibus orationem cum lachrymis fundens: Conuerte, ait, Domine, qui occultarum virium & infirmitatis humanæ solus arbiter pius ac secretus es medicus, impugnationem illius iuuenis in senem istum vt condescendere infirmitatibus laborantium, & compati fragilitati iuniorum vel in senectute doceatur. Cumque ille hanc precem cum gemitu conclusisset, cernit Athiopem tetrum contra illius cellulam stantem, atque aduersus eum ignita iacula dirigentem. Quibus cum fuisset ille protinus sauciatus, progressus è cella, & huc illucque velut amens & ebrius cursitaret, atque egrediens & ingrediens, iam continere se in ea non posset, eadem via concitus pergere cœpit, qua mœstus iuuenis ille discesserat.

Quem abbas Apollo velut amentem factum, ac quibusdam furiis agitari conspiciens, intellexit ignitum diaboli telum, quod viderat ab illo directum, in eius corde fuisse defixum, illamque in eo confusionem mentis ac perturbationem sensuum intolerandis æstibus operari: accedensque ad eum: quo, inquit, properas, aut quænam te causæ senilis illius atque inolitæ grauitatis oblitum, ita pueriliter inquietant, ac mobiliter cursitare compellunt? Cumque ille pro conscientiæ suæ reatu ac turpi cogitatione confusus, crederet ardorem sui pectoris deprehensum, ac retectis seni sui cordis archanis, nullam responsionem percunctanti reddere prorsus auderet: reuertere, inquit, ad cellam, tandemq; te intellige vel ignoratum hactenus à diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibus ille quotidie confligere & colluctari profectibus eorum ac studiis instigatur, qui vnum eius in te directum iaculum post tantam annorum seriem, quam in hac professione triuisti, non dicam respuere, sed ne differre quidem vel vno die ac tolerare quiuisti, quo te sauciari Dominus idcirco permisit, vt saltem in senecta disceres compati infirmitatibus alienis, & fragilitati condescendere iuniorum tuis exēplis atq; experientia docereris, qui suscipiens iuuenem infestatione diabolica laborantem, non modo nulla consolatione fouisti, sed etiam perniciosa desperatione deiectum, inimici manibus tradidisti, quantum in te est, ab eodem lugubriter deuorandum, quem sine dubio nequaquam attemptasset: tam vehementi conflictu, quo te nunc vsque est

appetere

appetere dedignatus, nisi fortè profectui eius inuidens inimicus illam virtutem quam animis eius inesse cernebat, anticipare ac peruertere suis ignitis iaculis festinasset, proculdubio iudicans fortiorem cui tanta vehementia confligere operepretium iudicauit. Disce itaque tuis exemplis laborantibus condolere, & periclitantes nequaquam perniciosa desperatione deterrere, nec durissimis sermonibus asperare, sed potius leui blandaque consolatione refouere, & secundum præceptum sapientissimi Salomonis, eruere eos qui ducuntur ad mortem, & redimere eos qui interficiuntur, nostrique Saluatoris exemplo, arundinem quassatā non conterere, & linum fumigans non extinguere, illamq; à Domino gratiā postulare, vt ipse quoq; fiducialiter valeas opere ac veritate dicere, Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum qui lapsus est verbo. Nullus enim posset insidias inimici sufferre, seu carnales æstus naturali quodammodo igne flagrantes, vel extinguere vel reprimere, nisi gratia Dei, vel iuuaret fragilitatem nostram vel protegeret, vel sua misericordia communiret. Et idcirco salutaris huius dispensationis ratione finita, qua vel illum iuuenē perniciosis æstibus Dominus liberare, vel de impugnationis vehementia & compatiendi affectu te voluit erudire, communibus eum precibus imploremus, quo flagellum istud quod vtilitatis gratia Dominus inferre dignatus est hactenus iubeat temperari, ipse enim dolorem facit, & rursum medetur, percutit, & manus eius sanant, ipse humiliat & exaltat, ipse occidit & viuificat, deducit ad infernum & reducit: & ignita diaboli iacula quæ me arbitro tibi permisit infligi, redundāte diuino spiritus sui rore restinguat. Quam tentationem licet eadem celeritate qua inferri eam Dominus passus est, ad vnam senis orationem sua pietate rursus abstulerit, hoc tamen euidenter experimento docuit, non modò non exprobrari patefacta cuiusque vitia debere, sed ne dissimulare quidem laborantis dolorem, seu leuiter præterire. Et idcirco nequaquam nos vnius senis siue paucorum vel imperitia vel leuitas ab illa salutari quam prædiximus via, & traditione maiorum deterreat & excludat, quorum canicie ad deceptionem iuniorum callidissimus abutitur inimicus, sed absque vllo confusionis operimento, omnia debent senioribus reuelari, atque ab eis vel remedia nostris vulneribus, vel exempla conuersationis ac vitæ fiducialiter sumi, in quibus parem opem & similem

experiem

experiemur effectum, si nihil penitus affectare nostro iudicio ac præsumptione tentemus.

De vocatione Samuelis. Cap. XIIII.

DEniq; in tantum placita Deo hæc sententia comprobatur vt etiam scripturis sanctis hanc eandem institutionem non ociosè reperiamus insertam, ita vt puerum Samuelem iudicio Domini prælectum, sua nollet per semetipsum diuini colloquij disciplina Dominus erudire, sed recurrere semel & iterum pateretur ad senem, eumque quem ad suum vocabat alloquium, etiam illius qui offenderat Deum, dummodo senioris doctrina vellet institui. & quem sua vocatione dignissimum iudicaret, senioris mallet institutione formari, vt scilicet & illius qui ad diuinum ministerium vocabatur, probaretur humilitas, & iunioribus forma subiectionis huius proponeretur exemplo.

De vocatione Pauli Apostoli. Cap. XV.

PAulum quoque per semetipsum vocans & alloquens Christus, cum posset ei perfectionis viam reserare confestim, nequaquam facit sed dirigit illum ad Ananiam. & ab eo iubet viam veritatis agnoscere, dicens: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi tibi dicetur quid te oporteat facere. Mittit itaque & hunc ad seniorem, cumque illius potius doctrina quàm sua censet institui, ne scilicet quod recte gestum fuisset in Paulo, posteris malum præsumptionis præberet exemplum, dum vnusquisque sibimet persuaderet, simili modo se quoque debere Dei solius magisterio atque doctrina potius quàm seniorũ institutione formari. Quam præsumptionem omnimodis detestandam etiam ipse Apostolus, non solum literis, sed etiam opere atque exemplo docet, ob hoc solummodo se asserens Hierosolimam conscendisse, vt euangelium quod comitante gratia spiritus sancti cum potestate signorum & prodigiorum gentibus prædicabat, cum suis coapostolis & antecessoribus priuata quodammodo ac domestica examinatione conferret, & contuli inquiens, cum illis euangelium quod prædico inter gentes, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Quis ergo tam præsumptor & cæcus sit qui se audeat suo iudicio ac discretioni committere, cum vas electionis indiguisse coapostolorum suorum se collatione testetur? Vnde manifestissime comprobatur, ne à Domino quidem

viam perfectionis quempiam promereri, qui habens vnde valeat erudiri, doctrinam ſeniorum, vel inſtituta contempſerit, paruipendens illud eloquium quod oportet diligentiſsime cuſtodiri. Interroga patrem tuum & annunciabit tibi, ſeniores tuos & dicent tibi.

De appetenda diſcretione. *Cap* XVI.

OMni igitur conatu debet diſcretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quæ nos illæſos ab vtraq; poteſt nimietate ſeruare. Vetus nanque ſententia eſt nimietates æquales ſunt. Ad vnum enim finem nimietas ieiunij & voracitas peruenit, eodemque diſpendio vigiliarum immoderata continuatio monachum, quo ſomni grauiſsimi torpor inuoluit. Nam per exceſſum continentiæ debilitatum quemque ad illum ſtatum reuocari neceſſe eſt in quo negligens quiſque per incuriam detinetur, ita vt frequenter quos per caſtrimargiam decipi non potuiſſe conſpeximus, per immoderationem ieiuniorum viderimus fuiſſe deceptos, atque ad eandem quam vicerant paſsionem infirmitatis occaſione fuiſſe collapſos. Vigiliæ quoque & pernoctationes irrationabiles deiecerunt, quos ſomnus ſuperare non potuit. Quapropter ſecundum apoſtolum per arma iuſtitiæ quæ à dextris ſunt à ſiniſtris recto moderamine tranſeundum eſt, & ita inter vtraſque nimietates diſcretione moderante gradiendum eſt, vt nec traditum continentiæ tramitem acquieſcamus excedere, nec rurſum remiſsionem noxia in gulæ ventriſque deſideria concidamus.

De immoderatis ieiuniis & vigiliis *Cap.* XVII.

ETenim memini me frequenter ita appetitum cibi penitus reſpuiſſe, vt duobus diebus ac tribus refectione dilata, ne memoria quidem vllius edulij meam interpellauerit mentem, & rurſus ab oculis meis ita ſomnum diaboli impugnatione ſubtractum vt plures noctes ac dies paululum quid ſomni meis oculis à Domino præcarer infundi, grauiuſque me periclitatum ſomni cibique faſtidio quàm ſoporis & caſtrimargiæ colluctatione perſenſi. Itaque ſicut feſtinandum nobis eſt ne appetitu corporeæ voluptatis in diſſolutionem noxiam delabamur, & ante præſtitutum tempus vel cibo nos indulgere vel modum eius ſinamus excedere, ita eſt eſcæ ſomnique refectio hora legitima etiam ſi horreat ingerenda. Vtrumque enim bellum aduerſarij factione conſurgat, & pernicioſius continentia immoderata quàm ſatietas remiſſa ſupplantat. Ab hac namque ad mea

[illegible]

ſuram diſtrictionis intercedente compunctione ſalubri c... ſcendi poteſt,ab illa non poteſt.

Interrogatio de continentia vel refectionis menſura. Cap. XVIII.

GErmanus. Quis igitur eſt continentiæ modus quem æquo moderamine retinentes inter vtramque nimietatem illæſi tranſire poſsimus?

De optimo cibi quotidiani modo. Cap. XIX.

MOyſes. Super hac re inter maiores noſtros frequenter nouimus habitum fuiſſe ſermonem, atque magnopere tractatum. Nam diſcutientes continentias diuerſorum qui vel ſolis leguminibus vel oleribus tantum, vel pomis vitam iugiter exigebant, præpoſuere cunctis illis refectionem ſicci panis cuius æquiſsimum modum in duobus paximaciis ſtatuerunt, quos paruulos panes vix libræ vnius pondus habere certiſsimum eſt:

Obiectio de facilitate continentiæ quæ duobus paximaciis ſuſtinetur. Cap. XX.

GErmanus Quòd nos gratanter amplexi, reſpondimus hunc modum nos minime pro continentia reputare, quippe qui integrum eum nequaquàm poſſumus inſumere.

Reſponſio de virtute & menſura ex parte continentiæ. Cap. XXI.

MOſes. Si vultis experiri vim ſtatuti huius, modum iſtum iugiter retinete, adiectionem nullam die dominico vel ſabbato indulgentes, neque interdum quoddam coctionis pulmentum ſub aliqua aduenientium fratrum occaſione ſumentes, quibus refecta caro non ſolum minore quantitate diebus reſiduis poterit ſuſtentari, verumetiam totam refectionem ſine labore differre, illorum ſcilicet ciborum quos extrinſecus ſumpſerit adiectione ſuffulta. Quod nullo modo facere nec refectionem panis differre in diem poſterum præualebit, quiſq; fuerit ſemper prædictæ menſuræ quantitate cōtentus. Etenim memini ſeniores noſtros quod nos quoq; retineo frequenter fuiſſe perpeſſos, cum tanto labore ac difficultate hanc parſimoniā ſuſtentaſſe, tantaq; vi inedia prædictam cuſtodiſſe menſuram, vt inuiti quodammodo nec ſine gemitu atque triſticia hunc finem ſibi refectionis imponerent.

Qui nam generalis continentiæ ac refectionis modus ſit. Cap. XXII.

GEneralis tamen hic continentiæ modus eſt vt ſecundum capacitatem virium vel corporis vel ætatis tan-

...am sibimet cibi vnusquisq; concedat, quantum sustentatio carnis, non quantum desiderium saturitatis, exposcit. In vtraque enim parte sustinebit maximum detrimentum, quisquis inæqualitatem tenens nunc ventrem ieiuniorum aridate constringit, nunc escarum nimietate distendit. Vt enim mens cibi inanitate lassata perdit orationum vigorem, dum carnis lassitudine nimia prægrauata condormitare compellitur, ita rursum nimietate voracitatis oppressa emittere suas preces ad Deum puras leuesque non poterit. Sed nec castimoniæ quidem ipsius puritatem indirupta valebit iugitate seruare, dum ei etiam diebus illis quibus carnem acriore videtur continentia castigare, præterita cibi materia, quamuis ad præsens defecto sit corpore, ignem carnalis concupiscentiæ subministrat.

Quemadmodum abundantiæ humorum genitalium castigentur. Cap XXIII.

NAm quod semel per escarum abundantiam concretū fuerit medullis, necesse est egeri atq; ab ipsa naturæ lege propelli, quæ exuberantiam cuiuslibet humoris superflui velut noxiam sibi atq; contrariam in semetipsa residere non patitur. Ideoq; rationabilis semper & æqualis impendenda est castigatio, vt si naturali hac necessitate commorantes in carne omnimodis carere non possumus, saltem rarius nos & non amplius quàm trina vice respersos isto deliquio totius anni cursus inueniat. Quod tamen sine vllo pruritu quietus egerat sopor, nō fallax imago index occultæ voluptatis eliceat. Quamobrem hoc est temperata quam diximus continentiæ æqualitas atq; mensurata, quæ patrum quoq; iudicio comprobatur, vt quotidianam panis refectionem quotidiana comitetur esuries, in vno eodemque statu animam pariter corpusq; conseruans, nec ieiunij fatigatione concidere, nec grauari mentem saturitate permittens. Tanta namque frugalitate finitur vt interdum se post vesperam nec sentiat aut meminerit refecisse.

De labore æqualis refectionis, & de fratris Beniamin edacitate. Cap IIII.

ET in tantum hoc non sine labore perficitur, vt malint hi qui perfectionem discretionis ignorant, etiam biduo protelare ieiunia, idque quod hodie sumpturi fuerant in crastinum reseruare, dummodo ad refectionem peruenientes desiderata satietate potiantur. Quòd nuper Beniamin ciuem vestrum pertinaciter tenuisse cognoscitis, qui ne quoti

quotidie pacimacia duo percipiens æquali castigatione continuatam parcitatem iugiter retentaret, maluit biduana ieiunia semper continuare, dummodo ad refectionem veniens duplicata mensura repleret ventris ingluuiem. Nam id quod biduo fuerat percepturus differens, vno die absolutionem ieiunij post biduum pariter insumebat, vt quatuor paximacia comedens desiderata saturitate gauderet, & expletionem ventris sui biduano ieiunio quodammodo compararet. Qui obstinatione & pertinacia mentis suæ diffinitionibus potius propriis quàm seniorum traditionibus acquiescens, quali fine suum propositum terminaret, proculdubio meministis. Siquidem relicta æremo, rursus ad inanem philosophiam mundi huius ac vanitatem seculi deuolutus, prædictam sententiam seniorum sui casus signet exemplo, ruinaque sua cunctos doceat, neminem suis moribus deditum, vel proprio iudicio confidentem, perfectionis culmen aliquando posse conscendere, sed nec diaboli quidem perniciosas illusiones euadere.

Interrogatio quomodo vna semper eademque mensura seruetur. Cap XXV.

GErmanus. Quomodo igitur à nobis hic modus indirupte valebit custodiri? Nam nonnunquam hora nona soluta iam statione ieiunij superuenientibus fratribus necesse est eorum obtentu, aut adiici aliquid ad statutam solitamque mensuram, aut certe humanitatem quam iubemur omnibus exhibere penitus abdicari.

Responsio de non excedendo refectionis modo. Cap. XXVI.

MOses Vtraq; vno modo ac sollicitudine pari conuenit obseruari. Nam & mensuram cibi causa continentiæ ac puritatis cum omni scrupulo custodire debemus, & humanitatem atque adhortationem aduenientibus fratribus charitatis obtentu similiter exhibere, quia satis absurdum est vt fratri immo Christo mensam offerens non cum eo cibum pariter sumas, aut ab eius refectione te facias alienum. Itaq; in neutra parte reprehensibiles inueniemur, si hæc à nobis consuetudo teneatur, vt hora nona de duobus paximaciis quæ nobis canonica mensura iure debentur, vno paximacio prælibato, aliũ huius expectationis gratia in vesperam reseruemus quem si superuenerit quispiam fratrum cum ipso pariter insumamus, nihil consuetudini solitæ amplius adiungentes, & hac dispensatione nequaquam

fratris nos contristabis aduentus qui nobis debet esse gratulabilis. Siquidem ita humanitatis exhibemus obsequelam, vt nihil à rigore continentiæ relaxamus Si vero nullus aduenerit hunc quoque velut de canonico modo debitum nobis libere præsumemus, qua parcitate nec stomachus vespere poterit aggrauari quippe hora nona vno paximacio iam præmisso, quod plerunque his qui districtiorem abstinentiam se tenere credentes, totam refectionem ad vesperem different, euenire consueuit. Nam recens escæ perceptio tam vespertinis quàm in nocturnis orationibus teteuem leuemq; sensum non sinit inueniri. Ideoq; commodum satis & vtile hora nona refectionis tempus indultum est, in quo reficiens monachus non solum in nocturnis vigiliis leuis ac vacuus verumetiam in ipsis vespertinis solennitatibus digesto iam cibo inuenitur aptissimus. Talibus nos beatus Moses verbis erudiens hoc nobis præcipuum gemina institutione contulit vt non solum discretionis virtutem & gratiam sed ipsius quoq; abrenunciationis rationem quam penitus ignorantes feruore tantummodo spiritus nostri ac cœlo Dei arripuisse videbamur incipientes agnoscere, deinceps intelligeremus quantum à puritate cordis & directionis linea fuissemus in id temporis euacuati absque vlla dumtaxat destinatione vel fine tendentes, & quid principaliter tenere nos oporteret, quidve cauere similiter econtrario deberemus omnimodis ignorantes illamque præ omnibus definitionem senis verissimam comprobauimus, nullius artis seu disciplinæ peritiam posse sine destinationis ratione subsistere, nec sine contemplatione certi finis attingi.

Collationis abbatis Mosi, de discretione finis.

COLLATIO ABBATIS PAFVNTII DE TRIBVS ABRENVNCIATIONIBVS.

Caput I.

IN illo choro sanctorum qui velut astra purissima in nocte mundi istius refulgebant, vidimus sanctum Pafuntium vice luminaris magni claritate scientiæ choruscantem. Hic nanque presbyter congregationis nostræ, id est illius quæ in hæremo Scythi morabatur, fuit, in qua vsque ad extremam durauit ætatem, vt nunquàm è cella quam iunior cœperat habitare, quanquã ab ecclesia milibus quinque

que distabat, saltem ad viciniora migrauerit, nec fenus ... nis tanti itineris spacio, die sabbati vel dominico venturus ad ecclesiam vexaretur, sed nec vacuus quidem reuerti exin de contentus, vas aquæ quam per totam erat hebdomadam sumpturus ceruicibus suis onerans reportabat ad cellam. Cunque nonagenariam excessisset ætatem, nunquàm passus est eam iuniorum sibi labore deferri Hic itaque ab adolescentia sua scholæ cœnobij tanto ardore se tradidit, vt in ea paruo tempore commoratus tam subiectionis bono quàm vniuersarum virtutum scientia pariter ditaretur Humilitatis namque & obedientiæ disciplina, omnes suas mortificans voluntates, & per hanc extinctis vniuersis vitiis, cunctisque virtutibus consummatis quas monasteriorum instituta vel antiquissimorum patrum doctrina fundauit, sublimioris profectus ardore succensus. Heremi festinauit secreta penetrare, vt Domino cui inter fratrum turbas positus sitiebat inseparabiliter inhærere, nullo deinceps ab eius contemplatione humano consortio vel imagine se retrahente facilius vniretur. Vbi rursum tanto feruore etiam ipsorum anachoretarum virtutes superans, desiderio & intentione iugis ac diuinæ illius theoriæ, cunctorum deuitabat aspectus, vastiora & inaccessibilia solitudinis penetrans loca, multoque in eis tempore delitescens, vt ab ipsis quoque anachoritis difficulter ac rarissime deprehensus, angelorum quotidiano consortio delectari ac perfrui crederetur, atque ei merito virtutis huius ab ipsis inditum fuerit Bubali cognomentum.

De sermone eiusdem senis, ac responsione nostra.

Cap. II.

CVius igitur magisterio institui cupientes cogitationum etiam stimulis agitati, ad cellam eius iam die aduesperascente peruenimus. Qui habito aliquantisper silentio cum propositum nostrum prædicare cœpisset, quod scilicet patriam relinquentes, tot prouinciis pro amore Domini perlustratis egestatem ac vastitatem hæremi tolerare & imitari rigorem conuersationis illorum tantopere niteremur, quem vix ipsi qui in eadem necessitate atque inopia nati educatiq; sunt sustinerent, respondimus nos ob id ad eius doctrinam ac magisterium tetendisse vt imbui aliquatenus doctrina tanti viri possimus quam innumeris documētis inesse eidē senseramus, non vt illius quæ tamē in nobis non essent laudibus grauaremur, aut in elatione animi,

quia in nostris quoque cellulis nonnunquam suggestione titillabamur inimici, ipsius quoque sermonibus inflaremur. Quamobrem illa nobis potius præcabamur infundi, quibus compungi vel humiliari, non nobismetipsis blandiri extollique possimus.

Propositio abbatis Pafuntij de tribus vocationum generibus & de tribus abrenunciationibus Cap. III.

PAfuntius. Tres, inquit, vocationum sunt ordines, tres quoque renunciationes monacho in quocunque vocationis ordine constituto necessarias nouerimus Et primam quidem causam qua tres esse vocationum ordines diximus, oportet nos diligenter inquirere, vt cum agnouerimus nos ad Deum cultum primo gradu vocationis ascitos, secũdum eius sublimitatẽ conuersationis quoque nostræ congruentiam temperemus. Nihil enim proderit sublimiter inchoasse, si similem principiis non exhibuerimus & finem. Quod si etiam vltimo ordine nos à conuersatione seculi extractos fuisse cognoscimus, quanto minus probabili ad religionem principio videmur inniti, tanto acrius nometipsos ad meliorem finem spiritali feruore incitare curemus. Secundam quoque causam tristitiæ abrenunciationis omnimodis nosse nos conuenit, quia nullo modo perfectionem poterimus attingere, si eam vel ignorauerimus, vel scientes non contenderimus opere consumare.

Expositio trium vocationum. Cap. IIII.

VT igitur tres hi vocationum modi speciali distinctione pandantur. Primus ex Deo est, secundus per hominem, tertius ex necessitate. Ex Deo quidem est, quotiens inspiratio quædã immissa in cor nostrũ nonnunquàm etiam dormientes nos ad desideriũ ęternæ vitę ac salutis exuscitat deumq; sequi & eius inhærere præceptis compunctione saluberrima cohortatur, vt in scripturis sanctis Abraham voce dominica, de genitali solo & totius cognationis suæ affectibus, patrisq; domo legimus euocatũ, dicente domino: Exi de terra tua, & de cognatione tua & de domo patris tui. Quo etiam modo beatũ Antonium accitũ esse cognouimus qui occasionẽ suæ conuersionis à sola diuinitate percepit Ingressus namq; ecclesiam ibiq; audiens in Euangelio dominũ prædicantẽ, qui non odit patrem & matrẽ & filios & vxorem & agros, insuper & animã suam, non potest meus esse discipulus, & si vis perfectus esse, vade & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thezaurum in cœlo,

& ve

& veni ſequere me. Præceptum hoc domini velut ſpecialiter ad ſe directũ cum ſumma cordis compunctione ſuſcepit, confeſtimq; renuncians cunctis ſecutus eſt Chriſtum, nulla exhortatione neq; doctrina hominum prouocatus. Secundus vocationis modus eſt, quem fieri per hominẽ diximus, cum vel exemplis quorundam ſanctorum vel monitis inſtigati ad deſideriũ ſalutis accendimur. Quo nos quoque gratia Domini retinemus aſcitos, qui prædicti viri monitis ac virtutib incitati huic nos ſtudio profeſsioniq; tradidimus, quo ordine etiam in ſcripturis ſanctis per Moſen filios Iſrael de afflictione Aegypti legimus liberatos. Tertius vero vocationis modus eſt qui ex neceſsitate deſcendit cum nos diuitiis mundi huius vel voluptatibus obligati, ingruentibus repente temptationibus quæ vel mortis pericula comminantur vel amiſsione bonorum ac proſcriptione percutiunt, vel charorum morte compungunt, ad Dominum quem ſequi in rerum proſperitate contempſimus ſaltem inuiti properare compellimur: Cuius vocationis neceſsitatem in ſcripturis quoq; ſæpiſsime reperimus, cum filios Iſrael ob merita peccatorũ ſuorum legimus à Domino traditos hoſtibus ſuis, ob quorũ dominationem crudelitatemq; ſæuiſsimã, rurſus conuerſos ad dominũ proclamaſſe, & miſit eis, inquit, dominus ſaluatorem Aoth filium Gera, filium Gemini, qui vtraq; manu vtebatur pro dextera. Et rurſum: Clamauerunt, inquit, ad Dominum qui ſuſcitauit eis ſaluatorem, & liberauit eos, Othoniel filium Chenez fratrem Caleph iuniorem. Et de talibus in pſalmo dicitur: Cum acciperet eos tunc quærebant eum & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & recordati ſunt, quia Deus adiutor eorũ eſt, & Deus excelſus redemptor eorum eſt. Rurſumq;: Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de neceſsitatibus eorum liberauit eos.

Quod & deſidioſo vocatio prima non proſit & ſtrenuo poſtrema non obſit. Cap V.

EX his itaq; tribus modis licet priores duo melioribus inniti principiis videantur, nonnunquàm tamen inuenimus etiam de tertio gradu qui infimus videtur ac tepidus perfectos viros ac ſpiritu feruentiſsimos extitiſſe, illiſque conſimiles qui optimo principio aggreſsi Domini famulatum, reliquam quoque vitam laudabili feruore ſpiritus exegerunt, & iterum de illo ſuperiori gradu plurimos tabefactos ad vituperabilem finem ſæpiſsime recidiſſe, ac

perin

perinde ſicut illis nihil obfuit quòd non ſuo viderentur arbitrio ſed neceſsitatis compulſione conuerſi, quippe quibus hanc ipſam occaſionem qua compungerentur Domini benignitas procurauit, ita etiam iſtis omnino nihil profuit ſublimiora conuerſionis habuiſſe principia, quia non ſtuduerunt reliquam vitam fine congruo terminare. Nec enim abbati Moſi qui habitauit in loco iſtius eremi cui Calamus nuncupatio eſt, quicquam defuit ad perfectæ beatitudinis meritum, quòd metu mortis quæ ei propter homicidij crimen intentabatur impulſus ad monaſterium decucurrit, quam ita neceſsitate conuerſionis arripuit, vt eam in voluntatem prompta animi virtute conuertens ad perfectionis faſtigia ſumma peruenerit, ſicut etiam econtrario plurimis quos nominatim memorare non debeo, nihil profuit Domini ſeruitutem meliore arripuiſſe principio, qui deinceps cordis ignauia ac duritia ſubſequente, qua ſeniorum traditionibus acquieſcere noluerunt, in teporem noxium ac in profundum mortis baratrum conciderunt. Quam rem in apoſtolorum quoque vocatione videmus euidenter expreſſam. Quid enim profuit Iudæ apoſtolatus ſublimiſsimum gradum eodem ordine quo Petrus cęteriq́ue apoſtoli aſciti ſunt voluntariè ſuſcepiſſe, qui vocationis ſuæ præclara principia cupiditatis ac Philargiriæ, peſtifero fine conſumans, vſque ad traditionem Domini crudeliſsimus parricida prorupit. Aut quid obfuit Paulo quòd repente cæcatus ad viam ſalutis velut inuitus videtur attractus, qui poſtea Dominum tota animi deuotione ſectatus, initium neceſsitatis voluntate conſumans, glorioſam tantis virtutibus vitam immutabili fine concluſit. Totũ ergo in fine conſiſtit in quo poteſt quis & optimæ conuerſionis initiis dedicatus inferior per negligentiam reperiri, & neceſsitate attractus ad nomen monachi profitendum effici per timorem Dei diligentiamq́ue perfectus.

Expoſitio trium abrenunciationum. *Cap.* *VI.*

NVnc de abrenunciationibus diſſerendum eſt, quas tres eſſe & patrum traditio & ſcripturarum ſanctarum demonſtrat authoritas, quaſq́; vnumquemque noſtrum omni ſtudio oportet implere. Prima eſt qua corporaliter vniuerſas diuitias mundi facultateſq́ue contemnimus, ſecunda qua mores ac vitia affectuſq́ue priſtinos animi carniſq́; reſpuimus, tertia qua mentem noſtrã de præſentibus vniuerſis ac viſibilibus euocantes, futura tantummodo contemplamur

plamur, & ea quæ ſunt inuiſibilia concupiſcimus. Quæ tria vt ſimul perficiantur, ad Abraham legimus à Domino fuiſſe præcepta, cum dicit ad eum. Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui Primum dixit de terra tua, id eſt de facultatib. mundi huius, opibuſque terrænis, ſecundo de cognatione tua, id eſt de conuerſatione & moribus vitiiſque prioribus quæ nobis à noſtra natiuitate cohærentia velut affinitate quadam & conſanguinitate videntur eſſe cognata, tertio de domo patris tui. id eſt omni memoria mundi huius quæ oculorum occurrit obtutibus. De duobus enim patribus, id eſt ſiue de illo quem debemus expetere, ita per Dauid ex perſona Dei canitur: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam & obliuiſcere populum tuum &domum patris tui. Nam qui dicit audi filia pater vtique eſt, & illum cuius domum vel populum monet obliuioni dari patrem nihilominus ſuæ filiæ fuiſſe teſtatur. Quòd ita ſit cum mortificari cum Chriſto ab elementis huius mundi contemplamur ſecundum apoſtolum: Iam non ea quæ videntur, ſed quæ non videntur, quæ enim videntur temporalia ſunt, quæ autem non videntur æterna. Et exeuntes corde de hac temporali ac viſibili domo in illam domum in qua iugiter erimus permanſuri, noſtros oculos mentemque dirigamus. Quod tunc implebimus, cum in carne ambulantes non ſecundum carnem militare domino cœperimus, illam beati apoſtoli ſententiam opere ac virtute nos quoque clamantes, noſter autem municipatus in cœlis eſt. His tribus abrenunciationibus propriè tres libri Salomonis aptantur. Nam Prouerbia primæ abrenunciationi conueniunt, quibus mores emendentur incipientium, aut terræna vicia reſecantur. Secundæ arbrenunciationi Eccleſiaſtes, vbi vniuerſa quæ aguntur ſub ſole vanitas pronunciatur. Tertiæ Canticum canticorum, in quo mens viſibilia cuncta tranſcendens verbo iam Dei & cœleſtium rerum contemplationi coniungitur.

Quemadmodum ſingularum renunciationum ſit apprehendenda perfectio. Cap. VII.

QVapropter non multum proderit primam nos abrenunciationem ardore fidei ſuſcepiſſe, ſi ſecundā non codē feruore ac ſtudio feſtinauerimus implere. Et ita cum etiā hanc fuerimus indepti, ad illam quoq; tertiam peruenire poterimus quæ de domo prioris noſtri parentis

egreſsi,

egreſsi, quem ab exordio natiuitatis noſtræ ſecundum veterem hominem ac priſtinam conuerſationem, quando eramus natura filij iræ ſicut & cæteri, patrem nobis fuiſſe meminimus, omnem mẽtis intuitum ad cœleſtia deflectemus. De quo etiam patre ad Hieruſalem, quæ verum patrem Deum contempſerat dicitur, Pater tuus Amorreus, & mater tua Cethea. Et in euangelio. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Quem cum dimiſerimus de viſibilibus ad inuiſibilia tranſmigrantes, cum Apoſtolo dicere poterimus: Scimus autem quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd habitationem habeamus à Deo, domum non manufactam æternam in cœlis. Et illud quod paulò ante commemorauimus: Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. Vnde & Saluatorem expectamus Dominum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ conforme corpori claritatis ſuæ. Et illud beati Dauid: quia incola ego ſum in terra, & peregrinus ſicut omnes patres mei, vt ſecũdum Domini vocem, tales efficiamur, quales illi de quibus hæc Dominus ad Patrem in Euangelio loquebatur. De mundo hoc non ſunt, ſicut & ego non ſum de hoc mundo. Et rurſum ad ipſos Apoſtolos, ſi de hoc mundo eſſetis, mundus quod ſuum eſt vtique diligeret, ſed quia de hoc mundo nõ eſtis, ſed ego elegi vos de hoc mundo, propterea odit vos mundus. Huius ergo renunciationis tertiæ veram perfectionem tunc merebimur obtinere, quando mens noſtra nullo carneæ pinguedinis hebetata contagio, ſed peritiſsimis elimationibus expolita, ab omni effectu & qualitate terrena per indeſinentem diuinorum meditationem, ſpiritaleſque theorias, ad illa quæ inuiſibilia ſunt eo vſque tranſierit, vt circundatam fragilitate carnis ac ſitu corporis, ſupernis & incorporeis intenta non ſentiat, atque in huiuſmodi rapiatur exceſſus, vt non ſolum nullas voces auditu corporali recipiat, nec intuendis prætereuntium hominum imaginibus occupetur, ſed ne aſtantes quidem arborum moles, & ingentes materias ſubiectas oculis carnis aſpiciat. Cuius rei fidem atque virtutem nemo niſi is capiet ſolus, qui hæc quæ dicuntur experientia magiſtra perceperit, cuius videlicet ita Dominus oculos cordis de vniuerſis præſentibus auocarit, vt ea non tanquam tranſitura, ſed iam quaſi non exiſtentia reputans, & velut inanem fumum in nihilum reſoluta conſpiciat, ambulanſque vt Enoch & ipſe

ipſe cum Deo, ac de humana conuerſatione moribuſque tranſlatus, nullatenus poſsit à quoquam in vanitate præſentium reperiri. Quod in illo etiam corporaliter factum, lectio Geneſeos ita commemorat. Ambulauitq; Enoch cum Deo & non inueniebatur, quia tranſtulit eum Deus. Apoſtolus quoque ita commemorat. Fide Enoch tranſlatus eſt, vt non videret mortem, & non inueniebatur, quia tranſtulit illum Deus. De qua morte Dominus in Euangelio. Qui viuit, inquit, & credit in me, non morietur in æternum. Quapropter feſtinare debemus, ſi perfectionem veram deſideramus attingere, vt quemadmodum corpore parentes, patriam, diuitias mundi, voluptateſque deſpeximus, ita etiam corde hæc omnia relinquentes, nulla rurſus ad ea quæ dimiſimus concupiſcentia reuertamur, ne ſicut de illis ſcriptura commemorat, qui educti per Moſen cum minime rediiſſe corpore videantur, corde tamen reuerſi dicuntur in Aegyptum, relicto ſcilicet Deo, qui eos eduxerat cum tanta virtute ſignorum, idola Aegypti quæ contempſerant venerantes, ſic ſcriptura commemorat Et reuerſi ſunt cordibus ſuis in Aegyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præcedant nos, cum illis etiam pariter condemnemur, qui in eremo commorantes, poſt eſcam mannæ cœleſtis deſiderauerunt vitiorum fœtidos, ac ſordidæ vtilitatis cibos, noſque cum eis ſimiliter proclamare videamur. Bene nobis erat in Aegypto, vbi ſedebamus ſuper ollas carniũ, & comedebamus cepas & allia & cucumeres & pepones. Quæ figura licet in illo præceſſerit populo, tamen nunc quoque eam quotidie in noſtro ordine ac profeſsione videmus impleri. Omnis enim quicunque poſt renunciationem mundi huius ad antiqua reuertitur ſtudia, & ad priſtina deſideria reuocatur, hæc eadem cum illis opere ac virtute proclamat dicens: Bene mihi erat in Aegypto. Quorum vereor ne tanta inuenienda ſit multitudo, quantas ſub Moſe præuaricantium turbas legimus extitiſſe. Nam cum ſexcenta millia armatorum de Aegypto dinumerentur egreſſa, ex his non ſunt amplius quàm duo tantum terram repromiſsionis ingreſsi. Vnde feſtinandum eſt nobis, vt à paucis ac rariſsimis ſumamus exempla virtutum, quia ſecundum illam quam diximus figuram, in Euangelio quoque multi vocati, pauci autem dicuntur electi. Nihil ergo nobis proderit abrenunciatio corporalis & localis ex Aegypto tranſmigratio, ſi renunciationem cordis quæ ſublimior & vtilior eſt, non valuerimus

ſimiliter

similiter obtinere. De illa enim qua diximus abrenunciatione corporali ita pronunciauit Apoſtolus: Si diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Quod beatus Apoſtolus nunquam dixiſſet, niſi fieri hoc poſſe ſpiritu præuidiſſet, vt aliqui facultatibus vniuerſis in pauperum alimenta diſperſis, ad perfectionem Euangelicam, & charitatis arduum culmen peruenire non poſsint, quia ſcilicet priſtina vitia morumque incontinentiam vel ſuperbiam, vel impatientiam dominantem in ſuis cordibus retinentes, nequaquam ſe ab illis expurgare curauerint, & ob id ad charitatem Dei, quæ nunquam cadit, minimè valeant peruenire, quique inferiores effecti, hoc ſecundo renunciationis gradu, multo minus illum tertium qui proculdubio eſt ſublimior apprehendunt. Diligentius tamen etiam hoc mente perpendite, quòd non ſimpliciter dixerit, ſi diſtribuero facultates meas, videretur enim de illo fortè dixiſſe, qui necdum Euangelicum implens mandatum, ſibi ex eis, ſicut nonnulli tepidorum faciunt, aliquid reſeruaſſet, ſed ſi diſtribuero, inquit, omnes facultates meas in cibos pauperum, id eſt, etiam ſi perfectè abrenunciauero diuitiis iſtis terrenis. Huic quoq; renunciationi aliud maius adiunxit, & tradidero corpus meum vt ardeã, charitatẽ verò nõ habuero, nihil ſum. Ac ſi aliis verbis dixiſſe: Si diſtribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas, ſecundũ Euangelicum illud mandatum; quo dicitur: ſi vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me, ita ſcilicet abrenuncians, vt ex his nihil penitus mihi reſeruem, & huic erogationi martyrium quod quotidie ſuſtineo, exuſtionem meæ carnis adiunxero, ita vt corpus meum tradam pro Chriſto, & tamen vel impatiens, vel iracundus, vel inuidus, vel ſuperbus ſim, vel aliorum inflammer iniuriis, vel quærã quæ mea ſunt, vel ea quæ mala ſunt cogitem, vel vniuerſa quæ mihi poſſunt inferri, non patienter libenterque ſuſtineam, nihil mihi proderit exterioris hominis abrenunciatio atque combuſtio, interiore adhuc vitiis priſtinis inuoluto, eo quòd ſimplicem ſubſtantiam mundi huius primæ conuerſionis feruore contemnens, quæ nec bona eſſe nec mala, ſed media diffinitur, vitioſi cordis noxias facultates ſimiliter abiicere non curarim, nec attingi dominicam charitatem, quæ patiens, quæ benigna eſt, quæ non æmulatur,

non

non inflãmatur, non irritatur, non agit perperam, non quærit quæ sua sunt, non cogitat malum, omnia suffert, omnia sustinet, postremo quæ sectatorem suum nunquàm cadere sinit supplantione peccati.

De propriis diuitiis in quibus constat animæ pulchritudo vel fœditas. Cap. VIII.

FEstinare igitur debemus omni instantia, vt interior quoque noster homo viciorum suorum diuitias quas in anteriore conuersatione contraxit, vniuersas abiiciat atque dispergat, quæ corpori atque animæ iugiter cohærentes propriæ nostræ sunt, ac nisi adhuc in hoc corpore constitutis nobis abiectæ fuerint & abscisæ, etiam post excessum nos non desinent comitari, vt enim virtutes vel ipsa charitas quæ earum fons est in hoc seculo conquisitæ, post finem quoque huius vitæ pulchrum ac splendidum amatorem suum reddunt, ita vitia obfuscatam quodammodo mentem coloribus tetris, ad illam perennem commorationem infectamque transmittunt. Pulchritudo enim vel fœditas animæ virtutum seu vitiorum gignitur qualitate. Ex quibus quidam attractus color, aut spendidam eam Deo reddit ac pulchram, ita vt à propheta mereatur audire: Et concupiscet rex decorem tuum. Aut certe atram fœtidam atque deformem, ita vt ipsum fœtorem propriæ fœditatis ipsa confiteatur & dicat: Computruerunt & corruptę sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Ipse quoq; Dominus ad eam. Quare inquit non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Et idcirco hæ sunt propriæ nostræ diuitiæ, quæ cum anima iugiter commorantur, quas nobis nullus regum, nullus hostium nec conferre poterit nec auferre. Hæ sunt propriæ diuitiæ nostræ quas ne ipsa quidem mors valebit ab anima separare, quibus vel renunciantes ad perfectionem possumus peruenire illigati, vel implicati æterna morte percelli.

De tripartito genere diuitiarum Cap. IX.

TRipartito enim modo in scripturis sanctis intelliguntur diuitiæ, id est, malæ, bonæ, mediæ. Malæ quidem sunt de quibus dicitur. Diuites eguerunt & esurierunt. Et ve vobis diuites quia recepistis consolationem vestrã. Quas etiam diuitias peccatorũ abiecisse summa perfectio est. Ad quarum distinctionem sunt pauperes illi qui in Euangelio Domini voce laudantur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et in psalmo. Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eũ. Et iterũ: Pauper &

inops

inops laudabit nomen tuum. Sunt etiam bonæ quas acquisisse magnæ virtutis ac meriti est, quas vir iustus possidens collaudatur, dicente Dauid: Generatio rectorũ benedicetur: Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculũ seculi: Et iterũ: Redẽptio animæ viri propriæ diuitiæ eius. De quib. diuitiis spiritalib. in Apocal dicitur illi qui eas nõ habẽs vituperabiliter paup & nudus est. Incipiam te, inquit, euomere ex ore meo, quia dicis, ꝙ diues sum & locuples, & nulllius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis & pauper & cæcus & nudus, suadeo tibi à me emere aurũ ignitũ probatũ vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat cõfusio nuditatis tuæ. Sunt quoq; mediæ, id est quæ possunt vel bonæ esse vel malę. Ad vtranq; enim partem pro arbitrio vel qualitate vtentium transferuntur, de quibus beatus apostolus, diuitibus, ait, mundi huius præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui præstat nobis abunde omnia ad fruendũ benefacere, facile tribuere, communicare, thezaurizare sibi fundamentum bonum futurum, vt apprehendant veram vitam. Quas iterúm diues ille in Euangelio retinens ac nequaquam indigentibus subministrans, de cuius micis saturari pauper Lazarus ante fores eius expositus cupiebat, intolerandis gehennæ ignibus, & æterno deputatur ardori.

Non posse quenquam primo tantum renunciationis gradu esse perfectum. *Cap. X.*

HAs igitur visibiles mundi diuitias relinquentes, non nostras sed alienas abiicimus facultates, quamuis ea gloriemur vel nostro labore quæsitas, vel parentum ad nos hæreditate transmissas. Nihil enim, vt dixi, nostrum est, nisi hoc tantum quod corde possessum, atq; animæ nostræ cohærens, à nemine potest prorsus auferri. De quibus visibilibus diuitiis ad eos qui illas tanquàm proprias retentantes communicare indigentibus nolunt increpans loquitur Christus: Si in alienis fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Euidenter igitur has diuitias alienas esse, non solum quotidiana experientia docet, verumetiam sententia domini ipsa appellatione qua eas significauit expressit. De vilissimis verisq; diuitiis loquitur Petrus ad Dominum, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Qui vtiq; nihil amplius q̃ vilissima concillaq, retia dimisisse noscuntur. Quæ omnia nisi in hac abre

ciatione vitiorum,quæ verè magna & ſumma eſt fuerint in tellecta, nec præcioſum aliquid inuenimus apoſtolos reliquiſſe,neć Dominū habuiſſe,propter quòd illis tantam bea titudinis gloriā largiretur,vt ab eodē mererētur audire , in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuę,ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,iudicātes duo decim tribus Iſrael. Si igitur hi qui perfecte terrenas iſtas ac viſibiles abdicāt facultates,certis ex cauſis ad illā apoſto licā charitatē peruenire non poſſunt, nec illū ſublimiorem paucorumq́; admodum renuntiationis gradum tertiū attin gere queunt,quid illi de ſemetipſis iudicare debeant , qui nec primā quidē quæ perfacilis eſt perfecte arripiētes, atq; antiquas pecuniarum ſuarū ſordes cum infidelitate priſtina retentātes,nudo tantū ſibimet autumant monachorum vocabulo gloriandum? Ergo prima quā diximus abrenunciatio rerum alienarum eſt, ideoq́; per ſe ſolam perfectionē renuncianti conferre non ſufficit niſi peruenerit ad ſecundā,quæ vere abrenunciatio rerū noſtrarū eſt,quā adepti expulſione omnium vitiorum,tertię quoque abrenūciationis faſtigia conſcendemus, per quā non ſolum omnia quæ in hoc mūdo geruntur vel particulatim ab hominibus poſ ſidentur,verumetiā ipſam cunctorū elementorū plenitudinem,quę putatur eſſe magnifica tanquā vanitati ſubiectam, & mox tranſituram tranſcendentes animo ac mente deſpicimus , intuentes dumtaxat ſecūdum apoſtolū non ea quæ videntur ſed quæ non videntur,quæ enim videntur tempo ralia ſunt,quæ autē non videntur æterna, vt ita demū illud ſupremū mereamur audire,quod dicitur ad Abraham,& veni in terram quam tibi monſtrauero. Per quod euidenter oſtenditur,quòd niſi quis tres ſuperiores illas abrenunciationes impleuerit , ad quartum hoc peruenire non poſsit, quod remunerationis ac præmij vice taliter renuncianti tribuitur,id eſt vt terram repromiſsionis mereatur intrare,nequaquàm ſibi iam vitiorum ſpinas ac tribulos germinantem, quę poſt expulſionem paſsionum cunctarum puritate cordis in hoc corpore poſsidetur quam non virtus vel induſtria laborantis monſtrabit ei,ſed ipſe Dominus oſtenſurum ſe eſſe promittit , & veni inquiens in terram quam tibi monſtrauero. Per quod manifeſte probatur & initium noſtræ ſalutis Domini vocatione fieri dicentis,exi de terra tua, & conſummationem perfectionis ac puritatis ab eodem ſimiliter tribui,cum dicit,& veni in terram quam tibi

monstrauero, id est, non quam tu ex temetipso nosse, vel industria tua poteris reperire, sed quã ego tibi non solum ignoranti, sed etiam non inquirenti monstrauero. Ex quo manifeste colligitur quòd quemadmodum inspiratione Domini prouocati ad viã salutis accurrimus, ita etiam magisterio ipsius & illuminatione deducti, ad perfectionẽ summæ beatitudinis peruenimus.

Interrogatio de libero arbitrio hominis & gratia Dei. Cap. XI.

GErmanus. In quo ergo liberum consistit arbitrium, nostræq; quòd laudabiles sumus reputatur industriæ, si Deus in nobis omnia quæ ad nostram perfectionem tendunt & incipit & consummat?

Responsio de dispensatione diuinæ gratiæ manente arbitrij libertate. Cap. XII

PAfuntius, Hoc vos rectè mouisset si in omni opere vel disciplina principium tantum esset ac finis & nõ etiam quæ medietas interesset. Itaque sicut occasiones salutis diuersis modis Deum cognoscimus operari, ita nostrũ est occasionibus à diuinitate concessis, vel enixius vel remissius famulari. Nam sicut Dei fuit vocantis oblatio, exi de terra tua, ita Abrahæ fuit exeuntis obedientia, & quemadmodum illud quod dicitur, & veni in terram, vt faciat obtemperantis est opus, ita illud quod additur, quoniam tibi monstrauero, iubentis Dei vel promittentis est gratia. Certos tamẽ nos esse conuenit quòd omnem virtutem indefessis conatibus exercentes nequaquàm diligentia vel studio nostro perfectionem possimus attingere nec sufficiat humana sedulitas laborum merito ad tam sublimia beatitudinis præmia peruenire, nisi ea Domino nobis cooperante, & cor nostrum ad id quod expedit dirigente fuerimus indepti, ideoque debemus cum Dauid orantes momentis singulis dicere. Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea, & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos: vt nostrum arbitrium quod procliuius vel ignoratione boni, vel oblectatione passione fertur ad vicia, ille inuisibilis rector mentis humanæ, ad virtutum potius studia contorquere dignetur. Quòd vno versiculo per prophetam manifestissime legimus decantari. Impulsus versatus sum vt caderem, in quo liberi arbitrij infirmitas designatur, & Dominus suscepit me, rursum adiutorium Domini iunctum eidem semper ostenditur quo ne penitus libero collabamur arbitrio, cum titubasse nos viderit, porrectio

porrectione quodammodo manuum suarum sustentat atque confirmat. Et iterum: Si dicebam motus est pes meus, lubrica scilicet arbitrij facultate, misericordia tua Domine adiuuabat me, iterum mobilitati suæ Dei coniungit auxilium quo ne moueretur pes fidei suæ, non industriæ propriç fuisse, sed misericordiæ Domini confitetur. Et iterum: Secundum multitudinem dolorũ meorum in corde meo, qui libero vtiq; mihi nascebantur arbitrio, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam, per tuam scilicet inspirationem venientes in cor meum, & reserantes contemplationem futurorum bonorum, quæ pro tuo nomine laborantibus prçparasti, non solum abstulerunt omnem anxietatem cordis mei, verumetiam summã læticiam contulerunt. Et rursum. Nisi quia Dominus adiuuit me paulominus habitauerat in inferno anima mea, libero vtiq; arbitrio, per quod se in inferno habitaturũ fuisse testatur, nisi Domini fuisset adiutorio ac protectione saluatus. A Domino enim non à libero arbitrio gressus hominis dirigentur. Et cum ceciderit iustus libero duntaxat arbitrio, non collidetur. Quare quum Dominus supponit manum suam. Hoc est apertissime dicere: Nullus iustorum sibi sufficit ad obtinendam iustitiam nisi per momenta singula titubanti eidem & corruenti fulcimenta manus suæ supposuerit diuina clementia, ne prostratus intereat penitus cum fuerit liberi arbitrij infirmitate collapsus.

Quòd directio viæ nostræ ex Deo sit. Cap. XIII.

NEc sane vnquã viri sancti directionẽ viç, qua gradiebãtur ad profectũ virtutũ cõsummationẽq́, tẽdẽtes, industria se propria obtinuisse testati sunt sed eã potius à domino cõsequi prçcabãtur dicẽtes: Dirige me in veritate tua, & dirige in cõspectu tuo viã meã. Alius autẽ nõ solum fide, sed etiã experimẽto, & quodãmodo ipsa rerũ natura, hoc ipsum se deprçhẽdisse proclamat. Cognoui domine quia non est in homine via eius, nec viri est vt ambulet & dirigat gressus suos. Et ipse Dominus ad Israelẽ: Et dirigã eũ ego, inquit, vt abietẽ virentem, ex me fructus tuus inuentus est.

Quòd scientia legis magisterio & illuminatione Domini conferatur. Cap. 14.

LEgis quoque ipsius scientiam non lectionis industria, sed magisterio & illuminatione Dei quotidie desiderant adipisci, dicẽtes ad eũ: Vias tuas Domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me, & releua oculos meos, & con-

ſiderabo mirabilia de lege tua,& doce me facere voluntatem tuam,quia deus meus es tu. Et iterum: Qui docet hominem ſcientiam

Quòd intellectus quo mandata Dei poßimus agnoſcere & bonæ voluntatis effectus à Domino condonetur. Cap. XV.

IPſum etiam intellectũ beatus Dauid quo mandata Dei poſsit agnoſcere, quæ vtique in libro legis nouerat eſſe perſcripta,à Domino poſtulat promereri,dicens: Seruus tuus ego ſum, da mihi intellectum vt diſcam mandata tua. Vtique & intellectum ſemel ſibi per naturam præſtitum poſsidebat,noticiam quoq; mandatorum dei quæ deſcripta tenebantur in lege,vtique habebat in promptu,& tamen vt hanc plenius apprehendat Dominum deprecatur,ſciens ne quaquàm ſibimet ſufficere poſſe id quod per naturam conditionis inſertum eſt, niſi quotidiana Domini illuminatione ad intelligendam ſpiritualiter legem ac mandata eius apertius agnoſcenda, ſenſus ipſius ab eodem fuerit illuſtratus, ipſo etiam vaſe electionis, hoc quod dicimus clarius prædicante,deus eſt enim qui operatur in nobis,& velle & perficere pro bona voluntate. Quid potuit apertius dici, quàm vt & bonam voluntatem noſtram & operis conſummationem à Domino in nobis pronunciaret impleri ? Et iterum: Quia vobis donatum eſt pro Chriſto non ſolum vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini. Hic quoque & initium conuerſionis ac fidei noſtræ & paſsionum tolerantiam donari nobis à Domino declarauit. Quod intelligens Dauid quoque ſimiliter orat ſibi hoc ipſum Domini miſeratione concedi dicens : Confirma Deus hoc quod operatus es in nobis, oſtendens non ſufficere ſibi ſalutis principia dono dei gratiaq; collata,niſi fuerint eadem miſeratione ipſius & quotidiana opitulatione perfecta. Non enim liberum arbitrium, ſed Dominus ſoluit compeditos. Non noſtra virtus,ſed Dominus erigit eliſos. Non lectionis induſtria, ſed Dominus illuminat cæcos. Non noſtra cautio,ſed Dominus cuſtodit aduenas. Non noſtra fortitudo , ſed Dominus alleuat ſiue ſuffulcit omnes qui corruunt. Hæc autem dicimus non vt ſtudium noſtrum vel laborem atq; induſtriam quaſi inaniter & ſuperfluo impendenda vacuemus , ſed vt nouerimus nos ſine auxilio Dei, nec adniti poſſe,nec efficaces noſtros eſſe conatus ad capeſcendum tam immane præmiũ puritatis,niſi nobis adiutorio Domini ac miſericordia fuerit cõtributũ. Equus enim

paratur in diem belli, à Domino est adiutorium quia non est in fortitudine sua potens vir. Oportet igitur nos semper cum beato Dauid canere. Fortitudo mea & laudatio mea, non liberum arbitrium, sed Dominus, & factus est mihi in salutem. Quod doctor quoq; gentium non ignorans idoneum se factum ministerio noui testamenti, non suo merito nec sudore sed dei miseratione proclamat: non quòd simus, inquit, idonei cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est. Denique sequitur. Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti.

Quòd ipsa fides à Domino concedatur. Cap. XVI.

IN tantũ autẽ vniuersa quæ ad salutẽ pertinent apostoli sibimet à Domino largita senserunt, vt ipsam quoq; fidem præstari sibi à Domino postularẽt dicẽtes. Domine auge nobis fidem. Plenitudinem eius nõ libero arbitrio præsumentes, sed Dei sibi credentes munere conferendam. Denique docet nos idem auctor salutis humanæ quàm ipsa fides nostra lubrica sit & infirma, & nequaquàm sibi sufficiens nisi fuerit auxilio Domini roborata, dicens ad Petrum: Simon simon: ecce sathanas expetiuit vos vt cibraret vos tanquam triticum, sed ego rogaui patrem meũ ne deficeret fides tua. Quod alius in semetipso sentiens fieri & quodammodo fidem suam infidelitatis fluctib. ad perniciosi naufragij fidens scopulos perurgeri, ad eundem Dominum auxilium fidei suæ postulans dicit. Domine adiuua infidelitatem meam: In tantũ itaq; senserunt euangelici & apostolici viri vniuersa quæ bona sunt, auxilio Domini consummari, vt ne ipsam quidem fidem suam confisi sint illæsam se posse suis viribus vel arbitrij libertate seruare, vt hanc vel adiuuari in se vel donari sibi à Domino postularent. Quæ si in Petro ne deficeret Domini egebat auxilio, quis erit tam præsumptor & cæcus, qui se erga huius custodiam quotidiano Domini credat adiutorio non egere? præsertim cũ ipse Dominus in Euangelio hoc ipsum euidenter expresserit dicens? Sicut palmes non potest fructum facere à semetipso nisi in vita manserit, ita & vos nisi in me manseritis? Et iterum: Quia sine me nihil potestis facere? Quàm sit igitur ineptum ac sacrilegum quicquàm de bonis actibus nostræ industriæ & non Dei gratię vel adiutorio deputare, manifeste probatur dominica protestante sententia, sine sua opitulatione vel inspiratione, spiritales fructus exhibere neminem posse. Omne enim datũ bonũ, & omne donũ perfectum de

ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Zacharias quoque, quia ſi quid boni ipſius eſt, & ſi quid optimum ab ipſo. Et ideo conſtanter beatus apoſtolus. Quid enim habes quod non accepiſti? Quod ſi accepiſti quid gloriaris quaſi non acceperis.

Quòd moderatio & tolerantia temptationum nobis à Domino tribuatur: Cap. XVII.

SVmmam quoque tolerantiæ, quæ temptationes Illicitas ſuſtinere poſsimus, non tam in noſtra virtute quàm in Dei miſericordia & moderatione conſiſtere, beatus apoſtolus ita pronunciat: Temptatio vos non apprehendat niſi humana, fidelis autem Deus qui non permittit vos temptari ſuper id quod poteſtis, ſed faciet cum temptatione etiam exitum, vt ſuſtinere poſsitis. Deum quoque aptare ſiue confirmare animos noſtros ad omne opus bonum, & operari in nobis ea quæ ſibi ſunt placita, idem apoſtolus docet: Deus autem pacis qui eduxit de tenebris paſtorem magnum ouium in ſanguine teſtamenti æterni Ieſum Chriſtum aptet vos in omni bono, faciens in vobis quod placet coram ſe. Quod etiam Theſſalonicenſibus vt eueniat ita precatur dicens. Ipſe autem Dominus Ieſus Chriſtus & Deus pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam & ſpem bonam in gratia, exhortetur corda veſtra & confirmet in omni opere & ſermone bono.

Quòd perpetuitas timoris Domini nobis à Domino conferatur. Cap. XVIII.

IPſum denique timorem Dei quo firmiter eum tenere poſsimus à Domino nobis infundi, Hieremias propheta ex perſona Dei manifeſte teſtatur ita dicens: Et dabo eis cor vnum, & viam vnam, vt timeant me vniuerſis diebus, & bene ſit eis, & filiis eorum poſt eos, & faciam eis pactum ſempiternum, & non deſinam eis benefacere, & timorem meum dabo in corda eorum vt non recedant à me. Ezechiel quoq;: Et dabo eis cor nouum & ſpiritum nouum tribuam in viſceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, & iudicia mea cuſtodiant, faciantque ea, & ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum.

Quòd initium voluntatis bonæ & conſummatio eius à Domino ſit. Cap. XIX.

QVibus manifeſtiſsime perdocemur & initium voluntatis bonæ nobis Domino inſpirante concedi, cum

aut

aut per se, aut per hortationẽ cuiuslibet hominis, aut per necessitatem nos ad salutis attrahit viam, & perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari, nostrum vero hoc esse, vt exhortationem auxiliumque Dei vel remissius vel enixius exequamur, & pro hoc nos vel remunerationem vel supplicia dignissima promereri, quòd eius dispensationi ac prouidentiæ circa nos benigne còllatæ, vel neglexi- mus vel studuimus nostræ obedientiæ deuotatione congruere. Quòd euidenter in Deuteronomio aperteque describitur: Cum, inquit, introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam possessurus ingredieris, & deleuerit gentes multas coram te, Etheum, & Gergeseum & Amorreum, Chananeum & Pherezeum, Eueum & Iebuseum, septẽ gentes multo maioris numeri & robustiores te, tradideritque eas tibi, percuties eos vsq; ad internetionem, non inibis cum eis fœdus, neq; sociabis cum eis coniugia. Quod igitur introducũtur in terram repromissionis, quod delentur gẽtes multæ coram eis, quod tradũtur in manus eorum nationes maioris numeri, & robustiores quã populus Israel, Dei esse gratiam, scriptura pronunciat. Vtrùm autem percutiat eas Israel vsq; ad internetionem, an reseruet & parcat, & non ineat cum eis fœdus, & vtrùm non societ cum eis coniugia, an societ, ipsorum esse testatur? Quo testimonio manifestè discernitur, quid libero arbitrio, quidúe dispẽsationi vel quotidiano adiutorio Domini debeamus ascribere, & quòd diuinæ sit gratiæ præstare nobis prouentus secundos, atq; victoriam, nostrũ verò esse, vt concessa Dei beneficia vel intẽtius vel segnius exequamur. Quã rationem etiam illorum cæcorũ curatione satis euidenter videmus expressam. Quod enim transiit ante eos Iesus, diuinæ prouidentię & dignationis est gratia. Quòd vociferantur & dicũt, miserere nostri Domine fili Dauid, fidei ipsorum & credulitatis est opus. Quòd visum recipiũt oculorũ, diuinę miserationis est munus. Quòd autẽ etiã post perceptionẽ cuiuslibet muneris tã gratia Dei quã ratio liberi arbitrij perseueret, leprosorũ quoq; dicẽ qui pariter curati sunt, declarat exemplũ. Ex quibus dum vnus per arbitrij sui bonũ gratiarũ restituit actionẽ, Dominus nouẽ inquirẽs, vnumque collaudãs, sollicitudinẽ adiutorij sui etiam circa immemores beneficiorũ suorũ iugẽ retinere se mõstrat. Hoc ipsum enim visitationis suæ donum est, quòd vel suscipit & approbat gratum, vel requirit ac reprehendit ingratos.

Q[illegible] mundo sine Deo geratur. Cap. XX.

CRedere tamen inconcussa fide nos conuenit, nihil sine Deo prorsus in hoc mūdo geri. Aut enim voluntate eius aut permissu agi vniuersa fatendum est, vt scilicet hæc quæ bona sunt voluntate Dei perfici auxilioq; credantur: quæ autem cōtraria sunt permissu, cum pro nequitiis ac duritia cordis nostri deserens nos diuina protectio, diabolum nobis vel ignominiosas corporis passiones patit' dominari. Quod etiā apostoli vocibus euidētissimè perdocemur dicentis. Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Et iterū: Quia nō crediderunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobū sensum, vt faciāt ea quæ nō cōueniūt. Ipse quoq; Dominus per prophetā ait: Et non audiuit populus meus vocem meam, & Israel non intēdit mihi. Propter quod dimisi eos, inqūit, secundum adinuentiones cordis eorum, ambulabunt in adinuentionib. suis.

Obiectio super liberi arbitrij potestate. Cap. XXI.

GErmanus. Hoc testimoniū apertissimè liberū demonstrat arbitrium, quo dicitur: Si populus meus audisset me, & nō audiuit populus meus vocem meam. Cū enim dicit: si audisset, ostendit in potestate illius fuisse vel acquiescendi vel nō acquiescendi iudicium. Quomodo igitur non in nobis nostra salus est collocanda, cum sit in nobis vel audiendi vel non audiendi facultas?

Responsio quòd liberum arbitrium nostrum adiutorio Domini semper indigeat. Cap XXII.

PAfuntius, Acutè quidē cōsiderastis hoc quod dicitur: Si audisset me, & nō attēdistis illū qui ad audientē vel non audientē loquitur, nec illud quod sequitur: pro nihilo vtiq; inimicos eius humiliassem, & super tribulātes eos misissem manū meā. Nemo igitur hæc quæ protulimus, vt nihil geri sine Domino probaremus, praua interpretatione detorquēs ad defensionē liberi arbitrij ita pertētet assumere, vt ab homine gratiā Dei prouisionēq; quotidianā velit auferre per hoc quod dicitur, & nō audiuit populus meus vocē meam: & iterū, si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset, &c. sed respiciat quod sicut liberi arbitrij facultas populi inobediētia cōprobatur, ita quotidiana circa eū prouisio Dei clamātis quodāmodo & monētis ostēditur. Cū enim dicit: si populus meus audisset me, priorē vtiq; se locutū eis euidēter ostendit, quod fieri à Domino nō solū per legē perscriptā literis, verūetiā quotidianis monitis solet,

ſolet,ſecundũ illud quo[redacted]Iſaiam [redacted] expandi manus ad populũ nõ credentẽ mihi ſed contradicentem. Vtrunq; ergo poteſt hoc teſtimonio cõprobari quod dicitur:Si populus meus audiſſet me, Iſrael ſi in viis meis ambulaſſet pro nihilo vtiq; inimicos eorum humiliaſſem,& ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.Nam ſicut liberum arbitrium per inobedientiam populi demonſtratur,ita diſpenſatio Dei & auxilium eius verſiculi ipſius initio declaratur ac fine, cum ſe & priorem locutum fuiſſe teſtatur, & poſtea inimicos eius humiliaturũ,ſi ab eodem fuiſſet auditus.Nos enim per hæc quæ protulimus,non liberũ arbitrium hominis volumus ſubmouere , ſed huic adiutorium & gratiam Dei per ſingulos dies ac momenta neceſſariam comprobare.His epulis nos ſaginatos,Paſuntius è ſua cella non tam alacres quàm cõpunctos corde ante medium noctis emiſit,hoc nobis præcipuum ſua collatione conferens, vt cum abrenunciationem primam tota virtute ac diſciplina,ſecundum omnia patrum inſtituta exequentes,per eandem ſolam attingenda nobis perfectionis culmina blandiremur, inciperemus agnoſcere necdum nos cœpiſſe monachorum faſtigia ſomniare quippe qui de ſecunda abrenunciatione parum quid in cœnobiis eruditi , tertiam in qua omnis perfectio continetur , quæq́ue illas inferiores duas multis modis excedit,ne audiſſe quidem nos antea penitus noſceremur.

Collationis abbatis Paſuntij de tribus abrenunciationibus finis.

COLLATIO QVARTA ABBATIS DANIELIS DE CONCVPISCENTIA CARNIS ET SPIRITVS. CAPVT primum.

INter cæteros Chriſtianæ philoſophiæ viros , abbatem quoque vidimus Danielem , æqualem quidem in omni virtutum genere , his qui in eremo Scithi commanebant, ſed peculiarius gratia humilitatis ornatum,qui meritò puritatis ac manſuetudinis ſuæ à beato Paſuntio ſolitudinis eiuſdem presbitero,& quidem cum multis iunior eſſet ætate , in diaconij prælectus eſt gradu. Intantum enim eidem beatus Paſuntius virtutibus ipſius adgaudebat , vt quem vitæ meritis ſibi & gratia parem nouerat coæquare ſibi

etiam

etiam [redacted] siquidem nequaquam ferens in inferiore eum ministerio diutius immorari, optansque sibimet successorem dignissimum prouidere, superstes eum presbyteralis gradus honore prouexit. Qui tamen prioris humilitatis consuetudinem non omittens, nihil vnquam sibi illo præsente de sublimioris ordinis collatione donauit, sed semper abbate Pafuntio spiritales hostias offerente, hic velut diaconus in prioris ministerij permansit officio. In quo tamen beatum Pafuntium cum talis vir esset ac tantus, vt in multis etiam præscientiæ gratiam possideret, hæc spes substitutionis & electio valde fefellit. Nam non multo post tempore hunc quem sibi parauerat successorem, decessorem præmisit ad Deum.

Inquisitio vnde oriatur repentina commutatio mentium ab ineffabili lætitia mœstissimam animi deiectionem Cap. II.

HIc igitur beatus Daniel, inquirentibus nobis, cur interdum residentes in cellula tanta alacritate cordis, cum effabili quodam gaudio & exuberantia sacratissimorum sensuum redundamus, vt eam non dicam sermone percurrere, sed ipse quidem sensus occurrat, oratio quoque pinguis emittatur ac prompta, & mens plena spiritalibus fructibus preces suas efficaces ac leues etiam per soporem supplicans ad Deum sentiat penetrare, ac rursum nullis existentibus causis tanto subito anxietate repleamur & irrationabili quodam mœrore, vt non solum nosmetipsos huiusmodi sensibus arescere sentiamus, verumetiam horreat cella, sordeat lectio, ipsa quoque instabilis ac nutabunda ac quodammodo ebria & grauis emittatur oratio, ita vt ingemiscentibus & conantibus nobis ad directionem pristinam reduci mens nostra non possit, quantoque intentius fuerit reuocata, tanto vehementius ad discursus instabiles lubrico rapiatur excessu, & ita omni spiritali fructu reddatur effecta, vt nec desiderio regni cœlorum, nec metu gehennæ proposito ab hoc lætali quodam somno valeat suscitari, ita respondit.

Responsio super proposita quæstione. Cap. III

TRipartita nobis super hac, quam dicitis, sterilitate mentis tradita ratio est. Aut enim de negligentia nostra, aut de impugnatione diaboli, aut de dispensatione Domini ac probatione, descendit: At de negligentia quidem, cum nostro vicio tepore præcedente indifferenter nosmetipsos & remissius exhibemus, per quam desidiam noxiis cogi

cogitationibus pasti, te[redacted]cordis [redacted]tribulos facimus germinare, quibus in ea pullulantibus consequenter efficimur steriles: atque ab omni reddimur spiritali fructu & contemplatione deserti De impugnatione verò diaboli, cum etiam bonis nonnunquam studiis deditos, callida subtilitate mentem nostram irrepens, vel ignorantes ab optimis intentionibus abstrahit vel inuitos.

Quod dispensationis ac probationis Dei duplex causa sit. *Cap.* IIII.

DIspensationis autẽ ac probationis Domini duplex causa est. Prima, vt paulisper ab ipso derelicti, & mentis nostræ sentiamus infirmitatem, & nequaquam super præcedẽte paritate cordis quæ nobis illius est visitatione donata possimus extolli, probantesque nos ab eo derelictos, gemitibus nostris & industria illum lætitiæ ac puritatis statum, recuperare non posse intelligamus, & præteritã cordis alacritatem non nostro studio, sed illius dignatione nobis fuisse infusam, & præsentem de ipsius rursum gratia & illuminatione esse poscendam: Secunda verò probationis est causa, vt perseuerantia nostra vel constantia & desiderium comprobetur, quaque intentione cordis & orationum instantia, deserentem nos visitationem sancti spiritus requiramus, manifestetur in nobis, ac pariter agnoscentes quanto labore amissum istud spiritale gaudium & puritatis lætitia conquiratur, sollicitius inuentam custodire ac tenere intentius studeamus. Quodammodo enim negligentius custodiri solet, quod creditur facilè posse reparari.

Quod studium & industria nostra nihil sine adiutorio Dei præualeat. *Cap. V.*

PEr quæ euidenter probatur, gratiam Dei ac misericordiam semper operari in nobis ea quæ bona sunt. Qua deserente, nihil valere studium laborantis, & quantalibet annitentis industria sine ipsius iterum adiutorio statum pristinum recuperare non posse, illudq; iugiter in nobis impleri: non volentis neq; currentis sed miserentis est Dei. Quę gratia nonnunquã econtrario negligentes ac resolutos inspiratione hac qua dicitur sancta, & abundantia spiritualiũ cogitationũ visitare nõ despicit, sed inspirat indignos, exuscitat dormiẽtes, & illuminat obsessos ignorãtię cęcitate, clemẽterq; nos arguit atq; castigat, infundens se cordibus nostris, vt vel sic de inertię somno compunctione ipsius instigati cõsurgere prouocẽtur Deniq; frequẽter etiã odor

odoribu[redacted], suaui[redacted]ompositionis humanæ, in his ipsis subito visitationibus adimplemur, ita vt mens hac oblectatione resoluta in quendam spiritus rapiatur excessum, seque commorari obliuiscatur in carne.

Quod vtile nobis sit interdum à Domino *derelinqui.* Cap. *V*I.

INtantum vero illum quem diximus abscessum, & vt ita loquar, desertionem Dei, beatus Dauid vtilem esse cognouit, vt nequaquam maluerit orare ne à Deo penitus in nullo relinqueretur, hoc enim sciebat incongruum esse vel sibi vel humanæ naturæ ad quamlibet peruenienti perfectionem, sed temperari eam potius deprecatus sit, dicens: Non me derelinquas vsq; quaque. Ac si diceret aliis verbis, Scio quòd derelinquere soleas vtiliter tuos sanctos vt probes. Aliter enim ab aduersario tentari non possunt, nisi à te paulisper fuerint derelicti, & ideo non rogo vt nunquam me derelinquas, quia non expedit mihi vt non vel meam infirmitatem sentiens dicam: Bonum mihi quia humiliasti me, vel exercitium non habeam præliandi, quod sine dubio habere non potero, si mihi semper & indiruptè cohæserit protectio tua. Suffultum namque me tua defensione tentare diabolus non audebit, illud obiiciens & exprobrans, vel mihi vel tibi, quod aduersus athletas tuos solet calumniosa voce proferre: Nunquid gratis Iob colit Deum? nonne tu vallasti eum ac domum eius, vniuersamque substantiam eius per circuitum. sed magis peto ne me vsq; quaque deseras, id est, vsque ad nimietatem. Quantum enim mihi vtile est si derelinquas me paulisper ad tempus vt desiderij mei constantia comprobetur, tantum noxium est si pro meritis ac delictis meis nimium me deserere volueris, quia nulla virtus humana si diutius in tētatione tuo deseratur auxilio, sua poterit constantia perdurare, & non protinus aduersarij vel potentia vel factione succumbere, nisi tu ipse qui es humanarum virium conscius ac luctaminum moderator non permiseris tentari nos super id quod possumus, sed feceris cum tentatione etiam exitum vt sustinere possimus. Tale quid & in Iudicum libro super exterminatione gentium spiritalium quæ aduersantur Israeli mysticè legimus designatum. Hæ sunt gētes quas Dominus dereliquit vt erudiret in eis Israelem, & haberent cōsuetudinē cū hostibus præliandi. Et iterū post paucà. Dimisitq; eos Deus vt in ipsis experiretur Israelem, vtrum audirent mandata domini quæ præceperat patribus eorum per manum Mosis an

non

non. Quam vtiq; pugnam non inuidens Deus quieti Israelis, nec malè eidem consulens, sed sciens esse vtilissimam, reseruauit, vt dum gentium semper istarum impugnatione deprimitur, nunquam se sentiat auxilio Domini non egere, & ob id semper in eius meditatione & inuocatione persistens, nec inerti ocio dissoluatur, nec bellandi vsum & exercitio virtutis amittat. Frequenter enim quos superare non potuerũt aduersa, securitas & res prosperæ colliserunt.

De vtilitate eius pugnæ quam Apostolus ponit in colluctatione carnis & spiritus. Cap. VI.

Hanc pugnam vtiliter nostris quoque membris insertam etiam in Apostolo ita legimus: Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc autem inuicem aduersantur sibi, vt non quæcunque vultis illa faciatis. Habes & hic pugnam inuisceratam quodammodo corpori nostro, dispensatione domini procuratam. Quicquid enim generaliter & sine alicuius exceptione omnibus inest, quid aliud iudicari potest, nisi ipsi humanæ substantiæ post ruinam primi hominis velut naturaliter attributum, & quod vniuersis congenitum concretumque deprehenditur, quomodo non credendum sit arbitrio domini non nocentis sed consulentis insertum? Causam verò huius belli, id est, carnis & spiritus, hanc esse describit: vt non, inquit: quæcunque vultis illa faciatis. Ergo id quod procurauit Deus vt non posset à nobis impleri, id est, vt non quæcunque volumus faciamus, quod aliud si impleatur credi potest esse quàm noxium? Et est quodammodo vtilis hęc pugna dispensatione Dei nobis inserta, & ad meliorem nos statum prouocans atque compellens, qua pugna sublata proculdubio pax econtrario perniciosa succedet.

Interrogatio quid sit quod in capitulo Apostoli post aduersantes sibi concupiscẽtias carnis & spiritus, tertia adiiciatur volũtas. Cap. VIII.

Germanus, Licet nobis quædam intellectus lineæ iam prælucere videantur, tamen quia necdum possumus Apostoli sententiam ad liquidum peruidere, volumus hæc nobis apertius explanari. Tres enim res hic indicari videntur. Prima carnis aduersus spiritum pugna: Secunda spiritus aduersus carnis concupiscentiã, Tertia voluntas nostra quæ velut media ponitur, de qua dicitur, vt non quæcunque vultis illa faciatis. Super qua re licet, vt dixi, suspitiones quasdã ex his quæ exposita sunt intelligentię, colligamus, volumus tamen quia se huius collationis occasio

dedit,

redit aliquid nobis faciumus imputari.

Responsio de intellectu interrogantis. *Cap. IX.*

DAniel. Discernere diuisiones & lineas quæstionum portio intellectus est, & maxima pars intelligentiæ est scire quod nescis Propter quod dicitur: Insipienti interroganti sapientia reputabitur, quia licet is qui interrogat, vim propositæ quęstionis ignoret, tamen quia prudenter inquirit: & quod non intelligebat, intellexit, hoc ipsum illi reputatur ad sapientiam, eo quòd nesciret prudenter agnouit. Secundum diuisionem itaque vestram tres res ab Apostolo nominari videntur, concupiscentia carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, quarum aduersus se inuicem pugna hanc videtur causam atque prouentum, vt ea quæ nolumus facere nequeamus Quarta igitur superest causa quam minimè vidistis vos, vt illud scilicet quod volumus faciamus. Nunc ergo opus est nobis vt prius duarum concupiscentiarum vim, id est, carnis & spiritus agnoscamus, & ita demum quæ voluntas sit nostra quæ inter vtrāq; posita est, discutere valeamus, deinde quid possit voluntatis nostræ non esse, similiter discernamus.

Quod vocabulum carnis non in vna significatione ponatur. *Cap. X.*

VOcabulum carnis in scripturis sanctis multifariè legimus nominari. Nam nonnunquam significat hominem integrum, id est, qui ex corpore constat & anima: vt ibi. Et verbum caro factum est: & videbit omnis caro salutare Dei nostri Nonnunquā homines peccatores atque carnales, vt ibi: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod sint caro. Interdum pro ipsis peccatis ponitur, vt ibi: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu: Et iterum: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Deniq; sequitur: Neq; corruptio incorruptelam possidebit. Nonnunquam pro agnatione & propinquitate, vt ibi: Caro mea & ossa mea vos, Apostolus: Si quomodo in æmulationem inducam carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis. Quęrendum ergo nobis est, secundū quam significationē ex his quatuor carnem hic debeamus accipere. Manifestum nanq; est secundum illud quod positum est, Et verbum caro factum est. Vel illud: Et videbit omnis caro salutare Dei, penitus stare non posse, sed neque secundum illud quod dicitur: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod sunt caro: quia non sicut ibi abruptè

ruptè de homine pecca[illegible] & [illegible] ponitur caro , cum dicit : Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ , & ſpiritus aduerſus carnẽ. Neq; enim de rebus ſubſtãtialibus loquitur, ſed de actualibus, quæ in vno eodẽq; homine vel pariter ſingillatim cũ quadã tẽporis viciſsitudine & mutatione luctãtur.

Quid in hoc loco caro ab Apoſtolo nominetur, & quid ſit concupiſcentia carnis, Cap. XI.

QVamobrem in hoc loco carnem non hominẽ, id eſt hominis ſubſtantiam, ſed voluntatem carnis & deſideria debemus peſsima accipere , ſicut nec ſpiritum quidẽ aliquã rem ſubſtantialẽ, ſed animæ deſideria bona & ſpiritualia ſignificare ſentimus. Quem ſenſum idem beatus Apoſtolus in ſuperioribus eiuſdem ſententiæ euidenter expreſsit, ita incipiens: Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritũ, ſpiritus vero aduerſus carnem. Hæc autẽ inuicẽ aduerſantur ſibi vt nõ quęcunq; vultis faciatis. Quæ cũ vtraq; deſideria, id eſt, carnis & ſpiritus in vno eodemq; ſint homine, inteſtinũ quotidie intra nos geritur bellum, dum concupiſcentia carnis quæ præcipitanter fertur ad vitia, his quæ ad præſentẽ requiem pertinent , & temporalibus delitiis gaudet. Quibus econtra cõcupiſcentia ſpiritus aduerſata, ita deſiderat tota ſpiritalibus ſtudiis inhęrere, vt etiam neceſſarios carnis vſus optet excludere, ſic illis iugiter occupari feſtinãs , vt nullam penitus fragilitati eius curam cupiat impartiri. Caro luxuriis ac libidine delectatur, ſpiritus ne ipſis quidem naturalibus deſideriis acquieſcit. Illa concupiſcit ſatiari ſomno , repleri cibo. Hic vigiliis & ieiuniis ita ſaginatus , vt ne ad ipſum quidem neceſſariũ vitę vſũ ſomnũ cibumq; velit admittere. Illa cupit exuberare copiis vniuerſis, hic ne ipſius quidem anguſti panis quotidianam ſubſtantiam habere contentus eſt. Lauacris illa niteſcere, & quotidianis adulantium turmis appetit conſtipari. Hic ſqualore inacceſsibilis eremi paſcitur. cunctorumque mortalium præſentiam perhorreſcit. Honoribus illa & laudibus hominum confouetur. Hic irrogatis ſibi contumeliis iniuriiſque lætatur.

Quæ ſit voluntas noſtra, quæ inter concupiſcentiam carnis & ſpiritus ponitur. Cap XII.

INter has igitur vtraſque concupiſcentias , animæ voluntas in meditullio quodam vituperabiliore cõſiſtens , nec vitiorum flagitiis oblectatur , nec virtutum laboribus ac-

quie[illegible] carnalibus temperari, vt nequaquam velit dolores necessario sustinere, sine quibus virtutes spiritus nequeunt possideri, absque castigatione carnis castimoniam cupiens corporis obtinere, sine vigiliarum labore cordis acquirere puritatem, cum requie carnis spiritalibus virtutibus exuberare, absque vllius exasperatione conuitij patientiæ gratiam possidere, humilitatem Christi sine honoris mundi exercere iactura, religionis simplicitatem cum seculi ambitione sectari, Christo cum hominū laude ac feruore seruire. districtionē veritatis sine cuiuspiam vel tenui offensione proferre. Postremò sic vult futura consequi bona, vt præsentia non amittat. Quæ voluntas nunquam nos ad perfectionem veram faceret peruenire, sed in tepore quodam teterrimo collocaret, talesq; faceret, quales illi sunt qui in Apocalipsi increpatione Domini castigantur: scio opera tua, quia neq; calidus es, neq; frigidus, vtinam frigidus esses aut calidus: nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo, nisi hūc tepidissimum statū altrinsecus hæc insurgentia bella dirumperent. Nam cum famulantes huic voluntati nostræ ad hanc remissionem voluerimus nosmetipsos paululum relaxare, cōfestim aculei carnis insurgunt, suisq; nos vitiis & passionibus sauciantes, nequaquam in illa qua delectamur puritatis qualitate stare permittunt, atq; ad illam quam horremus frigidam voluptatem, plenamq; sentibus pertrahūt viam. Rursus si spiritus feruore succensi, opera carnis volentes extinguere, sine vllo respectu fragilitatis humanę totos nosmetipsos tentauerimus ad immoderata virtutum studia cordis elatione conferre, interpellans imbecillitas carnis ab illa reprehensibili nimietate spiritus reuocat ac retardat, & ita fit vt vtraq; concupiscentia tali colluctatione alterna sibimet repugnante, animæ voluntas quæ nec totam se carnalibus desideriis dedere, nec virtutū vult laboribus desudare quodammodo iusto moderamine temperetur, dum hæc inter vtraque contentio, illam perniciosiorem excludens animæ voluntatem, vt quandam æquitatis libram in statera nostri corporis collocat, quæ spiritus carnisque confinia iusto discernit examine, nec à dextris mentem spiritus ardore succensam, nec à leua carnem vitiorum aculeis præponderare permittit. Dum hæc pugna quotidianis diebus vtiliter exagitatus in nobis, ad illud quartum quod nolumus salubriter venire compellimur, vt puritatem cordis non ocio nec

secur

ſecuritate, ſed iugi ſudore & contritione ſpiritus acquiramus, caſtitatemq́; carnis diſtrictis ieiuniis, fame & ſiti ac vigilantia retentemus, directionem etiam cordis, lectione, vigiliis, oratione continua, & ſolitudinis ſqualore capiamus, patientiam tribulationum exercitiis retentemus, cum blaſphemiis & opprobriorum ſaturitate noſtro ſeruiamus autori, veritatem cum inuidia mundi iſtius & inimicitiis ſi neceſſa fuerit, exequamur, & tali colluctatione in noſtro corpore militante, protractis nobis ab hac ignaua ſecuritate, atque ad iſtum quem volumus laborẽ ac virtutum ſtudia prouocatis, æquitas optimè media retineatur, & tepidum noſtræ voluntatis arbitrium, hinc ſpiritus feruor, illinc carnis gelidiſsimus rigor moderatiſsimo calore contemperet, ac neque ad effrenata vitia mentem pertrahi concupiſcentia ſpiritus ſinat, nec rurſum ad virtutum irrationabiles appetitus, fragilitas carnis ſpiritum patiatur extolli, ne vel inde omnigenum pullulent fomites vitiorum, vel hinc elatio morbi principalis emergens telo nos ſuperbiæ grauiore confodiat, ſed pugnæ horum æqua libratio iuſtè ſuccedens ſanam & moderatam inter vtrãque virtutem reſeruet viam, itinere regio docens militem Chriſti ſemper incedere, atq; ita ſit vt cum pro tepore huius quam diximus ignauiſsimæ voluntatis propenſius mens ad deſideria carnis fuerit deuoluta, ſpiritus concupiſcentia refrenetur, nequaquam ea vitiis acquieſcente teterrimis, rurſumq́ue ſi immoderato feruore per exceſſum cordis ad impoſsibilia fuerit ſpiritus [illegible] & inconſiderata præreptus, infirmitate carnis ad iuſtum retrahatur examen, & tranſcendens voluntatis noſtræ tepidiſsimum ſtatum commodiſsima temperie plenoq́ue tranquille cum ſudoris induſtria viam perfectionis incedat. Simile quid etiam in illius turris extructione legimus à Domino diſpenſatũ in libro Geneſeos, vbi linguarum oborta repentè confuſio ſacrilegos auſus hominum nefandoſq́ue cõpeſcuit. Permãſiſſet enim etiam ibi aduerſus Deũ, imò aduerſus eos qui diuinam eius attẽtare cœperant maieſtatem conſenſus noxius, niſi eos diſpenſatione Dei repugnans inter ſe diuerſitas linguę per diſſonantiam vocis in meliorem ſtatum proficere cõpuliſſet, & quos ad excidium ſui animauerat pernicioſa cõſenſio, ad ſalutem reuocaſſet bona vtiliſq́ue diſcordia, incipientes ſcilicet humanam fragilitatem intercedente diuiſione ſentire, quam per noxiam conſpirationem elati antea neſciebant.

De vtilitate cunctationis, quæ ex concertatione oritur carnis & spiritus. Cap. XIII.

INtantum verò vtilis nobis ex huius pugnæ diuersitate cunctatio nascitur, & salutaris ex hac concertatione dilatio, vt resistente soliditate corporea, dum ab eorum effectu quæ nequiter mente concipimus, retardamur, nonnunquam in meliorem statum, seu pœnitudine subsequente, seu emendatione quadam quæ solet procrastinatione operis & recogitatione interueniente, descendere corrigamur. Denique hos quos intelligimus ad voluntatum suarum desideria perficienda, nullo carnis obstaculo retardari, dæmones scilicet ac spiritales nequitias, & quidem cum sint de eminentiore angelorum ordine deuoluti, detestabiliores esse hominibus contemplamur, eo quòd possibilitate eorum desideriis adiacente, id quod nequiter semel conceperint, irreuocabili malo perficere non morentur, quia sicut est animus velox ad excogitandum, sic ad perficiendum pernix & absoluta substãtia, & dum suppeditat eis prona facilitas ea quæ voluerint peragendi, conceptum malum nulla intercedens deliberatio salutaris emendat.

De inemendabili malitia spiritalium nequitiarum. Cap. XIIII.

SPiritalis nanq; substantia nec vlla carnis soliditate deuicta, vt excusationem exortæ in se prauæ non recipit voluntatis, ita veniam malignitatis excludit, quia nulla quemadmodum nos ad peccandum impugnatione carnis extrinsecus lacessita est, sed vitio solius malæ voluntatis accensa, & ob hoc sine venia peccatum, & languor sine remedio est. Sicut enim nulla sollicitante terrena materia corruit, ita nec indulgentiam quidem aut locum pœnitudinis obtinere potest. Quibus ex rebus euidenter colligitur, quòd non solum noxia non sit hæc contra se inuicem suscitatur in nobis carnis spiritusque contentio, verum etiam multam conferat vtilitatem.

Quid nobis prosit carnis aduersus spiritum concupiscentia. Cap. XV.

PRimo quòd desidias ac negligentias nostras statim arguit, & vt quidam diligentissimus pædagogus à districtionis & disciplinæ rectitudine nunquam nos deuiare concedens, si paulullum quid securitas nostra mensuram congruæ serietatis districtionisque excesserit, flagellis incentiuorum stimulat confestim & increpat, atque ad competentem

tem reuocat parcitatem. Secundo quod pro caſtimoniæ ac puritatis integritate cum Dei gratia concedente, ita nos longo tempore genitali pollutione viderimus immunes, vt ne ipſa quidem ſimplici commotione carnis vlterius nos inquietandos eſſe credamus, & per hoc velut qui non geſtemus corruptela carnis in ſecretis conſcientiæ noſtræ fuerimus elati, ſuo nos rurſum quamuis quieto ac ſimplici viſitans fluxu humiliat ac retundit, noſque homines eſſe ſtimulis ſuis ammonet. Quodammodo enim cum in cæteris generibus vitiorum & quidem grauioribus magiſque noxiis indifferentius ſoleamus incurrere, nec tam facilè in eorum compungamur admiſſu, in hoc peculiarius humiliatur conſcientia noſtra, perque hanc illuſionem neglectarum quoque paſsionum recordatione mordetur, euidenter intelligens immundam ſe factam naturalibus incentiuis, quæ cum eſſet immundior ſpiritalibus vitiis ignorabat, & recurrens protinus ad emendationem anterioris ignauiæ commouentur pariter, ne ſuper ſucceſsibus præteritæ puritatis debere confidere, quàm perſpicit puſillum quid declinantem à Domino perdidiſſe, nec poſſe huius purificationis donum niſi per ſolius Dei gratiam poſsidere, docentibus nos quodammodo ipſius rei experimentis, vt ſi integritatem cordis perpetuò conſequi delectamur, humilitatis ſtudeamus virtutem iugiter obtinere.

De incentiuis carnis, quibus vt humiliaremur, grauius teneremur. Cap. XVI.

HVius igitur puritatis elationem pernicioſiorem futuram cunctis ſceleribus atque flagitiis, & ob hanc nihil nos emolumenti conſecuturos pro qualibet caſtitatis integritate, teſtantur illæ virtutes quarum ſuperius fecimus mentionem, quæ cum nullas huiuſmodi titillationes carnis habuiſſe credantur ob ſolam cordis elationem perpetua ruina de ſublimi cœleſtique ſtatione deiectæ ſunt. Eſſemus itaque penitus abſque remedio tepidi, vtpote non habentes indicem negligentiæ noſtræ, vel in corpore noſtro aut in conſcientiis propriis inſidentem, nec ſtuderemus ad perfectionis peruenire feruorem, ſed nec frugalitatis quidem diſtrictionem vel continentiā teneremus, niſi nos hæc titillatio carnis increſcens humiliaret atque retunderet, aduerſus ſpiritalium quoque vitiorum purgationem ſollicitos redderet & intentos.

...o de Espinosa.

[illegible]: en Sevilla recivi la de

... [illegible] aver [illegible] ...

De eunuchorum tepore. *Cap.* X V I I.

DEniq; in his qui ſpadones ſunt corpore, idcirco hunc animę teporẽ plerunq; ineſſe deprehendimus, quia velut ſoluti ab hac neceſsitate carnali, nec labore continentię corporalis, nec contritione cordis ſe æſtimant indigere, & hac ſecuritate reſoluti, nũquam perfectionem cordis, ſed nec ſpiritalium quidem vitiorum purgationem vel quærere in veritate vel poſsidere feſtinãt. Qui ſtatus à carnali qualitate deſcendens, efficitur animalis, qui eſt proculdubio deterior gradus: ipſe eſt enim qui de frigido ad tepidum tranſiens deteſtabilior Domini voce ſignatur.

Interrogatio quid interſit inter carnalem & animalem. *Cap.* 18.

GErmanus. De vtilitate colluctationis quæ inter carnẽ & ſpiritũ ſuſcitatur, quãtũ videtur nobis euidẽter expreſſum eſt, ita vt eã ipſis quodãmodo manibus noſtris palpabilẽ factã eſſe credamus. Et idcirco hãc quoq; rationẽ nobis ſimiliter cupimus aperiri, quid interſit inter carnalem & animalem virum, vel quemadmodum animalis carnali poſsit eſſe deterior.

De triplici animarum ſtatu. *Cap.* X I X.

DAniel. Secũdũ diffinitionẽ ſcripturæ tres ſunt animarũ ſtatus. Primus carnalis, ſecũdus animalis, tertius ſpiritalis. Quos in Apoſtolo ita legimus deſignari. Nam de carnali dicitur: Lac vobis potũ dedi nõ eſcã, necdũ enim poteratis, ſed nec adhuc quidẽ poteſtis, adhuc enim eſtis carnales. Et iterũ: Vbi enim eſt inter vos zelus & cõtẽtio, nonne carnales eſtis? De animali quoq; aliter cõmemoratur. Animalis autẽ homo nõ percipit eà quę ſunt ſpiritus dei, ſtultitia enim eſt illi. De ſpiritali verò. Spiritalis autem examinat omnia, ipſe autẽ à nemine iudicat. Et iterũ: Vos autẽ qui ſpiritales eſtis inſtruite eos qui eiuſmodi ſunt in ſpiritu lenitatis. Itaq; feſtinãdũ eſt nobis vt cũ renũciãtes deſierimus eſſe carnales, id eſt, à ſeculariũ ceperimus cõuerſatione ſeiũgi, & ab illa manifeſta carnis pollutione ceſſare, ſpiritalẽ ſenſum ꝓtinus apprehẽdere tota virtute nitamur, ne fortè blãdiẽtes nobis ꝙ videmur ſecũdũ exteriorẽ hominẽ huic renũciaſſe mũdo, vel carnaliũ fornicationũ deſeruiſſe cõtagia tãquã qui ſummã perfectionẽ per hoc apprehẽdimus, remiſſiores deinceps erga emũdationẽ cęterarũ paſsionũ lẽtioreſq; reddamur, & inter vtraq; detẽti gradũ ſpiritalis profectus aſſequi nequeamus, exiſtimãtes ad perfectionẽ nobis abũdẽ ſufficere, quod exteriore homine videamur de conuerſatio

uersatione mūdi huius ac voluptatib.segregati,vel ꝙ immunes sumus corruptela & cōmixtione carnali,& ita inuēti in illo tepido statu,qui deterrimus iudicať, euomēdos nos ex ore Dñi secūdū eius sententiā nouerimus,ita dicētis : Vtinā calidus esses aut frigidus nūc autem tepidus es, & incipiam te euomere ex ore meo. Nec immerito eos Dñs quos iam viscerib.receperat charitatis,noxios & tepefactos,cum quadā cōuulsione pectoris sui euomēdos esse ꝓnūciat,qui cū salutarē quodāmodo ei potuissent prębere substātiā,euelli ab eius viscerib.maluerūt,tāto deteriores effecti illis, qui nūquā ori Dñi illati sunt cibis,quāto id quod nausea cōpellēte ꝓiicimus odibilius detestamur. Quicquid enim frigidum est,etiā ore susceptū vertiť in calorē,& salutifera suauitate percipiť,quod aut semel vitio teporis abiectū est,nō dicā labiis admouere,sed etiā eminus intueri sine ingēti horrore nō possumus.Rectissimè ergo pronūciať esse deterior, quia facilius ad salutarē cōuersationē ac perfectionis fastigiū carnalis quis,id est,secularis vel gētilis accedit , quā is qui professus monachū,nec tamē viā perfectionis arripiens secundū regulā disciplinę,ab illo semel spiritali feruore segnis discessit.Ille nāq; corporalib.saltē vitiis humiliatus atque immūdū se sentiēs cōtagione carnali, ad fontē verę purificationis ac perfectionis culmē,quādoq; cōpūctus accurrit,& horrescēs illū in quo est infidelitatis gelidissimū statū spiritus ardore succēsus ad perfectionē facilius cōuolabit. Nā qui semel vt diximus tepido exorsus initio monachi cœpit abuti vocabulo , nec tamē humilitate ac feruore quo debuit iter huius professionis arripuit, infectus semel hac miserabili lue,& in ea quodam modo resolutus,nec ex se vlterius perfecta sapere,nec alterius poterit monitis erudiri.Dicit enim in corde suo secundū illā sententiā, quia diues sum & locuples,& nullius egeo Cui illud quoq; quod subsequitur cōsequēter aptabitur,tu autē es miser & miserabilis,& pauper & cæcus & nudus,in eo factus etiā seculari deterior,quod nec miserū se nec cæcū ac nudū aut emendatione dignū, vel egere monitis alicuius aut institutione cognoscit,& ob hoc nec exhortationē quidem vllā verbi salutaris admittit , non intelligens ipse monachi se nomine prægrauari ac deprimi opinione cunctorum,qua dum creditur ab omnibus sanctus,& velut Dei famulus colitur,necesse est vt in futuro vehemētiori iudicio pœnęq; subdatur. Postremò quid diutius immoramur in his quæ nobis ex-

perimēto satis cōperta sunt ac probata? Frequēter enim vidimus de frigidis atq; carnalibus, id est, de secularibus ac paganis, ad spiritalē peruenisse feruorē, de tepidis atq; animalib' omnino nō vidimus. Quos etiā per prophetā ita legimus dominū detestari, vt spiritalibus viris atq; doctoribus præcipiatur, vt ab eis monēdis docēdisq; discedant, & nequaquā velut in sterili atq; infructuosa terra noxiisq; sentibus occupata, semē verbi salutaris expēdāt, sed vt cōtemnētes eā nouā potius excolāt terrā, id est, erga paganos ac seculares omnē doctrinę culturā ac verbi trāsferāt salutaris instātiā, quod ita legitur: Hęc dicit dn̄s viro Iuda & habitatorib' Hierusalē. Nouate nouale, & nolite serere sup spinas.

De malè abrenunciantibus. *Cap.* XX.

DEniq;, quod pudet dicere, ita plerosq; abrenunciasse conspicimus, vt nihil amplius immutasse de anterioribus vitiis ac moribus comprobentur, nisi ordinē tantūmodo atq; habitum secularē. Nam & acquirere pecunias gestiunt, quas nec ante possederūt vel certè quas habuerunt retinere non desinunt, aut quod est lugubrius etiam amplificare desiderant, sub hoc prætextu, vel famulos semper exinde vel fratres alere se debere iustum esse contendunt, vel certè obtētu cōgregandi cœtus reseruāt, quos velut abbates instituere se posse præsumunt. Quod si in veritate viam perfectionis inquirerent, hoc potius tota virtute perficere niterentur, vt scilicet exuti nō solū pecuniis, sed etiā affectionib. pristinis & distētionib. vniuersis, semetipsos singulares ac nudos ita sub seniorū imperio collocarēt, vt curam nō modo aliorū nullā, sed ne sui quidē gererēt. Ecōtrario autē euenit, vt dū fratrib. præesse festināt, nunquā seniorib. ipsi subiiciantur, & à superbia inchoātes dū instituere cupiūt, nec discere ipsi nec agere ea quæ sunt Deo agēda mereantur. Quib necesse est, secundū saluatoris sententiā cæci duces cæcorū effecti, pariter in foueā cadāt. Cuius superbię licet vnū sit genus, duplex tamē eius est species, vna quæ serietatē grauitatemq; iugiter imitatur, alia quæ effrenata libertate in cachinnos fatuos risusq; dissoluitur. Et illa quidē taciturnitate cōgaudet, hæc verò dedignatur silentio coartari, nec confunditur passim proloqui, etiā res incōgruas & ineptas, dum erubescit vel inferior cæteris vel indoctior iudicari. Alia ob elationē clericatus ambit officium, altera despicit, vtpote iudicans illud aut dignitati pristinæ aut vitæ, ac natalium suorum meritis incongruū vel indignum.

Quartum

Quartum quæ deterior pronunciãda sit, vniuscuiusq; discutiat ac perpendat examen: Vnum sanè atq; idem inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam vel propter otij desiderium senioris violare mandatum, tamque dispendiosum est pro somno quàm pro vigilantia monasterij statuta conuellere. Tantum deniq; est abbatis trãsire præceptum vt legas, quantum si contemnat vt dormias, nec alius superbiæ fomes est pro ieiunio fratrẽ quã pro refectione cõtẽnere, nisi quòd perniciosiora & à remediis longinquiora sunt vitia quę sub specie virtutũ & imagine spiritaliũ rerũ vidẽtur emergere, quã illa quę ex aperta carnali voluptate gignũtur. Hęc enim velut palã expositi ac manifesti lãguores, & arguũtur cominus & sanãtur, illa verò dum prætextu virtutũ teguntur, incurata perdurant, & deceptos quosque periculosius faciunt ac desperatius ægrotare.

De his qui contemptis magnis, occupantur in paruis. *Cap.* XXI.

IAm illud ridiculũ qualiter exprimatᷓ, ꝙ nõnullos post primę renũciationis ardorẽ, quo vel res familiares vel opes plurimas ac malitiam seculi relinquẽtes, semetipsos ad monasteria contulerunt, tanto cernimus studio in his quæ penitus abscidi non possunt, & quæ nequeunt in hoc ordine non haberi, quamuis parua viliaque sint, esse deuinctos, vt horum cura pristinarum omnium facultatum superet passionẽ. Quibus profectò non magnè proderit maiores opes ac substãtias contempsisse, quia affectus earũ ob quos illę contemptæ sunt in res paruas atq; exiguas transtulerunt. Nam vicium cupiditatis & auaritiæ quod erga species preciosas exercere nõ possunt, circa viliores materias retinentes, non abscidisse sed immutasse probant pristinã passionẽ. Nam nimia deuincti diligẽtia erga curã psiathij, sportellæ, sagelli, cordicis, mattæ, aliarumq́, similiũ rerum, quãuis vilissimarũ, eadẽ tamen qua antea libidine detinentur. Quę etiam tanta emulatione custodiũt atq; defendunt, vt pro ipsis aduersus fratrẽ cõmoueri, atq; litigare, quod etiam turpius est, non pudeat. In quibus adhuc ægritudine cupiditatis pristinæ laborãtes, hæc eadẽ quæ vsus corporis possidere monachũ vel necessitas cogit, hi secundũ numerũ mẽsuramq; cõmunem nõ sunt habere cõtenti, in hoc quoq; sui cordis auaritiã designãtes, cum vel ea quibus vti necesse est propẽsius studẽt habere quã cæteri, vel excedẽtes diligẽtiæ modũ peculiarius ea attentiusq; custodiunt, & ab aliorum

contrectatione delect[illegible], quæ vniuersis fratribus debent esse communia. Quasi vero differentia tantummodo metallorum, & non ipsa passio cupiditatis habeatur innoxia, & cum pro rebus quidem magnis irasci non liceat, pro vilioribus verò hoc ipsum fecisse sine culpa sit, & non idcirco preciosiores abiecerimus materias, vt facilius disceremus viliora contemnere. Quid enim differt, vtrum quis perturbationem cupiditatis erga opes amplas atque magnificas, an erga viliores exerceat species: nisi quòd in eo reprehensibilior iudicandus est, quòd qui maxima spreuerit, in minimis obligetur? Ideo perfectionem cordis abrenunciatio ista non obtinet, quia cum censum habeat pauperis, non abiicit diuitis voluntatem.

Collationis abbatis Danielis de concupiscentia carnis & spiritus finis.

COLLATIO QVINTA SERAPIONIS DE OCTO PRINCIPALIBVS VITIIS CAPVT PRIMVM.

IN illo cœtu antiquissimorum senum fuit vir nomine Serapion, apprimè gratia discretionis ornatus, cuius collationem operæ precium reor literis tradere. Ambientibus enim nobis vt de impugnatione vitiorum aliqua disputaret, quibus origines eorum & causæ manifestius panderentur, ita exorsus est,

Narratio abbatis Serapionis de octo principalibus vitiis Cap. II.

OCto sunt principalia vitia, quæ humanum infestant genus, id est, primum Gastrimargia, quod sonat ventris ingluuies: Secundum, fornicatio: Tertium Philargyria, id est, auaritia siue amor pecuniæ. Quartum, ira. Quintum, tristitia. Sextum, accedia, id est, anxietas siue tædium cordis, Septimum cenodoxia, id est, iactantia seu vana gloria. Octauum superbia.

De duobus vitiorum generibus, & efficientia eorum quadripartita. Cap. III.

HOrum igitur vitiorum genera sunt duo. Aut enim naturalia sunt, vt Gastrimargia, aut extra naturā, vt Philargyria. Efficientia vero quadripartita est. Quędā enim sine actione carnali consummari non possunt, vt est Gastrimargia & Fornicatio: quædam vero etiam sine vlla cor-

poris

poris actione complentur, vt est Superbia & Cenodoxia: nonnulla comixtionis suæ causas extrinsecus accipiunt, vt est Philargyria & ira: alia verò intestinis motibus excitantur, vt est Acedia atque Tristitia.

Recapitulatio de Gastrimargiæ & Fornicationis passione, & curatione earum. Cap. IIII.

ET vt hæc eadē disputatione quantū possumus non solū breui, sed etiā scripturarū testimoniis manifestiora reddamus. Gastrimargia & Fornicatio cum naturaliter nobis insint: nā nōnunquā etiā sine vllo animę incitamēto solius instigatione ac pruritu carnis oriuntur, materia tamen vt cōsummentur, egēt extrinsecus, & ita in effectū corporali actione perueniūt. Vnusquisq; enim tētatur propria cōcupiscētia, deinde cōcupiscētia cū fuerit cōcepta, pariet peccatū. Peccatū verò cū fuerit cōsummatū generat mortē. Nam nec primus Adam per Gastrimargiam decipi potuit, nisi escæ materiā habens in promptu abusus ea fuisset illicitè: nec secundus sine cuiusdam materia illicitatione tentatur, cū dicitur ei: si filius Dei es dic vt lapides isti panes fiant. Fornicatio quoq; quòd nō nisi per corpus perficiatur omnibus patet, ita de hoc spiritu dicēte Deo ad beatū Iob. Et virtus eius in lūbis, & potestas eius super vmbilicum ventris. Ideoq; hæc spiritualiter duo quę ministerio carnis explentur, extra illā spiritalē animæ curā egēt peculiarius etiam cōtinentia corporali. Siquidē ad retundēdos horū stimulos nō sufficit mētis intētio, vt nōnunquā solet aduersus iram seu tristitiā cęterasq; fieri passiones, quas etiā sine vlla carnis afflictione sola nouit expugnare, mentis industria, nisi etiā castigatio corporis accesserit, quę ieiuniis vigiliis & operis cōtritione perficitur, hisq; fuerit remotio localis adiūcta, quia sicut leborū vicio, id est, animę & corporis generātur, ita superari nisi vtriusq; labore nō poterunt. Et licet beatus Apostolus omnia vicia generaliter pronūciauerit esse carnalia, siquidē inimicitias & iras atq; hęreses inter cętera carnis opera numerauerit. nos tamē ad illorū curationes atq; naturas diligētius colligēdas duplici ea diuisione distinguimus. Nā ex his quędā dicimus esse carnalia, quædā verò spiritualia, & illa quidē carnalia, quę spiritualiter ad votū & ad sensum pertinēt carnis, quib. illa ita delectatur ac pascit, vt etiā incitet mētes inuitasq; eas nōnunquam pertrahat ad suę volūtatis assensum. De quibus beatus Apostolus. In quibus, ait, & nos omnes aliquādo cōuersati su-

mus in desideriis carnis nostrę facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ sicut & cæteri. Spiritalia verò dicimus quæ instinctu animæ solius orta, non solum nihil voluptatis conferunt carni, sed etiam grauissimis eam languorib. afficientes, miserrimæ iocunditatis pastu animam tantum nutriunt ægrotantem Et idcirco hæc quidem simplici cordis indigent medicina, quæ autem carnalia sunt, non nisi duplici, quemadmodum diximus, ad sanitatem curatione perueniunt. Vnde puritatem studentibus plurimũ confert, vt harum naturalium passionum ipsas materias sibi primitus subtrahant, quibus potest vel occasio vel recordatio earundem passionum ægrotanti adhuc animæ generari. Necesse est enim vt morbo duplici, duplex adhibeatur curatio. Nam corpori ne concupiscentia in effectum tentet prorumpere, necessario effigies & materia illiciens subtrahenda est, & animæ nihilominus ne eam vel cogitatione concipiat, attentior meditatio scripturarum, & sollicitudo peruigil ac remotio solitudinis apponenda. In cæteris autem viciis humanã consortia nihil obsunt, quinimo etiam plurimum conferunt his, qui carere eis in veritate desiderant, quia frequentia hominum magis arguuntur & dum lacessita crebrius manifestantur, crebri medicina perueniunt ad salutem.

Quomodo dominus noster solus absque peccato tentatus sit Cap. V.

IDeoq; dominus noster Iesus Christus cum Apostoli pronuncietur sententia tentatus fuisse per omnia secundum similitudinem nostram, dicitur tamen absque peccato, id est, absque huius passionis contagio, nequaquam scilicet aculeos concupiscentiæ carnalis expertus, quibus nos necesse est etiam ignorantes inuitosque compungi, quippe cui nulla inerat similitudo seminãtionis vel conceptionis humanę, ita rationem conceptus eius archangelo nunciante. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei

De ratione tentationis, qua à diabolo tentatus est dominus. Cap. VI.

IN illis enim passionibus etiam ipse tentari debuit, incorruptã imaginem Dei ac similitudinem possidens, in quibus & Adam tentatus est, cum adhuc in illa inuiolata Dei imagine perduraret, hoc est, Gastrimargia, Cenodoxia, Superbia, non in quibus post præuaricationem mandati imagine Dei ac similitudine violata, suo iam vicio deuolu

uolutus inuoluitur. Gastrimargia itaque est qua interdi-ℓti ligni præsumit edulium, Cenodoxia, qua dicitur, aperientur oculi vestri. Superbia, qua dicitur, eritis sicut dij, sciẽtes bonum & malum. In his tribus vitiis etiã dominum saluatorem legimus fuisse tentatum. Gastrimargia, cum dicitur ei à diabolo: Dic vt lapides isti panes fiant. Cenodoxia: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Superbia, cum ostendens illi omnia regna mundi & eorum gloriam, dicit: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me: vt iisdem quibus ille tentationum lineis est appetitus, nos quoque quemadmodum tentatorem vincere deberemus, suo doceret exemplo. Ideoque & ille Adam dicitur, & iste Adam. Ille primus ad ruinam & mortem. Hic primus ad resurrectionem & vitam. Per illum omne genus hominum condemnatur, per istum omne genus hominum liberatur. Ille de rudi atq; intacta fingitur terra. Hic de Maria virgine procreatur. Huius ergo vt suscipere eum tentationes oportuit ita excedere necessarium non fuit. Nec enim qui Gastrimargiam vicerat, poterat fornicatione tentari, quæ ex illius abundantia ac radice procedit, qua ne ille quidem primus Adam fuisset elisus, nisi ante genitricem eius passionem deceptus illecebris diaboli recepisset. Et ob hoc filius Dei nõ absolute in carne peccati venisse dicitur, sed in similitudine carnis peccati, quia cũ esset in eo vera caro, mãducans scilicet & bibens & dormiens, clauorũ quoque confixionem in veritate suscipiens, peccatum eius quod præuaricatione cõtraxit, verũ non habuit, sed imaginariũ. Nõ enim ignitos aculeos concupiscentię carnalis expertus est, qui etiã nolentibus nobis natura iã amministrante consurgunt, sed huius quadam similitudine naturam participando suscepit. Nam cum omnia quę officij nostri sunt in veritate compleret, & vniuersas infirmitates gestaret humanas, consequẽter huic quoq; passioni putatus est subiacere, vt per has infirmitates etiam conditionem huius quoq, vitij atq; peccati videretur in sua carne portare. Deniq; in his eũ tantũmodo vitiis diabolus tentat, in quibus etiam illum primum deceperat, coniiciens hunc quoq; velut hominem similiter in cęteris illudendum, si eum in illis, quibus priorem deiecerat, sensisset elisum. Verum ei secundum iam morbum qui de radice principalis vitij pullularat, primo certamine confutatus inferre non potuit. Videbat enim nullatenus cũ initialem causam ęgritudinis

huius

huius suscepine, e[illegible] superfluum sperari ab eo fructum peccati, cuius eum semina vel radices nullo modo recepisse cernebat. Licet secundum Lucam qui postremam tentationem illam ponit, qua dicitur: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Hæc superbiæ passio possit intelligi, ita vt illa superior quam Matthæus tertiam ponit, in qua iuxta prædictum Lucam euangelistam omnia ei regna mundi in puncto temporis ostendens diabolus repromittit, accipiatur passio Philargiriæ, quod scilicet post Gastrimargiæ victoriam, fornicatione eum tentare non præualens ad Philargyriam transierit, quam radicem malorum omnium nouerat, in qua iterum superatus, nullum ei vitium ex his quæ sequebantur eam ausus est ingerere, quippe quæ nouerat de eius radice ac fomite pullulare, ad extremam superbiæ transierit passionem, qua nouerat etiam perfectos quosque deuictis omnibus vitiis posse pulsari, qua etiam vel seipsum cum esset vt lucifer vel complures alios absque vllo incitamento præcedentium passionum de cœlestibus meminerat corruisse. Iuxta hunc ergo quem prædiximus ordinem, qui ab euangelista Luca describitur, etiam ipsa illa illicitatio & figura tentationum quibus vel illum primum vel istum secundum Adam callidissimus aggreditur inimicus elegantissimè congruit. Illi nanque dicitur, aperientur oculi vestri, huic ostendit omnia regna mundi & gloriam eorum: Ibi dicit, eritis sicut dij, hic dicit, si filius Dei es.

De consummatione cenodoxiæ & superbiæ sine ministerio corporali. Cap. VII.

ET vt de efficientiis cæterarũ quoq; passionum quarum rationem intercidere nos expositio Gastrimargiæ vel dominicæ tentationis necessario compulit, eodem quo proposueramus ordine disseramus, cenodoxia atque superbia etiam sine vllo consummari solent ministerio corporali. In quo enim egent actione carnali, quæ pro concupiscentia & voluntate sola conquirendæ laudis & humanæ gloriæ consequendæ abundè ruinam generant animæ captiuatæ. Aut quem effectum habuit corporalem prædicti luciferi illius antiqua superbia, nisi quod eam tantummodo animo & cogitatione concepit, ita propheta commemorante. Qui dicebas in corde tuo, in cœlum conscendam, super astra Dei ponam solium meum, ascendam super altitudinem nubium, ero similis altissimo. Qui sicut huius superbiæ neminem habuit incentorem, ita ei consummationem criminis ruinæque

næque perpetuæ cogitatio sola perit, equidem cum affe-ctatæ tyrannidis nulla fuerint opera subsecuta.

De Philargyria, quod extra naturam sit & quid intersit inter ipsam & naturalia vitia. Cap. VIII.

PHilargyria & ira licet non sint vnius naturæ, nam prior extra naturam est, sequens vero originale videtur in nobis seminarium possidere, simili tamen oriuntur modo, extrinsecus siquidem causas commotionis plerunque concipiunt. Etenim frequenter hi qui adhuc infirmiores sunt, vel irritatione vel instinctu quorundam, in hæc se corruisse vitia conqueruntur, ac præcipitatos se vel ad iracundiam vel ad Philargyriam aliorum prouocatione, causantur. Quod extra naturam sit Philargiria, hinc liquido peruidetur, quia nec originale probatur in nobis habere principium, nec de materia concipitur quæ pertingit ad animæ vel carnis participationem, vitæq; substantiam. Nihil enim ad vsum ac necessitatem naturæ communis præter escam quotidianam ac potum certum est peruenire, reliquæ vero vniuersæ materiæ quantolibet studio atque amore seruentur, alienæ tamen ab humana indigentia etiam vsu vitæ ipsius approbantur, ideoque hoc velut extra naturam existens non nisi tepidos ac male fundatos monachos pulsat. Quæ autem naturalia sunt etiam probatissimos monachorum equidem in solitudine commorantes attemptare non desinunt. Et intantum hoc verissimum comprobatur, vt etiam gentes nonnullas ab hac passione, id est Philargyria, liberas omnimodis agnoscamus, quia nequequam vitij huius ægritudinem vsu & consuetudine receperunt. Illum quoque priorem mundum qui ante diluuium fuit, diutissime concupiscētiæ huius rabiē credimus ignorasse. Quæ etiam in vnoquoque nostrum recte abrenunciante sine vllo labore probatur extingui, cum scilicet vniuersis quis facultatibus abiectis, ita expetierit cœnobij disciplinam, vt ex eis ne vnum quidem denarium sibimet superesse patiatur. Cuius rei testes multa hominū millia possumus inuenire, qui cum sub momento breuissimo dispersis omnibus substantiis suis ita hanc eradicauerunt passionem, vt ne tenuiter quidem ab ea pulsentur vlterius, nihilominus omni tempore contra Gastrimargiam pugnantes, nisi ingenti circumspectione cordis & abstinentia corporis dimicauerint, securi esse non possunt.

De ira atque tristitia, [illegible] inter accidentia vitia plerunque inueniantur. Cap. IX.

TRistitia & accidia nulla, quemadmodum supra diximus, accedente extrinsecus prouocatione generari solent. Nam solitarios quoq; & in eremo constitutos, nullique humano commixtos consortio, frequenter atq; amarissime vexare noscuntur, quod esse verissimum quisque cum fuerit in solitudine commoratus, & pugnas hominis interioris expertus, ipsis experimẽtis perfacile cõprobabit.

De sex vitiorum concordia & duorum ab eis dissidentium cognatione Cap. X.

HAec igitur octo vitia licet diuersos ortus ac dissimiles efficientias habeant, sex tamen priora, id est, Gastrimargia, fornicatio, Philargyria, ira, tristitia, accidia, quadam inter se cognatione, & vt ita dixerim concatenatione connexa sunt, ita vt prioris exuberantia seq̃ẽtis efficiatur exordium. Nã de abundantia Gastrimargię fornicationem, de fornicatione, Philargyriam, de Philargyria, iram, de ira, tristitiam, de tristitia, accidiam necesse est pullulare, ideoque eadem ratione pugnandũ est, & à pręcedentib. semper aduersus sequentes nos inire certamina. Facilius enim cuiuslibet arboris noxia latitudo ac proceritas exarescit, si antea radices eius quibus innititur vel nudatę fuerint vel succisę. Et infestantes humores aquarum continuo siccabuntur cũ generator earũ fons ac profluentes venæ solerti industria fuerint obturatę. Quamobrem vt accidia vincatur ante tristitia superanda est, vt tristitia propellatur, ira prius est extrudenda, vt extinguatur ira Philargyria calcanda est, vt euellatur Philargyria fornicatio compescenda est, vt fornicatio subtrahatur, Gastrimargiæ vitium est castigandum. Residua vero duo, id est, cenodoxia, & superbia, sibi quidem similiter illa qua de superioribus viciis diximus ratione iunguntur, ita vt incrementum prioris ortus efficiatur alterius. Cenodoxiæ enim exuberantia superbiæ fomitem parit, Sed ab illis sex prioribus viciis penitus dissident, nec simili cum eis societate fœderantur. Siquidem non solum nullam ex illis occasionem suæ generationis accipiunt, sed etiam contrario modo atque ordine suscitantur. Nam illis euulsis hæc vehementius fructificant, & illorum morte viuacius pullulant atque succrescunt. Vnde etiã diuerso modo ab his duobus vitiis impugnamur. In vnumquodq; enim illorũ sex vitiorum tunc

inci

incidimus, cum à præcedentibus [illegible] fuerimus elisi, in hęc verò duo victores & maximè post triumphos periclitamur incurrere. Omnia igitur vitia quemadmodum incremento præcedentium generantur, ita illorum diminutione purgantur. Et hac ratione vt superbia possit explodi, cenodoxia est præfocanda. Et ita semper prioribus superatis, sequentia conquiescent, & extinctione præcedentium, residuæ passiones absque labore marcescent. Et licet hæc quæ prædiximus octo vitia illa quæ commemorauimus, ratione inuicem sibi connexa atque permixta sint, spiritualius tamen in quatuor cõiugationes & copulas diuidũtur: Gastrimargię namq; fornicatio peculiari consortio fœderatur: philargyria iræ: tristiæ accidia, cenodoxiæ superbia familiariter cõiugat.

De origine & qualitate vniuscuiusque vitij Cap XI.

ET vt singillatim nunc de vniuscuiusque vitij generibus disputemus. Gastrimargiæ genera sunt tria. Primum, quod ad refectionem perurget monachum ante horam statutam ac legitimam festinare. Secundum, quod expletione ventris & quarumlibet escarum voracitate lætatur. Tertium, quòd accuratiores & delicatissimos desiderat cibos. Quæ tria non leui dispendio monachum feriunt, nisi ab omnibus istis pari studio atque obseruantia semetipsum expedire contenderit. Nam quemadmodum absolutio ieiunij ante horam canonicam nullatenus præsumenda est, ita & ventris ingluuies, & escarum sumptuosa atque exquisita præparatio similiter amputanda. Ex his enim tribus causis diuersæ ac pessimæ valitudines animæ procreantur. Nam de prima monasterij odium gignitur, atque exinde horror, & intolerantia eiusdem concrescit habitaculi, quam sine dubio mox discessio aut fuga velocissima subsequetur. De secunda igniti luxuriæ & libidinis aculei suscitantur. Tertia etiam inextricabiles Philargyriæ laqueos nectit ceruicibus captiuorum, nec aliquando monachum sinit perfecta Christi nuditate fundari. Cuius nobis passionis inesse vestigia, isto quoque deprehendimus indicio, cum forte ad refectionem detenti ab aliquo fratrum, contenti non sumus eo sapore cibos sumere, quo ab exhibente conditi sunt, sed quiddam superfundi eis vel adiici importuna atque effrenata poscimus libertate. Quod fieri penitus nõ oportet, tribus de causis Primò quia mens monachi semper debet in omni tolerantiæ ac parcitatis exercitatione versari. & secundum Apostolum, discere in quibus est sufficiens esse, nullatenus

enim

enim poterit,vel occu[illegible] vel maiora corporis desideria refrenare quisque degustatione modicæ insuauitatis offensus,ne ad momentum quidem delitias gutturis sui valuerit castigare.Secundo quòd nonnunquàm euenit vt ad horam desit illa species quæ postulatur à nobis,& verecundiam necessitati vel frugalitati suscipientis incutimus, publicantes scilicet paupertatem eius quam soli Deo cognitam esse maluerat:Tertio quòd interdum solet sapor ille quem nos adiici possimus aliis displicere,& inuenimur iniuriam multis dum nostræ gulæ ac desiderio satisfacere cupimus irrogare,propter quod omnimodis hæc in nobis est castiganda libertas. Fornicationis genera sunt tria. Primum quod per commixtionem sexus vtriusque perficitur Secundum quod absque fœmineo tactu,pro quo Her patriarchæ Iudæ filius à Domino percussus legitur,quod in scripturis sanctis immunditia nuncupatur,super quo Apostolus.Dico autem innuptis & viduis,bonum est illis si sic permanserint sicut & ego,quòd si se non continent,nubant, melius est enim nubere quàm vri.Tertium quod animo ac mente concipitur. De quo Dominus in euangelio , qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quæ tria genera beatus Apostolus pari modo extinguenda pronuncians:Mortificate , inquit , membra vestra quæ sunt super terrã,fornicationẽ,immunditiã , libidinẽ &c. Et iterũ de duobus ad Ephesеos.Fornicatio & immũditia nec nominetur in vobis,Et iterũ.Illud autẽ scitote , quòd omnis fornicator,aut immũdus,aut auarus quòd est idolorum seruitus nõ habet hæreditatẽ in regno Christi & Dei:Quæ tria vt à nobis pari obseruatione caueantur, simili nos eorum à regno Christi atq; vna deterret exclusione.Phylargiriæ genera sunt tria.Primum quòd renunciantes diuitiis ac facultatibus suis spoliari non sinit Secundum quòd ea quæ à nobis dispensata sunt vel indigentibus distributa,resumere nos maiori cupiditate persuadet.Tertiũ quòd ea quæ nec antea quidem possedimus desiderare acquirire compellit. Iræ genera sunt tria. Vnum quòd exardescit intrinsecus quòd Græce thymos dicitur.Aliud quòd in verbum & opus effectumq; prorumpit,quòd orchi nuncupatur , de quibus & apostolus.Nunc autem deponite, inquit, & vos omnia, iram,indignationem. Tertium quòd non vt illa feruens ad horam dirigitur sed per dies & tẽpora reseruatur.Quæ omnia æquali sunt à nobis horrore dãnanda. Tristitiæ genera sunt

ſunt duo. Vnum quòd ve[illegible] de illato damno ac deſiderio præpedito caſſatoque generatur. Aliud quod de irrationabili mentis anxietate ſeu deſperatione deſcendit. Acidiæ genera ſunt duo. Vnum quod ad ſomnum præcipiat æſtuantes, aliud quod cellam deſerere ac fugere cohortatur. Cenodoxia licet multiformis ac multiplex ſit, & in diuerſas ſpecies diuidatur, genera tamen eius ſunt duo. Primum quòd pro carnalibus ac manifeſtis extollimur rebus, ſecundum quòd ſpiritalibus & occultis deſiderio vanæ laudis inflammamur.

In quo ſit vtilis cenodoxia. Cap. 12.

VNa re tamen cenodoxia vtiliter ab incipientibus aſſumitur, ab his duntaxat qui adhuc vitiis carnalibus inſtigantur, vt verbi gratia, ſi illo tempore quo fornicationis ſpiritu perurgentur mente conceperint vel ſacerdotalis officij dignitatem vel opinionem cunctorum qua ſancti & immaculati eſſe credantur, & ita immundos concupiſcentiæ ſtimulos quaſi turpes atque indignos vel exiſtimationi ſuæ vel illi ordini iudicantes, hac ſaltem contemplatione declinent, minore malo id quod maius eſt retundentes. Satius eſt cenodoxiæ vitio quemcunque pulſari quàm incidere in fornicationis ardorem, vnde reparari aut non valeat aut vix valeat poſt ruinam. Quem ſenſum ex perſona Dei vnus prophetarum eleganter expreſsit dicens. Propter me longe faciam furorem meum, & laude mea infrenabo te ne intereas, id eſt, vt dum cenodoxiæ laudibus compediris, nequaquàm ad inferni profunda proruas, & irreuocabiliter mortalium peccatorum conſummatione mergaris. Nec mirum tantam paſsioni huic ineſſe virtutem, vt irruentem quempiam in fornicationis labem valeat refrenare, cum ſit multorum experimentis ſæpiſsime comprobatum, quòd ita eum quem ſemel veneni ſui peſte corruperit infatigabilem reddat, vt faciat ab eo ne biduana quidem ieiunia vel triduana ſentiri. Quòd etiam nonnullos in hac eremo frequenter nouimus fuiſſe confeſſos, ſe in cœnobiis Syriæ conſtitutos qui eis diebus refectionem cibi ſine labore tólleraſſe, nunc autem tanta ſe fame ab hora tertia perurgeri, vt vſque nonam vix queant differre ieiunia quotidiana. Super qua re pulchre abbas Macharius cuidã percunctãti cur fame ab hora tertia in eremo pulſaretur, qui in cœnobio ebdomadibus integris refectionem ſæpe contemnens non ſenſiſſet eſuriẽ: reſpondit. Quia nullus hoc eſt ieiunij tui teſtis

qui te ſu[redacted]ſubſtentet, ibi autem te digitus hominum & cenodoxiæ refectio ſaginabat. Huius autem rei figura qua diximus ſuperueniente cenodoxia vitium fornicationis excludi, pulchre in regum libro ac ſignanter exprimitur, vbi populum Iſraelem à Nechao rege Aegypti captiuatum aſcendens Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum de finibus Aegypti ad ſuam tranſtulit regionem, ſcilicet vt non eos libertate priſtinæ & genitali reſtitueret regioni, ſed ad ſuas abduceret terras, & longius aſportandos quàm fuerant in terra Aegypti captiui. Quæ figura in hoc quoque competenter aptabitur, licet enim tolerabilius ſit cenodoxiæ quàm fornicationis vitio deſeruire, difficilius tamen à cenodoxiæ dominatione diſceditur. Quodammodo enim longiore itineris ſpatio captiuus abductus laborioſius ad genitale ſolum & libertatem priſtinã reuertemur meritoque ad eum increpatio illa prophetica dirigetur. Quare inueteratus es in terra aliena? Recte ſiquidem inueteratus dicitur in terra aliena, quiſquis à terrenis vitiis non innouatur. Superbiæ genera ſunt duo. Primum carnale. Secundum ſpiritale, quòd etiam pernicioſius eſt. Illos nanque deſperatius impugnat quos in quibuſdam virtutibus profeciſſe repererit.

De varia oppugnatione omnium vitiorum. *Cap.* 13.

HAec igitur octo vitia cũ omne hominum genus pulſent, nõ tamẽ vno modo impetũt cũctos. In alio nãq; ſpiritus fornicationis locũ obtinet principalẽ. in alio ſuper equitat furor. in alio cœnodoxia vẽdicat tyrãnidẽ, in alio arcem ſuperbia tenet. Et cum cõſtet omnes ab omnibus impugnari, diuerſo tamen modo & ordine ſinguli laboramus.

De instituendo aduerſum vitia certamine ſecundum ipſorum infeſtationem. *Cap.* 14.

QVamobrem ita nobis aduerſus hæc arripienda ſunt prælia, vt vnuſquiſque vitiũ quo maxime infeſtatur explorans, aduerſus illud arripiat principale certamen omnem curam mentis ac ſollicitudinem erga illius impugnationem obſeruationemque defigens, aduerſus illud quotidiana ieiuniorũ dirigens ſpicula. contra illud cũctis momentis cordis ſuſpiria crebraque gemituum tela cõtorquens, aduerſus illud vigiliarum labores ac meditationẽ ſui cordis impendens, indeſinentes quoque orationum ad Deũ fletus fundẽs, & impugnationis ſuæ extinctionẽ ab eo ſpecialiter ac iugiter poſcens. Impoſsibile namq; eſt de quali

qualibet paſsione triumphũ quempiam promereri, priuſquã intellexerit induſtria vel labore proprio victoriam certaminis ſemet obtinere non poſſe, cum tamen vt valeat emundari, neceſſe ſit eum die noctuque in omni cura & ſollicitudine permanere. Cunque ſe ab ea ſenſerit abſolutum, rurſum latebras ſui cordis ſimili intentione perluſtret, & excipiat ſibi quam inter reliquas perſpexerit duriorẽ, atq; aduerſus eam ſpiritualius omnia ſpiritus arma commoueat, & ita ſemper validioribus ſuperatis celerem de reſiduis habebit facilemque victoriam, quia & mens triumphorum proceſſu redditur fortior, & infirmorum pugna ſuccedens promptiorem ei prouentum faciet præliorum, vt fieri ſolet ab his qui coram regibus mũdi huius omnigenis cõgredi beſtiis præmiorũ contemplatione conſueuerunt, quod ſpectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur. Hi inquã feras quaſcunque fortiores robore vel feritatis rabie conſpexerint diriores, aduerſus eas primæ congreſsionis certamen arripiunt, quibus extinctis reliquas qui minus terribiles minuſq; vehementes ſunt exitu faciliore proſternũt. Ita & vitiis ſemper robuſtioribus ſuperatis, atq; infirmioribus ſuccedentibus, parabitur nobis abſq; vllo diſcrimine perfecta victoria. Nec tamen putandum quòd principaliter quis contra vnum dimicans vitium, & velut incautius aliorum tela proſpiciens, inopinato ictu facilius valeat ſauciari, quod nequaquam fiet. Impoſsibile nãq; eſt, eũ qui pro cordis ſui emundatione ſollicitus erga impugnationem vitij cuiuſlibet intentionem ſuæ mentis armauerit, aduerſus cætera quoque vitia generalem quendam horrorẽ & cuſtodiam ſimilẽ non habere. Quo enim modo vel de illa qua abſolui deſiderat paſsione merebitur obtinere victoriam, quem indignum purgationis præmio aliorum facit contagio vitiorum. Sed cum principalis cordis noſtri intentio, velut ſpecialem pugnam aduerſus vnam exceperit paſsionem pro ipſa orabit attentius, peculiari ſollicitudine ac ſtudio ſupplicans, vt eam diligentius obſeruare, & per hæc celerem mereatur obtinere victoriam Hunc namque nos ordinem præliorum exercere debere, nec tamen de noſtra virtute confidere, etiam legiſlator his docet verbis. Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui eſt. Deus magnus & terribilis, ipſe conſumet nationes has in conſpectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter ne forte multiplicentur contra te beſtiæ terræ

Dabitque eos [redacted] in conſpectu tuo, & interficiet illos donec penitus deleantur.

Nihil nos poſſe aduerſum vitia ſine auxilio Dei, nec debere nos in eorum extolli victoria. Cap 15.

SEd neque debere nos in eorum extolli victoria ſimiliter ammonet. Ne poſtquam comenderis, inquit, & ſatiatus fueris, domos pulchras ędificaueris, & habitaueris in eis, habuerisque armenta & ouium greges, auri & argenti cunctarumq; rerum copiam, eleuetur cor tuum, & non reminiſcaris domini Dei tui qui eduxit te de terra Aegypti, de domo ſeruitutis, & ductor tuus fuit in ſolitudine magna atque terribili Salomon quoque in prouerbiis. Si ceciderit inimicus tuus noli gratulari, in ſupplantatione autem eius noli extolli, ne videat dominus & non placeat ei, & auertat iram ſuam ab eo, id eſt, ne perſpiciens elationem cordis tui ab eius impugnatione diſcedat, & incipias derelictus ab eo rurſus illa quam per Dei gratiam ante ſuperaueras paſsione vexari. Non enim oraſſet propheta dicens Ne tradas domine beſtiis animam confitentem tibi, niſi ſciſſet propter inflationem cordis quoſdam vt humilientur eiſdem rurſum vitiis quæ vicerant tradi. Quamobrem certos nos eſſe conuenit, tam ipſis rerum experimentis quàm innumeris ſcripturæ teſtimoniis eruditos, noſtris nos viribus niſi Dei ſolius auxilio fulciamur, tantos hoſtes ſuperare non poſſe, & ad ipſum quotidie ſummam victoriæ noſtræ referre debere. Ita ſuper hoc quoque per Moſen domino commonēte. Ne dicas in corde tuo, cũ deleuerit ea dominus Deus tuus in conſpectu tuo, propter iuſtitiam meam introduxit me dominus, vt terram hanc poſsiderem, cum propter impietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes. Neque enim propter iuſtitias tuas & æquitatē cordis tui tu ingredieris vt poſsideas terras earũ, ſed quia illæ egerunt impietatē, te introeunte deiectæ ſunt Rogo quid apertius potuit dici contra pernicioſam opinionē pręſumptionemq; noſtrā qua totum quod agimus, vel libero arbitrio vel noſtræ volumus induſtrię deputare? Ne dicas, inquit, in corde tuo, cum deleuerit eas dominus Deus tuus in conſpectu tuo, propter iuſtitiam meam introduxit me dominus, vt terram hanc poſsiderem. Nonne his qui oculos animæ reſeratos & aures habent ad audiendum euidenter expreſsit? Cum tibi proſpere vitiorum carnalium bella ſucceſſerint, & videris te de ipſorum cœno & conuerſatione mundi iſtius liberatum,

tum, non tuæ id virtuti ne ſapientiæ [illegible] pugnæ atq; victoriæ inflatus aſcribas, credens te propter labores & ſtudium tuũ, & arbitrij libertatẽ, de ſpiritalibus nequitiis vel carnalibus vitiis obtinuiſſe victoriã. Quibus proculdubio in nullo penitus prevalere potuiſſes, niſi te domini communiſſet ac protexiſſet auxilium.

De ſignificatione ſeptem gentium quarum Iſrael accepit terras, & quare alibi ſeptem & alibi multæ gentes eſſe dicantur Cap. XVI.

HAc ſunt ſeptem gentes quarum terras egreſsis ex Aegypto filiis Iſrael daturum ſe dominus repromittit. Quæ omnia ſecundum Apoſtolum cum in figura contigerint illis, ad noſtram commonitionem ſcripta debemus accipere. Ita enim dicitur. Cum introduxerit te dominus Deus tuus in terram quam poſſeſſurus ingredieris, & deleuerit gentes multas coram te. Etheum & Gergeſeum & Amorreũ & Chananæum & Ferezeum & Eueum & Iebuſeũ, ſeptem gentes multo maioris numeri quàm tu es, & robuſtiores te, tradideritq; eas dominus tibi, percuties eas vſq; ad internecionem. Quod vero multo maioris numeri eſſe dicuntur, hæc eſt ratio, quia plura ſunt vitia quã virtutes Et ideo in cathalogo quidem dinumerantur ſeptem nationes, in expugnatione vero earũ ſine numeri aſcriptione ponuntur. Ita enim dicitur, Et deleuerit gentes multas coram te. Numeroſior enim eſt quàm Iſrael, carnalium paſsionũ populus, de hoc ſeptenario fomite vitiorum ac radice procedens. Exinde enim pullulant homicidia, contentiones, hæreſes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ, comeſationes, ebrietates, detractiones, ludicra, turpiloquia, mendacia, periuria, ſtultiloquia ſcurrilitas, inquietudo, rapacitas, amaritudo, clamor, indignatio, contemptus, murmuratio temptatio, deſperatio, multaq; alia quæ commemorare perlongum eſt. Quæ cum à nobis leuia iudicentur, quid de illis Apoſtolus ſenſerit, vel quam ſuper his ſententiam intulerit audiamus Neque murmuraueritis inquit, ſicut quidam illorum murmurauerunt & ab exterminatore perierunt. Et de temptatione. Neq; temptemus Chriſtum ſicut quidam illorum temptauerunt, & à ſerpentib perierunt. De detractatione. Noli diligere detrahere ne eradiceris. Et de deſperatione Qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem omnis erroris, in immunditiam. Quod vero clamor ſicut ira & indignatio & blaſphemia cõdemnetur, eiuſdem Apo-

ſtoli vo[redacted]ocetur ita præcipientis. Omnis amaritudo & ira & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cũ omni malitia, aliaq́; complura his ſimilia. Quæ cum ſint multo maioris numeri quàm virtutes, deuictis tamen illis octo principalibus vitiis, ex quorũ natura eas certũ eſt emanare omnes protinus conquieſcunt, ac perpetua pariter cum his internetione delent. De Gaſtrimargia nanq; naſcũtur comeſationes, ebrietates. De fornicatione, turpiloquia, ſcurrilitas, ludicra, ac ſtultiloquiã. De Philargyria, mendacium, fraudatio, furta, periuria, turpis lucri appetitus, falſa teſtimonia, violẽtia, inhumanitas ac rapacitas. De ira homicidium, clamor & indignatio. De triſtitia, rancor, puſillanimitas, amaritudo, deſperatio. De accidia, ocioſitas ſomnolẽtia, importunitas, inquietudo, peruagatio, inſtabilitas mentis & corporis verboſitas, curioſitas. De cenodoxia contentiones, hæreſes, iactantia, ac præſumptio nouitatum. De ſuperbia, contemptus, inuidia, inobedientia, blaſphemia, murmuratio, detractio. Quòd autem hę peſtes etiam robuſtiores ſint, manifeſte naturæ ipſius impugnatione ſentimus. Fortior enim militat in membris noſtris oblectatio carnalium paſsionum quàm ſtudia virtutum, quæ non niſi ſumma contritione cordis & corporis acquiruntur. Si autem & illas innumerabiles hoſtium cateruas ſpiritalibus oculis contẽpleris, quas beatus Apoſtolus enumerat dicens, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus, aduerſus poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus, & illud quod de viro iuſto in nonageſimo dicitur pſalmo. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, liquido peruidebis, quòd multo maioris ſint numeri & validiores quàm nos carnales ſcilicet atque terreni, quippe cum illis ſpiritalis atque aeria conceſſa ſubſtantia ſit.

Interogatio de cõparatione ſeptem gentium & octo vitiorũ. *Cap. 17.*

GErmanus. Quomodo igitur octo ſunt vitia quæ nos impugnãt, cum per Moſen ſeptem dinumeratæ ſint gentes quæ aduerſantur populo Iſrael, vel quemadmodum terras vitiorum commodum nobis eſt poſsidere?

Reſponſio quomodo ſecundum octo vitia octo gentium numerus impleatur. *Cap. 18.*

SErapion. Octo eſſe principalia vitia quæ impugnant monachum, cunctorum abſoluta ſententia eſt. Quæ figura

figuraliter ſub gentium [illegible] idcirco nunc omnia non ponuntur, eo quòd egreſsis de Aegypto & liberatis ab vna gente validiſsima, id eſt, Aegyptiorum, Moſes vel per ipſum Dominus in Deuteronomio loquebatur. Quæ figura in nobis quoque rectiſsimè ſtare depræhenditur qui de ſeculi laqueis expediti Gaſtrimargiæ, id eſt, ventris vel gulæ vitio caruiſſe cognoſcimur Et habemus iam còntra has reſiduas ſeptem gentes ſimili ratione conflictum, prima ſcilicet quæ iam deuicta eſt minime computata. Cuius etiam terra in poſſeſsionem Iſraeli non datur, ſed vt deſerat eam perpetuo, & egrediatur ab ea, domini pręceptione ſancitur Et idcirco ita ſunt moderanda ieiunia, vt non neceſſe ſit per immoderationem continentiæ, quæ defectione carnis vel infirmitate contracta eſt, reuerti rurſus ad Aegyptiorum terrram, id eſt, priſtinam gulæ & carnis concupiſcentiam, quàm cum mundo huic abrenunciaremus abiecimus Quòd figuraliter illi perpeſsi ſunt, qui egreſsi in ſolitudinem virtutum, rurſus deſiderauerunt ollas carnium ſuper quas ſedebant in Aegypto.

Cur vna gens quidem deſeri, ſeptem vero iubentur extingui Cap. XIX.

QVod autem illa gens in qua nati ſunt filij Iſrael, non penitus extingui, ſed tantummodo deſeri eius terra præcipitur, hæ vero ſeptem vſque ad internecionem iubentur extingui, hæc ratio eſt, quod quantumlibet ardore ſpiritus ſuccenſi eremum virtutum fuerimus ingreſsi, in ciuitate ac miniſterio gaſtrimargiæ, & quodammodo quotidiano eius cõmercio nequaquã carere poterimus. Semper enim in nobis edulij & eſcarum vt ingenitus ac naturalis viuit affectus, licet amputare ſuperfluos eius appetitus ac deſideria feſtinemus, quæ ſicut per omnia deleri non poſſunt, ita debent quadã declinatione vitari. De hac enim dicitur. Et carnis curam ne feceris in deſideriis Dum huius ergo curæ quam præcipimur non per omnia abſcidere, ſed abſque deſideriis exhibere retinemus affectum, euidenter Aegypti dominationem non extinguimus, ſed ab ipſa quadam diſcretione ſeparamur, non de ſuperfluis ſeu lautioribus epulis cogitantes, ſed ſecundum Apoſtolum, victu quotidiano indumentoque contenti Quòd figuraliter etiã in lege mandatur. Non abhominaberis Aegyptium, quia fuiſti incola in terra eius. Neceſſarius enim victus corpori, nõ ſine vel ipſius pernicie vel animæ ſcelere denegatur. Ii-

larum [redacted] velut omnimodis noxiarum, de recessibus animæ nostræ pœnitus exterminandi sunt motus. De his enim ita dicitur. Omnis amaritudo ira & indignatio, & clamor & blasphemia, tollatur à vobis cum omni malitia. Et iterum, Fornicatio aũt & omnis immunditia & auaritia nec nominetur in vobis, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut surrilitas. Possumus ergo horum quæ naturæ superinducta sunt radices abscidere vitiorum, vsum vero Gastrimargiæ nequaquam valebimus amputare. Non enim possumus quantumlibet profecerimus, id non esse quod nascimur. Quòd ita esse tam nostra qui sumus exigui, quàm omnium perfectorum vita & cõuersatione monstratur, qui cum reliquarum passionum reciderint stimulos, atque eremum toto mentis feruore & corporis expetant nuditate, nihilominus quotidiani victus prouidentia & annui panis præparatione nequeunt liberari.

De natura Gastrimargiæ ad similitudinem aquilæ comparandæ. Cap. 20

CVius passionis figura qua necesse est quamuis spiritalem summumque monachũ coartari, propriè satis aquilæ similitudine designatur. Quæ cum excelsissimo volatu vltra nubium fuerit altitudinem sublimata, seseque ab oculis cunctorum mortalium, ac à facie terræ totius absconderit, rursus ad vallium ima submitti, & ad terræna descendere, ac morticinis cadaueribus implicari ventris necessitate compellitur. Quibus manifestissime comprobatur Gastrimargiæ spiritũ nequaquã posse vt cætera vitia resecari, vel per omnia similiter extingui, sed aculeos eius ac superfluos appetitus virtute animi retũdi tãtũ atq; cohiberi.

De perseuerantia Gastrimargiæ aduersus philosophos disputata. Cap. 21.

NAm huius vitij naturam quidam senum cum philosophis disputans qui eum pro simplicitate Christiana velut rusticum crederent fatigandum, sub hoc probleumatis figurans colore eleganter expressit. Multis inquit creditoribus pater meus me dereliquit obnoxium, cæteris ad integrum soluens, ab omni conuentionis eorum molestia liberatus sum, vni satisfacere quotidie soluendo nõ possum. Cunque illi ignorantes vim propositæ quæstionis absolutionem eius precario postularent, multis, ait vitiis fui naturali conditione constrictus sed inspirante domino desiderium libertatis, cunctis illis tanquàm molestissimis creditori-

ditoribus renuncians huic mundo, & omni substantia que mihi successione patris obuenerat a me pariter abiiciens satisfeci, atque ab eis sum omnimodis absolutus, Gastrimargiæ verò stimulis nullo modo carere preualui. Nec enim quamuis eam in paruum modum vilissimamq; redigerem quantitatem, vim quotidianæ compulsionis euado, sed necesse est me perpetuis eius conuentionib. perurgeri, & interminabilẽ quandam solutionẽ iugi functione dependere, atq; inexplebile indictionibus eius inferre vectigal. Tum illi hunc quẽ velut idiotã ac rusticũ ante despexerant pronunciauerumt primas philosophiæ partes, id est, ethicam disciplinam, apprime comprehendisse, mirati admodum potuisse eum naturaliter assequi, quod nulla ei secularis eruditio contulisset, cum ipsi sudore multo longaq; doctrina hec attingere nequiuissent Hæc specialiter de gastrimargia dixisse sufficiat. Nunc reuertamur ad disputationem quam de generali vitiorum cogitatione cœperamus exponere.

Cur Abrahæ prædixerit Deus decem gentes expugnandas à populo Israel. Cap. XXII.

CVm ad Abrahã dominus de futuris loqueretur quod vos minime requisistis, non septem gentes legitur dinumerasse sed decẽ, quarum terra semini eius danda promittitur. Qui numerus adiecta idolatria atq; blasphemia euidenter impletur, quibus ante notitiam Dei & gratiam baptismi vel impia gentilium vel blasphema iudeorũ multitudo subiecta est, donec in intellectuali Aegypto commoratur. Si autem abrenuncians quis & egressus indè per Dei gratiam deuicta pariter gastrimargia ad eremum peruenerit spiritalem, de impugnatione trium gentium liberatus contra septem tantum quæ per Mosen dinumerantur bella suscipit.

Quomodo vtile nobis sit vitiorum terras possidere. Cap. XXIII.

QVod vere istarum perniciosarum gentium regiones salubriter possidere præcipimur, ita intelligitur: Habet vnumquodq; vitium in corde nostro propriam stationem, quam sibi vendicans in animæ nostræ recessu exterminat Israelẽ, id est, contemplationem rerum summarum atq; sanctarũ, eisq; semper aduersari non desinit Non enim possunt virtutes cum vitiis pariter commorari. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras? Sed cum ab Israele populo,

id est,

id est virtutibus contra se dimicantibus fuerint vitia superata, locum quem sibi in corde nostro concupiscentiæ vel fornicationis spiritus retentabat, deinceps castitas obtinebit: quē furor cœperat, patientia vendicabit, quem tristitia mortem operans occupauerat, salutaris & plena gaudio lætitia posſidebit, quem accidia vastabat, incipiet excolere fortitudo, quem superbia conculcabat, humilitas honestabit, & ita singulis vitiis expulsis, eorum loca, id est, affectus, virtutes contrariæ posſidebunt. Quæ filij Israel, id est animæ videntis Deū, non immerito nuncupantur, qui cum vniuersas cordis expulerint pasſiones, nō tam alienas posſesſiones peruerſiſſe quā proprias recuperaſſe credēdi sunt.

Quod terræ de quibus expulsi sunt populi Chananæorum semini Sem fuerint deputatæ *Cap.* XXIIII.

ETenim quantum docet vetus traditio, has easdem terras Chananæorum in quas introducuntur filij Israel, filij Sem fuerunt quondam in orbis diuisione sortiti, quas deinceps per vim atq; potentiam posteritas Cham peruasionis iniquitate poſſedit. In quo & Dei iudicium rectisſimum comprobatur, qui & illos de locis alienis quæ male occupauerunt expulit, & istis antiquam patrum poſſesſionem, quæ prosapiæ eorum in diuisione orbis fuerat deputata restituit. Quæ figura in nobis quoque stare certisſima ratione cognoscitur. Nam voluntas domini poſſesſionem cordis nostri non vitiis sed virtutibus naturaliter deputauit. Quæ post præuaricationē Adæ insolescentibus vitiis, id est, populis Chananæis, à propria regione depulsæ, cum ei rursum per Dei gratiam diligentia nostra ac labore fuerint restitutæ, non tam alienas occupaſſe terras quàm proprias credendæ sunt recepiſſe.

Testimonia diuersa super significatione octo vitiorum. *Cap.* XXV.

DE his octo vitiis & in Euangelio ita significatur. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiē & non inuenit. Tunc dicit. Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit vacantem scopis mundatā & ornatam. Tunc vadit & aſſumit alios septem nequiores se spiritus, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouisſima hominis illius peiora prioribus. Ecce vt ibi septem gentes legimus excepta Aegyptiorum, de qua egresſi fuerant filij Israel, ita & hic septem reuerti spiritus dicuntur immundi, excepto eo qui ab homine

homine prius narratur egressus. De hoc septenario fomite vitiosum Salomon quoque in Prouerbiis ita describit. Si te rogauerit inimicus voce magna, ne consenseris ei, septem enim nequitiæ sunt in anima, id est, si superatus castrimargiæ spiritus cœperit tibi sua humiliatione blandiri, rogãs quodammodo vt aliquid relaxans à cœpto feruore impertias ei, quod continentię modum & mensurã iustę discretionis excedat, ne resoluaris eius subiectione, nec arridente impugnationis securitate, qua videris paulisper à carnalibus incentiuis factus quietior, ad pristinam remissionem vel preteritas gulæ concupiscentias reuertaris. Per hoc enim dicit spiritus ille quem viceras, Reuertar in domum meam vnde exiui, Et procedentes ex eo confestim septem spiritus vitiorum erunt tibi acriores quam illa passio quę in primordiis fuerat superata, quæ te mox ad deteriora pertrahent genera peccatorum.

Quod deuicta passione gulæ impendendus sit labor ad virtutes cæteras obtinendas. Cap. XXVI.

Quapropter ieiuniis & continentiæ incumbentibus nobis, festinandum est vt gulæ passione superata, protinus animam nostram vacuam esse necessariis virtutibus non sinamus, sed eis vniuersos recessus cordis nostri studiosius occupemus, ne reuersus concupiscentiæ spiritus, inanes nos ab ipsis vacantesq; reperiat, & non sibi iam soli aditum parare contentus introducat secum in animam nostram septenarium hunc fomitem vitiorum, & faciat nostra nouissima peiora prioribus. Turpior enim erit post hæc & immundior anima, ac supplicio grauiore plectetur, quæ se renunciasse huic seculo gloriatur, dominantibus sibi octo vitiis, quam fuerat quondam in seculo constituta, cum nec disciplinam monachi fuisset professa nec nomen. Nam & nequiores hi septẽ spiritus illo priore qui egressus fuerat, idcirco dicuntur, quia desiderium gulæ, id est Gastirmargia per sese non esset noxia, nisi intromitteret grauiores alias passiones, id est, fornicationis, Philargyrię, iræ, tristitiæ, siue superbiæ, quę per semet noxia animę ac peremptoria esse non dubium est. Et idcirco perfectionis puritatem nunquam poterit obtinere, quisquis eã de hac sola cõtinẽtia, id est, ieiunio corporali sperauerit acquirendã, nisi nouerit ob id se hãc exercere debere, vt humiliata carne ieiuniis, facilius possit aduersus alia vitia inire certamẽ, nõ insolescẽte carne saturitatis ingluuie.

Quod

Quod non idem ordo præliorum sit qui ponitur in Cathalogo vitiorum. Cap. XXVII

SCiendum tamen non eundē esse in omnibus ordinem præliorum, quia, sicut diximus, non vno modo impugnamur omnes, & oportet vnumquemque nostrum secundum qualitatem belli quo principaliter infestatur, concertationum luctamen arripere, ita vt alium necesse sit aduersus vicium quod tertium ponitur, primum exercere cōflictum, alium contra quartum seu quintum, & ita prout ipsa vitia in nobis obtinent principatum, vt impugnationis exigit modus, nos quoque oportet ordinem instituere præliorum, secundum quem prouentus quoque victoriæ triumphique succedens, faciet nos ad puritatem cordis & perfectionis plenitudinem peruenire. Hucusque abbas Serapion de natura octo principialiorum vitiorum nobis disserens, latentium in corde nostro passionum genera, quarum causas atque affinitates, cum ab ipsis quotidie vastaremur, nec cognoscere poteramus, ita lucidè reserauit, vt eas quodāmodo ante oculos positas, intueri nobis velut in speculo videremur.

Collationis abbatis Serapionis de octo principalibus vitijs finis.

COLLATIO THEODORI ABBATIS DE NECE SANCTORVM,

Caput I.

IN Palestinæ partibus, iuxta Tecuæ vicum, qui Amos prophetam meruit procreare, solitudo vastissima est, vsque Arabiam ac mare mortuum, quo ingressa deficiunt fluenta Iordanis, & alphei sui faciunt finem, & cineres Sodomorum amplissima extensione porrecta. In hac summæ vitæ ac sanctitatis, viri monachi diutissimè commorantes, repentè sunt à discurrentibus Saracenorum latrunculis interempti. Quorum corpora licet sciremus tam à Pontificibus regionis illius quàm ab vniuersa plebe Arabum tanta veneratione prærepta, & inter reliquias martyrum condita, vt innumeri populi è duobus oppidis concurrentes, grauissimum sibi certamen indixerint, & vsque ad gladiorum conflictum pro sancta rapina sit eorum progressa contentio, dum pia inter se deuotione decertēt, quinam iustius eorum sepulturam ac reliquias possiderent, aliis scilicet de vicinia commorationis ipsorum, aliis de originis propinquitate gloriantibus, nos tamen vel nostrorum vel quorundam

non

non mediocriter ex hac parte ſcandalizantium fratrum offenſione permoti, inquirenteſque cur tanti meriti, ac tantarum virtutum viri ita ſint à latrunculis interfecti: tantumq; Dominus paſſus fuerit erga famulos ſuos facinus perpetrari: vt viros cunctis mirabiles in manus traderet impiorum. Mœſti ad ſanctum Theodorum ſingularem in conuerſatione actuali perreximus virum. Hic nanque morabatur in cellis, qui locus inter Nitriam ac Scythiã ſitus, & à monaſteriis quidem Nitriæ quinque millibus diſtans, octoginta milium ſolitudine ab eremo Scythiæ in quo commorabamur interueniente diſcernitur. Cui cum de prædictorum virorum nece quærimoniam fudiſſemus, admirantes tantam Dei patientiam, quòd viros ſcilicet illius meriti taliter perimi permiſiſſet, vt qui alios quoque ſuæ ſanctitatis pondere de huiuſmodi liberare temptatione debuerint, ne ſeipſos quidem præripuerint de manibus impiorum: aut cur Deus admitti in ſeruos ſuos tantum facinus cõſenſiſſet.

Reſponſio abbatis Theodori ad propoſitam quæſtionem.
Cap. II.

BEatus Theodorus reſpondit. Hæc quæſtio ſolet animos permouere, eorum qui parum fidei vel ſcientiæ poſsidentes, merita ſanctorum vel præmia quæ non in præſenti redduntur, ſed repoſita ſunt in futurum, arbitrantur in huius tẽporalis vitę breuitate reſtitui. Cæterum nos qui nõ ſumus in hac vita tantum ſperantes in Chriſto, ne ſecundũ apoſtolum miſerabiliores ſimus omnibus hominibus, quia ſcilicet in hoc mundo nihil promiſsionum recipientes, etiã in futuro eas pro hac incredulitate perdamus, opinionibus eorum non debemus errare, ne ignorata veræ diffinitionis ſententia, titubantes, ac trepidi temptationibus moueamur, cum eiſdem nos quoque traditos viderimus, vel iniuſtitiam ſcilicet vel incuriam humanarum rerum Deo, quòd dictu quoque nefas eſt, aſcribẽtes, quia ſanctos viros recteque viuentes in temptatione non protegat, nec bonis ea quæ bona ſunt, nec mala malis retribuat in pręſenti & cũ illis damnari mereamur, quos Sophonias propheta caſtigat, qui dicunt, inquit, in cordibus ſuis, non faciet dominus bene, ſed neque faciet male, vel certe cum inueniamur, qui huiuſmodi quærimoniis Deum blaſphemare dicuntur, omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu domini, & tales ei placent, aut certe, vbi eſt Deus iuſtitiæ? illam quoque blaſphe

blasphemiam quæ ... subsequentibus describitur similiter adiungentes, vanus est qui seruit Deo, aut quod emolumentum quia custodimus præcepta eius, & quia ambulauimus tristes coram Domino? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem ditati sunt facientes impietatem, & temptauerunt Deum, & salui facti sunt. Quamobrem vt hanc ignorationem, quæ prauissimi huius erroris radix & causa est, possimus euadere, primum nosse debemus, quid verè sit bonum, quid malum, & ita demum super his non falsam vulgi, sed veram scripturarum diffinitionem tenentes, minimè infidelium hominum decipiemur errore.

De tribus quæ in hoc mundo sunt, id est, bonis, malis & medijs. *Cap.* I I.

TRia sunt enim quæ in hoc mundo sunt, id est, bonum, malum, medium. Debemus itaque nosse quid propriè bonum, quid malum, quidve sit medium, vt nostra fides vera scientia communita in cunctis temptationibus inconcussa perduret. Nihil igitur in rebus duntaxat humanis principale bonum esse credendum est, nisi virtus animi sola, quæ fide sincera nos ad diuina perducens illi immutabili bono facit iugiter inhærere. Et econtrariò nihil malum esse dicendum est, nisi peccatum solum, quod à bono Deo nos separans, malo facit diabolo copulari. Media sunt quæ in vtranque partē pro affectu & arbitrio vtentis deriuari possunt, vt puta, diuitiæ potestas, honor, robur corporis, sanitas, pulchritudo, vita ipsa vel mors, paupertas, infirmitas carnis, iniuriæ, & cætera his similia, quæ pro qualitate & affectu vtentis, sed ad bonam possunt partem proficere, vel ad malam. Nam & diuitiæ proficiunt frequenter ad bonum, secundum Apostolum, qui diuitibus huius mundi præcipit vt facilè tribuant, communicent indigentibus, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt per has apprehendant veram vitam. Et secundum Euangelium, bonæ sunt illis qui faciunt sibi amicos de iniquo mammona. Quæ rursum retorquentur ad malum, cum ad recondendum tantummodo ad luxuriam congeruntur, & non ad vsus indigentium dispensantur. Potestas quoque & honor, corporisq; robur ac sanitas, quàm sint media & vtrobique conuenientia, etiam ex hoc facilè comprobatur, quod multi sanctorum in veteri Testamento his omnibus & in summis diuitiis & culmine dignitatum ac fortitudine corporis constituti, Deo quoq; acceptissimi fuisse noscūtur. Et ediuerso

qui

qui his male abusi sunt,& ea ad ministerium suæ nequitiæ detorserunt,nō immeritò vel puniti sunt vel extincti, quod frequenter Regnorum libri indicant factum De ipsa etiam morte ac vita,quia mediæ sint vel sancti Ioannis, vel Iudæ natiuitas protestatur. Vnius nanque in tantum sibimet vita profuit,vt aliis quoque gaudium ortus eius contulisse dicatur,secundum illud: Et multi super eius natiuitate gaudebunt. De alterius verò dicitur vita. Bonum erat ei,si natus non fuisset homo ille De morte etiam Ioannis , omniumque sanctorum dicitur, Preciosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius. De Iudæ autem ac similium, Mors peccatorum pessima Infirmitas etiam carnis interdum quàm sit commoda Lazari illius pauperis vlcerosi beatitudo demonstrat Cuius cum nulla alia virtutum merita scriptura commemoret,pro hoc solo quod egestatem & infirmitatem corporis patientissimè tolerauit , sinus Abrahæ possidere beatissima sorte promeruit Egestas quoque ac persecutiones & iniuriæ, quæ mala esse totius vulgi opinione cēsentur, quàm sint vtiles ac necessariæ,etiam ex hoc liquidò comprobatur, quòd sancti viri non solùm eas nunquam vitare voluerunt,verum etiam in virtute summa, vel fortiter tolerantes amici Dei effecti,æternæ vitæ sint stipendia consecuti , beato Apostolo concinente : Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis,in necessitatibus, in persecutationibus, in angustiis pro Christo. Cùm enim infirmor,tunc potens sum, quia virtus in infirmitate perficitur. Et ideo illi qui summis huius seculi diuitiis & honoribus ac potestatibus extolluntur , non ex his principale bonum obtinuisse credendi sunt , quod in solis esse virtutibus definitur,sed medium quiddam quia sicut iustis rectè ac necessariè vtentibus , vtilia hæc esse reperiuntur & commoda, occasionem namque operis boni fructúsque in illius vitæ æternitate parturiunt , ita illis qui male opibus abutuntur inutiles sunt atque incommodæ , & occasionem peccati mortisque concinnant.

Quòd malum nemini inuito ab alio possit inferri. *Cap. IIII.*

HAs itaque diuisiones fixas atque immobiles retinentes,scientesque nihil esse bonum nisi virtutem solam; quæ ex timore Dei,ac dilectione descendit, nec malū quicquam nisi peccatum solum & separationem Deo,diligenter nunc discutiamus,vtrū Deus vnquā sanctis suis,aut per se,aut per alium quempiam inferri permiserit malum quod

sine

ſine dubio nuſquam omnino reperies. Nec enim potuit aliquando cuiquam nolenti ac reſiſtenti malum peccati alter inferre, niſi illi ſoli qui illud in ſeſe cordis ignauia & corrupta voluntate ſuſcepit. Denique cum beato Iob diabolus adhibitis vniuerſæ nequitiæ ſuæ machinis, malum hoc peccati voluiſſet inferre, ac non ſolùm cunctis eum facultatibus ſpoliaſſet, verumetiam poſt illum de morte ſeptem filiorum tam atrocem tamq; inſperatum orbitatis dolorem, vulnere eum peſsimo à capitis vertice, vſque ad plantam pedum, & intolerandis cruciatibus oneraſſet, nequaquam ei peccati maculam quiuit infligere, in cunctis immobilis perſeuerans, nullum blaſphemiæ accommodauit aſſenſum.

Obiectio quemadmodum ipſe Deus dicatur creare mala. Cap. V.

GErmanus. Frequenter legimus in ſcripturis ſanctis Deũ creaſſe mala, vel hominibus intuliſſe, vt eſt illud: Quoniam abſque me non eſt Deus, ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans mala. Et iterum. Si eſt malitia in ciuitate, quam Dominus non fecit?

Reſponſio ſuper interrogatione propoſita. Cap. VI.

THeodorus. Nonnunquam ſolet ſcriptura diuina abuſiuè mala pro afflictionibus ponere, non quia per naturam propriè mala ſint, ſed ſecundum hoc quod ab his ſentiantur mala, quibus vtiliter inferũtur. Hominibus etenim diſputans diuina cenſura, neceſſe eſt vt humanis verbis & affectionibus eloquatur. Etenim ſectio vel vſtio ſalutaris quæ illis qui vlcerum contagione putrefacti ſunt, piè infertur à medico, mala à tolerantibus creditur, nec iniquo carcer, nec equo calcar, nec emendatio ſuauis eſt delinquenti. Omnes etiam diſciplinæ his qui erudiuntur amaræ ſentiuntur ad præſens, ſicut Apoſtolus dicit. Omnis autem diſciplina in præſenti non videtur eſſe gaudij ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſsimum his qui per ſe exercitati ſunt reddet iuſtitiæ. Et quem diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Quis enim eſt filius quem non corripit pater? Itaq; mala nonnunquam poni pro afflictionibus ſolent, ſecundum illud. Et pœnituit Deum ſuper malitiã quam locutus eſt vt faceret eis, & non fecit. Et iterum. Quia tu Domine miſericors & miſerator, patiens & multum miſericors, & pœnitens in malitiis, id eſt ſuper tribulationibus & ærumnis quæ nobis pro peccatorum

rum nostrorum meritis inferre compelleris. Quas sciens vtiles esse nonnullis, ita alius propheta vtique non inuidens saluti eorum sed consulens imprecatur adde illis mala domine, adde mala gloriosis terræ. Et ipse Dominus. Ecce inquit inducam super eos mala, id est, dolores ac vastitates, quibus in præsenti salubriter castigati ad me quem in rebus prosperis contempserunt, reuerti tandem ac festinare cogantur. Ideoque hæc principalia esse mala non possumus definire, multis enim ad bonum proficiunt & causas æternorum pariunt gaudiorum. Et idcirco vt ad quæstionem propositam recurramus, vniuersa quæ putantur mala nobis ab inimicis vel à quibuscunque aliis irrogari, non sunt credenda mala esse sed media. Non enim talia inuenientur qualia putat esse ille qui intulit animo furibundo, sed qualia senserit ille qui sustinet. Ideoque cum illata fuerit mors viro sancto non ei malum illatum esse credendum est, sed medium quiddam. Quod cum peccatori malum sit, iusto requies & absolutio sit malorum. Mors enim viro iusto requies, cuius vita abscondita est. Et ideo nec vir iustus ex hac aliquod perpetitur detrimentum qui nihil pertulit noui, sed id quod ei accessurum fuerat necessitate naturæ, inimici nequitia non sine præmio vitæ perennis excipit, ac debitum mortis humanæ quod inexcusabili lege reddendum est, cum fructu vberrimo passionis, ac magnæ remunerationis mercede persoluit.

Interrogatio an reus sit qui iusto intulit mortem cum iustus habeat de ... morte mercedem? Cap. VI.

GErmanus. Ergo si interemptus iustus non solum nihil mali perpessus est, sed etiam mercedem passionis assequitur, quomodo in reatum vocabitur, qui non nocuit mortem inferendo, sed profuit?

Responsio ad præcedentem interrogationem. Cap. VII.

THeodorus. Nos de proprietate boni maliq; vel eius quod diximus esse medium disputamus, non de affectu eorum qui ista committunt. Nec enim quis impius vel iniquus idcirco impunitus erit, quia malitia sua iusto nocere non potuit. Tolerantia enim & virtus iusti non illi qui mortem vel supplicia intulit, sed illi proficit ad mercedem qui illata sibi patienter excepit. Ideoq; & hic merito punietur pro crudelitatis suæ vitio qua malum voluit inferre, & ille nihilominus nihil mali perpessus est, quia virtute animi sui patiēter tētationes doloresq; sustētās, ea quæ malo pro-

posito illata sunt ad profectum melioris status, & æternæ vitæ fecit beatitudinem peruenire vel pertinere.

Exemplum beati Iob à diabolo tentati, & domini à Iuda traditi, & quòd iusto tā prospera quàm aduersa proficiant ad salutē. Cap. IX.

NEque enim patientia Iob mercedem diabolo quia eum illustriorem suis tentationibus reddidit, sed illi ipsi eas viriliter pertulit acquisiuit, nec Iudas æterni supplicij immunitate donabitur, quia perditio eius ad salutē generis profecit humani. Non enim prouentus considerandus est operis, sed operantis affectus Quapropter hæc debet in nobis diffinitio immobiliter custodiri, quòd nulli malum ab alio posit inferri, nisi qui illud ignauia sui cordis ac pusillanimitate cōtraxerit, hāc eandē sentētiam beato Apostolo vno versiculo confirmante. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur ad bonum Dicens enim, omnia cooperantur ad bonum, vniuersa non solum quæ prospera, verum etiam quæ putantur aduersa pariter comprehendit. Per quæ & in alio loco idem Apostolus se transisse describit, cū dicit: Per arma iustitiæ quæ à dextris sunt & à sinistris, id est, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, vt tristes, semper autem gaudentes, vt egentes, multos autem locupletantes &c. Omnia ergo quæ prospera reputantur & dextræ dicuntur partis, quæ sanctus Apostolus gloriæ & bonæ famæ vocabulo designauit, illa etiam quæ existimant aduersa, quæ per ignobilitatem & infamiam euidenter expresit, quęq; à sinistris esse describit, efficiuntur viro perfecto arma iustitiæ, si illata sibi magnanimiter substentauerit, quòd videlicet per hęc dimicans, & in istis ipsis quibus impugnari putatur, aduersis tanquam armis vtendo, eisque velut arcu & gladio scutoq; validissimo contra illos qui hæc ingerunt communitus, profectum suæ patientiæ ac virtutis acquirat, gloriosissimum constantiæ triumphum ex ipsis quæ lętaliter inferuntur capiēs hostiū telis, nec prosperis duntaxat elatus, nec deiectus aduersis, sed itinere plano ac via regia semper incedens, ab illo tranquillitatis statu nequaquam lętitia superueniente quasi in dextram motus, nec ingruentibus aduersis tristitiaque dominante velut ad leuam rursus impulsus Pax enim multa diligentibus nomē tuum, & non est illis scandalum De illis verò qui per singulos incurrentes casus pro eorum qualitate ac varietate mutantur, ita dicitur. Stultus autem sicut luna mutatur. Vt

enim

enim de perfectis ac sapientibus dicitur, diligẽtibus Deum omnia cooperantur ad bonum, ita de infirmis pronunciatur ac stultis. Omnia aduersa viro insipienti, nec enim prosperis rebus proficit, nec emendatur aduersis. Eiusdem nanque virtutis est tristitia fortiter tolerare, cuius etiam secunda moderari. & eum qui in vno eorum superatur neutrum sufferre certissimum est Facilius tamen quis elidi potest prosperis quam aduersus. Hæc enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant, & compunctione saluberrima vel minus peccare faciunt, vel emendant: illa verò mollib mentem ac pernitiosis extollentia blandimentis, securos felicitatis suæ prouentu ruina maiore prosternunt.

De virtute viri perfecti, qui ambi dexter figuraliter nuncupatur. Cap X.

ISti sunt ergo qui figuraliter in scripturis sanctis ambidextri nuncupantur, vt ille Aoth in libro Iudicum fuisse describitur, qui vtraq; manu vtebatur pro dextera. Quã virtutem ita poterimus nos quoque intellectualiter possidere, si ea quæ aspera sunt dexteraque cẽsentur, & ea quæ aduersa sunt ac sinistra dicuntur, bono rectoque vsu ad partẽ fecerimus dexterã pertinere, vt quæcũq; fuerint illata, fiant nobis secũdũ Apostolũ arma iustitię. Duabus nanq; partibus (& vt ita dixerim) manib. interiorẽ hominẽ nostrũ subsistere peruidemus: nec quisquam sanctorũ carere hac sinistra quã dicimus, potest. sed in hoc virtus perfecta discernitur, si vtrãq; in dexterã bene vtẽdo cõuertat Et vt manifestius hoc quod dicimus possit intelligi, habet vir sanctus dexterã, successus videlicet spiritales, in qua tũc cõsistit, quãdo feruẽs spiritu desideriis & cõcupiscentiis omnibus dominatur, quãdo ab omni diabolica impugnatione securus absque vllo labore ac difficultate vitia carnis vel respuit vel abscidit; cum sublimatus à terra vniuersa pręsentia atq; terrena, velut inanem fumum vmbrãq; vacuam contemplatur & mox transitura contemnit cum futura per excessum mentis, non solum ardentissimè concupiscit, verum etiam clarius intuetur, cum efficacius spiritalibus pascitur theoriis, cum lucidius sibi reserata conspicit cœlestia sacramẽta, cum orationes purius atque alacrius emittit ad Dominũ, cum ita spiritus ardore succensus ad ea quæ inuisibilia sunt & æterna tota animi alacritate transmigrat, vt nequaquã se iam credat in carne consistere. Habet similiter & sinistram cum tentationum turbinibus implacatur, cum ad desideria

carnis incentiuorum æstibus inflammatur, cum ad iracundiæ feruorem perturbationum igne succenditur, cum superbiæ seu cenodoxiæ elatione pulsatur, cum tristitia mortem operante deprimitur, cum machinis acediæ & impugnatione concutitur, cumque omni spiritali feruore subtracto quodam tepore atque irrationabili mœrore torpescit, vt non solum cogitationibus rectis ac feruentibus deseratur, sed etiam psalmus, oratio, lectio, remotio cellæ similiter horreant, & intolerabili quodam tetroque fastidio vniuersa sordeant instrumenta virtutum, quibus cum pulsatur monachus sinistris partibus se cognoscat vrgeri. Quisquis igitur in illis quæ dextræ partis esse prædiximus minimè fuerit subintrante gloria vanitatis elatus, & in istis quæ sinistræ partis sunt viriliter dimicans: nulla desperatione conciderit, ac potius de contrariis arma quædam patientiæ ad exercitium virtutis assumpserit, vtraque manu vtetur pro dextra, & in vtroque actu triumphator effectus tam de sinistro statu quàm de dextro palmam victoriæ consequetur. Qualem beatum Iob legimus meruisse, qui vtique per dexteram coronabatur, quando septem filiorum pater opulentus ac diues incedens quotidiana pro eorum purificatione sacrificia Domino offerebat, non tam sibi eos quàm Deo susceptus, ac familiares cupiens exhibere, quando ianua eius omni aduenienti patebat, quando erat pes claudorum, & oculus cæcorum, quando de velleribus ouium eius humeri calefiebant infirmorum, quando erat orphanorum pater & vir viduarum, quando nec corde quidem suo super inimici sui ruina gauisus est. Idemque rursus per sinistram partem sublimiore virtute de aduersitatibus triumphabat, cum septem filiis vno orbatus momento, non vt pater acerbo luctu conficiebatur, sed vt verus Dei famulus super creatoris sui voluntate gaudebat, cum ex locuplete pauperrimus, nudus ex diuite, ex valido tepidus, ex inclyto & glorioso ignobilis atque despectus, incorruptam animi fortitudinem retentabat. Cum denique omni substantia atque opidis destitutus sterquilinij erat factus habitator, & velut quidam corporis sui sæuerissimus carnifex testa radebat saniem profluentem, atque ex omni parte membrorum glebas vermium mersis in profunda vulnerum digitis detrahebat. In quibus cunctis in nullam desperando prolapsus est blasphemiam, nec aduersus creatorem suum in aliquo murmurauit, quinimo nequaquam tanta

tenta

tentationum mole atque acerbitate conterritus, ipſum quoque quod ex omni priſtina facultate ſuo corpori ſuperfuerat indumentum quodque ſolum quia ipſo veſtiebatur, à diaboli potuerat vaſtatione ſaluari, reſcindens atque abiiciens adiecit ſuper illam quam duriſsimus prædo intulerat ſpontaneam nuditatem Comam quoque capitis, quæ ſola de prioris gloriæ reliquiis intacta remanſerat, vexatori ſuo proiecit abſciſam, & amputans etiam id quod ſęuiens reliquerat inimicus illa cæleſti aduerſus eum voce tripudiat & inſultat Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala cur non ſuſtinebimus? Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Dominus dedit. Dominus abſtulit, quomodo Domino placuit ſit factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. Ambidextrum meritò dixerim & Ioſeph, qui in proſperis gratior patri, religioſior fratrib acceptior Deo, in aduerſis cauſis Domino fidelis, carceris mitiſsimus vinctis, iniuriarum immemor, beneficus inimicis inuidis, & quantum in ipſis fuit interfectorib fratribus non ſolum pius, ſed etiam munificus inuenitur. Hic ergo eorumque conſimiles rectè ambidextri nuncupantur, vtraque enim manu vtuntur pro dextra, & inter hæc quæ Apoſtolus dinumerat tranſeuntes pariter dicunt. Per arma iuſtitiæ quæ à dextris ſunt & à ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam &c. De qua dextra vel ſiniſtra ita Salomon ex perſona ſponſæ loquitur in Cantico canticorum. Leua eius ſub capite meo & dextera eius amplexabitur me Quas licet vtraſque vtiles eſſe ſignificet, tamen illam ſub capite ſuo ponit, quia ſubiacere debent aduerſæ partes principalitati cordis Ad hoc ſiquidem tantum vtiles ſunt, vt pro tempore nos exerceant & erudiant ad ſalutem, ac perfectos ad patientiam reddant, dexteram verò ad confouendam ſe ac perpetuò conſeruandam ſalutari amplexu ſponſi ſibimet cohærere, atque inſolubiliter ei optat innecti. Erimus igitur ambidextri, quando nos quoque rerum præſentium copia vel inopia non mutarit, & nec illa nos ad voluptates noxiæ remiſsionis impulerit, nec iſta ad deſperationem attraxerit, & querelam, ſed ſimiliter Deo grates in vtroque referentes parem fructum de ſecundis aduerſiſque capiamus, qualem ſe ille verus ambidexter doctor gentium fuiſſe conſecutum teſtatur, dicens: Ego enim didici in quibus ſum ſufficiens eſſe, ſcio & humiliari, ſcio & abundare, vbique

x 3

& in omnibus institutus sum, & saturari & esurire, & abundare, & penuriam pati, omnia possum in eo qui me confortat.

De duplici genere tentationum, quæ triplici modo inferuntur. Cap. XI.

Ergo licet dixerimus bipartitam esse tentationem, id est, in rebus vel prosperis vel aduersis, sciendum est tamen omnes homines triplici ratione tentari Plerunque ob probationem, nonnunquam ob emēdationem, interdum ob merita delictorum. Et ob probationem quidem, vt beatum Abraham, vt Iob, multosque sanctorum tribulationes innumeras legimus pertulisse: vel illud quod in Deuter. dicitur ad populum per Mosen: Et recordaberis cuncti itineris illius, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret te atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, vtrum custodires mandata illius an non, & illud quod in psalmis dicitur, probaui te apud aquam contradictionis. Ad Iob quoque: An putas me tibi aliter locutum, quam vt appareres? Ob emendationem verò, cum iustos suos pro paruis quibusdam leuibusque peccatis, seu pro elatione suæ puritatis humilians diuersis tentationibus tradit: vt omnem sordem cogitationum, & vt verbis prophetæ dicam: Scoriam quam in occultis eorum peruidet esse concretam excoquens in præsenti, velut aurum purum futuro transmittat examini, nihil in eis residere permittēs quod scrutans, post hæc iudicij ignis pœnali cruciatu expurgaturus inueniat, secundum illud, multæ tribulationes iustorum: &: Fili, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo increparis: quē enim diligit Dominus corripit, flagellat autē omnē filium quem recipit: quis enim est filius quem non corripit pater? Quia si extra disciplinā estis cuius participes facti sunt omnes, ergo adulterini & non filij estis: & in Apoc. Ego quos amo, arguo & castigo Ad quos etiam sub figura Hierusalē ex persona Dei per Hieremiam sermo dirigitur. Faciā enim consummationem in omnibus gentibus in quibus dispersi te, te autem non faciam in consummationem, sed castigabo te in iudicio, vt non tibi videaris innoxius. Pro qua salutari emendatione orat Dauid, dicēs: Proba me Domine & tenta me: vre renes meos & cor meum. Isaias quoque vtilitatē huius tentationis intelligēs, corripe, inquit, nos Domine, verum tantum in iudicio & non in furore tuo. Et iterū:

Confi

Confitebor tibi Domine quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus & consolatus es me. Pro merito autē peccatorum plaga tentationis infertur: vt ibi plagas populo Israeli immissurum se Dominus comminatur: dicens: Dētes bestiarum immitā in eos, cum furore trahentium super terram, & frustra percussi filios vestros, disciplinam non recepistis. In psalmis quoque: Multa flagella peccatorum. Et in euangelio Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Inuenimus sanè & quartam rationem, qua ob manifestandam solummodo gloriam & opera Dei inferri quibusdam aliquas passiones scripturarum autoritate cognoscimus, secundum illud euangelij. Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in ipso. Et iterū: Infirmitas hæc nō est ad mortē, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per ipsam. Sunt autem & alia vltionum genera, quibus nōnulli qui malitiç supergressi sunt cumulum percutiuntur ad præsens, vt Dathan & Abiron siue Chore legimus fuisse dānatos. & vel maxime illos de quibus Apostolus dicit: Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, & in reprobum sensum, quod etiam cæteris pœnis grauius iudicandum est De ipsis nanq, Psalmista: In laboribus, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Non enim merentur salutari visitatione Domini, nec temporalib plagis consequi medicinam: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem omnis erroris in immunditiam, quiq; obduratione cordis, & vsu ac frequentia delinquendi purgationem breuissimi huius æui & vltionē vitæ præsentis excedunt Quibus per Prophetam sermo diuinus exprobat, subuerti vos sicut subuertit Deus Sodomam & Gomorram, & facti estis sicut torris raptus de incendio, & nec sic redistis ad me, dicit Dñs Et Hieremias: Interfeci & perdidi populū meum, & tamen à viis suis non sunt reuersi. Et iterum: Percussisti eos & non doluerunt: attriuisti eos & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt facies suas super petram, noluerunt reuerti Ergo quorum curationem, omnem temporis istius medicinā videns Propheta incassum fuisse consumptam: desperans quodammodo iam de eorū salute proclamat. Defecit sufflatorium in igne: frustra conflauit conflator, malitiæ enim vestræ non sunt consumptæ, argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos Hanc salutarem ignis purgationem circa eos qui prædurati sunt

sceleribus suis inaniter se Dominus adhibuisse sub persona Hierusalē concretæ profunda rubigine peccatorū ita conqueritur: Pone inquiens, ollā super prunas vacuā vt incalescat & liquefiat ęs eius. & confientur in medio eius inquinamentū eius, multo labore sudatum est,non exiuit de ea nimia rubigo eius neq; per ignē immunditia tua execrabilis quia mundare te volui: & non es mundata à sordibus tuis. Quamobrem vt peritissimus medicus expensis omnibus salutaribus curis, nec vllum iam remedij genus quod infirmitati eorum possit aptari Dominus superesse conspiciens, quodammodo iniquitatū magnitudine superatur, ac discedere ab illa clementi sua castigatione compellitur, itaq; ei denuntiat, dicens: Iam nō irascar tibi, & zelus meus recessit à te De aliis vero quorū prędurauit cor frequentia peccatorū, nec illa sæuerissima (& vt ita dixerim) caustica ignis indigent medicina, sed eruditione salutaris verbi sufficit ad salutē. dicitur: Emendabo eos in auditu tribulationis suæ Non ignoramus alias quoq; animaduersionis siue vltionum causas quæ inferuntur his qui grauissime deliquerunt,non ad expianda eorū crimina nec ad abolenda merita peccatorū, sed ad emendationem metumq; viuentium quæ euidenter in Ieroboam filium Nabath, Baasa quoque filiū Achi, & Achab atq; Iezabel, illata cognoscimus,ita pronunciante diuina censura: Ecce, ego inducā super te malū,& demetā posteriora tua,& interficiā de Achab mingentē ad parietē, & clausum & nouissimū in Israel, & dabo domū tuā sicut domū Ieroboā filij Nabath, & sicut domū Aaasa filij Achia, quia egisti vt me ad iracundiā prouocares, & peccare fecisti Israel, canes etiā comedēt Iezabel in agro Iezrahel:si mortuus fuerit Achab in ciuitate comedēt eum canes, si autē mortuus fuerit in agro, comedēt eum volucres cœli Et illud pro ingenti comminatione denunciatur. Nō inferetur cadauer tuū in sepulchrū, nō quo vel illius tā profana commenta qui vitulos aureos ad perpetuā præuaricationē plebis impiamq; Domino separationem primus instituit, vel illorū tā innumera tamen nepharia sacrilegiorū crimina hæc excoquere breuis ac momentanea pœna sufficeret, sed vt cæteris quoq; qui futura vel negligenter vel penitus non credentes,consideratione tantummodo presentiū frangebatur terror istarum quas metuebant vltionum incuteretur exemplo nec apud illam summi nominis maiestatem huma-

narum

narum rerum & quotidianę dispensationis incuriam documento huius seueritatis agnoscerent, ac retributorē Deum cunctorum actuum per hæc quæ grauissimè formidabant manifestius peruiderent. Inuenimus sanè etiam pro leuioribus culpis nonnullos eandem mortis ad præsens excepisse sententiam, qua sunt & illi punita quos prediximus extitisse sacrilegæ præuaricationis auctores, vt factum est in illo qui Sabbato ligna collegerat vel in Anania & Saphira, qui parum quidem de substantia sua infidelitatis errore seruauerant: non quod æqualia fuerint pondera peccatorum, sed quia reperti nouæ transgressionis præsumptores debuerunt præbere cæteris quemadmodum peccati ita etiam pœnæ ac terroris exemplum, vt quisquis eadem deinceps affectare tentasset, nosset sibi secundum eandem formam qua illi damnati sunt, etiam si in pręsenti supplicium differatur in futuri iudicii examinatione reddendum. Et quia videmur excessum quendam dum genera tentationum vel vltionum percurrere volumus à proposita narratione fecisse, quā dicebamus virum perfectum in vtraq; tentatione manere semper immobilem, ad eadem nunc iterum reuertamur.

Quomodo vir iustus non ceræ, sed adamantino signatorio debeat esse consimilis. Cap. XII.

ITaq; mens viri iusti non debet esse similis ceræ vel alterius cuiusq; materiæ mollioris, quę semper caracteri signantium cedens pro eius forma atq imagine figuratur, quamq; in se tandiu retinet donec alio rusus superimpresso signaculo reformetur, atque ita fiet, vt nunquam in sua qualitate persistens, ad formā eorum quę imprimuntur semper conuertatur ac transeat, qui potius debet velut quoddam esse adamantinū signatoriū, vt inuiolabilē mens nostra figuram sui semper custodiens, characteris vniuersa quæ incurrerint sibi ad qualitatem sui status signet atque transformet, ipsa vero insigniri nullis incursibus possit.

Interrogatio, si possit mens in vna atque eadem qualitate iugiter durare. Cap. XIII.

GErmanus. Potest ne mens nostra vnum statum iugiter retinere, & in eadem semper qualitate persistere?

Responsio ad interrogantis propositionem. Cap. XIIII.

THeodorus. Necesse est vt secundum Apostolum aut renouatus quis spiritu mentis suæ per singulos dies proficiat ad ea quæ ante se sunt semper extendens, aut si neglexer

glexerit, conſequens eſt vt retro redeat atq; in deterius relabatur. Et idcirco nullo modo mens poterit in vna atq; eadem qualitate durare, velut ſi quis contra aquas fluminis violenti nauem ſubigere remorũ impulſione conetur, neceſſe eſt eum aut virtute brachiorum torrentis aluei impetũ deſecantẽ ad ſuperiora cõdeſcendere, aut remiſsis manib⁹ ad pręceps prono amne reuocari. Quapropter iſtud erit euidens noſtri iudicium detrimenti, ſi intellexerimus nos nihil amplius acquiſiſſe, nec dubitemus retrorſum nos omnimodis reuocatos, qua die non ſenſerimus ad ſuperiora progreſſos: quia, vt dixi nec in eodem ſtatu mens hominis poteſt iugiter permanere, nec in hac carne conſiſtens, ita virtutum apicem poſsidebit quiſq; illorũ ſanctorum, vt immobilis perſeueret. Neceſſe eſt enim aut aliquid adiici illis ſemper aut minui, nullaq; in omni creatura talis poterit eſſe perfectio, quæ mutabilitatis nõ ſubiaceat paſsioni, ſecundum illud quod in libro beati Iob legitur: Quid eſt homo, vt immaculatus ſit & iuſtus appareat natus de muliere? Ecce inter ſanctos eius nemo immutabilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu eius. Solum nanq; Deum immutabilem confitemur, quem tantum modo ſancti illius prophetæ ita compellat oratio. Tu autem idem ipſe es Et ipſe de ſe: Ego ſum, inquit, Deus & non mutor, quia ſcilicet ipſe ſit ſolus naturaliter ſemper bonus, ſemper plenus, ſemperq; perfectus, cui nihil nec adiſpiſci poſsit aliquando nec minui Ideoq; debemus ad virtutũ ſtudia irremiſſa cura ac ſolicitudine noſmetipſos ſemper extendere, ipſiſq; nos iugiter exercitiis occupare, ne ceſſante profectu, confeſtim diminutio ſubſequatur. Vt enim diximus in vno mens eodemq; ſtatu manere non pręualet, id eſt, vt nec augmenta virtutum capiat nec detrimẽta ſuſtineat. Non acquiſiſſe enim eius minuiſſe eſt, quia deſinẽs proficiendi appetitus nõ aberit à periculo recedẽdi.

Quod detrimentum ſit diſcedere è cella. Cap. XV.

IDeoq; iugis cellæ commoratio retentanda eſt. Toties enim etiam reuerſus quis velut nouus in ea, & incipiens habitator titubabit atque turbabitur, quoties ab eadẽ fuerit euagatus. Illam in cella reſidens acquiſierat animi intentionẽ, ſi fuerit relaxata, recuperare rurſus non ſine labore poterit ac dolore, & per hoc reductus retro non de amiſſo cogitabit profectu quem ſuperadiicere potuit, ſi è cella non fuiſſet excurſus, ſed gaudebit potius ſi illum ſtatum de

tum de quo recidit, semetipsum senserit recepisse. Nam sicut amissum ac præteritũ tempus vlterius reuocari non potest, ita ne illa quidem quę perierunt possunt emolumenta restitui Quantumlibet enim post hęc animi intentio fuerit operata, instantis diei profectus & pręsentis temporis quęstus est, non lucri semel perditi recuperatio.

De mutabilitate etiam supernarum cœlestiumque virtutum. *Cap.* XVI.

MVtabilitati autem etiam supernas potestates vt diximus subiacere, declarãt illi qui de eorum numero corruptæ voluntatis vitio corruerunt. Vnde neq; illi immutabilis naturæ esse putandi sunt, qui in illa qua creati sunt beatitudine perseuerãt, eo quod in contrariam partem non fuerint similiter deprauati. Aliud nanq; est immutabilis naturæ esse, aliud virtutis industria boniq; custodia per immutabilis Dei gratiam non mutari. Quicquid enim per diligentiam vel acquiritur vel tenetur, potest etiam per negligentiam deperire Ideoq; dicitur, ne beatifices hominem ante exitum suum, quòd videlicet adhuc in colluctatione quis (vt ita dixerim) schemate cõstitutus, quãuis vincere soleat, ac frequẽtes palmas victoriæ consequatur, non potest tamen à metu ac suspitione incerti prouentus esse securus. Et idcirco Deus solus immutabilis vel bonus dicitur, qui bonitatem non industriæ studio sed naturaliter possidens, non potest aliud quid esse quã bonus. Nulla igitur virtus potest immobiliter ab homine posideri, sed vt parata iugiter teneatur, necesse est eam semper illa qua acquisita est sedulitate atq; industria custodire

Quod nemo ruina subitanea collabatur. *Cap.* XVII.

LApsus verò quispiam nequaquam subitanea ruina corruisse credẽdus est, sed aut paruę institutionis deceptus exordio, aut per longam mentis incuriam paulatim virtute animi decedente, & per hoc sensim vitiis increscentibus casu miserabili concidisse. Ante contritionem enim præcedit iniuria, & ante ruinã mala cogitatio, quemadmodum domus nunquam sibitaneo ad ruinam procumbit impulsu, nisi aut antiquo vitio fundamenti, aut longa inhabitantium desidia, stillicidiis primum paruissimis penetrantibus corrupta sensim fuerint monumenta tectorum, quibus per vestrã negligentiã in maiorem modũ patefactis atq; collapsis riuatim post hæc influet pluuiarũ imbriumq; tempestas. In pigritiis enim humiliabitur contignatio, & in segnitie manuum

manuum stillabit domus. Quod animæ spiritaliter euenire idem Salomon aliis verbis ita designat. Stillicidia inquiens, eiiciunt hominem in die hyemali de domo sua. Eleganter ergo mentis incuriam domo comparauit tectoq; neglecto, per quam primò quidem velut minutissima quædam penetrant ad animam stillicidia passionum, quæ si velut parua ac leuia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & posthæc influunt imbre largissimo vitiorum, per quem in die hyemali, id est, in tempore tentationis ingruente impugnatione diaboli, expelletur mens de habitatione virtutum, in qua scilicet aliquando circumspectam diligentiam retinens velut in domo propriȩ possessionis requieuerat. His itaque compertis infinitam spiritalis cibi percepimus voluptatem, ita vt ex hac collatione maiore animi gaudio repleremur, quàm ante tristitia super nece sanctorum fueramus affecti. Non solùm enim de quibus hæsitabamus edocti sumus verum etiam illa quæ pro tenuitate sensus nostri minus inquirere noueramus, sub illius quæstionis interrogatione cognouimus.

Collationis abbatis Theodori finis.

COLLATIO PRIMA ABBATIS SERENI DE ANIMAE MOBILITATE ET spiritalibus nequitiis.

Cap. I.

SVmmæ sanctitatis & continentiæ virum, nominisq; sui speculum abbatem Serenum, quem singulari summus veneratione præ cæteris admirati, studiosorum mentibus insinuare cupientes, aliter arbitramur desiderium nostrū nos explere non posse, quàm si collationes eius nostris libellis temptauerimus inserere. Cui supra omnes virtutes quæ nō solùm in eius actu vel moribus sed etiam in ipso vultu per Dei gratiam refulgebant: ita est peculiari beneficio donum castitatis infusum, vt etiam se ipsis quidem naturalibus incentiuis inquietari vel in sopore sentiret. Ad quam tamen carnis præcipuam puritatem quemadmodum gratia Dei adminiculante peruenerit: quoniam suprà conditio naturæ videtur esse humanæ: necessarium reor primitus explicare.

Interrogatio prædicti senis super statu cogitationum nostrarum.

Cap II.

HIc igitur pro interna cordis atque animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiuniis quoq; ac vigiliis infatig

infatigabiliter insistens, cum vidisset orationum suarum obtinuisse se vota, cunctósque æstus in corde suo concupiscentiæ carnalis extinctos, velut suauissimo gustu puritatis accensus, in maiorem sitim zelo castitatis exarsit, & intentioribus cœpit ieiuniis atq; obsecrationibus incubare, vt mortificatio passionis huius quæ interiori homini suo dono Dei fuerat attributa, ad exterioris hominis etiam puritatem eatenus perueniret, vt ne ipse quidem vel illo simplici ac naturali motu, qui etiã in paruulis atq; lactantibus excitatur, vlterius pulsaretur, indepti scilicet muneris experimento quod se nouerat non laborum merito sed Dei gratia consecutum ardentius animatus, ad hoc quoq; similiter obtinendum credens, multo facilius hos stimulos carnis radicitus Deum posse conuellere, quos etiam humanæ artis industria nonnunquam solet quibusdam poculis vel medicamentis, seu ferri desectione detrahere, quãdoquidem illam spiritus puritatem quæ sublimior est, quamq́, impossibile est humano labore vel studio comprehendi suo munere contulisset. Cumq́; petitioni cœptæ supplicatione iugi ac lachrymis indefessus insisteret, adueniens ad eum angelus in visione nocturna eiusq́ue velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam de eius visceribus euellens ac proiiciens, suisq́ue omnia vt fuerant locis intestina restituens: ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscisa sunt, & obtinuisse noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, quam fideliter poposcisti. Hæc de gratia Dei, quæ memorato viro peculiariter attributa est, breuiter dixisse sufficiat. Cæterùm de illis virtutibus quas cum reliquis summis viris communiter possidebat, aliquid commemorari superfluum puto, ne specialis super nomine huius ista narratio aliis demere videatur id quod de ipso singulariter prædicatum fuerit. Hunc igitur summo desiderio collationis eius atque institutionis accensi, diebus quadragesimæ videre curauimus. Qui cùm à nobis de qualitate cogitationũ nostrarũ & interioris hominis statu tranquillima cõpellatione quæsisset, vel quid nobis ad eius puritatem tanti temporis eremi habitatio contulisset, his eum quærimoniis adorsi sumus.

Responsio nostra super animæ immobilitate Cap. III.

SVpputatio temporũ ac solitudinis habitatio, cuius contemplatione coniicis interioris hominis perfectionem nos consequi debuisse, hoc solummodo contulit nobis vt disceremus quid esse nequeamus, non tamen fecit esse quod

esse

esse contendimus: nec tamen aut desideratæ puritatis fixam stabilitatem aut robur aliquod firmitatis nos scientia nouimus assecutos, sed tantummodo confusionis aut pudoris augmenta. Etenim cùm omnium disciplinarum meditatio ad hoc quotidianis studiis exerceatur atque proficiat, vt à tepidis rudimentis ad peritiam certam stabilemque perueniens, incipiat nosse quæ primitus vel ambiguè nouerat vel penitus ignorabat, & firmo (vt ita dixerim) gradu disciplinæ qualitate procedens, perfectè in ea ac sine vlla iam difficultate versetur, econtrario me in huius puritatis studio laborantem, profecisse reperio, vt sciam quid esse non possim, non tamen apprehendere valeam quod me esse debere cognoui, ex quo nihil mihi aliud sentio quàm laborē tantum cordis contritione conferri. Video nanq; me hac obseruantia nihil acquirere, nisi dolorē inutilem, vt nunquā. s. desit materia lachrymarum, nec tamen esse desinam quod esse non debeo Et idcirco quid profuit didicisse quod summum est, si cognitum nequeat apprehendi? Nam cùm directionem cordis ad destinatam contemplationem pertendere senserimus, insensibiliter mens inde reuoluta ad priores euagationes impetu vehementiori prolabitur, & ita quotidianis distensionibus occupata, innumeris captiuitatibus incessanter abducitur, vt propemodum iam desperetur à nobis desiderata correctio, & superflua hæc obseruatio videatur. Siquidem per momenta singula lubricis discursibus animus euagatur, cùm ad timorem Dei, vel ad contemplationem reducitur spiritalem, & priusquam firmetur in ea, rursus fugacius euanescit. Cumque eum velut expergefacti reprehenderimus ab intentione proposita deuiasse, atque ad illam theoriam vnde discesserat reducentes, voluerimus eum tenacissimis cordis intentione, velut quibusdam vinculis obligare, in ipso conatu nostro ocius quàm anguilla de recessibus mentis elabitur, ita vt in hac intentione mentis, laborem solummodo non profectum nos arbitremur aliquem esse consecutos. Ob quam rem quotidianis huiusmodi obseruationibus æstuantes, nec tamen ex ipsis aliquod nostro cordi stabilitatis robur accessisse cernentes, ad hanc opinionem fracti desperatione transducimur, vt non nostro iam, sed naturæ vitio has peruagationes humano generi inesse credamus.

Disputatio finis de statu animæ, ac virtute eius.

Cap. IIII.

Serenus.

SErenus. Periculosæ præsumptionis est necdum rebus rectè discursis, nec certa ratione collecta, de natura cuiuslibet rei præproperè definire, ac de fragilitatis suæ consideratione capere coniecturam, non de statu & qualitate ipsius disciplinæ, vel de aliorum experientia proferre sententiam. Nec enim si quis ignarus natandi, sciens pondus corporis sui ferri aquarum leuitate ac liquore non posse, experientia suæ voluerit imperitiæ definire, neminem penitus posse liquidis elementis solida carne circumdatum sustineri, idcirco vera eius opinio iudicanda est, quam secundum experientiam suam visus est protulisse, cum hoc non solum esse impossibile, sed etiam perfacile ab aliis fieri ratione certissima & oculorum fide non dubia comprobetur. Mens semper mobilis & multum definitur. Vnde etiam in Sapientia, quæ dicitur Salomonis, scriptum est: Terrenum habitaculum aggrauat mentem multa cogitantem. Hæc igitur pro conditione naturæ nunquam potest otiosa consistere, sed necesse est eam nisi prouisum habuerit vbi suos exerceat motus, & in quibus iugiter occupetur, propria mobilitate discurrere, & per omnia volitare, donec longo exercitio vsuque assuefacta diuturno, quo nos incassum dicitur laborare, experiatur & discat quas memoriæ suæ materias debeat præparare, erga quas circumagat indefessos volatus, & immorandi robur acquirat, & ita præualeat aduersus inimici suggestiones quibus detrahebatur extrudere, atque in illo quem desiderat statu & qualitate durare. Non ergo hanc euagationem cordis nostri, vel naturæ humanæ, vel Deo creatori eius debemus ascribere. Vera est enim scripturæ sententia, quia Dominus hominem fecit rectum, & ipsi quæsierunt cogitationes multas. A nobis ergo earum qualitas pendit: quia cogitatio bona, inquit, scientibus eam appropinquat; vir autem prudens inueniet eam. Quicquid enim inueniri potest, nostræ prudentiæ industriæque subiectum est. Si non fuerit inuentum, sine dubio nostræ desidiæ vel imprudentiæ, non naturæ vitio reputandum est. Cui sensui Psalmista quoque congruit, dicens, Beatus vir cuius est auxiliũ abs te Domine, ascẽsiones in corde suo disposuit. Videtis ergo in nostra ditione consistere, vt siue ascensus, id est, pertingentes ad Deum cogitationes, siue descensus, ad terrena scilicet & carnalia corruentes in nostris cordibus disponamus. Quæ si non in nostra potestate cõsisterent, ne Pharisæos Dominus

increp

increpasset, Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Nec per prophetam præcepisset, dicens: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Et vsque quo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Nec in die iudicij earum qualitas quemadmodum operum exigeretur à nobis, ita per Isaiam Domino cōminante: Ecce ego, inquit, venio vt congregem opera & cogitationes eorum cum omnibus gentibus & linguis. Sed nec condemnari quidem earum testimonio vel defendi in illo terribili atque metuendo examine, secundum beati Apostoli sententiam meremur, ita dicentis: Inter se inuicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus, in die qua iudicabit Deus occulta hominum, secundum euangelium meum.

De perfectione animæ, ad similitudinem euangelici Centurionis assumpta. Cap. V.

HVius ergo perfectæ mentis figura per illum euangelicum Centurionem pulcherrimè designatur, cuius virtus atque constantia, quæ non quibuslibet ingruentibus cogitationibus abducebatur, sed pro suo iudicio vel admittebat bonas vel contrarias absque vlla difficultate pellebat, perspicua significatione descripta est. Nā & ego homo sum, sub potestate cōstitutus, habēs sub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc & facit. Sic igitur nos quoque viriliter aduersus perturbationes & vitia dimicantes poterimus ea ditioni nostrę discretionique subiicere, ac militantes in carne nostra extinguere passiones, vel instabilem cogitationum nostrarum cohortem rationis imperio subiugare, ac Dominicæ crucis salutari vexillo dirissimas aduersariarum potestatum turbas à terminis nostri pectoris propulsare. si pro tantorum meritis triumphorum ad spiritalis huius Centurionis ordinem prouehemur. quem in Exodo quoque per Mosen mysticè legimus designatum. Constitue tibi tribunos & Centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Et ita nos quoque dignitatis huius apice sublimati, habemus hanc imperandi potestatem atque virtutem, qua non quibus nolumus cogitationibus abducamur, sed his quibus spiritaliter delectamur immorari vel inhærere possimus, malis quidem suggestionibus imperantes abite, & ibunt: bonis verò dicemus, venite, & venient. Seruo quoque nostro, id est, corpori, ea quæ castitatis vel continentiæ sunt similiter iniungemus, & sine vlla contradictione deseruiet, non iam

susci

suscitans nobis aduersus spiritum concupiscẽtiæ stimulos, sed omnẽ exhibens spiritui famulatum. Huius Centurionis qualia arma sint, vel ad quæ præliorum exercitia præparentur, audi beatum Apostolum prædicantẽ. Arma, inquit, militiæ nostræ non carnalia sunt sed spiritualia. Dixit qualia sint, id est, non carnalia nec infirma, sed spiritalia & potentia Deo. Deinde ad quos sint exercenda, conflictus consequenter insinuat. Ad destructionem munitionum cogitationes purgantes. & omnem altitudinẽ extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum in obedientiam Christi præparati vlcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit primum vestra obedientia.. Quæ omnia singillatim percurrere sicut necessarium, ita ètiam alterius temporis est. Armorum tantũmodo volo vobis genera proprietatesq; patefacere, quibus nos quoq; si volumus bella Domini præliari, & inter centuriones euãgelicos militare accincti iugiter debemus incedere: Sumite, inquit, scutũ fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere Ergo fides est quæ excipiẽs ardẽtissima libidinum tela, metu futuri iudicij & cœlestis regni credulitate mortificat. Et loricã, inquit, charitatis. Ipsa nempe est quæ vitalia pectoris nostri circumdans atq; communiens, lætalibus perturbationum obiecta vulneribus contrarios retundit ictus, nec ad interiorem hominem nostrum iacula diaboli penetrare permittit. Omnia enim suffert, omnia patitur, omnia sustinet. Et galeam spem salutis. Galea capitis est munimen. Quia ergo caput nostrum est Christus, debemus istud semper spe futurorum bonorum velut inexpugnabili galea in cunctis tentationibus ac persecutionibus communire & principaliter fidem eius illæsam atq; integrã custodire. Aliis enim membris truncatum quempiam licet debilem, possibile tamen est vtcũque super esse. Sine capite verò nemini vel breuis vitæ spacium prorogatur. Et gladium spiritus quod est verbũ Dei. Penetrabilius nãq; est omni gladio ancipiti, & pertingẽs vsq; ad diuisionẽ animę ac spiritus, cõpagum quoq; & medullarũ, & discretor cogitationũ & intẽtionũ cordis, diuidens scilicet & abscidẽs quicquid in nobis carnale terrenúmue repererit. Quibus armis quisq, fuerit communitus ab hostiũ telis ac depopulatione defensus non vt captiuus ac subditus ad hostilẽ cogitationũ terrã constrictus deprædantiũ vinculis abducitur, nec audiet per prophetã: Quare inueteratus es in

terra aliena? sed quasi triumphator ac victor in illa quam voluerit cogitationum regione consisteret. Vis etiam ipsum robur ac fortitudinem centurionis huius quibus hæc arma quæ prædiximus non carnalia sed potentia Deo gestat agnoscere? Audi ipsum regem viros fortes ad spiritalem militiam congregantem, quo modo dilectos signet ac probet. Infirmus, inquit, dicar: quia fortis sum ego, & qui patiens est sit pugnator. Videtis bella Domini præliari, nisi patientes infirmosque non posse. Illa proculdubio infirmitate qua fundatus ille noster euangelicus centurio cum fiducia loquebatur. Cũ enim infirmor tũc potens sum. Et iterum: Virtus autem in infirmitate perficitur. De qua infirmitate vnus prophetarum: Et erit qui infirmatur in eos sicut domus Dauid: Patiens etiam hæc bella præliabitur Nempe illa patientia de qua dicitur. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, recipiatis remunerationem.

De perseuerentia erga cogitationum custodiam. Cap. VI.

DEbere tamen ac posse nos Deo cohærere, & experientia propria deprehendimus, si mortificatas voluntates ac desideria mundi huius habeamus abscisa, & illorum autoritate docebimur qui Domino colloquentes fiducialiter dicunt: Adhæsit anima mea post te, & adhæsi testimoniis tuis Domine Et: Mihi aũt adhærere Deo bonum est. &: qui adhæret Domino vnus spiritus est cum eo. Non ergo debemus his euagationib. animæ fatigati ab hoc studio relaxari. Qui enim colit terram suam satiabitur panib. qui autem sectatur ocium replebitur egestate. Nec ab intentione huius obseruantiæ perniciosa desperatione frandamur, quia in omni sollicito inest amplius. Nam qui suauis & sine labore est, in egestate erit. Et iterum: Vir in doloribus laborat sibi, & vim facit perditioni suæ. Nec non etiam regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud Nulla nanque virtus sine labore perficitur, nec vlli posibile est ad istam quam cupitis stabilitatem mentis sine ingenti contritione cordis conscendere. Homo enim ad laborẽ nascitur. Qui vt in virũ perfectũ posit occurrere in mẽsurã ætatis plenitudinis Christi, maiori eum intẽtione necesse est semper esse peruigilẽ, iugiq; sollicitudine desudare. Ad cuius tamẽ mensuræ plenitudinẽ nemo perueniat alias in futurũ, nisi qui præmeditatus & imbutus ea fuerit in præsenti, eamque adhuc in seculo positus prælibauerit, Christi membrum preciosissimum designatus arram compaginis illius per

quam

quam corpori eius valeat copulari in hac carne possederit, vnum duntaxat desiderans, vnum sitiens, ad vnum omnes non solum actus suos, verumetiam cogitationes semper intendens, vt illud quod in futurum dicetur de beata conuersatione sanctorum iam subtractum teneat in pręsenti, id est sit ei Deus omnia in omnibus.

Interrogatio de mobilitate animæ & impugnatione nequitiarum cœlestium. Cap. VII.

GErmanus. Posset forsitan hæc volubilitas mentis aliquatenus coerceri, si eam non tantus aduersariorum numerus circumuallens ad ea quæ non vult, imò quo illam quoque suæ naturæ mobilitas rapit indesinenter impelleret. Quam cum tam innumerabiles, tam potentes, tamque terribiles circumagant inimici, resisti illis ab hac præsertim fragili carne impossibile crederemus, nisi ad hanc opinionem vestris sententiis velut cœlestibus animaremur oraculis.

Responsio super adiutorio Dei & liberi arbitrij potestate. Cap. 7.

SErenus. Aduersarios nobis quidem iugiter insidiari quicunque interioris hominis experti sunt pugnas dubitare non possunt. Sed ita dicimus hos nostris profectibus aduersari, vt eos tantummodo incentores malorum non etiam impulsores esse credamus. Cæterum nullus hominum posset omnino vitare peccatum quodcunque illi in cordibus nostris ingerere voluissent, si eis quemadmodum ad suggerendum, ita & compellendum facultas violenta suppeteret. Quamobrem sicut in illis est instigationis copia, ita & in nobis virtus respuendi siue acquiescendi libertas est attributa. Quorum tamen potentiam & impugnationes si pertimescimus, etiam protectiones atque adiutorio Dei econtrario conferamus, de quo dicitur: Maior est enim qui in nobis est quàm qui in hoc mundo. Cuius auxilia multo vehemētiore militāt virtute pro nobis quā aduersum nos eorū multitudo confligit. Nam bonarū rerum non tātum suggestor sed etiā fautor atq; impulsor est Deus: ita vt nonnunquam nos etiam inuitos & ignorātes attrahat ad salutē. Cōstat ergo neminem posse à diabolo decipi, nisi illū qui præbere illi maluerit suæ volūtatis assensum. Quod Ecclesiastes his verbis euidēter expressit. Quia.n. nō fit cōtradictio ab his qui faciūt malū citò, ideo repletū est cor filiorū hominū in ipsis vt faciāt malū. Ergo manifestū est hīc vnūquęq; delinquere cōngruētib⁹

cogitationib. prauis non eis se confestim repulsa contradictionis obiiciat. Nam resistite ei, inquit, & fugiet à vobis.

Interrogatio super animæ ac dæmonum coniunctione. Cap. IX.

GErmanus. Quod istud quæso est animæ cum istis spiritibus neque tam indiscretum permixtumq; consortium, quo sic eidem non dicam iungi, sed vniri possint & alloqui eam insensibiliter & inseri atque inspirare illi quæcunque voluerint & ad ea quæ placuerint eam valeant instigare eiusque cogitationes ac motus videant atque perlustrent, tantaque inter ipsos ac mentem vnitas fiat, vt sine Dei gratia quid ex illorum incitamento quid ex nostra voluntate procedat discerni penè non possit?

Responsio in quem modum spiritus immundi humanis mentibus copulentur? Cap. X.

SErenus. Non mirum est posse spiritum spiritui insensibiliter coniugari & occultam suadendi vim ad ea quæ libita fuerint exercere. Est enim inter eos sicut inter homines quædam substantiæ similitudo atque cognatio. Siquidem diffinitio quæ de natura animæ assumitur etiam illorum substantiæ similiter coaptatur, Altrinsecus verò eos sibi inseri vel vniri, ita vt capax alter alterius esse possit, omnimodis impossibile est. Hoc nanque solummodo deitati quæ sola incorporea simplexque natura rectissimè tribuitur.

Obiectio vtrum possint spiritus immundi eorum quos suppleuerint animabus inseri vel vniri. Cap. XI.

GErmanus. Huic rationi satis arbitramur esse contrarium quod vidimus in arreptitiis fieri, cum affiati spiritibus immundis loquuntur & agunt ea quæ nesciūt. Quo modo ergo animas illorum spiritibus illis nos credamus vniri, quorum videmus illas velut organum factas, & derelicto naturali statu ad illorum motus affectusque transire, ita vt iam non suas, sed illorum voces & gestum voluntatesque depromant.

Responsio quemadmodum energuminis immundi spiritus dominentur. Cap. XII.

SErenus. Prædictę diffinitioni nostræ non est contrariū, id quod dicitis in energuminis fieri, cum spiritibus immundis arrepti loquuntur, vel agunt ea quæ nolunt, vel ꝙ ea quę ignorāt proferre coguntur. Nō enim vno modo istā eos infusionē spiritum infusionem sustinere certissimum est. Quidā enim sic afflantur, vt nequaquam ea quæ gerunt vel lo

vel loquuntur intelligant,quidã verò tunc nõ norunt & postea recordantur. Quod fieri per infusionẽ spiritus immũdi non ita putandũ est, vt in animæ ipsius penetrãs substantiã & velut vnitus ei & quodãmodo indutus ea, sermones ac verba per os patiẽtis emittat. Núllo nãq; modo istud ab eis fieri credẽdũ est. Nec enim per aliquã animę diminutionẽ, sed per corporis debilitatẽ hoc euenire manifesta ratione deprehẽditur, cũ scilicet in illis mẽbris in quibus vigor animę cõtinetur immũdus spiritus insidẽs,eisq; importabile atque immensum põdus imponẽs, obscuritate teterrima intellectuales eius obruit & intercipit sensus, instigãs ea quæ nõ vult vel quæ ignorat proloqui,quod nonnũquã etiam vini febrisque vitio seu nimij frigoris aliisque valetudinibus extrinsecus superuenientibus videmus accidere Quod ne beato Iob diabolus qui carnis eius acceperat potestatem moliretur inferre,præcepto Domini prohibetur , dicentis: Ecce trado eum in manus tuas, tantum animam eius custodi,id est,tantummodo eum amentẽ ne facias,debilitato animæ domicilio. & obruas intellectum ac sapientiam resistẽtis , principali scilicet cordis eius tuo pondere præfocato.

Quod spiritus spiritui penetrabilis esse non poßit,sed incorporeo soli Deo. *Cap.* XIII.

HAec enim si crassæ huic solidæque materię,id est,carni spiritus admiscetur,quod fieri facillimè potest, idcirco & animæ quæ itidem spiritus est ita vniri posse creditur , vt ea quoque similiter suę naturæ reddat capacem. Quod soli est posibile trinitati quæ sic vniuersæ intellectualis naturæ efficitur penetratrix , vt non solum circumplecti eam atque ambire,sed etiam illabi ei, & velut incorporea corpori posit infundi. Licet enim pronunciemus nonnullas esse spiritales naturas,vt sunt angeli, archangeli,cętereque virtutes, ipsa quoque anima nostra , vel certè aer iste subtilis,tamẽ incorporeæ nullatenus æstimãdę sunt. Habẽt enim secũdũ se corpus quo subsistũt,licet multo tenuius quã nostra sunt corpora,secũdũ Apostoli sentẽtiã ita dicẽtis:Et corpora cœlestia,& corpora terrestria Et iterũ: Seminat corpus animale,exurgit corpus spiritale:Quib.manifestè colligitur nihil esse incorporeũ,nisi solũ Deũ, & idcirco ipsi tantũmodo posse penetrabiles omnes spirituales atque intellectuales esse substãtias,eo quòd solus , totus & vbiq;,& in omnib.sit,ita vt & cogitationes hominũ & internos motus atq; abdita mẽtis vniuersa inspiciat atq; perlu-

ſtret. De ipſo ſiquidẽ ſola pronũciauit beatus Apoſtolus dicẽs: Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & acutior ſuper omnẽ gladiũ ancipitem, & pertingens vſq; ad diuiſionem animæ & ſpiritus, cõpagũ quoque ac medullarũ, ac diſcretor cogitationũ & intẽtionũ cordis, & non eſt creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Et beatus Dauid inquit: Qui fingit ſingillatim corda eorũ. Et iterũ: Ipſe enim nouit occulta cordis. Iob quoq; : Qui ſolus noſti corda hominum.

Obiectio qua dæmones credi debent cogitationes hominum peruidere. Cap. 14.

GErmanus. Hac ratione qua dicis nec cogitationes quidem noſtras intueri iſti ſpiritus poſſunt Quod exiſtimare valdè putamus abſurdum, dicente ſcriptura: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te Et iterum: Cum diabolus miſiſſet in corde Simonis Iſcariothis vt traderet Dominum Quid ergo credi poteſt non patere eis cogitationes noſtras quarum ſeminarium pro parte maxima ipſis immittentibus atque inſtigantibus ſentimus oboriri?

Reſponſio quid poſſint dæmones in cogitationibus hominum quidue non poſſint. Cap. XV.

SErenus Nulli dubium eſt, ꝙ poſsint ſpiritus immundi cogitationum noſtrarum attingere qualitates, ſed indiciis eas ſenſibilib forinſecus colligentes, id eſt, ex noſtris diſpoſitionib. aut verbis & ſtudiis in quæ propenſius conſpexerint nos inclinari Cæterum illas quæ nec dum de internis animæ prodierunt, adire omnino nõ poſſunt. Ipſas quoque cogitationes quas ingerunt, vtrũ ſuſceptæ vel quemadmodum ſuſceptæ ſint, non per ipſius animæ naturam, id eſt, per illum interiorem motum qui in abditis eius abſconditur, & vt manifeſtius aliquid exprimam in medullis (& vt ita dixerim) ipſius latitantem, ſed ex motibus atq; indiciis exterioris hominis deprehendunt, vtputa cum ſuggeſſerint Gaſtrimargiam, ſi viderint monachum ad feneſtram aut ad ſolem oculum erexiſſe, vel de hora ſolicitus inquiſiſſe, cognoſcunt deſiderium gulæ fuiſſe ſuſceptum. Si fornicationem ingerentes ſenſerint eum patienter telum libidinis ſuſcepiſſe, ſeu viderint carnem commotam, aut certè non vt oportuit aduerſus ſuggeſtiones immunditiæ ſuſpiraſſe, laſciuiam intelligunt in penetralibus animæ libidinis iaculum fuiſſe defixum Si incitamenta triſtitiæ, ſi iræ, ſi furoris admouerint, vtrum nam cordi inſederint geſtu corporis & ſenſibili commotione dinoſcunt, ſcilicet cum vel

infremuisse tacitum, vel quadam indignatione suspirasse, seu vultum considerauerint quodam pallore aut rubore mutasse, & ita subtiliter quisnam cui sit vitio deditus deprehendunt. Illo namque vnumquenque nostrum delectari certa ratione cognoscunt, ad cuius instigationem mox quodam nutu vel motu corporis consensum conuenientiamque ab eo præstitam fuisse peruiderint. Quæ ab illis aereis virtutibus ita deprehendi non mirum est, cum hoc à prudentibus quoque viris sæpissimè fieri videmus, vt scilicet interioris hominis statum de figura & vultu seu qualitate exterioris agnoscant. Quanto ergo certius hæc ab eis poterunt deprehendi, quos vtique vt spiritalis naturæ multo subtiliores ac sagaciores hominibus esse non dubium est.

Similitudo qua spiritus immundi cogitationes hominum doceantur agnoscere. Cap. XVI.

QVemadmodum enim nonnulli latrones in his domibus quas furtim aggredi cupiunt, occultas hominum solent explorare substantias, qui per tetras noctis tenebras cautè spargentes manu minutias arenarũ, reconditas opes quas visu peruidere non possunt, tinnitu quodam vel strepitu ad earum lapsum respondente deprehendunt, ac sic ad certissimam rei vel metalli cuiusque notitiam quadam elicitæ vocis proditione perueniunt: ita hi quoque vt thesaurum nostri corporis explorent, velut arenas quasdam suggestiones nobis noxias inspargentes: cum secundum earum qualitatem affectum corporeum viderint emersisse, velut quodam de intimis conclauibus prodeunte tinnitu quid sit reconditum in abditis interioris hominis recognoscunt.

De eo quod non singuli quique dæmones vniuersas hominibus ingerant passiones. Cap. XVII.

HOc tamen nosse debemus non omnes dæmones vniuersas hominibus passiones, sed vnicuique vicio certos spiritus incubare: & alios quidem immunditiis ac libidinum sordibus oblectari, alios blasphemiis, alios iræ furorique peculiarius imminere, alios pasci tristitia, alios cenodoxia superbiaque mulceri: & vnumquenque illud vitium humanis cordibus quo ipse gaudet inserere: sed nec cunctos pariter suas ingerere prauitates, sed vicissim prout temporis vel loci vel suscipientis opportunitas prouocauerit.

Interrogatio an inter dæmones impugnationis ordo ac vicißitudinis disciplina seruetur. Cap. XVIII.

GErmanus. Ergo credendum eſt inter eos ordinatam (& vt ita dixerim) diſciplinatam eſſe nequitiam, vt quidam viciſsitudinis ab eis ordo ſeruetur ac rationabilis geratur impugnationis incurſio, cum conſtet nec modum nec rationem inter bonos atque honeſtos poſſe ſubſiſtere? ſecundum illam ſcripturæ ſententiam: Quære ſapientiam apud malos, & non inuenies, & inimici noſtri inſenſati. Illud etiam: Non eſt ſapientia, non eſt fortitudo, nec eſt conſilium apud impios.

Reſponſio, in quem modum concio dæmonum ſuper vicißitudinis impugnatione ſubſiſtat. Cap. XIX.

SErenus. Non eſſe inter malos perpetuam in omnib. conſenſionem, nec poſſe perfectam ſtare concordiam etiam in illis ipſis vitiis quib. communiter oblectantur certa diffinitio eſt. Non enim poterit quēadmodū dixiſti in rebus indiſciplinatis, diſciplina modusque ſeruari. In nonnullis tamen vbi ſcilicet vel operationis communio vel neceſsitas exigit ſeu cuiuſdam lucri inuitat conſortium neceſſe eſt eos temporalem commodare conſenſum. Quod eſſe in hac militia nequitiæ ſpiritalis manifeſtiſsime peruidemus, vt non ſolum tempora inter ſe viciſsitudineſque cuſtodiant, ſed etiam locis quibuſdam ſpecialiter inhærere, eaque iugiter obſidere noſcantur. Nam quia neceſſe ſit eos immutatis tēptationibus certiſque vitiis atque temporibus exercere impugnationes ſuas, hinc liquido cōprobamus, quia nullus poteſt ſimul cenodoxiæ vanitate deludi, & concupiſcentia fornicationis exuri: nec poteſt tumida inflari elatione ſuperbię ſpiritalis, & carnalis Gaſtrimargiæ pariter humilitati ſubmittit. Nec poteſt quis cachinnis fatuis riſuque diſſolui, & iracundiæ ſua eodem tempore ſtimulis incitari, ſeu certe edacis triſtitiæ mœrore ſuppleri, ſed neceſſe eſt vnumquemque ſpiritum ita ſingillatim impugnationem mentis arripere, vt cum aut victus abſceſſerit alij eam ſpiritui cedat acrius impugnandam, aut certe ſi victor extiterit, alij nihilominus tradat ſimiliter illudendam.

De eo quòd non ſint vnius fortitudinis contrariæ poteſtates, nec temptādi facultas in eorum ſit arbitrio collocata. Cap. XX.

ILlud etiam nequaquàm ignorare debemus non eſſe omnes eiuſdem ferocitatis & deſiderij, ſed ne vnius quidem fortitudinis atque nequitiæ, & incipientibus quidem atque

que infirmis non nisi infirmiores spiritus in certamine comparari, & his nequitiis spiritalibus superatis gradatim super aduersus athletam Christi robustior pugna succedet. Pro comparatione siquidem virium ac profectus humani etiam difficultas colluctationis augetur. Nullo enim modo quilibet sanctorum sufficeret talium tantorúmque hostium sufferre nequitiam, vel insidiis eorum posset occurrere, sed nec crudelitatem quidem ac sæuitiam sustinere, si non certamine nostro clementissimus arbiter atque agonitheta præsidens Christus, & exæquaret colluctantium vires, & immoderatos eorum repelleret ac refrenaret incursus, faceretque cum temptatione exitum vt sustinere possimus.

De eo quod dæmones cum hominibus non sine suo labore confligant. Cap. XXI.

HAnc autem colluctationẽ illos non sine suo credimus labore conficere. Habent nanque etiã ipsi in suo conflictu quandam anxietatem & tristitiam, & maximè cùm fuerint validioris æmulis, id est, viris sanctis perfectisque congressi. Alioquin iam non cõflictus nec luctatio, sed simplex tantum, &, vt ita dixerim, secura illis esset hominum attributa deceptio. Et quomodo staret illud Apostoli ꝙ dicit, Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarũ harum, contra spiritalia nequitię in cœlestibus Et illud: Sic pugno non quasi aerem verberãs. Et iterum: Bonum agonem certaui Vbi enim agon indicitur, & certamen & pugna seu colluctatio, necesse est vtrorumq; sudor & labor & sollicitudo subeatur, & æqualiter illos vel super deiectione maneat dolor atq; cõfusio, vel de victoria gaudiũ consequatur & palma Vbi verò alio cum sudore luctante, alius cum ocio & securitate confligit, & ad deiiciendũ æmulũ sola pro viribus vtitur voluntate, nõ pugna dicenda est nec colluctatio neq; certamen, sed iniqua quædam & irrationabilis oppugnationis oppresio. Sed plane laborant & ipsi non minus impugnantes humanũ genus & desudant vt præualeant de vno quoq; illam quã cupiunt obtinere victoriam, & retorquetur in eos illa confusio, quæ nos manebat si ab ipsis fuissemus elisi, secundũ illud: Caput circuitus eorum, labor labiorũ ipsorum operiet eos, & conuertetur dolor eius in caput eius. Et iterum: Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abscondit apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipso, scilicet quem super hominnm

num deceptione molitur. Dolent igitur etiam ipsi & non minus & quemadmodum nos elidunt, ipsi quoq; similiter eliduntur, nec victi sine cõfusione discedunt. Quas eorũ ruinas atq; conflictus, ille qui sanos interioris hominis oculos possidet, quotidie cernẽs vidensq; eos supergaudere ruinis & casib singulorum, ac timens ne de se quoq; euenire eis valeat ista lætitia, Dominũ deprecatur. Illumina, inquiens, oculos meos ne vnquam obdormiã in morte: ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eũ, qui tribulãt me exultabunt, si motus fuero, & Deus meus ne supergaudeãt mihi ne dicant in cordibus suis euge euge animæ nostræ, nec dicant, deuorabimus eum, & frenderunt dentibus suis, domine quando respicies: insidiatur enim in abscondito vt leo in cubili suo, insidiatur vt rapiat pauperem, & quærat à Deo escam sibi. Qui rursum cunctis conatibus expensis: cum deceptionem nostram potuerint obtinere, super casso labore suo, necesse est vt confundantur & erubescant qui quærunt animas nostras, vt auferant eas, induantur confusione & pudore qui cogitant nobis mala Hieremias quoqu. Confundantur, inquit, illi, & non confundar ego, paueant illi, & non paueam ego: induc super eos irã furoris tui, & duplici contritione contere eos. Nulli etenim dubium est, cum à nobis fuerint superati, contritione eos duplici conterendos. Primum quòd hominibus expetentibus sanctitatem, illi eam possidentes amiserint, causaq; extiterint perditionis humanæ. Deinde q spiritales substantiæ fuerint à carnalibus terrenisq; deuictæ Has igitur ruinas hostium suasq; victorias intuens vnusquisq; sanctorum cum exultatione proclamat, dicens: Persequar inimicos meos, & comprehendam eos, & non conuertar donec deficiant, confringam eos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Contra quos etiam orans idem Propheta: Iudica, inquit, domine nocentes me: expugna impugnantes me: apprehende arma & scutum: & exurge in adiutorium mihi, effunde frameam, & conclude aduersus eos qui persequũtur me, dic animæ meæ. salus tua ego sum Quos cum subditis & extinctis vniuersis passionibus vicerimus, merebimur illam benedictionis vocem consequẽter audire: Exaltetur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui peribunt. Hæc igitur omnia & his similia sacris inserta voluminibus legentes siue canentes, nisi contra istas nequitias spiritales quæ nobis insidiantur diebus ac noctibus acceperimus fuisse conscripta, non modo

ex

ex eis ædificationem vllam lenitatis ac patientiæ consequemur, sed etiam dirum quendam atque contrarium euangelicæ perfectioni concipiemus affectum. Non solùm enim docebimus non orare pro inimicis nostris, nec diligere eos, sed etiam detestari illos implacabili odio prouocabimur, & maledicere eis, atque orationem aduersus eos indesinenter effundere. Quæ tali spiritu prolocutos fuisse viros sanctos & amicos Dei intelligere scelestum est ac prophanum, quibus ante aduentum Christi idcirco non est lex posita, eo quòd transcendentes mandata eius euangelicis parere præceptis, & Apostolicæ perfectioni studere præuenientes, dispensationem temporis maluerunt.

De eo quod non sit potestas nocendi in arbitrio dæmonum collocata. *Cap.* X X I I.

NOn habere autem eos potestatem quenquam hominum lædendi, exemplum beati Iob manifesta ratione demonstrat, vbi non amplius eum temptare audet inimicus, quàm diuina ei dispensatione conceditur, & confessio eorundem spirituum euangelicis monimentis inserta testatur, dicentium. Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Qui multo magis credendi sunt in nullo hominum qui ad imaginẽ Dei creati sunt pro arbitrio suo posse, cùm animalia immunda ac muta ingrediendi absque Dei permissu non habuerint potestatem. Cæterum nemo posset, non dicam iuuenum quos videmus in hac eremo constantissimè commorari, sed nec perfectorum quidem tantis taliumque hostium agminibus circumseptus in eremo singularis habitare, si in ipsis esset pro voluntate sua nocendi vel attemptandi facultas atque libertas. Quod euidẽtius etiam Domini ac saluatoris nostri confirmat sententia, quam pro humilitate hominis assumpti protulit ad Pilatum, ita dicentis, Non haberes in me vllam potestatem: nisi datum tibi fuisset desuper.

De imminuta dæmonum potestate. *Cap.* X X I I I.

SATIS tamen nobis experientia nostra, & seniorum relatione compertum est, non eandem vim habere nunc dæmones, quàm anteriore tempore inter anachoretarum duntaxat principia: in quibus adhuc raritas monachorum in eremo commanebat. Tanta nanque erat eorum feritas, vt vix pauci, & admodum stabiles atque ætate prouecti, tolerare habitationem solitudinis possent. Siquidem in ipsis

cœnob

cœnobiis in quibus commorabantur octo vel decem: ita eorum atrocitas grassabatur, & frequentes ac visibiles sentiebantur aggressus, vt non auderent omnes pariter noctibus obdormire, sed vicissim aliis degustantibus somnum: alij vigilias celebrantes, Psalmis & orationibus seu lectionibus inhærebant. Cunque illos ad soporem naturæ necessitas inuitaret, expergefactis ad eorum qui dormituri erant custodiam similiter excubiæ tradebantur. Vnde dubitari non potest vnum è duobus, hanc nunc securitatem vel confidentiam non solùm nobis qui videmur pro experientia senectutis aliquatenus roborati, sed etiam iunioribus ætate conferre. Aut enim virtute crucis etiam deserta penetrante, & vbique eius gratia coruscante, retusa est nequitia dæmonum, aut negligentia nostra illos ab impugnatione nostra pristina reddit lentiores, dum dedignantur aduersum nos illa intentione confligere, qua tunc contra illos probatissimos Christi milites sæuiebant, hac scilicet fraudulentia visibilium temptationum sine cessatione durius elidentes. In tantum enim teporem videmus corruisse nonnullos, vt necesse sit eos etiam remissioribus monitis appalpari modo: ne desertis cellulis suis ad perniciosiores inquietudines reuoluantur: & circumeuntes ac vagi crassioribus (vt ita dixerim) vitiis implicentur, magnusq́; fructus ab eis obtineri credatur, si solummodo se etiam cum qualibet ignauia valeant in solitudine continere, ac pro ingenti remedio soleat eis à senioribus dici, sedete in cellulis vestris, & quantum libitum fuerit manducate atque bibite, dummodo in eis iugiter perduretis.

Qua ratione dæmones sibi in eorum corpora quos arrepturi sunt aditum parent. Cap XXIIII.

CONstat ergo immundos spiritus non aliter posse in illos quorum obtenturi sunt corpora penetrare, nisi prius eorum mentes cogitationesq́ue possederint. Quos cum timore ac memoria Dei vel spiritali meditatione nudauerint, velut exarmatos omni pręsidio ac munitione diuina nudatos facile vincendos audenter inuadunt, domicilium deinceps in eis velut in possessione sibi tradita præsumẽtes.

De eo quòd miserabiliores sunt hi qui vitijs, quàm qui ab ipsis dæmonibus possidentur. Cap. XXV.

posidevi LIcet multô grauius constet vehementiúsque vexari hos qui cùm corporaliter ab ipsis suppleri minimè videantur, animo tamen perniciosius possidentur, eorum scilicet

cet vitiis vel voluptatibus inuoluti. Secundum Apostoli nanque sententiam, à quo quisque superatur eius seruus efficitur. Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant, quòd cùm sint eorum mancipia: nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre congnoscunt. Cæterùm corporaliter traditos sathanæ, vel infirmitatibus magnis etiam viros sanctos nouimus pro leuissimis quibusque delictis, cum in illis ne tenuissimum quidem neuum aut maculam in illo iudicij die patiatur inueniri diuina clementia omnem sordis eorum scoriam, secundum Prophetæ, imò Dei sententiam, excoquens in præsenti: vt eos tanquam aurum vel argentum ignitum ad illam perpetuitatem: nulla indigentes pœnali purgatione transmittat. Et excoquam, inquit, ad purum scoriam tuam: & auferam omne stannum tuum, & post hoc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. Et iterum: Sicut probatur argentum & aurum in camino, ita eligit corda Dominus. Et iterum. Aurum & argentum probat ignis, vir autem probatur in fornace humiliationis. Et illud quoque: Quem enim diligit Dominus corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit.

De nece prophetæ seducti & infirmitate abbatis Pauli, quam pro sua emendatione promeruit. *Cap.* XXVI.

QVod in illo Propheta atque homine Dei, in tertio Regum manifeste videmus impletum, qui pro culpa vnius inobedientiæ, quam tamen non de industria, nec vicio propriæ voluntatis, sed alterius circumuentione contraxit, confestim à Leone conteritur, ita de eo scriptura narrante: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, tradidit eum Dominus Leoni, & confregit eum: iuxta verbum Domini quod locutus est. In quo facto & solutionem delicti præsentis atque erroris incauti, & iustitiæ merita, pro quibus Prophetam suum Dominus temporaliter tradidit vexatori, parcitas ipsa & continentia vexatoris atque prædatoris ostendit, qui nihil penitus audet voracissima bestia de tradito sibi cadauere degustare. Cuius rei nostris quoque temporibus satis euidens contingit & aperta probatio in abbate Paulo vel Mose, qui habitauit locum huius solitudinis, qui Calamus nuncupatur. Nā prior commoratus est in eremo quæ adiacet Panephisi ciuitati: quam solitudinem nunc olim factam aquæ salsissimæ inundatione cognouimus. Quæ quotiens flauerit spiritus aquilonis de stagnis impulsa, ac superfusa adiacentibus terris,

ita omnem illius superficiem regionis contegit, vt antiquos ibidem vicos qui olim hac ipsa de causa omni sunt habitatore deserti, faciat velut insulas apparere. Hic igitur abbas Paulus in tantam cordis puritatem quietæ solitudinis silentióque profecerat, vt nõ dicam vultum fœmineum, sed ne vestimenta quidem sexus illius conspectui suo pateretur offerri. Nam cum eidem pergenti ad cuiusdam senioris cellam vna cum abbate Archebio, eiusdem solitudinis accola, casu mulier obuiasset, offensus occursu eius, tanta fuga ad suum rursus monasterium (prætermisso quod arripuerat piæ visitationis officio) recucurrit, quanta nullus à facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret, ita vt ne memorati quidem abbatis Archebij reuocantis eum clamore ac precibus flecteretur, vt ad requirendum senem, quemadmodum proposuerant, cœpto itinere tenderent. Quod licet zelo castitatis & puritatis ardore sit factum, tamen quia non secundum scientiam præsumptum est, sed ob seruantia disciplinæ iustitiæ excessus est modus. Non enim solam familiaritatem quæ verè est noxia fœminarum, sed ipsam quoque figuram sexus illius credidit execrandam, tali confestim correptione percussus est, vt eius vniuersum corpus paraliseos valetudine solueretur, nullumque in eo membrum penitus explere suum præualeret officium. Siquidem non solùm pedes ac manus, sed etiam linguæ motus, quo elocutio vocis exprimitur, ipsæque aures ita auditus proprij amiserunt sensum, vt in eo nihil amplius ex homine, quàm immobilis tantum atque insensibilis figura remaneret. Eo autem redactus est, vt infirmitati eius nullo virorum diligentia deseruire sufficeret, nisi sola ei muliebris sedulitas ministrasset. Sed delato ad cœnobium sanctarum virginum, cibus ac potus, quem ne nutu quidem petere poterat, fœmineo ingerebatur obsequio, explendisque omnibus naturæ necessitatibus, eadem illi diligentia per annos ferme quatuor, id est, vsque ad vitæ suæ terminum seruiebat. Qui cum tanta esset omnium membrorum debilitate constrictus, vt nulli in eo artus viuacem motum ac sensibilem retentarent, nihilominus tanta ex eo virtutũ gratia procedebat, vt cũ de oleo quod de cadauere suo, potius quàm corpore contigisset, vngerentur infirmi, confestim cunctis valitudinibus curarentur, ita & super hac eius valetudine, etiam ipsis infidelibus euidenter aperteq; clarescerer, & debilitatem membrorum omnium dispensatione atq; amore

Domini

Domini contributam, & ſanitatum gratiam pro teſtimonio puritatis ac manifeſtatione meritorum eius, Spiritus ſancti virtute præſtari.

De temptatione abbatis Moſi. *Cap.* XXVII.

SEcundus verò quem diximus in hac eremo commoratum, cum ipſe quoque ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis quem contra abbatem Macharium diſputans paulo durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, tam diro confeſtim traditus eſt dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia ſe Dominũs intuliſſe, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret, velocitate curationis eius, atq; aucto remedio demonſtrauit. Nam continuo abbate Machario in oratione ſubmiſſo, dicto citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abſceſsit.

De eo quòd ſperni non debeant hi qui ſpiritibus traduntur immundis. *Cap.* XXVIII.

EX quo manifeſte perpenditur, non debere eos abominari vel deſpici quos videmus diuerſis temptationibus ſiue iſtis nequitiæ ſpiritibus tradi, quia duo hæc credere immobiliter nos oportet, primò quòd ſine permiſſu nullus ab eis omnino temptetur Secundò quòd omnia quæ nobis à Deo inferuntur, ſiue triſtia ad præſens, ſeu læta videantur, velut à piiſsimo patre clementiſsimóque medico pro noſtris vtilitatibus irrogentur, & idcirco eos velut pedagogis traditos humiliari, vt diſcedẽtes ex hoc mundo vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœna leuiore plectantur, qui ſecundum Apoſtolum traditi ſunt in præſenti ſathanæ in interitum carnis, vt ſpiritui ſalui fiant in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Obiectio cur hi qui ſpiritibus vexantur immundis, à communione dominica ſeparantur. *Cap.* XXIX.

GErmanus Et quomodo non ſolùm eos deſpici ab hominibus vel horreri, ſed etiam à communione Dominica in noſtris prouinciis perpetuò videmus abſtinere, ſecundum illam euangelii ſententiam Nolite ſanctum dare canibus: neq; mittatis margaritas veſtras ante porcos, cum de illis quemadmodum dicis, ita credendum ſit, quòd eis purgationis vel vtilitatis obtentu huius temptationis humiliatio tribuatur?

Reſpon

Responsio super proposita quæstione. *Cap. XXX.*

SErenus. Si habuerimus hanc sententiam, imo fidem, quam superius comprehendi, vt & omnia per Dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa credamus, non solum nequaquam despiciemus eos, sed etiam pro eis tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisque totis visceribus ac pleno compatiemur affectu, cum enim patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra, scientes nos absque illis vtpote membris nostris consummari non posse, quemadmodum legimus, nec anteriores quidem nostros sine nobis repromissionis summam consequi potuisse, ita de illis Apostolo pronunciante. Et hi omnes testimonio fidei comprobati non acceperunt repromissiones, Deo pro nobis melius aliquid prouidente: ne sine nobis consumerentur. Communionem verò eis sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus interdictam, quinimò si possibile esset etiam quotidie eis impartire eam debere censebant. Nec enim secundum Euangelij sententiam quam incongruè huic sensui coaptatis. Nolite sanctum dare canibus, ad dæmonis escam sacrosancta communio, & non potius ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est, quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum: seu in ipsis latitare conatur velut exurens fugat incendio. Hoc nanque modo, curatum & abbatem Andronicum nuper aspeximus, aliósque quamplures. Magis nanque ac magis inimicus insultabit offenso, cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum, tantóque durius ac frequentius attemptabit, quanto eum ab spiritali remedio longius senserit abdicatum.

De eo quòd miseri sint hi qui subdi temporalibus istis temptationibus non merentur. *Cap. XXXI.*

CAeterum illi sunt vere miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se vniuersis criminibus flagitiisque contaminent, non solùm nullum visibiliter in eis signum diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operationibus eorum condigna temptatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamque medicinam, quorum duritia & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizāt sibi ipsi iram & indignationem in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, in quo vermes eorum non morientur, & ignis

corum

eorum non extinguetur. Contra quos propheta velut anxius pro afflictione sanctorum videns eos ęrumnis variis ac temptationibus subiacere, & econtra peccatores non solum absque vllo humiliationis flagello cursum mundi istius pertransire, sed etiam affluentia diuitiarum ac summa rerum omnium prosperitate gaudere, intollerabili zelo ac spiritus sui feruore succensus exclamat: Mei autem pene moti sunt pedes, paulominus effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns, quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, scilicet in futuro cum dæmonibus puniendi, qui in præsenti non meruerunt in sorte ac disciplina filiorum cum hominib. flageliari. Hieremias quoque cũ Deo super hac impiorum prosperitate disceptans, licet nequaquã dubitare se de iustitia Domini profiteatur dicens: Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum. Causam tamen huius tantæ inæqualitatis inquirens subiũgit & dicit, Verumtamen si ita iusta loquar ad te. Quare via impiorũ prosperatur bene est omnibus qui pręuaricantur & iniquę agunt, plantasti eos & radicem miserunt, proficiunt & faciunt fructum? Prope esto ori eorum, & longe à renibus eorum. Quorum ruinam deflente Domino per prophetam, & ad eorũ curationẽ medicos atq; doctores sollicite dirigẽte, & quodãmodo eos ad plãctũ similẽ prouocãte ac dicẽte: subito cecidit Babylon cõtrita est, vlutate super eã, tollite resinã ad dolorẽ eius si forte sanetur, respõdent vt desperãtes angeli, quibus salutis humanæ cura commissa est vel certe propheta ex persona Apostolorũ seu spiritaliũ virorũ atq; doctorũ videntium duritiam mentis eorum & impœnitens cor. Curauimus Babylonem & non est sanata, relinquamus eam, & eamus vnusquiq; in terram suam, quoniã peruenit vsq; ad cœlos iudicium eius & eleuatum est vsq; ad nubes. De istorum igitur desperato languore ex persona Dei loquitur Isaias ad Hierusalem: A planta pedis vsq; ad verticem non est in ea sanitas, vulnus & liuor & plaga tumens non est circũligata nec curata medicamine neq; fota oleo.

De diuersitate studiorum ac voluntatum quæ in aereis potestatibus exercentur. Cap. XXXII.

Tot autem esse immundos spiritus quot in hominibus studia non dubiè comprobantur Nam nonnullos eorum quos etiam faunos vulgus appellat ita seducto-

res & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca seu vias iugiter obsidentes nequaquàm tormentis eorum quos prætereuntes potuerint decipere delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti fatigare eos potius studeant quàm nocere. quosdam vero solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare, alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora quos suppleuerint atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere superieminus trãseuntes atque affligere illos sæuissima cæde festinent, quales illi in Euangelio describuntur, ob quorum metum per viam illam transire iam nullus audebat, quos eorumque consimiles bellis sanguinis quoque effusione pro insatiabili ferocitate gaudere non dubium est. Alios ita eorum corda quos cæperant inani quodam tumore videmus infecisse, quos etiam bacuceos vulgus appellat, vt semetipsos vltra proceritatem corporis erigentes, nunc quidem se in quosdam fastus gutturisque sustollerent, nunc velut accliues ad quendam se tranquillitatis & ad familiaritatis statum communes blandosque submitterent esse velut illustres & circunspectabiles omnibus æstimantes, nunc quidẽ adorare se potestates sublimiores corporis inflectione monstrarent, nunc vero ab aliis se credent adorari, & omnes motus quibus vera officia aut superbe aut humiliter peraguntur explerent. Alios reperimus non solum studere mendaciis, sed etiam blasphemias hominibus inspirare. Cuius rei etiam nos testes sumus qui audiuimus apertissime dæmonem cõfitentem per Arrium & Eunomium se impietatem sacrilegi dogmatis edidisse. Quod etiam in quarto regum libro vnum ex eisdem ipsis manifeste legimus prædicantem: Egrediar, inquit, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. De quibus Apostolus arguens illos qui ab ipsis decipiuntur ita infert: Attendentes spiritibus seductoribus & doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. Esse autem & alia dæmonum genera, id est mutorum atque surdorum Euangelia testantur. Incẽtores etiã libidinum atque luxuriæ quosdam spiritus propheta commemorat, Spiritus, inquiens fornicationis decepit eos, & fornicati sunt à Deo suo. Nocturnos quoq; siue diurnos ac meridianos dæmones similiter scripturarum auctoritas docet. De quorum diuersitate perlongum est si volumus omnia scripturarum volumina perscrutantes singillatim percurre

currere, qui per prophetam Onocentauri, qui pilosi, quæ sirenæ, quæ lamiæ, quæ vlulæ, qui strutiones, qui eritij designantur, qui aspis, qui Basiliscus in psalmo, qui leo, qui draco, quiúe scorpius in Euāgelio nuncupetur, qui princeps mundi huius, qui rectores tenebrarum harũ, quæ spiritalia nequitiæ ab Apostolo nominentur. Quæ vocabula non casu nec fortuitu indita illis debemus accipere, sed significatione istarum ferarum quæ apud nos vel minus noxiæ vel magis perniciosæ sunt, illorum ferocitates rabiesq́; distingui, & ex similitudine nequitiæ virulentæ seu principatus, quem istis inter cæteras feras siue serpentes quædam excellentia malitiæ suæ confert, illos quoque eorum vocabulis nuncupari, vt scilicet alius quidem ob vehementiā furoris & rabiem ferocitatis suæ, per quam principatum inter cæteras spiritales nequitias obtinuit leonis appellationem. Alius basilisci ob illud mortiferum virus quod priusquam sentiatur interimit. Alius vero ob teporem malitiæ suæ onocentauri aut eritij nomen strutionisue sortitus sit.

Interrogatio vnde differentia nequitiarum cœlestium tanta processerit. *Cap.* XXXIII

GErmanus, Non quidem ambigimus illos quoque ordines quos Apostolus dinumerat ad istos referri, quia non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Volumus tamen nosse vnde sit hæc tanta inter eos differentia, vel quemadmodum tantæ nequitiæ extiterint gradus An ad hoc creati sint, vt hos ordines malitiæ sortirentur, & quemadmodum huic nequitiæ militarent?

Dilatio super absolutione propositæ quæstionis *Cap.* XXXIIII.

SErenus. Quanquàm, propositiones vestræ totum tempus nocturnæ quietis ita nostris furentur obtutibus, vt appropinquantis auroræ nequaquàm viciniam sentiamus, & vsq; ad ortum solis insatiabiliter collationis huius verba contexere prouocemur, tamen quoniam absolutio propositæ quæstionis cum cœperit indagari, in quoddam amplissimum ac profundissimum nos educet pelagus quæstionum quod præsentis horæ breuitas non sinit transmeari, commodius reor vt eam futuræ noctis indagini reseruemus, quo & mihi sub huius quæstionis occasione de vestro pēsiori colloquio lætitia spiritalis ac fructus vberior

conferatur,& propositarũ quæstionum sinus præbente nobis spiritu sancto prosperos flatus liberius penetrare possimus. Quamobrem soporis modicum degustantes discutiamus obrepentem oculis nostris, vicina iam luce, torporem, ac deinceps pariter ad ecclesiam procedentes quoniã hoc facere dominicæ diei sollennitas commonet, reuersi post synaxin, ea quæ Dominus ad instructionem communem pro desiderio vestro largitus fuerit duplicato gaudio conferamus.

Collationis primæ abbatis Sereni de animæ mobilitate & spiritalibus nequitiis finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS SERENI DE PRINCIPATIBVS SEV POTESTATIBVS.

Caput I.

CONsummatis quæ diei solennitas exigebat, & ecclesiæ congregatione demissa, reuersi ad cellam senis, refecti primum lautissime sumus Nam promuriæ quæ superiecta olei gutta quotidianæ refectioni solebat apponi, modicum liquaminis miscuit, & olei quiddam solito propensius superfudit Nam illam olei guttam ob hoc vnusquisq; quotidianæ refectioni instillat, non vt eius ex hoc gutturis quandam percipiat suauitatem, quippe cuius tantus est modus, vt vix ipsius gutturis fauciumque meatus non dicam vngere, sed pertransire sufficiat, sed vt hoc vsu iactantiam cordis quæ pro abstinentia districtiore blandè solet ac latenter irrepere, & stimulos elationis obtundat, quæ quanto occultius exercetur, nulloque hominum teste perficitur: tanto subtilius occultatorem suum temptare non desinit. Deinde apposuit salem frictum, oliuas ternas, quibus post hæc superintulit canistrum habens cicer frictum quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantum sumpsimus grana, mixaria bina, caricas singulas, hunc enim numerum in illa eremo quenquàm excessisse culpabile est. Qua refectione transacta repromissam quæstionis absolutionem cum reposcere cœpissemus, proferte, inquit senex, interrogationem vestram quam mature prolatam ad huius horæ distulleramus indaginem.

Secunda propositio de diuersitate nequitiarum cœlestium. Cap. II.

GErmanus. Vnde quæ sumus tanta varietas aduersariarium potestatum contra hominem ac diuersitas ista proce

procesſit quas beatus Apoſtolus ita dinumerat: Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus. Et iterum: Neq; angeli, neque principatus, neq; virtutes, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Vnde ergo tanta malitiæ diuerſitas emula nobis emerſit? An ad hoc poteſtates iſtas à Domino cōditas eſſe credendum eſt, vt his contra hominem gradibus atque ordinibus militarentur.

Reſponſio de multiplici eſca ſcripturarum ſanctarum. Cap. III.

SErenus. Diuinarum ſcripturarum auctoritas, de his in quibus nos voluit erudire, quædam tam lucide etiam his qui acumen ingenij minus poſſident euidenter effata eſt vt non ſolum nulla occultioris ſenſus obſcuritate velentur, ſed nec vllo quidem patrocinio interpretationis indigeant, in ſuperficie vocis ac literæ ſuos intellectus ac ſententias præferentia, quædam vero ita contecta, & quibuſdam obſcurata myſteriis edidit, vt in eorum diſcutione & intellectu immenſum nobis exercitij campum ac ſolitudinis reſeruarent. Quam rem multas ob cauſas Deum diſpenſaſſe manifeſtum eſt. Primum ne ſacramenta diuina nullum habentia ſpiritalis intellectus velamen obductum, cunctis hominib. id eſt tam fidelibus quam prophanis, æquali ſcientia & notitia paterent, & per hoc inter inertes ac ſtudioſos nulla eſſet virtutis prudentiæque diſtantia: tum vt etiam inter ipſos domeſticos fidei dum intellectuum ſpacia coram eis immenſa tenduntur, eſſet in quibus & deſidioſorum argueretur ignauia, & diligentia ſtudioſorum, ac puritas cordis eorū mentiſq; induſtria probaretur. Ideoque ſatis proprie ſcriptura diuina agro optimo ac fertili comparatur qui cum multa gignat ac proferat quæ ad hominum victum ſine aliqua ignis coctione proficiant, quædam niſi prius flammæ calore mitigata atq; mollita omnem aſperitatem ſuæ depoſuerint cruditatis, vel incōgrua erunt vſibus humanis vel noxia Nonnulla vero ita in vtrumq; apta naſcuntur, vt nec incocta ſua cruditate diſpliceant vel offendāt & tamen ignis calore lenita ſalubriora reddantur. Plura quoque ad eſcam tantummodo irrationabilium iumentorum & animalium mitium, vel ferarum ſeu volatilium oriuntur vſum, cibis hominum minime profutura, quæ etiam in ſua aſperitate manentia abſque vlla ignis confectione vitalem

iumentis conferunt ſatutitatem Quam rationem ſatis euidenter aſpicimus in hoc vberrimo ſpiritalium ſcripturarũ paradiſo contineri, in quo ita quædam ſignificatione literæ plana ac luculenta reſplendent, vt cum ſublimiore interpretatione non egeant, ſimplici tantum literæ ſono abunde paſcant ac nutriant audientes, vt eſt illud: Audi Iſrael Dominus Deus tuus Deus vnus eſt. Et, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Quædam autem ſi allegoriæ explanatione extenuata non fuerint, & ſpiritalis ignis examinatione mollita, nullo modo ad ſalutarẽ interioris hominis cibum ſine corruptione læſio quàm vtilitatis aliqua ſubſequatur, vt eſt illud: Sint lumbi veſtri præcincti & lucernæ ardentes, & qui non habet gladium vendat tunicam ſuam & emat ſibi gladium, & qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Quod quidam diſtrictiſsimi monachorum, habẽtes quidem zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, ſimpliciter intelligentes, fecerunt ſibi cruces ligneas eaſque iugiter humeris circumferentes, non ædificationem, ſed riſum cunctis videntibus intulerunt Nonnulla vero ad vtranque perceptionem, id eſt, tam hiſtoricam quam allegoricam ita commoda ſunt ac neceſſaria, vt vtraque explanatio vitales animæ ſuccos impartiantur, vt eſt illud. Si quis te percuſſerit in dextram maxillam tuam præbe illi & alteram: cum perſequuntur vos in ciuitate iſta fugite in aliam: & ſi vis perfectus eſſe vade vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me. Producit ſane & fœnum iumentis, quibus pabulis omnes ſcripturarum repleti ſunt campi, ſimplex ſcilicet puraque narratio hiſtoricæ lectionis, quæ ſimpliciores quique ac minus capaces perfectæ & integræ rationis, de quibus dicitur: homines & iumenta ſaluabis Domine, ſecundum ſtatum ac menſuræ conditionem, ad opus tantum & laborem actualis vitæ, vegetiores robuſtioreſque reddantur.

De gemina ſententia ſuper intellectu ſcripturarum ſanctarum. Cap. 4.

QVamobrem de his quæ aperta explanatione prolata ſunt, nos quoque conſtanter poſſumus definire audenterque noſtram proferre ſententiã. Ea vero quæ meditationi & exercitio noſtro reſeruans obtecta ſanctis ſcripturis ſpiritus diuinus inſeruit, quibuſdam ea volens indiciis & opinionibus colligi, ita pedetentim debent cau-

teque

teque conferri, vt sit eorum assertio seu confirmatio in disputatione vel suscipientis arbitrio collocata. Nonnunquàm enim cum super vna re diuersa promatur sententia, neutra earum potest absurda iudicari, & sine detrimento fidei vel fixe vel mediæ suscipi, id est, vt eis nec plana credulitas nec absoluta refutatio deputetur, prioriq́ue sequens opinio derogare non debeat, cum quælibet earum fidei non inueniatur obsistere, quale est illud, quòd Helias venerit in Ioanne, & iterum sit ante aduentum Christi venturus, & de abominatione desolationis, quòd steterit in loco sancto per illud simulachrum Iouis quod hierosolymis in templo positum legimus, & iterum stare habeat in ecclesia per aduentum antichristi, illaque omnia quæ in Euangelio sequuntur quæ & impleta ante captiuitatem hierosolymorum, & in fine mundi istius intelliguntur implenda, è quibus neutra opinio impugnat aliam, nec sequẽtem prior intellectus euacuat.

De eo quòd proposita quæstio inter illa quæ media tenenda sunt debeat accipi Cap. V.

ET idcirco proposita à nobis quæstio licet non satis videatur nec frequenter inter homines ventilata nec apud plurimos pateat, & hoc ipso apud aliquos ea quæ proferemus forsitan videantur ambigua, ita debemus nostram temperare sententiam, quoniam fidei trinitatis nihil præiudicant, vt inter illa habeantur quæ mediæ sunt, tenenda, quanquàm non tali opinione qualis suspitionibus tantum & coniecturis colligi solet, sed manifestis scripturarum testimoniis omnia comprobentur.

De eo quòd nihil à Deo malum creatum sit. Cap. VI.

ABsit ergo vt Deum quicquàm creasse confiteamur quod substantialiter malum sit, dicente scriptura. Omnia quæ fecit Deus bona sunt valde. Si enim à Deo tales isti creati sunt vel ad hoc facti, vt hos malitiæ gradus teneant, ac super deceptionibus & ruinis hominum vacent, contra prædictæ scripturæ sententiam infamabimus Deum velut creatorem atque inuentorem malorum, quòd scilicet pessimas voluntates ac naturas ipse condiderit, ad hoc eas creans, vt semper in nequitia perseuerantes nunquã transire possint in bonæ voluntatis affectum. Non enim quis fixas atque immobiles natiuitatis seu naturæ suæ conditiones qualibet industria poterit immutare, nec vllo modo va

lebit non esse quod natus est,quemadmodũ ne nos quidem conditionem mortis euadere, qui ob Adæ peccatum mortales nascimur,nec Angeli mortales effici qui ita creati sunt vt mori non possint Hanc igitur rationem diuersitatis huius, traditione patrum de sanctarum scripturarum fonte percepimus.

De initio principatuum seu potestatum. *Cap. VII.*

ANte conditionem huius visibilis creaturę spiritales cœlestesq; virtutes Deum fecisse, quę pro hoc ipso quod scirent se ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex nihilo fuisse productas, perpetuas ei gratias referentes indesinenter eius laudibus inhærerent, nemo fidelium dubitat. Nec enim existimare debemus creationis & officij sui principia ab huius mundi constitutione Deum primitus inchoasse, quasi in illis anteriorib atq; innumeris seculis, ab omni prouidentia & dispensatione diuina fuerit ociosus, ac non habẽs in quos bonitatis suæ exerceret beneficia, solus extiterit, atq; ab omni solita præstandi munificentia fuerit alienus, q; de illa immensa ac sine principio & incõpræhensibili maiestate satis humile est incongruũq; sentire, ipso domino de illis potestatibus hæc dicente: Quando facta sunt simul sydera laudauerunt me voce magna omnes boni angeli mei. Qui ergo intersunt creationi syderũ, ante istud principium in quo factũ dicit cœlum & terra, creati fuisse manifestissimè comprobantur, quippe qui pro istis omnibus visibilibus creaturis videntes eas ex nihilo processisse, creatorem magna voce describuntur & ammiratione laudasse. Ante istud ergo temporale principium quod à Mose ponitur, quodq; mundo huic secundũ historicũ immo Iudaicũ sensum coęuum esse describitur, saluo scilicet nostro sensu quo nos interpretamur omnium rerũ Christũ esse principiũ, in quo omnia creauerit pater secundũ illud. Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factũ est nihil. Ante istud inquam geneseos temporale principiũ, omnes illas potestates cœlestesq; virtutes Deum creasse nõ dubium est. Quas Apostolus per ordinẽ dinumerans ita describit Quia in Christo creata sunt oĩa, siue quæ in cœlis, siue quæ in terra sunt, visibilia & inuisibilia, siue angeli siue throni, siue dominationes siue principatus siue potestates.

De lapsu diaboli & angelorum. *Cap. VIII*

DE istorum itaq; numero nõnullos principes fuisse collapsos lamentatio Ezechielis siue Isaiæ manifestissimè

docet,

docet, in quibus principe Tyri, aut illum Luciferum qui mane oriebatur, flebili planctu ab eis cognoscimus lamentari. Et de illo quidem ita dominus ad Ezechiel: Fili hominis, leua planctum super principem Tyri, & dices ei: Hæc dicit dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, in delitiis paradysi Dei fuisti. Omnis lapis præciosus operimentum tuum, sardius, topazius & iaspis, chrisolitus & onix & berillus, Saphyrus & carbumculus & smaragdus. Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die quæ conditus es præparata sunt. Tu cherub extentus & protegens, & posuit te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorũ, ambulasti perfectus in viis tuis, à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, & eieci te de monte Dei, & perdidi te ò Cherub protegens in medio lapidum ignitorũ Eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam à decore tuo, in terram proieci te, ante faciem regum dedi te: vt cernerent te in multitudine iniquitatum tuarum, & inquitate negociationis tuę polluisti sanctificationem tuam. Isaias quoq; de alio. Quomodo cecidisti de cœlo lucifer qui mane oriebaris? Corruisti in terrã qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo. In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubiũ, & ero similis altissimo. Quos tamen nõnullos ex illa beatissima statione ruisse scriptura commemorat, dicens: Tertiam partem stellarum draconẽ illum pariter pertraxisse Vnus quoq; Apostolorum euidentius dicit. Angelos qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt domicilium suum in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine seruauit Illud etiam quod ad nos dicitur, vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de prncipibus cadetis, quid aliud quàm multos de principibus cecidisse significant? Quibus indiciis hæc ratio diuersitatis huius colligitur, has differentias ordinum quas instar sanctorum cœlestiumq́; virtutum aduersæ potestates horæ dicuntur, vel ex illius anterioris ordinis gradu in quo vnaquæq; creata fuerat, nunc etiam retentare, vel certe de cœlestibus deuolutas ad similitudinem illarum virtutum quæ ibidem perseuerant, pro nequitiæ suæ merito in qua in malum vnaquæq; profecit, hos inter

se grad

ſe gradus,ſeu ordinū vocabula in parte cōtraria vendicaſſe

Obiectio quòd ruina diaboli à deceptione Euæ principium ſumpſerit. Cap. IX.

GErmanus. Nos hactenus credebamus cauſam initiumque ruinæ ſeu præuaricationis diabolicæ, quæ de angelica ſtatione deiectus eſt, inuidiam extitiſſe, quando Adam duntaxat & Euam liuida calliditate decepit

Reſponſio de initio lapſus diaboli Cap. X.

SErenus. Non eſſe iſtud initiū præuaricationis illius ſeu deiectionis, Geneſeos lectio manifeſtat, quæ ante illorum deceptionem ſerpentini nominis eum nota iuſsit, ita dicens: Serpens autem erat ſapientior, ſiue vt Hebraici exprimunt libri,callidior cunctis beſtiis terræ quas fecit Dominus Deus. Intelligitis ergo quòd ante illam circumuentionem primi hominis de Angelica diſceſſerat ſanctitate,ita vt non ſolum nominis huius inſigniri mereretur infamia: ſed etiam in nequitiæ tergiuerſatione cæteris præferretur beſtiis terræ.Non enim tali vocabulo ſcriptura bonum angelum deſignaſſet, nec de his qui in illa beatitudine perſeuerant,diceret: Serpens autem erat ſapientior omnibus beſtiis terræ. Nam hoc cognomen non ſolum Gabrieli ſiue Michaeli nullo modo poſſet aptari,ſed ne bono quidem cuiquam homini conueniret. Apertiſsime itaque & ſerpentis vocabulum, & comparatio beſtiarum non ſonat Angeli dignitatem,ſed præuaricationis infamiam Denique liuoris ac ſeductionis materia, qua vt hominem deciperet inſtigatus eſt,de anterioris ruinæ extitit cauſa, quòd ſcilicet de limo terræ nuperrime figuratum ad illam eum gloriam cerneret euocandum, vnde cum vnus de principibus ſe meminerat corruiſſe.Et idcirco priorem eius lapſum quo ſuperbiendo corruerat,quo etiam ſerpens meruerat nuncupari, ſecunda ruina per inuidiam ſubſecuta eſt, per quam inueniens eum adhuc aliquid in ſeſe erectum habentem,ita vt etiam cuiuſdam colloquij atque conſilij cum homine haberet conſortium, ſententia Domini vtiliſsime eum in ima deiecit, vt non iam ſicut ante ſublime aliquid intuens incederet, ſed vt ſolo cohærens reperet potius & humiliatus ſuper ventrem terrenis vitiorum eſcis & operibus paſceretur occultum deinceps publicans inimicum, ac ponens inter ipſum & hominem vtiles inimicitias ſalutaremque diſcordiam, vt dum cauetur tanquam hoſtis noxius amicitiis fraudulentis vlterius homini nocere non poſſet.

De eius qui decipit siue decipitur pœna. Cap. XI.

IN quo tamen & illud nos præcipue debet instruere, vt à malis consiliis declinemus, quòd licet deceptionis auctor congrua pœna & condemnatione plectatur, ne ille quidem qui seducitur supplicio careat, licet aliquantulo leuiore, quàm ille qui auctor deceptionis extiterit. Quòd hoc expressum pleniísime cernimus. Adam nanque qui seductus est (immo vt Apostoli verbis eloquar) qui seductus non est, sed seductæ acquiescens, in exitialem videtur accessisse consensum, sudore vultus ac labore tantummodo condemnatur, qui tamen illi non per suam, sed per terræ maledictionem sterilitatemq; decernitur. Mulier verò quæ huius rei persuasor extitit, multiplicationem gemituum ac dolorum atque tristitiæ promeretur, perpetuò pariter iugo subiectionis addicta. Serpens autem qui primus incentor huius offensæ est, perenni maledictione multatur. Quamobrẽ summa solicitudine & circunspectione cauendum est à consiliis prauis, quia sicut auctorem puniunt, ita deceptum nec peccato faciunt carere nec pœna.

De constipatione dæmonum & inquietudine quam in hoc aere semper exercent. Cap. XII.

TAnta verò spirituum densitate constipatus est aer iste, qui inter cœlum terramque diffunditur, in quo non quieti nec ociosi versantur, vt satis vtiliter ab humanis aspectibus eos prouidentia diuina absconderit atque subtraxerit. Nam non solum terrore concursus eorum vel horrore vultuum, in quo se pro voluntate sua cum libitum fuerit transformant atque conuertunt, intolerabili formidine homines consternarentur nequaquam valentes hęc carnalibus oculis intueri, sed etiam in ampliorem nequitiæ modũ quotidiano iugiq; eorum exemplo & imitatione succensa gens humana proficeret, & per hoc inter homines & immundas atque aereas potestates fieret noxia quædam familiaritas, atq; perniciosa coniunctio, dum hæc flagitia quæ cùm inter homines admittuntur, vel parietum septis vel locorum interuallo, & quædam verecundiæ confusione celantur, aperta visione iugiter intendentes, ad maiorem furoris incitarentur insaniam, nulla scilicet interueniente quiete: qua ab istis sceleribus eos cernerent desinentes, quippe quos nulla lassitudo carnalis, seu occupatio familiaris, ac distentio quotidiani victus quemadmodum nos, à cœptis intentionibus etiam inuitissimos nonnunquam cessare compellunt.

De eo quòd impugnationem quam erga homines impendunt etiam aduersum se commoueant. Cap. XIII.

HAs nanq; impugnationes quibus homines impetunt, nequaquam eos à flagitiorum crimine perurgere cessantes, etiam contra se inuicem ipsos affectare certissimum est Nam discordias atque conflictus super nonnullis gentibus pro quadam sibi nequitiæ vernacula familiaritate susceptis, indefesso certamine similiter exercere non desinunt. Quod etiam in visione Danielis prophetæ manifestissimè legimus figuratum, angelo Gabriele ita narrante. Noli timere Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum vt te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michael vnus de principibus primus venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxta regem Persarũ. Veni autem vt docerem te quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Quem principem regni Persarum aduersariam potestatem esse, quæ fauebat genti Persarum inimicāti populo Dei, minime dubitãdum est, quiq; ad impediendam vtilitatem quam videbat per absolutionem quæstionis, pro qua Propheta Dominum exorauerat, ab Archangelo ministrandã, liuens semetipsum obiicere festinauit, ne ocius ad Danielem salutaris Angeli consolatio peruolans, Dei quoq; populum cui Gabriel Archangelus præerat, cõfortaret. Qui tamen dicit, ne tunc quidem ob impugnationis illius vehementiam se facere potuisse, sed ab eodem adhuc fuisse detinendum, nisi in adiutorium sibi Michael Archangelus aduenisset, qui occurrens principi regni Persarũ, seseq́, conflictui eius interserens & opponẽs, eumq́; ab ipsius impugnatione subripiens, ad instructionem Prophetæ post vicesimum & vnum diem commeare fecisset. Et post pauca: Et ait, inquit angelus, Nunquid scis quare venerim ad te? Et nunc reuertar vt prælier aduersus principem Persarum. Cum enim ego egrederer apparuit princeps Græcorum veniens: Veruntamen annunciabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis Et nemo est adiutor meus in his omnib. nisi Michael princeps vester. Et iterum In tẽpore illo consurgit Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui. Legimus ergo Græcorum quoq; principem similiter alium nuncupari, qui vtiq; fauẽs genti sibi subditæ tam populo Israeli, quàm nationi Persarum erat aduersus. Ex quo liquido peruidetur,

quòd

quòd diſcordias gentium & conflictus atq; ſimultates quas inter ſe iſtis inſtigantibus gerunt, etiã contra aduerſæ exerceant poteſtates, & illarum vel gaudere eas victoria, vel diminutione triſtari, & ob hoc non poſſe illas inter ſe quietas aut concordes exiſtere, dum vnuſquiſque pro his quibus præeſt, contra alterius gentis prę́ſulem inquieta ſuper æmulatione contendit.

Vnde factum ſit, vt poteſtatum ſeu principatum nomina ſpiritalium nequitiæ ſortirentur. Cap. 14.

NOs ergo præter illas quas ſuperius expoſuimus opiniones, etiam idcirco dici principatus vel poteſtates, euidenti poſſumus ratione colligere, quòd ſcilicet vel diuerſis gentibus dominentur ac prę́ſint, vel certe quòd in inferiores ſpiritus atque dæmonia, de quibus etiam Euangelia, legiones eſſe propria ipſorũ confeſsione teſtantur, quæque ſpiritalia nequitiæ ab Apoſtolo nuncupantur, ſuos exerceant principatus. Nõ enim dominationes dici poſſunt, niſi habeant in quos ſuas dominationes exerceant, nec poteſtates aut principatus vocari queunt, niſi fuerint in quos poteſtates aut principatus ſuos agant. Quod etiam in Euangelio deſignari calumniantibus Phariſæis manifeſtiſsime reperimus, in Beelzebub principe dæmoniorum hic eiicit dæmones. Nam & rectores tenebrarum legimus appellari, & alium mundi huius principem nuncupari. Quos tamen gradus beatus Apoſtolus in futurũ cum omnia Chriſto fuerint ſubiecta aſſerit euacuandos, cũ tradiderit, inquiens, regnum Deo & patri, cum euacuauerit omnem principatum, poteſtatem, & dominationem, quod vtiq; non aliter fiet, niſi fuerint de ipſorũ ditione ſublati, in quibus in hoc ſeculo poteſtates ſeu dominationes vel principatus agere cognoſcuntur.

De eo quòd non ſine cauſa ſanctis cœleſtibúſque virtutibus Angelorum ſiue Archangelorum nomina ſint indita. Cap. XV.

NAm quia in bonam partem horum ordinum vocabula non ſine ratione cauſáve ſint indita, ſed officiorũ vel meritorum ſeu dignitatum ſint nomina, nulli dubium eſt. Etenim de officio nunciandi Angelos, id eſt, nuncios appellari manifeſtum eſt, & Archangelos, quòd ipſis Angelis præſint, nominis ipſius proprietas docet, dominationes etiam ab eo quòd quibuſdam dominentur, principatus quoque quòd habeant quorum ſint principes atque priores, & ſedes, quòd ita ſcilicet Deo cohæreant, & domeſticæ ſint

ei ac familiares, vt in ipsis, velut in quadam sede diuina maiestas peculiarius requiescat, & quodammodò sit in eis firmius reclinata.

De subiectione dæmonum quam suis principibus præbent, fratris visione perspecta. *Cap. 16.*

REgi autem hos immundos spiritus à nequioribus potestatibus, eisq; subditos esse, præter illa scripturarum testimonia, quæ in Euangeliis quoque calumniantibus Pharisæis, Domini legimus responsione descripta. Si in Beelzebub principe dæmoniorum eiicio dæmones Etiam perspicuæ visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent Nam cùm vnus ex fratribus nostris in hac solitudine iter ageret, aduesperacente iam die, templum quoddam reperiens, ibidem substitit, vespertinam volens in eo synaxim celebrare. Vbi dum psalmos ex more decantat, tempus mediæ noctis excessit. Cum que finita solennitate refecturus lassum corpus paululum, resedisset, repentè cœpit cateruas dæmonum vndique in vnum confluentium innumerabiles intueri, quæ infinita constipatione ac deiectione longissima procedentes, aliæ præibant principem suum, aliæ suo agmine sequebantur. Qui tandé aliquando & magnitudine procerior cũctis, & aspectu terribilior, turmis infinitis circumseptus aduenit: ac posito solio cum in tribunali quodã sublimissimo consedisset, vniuscuiusque actus diligenti cœpit examinatione discutere, illósque qui necdum se circumuenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes ignauósque à conspectu suo cum nota & iniuria summa iubebat expelli, spacia temporis tanti, & opus inaniter ab eis expensum cum fremitu & indignatione furoris exprobrans. Illos verò qui se nunciabant consignatos sibimet decepisse, summis laudibus cum exultatione ac fauore cunctorum, velut victores palmis remuneratos ac redimitos sertis, vtq; fortissimos bellatores ad exemplum cunctorum gloriosissimos coram omnibus emittebat In quorum numero cum quidam nequissimus spiritus, vtpote quendam triumphum sublimissimũ delaturus, lætior aduenisset, nomen monachi optimè cogniti designauit, asserens se post quindecim annos quibus eum iugiter obsedisset, tandem aliquando præualuisse, vt eadem ipsa nocte ruina fornicationis eliderct: nam cum quadam sacra puella impulisse, vt stupri crimen incurreret, dicebat. Super cuius hac prosecutione cum immane cunctorum gaudium fuisset exortum, summis à principe

cipe tenebrarum laudibus iste prælatus, magnis præconiis coronatus, abscessit. Aurora itaque superueniente, cum omnis hæc ab oculis euanuisset dæmonum multitudo, dubitans frater de assertione spiritus immundi, magisque id ratus, quòd inolita consuetudinis suæ fallacia sibi voluisset illudere, & innocenti fratri inurere crimen incesti: memor euangelicæ sententiæ, quòd in veritate non stetit, quia non est veritas in eo, cum loquitur mendacium de propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. Pelusium petiit, vbi illum quem spiritus immundus asseruit esse deiectum, nouerat commanere Erat siquidem illi etiam notissimus frater. Quem cum requisisset, reperit quòd eadem nocte qua deterrimus ille dæmon ruinam eius suæ cohorti vel principi nunciauerat, monasterio prędicto derelicto, vicũ petisset, & cum designata puella fuisset lapsu miserabili deuolatus.

De eo quòd singulis hominibus duo semper Angeli adhæreant. Cap. 17.

NAm quòd vnicuique nostrum duo cohæreant angeli, id est, bonus & malus, scriptura testatur: De bonis quidem saluator: Ne contemnatis, inquiens, vnum ex pusillis istis, dico enim vobis, quòd angeli eorũ in cœlis semper vident faciem patris mei qui in cœlis est. Illud quoque: Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos Necnon etiam quod in Actibus Apostolorum de Petro dicitur: quia angelus eius est De vtrisque verò, liber pastoris plenissimè docet Si autem consideremus & illum qui beatum Iob expetiit, apertissimè instruemur illũ fuisse, qui semper insidiatus ei, nunquam eum ad peccatum potuerit incitare, & idcirco potestatem à Domino poposcisse, velut qui non virtute illius, sed Domini defensione, qui illum semper protexerit, vinceretur. De Iuda quoque dicitur, & diabolus stet à dextris eius.

Differentia nequitiæ quæ aduersus spiritus inest, per duos Philosophos approbata. Cap. 18.

DE differentiis sane dæmonũ etiam per illos duos Philosophos, qui quondam magicis artibus, vel inertiam eorum, vel fortitudinem sæuamque nequitiam fuerant frequenter experti, multum cognitionis accepimus Hi autem despicientes beatum Antonium velut Christianum hominem & imperitum ac sine literis: volentesq; eum (& si nihil amplius lædere potuissent) saltem de cella sua magicis præstigiis & circumuentione dæmonum perturbare: spiritus ei

nequissimos immiserunt ad impugnationem, morsu liuoris adducti, eo quòd maximæ hominum turbæ ad eum quotidie conuenirent. Cunque illo nunc quidem imprimente pectori suo frontique signaculum crucis, nunc vero ad orationem suppliciter incubante, ne approximare quidem dirissimi dæmones eidem prorsus auderent, atque ad illos direxerant absque vllo reuerterentur effectu: & alios illi in nequitia vehementiores rursus immitterent, itidemq; ipsis incassum suas expendentibus vires, atque inaniter redeuntibus, potentiores nihilominus aduersus militem Christi victorem iterum destinati, nihil penitus præualerent: eo profecerunt tales tantæq; eorum insidiæ tota magica arte quæsitæ, vt per hæc euidentissimè comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem, quibus illæ tam sæuæ tamque potentes vmbræ, quas æstimabant solē lunamq; si ad eas directæ fuissent, obducere potuisse, hunc non solùm nihil lædere, sed ne ad punctum quidem, de monasterio suo valuerint perturbare.

De eo quòd dæmones nihil aduersus homines præualeant, nisi obsederint eorum prius mentes. Cap. XIX.

CVmque pro hac admiratione confestim venientes ad abbatem Antonium, impugnationum suarum magnitudinem, & causas atque insidias patefecissent liuoris occulti, Christianos se fieri protinus poposcerūt. Recurso autem die vel tempore, asseruit se beatus Antonius amarissimis cogitationum stimulis tunc fuisse pulsatum. Quo experimento sententiam nostram, quam hesterno die in collatione protulimus, probauit ac definiuit beatus Antonius, nullatenus dæmonem posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spiritali cōtemplatione vacuā nudamq; reddiderit. Sciendum tamen duobus modis spiritus immundos hominibus obedire. Aut enim sanctitati fidelium diuina gratia ac virtute subduntur, aut sacrificiis impiorū, seu quibusdam carminibus deliniti, velut familiaribus suis obtemperant. Qua opinione Pharisæi quoque decepti, arbitrati sunt etiam dominum saluatorem hac arte dæmoniis imperasse, dicentes: In Beelzebub principe dæmoniorum hic eiicit dæmones: secundum illam scilicet consuetudinem, qua norant suos magos vel maleficos per inuocationem nominis illius ac ritu sacrificiorum quo eum delectari & gaude-

re cog

te cognoſcunt, velut domeſticos eius effectos, habere etiam in dæmones ei ſubditos poteſtatem.

Interrogatio de apoſtatis angelis, qui in Geneſi cum filiabus hominum concubuiſſe dicuntur. Cap. XX.

GErmanus. Quia Geneſeos lectio paulò ante in medium Dei diſpenſatione prolata eſt, quæ nos opportunè commonuit, vt id quod ſemper diſcere cupiebamus, nũc poſsimus congruè ſciſcitari, quid etiam de illis apoſtatis angelis ſentiendum ſit, optamus agnoſcere, qui ſe cum filiabus hominum miſcuiſſe dicuntur, vtrum hoc poſsit ſpiritali naturæ ſecundum literam conuenire. Illud quoq; euangeliſtæ teſtimonium, quod de diabolo paulò ante dixiſti: Quia mendax eſt & pater eius: ſimiliter deſideramus audire, quinam eius pater intelligendus ſit?

Solutio propoſitæ quæſtionis. Cap. XXI.

SErenus. Duas quæſtiones non mediocres pariter propoſuiſtis, de quibus quantum poſſum eodem quo propoſuiſtis ordine reſpondebo. Nullo modo credendum eſt ſpiritales naturas coire cum fœminis carnaliter poſſe. Quòd ſi aliquando hoc ſecundum literam fieri potuiſſet, quomodo nunc quoque vel frequenter vel rarò idipſum non euenire contingeret, & abſque ſemine vel coitu viri aliquos naſci ſimiliter de mulieribus conceptu dæmonũ cerneremus? cum præſertim conſtet eos libidinum ſordibus admodũ delectari, quos proculdubio per ſemetipſos exercere plus quàm per homines mallent, ſi illud vllo modo potuiſſet impleri, Eccleſiaſte quoque idipſum pronunciante: Quid eſt quod fuit? idipſum quod eſt: & quid eſt quod factum eſt? idipſum quod fiet: & non eſt omne recens ſub ſole quod loquatur & dicat: ecce hoc nouum eſt, iam fuerũt in ſeculis quæ fuerunt ante nos Sed iſta quæſtio hiſtoriæ huius abſoluitur Poſt necem Abel iuſti, ne à fratricida & impio omne hominum genus exordium ſumeret, in locum fratris extincti naſcitur Seth, qui non ſolum poſteritati, ſed etiam fraternæ pietati ſuccederet. Cuius progenies ſecuta patris iuſtitiam, à ſocietate & coniunctione cognationis illius quæ ex Cayn ſacrilego deſcendebat, ſemper diuiſa permanſit, ſicut etiam genealogiæ deſcriptio manifeſtè declarat, ita dicens: Adam genuit Seth, Seth genuit Enos, Enos genuit Caynan, Caynan autem genuit Malalehel, Malalehel autem genuit Iareth, Iareth autem genuit Enoch, Enoch autem genuit Mathuſalem, Mathuſalem genuit Lamech,

Lamech genuit Noe. Itē genealogia Cayn ita diuisa describitur: Cayn genuit Enoch, Enoch genuit Yrath, Yrath genuit Maniahel, Maniahel genuit Matuhasel, Matuhasel genuit Lamech, Lamech genuit Iubal. Itaque illa generatio quæ de Seth iusti propagine descendebat, suæ lineę iugiter & agnationi permixta, in patris atq; attaui sanctitate lōga ætate durauit, nequaquam scilicet sacrilegiis ac malitia nequissimæ prolis infecta, quæ in semet impietatis germen velut attaui traditione retinebat insertum. Donec ergo perseuerauit inter illos generationis eorum ista discretio semen illud Seth, vtpote de optima radice procedens, pro merito sanctitatis tam suæ quàm patrum angeli Dei, siue vt diuersa exemplaria continent, filij Dei vocati sunt: & econtrario illi propter impietatem vel suam vel patrum suorum & opera terrena filij hominum nuncupantur. Cum esset ergo inter ipsos vsque ad illud tempus hæc vtilis bonaq; diuisio, vidētes post hęc filij Seth, qui filij Dei erant, filias eorū qui de Cayn progenie nascebantur, desiderio pulchritudinis earum accensi, acceperunt sibimet de ipsis vxores, quæ viris suis infundentes nequitias patrum suorum, ab illa eos ingenita sanctitate ac simplicitate paterna protinus corruperunt. Ad quos satis congruè directum est illud eloquium: Ego dixi dij estis & filij excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. Quique ab illa vera Phisicæ philosophiæ disciplina tradita sibi .. maioribus exciderunt, quam primus homo ille, qui vniuersarum naturarum institutionem euestigio subsecutus est, potuit euidenter attingere, suisque posteris certa ratione transmittere. Quippe qui mundi ipsius infantiam adhuc teneram, & quodammodo palpitantem rudemque conspexerat, & in quem tanta est non solum sapientiæ plenitudo, sed etiam gratia prophetiæ, diuina illa insufflatione transfusa, vt vniuersis animantibus nomina rudis adhuc mundi huius habitator imponeret, ac non solum omnigenum bestiarum atque serpentium furores virusque discerneret, sed etiam virtutes herbarum, arborum, quoque lapidumque naturas ac temporum necdum expertorum vicissitudines partiretur: ita poterat efficaciter dicere: Dominus dedit mihi bonorum horum quæ sunt scientiam veram, vt sciam dispositiones orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium & consummationem & medietatem temporum, annorum cursus & stellarum dispositiones, vim spirituum,

rituum, & cogitationes hominũ, differentias arborum & virtutes radicũ, & quæ ſunt abſcondita & improuiſa cognoui. Hanc ergo ſcientiam omnium naturarum per ſucceſsiones generationum ſemen Seth paterna traditione ſuſcipiens, donec diuiſum à ſacrilega propagine perdurauit, quemadmodum ſanctè perceperat, ita etiam vel ad Dei cultũ vel ad vtilitatẽ vitæ communis exercuit. Cum verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res prophanas ac noxias quæ piè didicerat inſtinctu quidem dæmonum deriuauit, curioſaſq; ex ea maleficiorum artes atq; præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit, docens poſteros ſuos vt ſacra illa cultura diuini nominis derelicta vel elementa hæc, vel ignem, vel aereos dæmones venerarentur & colerent. Hæc igitur quam diximus curioſarum rerum notitia quomodo diluuio non perierit, ac ſuperuenientibus ſeculis innotuerit, licet hoc minimè abſolutio propoſitæ quęſtionis expoſcat, tamen quia nos occaſio huius expoſitionis admonuit, perſtringẽdum breuiter puto. Quãtũ itaq; antiquæ traditiones ferunt, Cham filius Noę, qui ſuperſtitionibus iſtis & ſacrilegis fuit artibus ac ꝓphanis infectus, ſciens nullum ſe poſſe ſuper his memorialẽ librum in arcã prorſus inferre, in qua erat vnà cum patre iuſto ac ſanctis fratribus ingreſſurus, ſceleſtas artes ac prophana commenta diuerſorum metallorum laminis, quę ſcilicet aquarũ nõ corrumperentur iniuria, & duriſsimis lapidibus inſculpſit. Quę diluuio peracto eadem qua illc celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorũ ac perpetuę nequitię ſeminarium tranſmittit in poſteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi, qua credunt angelos vel maleficia vel diuerſas artes hominibus tradidiſſe, in veritate cõpleta eſt. De illis ergo, quemadmodum diximus, filiis Seth & filiabus Cayn nequiores filij procreati ſunt, qui fuerũt robuſtiſsimi venatores, violentiſsimi ac truculẽtiſsimi viri, qui pro enormitate corporum vel crudelitatis ac malitiæ, gigantes nuncupati ſunt. Hi nanq; fines inuadere ac rapinas inter homines agere primi cœperunt, præda potius exigere vitam ſuam quàm ſudore operis ſui ac labore contenti. Et quorum vſque adeò ſcœlera ſupercreuerant, vt niſi inundatione diluuij aliàs mũdus expiari non poſſet. Ita ergo filiis Seth libidinis inſtigatione tranſgreſsis illud mandatum quod ab exordio mundi huius naturali inſtinctu diutiſsimè fuerat cuſtoditũ, neceſſe fuerat per literam legis poſtea reparari. Filiã tuã

non dabis filio eius vxorem, nec de filiabus eorum accipies filio tuo, quia ſeducent corda veſtra vt diſcedatis à Deo veſtro & ſequamini Deos earum ac ſeruiatis eis.

Obiectio quemadmodum generi Seth cum filiabus Cayn prophana cōmixtio ante interdictum legis potuerit imputari. *Cap.* XXII.

GErmanus. Meritò potuiſſet illis ex hac præſumptione vel nouitate coniugij crimen tranſgreſsionis adſcribi, ſi data fuiſſet illis iſta præceptio. At cum reiunctionis iſtius obſeruantia nec dum aliqua fuiſſet conſtitutione præfixa, quemadmodum illis permixtio generis ad noxam debuit imputari, quæ nullo fuerat interdicta mandato? Lex enim non præterita ſolet crimina, ſed futura damnare.

Reſponſio quòd naturali legi ab initio homines iudicio ſeu pœnæ fuerunt obnoxij. *Cap.* XXIII.

SErenus. Deus hominē creans omnē naturaliter ei ſcientiam legis inſeruit, quæ ſi fuiſſet ab homine ſecundum propoſitum Domini vt cœperat, cuſtodita, non vtique neceſſarium fuiſſet aliam dari, quæ per literā poſtea promulgata eſt. Erat enim ſuperfluum extrinſecus offerri remedium, quod adhuc intrinſecus tenebatur inſertū. Sed quia hoc vt diximus, corrumpi cœpit libertate vſuq; peccādi, velut huius exactor & executor ac vindex, & vt ipſis ſcripturę verbis eloquar, adiutrix appoſita eſt Moſaicę legis ſeueriſsima diraq; diſtrictio, vt vel metu pœnæ præſentis non penitus bonum ſcientiæ naturalis extinguerent, ſecundum prophetæ ſententiam legem dans in adiutorium, quæ etiā ſecundum Apoſtolum pædagogus velut paruulis data fuiſſe deſcribitur, erudiens ſcilicet eos atq; cuſtodiens, ne ab illa diſciplina in qua naturaliter fuerant inſtituti quadā obliuione diſcederent. Nam quia ſit homini omnis ſcientia legis ab initio creationis infuſa: hinc manifeſtè probatur, quòd mandata legis abſq; literę lectione ante legem imò ante diluuium omnes ſanctos obſeruaſſe cognoſcimus. Quemadmodum enim ſcire potuit Abel nec dum lege mādāte, quòd offerre Deo de primitiuis ouiū ſuarū, & de adipe ipſarū ad ſacrificium debuiſſet, niſi per inſitā ſibi legē naturaliter fuiſſet edoctus? Quēadmodū Noe quod mundū vel quod immundū eſſet animal decreuiſſet, nondū hæc legali diſtinguente mandato, niſi ſcientia naturali fuiſſet inſtructus? Vnde Enoch didicit ambulare cum Deo, nullam legis illuminationē ab aliquo cōſecutus? Vbi Sem & Iaphet legerant turpitudinē patris tui non reuelabis vt incedentes

retror

retrorsum, patris verenda velarent? Vnde monitus Abrahã deuictis hostibus nihil accipere de eorum spoliis acquiescit, ne retributionem laboris sui consequeretur, abstinuit: vel decimas sacerdoti Melchisedech quæ Mosaica lege pręcipiuntur exsoluit? Vnde idem ipse Abraham, vnde Loth, transeuntibus ac peregrinis humanitatis iura & ablutionẽ pedum, nec dum euangelico choruscãte mandato suppliciter obtulerunt? Vnde Iob tantã deuotionẽ fidei, tantam castimoniæ puritatem, tantam humilitatis, mansuetudinis, misericordię, humanitatis scientiam consecutus est, quantam nunc ne ab illis quidem quæ euangelia memoriter tenent videmus impleri? Quem sanctorũ legimus ante legem vllum legis violasse mandatum? Quis illorum non custodiuit? Audi Israel Dominus Deus tuus Dominus vnus est? Quis non impleuit illorũ nõ facies tibi sculprile neq; vllã similitudinẽ eorũ quæ in cœlo sunt siue quæ in terra, vel eorum quæ sunt in aquis sub terra? Quis eorum nõ obseruauit: honora patrẽ tuum & matrẽ tuam: vel illa quæ in decalogo subsequuntur: non occides: non adulterabis: non facies furtum: non falsum testimonium dices: non concupisces vxorem proximi tui, aliasq; his multo maiora, quibus non solum legis, sed etiam euangelij præuenere mandata?

De eo quòd iustè puniti sunt hi, qui ante diluuium peccauerunt. Cap. XXIIII.

ITa ergo intelligimus ab initio Deum omnia creasse perfecta, nec fuisse quod ordinationi eius principali velut improuidæ imperfectę necesse esset superinduci, vel quod ei addi post hęc oporteret; si in illo statu ac dispositione qua ab ipso creata sunt & vniuersa mãsissent. Et idcirco in eos qui ante legẽ imo ante diluuium peccauerũt, iusto iudicio Deum animaduertisse probabimus, quia trãsgressi naturalẽ legẽ, sine vlla meruerũt excusatione puniri. Nec in illorũ incidemus blasphemias calumniamq; qui ignorãtes hãc rationẽ derogãt Deo veteris testamẽti, ac detrahẽtes nostræ fidei subsannãtesq; dicunt Quid ergo placuit Deo nostro, vt post tot annorum millia legem voluerit promulgare, tanta secula passus hominem sine lege trãsire? Quod si postea melius aliquid adinuenit, apparet eum in primordio mundi inferiora vel deteriora sapuisse, & post hæc velut experimentis edoctũ, cœpisse rectiora prospicere, ac principales ordinationes suas in melius emendare. Quod immensæ pręscientiæ Dei penitus cõuenire non poterit, nec sine

ingenti blasphemia hæc de ipsa hæretica insania proferentur, dicente Ecclesiaste: Cognoui quoniam omnia quę fecit Deus ab initio ipsa erunt in æternum. Super illa nō est quod addatur, & ab illis non est quod auferatur. Et idcirco iustis non est lex posita, iniustis autem & non subditis, impiis & peccatoribus, scœleratis & contaminatis. Illi nanque habentes naturalis illius atq; insitæ legis sanam atq; integrā disciplinam, nequaquā lege hac extrinsecus adhibita literis descripta quæq; in adiutorium illi naturali data est indigebant. Ex quibus apertissima ratione colligitur nec legem istam prescriptam literis ab initio dari debuisse, erat enim hoc superfluū fieri stante adhuc naturali lege & integra permanēte, nec euangelicam perfectionem tradi ante legis potuisse custodiam. Non enim poterant audire, qui te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi & alterā: qui contenti non erāt talionis æqualitate iniurias proprias vlcisci, sed lætales calces ac telorum vulnera pro alapa leuissima rependebant, & pro minimo dente percutientium animas expetebant. Sed nec dici poterat illis: diligite inimicos vestros, in quibus magnus fructus & vtilitas ducebatur vt amicos suos diligerent, declinarent verò inimicos, & solo ab eis odio desinerent, nec opprimere illos & interficere festinarent.

De diabolo quod dicitur in euangelio quomodo intelligēdum sit quia mendax est & pater eius. Cap. XXV.

ILlud verò quod vos de diabolo mouerat, quia mendax est & pater eius, quod videlicet tam ipse quàm pater suus mendax pronunciari videatur à Domino, satis absurdū est hoc vel leuiter opinari. Vt enim paulo antè diximus, spiritus spiritum non generat, sicut nec animam quidem potest anima procreare, licet concretionem carnis non dubitemus humano semine coalescere, ita de vtraq; substantia, id est, carnis & animæ Apostolo pronūciante, & quæ quo authore procedat manifestius explanante Deinde patres, inquit, carnis nostræ habuimus eruditores & reuerebamur, non multo magis subiiciemur patri spirituum & viuemus? Quid hac diuisione clarius potuit definire, vt carnis quidem nostræ patres homines pronunciaret, animarum verò Deum solum esse patrem constanter exprimeret? Quod quia & in ipsa corporis huius concretione ministerium tantummodo homini sit ascribendum, summa verò conditionis Deo omnium creatori, dicente Dauid: Manus tuæ fecerunt

runt me & plasmauerunt me. Et beatus Iob: Nonne sicut lac, inquit, mulsisti me, & coagulasti me vt caseum, ossibus & neruis inseruisti me? Et Dominus ad Hieremiam: Priusquam te formarem in vtero noui te. Ecclesiastes verò vtriusque substantiæ naturam atque originem, examinatione ortus atque initij ex quo videlicet vnaquæque processit, & consideratione finis ad quem vnaquæq; contendit, satis euidenter ac propriè colligens pariterque de corporis huius atque animæ separatione disputans ita deseruit Priusquam conuertatur puluis in terram sicut fuit, & spiritus reuertatur ad Deum qui dedit eum. Quid apertius potuit dicere, quàm vt materiam carnis quam puluerem nominauit, quia de hominis semine sumit exordium, eiusque videtur ministerio seminari, velut è terra sumptam iterum reuerti pronunciaret ad terram, spiritum verò qui non per commixtionem sexus vtriusque procreatur, sed specialiter à Deo solo tribuitur, ad authorem suum redire signaret? Quod etiam per illam Dei insufflationem qua Adam primitus animauit, euidenter exprimitur. Quibus testimoniis manifestè colligimus, patrem spirituum neminem dici posse nisi Deum solum, qui eos ex nihilo cum voluerit facit subsistere, homines verò carnis patres tantummodo nominari Itaque & diabolus secundum hoc quod vel spiritus vel angelus bonus creatus est, patrem neminem habuit nisi Deum conditorem suum. Qui cum superbia fuisset elatus, & dixisset in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, ero similis altissimo, factus est mendax, & in veritate non stetit, sed de proprio nequitiæ thesauro mendacium proferẽs, non solũ mendax, sed etiam pater ipsius mendacij factus est, quo deitatem homini repromittẽs ac dicens: eritis sicut dij, in veritate non stetit, sed ab initio factus est homicida, vel Adam mortalem faciens, vel Abel instigatione sua per manum fratris interimens. Sed iam disputationem nostram duarum fermè noctium lucubratione confectam diei tertij subsequens aurora concludit, ac de profundissimo quæstionum pelago nauiculam collationis huius ad tutissimũ silẽtij portum compendio nostrę rusticitatis attraxit In quod non quidem profundum quãto interius flatus diuini spiritus introduxit, tanto diffusior præcedens oculorum aciem semper aperietur immensitas, ac secundum sententiam Salomonis, longius fiet à nobis magis quàm erat, & alta profunditas quis inueniet eam? Quamobrem Dominũ depre-

cemur vt in nobis vel timor eius vel charitas quę cadere nescit, immobilis perseueret, quā nos & sapientes prudentesq́; poterit cōseruare, & à diaboli telis protegere & custodire semper illęsos. His etenim custodibus impossibile est quépiam laqueos eius incurrere. Inter perfectos autem & imperfectos ista distantia est, quod in illis quidem fixa (& vt ita dixerim) maturior charitas tenacius perseuerās firmius eos custodit ac facilius facit in sanctitate durare, in illis verò velut infirmius collocata, ac facilius refrigescens, citius facit eos peccatorū laqueis ac sępius implicari. Quib. auditis ita sermonib. eius accēsi sumus, vt cū maiore sitis ardore ad nostrā cellā reuerteremur, quàm ad ipsius veneramus.

Collationis secundæ ab batis Sereni finis.

COLLATIO PRIMA ABBATIS ISAAC DE ORATIONE.

Caput primum.

DE perpetua orationis atq; incessabili iugitate, quod in secundo institutionum libro promissum est, collationes senis huius, quem nunc in medium proferimus, id est abbatis Ysaac, Domino fauente complebunt. Quibus explicatis, & pręceptis beatissimæ memoriæ Papę Castoris, & desiderio vestro, ó beatissime Papa Leonti, & sancte frater Elladi satisfecisse me credo, voluminis amplitudine primitus excusata, quæ studentibus nobis non solum sermone succincto narranda perstringere, sed etiam plurima silentio præterire, in maiorem modum quam disposueramus extensa est. Præmissa nanque super diuersis institutis disputatione copiosa quam nos studio breuitatis resecare maluimus, hæc ad extremum Beatus Ysaac intulit verba.

Verba abbatis Ysaac super orationis qualitate. *Cap.* I I.

OMnis monachi finis cordisque perfectio ad iugem atque indiruptam orationis perseuerantiam tendit, & quantum humanæ fragilitati conceditur ad immobilem tranquilitatem mentis ac perfectam nititur puritatem. Ob quam possidendam omnem tam laborem corporis quam contritionem spiritus indefesse quærimus & iugiter exercemus, & est inter alterutrum reciproca quædam inseparabilisque coniunctio inuicem sibi mutua ratione connexa. Nam sicut ad orationis perfectionem omnium tendit structura virtutum, ita nisi huius culmine hæc omnia fuerint colligata atque compacta, nullo modo firma poterunt

vel ſtabilia perdurare. Quemadmodum ſine illius acquiri vel conſummari non poteſt hæc de qua loquimur perpetua orationis iugiſque tranquillitas, ita ne illæ quidem virtutes quæ hanc præſtruunt, abſque huius poſſunt aſsiduitate compleri. Et ideo nec recte tractare de orationis affectu, nec ad eius principalem finem, qui vniuerſarum virtutum molitione perficitur, ſubitanea diſputatione poterimus intrare, niſi prius vniuerſa quæ illius obtentu vel abſcindenda ſunt vel caranda per ordinem dinumerata fuerint atque diſcuſſa & ſecundum euangelicæ parabolæ diſciplinam, ea quę ad ſpiritalis ac ſublimiſsimæ illius extructionem pertinent turris, ſupputata fuerint ac diligenter ante congeſta. Quæ tamen nec proderunt præparata, nec rectè ſuperponi ſibimet excelſa culmina perfectionis admittent, quia nec ſuperpoſita poterunt molem tantæ celſitudinis ſuſtinere, niſi prius vt communi vſus verbo proprius aliquid exprimam, diligenter egeſto prius omni repurgio vitiorum, & effoſsis ſucciduis mortuiſq; ruderibus paſsionum, viuæ (vt aiunt) ac ſolidæ terræ pectoris noſtri, imo illi euangelicæ petræ in ſublime ſcanſura ſuperiecta fuerint ſimplicitatis & humilitatis firmiſsima fundamenta, quibus hęc turris ſpiritualium virtutũ molitionibus extruenda & immobiliter valeat ſtabiliri, & ad ſumma cœlorum faſtigia confidentia propriæ firmitatis attolli. Fundamẽtis etenim talib. innitentẽ, quamuis paſsionum imbres largiſsimi profundantur, quamuis ei perſecutionum violenti torrentes inſtar arietis elidantur, quamuis irruat & incumbat aduerſariorum ſpirituum ſæua tempeſtas, non ſolum ruina non diluet, ſed nec ipſa aliquatenus vexabit impulſio.

Quemadmodum paratur pura & ſincera oratio. *Cap.* III.

ET idcirco vt eo feruore ac puritate qua debet, emitti poſsit oratio, hæc ſunt omnimodis ſeruanda Primum ſollicitudo rerum carnalium generaliter abſcidenda eſt, deinde nullius negocij cauſæve non ſolum cura, ſed ne memoria quidẽ penitus admittenda, detractiones, vaniloquia, ſeu multiloquia, ſcurrilitates quoq; ſimiliter amputãdæ, iræ præ omnibus ſiue triſtitiæ perturbatio funditus eruenda, concupiſcentiæ carnalis ac Philargyriæ noxius fomes radicitus euellendus. & ita his ac ſimilibus vitiis extruſis penitus & abſciſis quæ hominũ quoq; poſſunt petere ac notari conſpectibus, taliq; vt diximus, repurgij emundatione præmiſſa, quæ ſimplicitatis & innocẽtiæ puritate perficitur, iacienda

cienda sunt primum profundæ humilitatis incócussa funda mina,quæ.s.turrẽ pulsaturã cœlos valeant sustinere, deinde superponenda virtutũ spiritalis extructio,& ab omni discur su atq; euagatione lubrica animus inhibendus:vt ita paulatim ad cõtẽplationẽ Dei ac spiritalis intuitus incipiat sublimari. Quicquid enim ante orationis horã anima nostra cõ ceperit,necesse est vt orantibus nobis per ingestionẽ recordationis occurrat. Quamobrẽ quales orãtes volumus inueniri,tales nos ante orationis tẽpus præparare debemus. Ex præcedẽti enim statu mẽs atq; animus in supplicatione formatur,eorundemq; actuũ præcumbentibus nobis ad precẽ verborũ quoq; vel sensuum ante oculos imago præludens aut irasci nos secundũ præcedentẽ qualitatẽ faciet, aut tristari,aut concupiscentias causasve præteritas retractare,aut risu fatuo,quod etiam pudet dicere, cuiusquã scurrilis dicti vel facti titillatione pulsari,aut ad priores faciet volitare discursus. Et idcirco quicquid orantibus nobis nolumus vt irrepat ante orationem de abditis nostri pectoris extrudere festinemus,vt illud Apostoli posimus implere: Sine intermisione orate,& in omni loco leuantes puras manus sine ira & disceptatione. Aliàs nanque mandatum istud perficere non valebimus,nisi mens nostra ab omni vitiorũ purificata contagio,virtutibus tantum velut naturalibus bonis dedita,iugi omnipotentis Dei contemplatione pascatur.

De mobilitate animæ plumæ vel pennulæ comparatæ. Cap. 4.

VT enim qualitas animæ non inepte subtilissimæ plumæ seu pennæ leuissimæ comparatur,quę si humoris cuiuspiam extrinsecus accidentis corruptione vitiata non fuerit,vel infusa mobilitate substantiæ suæ tenuissimi spiritus adiumento,velut naturaliter ad sublimia cœlestiaque sustollitur Si verò humoris cuiusquam aspergine vel infusione fuerit prægrauata , non modo in nullos aereos volatus naturali mobilitate raptabitur , sed etiam ad ima terræ concepti humoris pondere deprimetur. Ita mens quoque nostra si accedentibus vitiis curisque mundanis aggrauata non fuerit, noxiæve libidinis humore corrupta, velut naturali puritatis suæ beneficio subleuata,leuissimo spiritu meditationis afflatu sublimabitur ad superna , & humilia deserens atque terrena ad cœlestia & inuisibilia transferetur. Vnde propriè satis præceptis Dominicis admonemur : Videte nequando grauentur corda vestra in crapula & ebrietate , & curis secularibus. Et idcirco si volumus orationes

nostras

nostras non solùm cœlos, sed etiam quæ super cœlos sunt penetrare, curemus mentem ab omnibus terrenis vitiis expurgatam cunctisque emundatam fæcibus passionum, ad sublimitatem perducere naturalem, ita vt ad Deum vel ipsa vel oratio eius nullo vitiorum pondere prægrauata, vltra cœlorum fastigia possit ascendere.

De causis quibus mens nostra aggrauatur. *Cap. V.*

NOtandum tamen est, quibus ex causis grauari mentem Dominus designauerit. Non enim adulteria, non fornicationes, non homicidia, non blasphemias, non rapinas: quæ mortalia esse & damnabilia nullus ignorat, sed crapulam posuit & ebrietatem, & curas siue solicitudines seculares. Quæ intantum nemo hominum mundi huius cauet, aut damnabilia esse iudicat, vt etiam nonnulli, quod pudet dicere, semetipsos monachos nuncupantes, iisdem ipsis distentionibus velut innoxiis & vtilibus implicentur. Quæ tria licet secundũ literam perpetrata, quod carnalẽ faciant & aggrauent animam, atq; à Deo separent ac deprimant ad terrena, dubitare non possumus, esset tamen eorum facilis declinatio, si hucusq; pertingeret istius præcepti necessitas, & maximè nobis, qui tam longa remotione ab omni actuali huius conuersatione disiungimur, & istis visibilibus curis atq; ebrietatibus & crapulis penitus nulla occasione miscemur. Verũ est alia quoq; crapula non minus noxia & ebrietas spiritalis difficilius euitanda, cura quoq; ac sollicitudo secularis, quæ nos etiam post omnium facultatũ nostrarum perfectam renunciationem, & vini epularúmque continentiam cunctarum, equidem in solitudine constitutos frequenter inuoluunt, de quibus Propheta: Expergiscimini, inquit, qui estis ebrij & non à vino. Alius quoque: Obstupescite & admiramini, fluctuate & vacillate, inebriamini, & non à vino, monemini & non ab ebrietate. Cuius ebrietatis & crapulæ vinum consequentur, necesse est, vt secundum Prophetam, furor draconum sit. Ipsumq; vinũ de qua radice procedat aduerte. Ex vinea enim Sodomorum vitis eorũ, & sarmentum eorũ ex Gomorra. Vis etiam fructum vitis istius atq; sarmenti germen agnoscece? Vua eorum vua fellis, botrus amaritudinis in ipsis. Quę omnia nisi fuerimus cunctis vitiis expurgati, & ab omnium passionum crapula sobrij, absque vsu & ebrietate vini epularumq; delitiis & affluentia erit cor nostrum ebrietate & crapula magis noxia prægrauatum. Nam quia seculares curæ etiam in nos qui nullis

actibus

actibus mundi istius admiscemur, cadere nonnunquam possint, manifesta ratione monstratur, secundū regulam seniorum, qui quicquid necessitatem victus quotidiani, & ineuitabilem vsum carnis excedit, ad secularem definierūt curam & sollicitudinem pertinere, vt verbi gratia, si cū possit operatio vnius solidi necessitatem nostri corporis expedire, ad duorum vel trium solidorum acquisitione nosmetipsos pro pensiore velimus opere ac labore distendere, & cum duarum velamen sufficiat tunicarum ad vsum scilicet noctis ac diei, trium vel quatuor fieri procuremus domini, cumque vnius siue duarum habitatio sufficiat cellarum ambitione seculari atque amplitudine delectati, quatuor seu quinque cellas, & has easdem exquisito ornatu, & capaciores quam vsus desiderat extruamus, passionem libidinis mundialis in quibus possumus præferentes.

De visione cuiusdam senis, quam super fratris inquieta operatione prospexit. Cap. VI.

QVod non sine instinctu dæmonum fieri manifestissima nos experimenta docuerunt. Nam quidam probatissimus seniorum cum transiret iuxta cellā fratris cuiusdam, hac animi quā diximus, ægritudine laborantis, vtpote qui in extruendis reparandisq; superfluis inquietus, quotidianis distensionibus desudaret: & eminus conspexisset eum graui malleo saxum durissimum conterentem, vidissetq; Aethiopem quendam astantem illi, & vna cū eodem ictus mallei iunctis consertisq; manibus illidentem, eumq; ad operis illius instantiam ignitis facibus instigantem, diutissime substitit, vel impressionem dirissimi dæmonis, vel fraudem tantæ illusionis admirans. Cum enim nimia lassitudine fatigatus frater, requiescere iam iamq; finem operi voluisset imponere, instigatione spiritus illius animatus iterū resumere malleum, nec desinere ab intentione cœpti operis vrgebatur, ita vt iisdem eius incitamentis infatigabiliter sustentatus, tanti laboris non sentiret iniuriam. Tandem igitur senex tam dira dæmonis ludificatione permotus, ad cellam fratris diuertit, salutansq; eum: quid, inquit, est frater istud opus quod agis? At ille: Laboramus, ait, contra istud durissimum saxum, vixq; illud potuimus aliquando conterere. Ad hæc senex: Bene dixisti, vix potuimus: non enim solus eras cum illud cæderes, sed fuit alius tecum, quem non vidisti, qui tibi in hoc opere non tam adiutor, quàm violentissimus impulsor astabat. Et idcirco morbum ambitus secularis

cularis nostris mentibus non inesse, non vtique eorum tantum negociorum abstinentia comprobabit, quæ etiam si velimus expetere vel explere, non possumus, neque illarum rerum despectus, quas si affectauerimus tam apud spiritales viros, quàm apud seculi homines notabiles prima fronte reddemur, sed cùm etiam illa quæ nostræ suppetunt potestati, & honestate quadam videntur obnubi, nec apud cunctos homines ex aperto reprehensibiles faciunt, rigida mentis districtione respuimus. Et reuera non minus hæc quæ parua videntur & minima, quæq; ab his qui nostræ professionis sunt, cernimus indifferēter admitti, pro qualitate sua aggrauant monachi mentem, quàm illa maiora quæ secundum suum statum seu comparationem seculariū sensus inebriare cōsueuerunt, non sinentes, deposita fæce terrena, ad Deū, in quo semper defixa esse debet intentio, monachū respirare, cui ab illo summo bono vel parua separatio, mors præsens ac perniciosissimus interitus est credendus. Cumq; mens tali fuerit tranquillitate fundata, vel ab omnium carnalium passionum nexibus absoluta, & illi vni summóque bono tenacissima adhæserit cordis intentio, Apostolicum illud implebit: Sine intermissione orate, & in omni loco leuantes puras manus, sine ira & deceptione. Hac enim puritate, si dici potest, sensu mentis absorpto, ac de terreno situ ad spiritalem atque angelicam similitudinem reformato, quicquid in se receperit, quicquid tractauerit, quicquid egerit, purissima ac sincerissima erit oratio.

Interrogatio de eo quòd maioris difficultatis sit custodire cogitationes bonas, quàm parare. Cap. VII.

GErmanus. Vtinam simili modo atque eadem facilitate qua semina spiritalium cogitationum plerunque concipimus, etiam perpetuitatem eorum possidere possimus. Cum enim fuerint siue per memoriam scripturarum, seu per recordationem spiritalium quorumque actuum, vel certè per intuitum sacramentorum cœlestium nostro corde conceptæ, insensibili quadam fuga dilapsæ à nobis quantotius euanescunt atque depereunt. Cumq; alias quaslibet occasiones spiritalium sensuum mens nostra repererit, rursus aliis casualiter irrepentibus, ipsæ quoque quæ apprehensæ fuerant lubrica volubilitate diffugiunt, ita vt nullam constantiam sui retinens animus, nec potestate propria sanctarum cogitationum possidens firmitatem, etiam tunc cum eas videtur vtcunque retinere, fortuitu illas, & non de industria

dustria concepisse credatur. Quomodo enim ortus earum nostro arbitrio putabitur adscribendus, quarum perseuerantia non consistit in nobis? Sed ne forte sub huius quęstionis indagine : cœpto narrationis ordine longius euagātes expositionem propositam super orationis statu diutius retardemus, de qua principaliter sitimus institui, suo hanc tempori reseruantes, de qualitate orationis instantissimæ quæsumus informari, præsertim cum nullo tempore nos ab ea cessare beatus Apostolus moneat, dicens: Sine intermissione orate. Et ideo primum de qualitate eius desideramus institui, id est, qualis debeat emitti semper oratio: deinde qualiter hanc eandem quæcunque est possidere vel exercere sine intermissione possimus. Non enim parua cordis intentione eam perfici posse. & experientia quotidiana, & prosecutio tuæ sanctitatis ostendit, qua finem monachi ac totius perfectionis culmen in orationis consummatione consistere diffinisti.

Responsio de diuersis orationum qualitatibus Cap. VIII.

YSaac. Vniuersas orationum species absque ingenti cordis atque animi puritate & illuminatione sancti spiritus arbitror comprehendi non posse. Tot enim sunt, quot in anima vna, imo in cunctis animabus status queunt qualitatesque generari. Et ideo licet sciamus nos pro hebetudine cordis nostri vniuersas orationum species non posse perspicere, tamen inquantum mediocritas experientiæ nostræ assequi præualuerit digerere eas vtcunque tentabimus. Secundum mensuram nanque puritatis in qua mens vnaquæque proficit, & qualitatem status, in quo vel ex accidentibus inclinatur, vel per suam renouatur industriam, ipsæ quoque momentis singulis reformantur, & idcirco vniformes orationes emitti semper à nemine posse certissimum est. Aliter enim quisque supplicat cum alacer est, aliter cum tristitiæ seu desperationis pondere pręgrauatur, aliter cum spiritalibus successibus viget, aliter cum impugnationum mole deprimitur, aliter cum veniam peccatorum, aliter cum acquisitionem gratiæ, seu cuiuslibet virtutis exposcit, vel certè extinctionem cuiuslibet vitij deprecatur, aliter cum consideratione gehennæ ac futuri iudicij timore compungitur, aliter cum spe futurorum bonorum desiderióque inflammatur, aliter cum in necessitatibus ac periculis, aliter cum in securitate ac tranquillitate versatur, aliter cum sacramentorum cœlestium reuelationibus illust

...,aliter cum ſterilitate virtutum ac ſenſuum ariditate conſtringitur.

De quadripartita orationum ſpecie *Cap.* I X

ET idcirco his ſuper orationum qualitate digeſtis, licet non quantum expoſcit materiæ magnitudo, ſed quantum vel temporis admittit anguſtia, vel certe capere tenuitas ingenii noſtri & cordis præualet hebetudo, maior nobis nunc imminet difficultas, vt ipſas ſingillatim orationum ſpecies exponamus, quas Apoſtolus quadripartita ratione diſtinxit, ita dicens: Deprecor itaque primo omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones. Quæ non inaniter ab Apoſtolo ita fuiſſe diuiſa minime dubitandum eſt. Et primitus indagandum quid obſecratione, quid oratione, quid poſtulatione, quid gratiarum actione ſignetur: deinde perquirendum, vtrum hæ ſpecies ab orante ſint pariter aſſumendæ, id eſt, vt omnes ſimul in vnaquaque ſupplicatione iungantur: an viciſsim ſingillatimque ſint offerendæ, vtputa nunc quidem obſecrationes, nunc verò orationes, nunc autem poſtulationes ſeu gratiarum actiones oporteat promi, an certe alius quidem obſecrationes, alius verò orationes, alius autem poſtulationes, alius gratiarum actiones Deo debeat exhibere, ſecundum menſuram ſcilicet ætatis ſuæ, in qua vnaquæque mens per intentionis proficiat induſtriam.

De ordine ſpecierum quæ ſuper orationis qualitate ponuntur. *Cap.* X.

ET idcirco primum proprietates ipſæ ſunt nominum verborumq; tractandæ, ac diſcutiendum, quid inter orationem & obſecrationem ac poſtulationem interſit. Deinde ſimiliter perſcrutandũ vtrum ſingillatim ſint, an pariter exhibendæ. Tertio indagandũ, vtrum etiam ipſe ordo qui ita eſt Apoſtoli auctoritate diſpoſitus, aliquid amplius inſtruat auditorem, an ſimpliciter accipienda ſit iſta diſtinctio, & indifferenter putanda ſit ab illo taliter fuiſſe digeſta, quod mihi ſatis videtur abſurdum. Non enim credẽdum eſt aliquid tranſitorie ac ſine ratione ſpiritum ſanctum per Apoſtolum protuliſſe: Et idcirco eodem quo cœpimus ordine, prout Dominus donauerit, ſingula retractemus.

De obſecratione. *Cap.* X I.

DEprecor itaque primo omniũ fieri obſecrationes. Obſecratio eſt imploratio ſeu petitio pro peccatis, qua vel pro præſentibus vel pro præteritis admiſsis ſuis, vnuſquiſque compunctus veniam deprecatur.

De

De oratione. *Cap. XII.*

ORationes ſunt quibus aliquid offerimus ſeu vouemus Deo. Vnde legitur; Vota mea Domino reddam. Quod ſecundum proprietatem verbi ita exprimi poteſt: orationes meas Domino reddam. Et illud quod legimus in Eccleſiaſte: Si voueris votum Deo, ne moram feceris, redde illud, id eſt, Si oraueris orationem Domino, ne moram feceris reddere illam. Quod ita ab vnoquoque noſtrum implebitur. Oramus cum renunciantes huic mundo ſpondemus nos mortificatos cunctis actibus & conuerſationi mundanæ tota cordis intentione Domino ſeruituros. Oramus cũ promittimus ſeculari onere contempto, ac terrenis opibus ſpretis in omni cõtritione cordis ac paupertate ſpiritus nos Domino cohæſuros. Oramus cum pollicemus nos puriſsimam corporis caſtitatem, ſeu immobilem patientiam exhibituros eſſe perpetuò, vel cum de corde noſtro radices iræ, ſiue triſtitiæ mortem operantis vouemus funditus eruendas, quæ cum deſidia reſoluti, atq; ad antiqua vitia recurrentes, minimè fecerimus, erimus orationum noſtrarum ac votorum rei, diciturq; de nobis: Melius eſt non vouere, quàm vouere & non reddere. Quod ſecundum Græcum dici poteſt: melius eſt non orare, quàm orare & non reddere.

De poſtulatione. *Cap. XIII.*

TErtio loco ponuntur poſtulationes, quas pro aliis quoque dum ſumus in feruore ſpiritus conſtituti, ſolemus emittere, vel pro charis ſcilicet noſtris, vel pro totius mundi pace poſcentes, & vt ipſius Apoſtoli verbis eloquar, cum pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt ſupplicamus.

De gratiarum actione. *Cap. XIIII.*

QVarto deinde loco gratiarum actiones ponuntur, quas mens vel cum præterita Dei recolit beneficia, vel cum præſentia contemplatur, ſeu cum in futurum quæ & quanta præparauerit Deus his qui diligunt eum proſpicit, per ineffabiles exceſſus Deo refert. Qua etiam intentione nonnunquam preces vberiores emitti ſolent, dum illa quæ repoſita ſunt in futuro ſanctorum præmia puriſsimis oculis intuendo, ineffabiles Deo gratias cum immenſo gaudio ſpiritus noſter inſtigatur effundere.

Vtrum quatuor orationum ſpecies ſimul & omnibus, an ſingillatim & viciſſim vnicuique ſint neceſſaria. *Cap. XV.*

Ex

Ex quibus quatuor ſpeciebus licet nonnunquam ſoleāt occaſiones ſupplicationū pinguium generari, nam & de obſecrationis ſpecie, quę de compunctione naſcitur peccatorum, & de orationis ſtatu quę de fiducia oblationū & conſummatione votorum pro conſcientiæ profluit puritate, & de poſtulatione quæ de charitatis ardore procedit, & de gratiarum actione quę de beneficiorum Dei & magnitudinis ac pietatis eius conſideratione generatur, feruētiſsimas ſæpiſsimè nouimus preces ignitaſque prodire, ita vt conſtet omnes has quas prędiximus ſpecies, omnibus hominib. vtiles ac neceſſarias inueniri, vt in vno eodemq́; viro nunc quidem obſecrationum, nunc autem orationum, nunc poſtulationum puras ac feruentiſsimas ſupplicationes variatus emittat affectus, tamen prima ad incipientes videtur peculiarius pertinere, qui adhuc vitiorum ſuorum aculeis ac memoria remordentur. Secunda ad illos qui in profectu iam ſpiritali appetitumque virtutum quadam mētis ſublimitate conſiſtunt. Tertia ad eos qui perfectionem votorum ſuorum operibus adimplentes intercedere pro aliis quoq; cònſideratione fragilitatis eorum & charitatis ſtudio prouocantur, Quarta ad illos qui iam pœnalis conſcientiæ ſpina de cordibus euulſa, ſecuri iam munificentias Domini ac miſerationes quas vel in prędterito tribuit vel in præſenti largitur vel pręparat in futuro, mēte puriſsima retractantes ad illam ignitam, & quę ore hominum comprehendi nec exprimi poteſt, orationem feruētiſsimo corde raptantur. Nonnunquam tamen mens quæ in illum verum puritatis proficit affectum, atq; in eo iam cœperit radicari, ſolet hęc omnia ſimul pariterq́; cōcipiens atq; in modum cuiuſdam incomprehenſibilis ac rapaciſsimę flammę cuncta peruolitans ineffabiles ad Deum preces puriſsimi vigoris effundere, quas ipſe ſpiritus interpellans gemitibus inenarrabilibus ignorantib. nobis emittit ad Deum, tanta ſcilicet in illius horæ momento concipiens, & ineffabiliter in ſupplicatione profundens, quanta non dicam ore percurrere, ſed ne ipſa quidem mente valeat alio tempore recordari. Et inde eſt quod in qualibet menſura quis poſitus nōnunquā puras intētaſq; preces inuenitur emittere, quia & de illo primo & humili ordine qui eſt ſuper recordatione futuri iudicij, is qui adhuc ſub terroris pœna ac metu examinis cōſtitutus eſt, ita ad horā cōpūgit, vt nō minore ſpiritus alacritate de obſecrationis pinguedine repleatur,

quam ille qui per puritatem cordis sui munificentias Dei perlustrans atque percurrens, ineffabili gaudio lętitiaque resoluitur, incipit enim secundum sentētiam Domini plus diligere, quia sibimet ampliora cognoscit indulta.

Ad quas orationū species nosmetipsos tēdere valeamus. Cap. XVI.

TAmen expetendæ sunt nobis per profectum vitæ consummationemque virtutum illæ potius supplicationū species quæ vel de contemplatione futurorum bonorum vel de charitatis ardore funduntur, seu certè, vt humilius & secundum incipientium mensuram loquar, pro acquisitione quarumque virtutum seu vitij cuiuslibet extinctione generantur. Aliter enim ad illa sublimiora quæ prædiximus supplicationum genera præuenire nullatenus poterimus nisi per ordinem postulationum istarum sensim mens nostra fuerit gradatimque prouecta.

De quatuor supplicationum generibus à Domino initiatis. Cap. XVII.

HAs quatuor supplicationum species ita etiam Dominus exemplo suo nobis initiare dignitas est, vt in hoc quoque impleret illud quod de ipso dicitur: Quæ cœpit Iesus facere & docere. Nam obsecratione genus assumit cum dicit: Pater si possibile est, transeat à me calix iste. Vel illud quod ex persona eius cantatur in psalmis: Deus deus meus respice in me quare me dereliquisti: aliaque his similia. Oratio est cum dicit: Ego te clarificaui super terram, opus consummaui quod dedisti mihi vt facerem. Siue illud: & pro eis sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Postulatio est cum dicit: Pater quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum, vt videant gloriam meam quam dedisti mihi. Vel certè cum dicit: Pater ignosce eis, non enim sciunt quid faciunt. Gratiarum actio est cum dicit: Confiteor tibi Domine pater cœli & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibns, & reuelasti ea paruulis: ita pater, quia sic fuit placitum ante te. Vel certè cum dicit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me: ego autem sciebam quia semper me audis. Quæ tamen quatuor supplicationum genera licet singillatim ac diuerso tempore secundum illum quem comprehendimus modum idem Dominus noster distinxerit offerenda, tamen etiam similis ea in supplicatione perfecta comprehendi posse identidem suis ostendit exemplis per illam scilicet orationem quam ad finem euangelij secundum Ioanuem legimus eum copiosissi-

pioſiſsimè profudiſſe. Ex cuius textu quia longũ eſt vniuerſe percurrere, diligẽs inquiſitor hæc ita eſſe lectionis ipſius ſerie poterit edoceri. Quem ſenſum Apoſtolus quoque in epiſtola ad Philippenſes has quatuor ſupplicationum ſpecies aliquantum immutato ponens ordine, euidenter expreſsit, oſtenditq; debere eas nonnunquam ſimul ſub ardore vnius ſupplicationis offerri, ita dicens: Sed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum per quod voluit nos in hoc ſpecialius erudire, quòd & in oratione & obſecratione gratiarum actio debeat cum poſtulatione miſceri.

De oratione dominica. *Cap* XVIII.

HAec itaq; ſupplicationum genera ſublimior adhuc ſtatus ac præcellior ſubſequitur, qui contẽplatione Dei ſolius & charitatis ardore formatur, per quem mens illius dilectione reſoluta atq; deiecta familiariſsimè Deo, velut patri proprio, peculiari pietate colloquitur. Quem ſtatum debere nos diligenter expetere, formula Dominicæ orationis inſtituit, dicens: Pater noſter: qua vniuerſitatis Deum ac Dominum patrem eſſe voce propria confitentes, de conditione ſeruili in adoptionem filiorum nos profitemur aſcitos: adiicientes deinde, qui es in cœlis, vt commorationem vitæ præſentis qua in hac degimus terra, velut peregrinam, atque à noſtro patre nos longiſsimè ſeparantem toto horre[illegible]antes, ad illam potius regionem in qua patrem noſtrum commorari fatemur ſummo deſiderio properemus, nihilque admittamus eiuſmodi, quod indignos nos hac noſtra profeſsione ac nobilitate tantæ adoptionis efficiẽs, & hæreditate paterna velut degeneres priuet, & noſtræ nos faciat iuſtitiæ eius ac ſeueritatis incurrere. In quem filiorum ordinem graduumq; prouecti, illa continuo quæ eſt in bonis filiis, pietate flagrabimus & affectu, vt iam non pro noſtris vtilitatibus, ſed pro noſtri patris gloria totum impendamus affectum, dicentes ei: Sanctificetur nomẽ tuum, noſtrum deſiderium, noſtrum gaudium, gloriam noſtri patris eſſe teſtantes, imitatores effecti illius qui dixit: Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius qui miſit illum, hic verax eſt: & iniuſtitia in eo non eſt. Deniq; vas electionis hoc repletus affectu, etiam anathema fieri optat à Chriſto, dummodo ei familia multiplex acquiratur, & ad gloriam ſui patris ſalus totius Iſraeliticæ plebis accreſcat. Securus enim optat inte-

rire pro Christo, qui nouit neminem mori posse pro vita. Et iterum: Gaudemus, inquit, quando nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Et quid mirum, si vas electionis pro Christi gloria & fratrum suorum conuersione gentisq; priuilegio anathema fieri optat à Christo. Cum Micheas quoq; propheta vellet se mendacem fieri, & ab inspiratione sancti spiritus alienum, dummodo plagas illas & captiuitatis exitia quæ sua vaticinatione prædixerat, plebs Iudaicę nationis euadat? vtinam, inquiens, non essem vir habẽs spiritum & mendacium potius loquerer, vt prætermittamus illum legislatoris affectũ, qui cum fratribus suis etiam perituris non renuit interire, dicens: Obsecro Domine peccauit populus iste peccatum magnum, aut dimitte eis hanc noxam aut si nõ facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Potest autem congrue satis illud quod dicitur, sanctificetur nomen tuum, etiam taliter accipi. Sanctificatio Dei nostra perfectio est. Itaque dicentes ei, sanctificetur nomen tuum, aliis verbis hoc dicimus: Tales nos facito pater vt sanctificationem tuam vel intelligere quanta sit vel capere mereamur, vel certe, vt in nostra conuersatione spiritalis actus appareat. Quòd tunc efficaciter impletur in nobis quando vident homines opera nostra bona, & glorificant patrem nostrum qui in cœlis est.

De eo quòd dicit adueniat regnum. Cap. XIX.

SEcunda petitio mentis purissimæ aduenire iam iamq; regnũ sui patris exoptat, vel istud scilicet quod quotidie Christus regnat in sanctis, quod ita sit cũ diaboli imperio per extinctionẽ fœtentiũ vitiorum de nostris cordibus pulso, Deus in nobis per virtutum bonam fragantiam cœperit dominari, & deuicta fornicatione castitas, superato furore tranquillitas, calcata superbia humilitas, in nostra mẽte regnauerit, vel certe illud quod præstituto tempore omnibus est perfectis ac Dei filiis generaliter repromissum in quo eis dicetur à Christo: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, intentis illud quodammodo obtutibus ac defixis desiderans & expectans dicensq; ad eum: Veniat regnum tuum. Nouit enim testimonio conscientiæ suæ, cum apparuerit, mox eius se futurum esse consortem. Hæc enim dicere vel optare criminosorũ nullus audebit, qui nec videre tribunal iudicis volet, quisquis sub aduentu eius non palmam nec pręmia suis meritis, sed pœnam nouit protinus respensandam.

De eo quòd dicit fiat voluntas tua. Cap. XX.

TErtia supplicatio filiorum est Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Non potest esse iam maior oratio quàm optare vt terrena mereantur cœlestibus coæquari Nam quid est aliud dicere:fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra,quàm vt sint homines similes angelis,& sicut volũtas Dei ab illis impletur in cœlo , ita etiam hi qui in terra sunt non suam sed eius vniuersi faciant voluntatem ? Hoc quoque nemo ex affectu dicere præualebit nisi is solus qui Deum credit omnia quæ videntur vel aduersa vel prospera pro nostris vtilitatibus dispensare, magisque eum pro suorum salute & commodis prouidum atque sollicitum quàm nos ipsos esse pro nobis.Vel certe aliter accipiendum. Voluntas Dei salus omnium est , secundum illam beati Pauli sententiam,qui omnes homines vult saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire. De qua etiam voluntate Isaias propheta ex persona Dei patris Et omnis , inquit , voluntas mea fiet. Dicentes ergo ei : Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra,hoc eum aliis oramus verbis , vt sicut hi qui in cœlo sunt,ita omnes qui in terra consistunt tua pater agnitione saluentur.

De pane supersubstantiali siue quotidiano. Cap. XXI.

DEinde panẽ nostrũ Epiousion, id est supersubstantialẽ da nobis hodie.Quod alius Euangelista quotidianum dixit.Illud nobilitatis ac substantiæ eius significat qualitatem,qua scilicet super omnes substantias sit , atque omnes creaturas sublimitas magnificentiæ eius ac sanctificationis excedat; hoc vero proprietatem vsus ipsius atque vtilitatis expressit.Nam cum dicit quotidianum, ostendit quòd sine ipso nullo die spiritalem vitam capere valeamus. Cum dicit hodie , ostendit eum quotidie esse sumendum & hesternam præbitionem eius non sufficere nisi nobis hodie quoque similiter fuerit attributus,omnique nos tempore hanc orationem decere profundere , indigentia eius quotidiana commoueat, quia non est dies quo non opus sit nobis huius esu ac perceptione cor interioris nostri hominis confirmare. Licet istud quod dicitur hodie & ad præsentẽ vitam possit intelligi , id est , dum in hoc seculo commoramur, præsta nobis hunc panem. Nouimus enim eũ his qui meruerint à te & in futuro esse præstandũ, sed rogamus vt eum nobis hodie largiaris quia nisi eum percipere quis in hac vita meruerit,in alia eius particeps esse non poterit.

De eo quòd dicit dimitte nobis debita nostra, & reliqua. Cap. XXII.

ET dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. O ineffabilis Dei clementia quæ non solum nobis orationis tradidit formam, & acceptabilẽ sibi in nobis morum nostrorum instituit disciplinam, ac per necessitatem traditæ formulę qua se præcepit à nobis semper orari, irę pariter & tristitię euellit radices, sed etiam occasionem rogantibus tribuit, eisq; reserat viã qua clemens ac pium præbent erga se Dei iudicium promulgari vel prodire, & quodammodo potestatem tribuit qua iudicis nostri possimus sententiam temperare, ad veniam delictorum nostrorum exemplo cum nostræ remissionis coartantes, dum dicimus ei, & dimitte nobis sicut & nos dimittimus itaq; securus huius orationis fiducia de suis admissis veniã postulabit, quisquis remissus erga suos duntaxat non erga domini sui extiterit debitores. Solemus nonnulli quod est deterius erga illa quidem quæ admittuntur ad iniuriam Dei quamuis magnorum sint criminũ, placidos nos & clementissimos exhibere, erga nostrarum vero vel paruissimarum offensionum debita exactores immites atq; inexorabiles inueniri. Quisquis igitur in se delinquenti fratri nõ ex corde dimiserit: non indulgentiã sed condemnationem deprecatione hac sibimet impetrabit, suaq; professione semetipsum poscet dirius iudicari, dicens, remitte mihi sicut & ego remisi. Quod cum illi secundũ suã petitionem fuerit repensatum, quid aliud subsequatur quàm vt exemplo suo implacabili ira & irremissa sententia puniatur? Ideoq; si clementer volumus iudicari, nos quoq; erga eos qui in nos deliquerunt oportet esse clemẽtes. Tantũ enim remittetur nobis quantum nos remiserimus eis, qui nobis quacunq; malignitate nocuerunt. Quod formidantes nonnulli cum in ecclesia hæc oratio ab vniuersa plebe concinitur, hunc locum taciti prætermittunt, ne scilicet semetipsos obligare potius quàm excusare sua professione videantur, non intelligentes quòd frustra cauillationes has iudicio omnium prætendere moliantur, qui quemadmodum iudicaturus sit supplicibus suis voluit demonstrare: Dum enim erga eos non vult immitis atq; inexorabilis inueniri, formam sui iudicij designauit vt quemadmodum nos ab illo iudicari cupimus ita nostros fratres si quod in nobis deliquerint iudicemus, quia iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit misericordiã.

De eo quòd dicit, & ne nos inducas in temptationē Cap. XXIII.

DEinde sequitur. Et ne nos inducas in temptationē. De quo non minima nascitur quæstio. Si enim oramus, ne permittamur temptari, vnde erit in nobis virtus constantię cōprobanda, secundum illam sententiā: Omnis vir qui non est temptatus non est probatus? Non ergo hoc sonat, ne inducat nos in temptationem, quasi non permittat nos aliquando temptari, sed ne permittat in temptatione positos superari. Temptatus est enim Iob, sed non est ductus in temptationem. Non enim dedit insipientiam Deo, nec ad illam ad quam trahebatur temptatoris voluntatem, ore impio blasphemus intrauit. Temptatus est Abraam, temptatus est Ioseph, sed neuter illorum inductus est in temptationem, quia nullus eorum consensum præbuit temptatori. Deniq; sequitur: Sed libera nos a malo, id est, ne permittas nos a diabolo temptari super id quod possumus, sed fac cum temptatione exitum vt sustinere possimus.

De eo quòd non debeant alia postulari quàm hæc tantum quæ orationis dominicæ modulo continentur Cap. XXIIII.

VIdetis ergo qualis nobis ab ipso qui per illa exorandus est iudice orationis sit modulus & forma proposita, in qua nulla diuitiarum petitio, nulla memoria dignitatum, nulla potentatus ac fortitudinis postulatio, nulla corporeæ sanitatis seu temporalis vitæ mentio continetur. Nihil enim caducum vult à se nihil vile temporale æternitatum conditor implorari. Itaque magnificentiæ eius ac munificentiæ maximam irrogabit iniuriam, quisquis his sempiternis petitionibus prætermissis transitorium aliquid & caducū ab eo maluerit postulare, & offensam potius quàm propitiationem iudicis sui vilitate orationis incurret.

De qualitate sublimioris orationis. Cap. XXV.

HAec igitur oratio licet omnem videatur perfectionis plenitudinem continere, vtpote ipsius Domini authoritate vel initiata sit vel statuta, prouehit tamen domesticos suos ad illum præcelsiorem quem superius commemorauimus statum, eosque ad illam igneam ac perpaucis cognitam vel expertam (immo vt proprius dixerim) ineffabilem orationem gradu eminentiore perducit, quæ omnem transcendens humanum sensum, nullo non dicam sono vocis nec linguæ motu nec vlla verborum pronunciatione distinguitur, sed quē mēs infusione cœlestis illius luminis illustrata, non humanis atq; angustis designet eloquiis sed

conglobatis sensibus velut de fonte quodam copiosissimo effundit vbertim atque ineffabiliter eructat ad Dominum, tanta promens in illo breuissimo temporis puncto, quãta nec eloqui facile, nec mẽs percurrere in semetipsam reuersa præualeat. Quem statum Dominus quoque inter illarum supplicationum formulas, quas vel solus in monte sedens vel tacitè fudisse describitur, similiter figurauit, cum in orationis agonia constitutus etiam guttas sanguinis inimitabili intentionis profudit exemplo.

De diuersis compunctionum causis. Cap. XXVI.

QVis vero possit diuersitates & causas ipsas atq; origines cõpunctionum quantalibet experientia præditus sufficienter exponere, quibus inflammata mens atque succensa ad orationes puras ac feruentissimas incitatur? Quarum pauca quãtum potuerimus ad præsentis per illuminationem Domini reminisci exempli gratia proponemus. Nonnunquam etenim psalmi cuiuscunq; versiculus occasionẽ orationis ignitæ decantantibus nobis præbuit, interdum canora fraternæ vocis modulatio ad intentam supplicationem stupentium animos excitauit. Nouimus quoq; distinctionem grauitatemq; psallentis, etiam à stantibus plurimum contulisse feruoris, necnon exhortatio viri perfecti, & collatio spiritalis, frequenter ad vberrimas preces iacentium erexit affectum. Scimus etiam fratris seu chari cuiuslibet interitu non minus nos ad plenam compunctionem fuisse raptatos. Recordatio quoque teporis ac negligentiæ nostrę nonnunquàm nobis salutarem spiritus inuexit ardorem. Atq; in hũc modum nulli dubium est occasiones innumeras non esse quibus per Dei gratiam tepor ac somnolentia nostrarum mentium valeat excitari.

De varijs compunctionum qualitatibus. Cap. XXVII.

QVemadmodum vero vel quibus modis istæ ipsæ cõpunctiones intimis animæ conclauibus proferantur, non minoris difficultatis est indagare. Frequenter enim per ineffabile gaudium & alacritatem spiritus saluberrimæ compunctionis fructus emergit, ita vt etiam in clamores quosdam intolerabilis gaudij immensitate prorũpat, & cellam vicini iocunditas cordis & exultationis penetret magnitudo. Nonnunquàm verò tanto silentio mens inter secretum profundæ taciturnitatis absconditur, vt omnẽ penitus sonum vocis stupor subitæ illuminationis includat, omnesque sensus attonitus spiritus vel cõtineat intrinsecus

ſecus vel emittat, ac deſideria ſua gemitibus inenarrabilibus effundat ad Deum. Interdum verò tanta compunctionis abundantia ac dolore ſuppletur, vt alias eam digerere non lachrymarum euaporatione non poſsit.

Interrogatio de eo quòd non ſit in noſtra poteſtate profuſio lachrymarum. Cap. XXVIII.

GErmanus. Hunc quidem compunctionis affectum ex parte aliqua mea quoque exiguitas non ignorat: Frequenter enim recordatione delictorum meorum obortis lachrymis, ita ſum ineffabili, vt præfatus es, gaudio, viſitante Domino vegetatus, vt deſperare me illorum veniam non debere lætitiæ ipſius magnitudo dictaret. Quo ſtatu nihil reor eſſe ſublimius, ſi reparatio eius noſtro ſubiaceret arbitrio. Nam nonnunquam cupiens ad ſimilem me lachrymarum compunctionem totis viribus excitare, omneſque errores meos atque peccata ante oculos ſtatuens vbertatem illam fletuum reuocare non poſſum, & ita oculi mei in modum cuiuſdam duriſsimæ ſilicis pręduruntur, vt nulla prorſus ex eis humoris gutta diſtillet, & ideo quantum mihi in illa lachrymarum profuſione congaudeo, tantùm doleo, quòd illam cum voluero recuperare non valeam.

Reſponſio de diuerſitate compunctionum, quæ per lachrymas digeruntur. Cap. XXIX.

ISaac. Non omnis lachrymarum profuſio vno affectu vel virtute depromitur. Aliter enim ille emanat fletus, qui peccatorum ſpina cor noſtrum compungente, de quo dicitur: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Et iterum: Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & per noctem, & non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui: Aliter qui de contemplatione æternorum bonorum, & deſiderio illius futuræ claritatis exoritur, per quam etiam vberiores lachrymarũ fontes de intolerantia gaudij & alacritatis immenſitate prorumpunt, dum ſitit anima noſtra ad Deum fontem viuum dicens: Quando veniam & apparebo ante conſpectum Dei? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, cum eiulatu quotidie & lamentatione proclamans: Heu mihi quoniam incolatus meus prolongatus eſt, & multũ incola fuit anima mea. Aliter profluunt lachrymæ quæ abſq; vlla quidem talium criminum conſcientia, ſed tamen de metu gehennæ & horribilis illius iudicij recordatione procedunt, cuius terrore Propheta percuſſus orat ad

Deum: Non intres, inquiens, in iudicio cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Est etiam aliud lachrymarum genus, quod non pro sua conscientia, sed pro aliena duritia peccatisq́; generatur, quo Samuel Saulem, quo illam quoq; Hierusalem vel in præteritis Hieremias, vel in Euangelio dominus fleuisse describitur, ita dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo in die & in nocte interfectos filiæ populi mei? Vel certe quales illæ sunt lachrymæ de quibus in psalmo centesimoprimo canitur. Quia cinerem sicut panem manducaui, & poculum meum cum fletu miscebā Quas certum est non illo affectu promi quo in sexto psalmo ex persona pœnitentis emergunt, sed pro anxietatibus vitæ huius atq; angustiis & ærumnis, quibus iusti in hoc mundo positi deprimuntur. Quod etiam psalmi ipsius non solum textus, sed etiam titulus euidenter ostendit, qui ex persona pauperis illius de quo in Euangelio dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum cælorum, ita describitur. Oratio pauperis cum anxiatus fuerit, & coram Deo effuderit precem suam. Ab his ergo lachrymis multum distant illæ que obdurato corde de siccis oculis exprimuntur, quas scilicet non penitus infructuosas esse credamus, bono enim proposito earum attempta emissio, ab his pręsertim qui necdum vel ad scientiam peruenire perfectam, vel pristinorum seu præsentium vitiorum potuerunt ad purum labe mundari.

De eo quòd elici non debeant lachrymæ quando non spontaneæ proferuntur. Cap XXX.

AB his tamen qui in affectum iam transiere virtutum nequaquàm debet hoc modo extorqueri profusio lachrymarum, nec exterioris hominis magnopere affectandi sunt fletus, qui etiam si fuerint vtcunq; producti, nunquàm pertingere ad illam spontanearum lachrymarum poterunt vbertatem: Magis enim supplicantis animum suis conatibus distrahentes humiliabunt atq; ad ima demergēt & ab illa cœlesti sublimitate deponent, in qua attonita mens orantis indeclinabiliter debet esse defixa, eamq́; cōpellent precum suarum intentione laxata erga steriles & coactitias lachrymarum guttulas ægrotare.

Sententia abbatis Antonij super orationis statu. Cap XXXI.

ET vt orationis veræ percipiatis affectum, non meam vobis sed beati Antonij sententiam proferam: Quem

ita non

ita nonnunquam in oratione nouimus perstitisse, vt eodem in excessu mentis frequenter orante, cum solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in feruore spiritus proclamantem, Quid me impedis sol, qui ad hoc iam oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate. Cuius etiã hæc quoque est super orationis fine, cœlestis & plus quàm humana sententia, Non est, inquit, perfecta oratio, in qua se monachus vel hoc ipsum quod orat intelligit: Et vt nos quoque secundum mensuram tenuitatis nostræ huic admirandæ sententiæ superadiicere aliquid audeamus: orationis quæ exauditur à Domino, inquantum experti sumus, indicia proferemus.

De exauditionis indicio. *Cap. 32.*

CVm orantes nos nulla interpellauerit hæsitatio, & fiduciam petitionis nostræ quadam desperatione deiecerit, sed obtinuisse nos hora ipsa orationis effusione quod poscimus senserimus, non ambigamus preces nostras ad Deum efficaciter penetrasse. Tantum enim quis exaudiri atque obtinere merebitur, quantum vel inspici se à Deo, vel Deum crediderit posse præstare. Irretractabilis nanque est Domini nostri illa sententia: Quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & venient vobis.

Obiectio, quòd prædictæ exauditionis fiducia tantum sanctis conueniat. *Cap 33.*

GErmanus. Hãc exauditionis fiduciã nimirũ de cõscientiæ puritate credimus emanare. Cęterũ nos quorũ cor adhuc peccatorũ spina compungit quẽadmodũ eam habere possumus nullis patrocinantibus meritis, quibus exaudiendas orationes nostras fiducialiter præsumamus.

Responsio de diuersis exauditionum causis. *Cap 34.*

ISaac: Diuersas exauditionum causas esse secundum animarum diuersum ac varium statum Euangelica siue Prophetica testantur eloquia. Habes enim, in duorum consensione fructum exauditionis, Dominica voce signatum: secundum illud: Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Habes aliam in fidei plenitudine, quæ grano sinapis comparatur. Si enim, inquit, habueritis fidem sicut granũ sinapis, dicetis mõti huic, transi hinc, & trãsibit: & nihil imposibile erit vobis. Habes in asiduitate orationum, quam propter indefessam petitionum perseuerantiam, importunitatem sermo dñicus nominauit Amen enim dico

vobis,

vobis,quia si non propter amicitiam, vel propter importunitatem eius surget,& dabit ei quantum opus habuerit Habes in eleemosynarũ fructu : Include,inquit, eleemosynam in corde pauperis,&ipsa orabit pro te in tẽpore tribulationis: Habes in emendatione vitæ & operibus misericordiæ, secundũ illud:Dissolue colligationes impietatis,solue fasciculos deprimentes:Et post pauca:quibus infructuosa ieiunij sterilitas castigatur:Tũc,inquit,inuocabis, & Dñs exaudiet te,& clamabis, & dicet:Ecce adsum. Nonnunquã sane exaudiri etiam tribulationum nimietas facit,secundum illud:Ad Dominum cum tribularer clamaui,& exaudiuit me.Et iterum:Ne affixeris aduenam,qui si clamauerit,exaudiã eum, quia misericors sum. Videtis ergo quot modis obtineatur exauditionis gratia,vt nullus ad impetranda ea quæ salutaria sunt & æterna,conscientiæ suæ desperatione frangatur. Vt enim miseriarum nostrarum contemplatione concedamus nos omnibus illis, quas suprà memorauimus, penitus destitutos esse virtutibus,& nec illam nos habere laudabilem duorum consensionem : nec illam fidem grano sinapis comparatam:nec illa opera pietatis,quę Propheta describit: non vel importunitatem quæ omni volenti suppeditat, habere non possumus. Per quam etiam solam si non pro amicitiarum merito atque virtutum,interpellationis assiduitate daturũ se Dominus quicquid oratus fuerit, repromittit: Et idcirco absque hæsitationis infidelitate, precibus insistendum est,obtenturósque nos earum iugitate cuncta quæ secundum Deum popoſcerimus minimè dubitandum. Hortatur enim nos Dominus , volens ea quæ sunt æterna cœlestiaque præstare, vt eum importunitate nostra quodãmodo coarctemus , qui importunos nos non modo non despicit, nec refutat,sed etiam inuitat & laudat: eisq́; præstiturum se quicquid perseuerãter sperauerint benignissime pollicetur, dicens:Petite & accipietis,quærite & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis:omnis enim qui petit,accipit:& qui quærit, inuenit:& pulsanti aperietur:Et iterum:Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes accipietis: & nihil impossibile erit vobis:Et idcirco si cunctæ nos exauditionum quas prædiximus causæ omnino deficiunt, saltem animæ importunitatis instantiam , quæ abque vlla vel meriti vel laboris difficultate , in cuiuscunque volentis sita est potestate. Pro certo autem non exaudiendum se supplicans quisque nõ dubitet,cum se dubitauerit exaudiri. Hic dilucidè manifestat,

quòd

quòd infatigabiliter Deum debeamus orare &non deficere. Quod autem infatigabiliter Domino supplicandū sit:etiam illo beati Danielis docemur exemplo, quòd non exauditus à prima die qua cœpit orare: post primam & vicesimā diem consequitur suæ petitionis effectū. Vnde non debemus nos quoque à cœpta orationum nostrarum intentione cessare,si nos exaudiri tardius senserimus , ne fortè aut exauditionis gratia dispensatione Domini vtiliter differatur:aut angelus diuinum ad nos beneficium delaturus, à facie omnipotētis egressus,resistente diabolo remoretur:quem certū est transmissum muneris desideriū ingerere non posse,si nos à propositæ petitionis intentione cessare repererit. Quod etiam supradicto Prophetæ proculdubio accidere potuisset, nisi virtute incomparabili in primum atq; vicesimum diem orationum suarum perseuerātiam protelasset. Ab huius igitur fidei confidentia,nulla penitus desperatione frangamur, cū orationem nostram nos obtinuisse minime senserimus, nec hæsitemus super Domini sponsione dicentis: Quia quæcunque petieritis in oratione credentes accipietis. Retractare nanq; nos conuenit illam beati Ioannis Euangelistæ sententiam,qua ambiguitas huius quæstionis euidēter absoluitur: Hæc est,inquit,fiducia quam habemus ad Deum:quia quicquid petierimus secundū voluntatem eius,audit nos. Ergo super his tantum plenam nos & indubitabilem iussit exauditionis habere fiduciam: quæ non nostris cōmodis nec solatiis temporalibus,sed Domini cōgruunt voluntati. Quod etiam in oratione Dominica admiscere præcipimur, dicentes, Fiat voluntas tua, scilicet,non nostra. Si enim & illud Apostoli recordemur: Quoniā quid oremus,sed quod oportet nescimus, intelligimus nos nonnunquam saluti nostræ contraria postulare:& commodissimè nobis ab eo, qui vtilitates nostras rectius quàm nos , ac veracius intuetur, ea quæ poscimus denegari. Quod illi quoq; magisterio gentiū accidisse non dubium est : cum oraret auferri à se angelum sathanæ, qui vtiliter ad colaphisandum eum appositus fuerat Domini voluntate,dicens, Propter quod ter Dominum rogaui,vt discederet à me, & dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea:nam virtus in infirmitate perficitur. Quē sensum etiā Dominus orans ex persona hominis assumpti , vt formam quoque orandi nobis quemadmodum & cætera suo præberet exemplo,ita cum oraret expressit : Pater, si possibile est transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo,sed

sicut

ſicut tu: cùm vtique eius à patris voluntate non diſcreparet voluntas. Venerat enim ſaluare quod perierat: & dare animam ſuam redemptionem pro multis: de qua ipſe dicit: Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam à meipſo: Poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Ex cuius perſona ſuper vnitate voluntatis ſuæ quam cum patre iugiter poſsidebat, per beatum quoque Dauid in Pſalmo 39. ita cantatur. Vt facerem voluntatem tuã Deus meus volui. Nam & ſi de patre legimus: Sic enim Deus dilexit mundum, vt vnigenitum filium ſuum daret: & de filio nihilominus inuenimus: Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris. Et quemadmodum de illo refertur: Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit eum, ita de iſto narratur: Oblatus eſt, quia ipſe voluit: & ita patris & filij voluntas vna per omnia deſignatur, vt etiam in ipſo reſurrectionis Dominicæ ſacramento operatio non diſſona fuiſſe doceatur. Nam ſicut reſurrectionem corporis eius patrem operatum beatus Apoſtolus prædicat, dicens: Et Deum patrem qui ſuſcitauit eum à mortuis: ita filius ſuſcitaturum ſe templum ſui corporis proteſtatur: Soluite, inquiens, templum hoc: & ego in tribus diebus ſuſcitabo illud. Et idcirco his quæ prædiximus exẽplis Dominicis eruditi, cunctas obſecrationes noſtras ſimili nos quoque debemus oratione concludere, & hanc vocem cunctis petitionibus noſtris ſemper adiungere. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Satis verò conſtat illum trinæ curuationis numerum qui ſolet in congregatione fratrum ad concludendam ſynaxim celebrari, cum qui intento animo non ſupplicat, obſeruare non poſſe.

De oratione intra cubiculum, & clauſo oſtio deferenda.

Cap. XXXV.

ANte omnia ſane illud Euangelicum præceptum diligentius obſeruandum eſt, vt intrantes in cubiculum clauſo oſtio noſtro oremus patrem noſtrum, quod à nobis ita implebitur: Intra noſtrum cubiculum ſupplicamus: cum ab omnium cogitationum ſeu ſollicitudinum ſtrepitu cor noſtrum penitus amouentes, ſecreto quodammodo ac familiariter preces noſtras Domino referamus. Clauſo oramus oſtio, cum ſtrictis labiis omnique ſilentio ſupplicamus non vocum ſed cordium ſcrutatori. In abſcondito oramus, quando corde tantum & intenta mente petitiones noſtras ſoli pandimus Deo: ita vt ne ipſæ quidem aduerſæ valeant

poteſt

potestates genus nostræ petitionis agnoscere. Propter quod cum summo est orandū silentio: non solum ne fratres astantes nostris susurriis vel clamoribus auocemus, & orantium sensus obstrepamus, sed vt ipsos quoque inimicos nostros, qui orantibus nobis maximè insidiantur, lateat nostræ petitionis intentio. Ita enim præceptum illud implebimus: Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.

De vtilitate breuis & tacitæ orationis. *Cap. XXXVI.*

OB quod frequenter quidem, sed breuiter est orandum, ne immorantibus nobis locum vel tempus, inserere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus: Istud nanq; est sacrificium verum, quia sacrificium Deo spiritus contritus. Hæc salutaris oblatio, ista sunt pura libamina: istud sacrificium iustitiæ: istud sacrificium laudis: hæ sunt veræ ac pingues hostiæ: istæ sunt holocaustoma medullata, quæ contritis & humiliatis cordibus offeruntur: quique hac qua diximus disciplina & intentione spiritus exhibentes: efficaci poterimus virtute cantare. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo manuum mearum sacrificium vespertinum. Quod etiam nos oportuna commonet deuotione persoluere, horæ ipsius ac noctis aduentus: de quo quidem licet pro tenuitatis nostræ mensura multa prolata videantur, diúque sit protracta collatio: pro sublimitate tamen ac difficultate materiæ, paucis admodum credimus disputatum. His sancti Isaac sermonibus stupefacti potius quàm repleti, vespertina synaxi celebrata, sopore paululum membra laxauimus, primóque diluculo sub placito plenioris tractatus iterum reuersuri, ad nostra discessimus, tam de præceptorum acquisitione, quàm de promissorum satietate gaudentes. Excellentiam siquidem orationis nobis tantummodo præmonstratam: ordinem verò atque virtutem qua etiam perpetuitas eius vel acquirenda est, vel tenenda necdum nos integrè percepisse illius disputationibus senseramus.

Collationis primæ abbatis Isaac de orationis qualitate, finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS ISAAC DE ORATIONIS IVgitate. Cap. I.

INter hæc Anachoretarum instituta sublimia, quæ vtcunque donante Deo, licet imperito digesta sunt stylo, quiddam nos interserere atque contexere, quod velut pulchro corpori næuum quendam videatur apponere, narrationis ipsius ordo compellit: quanquam non dubitemus ex hoc ipso non minimam instructionem super omnipotentis Dei quæ in Genesi legitur imagine, quibusq; simplicioribus conferendam: præsertim cum tanti dogmatis causa vertatur, vt error seu ignoratio eius sine ingenti blasphemia: & catholicæ fidei detrimento esse non possit.

De consuetudine quæ super significatione Paschæ intra Aegypti prouinciam retentatur. Cap. II.

INtra Aegypti regionem mos iste antiqua traditione seruatur: vt peracto Epiphaniorum die: quem prouinciæ illius sacerdotes, vel Dominici baptismi, vel secundum carnem natiuitatis esse definiunt: & idcirco vtriusque sacramenti solennitatem non bifariè vt in occiduis prouinciis: sed sub vna diei huius festiuitate concelebrant: epistolæ pontificis Alexandrini per vniuersas dirigantur Aegypti ecclesias: quibus & initium quadragesimæ & dies Paschæ non solùm per ciuitates omnes, sed etiam per vniuersa monasteria designentur. Secundum hunc igitur morem post dies admodum paucos quàm superior cum abbate Isaac fuerat agitata collatio, Theophili prædictæ vrbis episcopi, solennes epistolæ cōmearunt: quibus cum denunciatione Paschali, contra ineptam quoq; anthropomorphitarum hæresim longa disputatione disseruit, longóque sermone destuxit. Quod tanta est amaritudine ab vniuerso propemodum genere monachorum, qui per totam prouinciam Aegypti morabātur: pro simplicitatis errore susceptum, vt econtrario memoratum Pontificem, velut hæresi grauissima deprauatum, pars maxima seniorum ab vniuerso fraternitatis corpore decerneret detestandum quod scilicet impugnare scripturæ sanctæ sententiam videretur, negans omnipotentem Deum humanæ figuræ compositione formatum: cum ad eius imaginem creatum Adam scriptura manifestissime testaretur. Denique & ab his qui erant in eremo Scythiæ commorantes, quiq; perfectione ac scientia omnibus qui erant in Aegypti monast

monasteriis præeminebant, ita est hæc epistola refutata, vt præter Abbatem Pafnutium nostræ congregationis presbyterum, nullus eam cæterorum presbyterorum, qui in eadem eremo aliis tribus ecclesiis præsidebant, nec legi quidem ac recitari in suis conuentibus prorsus admitterent.

De abbate Serapione, & Antropomorphitarum heresi, quam simplicitatis errore contraxit. Cap. III.

INter hos ergo qui hoc detinebantur errore fuit antiquissimæ districtionis atque in actuali disciplina per omnia consummatus, nomine Serapion, cuius imperitia super prędicti dogmatis opinione tantum præiudicabat cunctis veram tenentibus fidem, quantum ipse vel vitę merito vel antiquitate temporis omnes ferè monachos anteibat. Cumq; hic sancti presbyteri Pafnutij multis adhortationibus ad tramitem rectæ fidei non posset adduci, eo quòd nouella ei hæc persuasio, nec ab anterioribus aliquando comperta vel tradita videretur: accidit vt quidam diaconus, summæ scientiæ vir, nomine Photinus, desiderio videndi fratres qui in eremo eadem commanebant, de Capadociæ partibus aduenirct. Quem beatus Pafnutius summa gratulatione suscipiens, ad confirmationem fidei, quæ fuerat prædicti Pontificis literis comprehensa, producens in medium coram cunctis fratribus, sciscitatur quemadmodum illud quod in Genesi dicitur: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, catholicæ totius orientis interpretarentur ecclesiæ. Cumq; ille non secundũ humilem literæ sonum, sed spiritaliter imaginem Dei ac similitudinem tradi ab vniuersis ecclesiarum principibus explanaret, idq; copioso sermone ac plurimis scripturarum testimoniis approbaret, ne posset in illam immensam & incomprehensibilem atque inuisibilem maiestatem, aliquid huiusmodi cadere quod humana cõpositione valeat ac similitudine circumscribi, quippe qui incorporea & incomposita simplexq; natura sit: quique sicut oculis deprehendi, ita mente non valeat æstimari: tandem senex multis ac validissimis doctissimi viri assertionibus motus, ad fidem catholicæ traditionis attractus est. Cumq; super hoc eius assensu, infinita vel abbatem Pafnutium, vel nos omnes lætitia repleuisset, quòd scilicet virum tantæ antiquitatis rarisque virtutibus consummatum, imperitia sola & simplicitate rusticitatis errantem, nequaquam vsq; ad finem deuiare Dominus à tramite rectæ fidei permisisset, & pro gratiarum actione surgentes, preces Do-

mino pariter fungeremus, ita est in oratione senex mente confusus, eo quod illam anthropomorphon imaginem deitatis quam proponere sibi in oratione consueuerat, aboleri de suo corde sentiret, vt in amarissimos fletus, crebrosq; singultus repente prorumpens, in terramque prostratus, cum eiulatu validissimo proclamaret: Heu me miserum, tulerunt à me Deum meum, & quem nunc teneam non habeo: vel quẽ adorẽ aut interpellem iam nescio. Super qua re valde permoti, nec non etiam præteritæ collationis virtute adhuc in nostris cordibus insidente, ad abbatem Isaac rediuimus, quem cominus intuentes his sermonibus adorsi sumus.

De reditu ad abbatem Isaac & inquisitione erroris quem senex prædictus incurrit. Cap. IIII.

Licet nos etiam citra eius rei quæ nuper oborta est nouitatem, præteritæ collationis quæ super orationis statu digesta est, desiderium recurrere ad tuam beatitudinem postpositis omnibus inuitaret, adiecit tamen aliquid huic cupiditati etiam abbatis Serapionis tam grauis error, nequissimorum (vt arbitramur) dæmonum calliditate conceptus. Non enim parua desperatione deiicimur, considerantes eum labores tantos quos per quinquaginta annos in hac eremo laudabiliter exegit, ignorantiæ huius vitio non solum penitus perdidisse, sed etiam perpetuæ mortis incurrisse discrimen. Vnde ergo vel cur ei hic tam grauis error irrepserit, primum desideramus agnoscere, deinde quæsumus edoceri, quemadmodum ad illam orationis qualitatem de qua pridem non solum copiose sed etiam magnifice disputasti peruenire possimus: In hoc enim profecit in nobis admirabilis illa collatio vt stuporem tantummodo mentis incuteret, non quemadmodum eam perficere vel appræhendere valeremus ostenderet

Responsio de origine hæreseos superius comprehensæ. Cap. V.

Isaac. Non est mirandum hominem simplicissimum, & de substantia ac natura diuinitatis nunquàm penitus eruditum, rusticitatis vitio & consuetudine erroris antiquiusque nunc detineri vel decipi potuisse, & vt verius dicam in errore pristino perdurare, qui non recenti sicut putatis dæmonum illusione, sed ignorantia pristinæ gentilitatis infertur, dum secundum consuetudinem erroris illius quo dæmones hominũ figura cõpositos excolebant, nunc quoque illam incomprehensibilem atque ineffabilem veri numinis maiestatẽ sub circũscriptione alicuius imaginationis existiment

ment adorandam, nihil se tenere vel habere credentes, si propositam non habuerint imaginem quandam quam in supplicatione positi iugiter interpellent, eamque circunferant mente ac præ oculis teneant semper affixam. Super quorum hoc errore competenter dirigitur illis sententia. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis hominis corruptibilis. Hieremias quoq;: Populus, inquit, meus mutauit gloriã suam in idolũ Qui error licet origine hac qua diximus quorundam sensibus sit inolitus, nihilominus tamen in illorum quoq; animis qui nunquam gentili superstitione polluti sunt, sub colore testimonij huius quo dicitur: Faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostram, imperitia seu rusticitate faciente, contractus est, ita vt etiã hæresis quæ dicitur antropomorphitarum sub occasione detestandæ huius interpretationis emerserit, quæ immensam illã ac simplicẽ diuinitatis substantiam lineamentis nostris & humana figuratione compositã pertinaci peruersitate contendit, quam tamen si quis fuerit catholicis dogmatibus institutus vt gentilem blasphemiam detestabitur, & ita ad illam orationis purissimã perueniet qualitatem, quæ non solũ nullam diuinitatis effigiẽ, nec lineamenta corporea (quod dictu quoquo nefas est) in sua supplicatione miscebit, sed nec vllam quidem in se memoriam dicti cuiusdam vel facti speciem seu formam cuiuslibet caracteris admittet.

Quibus ex causis vnicuique nostrum aut humilis Christus Iesus aut glorificatus appareat. Cap. VI.

Secundum mensuram nanq; puritatis suæ sicut superiore collatione præfatus sum vnaquæq; mens in oratione sua vel erigitur vel formatur, tantum scilicet terrenarum ac materialium rerum contemplatione discedens quantum eam status suæ prouexerit puritatis, feceritque Iesum vel humilem adhuc & carneum, vel glorificatum & in maiestatis suæ gloria venientem internis obtutibus animæ perui deri. Non enim poterunt Iesum intueri venientem in regno suo, qui adhuc sub illa quodammodo iudica infirmitate detenti, non queunt dicere cum Apostolo: Et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus Sed illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius speculantur, qui de humilibus ac terrenis operibus cogitationibus ascendentes cum illo secedunt in excelso solitudinis monte, qui liber ab omnium terrenarum cogitationum

ac perturbationum tumultu, & à cunctorum vitiorum permixtione secretus, fide purissima ac virtutum eminentia sublimatus, gloriam vultus eius ac claritatis eius reuelat imaginem his qui merentur eum mundis animæ obtutibus intueri. Cæterum videtur Iesus etiam ab his qui in ciuitatibus & castellis ac viculis commorantur, id est, qui in actuali conuersatione sunt atq; in operibus costituti, sed non in illa claritate qua illis apparuit qui cũ ipso possunt in prædicto virtutum monte conscendere. id est, Petro, Iacobo & Ioanni. Ita enim in solitudine & Mosi apparuit & Helyæ locutus est. Quod volens noster Dominus confirmare ac perfecte nobis relinquere puritatis exẽpla, & quidem cũ ipse fons inuiolabilis sanctitatis ad obtinendã puritatem secessionis adiutorio ac solitudinis beneficio extrinsecus non egeret, non enim poterat vllis turbarum sordibus puritatis plenitudo maculari, nec contaminari humano consortio qui vniuersa polluta mũdat atq; sanctificat, secessit tamen solus in montem orare, per hoc scilicet nos instruens suæ secessionis exemplo, vt si interpellare nos quoque voluerimus Deum puro & integro cordis affectu, ab omni inquietudine & confusione turbarum similiter secedamus, vt in hoc corpore commorantes ad similitudinem quandam illius beatitudinis quæ in futuro repromittitur sanctis, vel ex parte aliqua nos aptare possimus, sitque nobis omnia & in omnibus Deus.

In quo noster finis seu perfecta beatitudo consistat. *Cap. VII.*

TVnc enim perfecte consummabitur in nobis illa nostri saluatoris oratio qua pro suis discipulis orauit ad patrem dicens: vt dilectio qua dilexisti me in eis sit, & ipsi in nobis, & iterum: vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, quando illa Dei perfecta dilectio, qua prior nos ille dilexit, in nostri quoque transierit cordis affectum, hac dominica oratione cõpleta quam credimus nullo modo posse cassari. Quod ita fiet cum omnis amor, omne desiderium: omne studium: omnis conatus: omnis cogitatio nostra: omne quod videmus, quod loquimur, quod speramus Deus erit, illaq; vnitas, quæ nunc est patris cum filio & filij cum patre in nostrũ fuerit sensum mentesque transfusa, id est, vt quemadmodũ nos ille sincera & pura atq; indissolubili diligit charitate, nos quoq; ei perpetua & inseparabili charitate iũgamur, ita scilicet eidem copulati, vt quicquid speramus, quicquid

quid intelligimus, quicquid loquimur Deus sit, in illum in quam peruenientes quem prædiximus finem, quem idem Dominus orans in nobis optat impleri, vt omnes sint vnũ sicut nos vnum sumus: ego in eis & tu in me, vt sint & ipsi consummati in vnum Et iterum. Pater quos dedisti mihi volo, vt vbi ego sum & ipsi sint mecum. Hæc igitur destinatio solitarij, hæc debet esse omnis intentio, vt imaginem futuræ beatitudinis in hoc corpore possidere mereatur, & quodãmodo arrã cœlestis illius cõuersationis & gloriæ incipiat in hoc vasculo prægustare. Hic inquã finis totius perfectionis est, vt eo vsq; extenuata mẽs ab omni situ carnali ad spiritalia quotidie sublimetur, donec omnis eius cõuersatio omnis volutatio cordis vna & iugis efficiatur oratio.

Interrogatio super eruditione perfectionis per quam possimus ad perpetuam Dei memoriam peruenire. Cap. VIII.

GErmanus Maior nobis ad præteritæ collationis illius admirationẽ ob quã huc recurrimus magnitudo stupor accrescit. Quãtũ enim incitamẽto doctrinę huius ad desideriũ perfectę beatitudinis inflãmamur, tantũ maiore desperatione cõcidimus, ignorãtes quẽadmodũ disciplinã tantę sublimitatis expetere vel obtinere possimus. Quapropter quæ in cella positi diutina meditatione voluere cœperamus, quia necesse est loquaci forsitã ꝓsecutione ꝓferri, quæsumus vt explicari ea à nobis patienter admittas. Quã quã sciamus beatitudinẽ tuã nullis offendi solere ineptiis infirmorũ, quæ vel ob hoc sunt in medium proferendæ, vt quæ in eis absurda sunt corrigantur. Quantũ ita opinio nostra sese habet, cuiuslibet artis seu disciplinæ perfectio, necesse est vt à quibusdam mollibus incipiens rudimentis, facilioribus primo ac tenerrimis initiis imbuatur, vt quodã rationabili lacte nutrita paulatim educataq; succrescat, atque ita ab imis ad summa sensim gradarimq; conscendat, quibus cum fuerit planiora principia & quodammodo ianuas arreptæ professionis ingressa, ad penetralia quoq; perfectionis & excelsa fastigia consequenter & absque labore perueniat. Nam quemadmodum pronunciare puerorum quispiam simplices poterit copulas syllabarum, nisi prius elementorum caracteres diligenter agnouerit? Vel quomodo citatam legendi peritiam consequetur, qui breues & perangustas descriptiones nominum nec dum est idoneus coniugare? Qua autẽ ratione is qui peritia grammaticæ disciplinæ minus instructus est, vel rhetoricam facundiam

vel philoſophicam ſcientiam cōſequetur? Quapropter huic quoque ſublimiſsimæ diſciplinæ per quam inſtruimur Deo iugiter inhærere, non dubito quædam inſtitutionis ineſſe fundamina, quibus primum firmiſsimè collocatis, poſt hoc ſuperpoſita extollantur perfectionis excelſa faſtigia. Cuius hæc eſſe principia tenuiter ſuſpicamur, vt primum nouerimus qua meditatione teneatur vel cogitetur Deus. Deinde hanc eandem quæcunque eſt materiam quemadmodum valeamus immobiliter cuſtodire, quòd etiam non ambigimus culmen totius perfectionis exiſtere: Et idcirco quandã memoriæ huius materiam qua Deus mente concipitur, vel perpetuò teneatur nobis cupimus demonſtrari, vt eam præ oculis retentantes, cum elapſos nos ab eadem ſenſerimus, habeamus in promptu quo reſipiſcentes illico reuertamur, ac reſumere illam ſine vlla circuitus mora & inquiſitionis difficultate poſsimus. Euenit nanq; vt cum de theoriis ſpiritalibus euagati ad noſmetipſos velut de lætali ſopore conuertimur, & tanquam expergefacti materiã quærimus, qua illam quæ obruta eſt ſpiritalem memoriam reſuſcitare poſſimus, retardati ipſius inquiſitionis mora, priuſquam reperiamus eam à noſtro conatu iterum deuoluamur, & antequam ſpiritalis quidam pariatur intuitus, concepta cordis euaneſcat intentio: Quam confuſionem idcirco nobis accidere ſatis certum eſt, quia ſpeciale aliquid præ oculis propoſitum velut formulam quandam ſtabiliter non tenemus, ad quam poſsit vagus animus poſt multos anfractus ac diſcurſus varios reuocari, & poſt longa naufragia velut portum quietis intrare: Itaque fit, vt in hac ignoratione ac difficultate mens iugiter præpedita, errabunda ſemper & velut ebria, per diuerſa iactetur, & ne illud quidem quod caſu potiuſquam induſtria ſibimet occurrerit ſpiritale, diu ac firmiter teneat, dum aliud ex alio ſemper recipiens, ſicut introitus eorum atque principia, ita etiam finem diſceſſúmque non ſentiat.

Reſponſio de efficacia intellectus, qui per experientiam colligitur. Cap. IX.

ISaac. Inquiſitio veſtra tam minuta atq; ſubtilis proximæ puritatis præſignat indicium Nec enim de his ſaltem interrogare, nō dicam intro aſpicere atq; diſcernere quiſpiam præualebit, niſi quem diligens & efficax mentis induſtria ac ſollicitudo peruigil ad perſcrutandam iſtarum profunditatem prouexerit quæſtionum, caſtigatæque vitæ iugis intentio

tentio per experientiã fecerit actualẽ, attemptare puritatis huius limina ianuaſque pulſare. Et idcirco quoniam video vos non dicam pro foribus orationis illius veræ de qua diſſerimus aſtitiſſe, ſed ipſis quodammodo experientiæ manibus penetralia eius & interiora palpare, & quædam membra iam iamque contingere, nec me laboraturum credo, vt iam intra aulam quodammodo ipſius oberrantes in abdita quoque in quantum Dominus direxerit introducam, nec vos ad introſpicienda hæc quæ demonſtrãda ſunt vllo difficultatis obſtaculo retardandos. Proximus enim cognitioni eſt qui quid inquirere debeat prudenter agnoſcit, nec à ſcientia longe eſt qui cœpit intelligere quid ignoret. Et idcirco non vereor notam proditionis vel leuitatis incurrere, ſi ea quæ in ſuperiore tractatu de perfectione orationis diſſerens diſputationi ſubtraxeram propalauero, quorum virtutem vobis in hoc exercitio ac ſtudio collocatis etiam ſine miniſterio noſtri ſermonis per Dei gratiam arbitror fuiſſe reſerandam.

De institutione orationis perpetuæ. Cap. X.

QVapropter ſecundũ illã inſtitutionẽ quam paruulorũ eruditioni prudentiſsime comparaſtis, qui alias elementorum traditionem primũ percipe nun præſentis, nec eorum vel agnoſcere lineas, vel intrepida manu queunt deſcribere caracteres quàm pro typis quibuſdam & formulis ceræ diligenter impreſsis, effigies eorum exprimere contemplatione iugi & quotidiana imitatione conſueſcant, huius quoq; ſpiritalis theoriæ tradenda vobis eſt formula, ad quam ſuper tenaciſsime veſtrum intuitum defigentes, vel eadem ſalubriter voluere indirupta iugitate diſcatis, vel ſublimiores intuitus ſcandere illius vſu ac meditatione poſsitis. Hæc igitur vobis huius quam quæritis diſciplinæ atque orationis formula proponetur, quam vnuſquiſque monachus ad iugem Dei memoriam tendens inceſſabili cordis volutatione meditari, expulſa omnium cogitationũ varietate conſueſcat, quia nec alias eam vllo modo poterit retentare, niſi ab omnibus fuerit corporalibus curis ac ſolicitudinibus abſolutus: Quæ ſicut nobis à paucis qui antiquiſsimorum patrum reſidui erant tradita eſt, ita à nobis quoq; non niſi rariſsimis ac vere ſitientibus intimatur. Erit namq; ad perpetuam Dei memoriam poſsidendam, hæc inſeparabiliter propoſita vobis formula pietatis Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiu-

iuuandum me festina. Humilitatis & simplicitatis gratiam superbiæ tumore deposito, iugi compunctione spiritus acquisiui, ne rursum veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris moueat me, grauiusq; de victoriæ meę elatione confodiar, totis mihi proclamandū est viribus: Deus in adiutoriū meū intende, domine ad adiuuandū me festina. Euagationibus animę innumeris ac diuersis, & instabilitate cordis exæstuo, nec cogitationū dispersiones valeo coercere, ipsamq; orationē meā fundere absq; interpellatione atq; phantasmate inaniū figurarū sermonumq; & actuū retractatione non possum, tantaque me sentio sterilitatis huius ariditate constrictū, vt nullas omnino spiritaliū sensuū generationes parturire me sentiam, vt de hoc animi squalore merear liberari, vnde me gemitibus multis atq; suspiriis expedire nō possum, necessariè proclamabo: Deus in adiutoriū meū intende, domine ad adiuuādū me festina. Directionē rursus animæ stabilitatē cogitationū, alacritatē cordis, cum ineffabili gaudio & mentis excessu visitatione sancti spiritus me sentio consecutū, exuberantia quoq; spiritalium sensuū redundare, reuelationē sacratissimorū intellectuum, & antea penitus mihi occultorum repentina domini illustratione percepi, vt in his merear diutius immorari, sollicite mihi est frequenterq; clamandum: Deus in adiutorium meum intende, domine ad adiuuandū me festina. Nocturnis dæmonum terroribus circumuallantibus exagitor, & immundorū spirituum phantasmatibus inquietor, spes ipsa mihi salutis ac vitæ trepidationis horrore subtrahitur, ad salutarem versiculi huius portum confugiens totis viribus exclamabo: Deus in adiutorium meum intende, domine ad adiuuandū me festina. Rursum cū fuero consolatione domini reparatus, & ipsius animatus aduentu, velut innumeris angelorum millibus me sensero circunseptū, ita vt eorum quos morte grauius antea tremiscebam & quorum tactum, imò vicinam horrore mentis & corporis sentiebam, repentè congressus expetere audeam, ac prouocare conflictus, vt in me constantiæ huius vigor per Dei gratiam diutius immoretur, totis mihi est viribus proclamandum: Deus in adiutoriū meum intende, dn̄e ad adiuuandum me festina. Huius igitur versiculi oratio in aduersis vt eruamur, in prosperis vt seruemur ne extollamur, incessabili iugitate fundenda est: Huius inquam versiculi meditatio in tuo pectore indirupta voluatur. Hunc in

in opere quolibet seu ministerio vel in itinere constitutus decantare non desinas. Hunc & dormiens & reficiens & in vltimis naturæ necessitatibus meditare. Hæc volutatio cordis velut formula tibi salutaris effecta, non solum illæsum ab omni dæmonum incursione custodiet, sed etiam cunctis te vitiis terrenæ contagionis expurgans, ad illas inuisibiles theorias cœlestesque perducet, atque ad illum ineffabilem ac perpaucis expertum prouehet orationis ardorem. Hunc versiculum meditanti tibi somnus irrepat, donec incessabili eius exercitatione formatus etiam per soporem eundem cantare consuescas. Hic tibi expergefacto primus occurrat, iste euigilanti cogitationes anticipet vniuersas, iste te de tuo consurgentem cubili curuationi genuum tradat, atq; illinc deinceps ad omne opus actusque deducat, hic te omni tempore prosequatur, hunc meditaberis secundum pręcepta legislatoris, sedens in domo & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens, hunc scribes in limine & ianuis oris tui, hunc in parietibus domus tuæ ac penetralibus tui pectoris collocabis, ita vt hęc ad orationem procumbenti sit tibi accliuis decantatio, & exinde consurgenti, atque ad omnes vsus vitæ necessarios incedenti, fiat erecta & iugis oratio.

De perfectione orationis ad quam prædicta traditione conscenditur. Caput XI.

Istam mens indesinenter formulam teneat, donec vsu eius incessabili & iugi meditatione firmata, cunctarum cogitationum diuitias amplasque substantias abiiciat & refutet, atque ita per seculi huius paupertatem constricta, ad illam euangelicam beatitudinem quæ inter cæteras beatitudines primatum tenent, prona facilitate perueniat. Beati enim, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum Et ita quis per istiusmodi paupertatem egregius pauper existens, illud propheticum implebit eloquium: Pauper & inops laudabunt nomen domini. Et reuera quæ maior aut sanctior potest esse paupertas, quàm illius qui nihil se præsidij nihil virium habere cognoscens, de aliena largitate quotidianum poscit auxilium, & vitam suam atq; substantiam singulis quibusq; momentis diuina ope intelligens sustentari? Verum se mendicum domini non immeritò profitetur, suppliciter ad eum quotidie clamans: Ego autem mendicus & pauper sum, Deus adiuua

adiuua me. Et sic ad illam quoque multiformem scientiam Dei ipso illuminante conscendens, incipiet deinceps sublimioribus ac sacratioribus misteriis saginari, secundum illud quod dicitur per prophetam: Montes excelsi ceruis, petra refugium erinaciis. Quod satis propriè huic quē diximus sensui coaptatur, eo quòd quisquis in simplicitate atque innocentia perseuerans, nulli est noxius vel molestus, sed sua tantum simplicitate contentus solummodo se ab insidiantium præda desiderat contutari, velut erinacius spiritalis effectus iugi euāgelicæ illius petræ velamine protegatur, id est, memoria dominicę passionis, prædictiq; versiculi incessabili meditatione munitus, infestantis inimici declinet insidias. De his spiritalibus erinaciis & in Prouerbiis ita dicitur: Et erinacij gens inualida qui fecerunt in petris domos suas, Et reuera quid inualidius Christiano? quid infirmius monacho, cui non solum nulla iniuriarum vindicta suppeditat, sed ne leuis quidem tacitaque commotio saltem intrinsecus pullulare conceditur? Quisquis autem ex hoc proficiens statu, non solum innocentiæ simplicitatem possidet, sed etiam discretionis virtute munitus, virulentorum serpentium exterminator effectus est, habens contritum sathanam sub pedibus suis, & ad figuram rationabilis cerui mentis alacritate peruenit, pascetur in propheticis atque apostolicis montibus, id est, excellentissimis eorum ac sublimissimis sacramentis, quorum iugi pascua vegetatus, omnes quoque psalmorum affectus in se recipiens, ita incipiet decantare, vt eos non tanquam à propheta compositos, sed velut . se editos, quasi orationem propriam fundens, cordis compunctione depromat, vel certè ad suam personam æstimet eos fuisse directos, eorumq; sententias non tunc tantummodo per prophetam aut in propheta fuisse completas, sed in se quotidie geri implerique cognoscat Tunc enim scripturæ diuinæ nobis clarius perpatescunt, & quodammodo earum venæ medullæq; panduntur, quando experientia nostra earū non tantum percipit, sed etiam pręuenit notionem, sensúsque verborum non per expositionem nobis, sed per documenta reserantur. Eundem nanque recipientes cordis affectum quo quisque decantatus vel conscriptus est psalmus, velut authores eius facti, præcedemus magis intellectum ipsius quàm sequemur, id est, vt prius dictorum virtutem quàm notitiam colligentes, quid in nobis gestum sit vel

quotid

quotidianis geratur incursibus superueniente eorum meditatione quodammodo recordemur, & quid in nobis vel negligentia nostra perierit, vel diligentia conquisierit, vel prouidentia diuina contulerit, vel instigatiõe fraudauerit inimici, vel subtraxerit lubrica ac subtilis obliuio, vel intulerit humana fragilitas, seu improuida fefellerit ignoratio, decantantes reminiscam. Oẽs nanq; hos affectus ipsalmis inuenim⁹ expressos, vt ea quæ incurrerint velut in speculo purissimo peruidentes efficacius agnoscamus, & ita magistris affectibus eruditi, non vt audita, sed tanquam perfecta palpemus, nec tanquam memoriæ commendata, sed velut ipsi rerum naturæ insita, de interno cordis parturiamus affectu, vt eorum sensus non textu lectionis, sed experientia præcedente penetremus, atq; ita ad illam orationis incorruptionem mens nostra perueniat, ad quam in superioris tractatu quantum dominus donare dignatus est, ordo collationis ascendit, quæ non solum nullius imaginis ocupatur intuitu, sed etiam nulla vocis, nulla verborũ prosecutione distinguitur, ignita verò mentis intentione per ineffabilem cordis excessum inexplebili spiritus alacritate profertur, quamque mens extra omnes sensus ac visibiles effecta materias, gemitibus inenarrabilibus atq; suspiriis profundit ad Deum.

Interrogatio quemadmodum spiritales cogitationes immobiliter teneantur. Cap. XI.

GErmanus. Non solum nobis traditionem spiritalis huius quã poposcimus disciplinę, sed iqsam plane perfectionẽ satis apertè atq; dilucidè putamus expressam. Quid enim potest esse perfectius, quidve sublimus, quàm Dei memoriam tam compendiosa meditatione complecti, atq; vnius versiculi volutatione à cunctis visibilium terminis emigrare, & quodammodo affectus orationum cunctarũ breui sermone concludere? Et idcirco vnum quod superest adhuc nobis precamur exponi, quemadmodum hunc eundem versiculum quem nobis vice formulæ tradidisti, stabiliter retinere possimus, vt sicut per Dei gratiam sumus à secularium cogitationum ineptiis liberati, ita spiritales quasq; immobiliterente retmus, assequi valeamus.

De mutabilitate cogitationum. Cap. XIII.

CVm enim capitulum cuiuslibet psalmi mens nostra conceperit, insensibiliter eo subtracto, ad alterius scripturæ textum nesciens stupensq; deuoluitur. Dumq; illud in semet

in ſemetipſa cœperit volutare, necdum illo ad integrũ uentilato oborta alterius teſtimonij memoria, meditationem materiæ prioris excludit, de hac quoq; ad alterã ſubintrante alia meditatione transfertur, & ita animus ſemper de pſalmo rotatus ad pſalmum, de Euangelij textu ad Apoſtoli tranſiliens lectionem, de hac quoq; ad Prophetica deuolutus eloquia, & exinde ad quaſdam ſpiritales delatus hiſtorias, per omne ſcripturarum corpus inſtabilis vaguſque iactatur, nihil pro arbitrio ſuo præualens vel abiicere vel tenere, nec pleno quicquam iudicio & examinatione finire, palpator tantummodo ſpiritalium ſenſuum ac deguſtator, non generator nec poſſeſſor effectus: atq; ita mens mobilis ſemper ac vaga in tempore quoq; ſynaxeos velut ebria per diuerſa diſtrahitur, nullum officium competẽter exoluens. Verbi gratia: Cum orat Pſalmum, aut aliquã recolit lectionem, cum decantat aliud quid vel meditatur, quàm textus ipſius continet Pſalmi, cum lectionem recitat, faciendũ aliquid voluit factúmve reminiſcitur, atque in hunc modum nihil diſciplinatè nec opportunè recipiens vel emittens, velut fortuitis agi videtur incurſibus retinendi ea quibus delectatur, vel immorandi in eis non habens poteſtatem Neceſſarium ergo nobis eſt præ omnibus noſſe, quemadmodũ hæc ſpiritalia competenter explere poſsimus officia, vel certè hunc eundem verſiculum, quem nobis vice formulæ tradidiſti, immobiliter cuſtodire, vt omnium ſenſuum ortus ac finis non in ſua volubilitate fluctuent, ſed in noſtra ditione conſiſtant.

Reſponſio quemadmodum ſtabilitas cordis ſeu cogitationum poſſit acquiri. Cap. XIIII

ISaac. Licet pridem ſuper hac re diſputantibus nobis de orationis ſtatu, quantum reor, ſit ſufficienter expreſſum, tamen quia vobis hæc eadem poſcitis iterari, de confirmatione cordis breuiter intimabo Tria ſunt quæ vagam mentem ſtabilem faciunt, vigiliæ, meditatio, & oratio: Quarum aſsiduitas & iugis intentio conferunt animæ ſtabilem firmitatem Quæ tamen alias nullo modo poterit apprehendi niſi per operis non Philargyriæ, ſed ſacri cœnobij vſibus dedicati, infatigabilem iugitatem omnes omnino ſollicitudines & curæ vitæ præſentis prius fuerint abdicatæ, vt ita illud Apoſtolicum mandatum, ſine intermiſsione orate, poſsimus implere. Perparum nanque orat, quiſquis illo tantum tempore quo genua flectuntur orare conſueuit. Nunquam

verò

verò orat,quisquis etiam flexis genibus euagatione cordis qualicunque distrahitur. Et idcirco quales orãtes volumus inueniri,tales nos esse oportet ante tempus orandi.Necesse est enim mentem in tempore supplicationis suæ de statu præcedenti formari,illisq; eam cogitationibus orantem vel ad cœlestia sublimari, vel ad terrena demergi, quibus ante orationem fuerit immorata. Huc vsque abbas Isaac attonitis nobis secundam collationem de orationis qualitate digessit. Cuius doctrinam super illius prædicti versiculi meditatione,quam velut informationis loco ab incipientibus tradiderat retinendam, admirantes admodum, & excolere tenacissimè cupientes, vtpote quam compendiosam ac facilem credebamus, difficiliorem satis ad obseruandum experti sumus, quàm illud studium nostrum quo solebamus antea per omne scripturarum corpus absque vllius obseruantiæ vinculo varia passim meditatione discurrere. Constat igitur neminem prorsus ob imperitiam literarum à perfectione cordis excludi, nec rusticitatem obesse ad capescendam animæ puritatem, quæ compendiosissimè adiacet cunctis,si modo sanam & integram mentis intentionem iugi ad Deum versiculi huius meditatione seruauerint.

Collationis secundæ abbatis Isaac de oratione, finis.

PRÆFATIO CASSIANI IN septem alias collationes.

CVm virtutem perfectionis vestræ, qua velut magis quædam luminaria in hoc mundo admirabili claritate fulgetis, etiam multorum sanctorum, qui vestro erudiuntur exemplo, vix queant æmulari, tamen vos, ò sancti fratres, Honorate & Eucheri, tanta illorum sublimium virorum, à quibus prima Anachoreseos instituta suscepimus laude flammamini, vt vnus quidem vestrum ingenti fratrum cœnobio præsidens, congregationem suam quæ quotidiano sanctæ conuersationis vestræ docetur intuitu, illorum quoque patrum præceptis optet instituî: alter verò, vt etiam corporali eorundem ædificaretur aspectu, Aegyptum penetrare voluerit, vt hanc quasi frigoris Gallicani rigore torpentem prouinciam derelinquens, ad illas quas sol iustitiæ proximus respicit terras, maturis virtutum fructibus redundantes, velut turtur ca-

stissim

ſtiſsimus tranſuolaret, neceſſario hoc mihi virtus charitatis extorſit, vt vnius deſiderio, alterius etiam labori conſulens, tam abruptum ſcribendi periculũ non vitarem, dummodo & priori apud filios adderetur auctoritas, & ſecundo tam periculoſæ nauigationis neceſsitas demeret. Proinde quia fidei veſtræ atque feruori, nec illa inſtituta cœnobiorum, quæ duodecim libellis ad beatæ memoriæ epiſcopum Caſtorem, quo potuimus ſermone conſcripſimus, nec decem collationes in Scythiotica eremo commorantium Patrum, quas præcipientibus ſanctis Elladio & Leontio epiſcopis, vtcunque digeſsimus, ſatisfacere potuerunt, nunc etiam vt itineris noſtri ratio & ordo cognoſcatur, trium in alio eremo conſiſtentium, quos primos vidimus, patrum ſeptem collationes, pari cõſcriptas ſtylo, vobis credidi conſecrandas, quibus ea quæ de perfectione in præteritis opuſculis noſtris comprehenſa vel prætermiſſa ſunt, ſuppleantur Si verò ſanctam ſtudij veſtri ſitim etiam hæc ſatiare non quiuerint, ſeptem aliæ collationes quæ ad ſanctos qui in Stœchadibus conſiſtunt inſulis, emittendæ ſunt fratres, deſiderium, vt arbitror, veſtri ardoris explebunt.

COLLATIO PRIMA ABBATIS CHEREMONIS, DE PERFECTIONE. Cap. I.

CVm in cœnobio Syriæ conſiſtentes, poſt prima fidei rudimenta, ſuccedentibus aliquatenus incrementis, maiorem perfectionis deſiderare gratiam cœpiſſemus, ſtatuimus confeſtim Aegyptum petere, ac remotiſsima etiam Thebaydos eremo penetrata, ſanctorum plurimos, quorum gloriam fama per vniuerſa diffuderat, ſi non ęmulandi, ſaltem agnoſcendi ſtudio inuiſere. Igitur ad oppidum Aegypti, cui Thenneſus nomen eſt, emenſa nauigatione peruenimus. Cuius accolæ ita vel mari vel ſtagnis ſalſis vndiq; circumluuntur, vt ſolis, quia terra deeſt, negociationibus dediti, opes atque ſubſtantiam nauali commercio parent, ita vt ædificiis cum voluerint extruendis terra non ſuppetat, niſi de longinquo nauigiis apportetur.

De episcopo Archebio Cap. II.

VBi cum aduenientibus nobis, fauens deſideriis noſtris diuinitas, beatiſsimi atque præcipui viri Archebij epiſcopi præſtitit aduentum, qui raptus de Anachoretarum

cœtu,& episcopus Panephisi oppido datus, tanta districtione omni æuo suo propositũ solitudinis custodiuit, vt nihil de preteritę humilitatis tenore laxauerit, aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tanquã idoneũ se ad istud officium testabatur ascitum, sed velut indignum ab illa Anachoreseos disciplina quærebatur expulsum, eo quòd 37. annis in eadem commoratus, ad puritatẽ tantę professionis nequaquã peruenire potuisset. Hic igitur cum in supradicta Thenneso quo eum eligendi illic episcopi causa perduxerat, piè nos atq; humanissimè suscepisset, agnito desiderio nostro, quo sanctos patres etiam in vlteriorib. Aegypti partibus inquirere desiderabamus. Venite, inquit, & videte interim senes haud longè à nostro monasterio consistentes, quorum ita & antiquitas in corporibus iam curuatis, & sanctitas in ipso etiam fulget aspectu, vt vel sola contemplatio eorum magnam intuentibus possit conferre doctrinam, à quibus id quod ego amissum doleo, quodq; tradere iam perditum nequeo, non tam verbis quàm ipso sanctæ vitæ discatis exemplo. Credo autẽ inopiam meam hoc studio aliquatenus subleuandam, si inquirentibus vobis illam euangelicam margaritam quam ipse non habeo saltem prouidero, vbi eam commodius comparetis.

Descriptio eremi, in qua commorabantur Cheremon, Nesteros & Ioseph. Cap. III.

SVmpto itaque baculo & pera, vt illic cunctis viam ingredientib. monachis moris est, ad ciuitatem nos suam, id est Panephisim itineris dux ipse perduxit. Cuius terras imò etiam contiguæ regionis plurimam partem quondam opulentissimam, siquidem ex ea cuncta, vt fama est, in regios cibos subministrabantur, repentino terremotu excussum mare transgressis limitibus occupauit, atque ita collapsis fermè omnibus vicis, optimas olim terras falsis paludibus supertexit, vt illud quod in psalmo spiritualiter decantatur: Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea: Secundum literam de illa putent regione prædictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentiorib. tumulis collocata, fugatis habitatoribus eluuies illa velut insulas fecit, quæ desideratam secedentibus sanctis solitudinem præbent, in quibus tres senes, id est, Cheremon, Nesteros, & Ioseph, Anachoritæ antiquissimi consistebant.

De abbate Cheremone, & excusatione eius super postulata doctrina. Cap. IIII.

ITaque beatus Archebius primum nos perducere ad Cheremonem maluit, quia & monasterio eius propior, & duobus aliis prouectior esset ætate. Nam cum centenariũ vitæ annum spiritu tantum alacer excessisset, ita dorsum eius temporis fuerat vetustate atq; orationum iugitate curuatum, vt quasi in primæuam redactus infantiam, submissis ac protentis terratenus manibus progrederetur. Huius igitur & vultum mirabilem & incessum pariter intuentes, siquidem defectis mortificatisque iam omnibus membris, nequaquam censuram præteritæ districtionis amiserat. Cum sermonem atque doctrinam suppliciter posceremus, ac desiderium tantum spiritualium institutionum causam fuisse aduetus nostri protestaremur, grauiter ille suspirans: Quid vobis ait, possum conferre doctrinæ, cum imbecillitas senectutis vt rigorem pristinum relaxauit, ita loquendi quoque ademit fiduciam? Quemadmodum enim docere præsumã, quod ipse non facio, aut aliũ in eo instruam, quod me iam vel minus vel tepidius exercere cognosco? Ob quam rem nullum iuniorum mihi in hac vsque ætate cohabitare permisi, ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunquam enim erit efficax instituentis authoritas, nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis.

De responsione nostra contra excusationem eius. Cap. V.

AD hæc nos non mediocri confusione compuncti, ita respondimus Licet sufficere nobis ad omnem instructionem debeat, vel loci istius difficultas, vel ipsa etiam solitaria adhuc vita, quam iuuentus quoq; robusta vix posset tolerare, quæ nos etiam, te tacente, satis abundeque instruunt atq; compungunt, rogamus tamen vt taciturnitate paululum prætermissa, ea nobis potius dignanter infundas, per quæ hanc quàm videmus in te virtutem non tam imitatione complecti quàm admiratione possimus. Nam etiam si reuelatus tibi tepor noster impetrare id quod expetimus non meretur, debet hoc saltẽ labor tanti itineris obtinere, quo huc de Bethleemitici c · nobij rudimẽtis institutionis vestræ desiderio & profectus nostri amore properauimus.

Propositio abbatis Cheremonis, quòd tribus modis vitia vincantur. Cap. VI.

TVnc beatus Cheremon. Tria sunt, inquit, quæ faciunt homines à vitiis temperare, id est, aut metus gehennæ, siue

siue præsentium legum: aut spes atq; desiderium regni cœlorum, aut affectus boni ipsius amorq; virtutum. Nam timor ita mali contagium legitur execrari: Timor Domini odit malitiam. Spes etiam vitiorum omniũ excludit incursum. Nõ enim delinquent omnes qui sperant in eum. Amor quoq; ruinã non metuit peccatorum, quia charitas nunquam cadit. Et iterũ: Charitas operit multitudinem peccatorum. Et idcirco beatus Apostolus omẽ salutis summam in istarũ trium virtutũ consummatione concludens. Nunc, inquit, manẽt fides, spes, charitas: tria hæc. Fides nanq; est quę futuri iudicij ac suppliciorum metu vitiorum facit contagia declinari. Spes quæ mentẽ nostram de præsentibus auocans, vniuersas corporis voluptates cœlestium pręmiorum expectatione comtemnit. Charitas quæ nos ad amorem Christi & spiritualium virtutũ fructũ mentis ardore succendens, quicquid illis contrarium est, toto facit odio detestari. Quæ tria licet ad vnũ finem tendere videantur, prouocant enim nos à rebus illicitis abstinere, magnis tamen excellentiæ suæ gradibus ab inuicẽ disparantur. Duo nanque superiora propriè hominum sunt eorum qui ad profectum tendentes, nec dum affectũ concepere virtutum. Tertium specialiter Dei est & eorum qui in sese imaginem Dei ac similitudinem receperunt: Ille nanque solus ea quæ bona sunt nullo metu, nulla remunerationis gratia prouocante, sed solo bonitatis affectu operatur. Omnia enim, vt ait Salomon, operatus est Dominus propter semetipsum. Suæ nanque bonitatis obtentu, omnium bonorum copiam dignis indignisque largitur, quia nec fatigari iniuriis potest, nec iniquitatibus hominum passibiliter permoueri, semper scilicet manens perfecta bonitas immutabilisque natura.

Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendi, & quæ sit in ea stabilitas. Cap. VII.

SI quis igitur ad perfectionem tendit, de illo primo timoris gradu, quẽ propriè diximus esse seruilem, de quo dicitur: Cũ omnia feceritis, dicite, quia serui inutiles sumus. Ad altiorem spei tramitẽ gradu proficiente conscendet, qui iam non seruo, sed mercenario comparatur, quia mercedem retributionis expectat, & quasi de peccatorũ absolutione & pœnali timore securus, ac bonorum sibi operum conscius, licet placiti præmium videatur expetere, tamen ad affectum illum filij qui de paternæ indulgentiæ liberalitate confidẽs, omnia quæ patris sunt, sua esse nõ ambigit, peruenire

non potuit. Ad quem etiam ille prodigus, qui cum ſubſtantia patris etiam filij nomen amiſerat, aſpirare non audet, dicens: Iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenariis tuis. Poſt illas enim porcorum ſiliquas quarum ei ſacietas negabatur, id eſt, vitiorum ſordidos cibos, quia in ſemetipſum reuerſus, & ſalutari timore compunctus, immunditiam porcorum horrere iam cœperat, ac diræ famis ſupplicia formidabat, velut iam ſeruus effectus, etiam mercenarij ſtatum de mercede iam cogitās, concupiſcit ac dicit. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo? Reuertar ergo ad patrem meum, & dicam illi: Pater peccaui in cœlum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenariis tuis.

Quantū excellant qui per charitatis affectū declināt à vitijs. *Cap. 8.*

SEd ad iſtam humilis pœnitētiæ vocē in occurſum eius pater proſiliens, maiore quā miſſa fuerat pietate, ſuſcepit, eumq; non contentus minora concedere, vtroque gradu ſine dilatione tranſcurſo, priſtinæ filiorū reſtituit dignitati. Feſtinandum proinde nobis etiam eſt, vt ad tertium filiorū gradum, qui omnia quæ patris ſunt, ſua eſſe credunt, per indiſſolubilem charitatis gratiam conſcendentes, cœleſtis illius patris imaginem ac ſimilitudinē recipere mereamur, & ad imitationē veri illius filij proclamare poſsimus. Omnia quæ habet pater, mea ſunt. Quod etiam de nobis beatus Apoſtolus profitetur, dicēs: Omnia veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura, omnia veſtra ſunt. Ad quam ſimilitudinem etiam ſaluatoris præcepta nos prouocant: Eſtote, inquit, & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. In illis enim nonnunquam ſolet interrumpi bonitatis affectus, cum aliquo vel tepore vel lætitia vel oblectatione vigor animi relaxatus, aut metum ad præſens gehennæ aut deſiderium ſubtrahit futurorum. Et eſt quidem in illis gradus cuiuſdam perfectus imbuens nos, vt dum vel pœnarū metu vel præmiorum ſpe incipimus vitia declinare, ad charitatis gradum tranſire poſsimus, quia timor, inquit, non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non eſt perfectus in charitate. Nos ergo diligamus, quia Deus prior dilexit nos. Non ergo aliter ad illam veram perfectionem cōſcendere poterimus, niſi quemadmodum

dum nullius alterius nisi nostræ salutis gratia, prior nos ille dilexit, ita eum nos quoque nullius alterius rei nisi sui tantum amoris dilexerimus obtentu. Quamobrem nobis studendum est, vt de hoc timore ad spem, de spe ad charitatem Dei, vel ipsarum virtutum amorem, perfecto mentis conscendamus ardore, vt transmigrantes in affectum boni ipsius immobiliter, quantum humanæ posibile est naturæ quod bonum est retentemus.

Quod charitas non solum de seruis filios faciat, sed etiam imaginem Dei ac similitudinem conferat. Cap. IX.

MVltum nanque differt inter eum qui metu gehennæ vel spe retributionis futuræ vitiorum in se extinguit incendia, & eum qui diuinæ charitatis affectu ipsam malitiam & immunditiam perhorrescit, ac puritatis posidet bonum amore tantum & desiderio castitatis, nec iam remunerationem futuræ promissionis aspiciens, sed præsentis boni delectatus conscientia agit omnia, nec contemplatione pœnarum, sed delectatione virtutum. Hic nanque status nec submotis cunctorum hominum testimoniis abuti occasione peccati, nec occultis cogitationum violari oblectationibus potest, dum affectum virtutis ipsius medullitus retinens, quicquid illi contrarium est, non solum corde non recipit, verum etiam summo detestatur horrore. Aliud nanque est præsenti bono quempiam delectatum, odio habere vitiorum carnisue contagia, aliud futuræ remunerationis intuitu illicitas concupiscentias refrenare, aliudque est præsens metuere detrimentum, & aliud futurum formidare supplicium. Postremò multo maius est propter bonum ipsum à bono nolle discedere, quàm propter metum mali malis non præbere consensum. In illo enim voluntarium bonum est, in isto verò velut coactum & tanquam nolenti violenter exortum, vel metu supplicij vel cupiditate præmiorum. Nam qui timoris obtentu à vitiorum abstinet blandimentis, adempto timoris obstaculo, rursum ad illud quod diligit reuertetur, & ob id nec stabilitatem boni iugiter obtinebit, sed nec ab impugnatione quidem aliquando requiescet, quia nec firmam ac perpetuam pacem castimoniæ posidebit. Vbi est enim inquietudo bellorum, non possunt non etiam vulnerum interuenire discrimina. Necesse est enim quempiam in conflictu situm, quamuis bellatorum sit ac fortiter dimicans & lætalia aduersariis vulnera frequenter infligat, nonnunquam tamen hostili

mucrone perstringi Qui verò superata impugnatione vitiorum pacis iam securitate perfruitur & transiit in ipsius virtutis affectum, iugem statum illius boni cuius iam totus est, retentabit, quia damno intimæ castitatis nihil credit esse damnosius. Nec enim carius ac preciosius quicquam præsenti iudicat puritate, cui pœna grauis est, vel virtutum perniciosa transgressio, vel ipsius vitij virulenta cõtagio. Huic inquam nec reuerentia humanæ præsentiæ quicquam adiiciet honestatis, nec minuet solitudo, sed vbique secum semperque circumferens arbitram non solum actuum, sed etiã cogitationum suarum conscientiam, illi potissimum studere contendit, quem nec circumueniri, nec falli, nec subterfugere se posse cognoscit.

Quod perfectio charitatis sit pro inimicis orare, & quo indicio anima necdum purgata noscatur. Cap. X.

QVem statum si quis de adiutorio Dei non de studij sui labore præsumens, meruerit possidere, de conditione seruili, in qua timor est, & mercenaria spei cupiditate, in qua non tam bonitas largientis, quàm præmiũ retributionis expetitur, in adoptionẽ incipiet transire filiorũ, vbi iam non timor, non cupiditas, sed illa charitas, quæ nũqã cadit, iugiter perseuerat. De quo timore & charitate quosdã increpãs Dominus, quid cuiq; personæ conueniret, ostendit. Filius honorat patrem, & seruus Dominum suum timet. Et si pater ego sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Necesse est enim eum timere qui seruus est, quia seruus sciens voluntatẽ Domini sui, & non faciens, dignè vapulabit plagis multis. Per hanc itaq; charitatẽ quisquis ad imaginẽ Dei similitudinẽq; peruenerit, bono iam propter boni ipsius delectabitur volũtatem, ac similem quodammodo possidens patientiæ ac lenitatis affectum, nullis deinceps peccantium vitiis irascetur, sed veniam potius infirmitatibus eorum condolens atque compatiens implorabit, seque reminiscens tam diu similium passionum stimulis impugnatum, donec miseratione Domini saluaretur, nec suo erutum studio ab impugnatione carnali, sed Dei protectione saluatum, non iracundiam sed misericordiam errantibus intelliget impendendam, illum versiculum ad Deum cum omni cordis tranquillitate decantans: Tu dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo ho-

stiam laudis. Et nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitauerat in inferno anima mea. Et in hac mētis humilitate cōsistēs, poterit etiā euangelicū illud perfectionis explere mādatū: Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderūt vos, & orate pro persequētibus & calumniantibus vos, & ita ad illud præmium quod subiungitur merebitur peruenire, per quod non solum imaginem Dei & similitudinem præferamus, verum etiam filij Dei nuncupemur: vt sitis, inquit, filij patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quem affectum beatus Ioannes assecutum se esse cognoscens, ait: Vt fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. In quo enim infirma & fragilis humana natura esse sicut ille est, potest, nisi se in bonos & malos, iustos & iniustos ad imitationem Dei placida semper sui cordis extenderit charitate? Et vt bonum propter boni ipsius operetur affectum, perueniens ad illam veram adoptionem filiorum Dei, de qua idem beatus Apostolus ita pronunciat: Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ipsius in eo est, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Et iterum. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. Quod intelligendum est non de omni genere peccatorum, sed de capitalibus tantum criminibus dici. A quibus se quisquis extrahere atque emundare noluerit, pro illo in alio loco prædictus Apostolus ne orari quidē debere pronunciat. Qui scit, inquiens, fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis. Cæterum de illis quæ pronunciantur non esse ad mortē, à quibus etiam hi qui fideliter Christo deseruiunt, quantalibet semetipsos circumspectione custodiant immunes esse non possunt, ita dicitur: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et iterum: Si dixerimus quia non peccauimus, mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis. Impossibile namque est quemlibet sanctorū non in istis minutis quæ per sermonem, per cogitationem, per ignorantiam, per obliuionem, per necessitatem, per voluntatem, per obreptionē, admittuntur incurrere. Quæ licet ab illo peccato, quod ad mortem esse dicitur, aliena

ſint, culpa tamen ac reprehenſione carere non poſſunt. Cũ ergo quis hunc quem prædiximus bonitatis affectum & imitationem Dei fuerit aſſecutus, tunc viſceribus dominicæ longanimitatis indutus, pro perſecutoribus quoq; ſuis orabit ſimiliter, dicens: Pater ignoſce eis, non enim ſciunt quid faciunt. Cæterum euidens indicium eſt animę, needum vitiorum fæcibus eliquatæ, in criminibus alienis non affectu miſericordiæ condolere, ſed rigidam iudicantis tenere cenſuram. Nam quemadmodum perfectionem cordis poterit obtinere is qui non habet illud, quod Apoſtolus plenitudinẽ legis conſummare poſſe ſignauit? Alterutrum, inquiens, onera veſtra portate, & ſic implebitis legem Chriſti. Sed nec illam virtutem poſsidet charitatis, quæ non irritatur, non inflatur, non cogitat dolum, quæ omnia ſuffert, omnia ſuſtinet. Iuſtus enim miſeretur animas pecorum ſuorum, viſcera autem impiorum ſine miſericordia. Ideoq; iiſdem vitiis monachũ ſubiacere certiſsimum eſt, quę in alio inclementi atq; inhumana ſeueritate condemnat. Rex enim rigidus incurrit mala, & qui obturat aures ſuas ne audiat infirmum, & ipſe inuocabit, & nó erit qui exaudiat eum.

Interrogatio cur affectum timoris & ſpei dixerit imperfectum. Caput XI.

GErmanus. Potenter quidẽ atq; magnificè de perfecta Dei charitate diſſertum eſt, veruntamen illud nos permouet, quod cum eam tanta laude prætuleris, timorem Dei & ſpem retributionis æternæ imperfecta eſſe dixiſti, cum vtiq; multo aliud videatur de eis propheta ſenſiſſe, dicens: Timete dominum omnes ſancti eius, quia nihil deeſt timentibus eum. Et iterum in obſeruandis iuſtificationibus Dei, retributionis ſe contemplatione fateatur exercitatum. Inclinaui, inquiens, cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. Et Apoſtolus: Fide, inquit, Moſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias exiſtimans theſauris Aegyptiorum improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem. Quomodo ergo imperfecta eſſe credenda eſt, cum & beatus Dauid retributionis obtentu iuſtificationes domini ſe feciſſe glorietur, & legiſlator præmia futura proſpiciens, ſpreuiſſe adoptionem regiæ dignitatis, & afflictionem diriſsimam

mam Aegyptiorum thesauris prætulisse dicatur?

Responsio de diuersitate perfectionum. Cap. XII.

CHeremon. Pro statu atque mensura vniuscuiusque mẽtis scriptura diuina ad diuersos perfectionum gradus arbitrij nostri prouocat libertatem. Non enim poterat vniformis omnibus perfectionis corona proponi, quia nec omnium vna virtus aut voluntas aut feruor est, & idcirco ipsarum quodammodo perfectionum diuersos ordines diuersasq; mensuras sermo diuinus instituit, Quod ita esse euangelicarum quoque beatitudinum varietas euidenter ostendit. Licet enim beati dicantur quorum sunt regna cœlorum, & beati qui possidebunt terram, & beati qui consolationem recipient, & beati qui saturitate potientur, tamẽ multum credimus interesse inter habitationem regni cœlorum, & possessionem illius quæcunque est terræ, & inter perceptionem consolationis, & plenitudinem saturitatemque iustitiæ: multumque distare inter illos qui misericordiam consequentur, & illos qui gloriosissima visione Dei perfrui merebuntur. Alia enim gloria solis, & alia gloria lunę, & alia gloria stellarum. Stella enim à stella differt in gloria, ita & resurrectio mortuorum. Cum igitur iuxta hunc modum scriptura diuina timentes Deum laudet, & dicat: Beati omnes qui timent Dominum, & plenam per hoc illis beatitudinem repromittat, iterum tamen dicit. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet non est perfectus in charitate. Et rursus: cum seruire Deo gloriosum sit & dicatur: Seruite Domino in timore. Et: Magnum tibi est vocari seruum meum. Et: beatus seruus ille, quem cum venerit dominus suus, inuenerit sic facientem Tamen ad Apostolos dicitur: Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus suus. Vos autem dico amicos, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis, Et iterum: Vos amici mei estis si feceritis ea quæ præcipio vobis. Videtis ergo perfectionum gradus esse diuersos, & de excelsis ad excelsiora nos à domino prouocari, ita vt is qui in timore Dei beatus & perfectus extiterit, ambulans sicut scriptũ est, de virtute in virtutem, & de perfectione ad aliam perfectionem, id est, de timore ad spem mentis alacritate conscendens, ad beatiorem denuò statũ, quod est charitas, inuitetur. Et qui fuerit fidelis seruus ac prudens, ad amicitiæ sodalitatem &

adopt

adoptionem transeat filiorum. Secundum ergo hunc sensum nostra quoque est intelligenda sententia, non quo contemplationem perpetuæ illius pœnæ vel beatissimæ retributionis quæ repromittitur sanctis, nullius pronunciemus esse momenti, sed quia cum sint vtiles, & sectatores suos ad initia beatitudinis introducant, charitas rursum in qua plenior fiducia perpetuumque iam gaudium est, assumens eos de timore seruili & mercenaria spe, ad dilectionem Dei, & adoptionem transfert filiorum, & quodammodo perfectiores facit de perfectis. Multæ enim, ait Saluator, mansiones sunt apud patrem meum, Et licet omnia astra esse videantur in cœlo, inter claritatem tamen solis & lunæ atque luciferi, cæterarúmque stellarum multa distantia est Et idcirco beatus Apostolus non solùm timori ac spei sed etiam cunctis charismatibus quæ magna ac mirifica habentur, eam præferens supra modum, excellentiorem omnibus viam charitatis ostendit: Nam cum vellet, expleto omni catalogo spiritalium charismatum virtutum eius membra describere, ita præfatus est: Et adhuc supra modum excellentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominũ loquar & angelorũ, & si habuero prophetiã, & nouerim mysteria omnia, & omnẽ scientiã, & si habuero omnẽ fidem, ita vt montes transferã, & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Videtis ergo nihil preciosius, nihil perfectius, nihilque sublimius, & (vt ita dixerim) nihil charitate perennius inueniri. Siue enim prophetiæ euacuabuntur, siue cessabunt, siue scientia destruetur, charitas autem nunquam excidet, sine qua non solum illa præcellentissima charismatum genera, sed etiam martyrij ipsius gloria vacuatur.

De timore qui de charitatis magnitudine generatur. *Cap.* XIII.

QVisquis igitur in huius fuerit charitatis perfectione fundatus, necesse est vt ad illum sublimiorẽ charitatis timorem gradu excellentiore conscendat, quem non pœnarum terror nec cupido præmiorum, sed amoris generat magnitudo, quo vel filius indulgentissimũ patrem, vel fratrem frater, vel amicum amicus, vel coniugẽ coniunx solicito reueretur affectu, dum eis non verbera neq; conuitia, sed vel tenuem amoris formidat offensam, atque in omnibus non solum actibus, verumetiam verbis, attonita semper pietate distenditur, ne erga se quantulumcunque feruor

dilectionis illius intepescat. Cuius timoris magnificentiam Isaias vnus prophetarum eleganter expresſit: Diuitiæ, inquiens, salutis sapientia & scientia, timor Domini ipſe thesaurus eius. Non potuit timoris iſtius dignitatem ac meritum magis euidenter exprimere, quàm vt diuitias salutis nostræ, quæ in vera sapientia Dei scientiáque consistunt, diceret nisi à timore Domini non poſſe seruari. Ad hunc igitur metum non peccatores, sed sancti propheticis inuitantur eloquiis, dicente Psalmographo: Timete Dominum omnes sancti eius, quia nihil deest timentibus eum. Qui enim hoc timore Dominum metuit, perfectioni eius certum est nihil deeſſe. Nam de illo timore pœnali euidenter Ioannes apostolus dicit: Qui timet, non est perfectus in charitate, quia timor pœnã habet. Multa igitur distãtia est inter istum timorem cui nihil deest, qui sapientiæ scientiæq; thesaurus est, & illum imperfectum, qui principium sapientiæ nuncupatur, quiq; pœnam in sese continens, de perfectorum cordibus superueniente plenitudine charitatis extruditur. Timor enim non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Et reuera, si principium sapientiæ in timore consistit, quæ erit eius nisi in Christi charitate perfectio, quæ illum in sese perfectæ dilectionis cõtinens metum, non iam principium, sed thesaurus sapientiæ & scientiæ nuncupatur? Et idcirco duplex timoris est gradus, vnus incipientium, id est, eorũ qui adhuc sub iugo & terrore seruili sunt, de quo dicitur: Et seruus dominum suum timebit. Et in Euangelio: Iam non dico vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Et ideo seruus, inquit, non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Imbuit enim nos ab illo pœnali metu ad charitatis pleniſsimam libertatẽ, & amicorum filiorumq; Dei fiduciã transeamus. Deniq; beatus Apostolus qui seruilem illum timoris gradum, olim charitatis Dominicæ virtute transcẽderat, inferiora despiciens, maioribus se ditatum donis à Domino sic profitetur. Non enim, inquit, dedit nobis Deus spiritũ timoris, sed virtutis & dilectionis & sobrietatis. Eos etiam qui perfecta cœlestis illius patris dilectione flagrabãt, quosq; ex seruis filios adoptio diuina iam fecerat, hoc adhortatur eloquio: Non enim accepistis spiritũ seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. De hoc etiam metu cum illam septiformem spiritus sancti gratiã Propheta describeret, quem in homine illo Domini-

co

co ſecundum incarnationis diſpenſationem deſcendiſſe nõ dubium eſt, dixiſſetq́; Et requieſcet ſuper eum ſpiritus domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, nouiſsimè velut quiddam præcipuum intulit dicens: Et replebit eum ſpiritus timoris domini. In quo primitus illud diligentius eſt intuendum, qnod non dixerit, & requieſcet ſuper eum ſpiritus timoris domini, ſicut de illis prioribus dixerat, ſed replebit, inquit, eum ſpiritus timoris domini. Tanta enim vbertatis eius eſt magnitudo, vt quem ſemel ſua virtute poſſederit, non partem ſed totam eius occupet mentem. Nec immerito: Illi etenim quę nunquam excidet cohęrens charitati, non ſolum replet, ſed etiam perpetua & inſeparabili eum quem cœperit poſsidet iugitate nullis lætitiæ temporalis vel voluptatum oblectationibus imminutus. Quod nonnunquam illi qui foras mittatur timori euenire conſueuit: Hic eſt igitur perfectionis timor, quo homo ille dominicus, qui non ſolum redimere humanum genus, ſed etiam præbere venerat perfectionis formam atq; exempla virtutum, repletus fuiſſe narratur. Illum enim ſeruilem ſuppliciorũ timorem, verus Dei filius qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius, habere nõ potuit.

Interrogatio de conſummatione caſtitatis. Cap. XIIII.

GErmanus. Quia de perfectione charitatis ſermo digeſtus eſt, volumus etiam de caſtitatis fine aliqua liberius ſciſcitari. Non enim ambigimus illud pręcelſum faſtigium charitatis, per quam ſicut huc vſque diſſertum eſt, ad imaginem Dei ſimilitudinemq́ue conſcenditur, ſine caſtitatis perfectione ſubſiſtere omnino non poſſe, ſed vtrũ ita eius poſsit perpetuitas obtineri, vt nũquã libidinis titillatio integritatẽ noſtri cordis infeſtet, & ita valeamus ab hac paſsione carnali degentes in corpore regenerari, vt nunquã incentiuorũ æſtibus aduramur, volumus edoceri.

Dilatio expoſitionis poſtulatæ. Cap. XV.

CHeremon Summę quidem beatitudinis ac ſingularis eſt meriti, ita iſtum per quem domino cohęremus affectum, vel diſcere iugiter vel docere, vel meditatio eius ſecundum pſalmographi ſententiam, omnes vitæ noſtræ dies nocteſq́; conſumat, & mentem noſtram inſatiabiliter eſurientẽ ſitientemq; iuſtitiam cœleſtis huius cibi perpetua ruminatione ſuſtentet. Sed conſulendũ eſt etiam iumento corporis noſtri ſecundum benigniſsimam ſaluatoris noſtri

prouid

prouidentiam, ne deficiat in via. Spiritus enim promptus, caro autem infirma, quæ etiam nunc vel exigui cibi perceptione curanda est, vt post refectionẽ eius etiã ad ea quę desideratis diligẽtius indagãda, mẽtis quoq; addatur intẽtio.

Collationis primæ abbatis Cheremonis de perfectione finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS CHEREMONIS DE CASTITATE.

Caput I.

REfectione transacta, quę doctrinę cibum desiderantibus nobis onerosa magis visa est quàm iocunda, cum illico nos promissi sermonis debitum senex expectare sensisset, grata est, inquit, mihi non solum attonita ad discendum vestræ mentis intentio, sed etiam disciplina propositæ quæstionis. Rationabilis enim reuera interrogationis à vobis ordo seruatus est. Necesse est enim vt tam excelsæ plenitudinẽ charitatis immensa illa perfectæ atq; perpetuę castimonię pręmia consequẽtur, parq; sit gaudium in tanta parilitate palmarũ. Tanta enim sibi societate fœderantur, vt vna absq; altera nequeat possideri. Hoc igitur propsitio vestra complexa est, vt vtrum ignis ille concupiscentiæ, cuius hæc caro velut insitũ sentit ardorem, ad plenũ possit extingui, disputatione simili panderemus. De quo primũ quid beatus Apostolus senserit, diligentius inquiramus: Mortificate, inquit, mẽbra vestra quæ sunt super terrã. Prius ergo quã cætera perscrutemur, quæ ista sint mẽbra quæ mortificari pręceperit, indagemus. Neque enim beatus Apostolus ad abscisionem manuum, aut pedum, aut genitalium immiti nos pręceptione compellit, sed corpus peccati quod vtique constat ex membris, quantotius destrui zelo perfectè desiderat sanctitatis, de quo corpore alibi: vt destruatur, inquit, corpus peccati. Et quæ sit eius destructio consequenter exponit, vt iam, inquit, non seruiamus peccato. A quo etiam se liberari cum eiulatu postulat, dicens: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

De corpore peccati & membris eius. Cap. II.

HOc itaq; peccati corpus multis vitiorum mẽbris probatur extructũ, & ad eius attinere portionẽ quicquid vel

vel facto vel dicto vel cogitatione peccatur, cuius membra rectissimè super terrā esse dicuntur Non enim possunt hi qui eorum vtuntur ministerio veridice profiteri, nostra autem conuersatio in cœlis est. Huius igitur corporis in hoc loco Apostolus membra describens. Mortificate, inquit, membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immundiciam, libidinem, concupiscentiam malā, & auaritiā quæ est simulachrorum seruitus. Primo itaq; loco fornicationem credidit inferendam, quę carnali commixtione perficitur. Secundum etiam membrum immunditiam nuncupauit, quæ nonnunquam absque vllo mulieris tactu vel dormientibus vel vigilantibus per incuriam incircunspectę mentis obrepit, & ideo notatur ac prohibetur in lege, quę immundos quósque non solum sacrarum carnium participatione priuauit, verum etiam ne contactu suo sancta polluerent, à castrorum iussit congregatione secerni, dicens: Anima quæcunq; comederit de carnibus sacrificij salutaris (quod est domini) in qua est immunditia, peribit coram domino, & quicquid tetigerit immundus, immundum erit In Deuteronomio quoq;. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus est somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperam, lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. Deinde tertium peccati membrum libidinem ponit, quæ in recessibus coalescens animæ accidere quippiam etiam sine corporis passione potest. Libidinem enim ab eo quod libeat dictam esse non dubium est. Post hęc de maioribus peccatis ad minora descendens, quartum intulit membrum, Concupiscentiam malam, quę non solum ad prędictam impudicitiæ passionem, verum etiam ad omnes noxias cupiditates generaliter referri potest, quæ corruptę tantummodo voluptatis est ægritudo De qua dominus in euāgelio: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Multo enim maius est etiam tunc mentis lubricæ desiderium continere, cum ei illecebrosi aspectus offertur occasio. Quibus manifestissime comprobatur, ad perfectionem puritatis castimoniam continentię corporalis solam non posse sufficere, nisi ei etiam mentis addatur integritas. Post quæ omnia nouissimum illius corporis membrum, & auaritiam, inquit, procuidubio ostendens non solū ab appetitu rerū alienarū animū continendū, verùm etiam propria magnanimiter contemnenda. Hoc enim & in act

in actibus Apostolorũ fecisse legitur credentium multitudo, de qua dicitur: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebant aliquid suum esse dicebant, sed erant illis omnia communia: Quotquot enim possessores agrorum aut domorũ erant, vendentes afferebant precia eorum quę vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuiq; opus erat. Et ne ad paucos pertinere videretur ista perfectio, auaritiam simulachrorum seruitutem esse testatus est: Nec immeritò: Quisquis enim non communicat necessitatibus egenorum, & pecunię suæ, quam infideli tenacitate conseruat, Christi præcepta postponit, idololatrię crimen incurrit, amorem scilicet materiæ mundialis diuinæ præferens charitati.

De mortificatione fornicationis & immunditiæ. Cap. III.

SI ergo multos ita pro Christo suas videmus abiecisse substantias, vt non solum possessionem pecuniarum, verumetiam desiderium de cordibus eorum imperpetuum probemus abscisum, consequens est vt eodem modo etiam fornicationis ardorem extingui posse credamus. Neq; enim rem impossibilem Apostolus cum possibili coniunxisset, sed vtraque sciens esse possibilia, pari modò mortificanda decreuit. Et in tantum beatus Apostolus fornicationem siue immunditiam de nostris membris extirpari posse confidit, vt non solum mortificari ea, sed ne nominari quidem in nobis debere pronuntiet. Fornicatio, inquiens, & omnis immunditia aut auaritia nec nominetur in vobis, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet Quæ etiam pari modo perniciosa esse, & æquali nos à regno Dei exclusione depellere, edocet dicens: Illud autem scitote, quoniam omnis fornicator, aut immundus, aut auarus quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Et iterum: Nolite errare, neque fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorum concubitores, neque fures, neq; auari, neque ebriosi, neq; maledici, neq; rapaces regnum Dei possidebunt: Dubium proinde esse non debet, fornicationis & immunditiæ de membris nostris aboleri posse contagium, quandoquidem non aliter ea quàm auaritiam, stultiloquiũ, scurrilitatẽ, ebrietatẽ, ac furta, quorũ facilis amputatio est, mandauerit abscidenda.

Quod

Quòd ad obtinendam castimoniæ puritatem non sufficit humani laboris intentio. Cap. IIII.

CErtos tamen esse nos cõuenit, quòd licet omnem continentiæ districtionem, famem scilicet ac sitim, vigilias quoque & operis iugitatem, atq; incessabile subeamus studium lectionis perpetuam tamen castimoniæ puritatem horum laborum merito contingere nequeamus, nisi in his iugiter desudantes experientiæ magisterio doceamur incorruptionem eius diuinæ gratiæ largitate concedi. Ob hoc sanè solummodo se vnusquisque infatigabiliter in his exercitiis perdurare debere cognoscat, vt per illorum afflictionem misericordiam Domini consecutus, de impugnatione carnis, ac dominatione præpotentium vitiorum diuino mereatur munere liberari, non quo adepturum se per illa confidat istam quam cupit corporis castitatem. Tanto autem erga acquisitionem castimoniæ desiderio atque amore inflammemur, quanto quis pecuniarum cupidissimus appetitor, vel qui summa honorum ambitione distenditur, vel qui intolerabili pulchræ mulieris amore raptatur, desiderium suum impatientissimo ardore optat expleri, & ita fiet, vt dum pro integritatis perpetuitate insatiabili cupiditate succẽdimur, desiderabilis despiciatur cibus, necessarius horreat potus, somnus ipse naturæ debitus respuatur, vel certe vt deceptor fraudulentissimus puritatis & æmulus atq; contrarius castitati, attonita atque suspecta mente capiatur, & ita vnusquisque quotidie integritatis suæ matutinus explorator effectus, de collata sibi purificatione cõgaudeat, eamq; se non suo studio nec vigilãtià, sed protectione Domini sentiat consecutum, ac tamdiu illius perseuerantiam suo corpori intelligat cohæsuram, quandiu eam Dominus sua fuerit miseratione largitus. Qui enim hanc stabiliter obtinet fidem, nequaquam superbum sapiens de sua virtute confidet, neque seductus longis obscœni liquoris induciis, blandissima securitate soluetur, sciens impurissimæ colluuionis aspergine protinus maculandum, si vel paululum quid ab eo profectio diuina discesserit, ac proinde pro perpetuitate eius cum omni contritione & humilitate cordis: indefessis est orationibus excubandum.

De vtilitate impugnationis quæ nobis de incentiuorum æstibus generatur. Cap. V.

VVltis autem capere per huius rei quam dicimus veritatem euidens argumentum, per quod & hæc quæ dicta

dicta sunt approbetis,& istam corporis pugnam quæ inimica vobis putatur ac noxia vtiliter membris nostris insertam esse doceamini? Considerate quæso illos qui corpore sunt spadones, quæ præcipuè causa in virtutibus appetendis desides reddat ac tepidos. Nonne quia corrumpendæ castitatis credunt se periculum non habere? Quod tamen nemo ita proposuisse me credat, vt neminem eorum penitus inueniri posse confirmem, perfecta abrenunciatione flagrantem, sed quia naturam quodammodo suam vincant, si qui fortè eorum ad propositam perfectionis palmam summa animi districtione contendunt, cuius ardor ac desiderium eum quem semel accēderit, famem, sitim, vigilias, nuditatem, cunctosq; labores corporis, non solū patienter verum etiam libenter sustinere compellit. Vir enim in doloribus laborat sibi, & vim facit perditioni suæ Et iterum: Animæ aūt egenti etiam amara dulcia videntur. Aīas nanq; nō poterunt desideria præsentium rerum vel reprimi vel auelli, nisi pro istis affectibus noxiis quos cupimus amputari, alij salutares fuerint intromissi. Nullatenus enim valet viuacitas mentis, absque alicuius desiderij vel timoris: gaudij vel meroris affectione subsistere, nisi hæc eadem in bonam partem fuerint immutata. Et idcirco si carnales concupiscentias de cordibus nostris desideramus extrudere, spiritales in earum locis plantemus protinus voluntates, vt his animus noster semper innexus & habeat quibus iugiter immoretur, & illecebras præsentium ac temporalium respuat gaudiorum. Cumq; in hunc statum mens nostra quotidianis exercitiis erudita profecerit, tunc versiculi illius affectum experientia docente concipiet, quem omnes quidem solita psallendi modulatione concinimus, virtutem verò eius non nisi pauci expertique percipiunt. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Ille etenim solus vim atque intellectum huius carminis efficaciter assequitur, qui perueniens ad istam de qua loquimur corporis atque animæ puritatem, intelligit se cunctis momentis ne rursus ab eadem deuoluatur à Domino conseruari, dextrasque suas, id est, operationes sanctas ab eodem iugiter cōmuniri. Dominus enim sanctis suis non à sinistris (quia nihil habet sinistrum vir sanctus) sed à dextris semper assistit, à peccatoribus verò & impiis non videtur, quia non habent illas dexteras quibus Dominus consueuit assistere, nec possunt dicere

cum Propheta. Oculi mei semper ad Dominũ, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Quod nullus poterit veridice profiteri, nisi qui vniuersa quæ in hoc mundo sunt aũt noxia aut superflua aut certè inferiora summis virtutibus iudicans, omnem intuitum suum, omne studium, omnem curam erga cultum sui cordis & castimoniæ defixerit puritatem, atque ita mens istis exercitiis elimata, & profectibus expoliata, ad perfectam corporis atque animæ perueniet sanctitatem.

Quod patientia ardorem fornicationis extinguat. Cap. VI.

QVantum enim quis in lenitate ac patientia cordis, tantum in corporis puritate proficiet, quãtoq; longius iracũdiæ propulerit passionem tãto castitatẽ tenacius obtinebit. Non enim æstus corporis declinabit, nisi qui animi motus ante compresserit. Quod apertissimè saluatoris nostri ore laudata beatitudo declarat: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Non ergo aliter nostram possidebimus terram, id est, non aliâs ditioni nostræ rebellis huius corporis terra subdetur, nisi mẽs nostra prius fuerit patientiæ lenitate fundata, nec poterit quis aduersus carnem suam insurgentia libidinis bella cõprimere, nisi prius armis mansuetudinis instruatur. Mansueti enim possidebunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam. Hanc inquam terram quemadmodum obtinere possimus, idem Propheta in consequentibus Psalmi ipsius edocet: Expecta Dominum & custodi viam eius, & exaltabit te, & hæreditate capias terram Constat ergo ad possessionem terræ istius firmiter obtinendam neminem posse conscendere, nisi illos tantum qui per immobilem patientiæ lenitatem vias Domini duras ac præcepta seruantes, de cœno carnalium passionum extrahente eodem fuerint exaltati. Mansueti ergo possidebunt terram, & non solũ possidebunt eam, sed etiam delectabuntur in multitudine pacis, qua nemo in cuius carne adhuc bella concupiscentiæ suscitantur stabiliter perfruetur Necesse est enim infestari eum dirissimis dæmonum prœliis, & ignitis luxuriæ iaculis sauciatum, à terræ suæ possessione deuolui, donec Dominus auferat bella vsque ad fines terræ eius, arcum conterat & confringat arma, & scuta comburat igni, illo scilicet quem venit Dominus mittere super terram, & arcus etiam & arma confrigat, quibus aduersus eum nequitiæ spiritales diebus ac noctibus dimicantes, ignitis configebant cor eius iaculis passionum.

num. Et ita cum eum Dominus coërcens bella ab omnibus in centiuorum æstibus liberarit, ad illum puritatis perueniet statum, vt deposita confusione qua semetipsum, id est, carnem suam dum impugnaretur horrebat, incipiat ea velut purissimo tabernaculo delectari. Non enim accedent ad eum mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo eius, ad illud scilicet Propheticum patientiæ virtute perueniens, vt mansuetudinis merito non modo suam hæreditet terram, verumet am delectetur in multitudine pacis. Vbi autem adhuc superest solicitudo certaminis, pacis esse non potest multitudo. Non enim ait, delectabuntur in pace, sed in multitudine pacis. Per quod euidenter ostenditur, ita efficacissimam medicinam cordis esse patientiam, secundum illud Salomonis: Mansuetus vir cordis est medicus, vt non solum iræ, tristitiæ, accediæ, cœnodoxiæ, superbiæ, verum etiam libidinis omniumque pariter extipet fomitem vitiorum. In longanimitate enim (vt ait Salomon) prosperitas regibus. Nam qui mitis semper atque tranquillus est, nec iracundiæ perturbatione succenditur nec accediæ atque tristitiæ angore consumitur, nec cœnodoxiæ vanitate distenditur, nec superbiæ tumore sustollitur. Pax enim multa diligentibus nomen Domini, & non est illis scandalum. Et ideo non immerito pronunciatur melior patiens fortè, & qui continet iram, capiente vrbem. Hanc igitur pacem donec firmam atque perpetuam obtinere mereamur, multis necesse est nos impugnationibus attemptari. Frequenterque nobis est versiculus iste cum gemitu lachrymisque repetendus. Miser factus sum & afflictus sum vsquequaque, tota die constristatus ingrediebar, quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea, à facie iræ tuæ non est pax ossibus meis à facie insipientiæ meæ. Tunc enim competenter hæc & in veritate deflebimus, quando post longã puritatem corporis nostri sperantes iam carnalia nos omnimodis euasisse contagia, stimulos carnis ob elationem cordis aduersum nos rursum sentimus insurgere, vel certè ad fallaciam somniorum impuritas nos pristinæ colluuionis aspergit. Cum ergo ceperit quis diuturna cordis & corporis puritate gaudere, necesse est vt dum se credit vlterius iam non posse ab illa sinceritate deuolui, intra semetipsum quodammodo glorietur & dicat: Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Sed cum vtiliter à Domi-

no ſubrelictus illum puritatis ſtatum in quo ſibimet confidebat ſenſerit perturbari, ſeſeque in illo ſpiritali viderit titubare ſucceſſu, recurrat protinus ad illius integritatis authorem, & agnoſcens infirmitatem ſuam, confiteatur & dicat: Domine non in mea, ſed in tua voluntate præſtitiſti decori meo virtutem. Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Illud quoque beati Iob: Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut mundiſsimæ manus meæ, tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea. Quod tamen is qui ſuo vitio ſe in ſordibus tingit, non poteſt dicere ſuo creatori: Donec ergo ad perfectum puritatis ſtatum perueniat, neceſſe eſt eum inæqualitatibus iſtis frequentius erudiri, quoaduſque per Dei gratiam confirmatus in illa quam appetit puritate efficaciter dicere mereatur: Expectans expectaui Dominum, & reſpexit me, & exaudiuit præcem meam, & eduxit me de lacu miſeriæ & de luto fæcis, & ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos.

De differentiis & gradibus caſtitatis Cap. VII.

MVlti ſunt enim caſtimoniæ gradus, quibus ad illam inuiolabilem conſcenditur puritatem, quos licet nec perſpicere nec enunciare vt dignum eſt virtus noſtra ſufficiat, tamen quia ſeries narrationis expoſcit, ſecundum mediocritatem experientiæ noſtræ vtcunque proferre temptabimus, reſeruantes perfectiora perfectis, nec præiudicantes his qui feruentiore ſtudio puriorem caſtimoniam poſsidentes, quanto maioris induſtriæ ſunt tanto etiam perſpicaciæ vigore præcellunt. Proinde ſex gradibus licet multa à ſe inuicem ſublimitate diſtantibus, faſtigia caſtitatis præcelſa diſtinguam, ita vt media quædam quæ tamen multa ſunt prætermittam, quorum ſubtilitas ita humanos ſubterfugit ſenſus, vt eam nec mens inſpicere neque proloqui lingua præualeat, quibus ſenſim caſtitatis ipſius perfectio quotidianis profectibus adoleſcit. Secundum ſimilitudinem nanque corporum terrenorum quæ ſingulis diebus inſenſibiliter ſui capiunt incrementa, & ita dum neſciunt ad perfectum habitum prouehuntur, animæ quoque robur & maturitas caſtitatis acquiritur. Primus itaque pudicitiæ gradus eſt, ne vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus, ne mens illius voluptariis cogitationibus immoretur. Tertius, ne fœmineo nec tenuiter ad concupiſcentiam moueatur aſpectu. Quartus, ne vigilans vel ſimplicem carnis

perfe

perferat motum. Quintus, ne cum memoriam generationis humanæ, vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingesserit, subtilissimus mentem voluptariæ actionis perstringat assensus, sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessario contributum, tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu, nihilque amplius de eius recordatione concipiat, quam si operationem laterum vel cuiuslibet alterius officinæ mente pertractet. Sextus, castimoniæ gradus est, ne ille crebrosis fantasmatibus fœminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus, concupiscentiæ tamen adhuc medullitus latitantis indicium est. Quam tamen illusionem diuersis modis constat accidere. Nam secũdum illum vsum quem vigilans exercere vel cogitare consueuerat, etiam dormiens vnusquisque temptatur. Aliter enim falluntur hi qui carnalem copulam norunt. Aliter qui fœmineæ sunt commixtionis expertes. Hi enim sicut simplicioribus ac purioribus somniis inquietari solent, ita etiam faciliore diligentia ac minore possunt labore purgari. Illi autem sordidioribus magisq; expressis fantasmatibus illuduntur, donec paulatim secundum mensuram castitatis, ad quam vnusquisque contendit, in odium illius rei quã voluptariam ante sentiebat, mẽs etiam somno sopita vertatur, illudq; ei quod fortibus pro summo laborum stipendio repromittitur per prophetã concedatur à Domino, & arcum, & gladium, & bellum conteram de terra vestra. & dormire vos faciam fiducialiter, & ita demum quis ad illã beati sereni paucorumq; similium virorum perueniet puritatem. Quam idcirco à prædictis sex castimoniæ gradibus sequestraui, quia non solũ possideri sed etiam credi non nisi à rarissimis potest. Et quia id quod illi specialiter diuini muneris largitate collatum est, proponi ad generalis præcepti non potest formam, scilicet vt eo vsque mens nostra castitatis ipsius puritate formetur, vt etiã ipso naturali motu carnis emortuo, illum obscœnum liquorem nõ perferat. Opinionem sanè quorundam quam super hac carnis colluuione definiunt, silere non debeo, qui dicunt non idcirco eam dormientibus euenire, eo quod eam producat fallacia somniorum, sed potius quia redundantia humoris illius aliquas in ęgrotanti corde fingat illecebras. Denique aiunt quod illo tempore quo non inquietat illa concretio, quemadmodum fluxus eius ita etiam illusio conquiescat

Quod de natura castitatis & effectu eius inexperti tractare non possint. Cap. VIII.

SEd hæc ſuſcipere & probare vtrum poſsibilia an impoſſibilia ſint, certo examine de finire poterit nemo, niſi per experientiam longam & puritatem cordis ad confinia carnis ac ſpiritus verbo Domini dirigente peruenerit. De quo beatus Apoſtolus: Viuus eſt, inquit, ſermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Et ita inter illorum quodammodo terminos collocatus, quid humanæ conditioni neceſſarium ſit atque ineuitabiliter attributum, quidúe conſuetudine vitioſa & incuria iuuentutis inuectum, velut inſpector & arbiter iuſta trutinatione diſcernet, ac ſuper eorum effectu atque natura non falſis vulgi opinionibus abducetur, nec præiudicatis inexpertorum diffinitionibus acquieſcet, ſed puritatis modum certa experientiæ ſuæ libra & iuſta examinatione perpendens, nequaquam illorum decipietur errore, qui negligentiæ ſuæ vitio crebrioribus quàm natura compellit egeſtionibus ſordidati, de naturali conditione cauſantur. Cunque eos conſtet inferre potius vim naturæ, & extorquere ab ea pollutionem quam ipſa non ingerit, intemperantiam ſuam ad neceſsitatem carnis imò ad eius referunt creatorem, proprias culpas ad naturæ infamiam transferentes De quibus in Prouerbiis eleganter exprimitur. Inſipientia viri corrumpit vias ſuas, Deum autem cauſatur in corde ſuo. Poſtremo ſi quis huic aſſertioni noſtræ fidem derogare voluerit, quæſo vt nō ante præiudicata nobiſcum opinione diſceptet, quam diſciplinæ huius ſuſcipiat inſtituta. Cunque hæc perpaucis menſibus illa qua traditur moderatione ſeruauerit, profecto hæc diximus verò poterit probare iudicio. Cæterum fruſtra de cuiuſlibet artis ac diſciplinæ fine contendit, quiſque non prius omnia quæ ad conſummationem eius pertinent, ſummo fuerit ſtudio ac virtute ſectatus, velut ſi, verbi gratia, ſimilitudinem mellis ex tritico, aut rurſum ex eo ſicut etiam ex raphani liniq; ſeminibus leniſſimi olei liquorem produci poſſe confirmē. Si quis horum penitus ignarus aſsiſtat, nonne contra rerum naturam hoc eſſe conclamans, me velut apertiſsimi authorem mendacij deridebit? Cui ſi ego teſtes innumeros qui hæc ſe & vidiſſe & guſtaſſe & feciſſe teſtentur exhibeam, rationem inſuper atque

atque ordinem quo ille species, vel in olei pinguedinem, vel in mellis dulcedinem tranformentur edilleram; ille autem in stultissimæ persuasionis obstinatione persistens, neget ab illis seminibus quicquã vel dulcedinis vel vnguedinis posse produci. Nonne magis notanda est irrationabilis eius peruicaxq; contentio, quàm sermonis mei veritas irridenda, quæ multorum ac fidelium testium grauitate, & euidentibus documentis, & quod his amplius est experientiæ probatione fulcitur? Et ideo quisquis ad illum puritatis statum iugi cordis intẽtione peruenerit, vt iam mente ab huius passionis titillatione penitus absoluta, per soporẽ caro eius velut redundantiam superflui humoris expellat, conditionem modumque naturæ certissimè deprehendit, & ita cum expergefactus inuenerit carnem suam post longa tẽpora se inscio atque ignorante pollutam, tum demum de naturali necessitate causetur, ad illum sine dubio perueniens statum, vt talis inueniatur in nocte qualis in die, talis in lecto, qualis in oratione, talis solus qualis turbis hominũ circumseptus. Postremo vt nunquam se talem secretus aspiciat, qualis videri ab hominibus erubescit, nec in eo tale aliquid ineuitabilis ille oculus deprehendat, quod ab humanis aspectibus velit esse celatum, & ita cum cœperit suauissimo lumine castitatis iugiter delectari, dicere poterit cum Propheta: Et nox illuminatio mea in delitiis meis, quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius ita & lumen eius. Deniq; hoc ipsum, quia supra conditionem naturæ videtur humanæ, qualiter obtinuerit idẽ Propheta subiungit dicens: Quia tu possedisti renes meos, id est, non industria mea neque virtute hanc promerui puritatem, sed quia tu mortificasti insitum renibus meis libidinosæ voluntatis ardorem.

Interrogatio an corporis motum etiam dormientes poßimus euadere. Cap. IX.

GErmanus. Perpetuam quidem corporis puritatem ex parte aliqua experti sumus, à vigilantibus posse per Dei gratiam possideri, & commotionem carnis districtionis rigore atque iudicio resistente, vigilantibus posse non contingere non negamus. Vtrum autem & dormientes hac inquietudine carere possimus, volumus edoceri. Duabus nanque de causis possibile hoc esse non credimus, quas licet absque verecundia nequeamus effari, tamen quoniam hoc medicinæ ipsius necessitas cogit, quæsumus vt cum

venia tui si qua forte inuerecundius fuerint denudata suscipias Primum ergo est quod per somni quietem mentis vigore laxato, obseruari nequaquam illius valeat commotionis obreptio Secundo, quod etiam vrinæ collectio cum vesicæ capacitatem, quiescentibus nobis, indesinenti confluxu, interni humoris oppleuerit, excitet membra marcescentia, quod etiam paruulis vel spadonibus eadem nihilominus lege contingit. Vnde fit vt si non oblectatio libidinis vulnerat mentis assensum, confusione tamen eam humiliet turpitudo membrorum.

Responsio quod per somnum accidens carnis commotio non officiat castitati Cap. X.

CHeremon. Apparet vos necdum veræ castitatis agnouisse virtutem, quandoquidem districtionis auxilio eam à vigilantibus tantum creditis retentari Et inde est quod putatis à dormientibus quasi rigore animi resoluto, integritatem non posse seruari: Porro castitatis non, vt arbitramini, districtionis præsidio, sed amore sui & propriæ puritatis delectatione subsistit. Nō enim castitas sed continentia dicitur, vbi adhuc ei aliqua resistit aduersitas voluptatis: Videtis ergo his qui castitatis affectum per Dei gratiam medullitus receperunt, districtionis cessationem cum dormiunt non obesse, quæ si infida etiam vigilantibus ratio ne certissima comprobatur Quicquid enim cum labore comprimitur, temporales dimicanti præstat inducias, non tamen perpetuam securitatis quietem tribuit post laborem. Quicquid autem profunda fuerit virtute deuictum, absq; vlla inquietudinis suspitione compositum, iugem pacis victori conferet firmitatem. Quamobrem donec pulsari nos carnis commotione sentimus, nouerimus nos ad castitatis necdū perueniſſe fastigia, sed adhuc sub infirmitate continentiæ constitutos prelijs fatigari, in quibus necesse est dubios semper esse euentus. Quod autem ineuitabilem esse commotionē carnis hoc astruere voluistis indicio, quod ea nec ipsi quidem eunuchi carere demptis genitalibus possunt. sciendum est non eis carnales æstus nec affectum libidinis sed solam satiuæ generationis deesse virtutem. Vnde manifestum est, ne illos quidem si ad hanc ad quam nos nitimur castitatem cupiunt peruenire, ab humilitate & contritione cordis vel continentiæ districtione debemus laxari, licet nequaquam sit discredendum, minore ab eis castimoniam posse labore ac studio comprehendi.

Quòd

Quòd multum intersit inter castitatem & continentiam Cap. XI.

Quamobrem perfectio castitatis, à laboriosis continentiæ rudimentis perpetua tranquillitate discernitur. Hæc est enim verè consummatio castitatis, quę nō impugnans carnalis concupiscentiæ motus sed toto horrore detestans, iugem atq; inuiolabilem sui retinet puritatem, nec potest aliud quid esse quàm sanctitas: Hoc autem fiet, quando iam desinens caro aduersus spiritum concupiscere, desideriis eius virtutiq; consenserint, cœperintq; sibi inuicem pace firmissima fœderari, & secundum psalmigraphi sententiam habitarint fratres in vnum, illam repromissam domino beatitudinem possidentes, de qua ait: Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quā cunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Quisquis ergo intellectualis illius Iacob, id est, supplantatoris transcenderit gradum, ab illa continentiæ colluctatione ac supplantatione vitiorū, obstupefacto femoris neruo, ad Israelis meritum perpetua cordis directione conscendet. Quem ordinem etiam beatus Dauid ita spiritus sancti vaticinatione distinxit, in primis inquiens: Notus in Iudæa Deus, id est, in anima quæ adhuc sub peccatorum confessione retinetur. Iudæa enim confessio interpretatur: in Israel autem, id est, in eo qui videt Deum, siue, (vt quidam interpretantur) rectissimus Dei est, non solum notus sed etiam magnum est nomen eius. Deinde ad sublimiora nos prouocans, ac volens etiam locum ipsum quo dominus delectatur, ostendere: Et factus est, inquit, in pace locus eius, id est, non in conflictu certaminis & colluctatione vitiorum, sed in castimoniæ pace & in cordis tranquillitate perpetua. Hunc igitur pacis locū extinctione carnaliū passionum si quis meruerit obtinere, ex hoc quoq; proficiens gradu, ac Syon spiritalis, id est, specula Dei consequenter effectus, erit etiā habitatio eius. Nō enim in conflictu continentiæ, sed in iugi virtutū specula dominus commoratur, vbi iam non retundit, non comprimit, sed in perpetuū confringit potentis arcū, ex quibus videlicet aduersum nos libidinū quondā iacula dirigebantur ignita. Videtis ergo quia sicut non est in colluctatione continentia, sed in castitatis pacis locus domini, ita etiā habitatio eius in specula sit & contēplatione virtutū. Vnde non immerito portæ Syō cūctis tabernaculis Iacob pręferūtur: Diligit enim dominus portas Syō super omnia tabernacula Iacob. Quod autē per

hoc

hoc ineuitabilem esse commotionem carnis asseritis, quod vrina cum vesicam iugi instilatione repleuerit, quieta etiã suscitet membra, licet verè sectatoribus puritatis ad obtinẽdam eã nihil præiudicet ista commotio, quam hæc sola interdũ & tamẽ per soporẽ necessitas excitarit, sciendũ tamẽ est, quòd ita si commota fuerint ad quietẽ propriã reducantur castitatis imperio, vt non modo cum nullo pruritu, sed ne cũ minima quidẽ libidinis recordatione sedentur: Et idcirco vt cũ lege animi, lex quoq; congruat corporalis, etiã in ipsius aquæ potu ita est nimietas castiganda, vt humoris quotidiana illa collectio pigrius arefactis influens membris illum quẽ ineuitabilem putatis corporis motũ, non solũ rarissimum, verum etiam lentũ reddat ac tepidum frigidumque (vt ita dixerim) ignem, & absq; nullius adustionis ardore rorantẽ suscitet flammã, instar admirabilis illius Mosaicæ visionis, vt carnis nostræ rubus innoxio igne circundatur non vratur, vel sicut illorum triũ iuuenũ, quibus ita rorante spiritu fornacis Chaldaicę flamma discussa est, vt nec capillos eorũ aut fimbrias odor ignis afflaret, vt illud quodammodo quod sanctis repromittitur per prophetã: Incipiamus iã in hoc corpore possidere cũ ambulaueris per ignem non combureris, flamma non ardebit te.

De mirabilibus quæ peculiariter in sanctis suis Deus operatur. *Cap. XII.*

MAgna enim verè atque mirifica sunt, nec vlli hominum penitus, nisi his tantum qui experti sunt nota, quæ dominus fidelibus suis adhuc in isto corruptionis vasculo constitutis, ineffabili largitur liberalitate. Quæ propheta mentis puritate perlustrans, tam ex sua quàm ex illorum persona qui in hunc statum affectumq; perueniunt, exclamauit: Mira opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Alioquin nihil noui nec magni intelligitur propheta dixisse si alio cordis affectu vel de aliis operibus Dei hæc pronunciasse credatur. Nullus etenim est hominum qui mira esse opera Dei etiam ex ipsius creaturæ magnitudine nõ agnoscat. Cęterum illa quæ in sanctis suis quotidiana operatione dispensat, ac speciali munificentia affluenter effundit, nullus alius nisi anima perfruentis agnoscit, quæ in secreto conscientiæ suæ ita est beneficiorum eius arbitra singularis, vt ea non solum nullo valeat sermone disserere, sed ne sensu quidem & cogitatione complecti, cum ab illo ignito feruore discedens ad istos materiales ac terrenos

renos intuitus fuerit deuoluta. Quis enim in se opera domini non miretur, cum insatiabilem ventris ingluuiem, & sumptuosam gulæ perniciosamque luxuriam, ita in se viderit fuisse compressam, vt vix ipsum exiguum ac villissimum cibum raro inuitusque percipiat? Quis non obstupescat opera Dei, cum illum ignem libidinis, quem naturalem antea & velut inextinguibilem esse credebat, ita refriguisse persenserit, vt ne simplici quidem corporis motu sentiat incitari? Quomodo non virtutem domini contremiscat quisque, cum homines quondam diros atque truculentos qui ad summum iracundiæ furorem etiam blandissimis subditorum irritabantur obsequiis, ad tantam transisse viderint lenitatem, vt non solum nullis iam commoueantur iniuriis, sed etiam cum illatæ fuerint, summa magnanimitate congaudeant? Quis planè non miretur opera Dei, ac toto proclamet affectu, quia ego cognoui quòd magnus est dominus? cum vel se vel alium quempiam ex rapacissimo liberalem, ex prodigo continentem, ex superbo humilem, ex delicato ac tenero squalidum hirsutumque perspexerit, & egestate atque angustia præsentium rerum etiam voluntariè perfruentem? Ista sunt profectò mira opera Dei, quæ peculiariter anima prophetæ similiumque eius mirificæ contemplationis intuitu stupefacta cognoscit. Ista sunt prodigia quæ posuit super terram, quæ idem Propheta considerans, ad admirationem eorum cunctos populos aduocat dicens: Venite & videte opera Dei, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad fines terræ, arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni. Quod enim maius potest esse prodigium, quàm sub momento breuissimo ex rapacissimis publicanis Apostolos fieri, ex persecutoribus truculentis prædicatores euangelij patientissimos reddi, ita vt eam quam persequebantur fidem etiam effusione sui sanguinis propagarent? Ista sunt opera Dei quæ se quotidie vnà cum patre operari filius protestatur, dicens: Pater meus vsque hodie operatur, & ego operor. De istis operibus Dei beatus Dauid in spiritu canens: Benedictus, inquit, dominus Deus Israel, qui facit mirabilia magna solus. De istis & Amos propheta, Qui facit, inquit, omnia, & conuertit ea & transmutat in matutinam vmbram mortis: Hæc est nempe immutatio dexteræ excelsi. De hac salutari operatione Dei orat Propheta Dominum, dicens: Confirma

Deus quod operatus es in nobis. Vt prætermittam illas secretas atque absconditas dispensationes Dei, quis intra se peculiariter exerceri mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur, illam cœlestem infusionem lætitiæ spiritalis, qua deiectus animus insperati gaudij alacritate sustollitur ad illos ignitos cordis excessus, & tam ineffabilia quam inaudita solatia gaudiorum, quibus nonnunquam ignauissimo stupore torpentes, ad orationem feruentissimam velut de somno profundissimo suscitamur Hoc, inquam, est gaudium de quo beatus Apostolus: Quod oculus, inquit, nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, eius scilicet qui terrenis vitiis hebetatus, adhuc homo est, & humanis inhæret affectibus, nihilque de istis Dei muneribus intuetur. Denique idem Apostolus tam de se, quàm de similibus sibi qui iam de humana conuersatione discesserant, subiecit, dicens: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum.

Quòd soli qui experiuntur, agnoscant dulcedinem castitatis. Cap. 13.

IN his igitur omnibus quantum mens ad subtiliorem profecerit puritatem, tanto sublimius intuebitur Deum, & admirationis intra semetipsam potius capiet incrementa, quam loquendi facultatem aut sermonem narrationis inueniet. Vt enim vim lætitiæ huius inexpertus mente percipere, ita explicare sermone non valebit expertus, tanquam si quis dulcedinem mellis ei qui nunquam quicquam dulce gustauerit, velit sermonibus enarrare, profecto nec ille saporis illius suauitatem quam nunquam ore percepit, auribus capiet, nec ille dulcedinem quam gustus voluptate cognouit, verbis poterit indicare, sed propria tantum agnitione suauitatis illectus, necesse est, vt experti saporis iocunditatem intra semetipsum solummodo tacitus admiretur. Ita igitur quisquis in hunc quem prędiximus virtutum statum meruerit peruenire, hæc omnia quæ in suis peculiari gratia Dominus operatur, tacita mente perlustrans, horumque omnium attonita consideratione flammatus, cum intimo cordis clamabit affectu. Mira opera tua Deus, & anima mea cognoscet nimis. Istud ergo est mirabile opus Dei, hominem carneum, carnales affectus in carne positum respuisse, & in tanta rerum atque incursuum varietate vnum tenere animi statum, atque immobilem in omni accidentiū permutatione durare. Qua virtute fundatus senex quidam, cū apud

Alexan

Alexandriam turbis infidelium circumfusus, non solùm maledictis, verumetiam grauissimis impellentium vrgeretur iniuriis, eique à subsannantibus diceretur: Quid miraculi Christus vester quem colitis fecit? Ille inquit: Vt his ac maioribus si intuleretis, non mouear nec offendar iniuriis.

Interrogatio de continentiæ qualitate, & temporis modo, in quo castitas perfici possit. Cap. 14.

GErmanus. Quoniam nos admiratio non humanæ huius neque terrenæ, sed planè cœlestis atque angelicæ castitatis, ita subito stupore confudit, vt terrorem magis desperationis incuteret, quam ad expetendam se nostros animos prouocaret, quæsumus, vt nos de obseruantiæ qualitate ac temporis modo, quo acquiri vel perfici valeat, doctrina plenissimæ disputationis instituas, quatenus & consummari eam posse credamus, & ad expetendam deinceps spacio constituti temporis animemur. Incomprehensibilem nanque eam in carne hac positis quodammodo iudicamus, nisi nobis ordo quidam, ac via qua ad illam valeat perueniri, certa ratione pandatur.

Responsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit agnosci. Cap. XV.

CHeremon. Temerarium satis est super consummatione huius de qua loquimur castitatis, in tanta præsertim vel voluptatum diuersitate vel virium, certam temporis definire mensuram, quæ non facile etiam in istis materialibus artibus, ac visibilibus disciplinis decerni potest, secundum intentionem nanque animi atque ingenij qualitatem, necesse est eas ab vnoquoque vel celerius vel tardius apprehendi, rationem tamen obseruantiæ & temporis modum intra quem eius possibilitas agnoscatur, constantissimè possumus definire. Quisquis igitur extractus à cunctis confabulationibus ociosis, & mortificatus ab omni ira ac sollicitudine curaque mundana, duobus tantum paximaciis fuerit quotidiana refectione contentus, & aquæ satietate subtracta, quietem somni trium, siue (vt alij statuerunt) quatuor horarum spacio terminarit, nec tamē laborum aut continentiæ huius merito, sed miseratione Domini eam se crediderit adepturum, quia sine hac fide vana est omnis humani laboris intentio, non amplius quàm sex mensibus, perfectionem istius impossibilem sibi non esse cognoscet. Euidens tamen est iam proximæ puritatis indicium, incipere eam de proprij laboris industria non sperare. Si enim

vim

vim versiculi illius vnusquisque in veritate conceperit: Nisi Dominus ædificauerit domum,in vanum laborant qui ædificant eam. Sequitur,vt nec de puritatis suæ meritis extollatur, intelligens eam se non sua diligentia, sed Domini misericordia consecutum,ne contra alios immiti rigore moueatur, sciens humanam nihil esse virtutem,si eam virtus diuina non iuuerit.

De fine ac remedio castitatis. *Cap. XVI.*

PRoinde vnicuique nostrum aduersus spiritum fornicationis totis viribus desudanti, victoria singularis est, de merito conatus sui remedium non sperare, quæ fides licet facilis ac plana omnibus videatur, tamẽ tam difficile ab incipientibus quàm ipsius castitatis perfectio possidetur. Nam cum eis vel particula puritatis arriserit, continuo in conscientiæ suæ secretis elatione quadam subtiliter illabente sibimet blandiuntur, credentesq; ea se diligentiæ suæ studio consecutos,necesse est vt superno illo præsidio paululum denudati, tam diu illis quas diuina virtus extinxerat passionibus opprimantur, quamdiu experientia docente cognoscant se viribus atque industria sua puritatis bonum obtinere non posse. Et vt disputationem nostram de fine plenissimæ castitatis longa lucubratione confectam breuiter concludamus,in vnum omnia quæ copiosè sparsimque digesta sunt colligentes,hæc est consummatio castitatis,vt vigilantem monachum oblectatio libidinis nulla perstringat, vt quiescentem somniorum non fallat illusio, sed cum dormienti tantum per sopitæ mentis incuriam commotio carnis obrepserit,quemadmodum sine vlla titillatione voluptatis excitata est, ita etiam sine vllo pruritu corporis conquiescat. Hæc de castitatis fine quantum potuimus non verbis,sed experientia magistrante digessimus.Quæ licet à desidiosis ac negligentibus arbitrer impossibilia forsitan iudicanda, certus tamen sum à studiosis ac spiritalibus viris agnoscenda pariter ac probanda.Tantum nanque inter hominem distat, quantum & illa in quibus animi eorum tendit intentio ab inuicem disparantur,id est,vel cœlum ab inferno,vel Christus à Belial, secundum sententiam Domini Saluatoris. Si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum illic & minister meus erit. Et iterum: Vbi est thesaurus tuus ibi erit & cor tuum. Hucusque beatus Cheremon de castitatis perfectione disseruit, admirabilemque doctrinam sublimissimę puritatis tali sermone conclusit,suadens stupen

ſtupentibus atque anxiis nobis, vt quia iam noctis pars maior effluxerat, tradita quieti paulum membra naturali ſoporis cibo minime fraudaremus, ne langues torpore corporis ſui, etiam mens vigorem ſanctæ intentionis amitteret.

Collationis ſecundæ abbatis Cheremonis de caſtitate finis.

COLLATIO TERTIA ABBATIS CHEREMONIS DE PROTECTIONE Dei, Caput primum.

CVm ad ſynaxim matutinam percepto paululum ſopore remeantes, ſenem operiremur, ingenti abbas Germanus ſcrupulo mouebatur, quod in præterita diſputatione cuius virtus ſummum deſiderium incognitæ nobis caſtitatis infuderat, vnius adiectione ſententiæ Beatus ſenex meritum humanæ cauſaſſet induſtriæ, aſtruens hominem quamuis ſummis ad bonam frugem viribus enitatur, tamen boni compotem eſſe non poſſe, niſi id diuini tantum muneris largitate, non operis ſui ſtudio percepiſſet. Hanc igitur quæſtionem attonitè voluentibus nobis, progreſſus cellula beatus Cheremon cum quidem nos inuicem muſitare ſenſiſſet, ſolito breuius orationem atque pſalmorum ſolennitate tranſcurſa, quid moueret inquirit.

Interrogatio quare non merita virtutum laborantis induſtriæ deputentur. Cap. II.

TVnc Germanus. Quantum excellentiſsimè, inquit, ſublimitate virtutis quæ nocturna diſputatione patefacta eſt, penè (vt ita dixerim) à fide poſsibilitatis excludimur, tantum nobis pace tui dictum ſit videtur abſurdum, ſi laborum ſtipendium, id eſt, perfectio caſtitatis quæ inſtantia proprij ſudoris acquiritur, non ſpecialiter laborantis deputetur induſtriæ. Ineptum eſt enim, vt ſi verbi gratia, agricolam erga culturam terræ irremiſſum ſtudium viderimus impendere, non illius efficaciæ aſcribamus & fructum?

Reſponſio quod ſine adiutorio Dei non ſolum perfectio caſtitatis, ſed omnino nihil boni perfici poßit. Cap III.

CHeremon. Hoc ipſo quod propoſuiſtis exemplo, euidentius approbatur nihil poſſe proficere ſine adiutorio Dei laborantis induſtriam. Nec enim agricola cum omnes conatus ſuos in excolendis expenderit terris confeſtim etiam prouentum ſegetum & vbertatem frugum ſuæ

poterit

poterit industriæ deputare, quam irritam esse frequenter expertus est, nisi eam & pluuiarum oportunitas, & hyemis tranquilla serenitas subsequatur, ita vt adultos iam fructus ac perfecta maturitate solidatos, quodammodo de manu tenentium viderimus plerunque præceptos, nihilque laborantibus illam iugem sudoris instantiam contulisse, quia non fuit Domini opitulatione directa. Sicut igitur inertibus agricolis, qui sua frequenter vomere arua non subigunt, hanc vbertatem segetum pietas diuina non confert, ita laborantibus pernox sollicitudo non proderit, nisi misericordia Domini fuerit prosperata. In quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare vel admiscere contendat, participemq; se in muneribus Dei per hoc conetur inserere, vt laborē suum authorem esse diuinæ existimet largitatis, ac prouentum copiosissimarum frugū industriæ suæ meritis respondisse glorietur. Consideret namque ac veridica examinatione perpendat, quod ne ipsos quidem conatus quos pro desiderio opulentiæ intentus exercuit, suis viribus impendere potuisset, nisi eum ad exercendum omne opus ruris, protectio Domini ac misericordia roborasset, & inefficax eius voluntas fuisset ac virtus, nisi etiam peragendi copiam, quæ nonnunquam vel siccitatis vel imbrium nimietate fraudatur, diuina clementia præstitisset. Nam cum & bonum virtutis, & sanitas corporis, & omnium effectus, operum actuumque prosperitas à Domino fuerit condonata, orandum est ne fiat ei sicut scriptum est, cœlum æreum & terra ferrea, & ne residuum locustæ comedat brucus & residuum bruci eruca deuoret, & residuum erucæ rubigo consumat. Nec in hoc tantum eget diuinitatis auxilio agricolæ laborantis industria, nisi etiam insperatos auertat casus, quibus etiam si desiderata fructuum fœcunditate ager fuerit opimatus, non solùm spei suæ vana expectatione frustrabitur, verumetiam perceptarum & reconditarum iam vel in area vel in horreo frugum vbertate fraudabitur. Quibus manifestè colligitur, non solum actuum, verumetiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque oportunitatem eorum quæ recte cupimus tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis, dicente Apostolo: Qui autem dat semen seminanti,

& panem

& panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum,& crescere faciet fructus iusticiæ vestræ. Nostrum verò est, vt quotidie attrahentem nos gratiam Dei humiliter subsequamur, vel certè dura ceruice & incircumcisis,vt scriptũ est,auribus eidem resistentes, per Hieremiã mereamur audire. Nunquid qui cadit non resurget, aut qui auersus est non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? Indurauerunt ceruices suas,noluerunt reuerti.

Obiectio quemadmodum gentiles absque gratia Dei castimoniam habuisse dicantur. Cap. IIII.

GErmanus. Huic sensui cuius pietas abrupte à nobis non potest improbari,illud videtur obsistere, quod ad destructionem liberi arbitrij tendit. Nam cum multos gentilium qui vtique diuini adiutorij gratiam non merentur, non solum frugalitatis atque patientiæ, sed quod magis mirum est etiam castitatis videamus fulgere virtutibus, quomodo captiuo liberæ voluntatis arbitrio, Dei munere collatæ illis fuisse credendæ sunt: cum vtiq; mundanæ sapientiæ sectatores,non solũ Dei gratiã sed ipsum etiam verum Deũ penitus ignorãtes,quantũ vel serie lectionis vel quorunda traditione cognouimus,summam castimoniæ puritatem proprij laboris industria possedisse dicantur?

Responsio de philosophorum imaginaria castitate. Cap. V.

CHeremon. Gratum mihi est quod dum summo agnoscendæ veritatis amore flammamini, quædam etiam inepta proponitis,quorum obiectione probatior,atque (vt ita dixerim) exploratior catholicæ fidei virtus appareat. Quis etenim sapiens tam contrariis propositionibus vteretur, vt cœlestem castimoniæ puritatem quam hesterna die nec per Dei gratiam mortalium cuiquam asserebatis posse conferre, nunc eadẽ etiam à gentilibus crederetis virtute propria fuisse possessam? Sed quia hæc explorandæ proculdubio (vt dictum est) studio veritatis opponitis, quid de his teneamus aduertite. Primũ philosophos nequaquã credendum est talem animi castitatẽ qualis à nobis exigitur assecutos, quibus iniungitur vt non solum fornicatio sed nec immundicia quidẽ nominetur in nobis. Habuerunt autem illi quandam portiunculam castitatis, id est, abstinentiã carnis,vt tantum à coitu libidinem coercerent, hanc autem internam mentis ac perfectam corporis puritatem, non dicãopere assequi,sed nec cogitare potuerũt. Denique famo-

ſiſsimus ille ipſorum Socrates, hoc vt ipſi concelebrant de ſe non erubuit profiteri: Nam cum intuens eum quidam phyſioggnomon dixiſſet, oculi corruptoris puerorum, & irruentes in eum diſcipuli eius, vlciſci illatum magiſtro vellent cõuitium, indignationem eorũ hac dicitur cõpreſsiſſe ſententia, quieſcite, ô ſodales: etenim ſum, ſed contineo. Apertiſsimè igitur non ſolum aſſertione noſtra, ſed etiam ipſorum profeſsione monſtratur, conſummationem tantummodo impudicitiæ, id eſt, cõmixtionis turpitudinem, violenta ab illis neceſsitate compreſſam, non tamen deſiderium de cordibus eorum & oblectationem illius paſsionis excluſam. Cum quo autem horrore proferenda eſt illa ſententia Diogenis? Factum enim quod Philoſophos mundi huius velut quiddam memorabile proferre non puduit, neque dici à nobis ſine verecundia, neque audiri poteſt. Nam cuidam in adulterij crimine puniendo (vt ferunt) ait: quod gratis venditur morte non emas. Conſtat ergo illos veræ caſtitatis quæ à nobis expetitur, nec agnouiſſe virtutem. Et ideo ſatis certũ eſt circumciſionẽ noſtrã quæ in ſpiritu eſt, non poſſe niſi Dei tãtum munere poſsideri, & his ineſſe ſolummodo, qui Deo tota ſpiritus ſui cõtritione deſeruiunt.

Quod ſine gratia Dei nullos induſtrios conatus exequi valeamus. Cap. VI.

ET idcirco licet in multis immo in omnibus poſsit oſtẽdi, ſemper auxilio Dei homines indigere. nec aliquid humanam fragilitatem quòd ad ſalutem per ſe ſolam, id eſt, ſine adiutorio Dei poſſe perficere, in nullo tamen euidentius quàm in acquiſitione atque cuſtodia caſtitatis oſtenditur. Vt enim tantiſper de integritatis eius difficultate diſputatio differatur, de inſtrumentis eius breuiter interim diſputemus. Quis præualeat quæſo quamuis feruens ſpiritu, vel ſqualorem ſolitudinis, vel ſicci panis non dicam quotidianam eſuriem, ſed ipſam ſaturitatem nulla hominum laude ſuffultus, ſuis viribus ſuſtinere? Quis aquæ perpetuam ſitim ſine Domini conſolatione tolerare? illumque dulcem ac delectabilem matutinum ſoporem humanis fraudare oculis, & intra terminos horarum quatuor omnem quietis refectionem iugi poſsit concludere? Quis indeſinentem lectionis inſtantiam? quis irremiſſam operis ſedulitatem, nullum præſentis lucri commodum captans, abſque Dei gratia explere ſufficiat? Quæ omnia ſicut deſiderari à nobis iugiter abſque diuina inſpiratione

non

non possunt, ita ne perfici quidem sine eius auxilio vllatenus queunt. Et vt hæc eadem non solum probata nobis experientiæ disciplina, sed etiam certis indiciis & argumentis manifestiora reddamus, nonne in multis quæ vtiliter optamus implere, cum desiderij plenus ardor ac voluntas perfecta non desit, interpellans quęcunque fragilitas cassat vota concepta, nec proposito nostro assistit effectus nisi virtus perficiendi Domini fuerit miseratione donata, ita vt cum sit innumera multitudo illorum qui fideliter virtutum studiis desiderent inhærere, summam tamen eorum qui hæc perficere vel tolerare præualeant inuenias raritatem, vt prętermittam quod ne tunc quidem, cum omnino nulla nos arcet infirmitas, facultas vniuersa quæ volumus peragendi nostræ subiacet potestati? Nam neque remotionis silentium, nec districtionem ieiuniorum, nec lectionis instantiam, illo etiam tempore quo possumus pro nostro arbitrio retentamus, sed quibusdam occurrentibus causis, etiam inuitissimi frequenter retrahimur à salutaribus institutis, ita vt vel loci vel temporis copiam in quo hoc exercere possimus, necesse sit nos à Domino deprecari, nec sufficere nobis id quod possumus certum est, nisi etiã oportunitas peragendi ea quæ nobis vtiq; possibilia sunt à Domino tribuatur, de quibus & Apostolus: Quoniam voluimus, inquit, venire ad vos & semel & iterum, & impediuit nos sathanas, ita vt nonnũquã nos etiam vtiliter ab istis spiritalibus sentiamus studiis auocari, vt dum nolentibus nobis interrũpitur nostri cursus intentio, & infirmitati carnis aliquid relaxamus, etiam inuiti ad salutarem perseuerantiam reseruemur. De qua dispensatione Dei, simile aliquid beatus Apostolus: Propter quod, inquit, ter Dominum rogaui vt discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Et iterum: Quid enim oremus secundum quod oportet nescimus.

De principali proposito Dei & prouidentia quotidiana. Cap. VII.

PRopositum nanq; Dei, quo non ob hoc hominem fecerat vt periret, sed vt imperpetuũ viueret, manet immobile, Cuius benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcũq; scintillã emicuisse perspexerit, vel quã ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confouet eam & exuscitat suaq; inspiratione confortat, volens omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quia non est, inquit, voluntas ante patrem vestrum qui in cœlis

est, vt pereat vnus ex pusillis istis. Et iterum: Nec vult, inquit, Deus perire animã, sed retractat cogitãs ne penitus pereat qui abiectus est. Verax nanq; est & nõ mentitur Deus, cũ obtestatione diffiniens. Viuo ego dicit Dominus Deus, quia nolo mortem impij, sed vt cõuertatur à via sua & viuat. Qui enim vt pereat vnus ex pusillis non habet voluntatem, quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est, nõ vniuersaliter omnes sed quosdam saluos fieri velle pro omnibus? Ergo quicunq; pereunt, cõtra illius pereunt voluntatem, ita eo contra vnumquemq; eorum quotidie proclamãte. Conuertimini à viis vestris pessimis, & quare moriemini domus Israel? Et iterum: Quotiens volui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluisti? Et quare, inquit, auersus est populus iste in Hierusalem, auersione contentiosa? Indurauerunt facies suas, noluerunt reuerti. Præsto est ergo quotidie Christi gratia, quæ dum vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire, cunctos absque vlla exceptione conuocat dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Si autem non omnes vniuersaliter, sed quosdam aduocat, sequitur vt nec omnes sint onerati vel originali vel actuali peccato, nec vera sit illa sententia, omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei, nec per omnes homines mors pertransisse credatur. Et tantum omnes qui pereunt contra Dei pereunt voluntatem, vt nec ipsam mortem Deus fecisse dicatur, ita scriptura testante: Quia Deus mortem non fecit, nec gaudet in perditione viuorum. Et inde est quod plerumque dum pro nobis contraria postulamus, vel tardius vel nequaquam nostra exauditur oratio, & rursus ea quæ credimus esse contraria vtiliter vt benignissimus medicus, etiam inuitissimis Dominus inferre dignatur, ac nonnunquam perniciosas dispositiones nostras letalesque conatus ab effectu detestabili retardat ac reuocat, ac properantes ad mortum, retrahit ad salutem, & de inferni faucibus extrahit ignorantes.

De gratia Dei & arbitrij libertate. Cap. VIII.

QVam curam atq; prouidentiam circa nos suam, sub figura meretricis Hierusalem & pernitiosa ad idolorũ cultum alacritate tendentis, per Osee prophetam sermo diuinus eleganter expressit. Dicente namq; ea: vadã post amatores meos: qui dant panes mihi & aquas meas, lanam meã & linum meum, oleum meum & potum meum,

respon

respondit, saluti eius non voluntati cõsulens diuina dignatio. Ecce ego sepiam viã eius spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non appræhendet eos, & quæret eos, nec inueniet illos, & dicet: Reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quàm nunc. Ac rursus contumacias nostras atq; contemptus, quibus eum ad salutares inuitantem recursus rebelli spiritu dedignamur, tali comparatione describit: Et dixi, inquit, Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, si contempsit me domus Israel, ait Dominus. Satis congruè quoniã Hierusalem adulteræ comparauerat à suo coniuge discedenti, amorem quoq; ac perseuerantiam benignitatis suæ viro qui à fœmina deseritur comparauit. Pietas enim ac dilectio Dei, quam circa humanum genus semper impendit eo quòd nullis ita vincatur iniuriis, vt à cura nostræ salutis abscedat, & quodammodo superata iniquitatibus nostris à principali suo proposito reuocetur, magis proprie exprimi alia comparatione non potuit, quàm exemplo viri ardentissimo amore fœminam diligentis, qui quanto magis negligi se ac despici ab ea senserit, tanto vehementioris circa eam zeli ardore flammatur. Adest igitur inseparabiliter nobis semper diuina protectio, tantaque est erga creaturam suam pietas creatoris, vt non solùm comitetur eam sed etiam præcedat iugiter prouidentia. Quam expertus propheta apertissime confitetur dicens: Deus meus misericordia eius præueniet me. Qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantauit vel nostro conatu viderit emersisse. Nam antequàm clament, inquit, ego audiam, adhuc loquentibus eis ego audiam. Et iterum: Ad vocem clamoris tui statim vt audierit respondebit tibi. Et non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit vitæ & oportunitatem boni effectus ac salutaris viæ directionem demonstrat errantibus.

De virtute bonæ voluntatis nostræ & gratiæ Dei. Cap. IX.

VNde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, à quærentibus inueniatur, aperiatque pulsantibus, & rursus inueniatur à non quærentibus se, palam appareat inter illos qui eum non interrogabant, & tota die expandat manus suas ad

populum non credentem sibi & contradicentem, resistentes ac longe positos vocet, inuitos attrahat ad salutem, peccare cupientibus explendæ copiam subtrahat voluntatis, ad nequitiam properantibus benignus obsistat. Cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dicitur. Si volueritis & audieritis me, quæ bona sunt terræ manducabitis, & quomodo non volentis neque currentis, sed miserentis sit Dei? Quid etiam sit illud: quòd Deus reddet vnicuiq; secundum opera eius, & Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, vt ne quis glorietur? Quid sit etiam illud quod dicitur, appropinquate Deo, & appropinquabit vobis? Et quod alibi dicit Nemo venit ad me, nisi pater qui misit me attraxerit eum? Quid sit quod dicitur, rectos rursus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige, & quid sit quod dicimus orantes. Dirige in conspectu tuo viam meam, & perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea? Quid sit quòd iterum commonemur, facite vobis cor nouum & spiritum nouum, & quid sit illud quod repromittitur: Dabo eis cor nouum in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, & iudicia mea custodiant? Quid sit quòd præcepit Dominus dicens. Laua à malitia cor tuum Hierusalē vt salua fias, & quid sit quod id ipsum propheta à Domino postulat dicens: Cor mundum crea in me Deus? Et iterum Lauabis me & super niuē dealbabor. Quid sit quod ad nos dicitur, illuminate vobis lumen scientiæ. Et quid sit quod de Deo dicitur: Qui docet hominem scientiam, & Dominus illuminat cæcos, vel certe quod orantes dicimus cum propheta: Illumina oculos meos ne vnquàm obdormiam in morte, nisi quod in his omnibus & gratia Dei & libertas nostri declaratur arbitrij, & quia etiam suis interdum motibus homo virtutum appetitus posit extendi, semper vero à Domino indigeat adiuuari? Nec enim cum voluerit quis sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrij sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupisse, nisi Dominus qui vitæ ipsius vsum tribuit etiam vigorem incolumitatis impartiat? Vt autem euidentius clareat, etiam per naturæ bonum quòd beneficio creatoris indultum est, nonnunquàm bonarum voluntatum prodire

prin

principia, quæ tamen nisi à Domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt, Apostolus testis est dicens. Velle adiacet mihi, perficere aut bonum non inuenio.

De liberi arbitrij infirmitate. Cap. X.

NAm libertatẽ scriptura diuina nostri confirmat arbitrij dicens. Omni custodia serua cor tuum. Sed infirmitatem eius Apostolus manifestat dicens. Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu. Virtutem liberi arbitrij Dauid enunciat dicens, Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas. Sed infirmitatem eius idem orans similiter docet. Inclina, inquiens, cor meũ in testimonia tua & non in auaritiã. Salomon quoque. Inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vniuersis viis eius, & custodiamus mandata eius, & cerimonias eius, & iudicia eius. Potestatem designat arbitrij nostri psalmigraphus dicens: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Infirmitatem eius nostra protestatur oratio, dicentibus nobis: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis. Arbitrij nostri facultas à Domino declaratur, cum dicitur: Solue vincula colli tui captiua filia Syon. Fragilitatem eius Propheta decantat, dicens: Dominus soluit compeditos, &c. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Audiuimus in Euangelio Dominum conuocantem vt ad eum properemus per liberum arbitrium: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Sed infirmitatem eius idem Dominus protestatur dicens: Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me attraxerit eum. Apostolus liberum arbitrium nostrum incitat dicens: Sic currite vt comprehendatis. Sed infirmitatem eius Ioannes Baptista testatur cum ait. Non potest homo accipere à se quicquàm, nisi fuerit ei datum de cœlo. Iubemur animas nostras solicite custodire, dicente propheta Custodite animas vestras. Sed eodem spiritu alius proclamat propheta: Nisi dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilat qui custodit eam: Apostolus philippensibus scribens, vt liberum eorum designet arbitrium, cum metu & tremore, inquit, vestram salutem operamini. Sed vt infirmitatem eius ostendat, adiungit: Deus est enim inquit, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate.

Vtrum bonam voluntatem nostram sequatur an præcedat gratia Dei. Cap. XI.

ET ita sunt hæc quodāmodo indiscrete permixta atq; confusa, vt quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione voluatur, id est, vtrum quia initium bonæ voluntatis præbuerimus misereatur nostri Deus, an quia Deus misereatur, consequamur bonę voluntatis initium? Multi enim singula hæc credentes ac iusto amplius asserentes variis sibiq; contrariis sunt erroribus inuoluti. Si enim dixerimus nostrum esse bonę principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo, quid in publicano Mathęo, quorum vnus cruori ac suppliciis innocentum, alius violentiis ac rapinis publicis incubans attrahitur ad salutem? Sin verò gratia Dei semper inspirati bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zachei fide: quid de illius in cruce latronis pietate dicimus, qui desiderio suo vim quandam regnis cœlestibus inferentes, specialia vocationis monita præuenerunt? Consummationem vero virtutum & executionem mandatorum Dei, si nostro deputauerimus arbitrio, quomodo oramus. Confirma Deus hoc quod operatus es in nobis, & opera manuum nostrarum dirige super nos. Scimus ad maledicendum Israeli Balaam fuisse conductum, sed videmus maledicere cupienti non fuisse permissum. Custoditur Abimelech, ne Rebeccam tāgens peccet in Deū. Ioseph fratrum liuore distrahitur, vt descensio filiorum Israel in Aegyptum fieret, & illis de Germani nece tractantibus, futuræ ramis remedia pararentur. Quod idem Ioseph à fratribus agnitus manifestat, dicens: Nolite pauere, nec durum vobis videatur, quod vendidistis me in his regionibus. Pro salute enim vestra misit me Dominus ante vos. Et infra: Præmisit enim me Dominus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuendum possitis habere Non vestro consilio, sed voluntate Dei huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis & Dominum totius domus eius & principem in omni terra Aegypti. Et cum post obitum patris formidantibus fratribus suspitionem timoris auferret, nolite, inquit, timere, nunquid Dei possumus renuere voluntati? Vos cogitastis aduersum me malum, & Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me sicut in præsentiam cernitis, vt saluos faceret populos multos. Quod etiam beatus Dauid œconomice tunc factum in psalmo centesimoquarto similiter declarauit dicens: Et vocauit famem super terram,

ram, & omne firmamentum panis contriuit. Misit ante eos virum, in seruum venundatus est Ioseph. Hæc duo id est vel gratia Dei vel liberum arbitrium sibi quidem inuicem videntur aduersa, sed vtraque nos pariter debere suscipere pietatis ratione colligimus, ne vnum horum homini subtrahentes ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur. Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit dirigit atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim vt audierit respondebit tibi: Et inuoca me, inquit, in die tribulationis tuæ & eripiam te, & glorificabis me. Et rursus si nos nole vel intepuisse perspexerit adhortationes salutiferas admouet cordibus nostris, quibus voluntas bona vel reparetur vel formetur in nobis

Quod voluntas bona nec semper gratiæ nec semper sit homini tribuenda. Cap. XII.

NEc enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit vnquam nec possit bonum: Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum vt velit & possit, bonum vero à semetipso nec velle nec posse concessit, Et quomodo stabit illa Domini post præuaricationem primi hominis lata sententia. Ecce Adam factus est sicut vnus ex nobis, sciens bonum & malum: Non enim talis ante fuisse putandus est qui boni esset prorsus ignarus: Alioquin velut quoddam irrationabile atque insensatum animal eum fatendum est fuisse formatum: Quod satis absurdum atque à catholica fide omnimodis alienum est. Quinimo secundum sapientissimi Salomonis sententiam, fecit Deus hominem rectum id est, vt tantummodo boni scientia iugiter frueretur, sed ipsi quæsierunt cogitationes multas, facti enim sunt (vt dictum est) scientes bonum & malum. Concepit ergo Adam post præuaricationem quam non habuerat scientiam mali, boni vero quam acceperat scientiam non amisit. Denique non amisisse humanum genus post præuaricationem Adæ scientiam boni, etiam Apostoli sententia euidentissime declaratur qua dicit: Cum enim gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, hi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorũ, & inter se inuicem cogitationibus aut etiam defendẽtibus in die qua iudicabit Deus occulta hominum. Quo sensu etiam dominus per prophetam increpat Iudæorum non

rum non naturalem, ſed voluntariam cæcitatem, quam ipſi ſibi contumaciter inferebant. Surdi, inquit, audite, & cæci intuemini ad videndũ. Quis ſurdus niſi ſeruus meus, & cæcus niſi ad quem nuncios meos miſi? Et ne forte hanc eorum cæcitatem aliquis naturæ non voluntati poſſit aſcribere, alibi ait: Educ foras populum cæcum & oculos habentem, ſurdum & aures ei ſunt. Et iterum: Qui habentes, inquit, oculos non videtis, & aures & non auditis. Dominus etiam in Euangelio: Quia videntes, inquit, non vident, & audientes non audiunt neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia Iſaię dicens: Auditu audietis & non intelligetis, & videntes videbitis & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt & oculos ſuos concluſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur & ſanem illos. Deniq; vt poſsibilitatem boni eis ineſſe ſignaret, increpat phariſæos. Quid autem inquit etiam ex vobis ipſis non iudicatis quod bonum eſt? Quod vtique eis non dixiſſet, niſi eos iudicio naturali id quod æquum eſt ſciſſet poſſe diſcernere: Vnde cauendum eſt nobis, ne ita ad dominum omnia ſanctorum merita referamus, vt nihil niſi id quod malum atque peruerſum eſt humanæ aſcribamus naturæ In quo quidem ſapientiſsimi Salomonis imo Domini, cuius hæc verba ſunt teſtimonio confutamur. Ita enim cum conſummata templi extructione oraret effatus eſt: Voluitque Dauid pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Iſrael, & ait Dominus Deus ad Dauid patrem: Quod cogitaſti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene feciſti hoc ipſum mente tractans, verumtamen non tu ædificabis domum nomini meo. Hæc ergo cogitatio atque iſte tractatus regis Dauid, vtrum ne bonus ex Deo, an malus & ab homine fuiſſe dicendus eſt? Si enim bona atque ex Deo fuit illa cogitatio, cur ab eo à quo inſpirata eſt eidem negatur effectus? Si autem mala & ex homine fuit, cur laudatur à Domino? Reſtat ergo vt & bona & ex homine fuiſſe credatur. In quem modum etiã noſtras quotidie cogitationes poſſumus iudicare. Neq; enim aut ſoli Dauid bonum ex ſemetipſo cogitare conceſſum eſt, aut nobis ne quid boni vnquam ſapere aut cogitare poſsimus, naturaliter denegatur. Dubitari ergo non poteſt ineſſe quidem omni animæ naturaliter virtutum ſemina

mina beneficio creatoris inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruęnire, quia secundum beatum Apostolum, neq; qui plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adiacere autem homini in quamlibet partem arbitrij libertatem, etiam liber ille (qui dicitur pastoris) apertissime docet, in quo duo angeli vnicuiq; nostrum adhærere dicuntur, id est, bonus ac malus, in hominis vero optione consistere vt eligat quem sequatur. Et idcirco manet in homine semper liberum arbitrium quòd gratiam Dei possit vel negligere vel amare Non enim pręcepisset Apostolus dicens, cum metu & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset eam vel excoli à nobis posse vel negligi. Sed ne crederent se ad opus salutis diuino auxilio non egere, subiungit. Deus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Et idcirco Timotheum monens, noli, inquit, negligere gratiam Dei quæ est in te. Et iterum: Ob quam causam moneo te: vt resusci tes gratiam quæ est in te Inde est quod etiam Chorinthiis scribens hortatur & commonet, ne indignos se gratia Dei infructuosis operibus exhiberent dicens: Adiuuantes autem & obsecramus ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Quam sine dubio, quia in vacuum receperat Symon, non profuit ei perceptio gratię salutaris. Non enim præceptis beati Petri maluit obedire dicentis. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & ora Deum si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui, in felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse. Pręuenit ergo hominis volũtatẽ, quia dicitur Deus me⁹ misericordia eius pręueniet me. Et rursus Dominum remorantem atque vtiliter quodammodo subsistentem, vt nostrum experiatur arbitrium, voluntas præuenit nostra, cum dicitur. Et mane oratio mea præueniet te. Et iterum. Præueni in maturitate & clamaui, & præuenerunt oculi mei ad te diluculo. Aduocat etiam nos & inuitat cum dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem mihi & contradicentem. Et inuitatur à nobis cum dicimus ei: Tota die expandi manus meas ad te: Expectat nos cum dicitur per prophetam. Propterea expectat nos Dominus vt misereatur nostri. Et expectatur à nobis cum dicimus, Expectans expectaui Dominũ & respexit me, & expectaui salutare tuum Domine. Et confortat nos cũ dicit: Et ego erudiui & cõfortaui brachia eorum,

& in

& in me cogitauerunt malitiam. Et vt nosmetipsos confortemus hortatur cùm dicit: Confortate manus dissolutas genua debilia roborate. Clamat Iesus: Si quis sitit veniat ine & bibat. Clamat etiam ad eum Propheta: Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei dum spero in Deum meum. Quærit nos Dominus dicens: Quęsiui & non erat vir, vocaui & non erat qui responderet. Quęritur & ipse à sponsa flebiliter conquerente: In cubili meo in noctibus quæsiui quem dilexit anima mea, quæsiui eum, & non inueni, vocaui eum, & non respondit mihi.

Quòd gratiam Dei humani conatus compensare non possint.
Cap. XIII.

ET ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat vel expectet, ne penitus dormienti aut inerti ocio dissoluto, sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo quærens, quibus humanæ segniciei torpore discusso, non irrationabilis munificentiæ suæ largitas videatur, dum eam sub colore cuiusdam desiderij ac laboris impartit, vt nihilominus gratia Dei semper gratuita perseueret, dum exiguis quibusdam paruisque conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæstimabili tribuit largitate. Nec enim quia illius in cruce latronis præcesserat fides, idcirco pronunciandum est non ei beatam commorationem paradisi gratuito esse promissam, aut pœnitentiam Dauid regis illam vnius verbi, qua dixit: peccaui Domino, duo tam grauia eius crimina, & non potius clementiam Dei abstulisse credendum est, vt per Nathan Prophetam mereretur audire: & Dominus transtulit iniquitatem tuam, non morieris. Quòd igitur homicidium adulterio addidit, liberi vtiq; arbitrij fuit, quod autem arguitur per Prophetam, diuinæ dignationis est gratia. Rursum quòd peccatum suum humiliatus agnoscit, propriæ libertatis est opus. Quòd verò sub breuissimo temporis puncto indulgentiam tantorum criminum promeretur, Domini miserentis est donum. Et quid de hac tam breui confessione, & incomparabili diuinę retributionis immensitate dicamus, cum beatus Apostolus ad illam magnitudinem futurę remunerationis aspiciens, quid de illis tam innumeris persecutionibus suis pronunciauerit, considerare perfacile sit? Nam momentaneum hoc, inquit, & leue tribulatio

bulationis nostrę supra modum vltra comparationem ęternum pondus glorię operatur in nobis. De quo & alibi constanter enunciat dicens: Quia non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam quę reuelabitur in nobis. Quantumlibet ergo enisa fuerit humana fragilitas, futurę retributioni par esse non poterit, nec ita laboribus suis diuinam imminuit gratiam, vt non semper gratuita perseueret. Et idcirco prædictus magister gentium, licet gratia Dei Apostolatus gradum sortitum se fuisse testetur, dicens: gratia Dei sum quod sum, tamen se quoq; diuinæ gratiæ respondisse pronunciat, dicẽs: Et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui & obtinui, non autem ego, sed gratia Dei mecum. Nam cum dicit, laboraui, conatum proprij signat arbitrij. Cum dicit, non autem ego, sed gratia Dei, virtutem diuinæ protectionis ostendit. Cum dicit, mecum, non ocioso neque securo, sed laboranti ac desudanti eam cooperatam fuisse declarat.

Quòd temptationibus suis Deus virtutem humani experiatur arbitrij. Cap. XIIII

QVod etiam in Iob probatissimo athleta suo, cùm eum diabolus expetisset ad singulare certamen, diuinam legimus prouidisse iustitiam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque vlla virtute patientiæ suæ diuina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitas temptationum moles & exitia pertulisset, quomodo illam calumniosam diabolus quam prius emiserat vocem aduersus eum iustius iterasset: Nunquid gratis colit Iob Deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius, & vniuersam substantiam eius per circuitum? Sed aufer manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam benedixerit tibi. Sed cum nullam eiuscemodi quærimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confitetur, licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam temptatori temptandi tribuit potestatem, quantam & illum resistendi nouerat habere virtutem, non eum ab eius impugnatione sic protegens, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum, sed hoc tantùm procurans, ne violentissimus inimicus animam eius amentem faciens, & impotem sensu, impari eum atque iniquo certaminis pondere prægrauaret. Quòd ergo

ergo soleat interdum temptare Dominus fidem nostram vt fortior vel gloriosior fiat, euangelici illius Centurionis edocemur exemplo, cuius puerum cum sciret vtique potestate sermonis sui se Dominus curaturum, offerre maluit præsentiam corporalem, dicēs: Ego veniam & curabo eum. Sed illo hanc eius oblationem feruentioris fidei flagrantia supergrediente atque dicente: Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus, miratur eum Dominus atque collaudat, cunctisque illis qui ex Israelis populo crediderant præfert dicens: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel. Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus quod ipse donauerat prætulisset: Alioquin dixisset: Amen dico vobis, non dedi tantam fidem in Israel. Quam explorationem fidei etiam in illo magnificentissimo Patriarcha diuinam legimus dispensasse iustitiam cum dicitur: Et factum est post hæc verba, temptauit Deus Abraham: Non enim illam fidem quam ei Dominus inspirabat, sed illam, quam vocatus semel atque illuminatus à Domino per arbitrij libertatem poterat exhibere, experiri voluit diuina iustitia. Vnde non immerito fidei eius constantia comprobatur, atque ad eum subueniente gratia Dei, quæ eum paulisper subreliquerat vt probaret, ita dicitur: Ne inferas manum tuam in puerum, neque facias ei quicquam, nunc enim scio quia times Dominum tu, & non pepercisti filio tuo dilecto propter me. Quod temptationis genus nobis quoque ad probationis meritum posse contingere, in Deuteronomio satis euidenter à legislatore prædicatur: Si surrexerit inter vos Propheta, aut qui somniū se vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, eamus & seruiamus diis alienis quos ignoratis, ne audias verba Prophetæ illius aut somniatoris, quia tēptans temptat te Dominus Deus tuus, vtrum diligas eum in toto corde tuo, & custodias mandata illius an non. Quid ergo? Cum istum prophetam aut somniatorem surgere permiserit Deus, ita ne eos quorum fidem probare disponit, protecturus esse credendus est, vt nullum penitus locum quo suis viribus cum temptatore confligant, libero eorum reseruet arbitrio? Et quid eos necesse est vel temptari, quos ita infirmos nouit ac fragiles, vt nequaquā virtute sua valeant resistere temptatori? Sed vtiq; nec temptari eos iustitia Domini permisisset, nisi parem in eis resistendi scisset inesse

virtutem,

virtutem, qua possent æquitatis iudicio in vtroque merito vel rei, vel laudabiles iudicari. Tale est & illud quod ab Apostolo dicitur: Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus, qui nõ permittit vos temptari, supra id quod potestis, sed faciet cum temptatione & exitum vt sustinere possitis. Cum enim dicit, qui stat videat ne cadat, sollicitam reddit arbitrij libertatem, quam vtique nouerat percepta gratia, vel stare per industriam, vel cadere per negligentiam posse. Cum autem infert, temptatio vos non apprehendat nisi humana, infirmitatem eorum & inconstantiam necdum robustæ mentis exprobrat, qua adhuc spiritalium nequitiarum turbinibus non poterant impugnari, aduersum quos semetipsum vel illos perfectos nouerat quotidie dimicare, de quibus ad Ephesios dicit: Iam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarũ harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Cum vero subiungit, fidelis autem Deus qui non permittit vos temptari supra id quod potestis, non vtique optat ne eos Dominus temptari permitteret, sed ne supra id quod substinere poterant temptarentur: Illud enim indicat humani arbitrij facultatem, hoc vero Domini gratiam temptationum luctamina moderantis, ostendit. In his igitur omnibus approbatur ita semper diuinam gratiam arbitrium hominis incitare, vt illud non in omnibus taliter protegat ac defendat, vt non etiam propriis eum conatibus congredi aduersum spiritales faciat inimicos; in quibus vel gratiam Dei victor, vel infirmitatem suam superatus intelligat, & ita discat non de sua fortitudine sed de diuino semper sperare suffragio, atq; ad suum iugiter recurrere protectorem. Et vt hoc non nostra coniectura, sed euidentioribus adhuc scripturæ testimoniis approbetur, illud quod in Iesu naue legitur retractemus: Has, inquit, gentes dimisit Dominus, ac disperdere noluit, vt in eis experiretur Israelem, vtrum custodiret mandata Domini Dei sui, vt haberent consuetudinem cum hostibus præliandi. Et vt incomparabili creatoris nostri clementiæ mortale aliquid, non pro æqualitate pietatis, sed ex aliqua indulgentiæ similitudine comparemus, si nutrix pia atq; sollicita diu sinu paruulum gestat, vt quandoq; ingredi doceat, & primum quidem eum reptare permittit, dehinc erectum vt alternis passibus

innita

innitatur, dexteræ suæ virtute sustentat, at mox paululum derelictum, si titubantem viderit, protinus apprehendit, nutantem suscipit, lapsum erigit, & vel arcet à casu, vel etiam decidere leuiter sinens eleuat post ruinam, cum autem eum ad pueritiam vel adolescentiæ ac iuuentutis perduxerit robur, quædam etiam pondera vel labores, quibus non opprimatur, sed exerceatur iniungit, & cum æmulis decertare permittit. Quanto magis cælestis ille omnium pater nouit, quem sinu gratiæ suæ gestet, & quem liberæ voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem, & tamen adiuuat laborantem, exaudit vocantem, non relinquit quærentem, eripit de periculo interdum etiam nescientem.

De multiplici vocationum gratia. *Cap XV.*

PEr quæ etiam euidenter ostenditur, inscrutabilia esse iudicia Dei, & inuestigabiles vias eius, quibus ad salutem humanum attrahit genus. Quod etiam Euangelicarum vocationum exemplis possumus approbare. Andræam nanque ac Petrum cæterosq; Apostolos, nihil de salutis suæ remedio cogitantes, spontanea gratiæ suæ dignatione prælegit. Zacheum ad conspectum se Domini fideliter extendentem, & exiguitatem staturæ suæ sycomori celsitudine subleuantem, non solum suscipit, verumetiam benedictione cohabitationis illustrat. Inuitũ ac repugnantẽ attrahit Paulũ. Aliũ ita præcepit sibi inseparabiliter inhærere, vt ei postulãti breuissimas ꝑ sepultura patris nõ cõcedat inducias. Cornelio precibus & eleemosynis iugiter insistenti, velut remunerationis vice, via salutis ostenditur, eique angeli visitatione præcipitur, vt accersiens Petrum verba salutis ab eo, quibus vna cum omnibus suis saluaretur agnoscat. Et ita multiformis illa sapientia Dei, salutem hominum multiplici atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundũ capacitatem vniuscuiusque gratiam suæ largitatis impertit, vt ipsas quoque curationes non secundum vniformem maiestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram fidei in qua vnumquenq; reperit, vel sicut vnicuique ipse partitus est, maluerit exercere. Credentem nanque quòd ad emundationem lepræ suæ voluntas Christi sufficeret, solo voluntatis suæ curauit assensu, dicens: Volo, mundare. Alteri deprecanti, vt adueniens per impositionem manus suę defunctam filiam suscitaret, ingressus domum eius, eodem modo quo ille sperauerat, id quod rogabatur indulsit. Alij credenti summam salutis in verbi eius perceptione consistere, ac respondenti, dic

tantum

tantum verbo & sanabitur puer meus, per sermonis imperium resolutos artus pristino robore solidauit dicens. Vade & sicut credidisti fiat tibi. Aliis de tactu fimbrię eius sperantibus medicinā, vbertim sanitatis dona largitus est. Aliorum morbis medelam rogatus indulsit. Aliis spontaneam præstitit medicinam. Alios hortatus est vt sperarent dicens: Vis sanus fieri? Aliis non sperantibus vltro ingessit auxilium. Aliorum desideria priusqu m voluntati eorum satisfacere explorauit dicens: Quid vultis vt faciam vobis? Alij ignoranti viam qua id quod concupierat obtineret benignus ostendit: si credideris, inquiens, videbis gloriam Dei. Inter alios ita virtutem curationum affluenter effudit, vt de eis Euangelista commemoret, & curauit omnes languidos eorum. Inter alios vero immensa illa beneficiorum Christi abyssus ita obturata est, vt dicatur, & non poterat inter illos Iesus facere virtutes propter incredulitatem illorum. Et ita largitas Dei secundum capacitatem humanæ fidei etiam ipsa formatur, vt huic quidem dicat, secundum fidem tuam fiat tibi, illi vero, vade & sicut credidisti fiat tibi, alij autem, fiat tibi sicut vis, & rursum alteri, fides tua te sauum fecit.

De gratia Dei eo quòd humanæ fidei trãscendat angustias. *Cap. 16.*

NEmo autem æstimet hæc à nobis ob hoc fuisse prolata, vt nitamur astruere summam salutis in nostræ fidei ditione consistere, secundum quorundam profanā opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum vniuscuiusq; definiunt. Sed absoluta plane pronunciamus sententia, etiam exuberare gratiam Dei & transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias. Quòd in illo Euangelico factum fuisse regulo reminiscimur, qui dum facilius credit ægrotantem filium suum posse curari, quàm mortuum suscitari, præsentiam Domini festinus implorat dicens: Domine descende, priusquàm moriatur filius meus. Cuius infidelitatem licet his sermonibus Christus arguerit, nisi signa & prodigia videritis non creditis, tamen non secundum infirmitatem fidei eius gratiam suæ diuinitatis exercuit, nec præsentia corporali quemadmodum ille crediderat lætales febrium morbos, sed verbo suæ potestatis exclusit, dicens: Vade filius tuus viuit. Quam super abundantiam gratiæ, etiam in illius paralytici curatione Dominum legimus effudisse, cum ei languoris sui tantum quo corpus fuerat resolutum re-

media poſcenti,animæ prius ingerit ſoſpitatē dicens: Conſtans eſto fili, dimittuntur tibi peccata tua. Poſt quod non credentibus ſcribis poſſe eum remittere humana peccata, ad confundendam incredulitatem eorum, etiam membra eius paralyſeos valitudine reſoluta, poteſtatis ſuæ ſermone reſtrinxit dicens. Quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Quid eſt facilius dicere,remittuntur tibi peccata, aut dicere,ſurge & ambula?Vt ſciatis autem quia filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata, tunc ait paralitico:Surge & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Similiter autem in illo,qui triginta & octo annos iuxta natatoriæ crepidinem fruſtra decumbens, de aquæ illius motu ſperauerat medicinam, munificentiam vltroneæ largitatis oſtendit. Nam cum volens eum ad ſalutis remedia prouocare dixiſſet ei,vis ſanus fieri?Cumq; ille de humani adiutorij inopia quæreretur ac diceret, hominem non habeo vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam, incredulitati eius & ignorantiæ veniam tribuens, priſtinæ eum ſanitati,non illa qua ſperauerat via, ſed qua Dominus voluit miſeratione reſtituit,dicens: Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et quid mirum ſi hæc Domini poteſtate geſta narrentur, cum ſimilia etiā per ſeruos ſuos diuina gratia fuerit operata? Ingredientibus namque templum Petro & Ioanne,cum ille claudus ex vtero matris qui greſſum penitus ignorabat eleemoſinam poſtularet,illi non vilia æra quæ poſcebat infirmus, ſed greſſus officia largiuntur,& paruiſsimæ ſtipis ſperantem ſolatia inſperatæ ſalutis præmiis locupletant, dicente Petro: Argentum & aurum non eſt mihi,quod autem habeo hoc tibi do, In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula.

De inſcrutabili diſpenſatione Dei. *Cap. XVII.*

PEr hæc igitur exempla quæ dè Euangelicis protulimus monimentis, euidentiſsime poterimus aduertere, diuerſis atque innumeris modis & inſcrutabilibus viis, Deū ſalutem humani generis procurare, & quorundam quidem volentium & ſitientium curſum ad maiorem incitare flagrantiam, quoſdam vero etiam nolentes inuitoſque compellere,& nunc quidem vt impleantur ea quæ vtiliter à nobis deſiderata perſpexerit adiuuare, nunc vero etiam ipſius ſancti deſiderij inſpirare principia,& vel initium boni operis vel perſeuerantiam condonare. Inde eſt quòd orantes non ſolum protectorem ac ſaluatorem, ſed etiam adiuto-

rem

rem ac susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim quòd prior aduocat, & ignorantes nos atque inuitos attrahit ad salutem, protector atque saluator noster est, in eo autem quòd annitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere ac munire consueuit, susceptor ac refugium nominatur. Denique hanc dispensationis Dei multiplicem largitatem, beatus Apostolus mente pertractans & in quoddam immensum atque interminabile pietatis Dei pelagus se incidisse conspiciens, exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Quis enim cognouit sensum Domini? Huius ergo scientiæ admirationem quam ille talis ac tantus gentium magister expauit euacuare conabitur quisque crediderit illius inæstimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri. Nam qui ad plenum dispensationes Dei, quibus salutem in hominibus operatur, vel mente concipere vel differere se posse confidit, procul dubio impugnans Apostolicæ sententiæ veritatẽ, scrutabilia esse Dei iudicia & vestigabiles vias eius, prophana pronunciabit audacia, ipso quoque Domino hæc ad eos ita testante: Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus, quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationib. vestris. Hãc igitur dispensationem atque amorem suum, quem nobis tribuere Dominus indefessa pietate dignatur, volens humanæ affectionis motu exprimere, nec inueniens in hac creatura talem charitatis affectum, cui eum comparare dignius posset, tenerrimis piæ matris visceribus comparauit, & vtitur quidem hoc exemplo, quia charius aliud in natura hominum non potest inueniri dicens: Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Sed non contentus hac comparatione, transcendit eam confestim atque subiungit dicens: Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

Definitio patrum eo quòd liberum arbitrium ad saluandum non sit idoneum Cap XVIII.

PEr quod euidenti ratione colligitur ab his qui non loquacibus verbis, sed experientia duce, vel magnitudinem gratiæ, vel modulum humani metiuntur arbitrij, quia non leuibus cursus, nec fortibus prælium, nec sapientibus panis, nec prudentibus diuitiæ, nec scientibus gratia,

ſed operatur hæc omnia vnus atq; idem ſpiritus diuidens vnicuiq; prout vult. Et idcirco fide nõ dubia, & , vt ita dicã, palpabili experientia comprobatur, vniuerſitatis Deum velut piiſsimum patrem benigniſsimumq; medicum, ſecundum Apoſtolum indifferenter omnia in omnibus operari, & nunc quidem ſalutis inſpirare principia & inſerere vnicuiq; bonæ voluntatis ardorem, nunc vero ipſius operationis affectum & conſummationem donare virtutum, & nũc à ruina iam proxima lapſuſque præcipiti etiam inuitos & inſcios reuocare, nunc autem occaſiones & oportunitates ſalutis ingerere, ac præcipites violentoſque conatus à lætalibus diſpoſitionibus inhibere, & alios quidem volentes currenteſque ſuſcipere, alios vero nolentes renitenteſque pertrahere, & ad bonam eogere voluntatem. Totum vero non ſemper reſiſtentibus nec perſeueranter inuitis nobis à diuinitate concedi, & ſummam ſalutis noſtræ, non operum noſtrorum merito, ſed cœleſti gratiæ deputandam, ita Domini ipſius vocibus edocemur. Et recordabimini viarum veſtrarum, & omnium ſcelerum veſtrorum quibus polluti eſtis in eis & diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro, in omnibus malitiis veſtris quas feciſtis, & ſcietis quia ego Dominus cum bene fecero vobis propter nomen meum, non ſecundum vias veſtras malas, neque ſecundum ſcelera veſtra peſſima domus Iſrael. Et idcirco hoc ab omnibus catholicis patribus deffinitur, qui perfectionem cordis non inani diſputatione verborũ, ſed re atq; opere didicerunt, diuini eſſe muneris. Primum vt accendatur vnuſquiſq; ad deſiderandum omne quod bonum eſt, ſed ita vt in alterutrã partem plenum ſit liberæ voluntatis arbitrium. Itemq; etiã ſecundum, diuinæ eſſe gratiæ vt effici valeant exercitia prædicta virtutum, ſed vt poſsibilitas non extinguatur arbitrij. Tertium quoq;, ad Dei munera pertinere vt acquiſitæ virtutis perſeuerãtia teneatur, ſed ita vt captiuitatem libertas addicta non ſentiat. Sic enim vniuerſitatis Deus omnia in omnibus credendus eſt operari, vt incitet, protegat atque confirmet, non vt auferat quam ſemel ipſe conceſsit arbitrij libertatem. Si quid ſanè verſutius humana argumentatione ac ratione collectum, huic ſenſui videatur obſiſtere, vitandum magis eſt quam ad deſtructionem fidei prouocandum: Non enim fidem ex intellectu, ſed intellectum ex fide meremur, ſicut ſcriptum eſt. Niſi credideritis non intelligetis, quia quemadmodum & Deus omnia operatur in nobis,

nobis,& totum libero aſcribatur arbitrio,cui dicitur,ſi volueritis & audieritis me, quæ bona ſunt terræ manducabitis, ad plenum humano ſenſu ac ratione non poteſt (vt arbitror)comprehendi. Hoc nos beatus Cheremon confirmatos cibo laborem fecit tanti itineris non ſentire.

Collationis tertiæ abbatis Cheremonis de protectione Dei finis.

COLLATIO PRIMA ABBATIS NESTEROTIS DE SPIRITALI SCIENTIA.

Caput primum.

SPonſionis noſtræ & itineris ordo compellit, vt abbatis Neſterotis præclari in omnibus ſummæque ſcientiæ viri inſtitutio ſubſequatur. Qui cum ſacrarum ſcripturarum nos aliqua memoriæ commendaſſe, & eorum intelligentiã deſiderare ſenſiſſet,talibus nos adorſus eſt verbis.Multa quidem ſcientiarum in hoc mundo ſunt genera, tanta ſiquidẽ earum quanta & artium diſciplinarumque varietas eſt. Sed cum omnes, aut omnino inutiles ſint, aut præſentis tantum vitæ commodis proſint, nulla eſt tamen quæ non habeat proprium doctrinæ ſuæ ordinem atque rationem, per quam ab expetentibus poſsit attingi. Si ergo illæ artes ad inſinuationem ſui certis ac propriis lineis diriguntur, quanto magis religionis noſtræ diſciplina atque profeſsio, quæ ad contemplanda inuiſibilium ſacramentorum tendit arcana,nec præſentis quæſtus,ſed æternorum retributionem expetit præmiorum, certo ordine ac ratione ſubſiſtit? Cuius quidem duplex eſt ſcientia.Prima practice, id eſt actualis quæ emendatione morum & vitiorum purgatione perficitur, altera theoretice, id eſt, quæ in contemplatione diuinarum rerum & ſacratiſsimorum ſenſuum cognitione conſiſtit.

De apprehendenda ſpiritalium rerum cogitatione. Cap. II.

QViſquis igitur ad hãc theoreticen voluerit peruenire, neceſſe eſt vt omni ſtudio atq; virtute actualem primum ſcientiã conſequatur. Nã hoc practice abſque theoretice poſsideri poteſt, theoretice vero ſine actuali omnimodis apprehendi non poteſt.Gradus enim quidam ita ordinati atque diſtincti ſunt, vt humana humilitas poſſit ad ſublime conſcendere, qui ſi inuicem ſibi ea quæ diximus ratione ſuccedant, poteſt ad altitudinem perueniri ad

quam ſublato primo gradu non poteſt tranſuolari Fruſtra igitur ad conſpectum Dei tendit, qui vitiorum contagia non declinat. Spiritus namque Dei effugiet fictum, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.

Quòd actualis perfectio duplici ratione ſubſiſtat.
Cap. III.

HAec autem actualis perfectio duplici ratione ſubſiſtit. Nam primus eius modus eſt, vt omnium natura vitiorum & curationis rationis cognoſcatur. Secundus vt ita diſcernatur ordo virtutum, earumq; perfectione mens noſtra formetur, vt illis non iam velut coacta, & quaſi violento imperio ſubiecta famuletur, ſed tanquam naturali bono delectetur atq; paſcatur, & arduam illam atque anguſtam viam cum oblectatione conſcendat. Quo enim modo, vel virtutum rationem qui ſecundus in actuali diſciplina gradus eſt, vel rerum ſpiritalium & cœleſtium ſacramenta, quæ in theoriæ gradu ſublimiore conſiſtunt, valebit attingere, qui natura vitiorum ſuorum nec potuit intelligere nec niſus eſt extirpare? Conſequenter enim pronunciabitur progredi ad excelſiora non poſſe, qui non euicerit planiora, multoque minus ea quæ ſunt extrinſecus apprehendit, quiſque intelligere ea quæ ſibi ſunt inſerta non quiuerit. Sciendum tamen eſt, duplici nobis laboris intentione ſudandum, tam in expellendis vitiis quàm in virtutibus acquirendis. Et hoc non noſtra capimus coniectura, ſed illius ſententia perducemur, qui ſolus opificij ſui vires rationemq; cognoſcit. Ecce inquit conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, vt euellas & deſtruas & diſperdas & diſsipes & ædifices & plantes In expulſione enim noxiarum rerum quattuor eſſe neceſſaria deſignauit, id eſt, euellere, deſtruere, diſperdere, diſsipare. In perficiendis vero virtutibus, & his quæ ad iuſtitiam pertinent acquirendis, ædificare tantummodo atq; plantare Vnde liquido patet difficilius conuelli atque eradicari inolitas corporis atque animæ paſsiones, quàm ſpiritales extrui plantarique virtutes.

Quòd actualis vita erga multas profeſsiones ac ſtudia deriuetur *Cap.* IIII.

HAec igitur practice quæ duobus, vt dictum eſt, ſubſiſtit modis, erga multas profeſsiones ſtudiaq; diuiditur. Quidam enim ſummam intentionis ſuæ erga eremi ſecreta & cordis conſtituunt puritatem, vt in præteritis Heliam & Heliſeum, noſtriſq; temporibus beatum Antonium,

niũ, aliosq; eiusdẽ propositi sectatores, familiarissime Deo per silentium solitudinis cohæsisse cognoscimus. Quidam erga institutionem fratrum, & peruigilem cœnobiorum curam, omnem studij sui sollicitudinem dederunt, vt nuper abbatem Ioannem qui in vicinia ciuitatis cui nomen est Thimius, grandi cœnobio præfuit, ac nonnullos eiusdem meriti viros apostolicis etiam signis claruisse meminimus. Quosdam xenodochij & susceptionis pium delectat obsequium, per quod etiam in preteritis Abraham patriarcham & Loth Domino placuisse scimus, & nuper beatum Macharium singularis mansuetudinis ac patientiæ virum, qui xenodochio ita apud Alexandriam præfuit, vt nulli eorum qui solitudinis secreta sectati sunt, inferior sit credendus. Quidam eligentes ægrotantium curam, ali intercessionem quæ pro miseris atque oppressis impenditur exequentes, aut doctrinæ instantes, aut eleemosynam pauperibus largientes, inter magnos ac summos viros, pro affectu suo ac pietate viguerunt.

De professionis arreptæ perseuerantia. Cap. V

QVapropter hoc vnicuique vtile atque conueniens est, vt secundum propositum quod elegit, siue gratiam quã accepit, summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans admirãsque virtutes, nequaquam à sua quam semel elegit professione discedat, sciens secundum Apostolum vnum quidem esse corpus ecclesiæ, multa autem membra, & habere eam donationes secundum gratiam quæ nobis data est differentes, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatione, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. Nec enim vlla membra aliorum sibi membrorũ possunt ministeria vẽdicare, quia nec oculi manuum nec nares auriũ vtuntur officio, & idcirco nõ omnes Apostoli, nõ omnes prophetæ, nõ omnes gratias habẽt curationum, non omnes linguis loquuntur, non omnes interpretantur.

De infirmorum mobilitate. Cap. VI.

SOlent enim hi qui nec dum sunt in illa quam arripuerunt professione fundati, cum audierint quosdam in diuersis studiis ac virtutibus prædicari, ita eorum laude succendi, vt imitari eorum protinus gestiant disciplinam, in quo irritos necessario impendit conatus humana fragilitas

Impoſsibile namq; eſt vnum eumdemq́; hominem ſimul vniuerſis quas ſuperius comprehendi fulgere virtutibus. Quas ſi quis voluerit pariter affectare, in id eum incidere neceſſe eſt, vt dum omnes ſequitur nullam integram conſequatur, magisq́, ex hac mutatione ac varietate diſpendium capiat quàm profectum. Multis enim viis ad Deum tenditur, & ideo vnuſquiſq; illam quam ſemel arripuit irreuocabili curſus ſui intentione conficiat, vt ſit in qualibet profeſsione perfectus.

Exemplum caſtitatis quo docetur non omnia ab omnibus æmulanda. Cap. VII.

ABſq; illo diſpendio quo feriri monachum diximus, qui mobilitate mentis ad ſtudia cupit tranſire diuerſa, etiã hinc periculum mortis incurritur, quod nonnunquam recte quædam ab aliis geſta, malo ab aliis præſumuntur exemplo, & quæ nonnullis bene ceſſerant, pernicioſa ab aliis ſentiuntur. Nam vt quiddam exempli gratia proferamus, velut ſi quis illam viri illius imitari virtutem velit, quam ſolet abbas Ioannes, non ad imitationis formulam, ſed tantummodo pro admiratione proferre. Nam quidam veniens ad prædictum ſenem habitu ſeculari, cum ei quaſdam frugum ſuarum primitias detuliſſet ferociſsimo quendã dæmonio arreptũ ibidem repperit, Qui cum abbatis Ioannis obteſtationes acceptas deſpiciens, teſtaretur ſe nunquam ad illius imperium de corpore ꝙ obſederat migraturum, huius aduentu perterritus, cum reuerentiſsima nominis illius inclamatione diſceſsit. Cuius tam euidentem gratiam ſenex non mediocriter admiratus, eoq́; amplius obſtupeſcens quod eum ſeculari cerneret habitu cœpit ab eo vitę profeſsionis eius ordinem diligenter inquirere. Cumq́; ille ſecularem ſe atq; vxorio vinculo colligatum eſſe dixiſſet, beatus Ioannes excellentiam virtutis eius & gratię mente pertractans, quænam illi eſſet conuerſatio attentius explorabat. Ille ſe ruſticum, & quotidiano manuum opere victum quæreret nec vllius boni eſſe ſe conſcium teſtabatur, niſi quod nunquam ante ad ruris opera mane exercenda procederet, neq; veſpere domum reuerteretur, niſi in eccleſia pro quotidianæ vitæ commeatu largitori eius Deo gratias retuliſſet, neq; ſe vnquàm de fructibus ſuis aliquid vſurpaſſe, niſi prius Deo primitias eorum ac decimas obtuliſſet, & nunquàm ſe boues ſuos per alienæ meſsis traduxiſſe confinium, niſi eorum prius ora clauſiſſet, ne vel parum damni

per in

per incuriam eius proximus sustineret. Et cum hæc quoq; abbati Ioanni, necdum ad comparationẽ tantæ gratiæ qua eum prelatũ sibi esse cernebat, idonea viderentur, atq; ab eo quidnam esset illud quod tantæ gratiæ meritis conferri posset sciscitans scrutaretur, ille reuerentia tam solicitę inquisitionis astrictus, vxorem se parentum vi imperioq́; compulsum cum profiteri monachum vellet ante vndecim annos accepisse confessus est, quam nemine etiã nunc conscio sororis loco à se virginem custodiri testabatur Quod factũ cum audisset senex, tanta est admiratione permotus, vt coram ipso publice proclamaret. Non immerito dęmonem qui se despexerat, illius non tolerasse præsentiam, cuius ipse virtutem non solũ in iuuentutis ardore, sed ne nunc quidem sine discrimine castitatis auderet appetere, Quod factũ abbas Ioannes licet summa admiratione prętulerit, tamen neminẽ monachorum vt experiretur hortatus est, sciens multa recte ab aliis gesta, magnam aliis immitantibus intulisse perniciem, nec vsurpari ab omnibus posse, quod paucis Dominus speciali munere contulisset.

De spiritali scientia. Cap. VIII.

SEd ad expositionem scientię de qua sumptum est sermonis exordium reuertamur. Itaq;, sicut superius diximus, practice erga multas ptofessiones ac studia deriuatur. Theoretiee vero in duas diuiditur partes, id est, in hystoricam interpretationem, & intelligentiam spiritalem. Vnde etiam Salomon cum ecclesiæ multiformem gratiam enumerasset, adiecit: Omnes enim qui apud eam sunt, vestiti sunt dupliciter. Spiritalis autem scientiæ genera sunt tria, tropologia, allegoria, anagoge, de quibus in prouerbiis ita dicitur. Tu autem describe tibi ea tripliciter, super latitudinem cordis tui. Itaq; hystoria præteritarum ac visibilium agnitionem complectitur rerum, quæ ita ab Apostolo replicatur: Scriptum est enim, quia Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & alium de libera, sed qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per repromissionem. Ad allegoriam autem pertinẽt quæ sequuntur, quia ea quæ in veritate gesta sunt, alterius sacramenti formam præfigurasse dicuntur. Hæc enim inquit sunt duo testamenta: Vnum quidem de monte syna, in seruiturem generans, quod est agar. Syna enim mons in Arabia, qui comparatur hic quæ nunc est Hierusalem, & seruit cum filiis suis. Anagoge vero de spiritalibus mysteriis ad sublimiora quædam

& sacra

& ſacratiora cœlorum ſecreta conſcendens, ab Apoſtolo ita ſubiicitur. Quæ autem ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt, quę eſt mater noſtra. Scriptum eſt enim: Lętare ſterilis quæ non paris, erumpe & clama quę non parturis, quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum. Tropologia eſt moralis explanatio, ad emendationem vitæ & inſtructionem pertinens actualem, velut ſi hæc eadem duo teſtamenta intelligamus practicen & theoreticen diſciplinam, vel certe ſi Hieruſalem aut Syon animam hominis velimus accipere, ſecundum illud: Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Syon. Igitur prędictæ quatuor figuræ in vnum ita ſi volumus confluant, vt vna atque eadem Hieruſalem quadrifariam poſsit intelligi, ſecundum hyſtoriam ciuitas Iudæorum, ſecundum allegoriam eccleſia Chriſti, ſecundum anagogen ciuitas Dei illa cœleſtis, quæ eſt mater omnium noſtrum, ſecundum tropologiam anima hominis quę frequenter hoc nomine aut increpatur aut laudatur à Domino. De his quatuor interpretationum generibus Apoſtolus ita dicit: Nunc autem fratres ſi venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, niſi vobis loquar, aut in reuelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina? Reuelatio nanq; ad Allegoriam pertinet, per quam ea quæ tegit hiſtorica narratio, ſpiritali ſenſu & expoſitione reſerantur: vt verbi gratia. Si illud aperire tentemus, quemadmodum patres noſtri omnes ſub nube fuerint, & omnes in Moſe baptizati ſint in nube & in mari, & quemadmodum omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerint, & eundem ſpiritalem de conſequenti petra biberint potum, petra autem erat Chriſtus. Quæ expoſitio præfigurationi corporis & ſanguinis Chriſti quem quotidie ſumimus comparata. Allegoriæ continet rationem. Scientia vtrò quæ ſimiliter ab Apoſtolo memoratur, Tropologia eſt, qua vniuerſa quæ ad diſcretionem pertinent actualem, vtrum vtilia vel honeſta ſint, prudenti examinatione diſcernimus, vt eſt illud: Cum apud noſmetipſos iudicare præcipimur, vtrum deceat mulierem non velato capite orare Deum. Quæ ratio, vt dictum eſt, moralem continet intellectum. Item prophetia, quam tertio Apoſtolus intulit loco, Anagogen ſonat, per quam ad inuiſibilia ac futura ſermo transfertur, vt eſt illud: Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contriſtemini ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Si enim credimus quòd Chriſtus mortuus eſt, & re-

ſurrexit,

ſurrexit,ita & Deus eos qui dormierunt, per Ieſum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viuimus, qui reſidui ſumus, in aduentu Domini non præueniemus eos qui dormierunt in Chriſto,quoniam ipſe Dominus in iuſſu & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Qua exhortationis ſpecie Anagoges figura præfertur. Doctrina verò ſimplicem hiſtoricæ expoſitionis ordinem pandit,in qua nullus occultior intellectus, niſi qui verbis reſonat,continetur,ſicut eſt illud: Tradidi enim vobis in primis,quod & accepi,quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris,ſecundum ſcripturas, & quia ſepultus eſt,& quia reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas, & quia viſus eſt Cephæ. Et miſit Deus filium ſuum factum ex muliere,factũ ſub lege,vt eos qui ſub lege erant redimeret. Siue illud: Audi Iſrael,Dominus Deus tuus,Deus vnus eſt.

Quòd de actuali ſcientia proficiatur ad ſpiritalem. *Cap.* IX.

QVapropter ſi vobis cura eſt ad ſpiritalis ſcientiæ lumen, non inanis iactantiæ vitio, ſed emendationis gratia peruenire, illius primum beatitudinis cupiditate flammamini, de qua dictum eſt: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, vt etiam ad illam, de qua Angelus ad Danielẽ ait,peruenire poſsitis: Qui autem docti fuerint,fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti,& qui ad iuſtitiam erudiunt multos,quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.Et in alio propheta Illuminate vobis lumen ſcientiæ dum tempus eſt. Tenẽtes itaq; illam quã habere vos ſentio diligentiã lectionis,omni ſtudio feſtinate actualẽ,id eſt,ethicam,quam primũ ad integrum comprehẽdere diſciplinam. Abſq; hac nanq; illa quam diximus theoretica puritas non poteſt apprehendi,quam hi tantum qui non aliorum docentium verbis, ſed propriorum actuum virtute perfecti ſunt, poſt multa operum ac laborum impendia,iam quaſi in præmio cõſequuntur. Non enim à meditatione legis intelligentiam,ſed de fructu operis acquirentes, cum pſalmographo canunt: A mandatis tuis intellexi. Et excoctis paſsionibus vniuerſis fiducialiter dicunt:Pſallam & intelligam in via immaculata. Ille enim pſallens intelligit quæ canuntur, qui in via immaculata greſſu puri cordis innititur. Et idcirco ſi ſcientiæ ſpiritalis ſacrum in corde veſtro vultis tabernaculum præparare,ab omniũ vos vitiorũ contagione purgate,

te,& curis ſeculi præſentis exuite. Impoſsibile nanque eſt animam quę mundanis vel tenuiter diſtenſionibus occupatur,donum ſcientiæ promereri,vel generatricem ſpiritalium ſenſuum, aut tenacem ſacrarum lectionum fieri. Obſeruate igitur in primis,& maximè tu Ioannes, cui magis ad cuſtodienda hæc quæ dicturus ſum,ætas adhuc adoleſcentior ſuffragatur,ne ſtudium lectionis ac deſiderij tui labor vana elatione caſſetur,vt inducas ſummum ori tuo ſilentium,hic eſt enim primus diſciplinæ actualis ingreſſus, omnis quippe labor hominis in ore ipſius,& vt omnium ſeniorum inſtituta atque ſententias intento corde,& quaſi muto ore ſuſcipias, ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius , quàm ad docenda feſtines. Ex hoc enim Cenodoxiæ pernicioſa præſumptio,ex illo autem fructus ſpiritalis ſcientiæ pullulabunt. Nihil itaque in collatione ſeniorum proferre audeas,niſi quod interrogare te aut ignoratio nocitura,aut ratio neceſſariæ cognitionis impulerit,non vt quidam vanæ gloriæ amore diſtenti , pro oſtentatione doctrinæ,ea quæ optime norunt,interrogare ſe ſimulant: Impoſsibile eſt enim eum qui propoſito acquirendæ laudis humanæ, ſtudio lectionis inſiſtit,donum veræ ſcientiæ promereri. Nam qui hac paſsione deuictus eſt , neceſſe eſt vt aliis quoq; & maxime ſuperbiæ vitiis obligetur, & ita in actuali atque ethica congreſsione proſtratus , ſcientiam ſpiritalem quæ ex ea naſcitur,minime conſequetur. Eſto ergo per omnia citus ad audiendum,tardus autem ad loquendum,ne cadat in te illud quod notatur à Salomone. Si videris virum velocem in verbis , ſcito quia ſpem habet inſipiens magis quàm ille. Nec quenquam verbis docere præſumas, quod opere ante non feceris. Hunc enim nos ordinem tenere debere,etiam exemplis ſuis Dominus noſter inſtituit , de quo ita dicitur: Quæ cœpit Ieſus facere & docere.Caue ergo ne ante actum proſiliens ad docendum, in illorum numero deputeris,de quibus in euãgelio Dominus ad diſcipulos ſuos loquitur : Quæ dicunt vobis ſeruate & facite,ſecundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Alligant autem onera grauia & importabilia , & imponunt ea ſuper humeros hominum , ipſi autem digito ſuo nolunt ea mouere. Si enim ille qui vnum mandatum minimum ſoluens docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum , qui multa & maiora negligens docere præſumpſerit, conſequens profecto eſt , vt iam minimus in regno

cœlorum, & in gehennæ ſupplicio maximus habeatur. Et ideo cauendum tibi eſt ne illorum ad docendum inciteris exemplis, qui peritiam diſputandi ac ſermonis affluentiam conſecuti, quia poſſunt ea quæ volunt ornate copioſeque diſſerere, ſcientiam ſpiritalem poſsidere creduntur, ab his qui vim eius & qualitatem diſcernere non nouerunt. Aliud nanque eſt facilitatem oris & nitorem habere ſermonis, & aliud venas ac medullas cœleſtium intrare dictorum, ac profunda & abſcondita ſacramenta puriſsimo cordis oculo contemplari, quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio ſingularis, ſed ſola puritas mentis per illuminationem ſancti ſpiritus obtinebit.

De apprehendenda veræ ſcientiæ diſciplina. *Cap. X.*

FEſtinandum igitur tibi eſt, ſi ad veram ſcripturarum ſcientiam vis peruenire, vt humilitatem cordis immobilem prius conſequaris, quæ te nõ ad illam quæ inflat, ſed ad eam quæ illuminat ſcientiam, charitatis conſummatione perducat. Impoſsibile nãq; eſt immundam mentem donũ ſcientiæ ſpiritalis adipiſci. Et idcirco omni cautione deuita, ne tibi per ſtudium lectionis, non ſcientiæ lumen, nec illa perpetua quæ per illuminationem doctrinæ promittitur gloria, ſed inſtrumenta perditionis de arrogantiæ vanitate naſcantur. Deinde hoc tibi eſt omnimodis enitendum, vt expulſa omni ſolicitudine & cogitatione terrena, aſsiduum te ac potius iugem ſacræ præbeas lectioni, donec continua meditatio imbuat mentem tuam, & quaſi in ſimilitudinem ſui formet, archam quodammodo ex ea faciens teſtamenti, habentem in ſe ſcilicet duas tabulas lapideas, id eſt, duplicis inſtrumenti perpetuam firmitatem, vrna quoq; auream, hoc eſt memoriam puram atque ſynceram, quæ reconditum in ſe manna perpetua tenacitate conſeruet, ſpiritalium ſcilicet ſenſuum, & angelici illius panis perennem cœleſtemq; dulcedinem, necnon etiam virgam Aaron, id eſt, ſummi veriq; pontificis noſtri Ieſu Chriſti ſalutare vexillum, immortalis memoriæ ſemper viriditate frondeſcens. Hæc nanque eſt virga quæ poſteaquam de radice Ieſſe ſucciſa eſt, viuacius mortificata reuireſcit. Hæc autem omnia duobus Cherubin, id eſt, hiſtoricæ & ſpiritalis ſcientiæ plenitudine proteguntur. Cherubin enim interpretatur ſcientiæ multitudo, quæ propiciatorium Dei, id eſt, placiditatem pectoris tui iugiter protegent, & à cunctis ſpiritalium nequitiarum incurſibus obumbrabunt. Et ita mens

tua

tua non solum in archam diuini testamenti, verum etiam in regnum sacerdotale prouecta, per indissolubilem puritatis affectum, quodammodo absorpta spiritalibus disciplinis, illud implebit pontificale mandatum, quod à legislatore ita præcipitur: Et de sanctis non egredietur, ne polluat sanctuarium Dei, id est, cor suum, in quo iugiter habitaturũ se Dominus repromittit dicens: Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo. Quamobrem diligenter memoriæ commendanda est, & incessabiliter recensenda sacrarum series scripturarum: Hæc etenim meditationis iugitas duplicem nobis conferet fructum. Primum quòd dum in legendis ac parandis lectionibus occupatur mẽtis intentio, necesse est vt nullis noxiarum cogitationum laqueis captiuetur, deinde quod ea quæ creberrima repetitione percursa, dum memoriæ tradere laboramus, intelligere id temporis obligata mente non quiuimus, postea ab omnium actuum ac visionũ illecebris absoluti, præcipueque nocturna meditatione taciti reuoluentes, clarius intuemur, ita vt occultissimorum sensuum, quos ne tenui quidem vigilantes opinatione percepimus, quiescentibus nobis, & vel soporis stupore demersis, intelligentia reueletur.

De multiplici intellectu diuinarum scripturarum.

Cap. XI.

CRescente autem per hoc studium innouatione mentis nostræ, etiam scripturarum facies incipiet innouari, & sacratioris intelligentiæ pulchritudo quodammodo cum proficiente proficiet. Pro capacitate enim humanorum sensuum, earum quoque species coaptatur, & vel terrena carnalibus, vel diuina spiritalibus apparebit, ita vt hi quibus antea videbatur crassis quibusdam nebulis inuoluta, nec subtilitatem eius deprehendere nec fulgorem valeant sustinere. Sed vt hoc ipsum quod astruere nitimur, aliquo clarius pandantur exemplo, vnum legis testimonium protulisse sufficiat, per quod etiam omnia præcepta cœlestia secundum mensuram status nostri ad omne hominum genus probemus extendi. Scriptum est in lege: Non fornicaberis. Hoc ab homine carnalium adhuc obscœnitatum passionibus obligato secundum simplicem literæ sonum salubriter custoditur. Ab eo autem qui iam ab hac actione lutulenta, & impuro discessit affectu, necesse est idipsum spiritaliter obseruari, vt scilicet nõ solùm à cæremoniis idolorum, sed etiam ab omni superstitione gentilium & auguriorum, omniumq́; signorum

ſignorum & dierum ac temporum obſeruatione diſcedat, vel certe ne quorundam verborum aut nominum coniectu-ris,quæ ſinceritatem fidei noſtræ polluunt implicetur. Hac enim fornicatione etiam Hieruſalem dicitur conſtuprata, quæ fornicata eſt in omni colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo. Et quam Dominus iterum increpans per Prophetam, Stent, inquit, & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera,& ſupputabant mēſes, vt ex eis annunciarent ventura tibi.De qua fornicatione & alibi arguēs eos Dominus ait:Spiritus fornicationis decepit eos,& fornicati ſunt à Deo ſuo. Quiſque verò à gemina hac fornicatione diſceſſerit,habebit terram quam deuitet,quæ in legis & Iudaiſmi ſuperſtitionibus continetur. De quibus Apoſtolus: Dies inquit,obſeruatis,& menſes, & tempora & annos. Et iterum:Ne tetigeris, neque guſtaueris, neq; contrectaueris. Quæ de ſuperſtitionibus legis dicta eſſe non dubium eſt,in quas ſi quis inciderit,proculdubio mœchatus à Christo,ab Apoſtolo non meretur audire. Deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, ſed illud ad eum quod ſequitur voce eiuſdem Apoſtoli dirigetur. Timeo autem ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua,ita corrumpantur ſenſus veſtri à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quod ſi immunditiam huius quoque fornicationis effugerit, habebit quartam, quæ hæretici dogmatis adulterio perpetratur. De qua idem beatus Apoſtolus: Ego,inquit, ſcio,quia poſt diſceſsionem meam intrabunt lupi graues in vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipſis ſurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe. Hanc etiam qui potuerit declinare, caueat ne ſubtiliore peccato in fornicationis vitium collabatur, quæ ſcilicet in cogitationum peruagatione conſiſtit, quia omnis cogitatio non ſolùm turpis, ſed etiam otioſa, & à Deo quantulumcunque diſcedēs,à perfecto viro immundiſsima fornicatio deputatur.

Interrogatio quomodo poteſt ad obliuionem ſecularium carminum perueniri. *Cap.* XII.

GErmanus. Ad hoc ergo occulta primum compunctione permotus, ac deinde grauiter ingemiſcens, hæc,inquam omnia quæ copioſiſsime digeſsiſti, maiora mihi intulerunt deſperationis augmenta, quàm hactenus ſuſtinebam. Quippe cui præter illas generales animæ captiuitates, quibus nō dubito infirmos quoſq; pulſari extriuſecus ſpeciale

ciale impedimentum salutis accedit, per illam quam tenuiter videor attigisse notitiam literarum: in qua me vel instantia pædagogi, vel continuæ lectionis macerauit intentio, vt nunc mens mea poeticis velut illis infecta carminibus, illas fabularum nugas historiasque bellorum, quibus à paruulo primis studiorum imbuta est rudimentis, orationis etiam tempore meditetur, psallentique, vel pro peccatorum indulgentia supplicanti, aut impudens poematum memoria suggeratur, aut quasi bellantium heroum ante oculos imago versetur, taliumque me phantasmatum imaginatio semper illudens, ita mentem meam ad supernos intuitus aspirare non patitur, vt quotidianis fluctibus non possit expelli.

Responsio quo pacto memoriam eorum possimus abluere. Cap. XIII.

NEsteros. De hac ipsa re vnde tibi purgationis maxima nascitur desperatio, citum satis atq; efficax remedium poterit oboriri. si eandem diligentiam atque instantiam quantam te in illis secularibus studiis habuisse dixisti, ad spiritalium volueris lectionem meditationemque transferre: Necesse est enim mentem tuam tandiu illis carminibus occupari, quandiu sibi aliqua quæ intra semetipsam recolat, simili studio & assiduitate conquirat, ac pro illis infructuosis atque terrenis, spiritalia atq; diuina parturiat. Quæ cum profundè alteque conceperit, atque in illis fuerit enutrita, vel expelli priores sensim poterunt, vel penitus aboleri. Vacare enim cunctis cogitationibus humana mens nō potest, & ideo quandiu spiritualibus studiis non fuerit occupata, necesse est eam illis quæ pridie didicit implicari. Quandiu enim non habuerit quo recurrat, & indefessos exerceat motus, necesse est vt ad illa quibus ab infantia imbuta est collabatur, eaque semper reuoluat, quæ longo vsu ac meditatione concepit. Vt igitur hæc in te scientia spiritalis perpetua soliditate roboretur, nec ea iam temporariè perfruaris, sicut illi qui eam non suo studio sed aliena relatione contingunt, & velut aerio, vt ita dixerim, odore percipiunt, sed vt sensibus suis inuiscerata quodammodo & perspecta atque palpata condatur, illud omni obseruantia custodire te conuenit, vt etiamsi ea quæ optime nosti, fortè audieris in collatione proferri, non ex hoc quòd tibi iam nota sint, aspernanter fastidioseque suscipias, sed ea cordi tuo illa auiditate commendes, qua debent desiderabilia salutis verba, vel auribus nostris indesinenter infundi, vel de nostro ore iugiter proferri. Quamuis enim adhibeatur sanctarum rerum

rum crebra narratio, nunquam tamen animę sitim veræ sciẽtiæ sustinenti, satietas generabit horrorem, sed ea quotidie velut noua ac desiderata suscipiẽs, quãto frequẽtius hauserit, tanto auidius vel audiet vel loquetur, & confirmationẽ potius perceptæ scientiæ ex eorum repetitione, quã vllum ex frequenti capiet collatione fastidium. Euidens nanq; est tepidæ ac superbæ mentis indicium, si verborũ salutarium medicinã, quamuis studio nimiæ assiduitatis ingestam, fastidiose negligenterq; suscipiat. Anima enim quę in satietate est fami illudit, animæ autem egenti etiam amara dulcia videntur. Si itaq; hæc diligenter excepta, & in recessu mentis condita atque indicta fuerint taciturnitate signata, postea vt vina quædam suauè olentia & lætificantia cor hominis, cum sensuum canicie & patientiæ fuerint vetustate decocta, cum magna sui fragantia de vase tui pectoris proferentur, & tanquam perennis fons de experientiæ venis & irriguis virtutum meatibus redundabunt, fluentaque continua velut de quadam abisso tui cordis effundent. Eueniet nanque in te illud quod in Prouerbiis ad illum dicitur, qui hæc opere consummauit Bibe aquas de tuis vasis & de puteorum tuorum fonte, supereffluant tibi aquæ de tuo fonte, in tuas autem plateas pertranseant aquæ tuæ. Ac secundum Isaiam prophetam, eris quasi ortus irriguus, & sicut fons aquarum cuius non deficient aquæ, & ædificabuntur in te deserta à seculis, fundamenta generationis & generationis suscitabis, & vocaberis ædificator sepium, auertens semitas iniquitatum. Illa etiam tibi beatitudo proueniet, quam idem propheta promittit. Et non faciet Dominus auolare à te vltra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Hac via ambulate in ea, neque declinetis ad dextram neque ad sinistram. Atque ita fiet vt non solum omnis directio ac meditatio cordis tui, verum etiam cunctæ euagationes atque discursus cogitationum tuarum, sint tibi diuinæ legis sancta & incessabilis ruminatio.

Quod immunda anima neque tradere neque percipere possit scientiam spiritalem. Cap. IIII.

IMposibile est autẽ hæc sicut pręfati sumus, inexpertum quẽquã vel agnoscere vel docere. Nã qui ne ad percipiendũ quidẽ capax est, quomodo erit idoneus ad tradẽdũ? De quibus tamẽ etiã si aliquid docere pręsumpserit, inefficax proculdubio & inutilis vsq; ad aures tãtũmodo audiẽtium

eius sermo perueniet, cor autẽ eorũ penetrare nõ poterit, inertia operũ, & infructuositate suę proditus vanitatis, quia nõ de thesauro bonę promitur conscientiæ, sed de inani iactãtiæ præsumptione. Impossibile nãq; est immũdã animã quantalibet desudauerit lectionis instãtia, adipisci sciẽtiam spiritalẽ. Nemo enim in vas fœtidũ atq; putridum siue corruptum vnguentum aliquod nobile, aut mel optimum, aut preciosi quicquam liquoris infundit: Facilius enim quamuis odoratissimum mirrhum semel horrendis imbuta fœtorib. testa contaminat, quàm vt aliquid ex eo suauitatis aut gratiæ ipsa concipiat, quia multocitius munda corrumpuntur, quàm corrupta mundantur. Ita igitur & vas pectoris nostri nisi prius fuerit ab omni fœtidissima vitiorum contagione purgatum, non merebitur suscipere illud benedictionis vnguentum, de quo dicitur per prophetam. Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius: nec illam scientiam spiritalem & eloquia scripturarum quæ dulciora sunt super mel & fauum, impolluta seruabit. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci cum tenebris? Quæ autem conuentio Christi ad Belial?

Obiectio eo quòd multi istius mundi scientiam habeant, & sancti non habeant. Cap. XV.

GErmanus. Deffinitio ista nequaquam videtur nobis veritate fulciri, aut probabili ratione subnixa. Cum enim omnes qui fidẽ Christi aut nequaquã suscipiunt, aut impia dogmatum prauitate corrumpunt, immundi cordis esse manifestum sit, quomodò multi Iudæorũ atq; hęreticorũ, vel etiã catholicorũ qui diuersis vitiis inuoluuntur perfectam scripturarum scientiã consecuti, de spiritalis doctrinæ magnitudine gloriantur, & econtra sanctorũ virorum innumera multitudo, quorũ cor ab omni peccatorum contagione purgatum est, simplicis fidei pietate contenta, profundioris sciẽtiæ ignorat arcana: Quemadmodum ergo stabit ista sententia, quæ scientiam spiritalem soli cordis tribuit puritati?

Responsio quòd mali scientiam veram habere non possunt. Cap. 16.

NEsteros. Haud rectè virtutẽ deffinitionis explorat, qui nõ omnia diligẽter prolatę sententiæ verba perpẽdit. Prædiximus nãq; huiusmodi homines disputandi tantum habere peritiã & elocutionis ornatũ, cęterũ scripturarũ venas & arcana spiritaliũ sensuum intrare non posse. Etenim vera sciẽtia nõ nisi à veris Dei cultoribus possidetur, quam

is vtiq; nõ habet cui dicitur: Audi popule stulte qui nõ habes cor, qui habetis oculos & nõ videtis, & aures & nõ auditis. Et iterũ: Quia tu sciẽtiã repulisti, & ego repellã te, ne mihi sacerdotio fungaris. Cũ enim in Christo omnes thesauri sapiẽtiæ & sciẽtiæ abscõditi esse dicãtur, quomodo is qui Christũ inuenire cõtẽpsit, aut inuẽtũ sacrilego ore blasphemat, aut certè catholicã fidẽ immũdis operibus polluit, verã sciẽtiã assecutus esse credẽdus est? Spiritus enim Dei effugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Non ergo alias ad sciẽtiã spiritalẽ nisi hoc ordine peruenitur, quẽ vnus prophetarũ elegãter expressit, dicẽs: Seminate vobis ad iustitiã, metite spẽ vitę, illuminate vobis lumen sciẽtiæ. Primũ ergo seminãdũ nobis est ad iustitiã, hoc est, vt actualẽ perfectionẽ operib iustis spẽ propagemus, deinde metẽda est nobis spes vitæ, id est, virtutũ spiritaliũ fructus, expulsione vitiorũ carnalium congregandi, & ita illuminare nobis lumen scientiæ poterimus. Quem ordinem etiam psalmographus tenere debere decernit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, beati qui scrutantur testimonia eius. Non enim prius dixit: Beati qui scrutãtur testimonia eius. & postea ea intulit: Beati immaculati in via: sed prius inquit: Beati immaculati in via: per hoc euidenter ostendens, neminẽ rectè posse ad perscrutanda Dei testimonia peruenire, nisi prius per actualẽ cõuersationem in via Christi immaculatus incedat. Hi ergo quos dixistis non istã quã immundi habere nõ possunt, sed istis pseudonimou, hoc est, falsi nominis scientiã possident, de qua beatus Apostolus: O, inquit, Tymothee depositũ custodi, deuitans prophanas vocũ nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quod in greco dicitur: Ektrepomenos tas bebilous kenophonias kai antitesis tis pseudonymou gnoseas. De istis ergo qui imaginẽ quãdã sciẽtiæ vidẽtur acquirere, vel de his qui cũ sacrorum voluminũ lectioni ac memorię scripturarũ diligẽter insistãt, carnalia tamẽ vitia non relinquũt, in Prouerbiis elegãter exprimitur: Sicut inauris aurea in narib suis, ita mulieris malè moratę species: Quid enim prodest quẽpiam ornamentũ eloquiorum cœlestium & illam præciosissimam scripturarũ speciem consequi, si eam lutulentis operibus vel sensibus inhærendo quasi immundissimam terrã subigendo confringat, aut cœnosis libidinũ suarũ polluat volutabris? Fiet enim vt id quod rectè vtentibus decori esse consueuit nõ solum istos ornare non possit, ve-

rum etiam maioris cœni colluuione sordescat. Ex ore enim peccatoris non est pulchra laudatio. Cui dicitur per prophetam: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? De huiusmodi animabus, quæ nequaquam stabiliter timorem Domini possidentes, de quib. dicitur: Timor Domini disciplina & sapiētia est, scripturarum acquirere sensum de iugi earum meditatione conantur, satis propriè in Prouerbiis memoratur: Vt quid fuerūt diuitiæ insipienti? Possidere enim sapientiam excors non poterit. Intantum verò ab illa eruditione seculari quæ carnalium vitiorum sorde polluitur, vera hæc & spiritalis sciētia submouetur, vt eam in nonnullis elinguibus ac penè illiteratis sciamus nonnunquam mirabiliter viguisse. Quod in Apostolis multisque etiam sanctis viris, euidentissimè comprobatur, qui non inani foliorum dilatabātur luxuria, sed veris spiritalis scientiæ fructibus curuabantur. De quibus & in actibus Apostolorū scriptum est: Videntes autem Petri constantiam & Ioannis, & comperto quòd homines essent sine literis & idiotæ admirabantur. Et idcirco si tibi curæ est ad eius immarcessibilem flagrantiam peruenire, cunctis primum conatibus elabora, vt à Domino puritatem castitatis obtineas. Nullus enim in quo adhuc carnalium passionum & maximè fornicationis dominatur affectus, spiritalem poterit scientiam possidere. In corde enim bono requiescet sapientia & qui timet Deum, inueniet sciētiam cum iustitia. Hoc autem quo prædiximus ordine ad spiritalem scientiam perueniri, etiam beatus Apostolus docet. Nam cum vniuersarum virtutum suarum non solum catalogum texere, verum etiam ordinem earum vellet exponere, vt quæ quam sequeretur, vel quæ quam parturiret exprimeret, post aliquanta intulit, dicens: In vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta. In qua coniugatione virtutum euidentissimè nos voluit erudire, de vigiliis atque ieiuniis ad castitatem, de castitate ad scientiam, de scientia ad longanimitatem, de longanimitate ad suauitatem, de suauitate ad spiritum sanctum, de spiritu sancto ad charitatis non fictæ præmia peruenire. Cum igitur hac disciplina atque hoc ordine tu quoq; perueneris ad scientiam spiritalem habebis proculdubio, sicut diximus, nec sterilem, nec inertem, sed viuam fructuosamque doctrinam, semenque salutaris verbi, quod cum à te fuerit audientium cordibus

com

commendatum, subsequens sp.ritus sancti imber largissimus fœcundabit, ac secundum id quod pollicitus est propheta, dabitur pluuia semini tuo, vbicunq; seminaueris in terra, & panis frugum terræ tuæ erit vberrimus & pinguis.

Quibus ratio perfectionis debeat aperiri. Cap. XVII.

CAue etiam ne hæc quæ tam lectione quam experientiæ sudore didiceris, cũ te ætas maturior prouexerit ad docendũ, vanę glorię seductus amore, immundis hominibus passim ingeras, illudq; quod sapientissimus Salomõ interdixit, incurras: Noli applicare impiũ ad pascua iusti, neque seducaris saturitate ventris. Nõ enim expediunt stulto delitiæ, nec opus est sapientia vbi deest sensus. Magis enim dicitur insipientia, quia seruus durus non emendabitur verbis. Si enim & intellexerit non obediet. Auribus imprudentis noli quicquam dicere, ne fortè irrideat sapientes sermones tuos. Et ne dederitis sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos. Oportet itaque vt huiusmodi hominibus spiritalium sensuum contegens sacramenta efficaciter canas. In corde meo abscondi eloquia tua vt non peccem tibi. Sed dicas forsitan: Et quibus diuinarum scripturarum dispensanda sunt sacramenta? Docet te sapientissimus Salomon: Date, inquit, ebrietatem his qui in tristitia sunt, & vinum bibere his qui in doloribus sunt, vt obliuiscantur paupertatis, & dolorum suorum non meminerint amplius, id est, his qui pro pœnitudine actuum pristinorum mœrore atque tristitia deprimuntur, spiritalis scientiæ iocunditatem, velut vinum quod lætificat cor hominis, affluenter infundite, eosque salutaris verbi crapula refouete, ne fortè iugitate mœroris ac lętali desperatione demersi, abundantiore absorbeantur tristitia, qui eiusmodi sunt. De illis verò qui in tepore ac negligentia constituti, nullo cordis sui dolore mordentur, ita dicitur: Nam qui suauis & sine dolore est, in egestate erit. Quanta potes igitur cautione deuita, vt ne vanæ gloriæ amore detentus, illius quem propheta collaudat, particeps esse non possis, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. Omnis enim qui eloquia Dei de quibus dicitur: Eloquia Domini eloquia casta, argentũ igne examinatũ, probatũ terræ, purgatum septuplum, humanæ laudis amore dispensat, pecuniam suam erogat ad vsuram, non solum nullam pro hoc laudem, sed etiam supplicia meriturus. Ob hoc enim pecunias Domini

maluit profligare, vt ex ea temporalem consequeretur ipse mercedem, non vt Dominus, sicut scriptum est, veniens, reciperet quod suum est cum vsura.

Quibus de causis spiritalis doctrina infructuosa sit Cap. XVIII.

DVobus autem ex causis inefficacem spiritalem rerum constat esse doctrinam. Nã aut ille qui inexperta commendans, vano verborum sono instruere nititur auditorem: aut certè nequã ac vitiis refertus auditor, salutarem spiritalis viri sanctamq; doctrinam obturato corde non recipit. De quibus dicitur per prophetam: Excæcatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos cõcluserunt, nequãdo videãt oculis suis, & aurib. suis audiant & corde intelligant, & conuertantur, & sanẽ illos.

Quod plerumque etiam indignis gratiam salutiferi sermonis accipiant Cap. XIX.

NOnnũquã tamẽ dispẽsatoris nostri Dei, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire, munifica liberalitate cõceditur, vt is qui indignũ se prędicationi euãgelicæ reprehẽsibili cõuersatione prębuit, pro salute multorũ spiritalis doctrinę gratiã cõsequatur. Quibus autem modis etiam charismata curationum ad expellendos dæmones, à Domino concedantur, consequens est simili disputatione pandamus, quã cõsurgentes ad refectionẽ in vesperã reseruemus, quia efficacius semper corde concipitur, quicquid sensim & absq; nimio labore corporis intimatur.

Collationis primæ abbatis Nesterotis de spiritali scientia finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS NESTEROTIS DE CHARISMATIBVS DIVINIS Cap. I.

POst sinaxim vespertinã ad repromissam narrationẽ intẽti, psiathiis pariter ex more cõsedimus. Cumq; silentiũ aliquãtisper pro senis reuerẽtia pręberemus taciturnitatẽ verecũdiæ nostræ tali præuenit eloquio: Vsque ad spiritalium rationẽ charismatum proferendã, præcedẽs disputationis ordo peruenerat, quam tripartitam esse maiorũ traditione percepimus. Prima siquidem curationum causa est, cum pro merito sanctitatis, electos quosque ac iustos viros signorum gratia comitatur, sicut Apostolos, multosque sanctorum signa ac prodigia secundum authoritatem Domini fecisse manifestũ est, ita dicentis: Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite, gratis accepistis

pistis gratis date. Secũda cũ ob ædificationẽ ecclesię, vel eorũ qui infirmos suos ingerũt, vel eorũ qui curãdi sunt fidẽ, sanitatũ virtus etiã à peccatorib, indignisq; ꝓcedit. De quibus saluator in euãgelio: Multi, inquit dicẽt mihi in illa die: dñe dñe, nõne in nomine tuo ꝓphetauimus, in nomine tuo dęmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? & tũc cõfitebor illis, quia nunq̃ noui vos: Discedite à me operarij iniquitatis. Et ecõtrario si offerẽtiũ vel infirmorũ desit fides etiã illos quibus curationũ dona collata sunt, nõ sinit sanitatũ exercere virtutẽ. De qua re Lucas euãgelista: Et nõ poterat, inquit, Iesus facere inter eos virtutes propter incredulitatẽ illorũ. Vnde idẽ dñs: Multi, inquit, leprosi erãt in Israel sub Heliseo ꝓpheta, & nemo eorum mũdatus est nisi Naamã Syrus. Tertius curationũ modus, etiã colludio dęmonũ ac factione simulať, vt dũ homo manifestis criminib. obligatus ꝓpter admirationẽ signorũ sanctus ac Dei famulus crediť, etiã vitiorũ eius æmulatio suadeatur, & per hoc obtrectationis aditu reserato, etiã religionis sanctitatis infametur, vel certè, vt is qui curationũ dona habere se credit, per superbiam cordis elatus grauius elidatur. Inde est quòd inuocantes eorũ nomina, quos nulla merita sanctitatis, nec vllos spiritales fructus habere cognoscunt, vti se eorum meritis ac de obsessis simulant corporibus effugari. De quibus in Deuteronomio: Si surrexit, inquit, in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentũ, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis, non audias verba prophetæ illius aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester vt palam fiat, vtrum diligatis eum an non in toto corde & in tota anima vestra. Et in euangelio: Exurgent, inquit, pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

In quo quis sanctos viros debeat admirari. Cap. 11

QVapropter nũquam debemus eos qui hoc affectant in his virtutib admirari, sed potius intueri, vtrum vitiorum omniũ expulsione, & morũ emẽdatione perfecti sint. Quod vtiq; non pro alterius fide, aut diuersitate causarum, sed pro vniuscuiusq; studio Dei gratia dispensante conceditur: Hæc nanq; est actualis scientia, quæ alio vocabulo charitas ab Apostolo nuncupatur, & vniuersis linguis hominũ & angelorum, & plenitudini fidei quæ etiam

montes transferat, & omni ſcientię ac prophetię & erogationi omnium facultatum, ipſiq; poſtremò glorioſo martyrio apoſtolica authoritate pręfertur. Nam cum dinumeraſſet vniuerſa chariſmatũ genera, atq; dixiſſet: Alij datur per ſpiritũ ſermo ſcientiæ, alij fides: alij gratia ſanitatum, alij operatio virtutũ, & reliqua, de charitate dicturus, quẽadmodum eam cunctis prætulerit chariſmatibus paucis aduertite. Et adhuc, inquit, ſupra modum excellentiorem vobis viam demonſtro, Per quod euidenter oſtenditur perfectionis ac beatitudinis ſummam, non in illorum mirabilium operatione, ſed in charitatis puritate conſiſtere. Nec immerito. Omnia enim illa euacuanda ac deſtruenda ſunt, charitas vero perpetuo permanſura. Ideoq; à patrib. noſtris opera iſta ſignorum nequaquam vidimus affectata, quinimo cum ea ſpiritus ſancti gratia poſsiderent, nunquam exercere voluerunt, niſi forte extrema illos & ineuitabilis neceſſitas coartaſſet.

De ſuſcitato mortuo ab abbate Machario. *Cap.* III.

SIcut & ab abbate Machario qui habitationem Scyotioticę ſolitudinis primus inuenit, mortuum ſuſcitatum eſſe reminiſcimur. Nam cum hæreticus quidam qui Eunomij perfidiam ſectabatur, ſinceritatem Catholicæ fidei arte Dialectica ſubuertere conaretur, magnamq; hominum multitudinem decepiſſet, rogatus à catholicis viris, qui ruinam tantæ ſubuerſionis grauiſsimè mouebantur, Macharius, vt ſimplicitatem totius Aegypti ab infidelitatis naufragio liberaret, aduenit. Quem cum hęreticus arte dialectica fuiſſet aggreſſus, & ad Ariſtotelicas ignorantem ſpinas vellet abducere, beatus Macharius apoſtolica multiloquium eius breuitate concludens: non eſt, inquit, in verbo regnum Dei, ſed in virtute. Eamus igitur ad ſepulchra, & nomen Domini ſuper mortuum qui primus inuentus fuerit inuocemus, ac ſicut ſcriptum eſt: Oſtendamus ex operibus fidẽ noſtram, vt manifeſtiſsime rectæ fidei documenta eius teſtimonio declarentur, & perſpicuam veritatem non inani diſputatione verborum, ſed virtute ſignorum, & illo quod non poteſt falli indicio comprobemus. Quo audito, hęreticus coram circumſtanti plebe pudore conſtrictus, cum ad præſens præbere ſe conditioni propoſitæ ſimulaſſet aſſenſum, ſeq; affuturũ in craſtinum promiſiſſet, poſtero die expectantib. vniuerſis qui ſtudioſius ad condictum locum, ſpectaculi huius cupiditate confluxerant, exterritus conſcientia

ſcientia ſuæ infidelitatis aufugit, ac protinus ab vniuerſa Aegypto tranſmigrauit. Quem cum beatus Macharius vſq; ad horam nonã cum populis præſtolatus pro ſua conſcientia declinaſſe vidiſſet, aſſumens plebem quę ab illo fuerat deprauata, ad condicta ſepulchra perrexit. Hunc autem Aegyptiis morem Nili fluminis inuexit alueus, vt quoniam vniuerſa illius latitudo terræ inſtar immenſi pelagi, non paruo anni tempore ſolita aquarum eruptione contegitur, ita vt nulla tunc cuiquam humandi copia humani corporis tribuatur, niſi poſt tranſuectionem decurſam, corpora mortuorũ pigmẽtis condita redolẽtibus, in editioribus cellulis recondantur. Nã madens ebrietate cõtigua terræ illius ſolũ humandi arcet officium Si qua enim cadauera defoſſa ſuſceperit, euomere ad ſuperficiem ſuam inundationum nimietate compellitur. Cum igitur antiquiſsimo cuidam cadaueri beatus Macharius aſtitiſſet, ait: O homo, inquit, ſi veniſſet huc mecum hæreticus ille filius perditionis, & aſtante ipſo, nomen Chriſti Dei mei inuocans exclamaſſem, vtrum ne corã his qui pene eius fuerant fraude ſubuerſi, ſurrecturus fuiſſes, edicito. Tum ille conſurgens annuentis voce reſpondit. Quẽ interrogans abbas Macharius, quidnã fuiſſet aliquando cum frueretur hac vita, vel qua hominũ fuiſſet ætate, aut ſi nomen Chriſti tunc temporis cognouiſſet: ille ſe ſub antiquiſsimis regibus vixiſſe reſpondit, Chriſtiq; nomen aſſeruit illis ſe nec audiſſe temporibus Cui rurſus abbas Macharius. Dormi, inquit, in pace cũ cęteris in tuo ordine à Chriſto in fine temporũ ſuſcitandus. Hæc igitur eius virtus & gratia quantũ in ipſo fuit, ſemper fortaſſe latuiſſet niſi eum neceſsitas totius prouinciæ periclitantis, & erga Chriſtum plana deuotio amorq; ſincerus, iſtud exercere miraculum compuliſſet, Quod vtiq; vt ab eo fieret, non oſtentatio gloriæ, ſed charitas Chriſti & totius plebis extorſit vtilitas, vt beatum quoq; Heliam feciſſe Regũ lectio manifeſtat: qui ignem de cœlo ſuper hoſtias impoſitas piræ, piè idcirco deſcendere poſtulauit, vt periclitantem pſeudoprophetarum præſtigiis fidem totius populi liberaret.

De miraculo quod abbas Abrahã in mulieris fecit vberibus. Cap. IIII.

QVid ſi etiam abbatis Abrahæ geſta commemorem, qui Pais, id eſt, ſimpſex, pro ſimplicitate morum & innocentia, cognominatus. Qui cum metendi gratia ad Aegyptum de eremo diebus quinquageſimæ perrexiſſet, & à muliere quadam paruulũ ſuum lactis inopia iam tabidum

tabidum atq; femineceem præferente, lachrymosis precibus fuisset obstrictus, calicem ei aquæ potandū impresso crucis signaculo dedit, cuius haustu confestim mirū in modū arida iam penitus vbera copia lactis redundante confluxerunt.

De claudi cuiusdam curatione, quam est operatus. Cap. V.

VEl cum idem ipse pergens ad vicum, circundatus est illudentium turbis, qui subsannantes ostendebant ei quendam hominem contracto genu, multis iam annis gressus officio destitutum, & antiqua debilitate reptantem, ac tentantes eum, ostende aiebant abba Abraham si seruus es Dei, & restitue hunc pristinæ sanitati, vt nomen Christi quem colis, vanum non esse credamus. Tunc ille confestim inuocato Christi nomine, inclinās se & apprehendens aridum pedem hominis traxit, cuius tactu continuo siccū genu incuruumq; directū est, ac recepto vsu gressuū, quē obliuioni iam tradiderat annosa debilitas, lętus abscessit.

Quòd meritum vniuscuiusque non ex signis debeat æstimari. Cap. VI.

HI itaque viri nihil sibi pro talium mirabilium virtute donabant, quia non hęc suo merito agi, sed Domini misericordia fatebantur, apostolicis verbis in admiratione signorum humanam gloriam refutantes. Viri fratres, inquiunt, quid admiramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare. Nec quenquam in donis ac mirabilib. Dei, sed potius ex propriis virtutum fructib. prædicandum esse censebant, quī industria mentis & operum virtute generantur: Plerunque enim, vt suprà iam dictum est, homines mente corrupti, reprobi circa fidem, in nomine Domini & dæmonia expellunt, & virtutes maximas operantur. De quib. cum Apostoli causarentur: præceptor vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum, licet eisdem ad præsens respōderit Christus: nolite prohibere, qui enim non est aduersum vos, pro vobis est, tamen eis in fine dicentibus, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & in tuo nomine dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? responsurum se esse testatur, quia nunquam noui vos, discedite à me operarij iniquitatis. Et idcirco etiam istos quibus hanc gloriam signorum atque virtutum pro merito sanctitatis ipse concessit, ne in his extollantur admonet, dicens: Nolite gaudere quia dæmonia vobis subiiciuntur, gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.

Quòd

Quod charismatum virtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat. Cap. VII

DEniq; ipse author signorum omnium atque virtutum, cum ad doctrinæ suæ magisterium discipulos aduocaret, quid ab eo veri atque electissimi sectatores peculiariter discere deberent, euidenter ostendit: Venite, inquit, & discite à me, non vtique vt dæmones cœlesti potestate pellatis non vt leprosos emundetis, non vt cæcos illuminetis, non vt mortuos suscitetis Hæc enim etiamsi per quosdam seruos meos operor, non potest se inserere laudibus Dei humana conditio, vllam sibi in hoc minister & famulus decerpere portionem, vbi solius diuinitatis est gloria. Vos autē, inquit, hoc discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Hoc enim est quod cunctis generaliter discere & exercere possibile est, opera autem signorum atque virtutū nec semper necessaria, nec omnibus commoda, nec omnibus conceduntur Humilitas est ergo omnium magistra virtutum, ipsa est cœlestis ædificij firmissimum fundamentum, ipsa est donum proprium atque magnificum saluatoris. Ista etenim vniuersa miracula quæ Christus operatus est, sine periculo elationis exercet, qui mitem Dominum, non sublimitate signorum, sed patientiæ atque humilitatis virtute sectatur. Qui vero immundis spiritibus imperare, aut languentibus sanitatum dona conferre, aut aliquod signum mirabile populis gestit ostendere, quamuis in ostentationibus suis Christi inuocet nomen, tamen alienus à Christo est, quia humilitatis magistrum superba mente non sequitur. Nam etiam cum ad patrem remeans quoddam, vt ita dixerim, conderet testamentū, hoc discipulis dereliquit. Mandatum, inquit, nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem, Statimq́ue subiunxit: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Non ait, si signa atq; virtutes similiter feceritis, sed dignam dilectionem inuicem habueritis, quoniā certum est nisi mites atq; humiles seruare nō posse. Quapropter nunquā monachos probos nec morbo Cenodoxiæ vacuos nostri maiores esse dixerunt, qui semetipsos exorcistas coram hominibus profitentur, & inter admirantium turbas hanc quā vel meruerunt vel præsumpserunt gratiam iactantissima ostentatione diffamant: sed incassum. Qui enim innititur mendaciis, hic pascet ventos, idē autē ipse sequitur aues volantes. Sine dubio enim

eueniet

eueniet eis illud quod in Prouerbiis dicitur: Sicut venti & nubes & pluuiæ manifestissimæ sunt, ita qui gloriantur in dato falso. Et ideo si quis coram nobis horum aliquid fecerit, non de admiratione signorum, sed de ornatu morum debet apud nos esse laudabilis, nec vtrum dęmonia ei subiecta sint, sed vtrum charitatis membra quæ describit Apostolus, possideat, inquirendum.

Quòd mirabilius sit de semetipso vitia, quàm de altero, dæmones extrusisse. *Cap. VIII.*

ET reuera maius miraculum est de propria carne fomitem luxuriæ eradicare, quàm expellere immundos spiritus de corporibus alienis, & magnificentius signum est, virtute patientiæ truculentos motus iracundiæ cohibere, quàm aereis principatibus imperare, plusque est exclusisse edacissimos de corpore proprio tristitiæ morbos, quàm valetudines alterius febresque corporeas expulisse. Postremo multis modis præclarior virtus sublimiorq́; profectus est, animæ propriæ curare languores, quàm corporis alieni. Quanto enim hæc sublimior carne est, tanto præstantior eius est salus, quantoq́ preciosioris excellẽtiorisque est substantiæ, tanto grauioris ac perniciosioris est & ruinæ.

Quantum præcellat vitæ probitas opera signorum. *Cap. IX.*

ET de illis quidem curationibus ita beatissimis Apostolis dicitur: Nolite gaudere, quia dæmonia vobis subiiciuntur. Hoc enim faciebat non eorum potestas, sed virtus Domini nominis inuocati. & idcirco monẽtur, vt ex hac parte nihil sibi beatitudinis aut gloriæ audeant vendicare, quæ Dei tantum potentia ac virtute perficitur, sed ex illa vitæ suæ cordisque intima puritate, ob quam nomina eorum inscribi merentur in cœlis.

Reuelatio de perfectæ castitatis experimento. *Cap. X.*

ET vt hoc ipsum quod diximus vel testimoniis veterum vel diuinis oraculis approbemus quid beatus Pafuntius vel de admiratione signorum, vel de gratia senserit puritatis, imò quid angeli reuelatione cognouerit, ipsius verbis atque experimentis rectius proferemus. Hic nanque ita multis vigens annis districtione præcipua, vt crederet se etiam carnalis concupiscẽtiæ laqueis absolutum, eo quòd cunctis infestationibus dæmonum, quibus diu aperteque conflixerat, superiorẽ se factum esse sentiret, dum aduenientibus viris sanctis pulmentum lenticulæ quod illi Atheran nominant, præpararet, manus eius in clibano, vt assolet, flamma superuolitante

uolitante, combusta est. Quo facto tristificatus, magnum in modum cœpit secum tacitus voluere, cur ignis, inquiens, mecum non habet pacem, cum duriora mihi dæmonum cesserint prælia? aut quemadmodum me in illo metuendo examinis die per se transiturū ille ignis inextinguibilis, & inquisitor meritorum omnium non tenebit, cui nunc extrinsecus hic temporalis ac paruulus non pepercit? Cumque æstuanti huiuscemodi cogitationibus atque tristitia sopor subitus obrepsisset, adueniens angelus Domini: cur, inquit, Pafunti tristis es? quod necdum pacatus tibi sit ignis iste terrenus, cum adhuc resideat in membris tuis carnalium motuum necdum purum excocta commotio? Cuius radices donec in tuis viuunt medullis, ignem istum materialem nequaquam tibi pacificum esse permittent. Quem vtiq; innoxium alias sentire non poteris, nisi omnes internos motus his indiciis in temetipso experiaris extinctos. Vade & apprehende pulcherrimam virginem, & si illam tenens, tranquillitatem tui cordis immobilem, æstuiq; carnales pacificos in te senseris perdurasse, huius quoque visibilis flammæ mitis atque innoxius in modum illorum trium in Babylonia puerorum te allambet attactus. Ita senex ex huiusmodi reuelatione perculsus, non quidem experimenti diuinitus demonstrati pericula consuluit, sed interrogans conscientiam suam, & puritatem sui cordis examinans, nec adhuc pondus castimoniæ suæ huius probationis ponderi compensare coniectans, non mirum est, ait si cedentibus mihi immundorum spirituum præliis, adustiones ignis quas dirissimis congressibus dæmonum inferiores esse credebam, adhuc aduersum me senserim sæuientes. Maior quippe est virtus ac sublimior gratia, internam libidinem carnis extinguere, quàm nequitias dæmonum extrinsecus irruentes, signo Domini ac virtutis altissimę potentia subiugare, vel de obsessis corporibus nominis diuini inuocatione propellere. Hucusque abbas Nesteros orationem de vera charismatum operatione consummans, nos ad cellam senis Ioseph, quę sex fermè millibus ab ipso aberat properantes, doctrinę suę institutione prosecutus est.

Collationis secundæ abbatis Nesterotis de charismatibus diuinis, finis.

COL

COLLATIO PRIMA ABBATIS IOSEPH DE AMICITIA.

Caput primum.

BEATVS Ioseph, cuius nunc instituta ac præcepta pandenda sunt, vnus ex tribus quorum in prima collatione fecimus mentionem, claræ admodum familiæ, ac primarius ciuitatis suæ inter Aegyptũ fuit, quæ appellatur Thymnis, & ita non solum Aegyptia, sed etiam Græca facundia diligenter edoctus, vt vel nobis, vel his qui eloquentiam penitus ignorabant, non vt cæteri per interpretẽ, sed per semetipsum elegantissimè disputaret. Qui cum institutionẽ suam nos desiderare sensisset, percontatus primum, vtrumnam essemus germani fratres, audiensque à nobis quòd non carnali sed spiritali essemus fraternitate deuincti, nosque ab exordio renunciationis nostræ, tam in peregrinatione, quæ ab vtroque nostrum fuerat obtentu militiæ spiritalis arrepta, quàm in cœnobij studio indiuidua semper coniunctione sociatos, tali vsus est sermonis exordio.

Disputatio eiusdem senis, de infido amicitiarum genere. Cap. II.

AMicitiarum ac sodalitatis multa sunt genera, quę diuersis modis humanum genus dilectionis societate connectunt. Quosdam enim præcedens commendatio, primum notitiæ post etiam amicitiæ fecit inire commercia. In quibusdam verò contractus quidã seu dati acceptiue depactio, charitatis fœdera copulauit. Quosdã negociationis seu militię vel artis ac studij similitudo atq; cõmunio amicitiarum vinculis nexuerunt, per quam ita etiam effera sibi inuicem corda mansuescunt, vt etiam hi qui in syluis ac montibus latrociniis gaudent, & effusione humani sanguinis delectantur, suorum scelerum participes amplectãtur ac foueant. Est etiam dilectionis aliud genus, quod instinctu naturæ ipsius & consanguinitatis lege connectitur, qua vel cõtribules vel coniuges, vel parentes, seu fratres, ac filij naturaliter cæteris præferuntur, quod non solum humano generi, verumetiam omnibus alitibus atq; animãtibus inesse deprehẽditur. Nam pullos vel catulos suos naturali affectu instigante sic protegunt ac defendunt, vt frequenter pro ipsis etiam obiicere se periculis mortiq; non metuant. Deniq; etiam illa bestiarum vel serpentium vel alitum genera, quæ intolerabilis feritas, ac lætale virus ab omnibus separata esse cernuntur, vt sunt basilisci, vel monocerotes, vel griphes, cũ etiã visu ipso cunctis perniciosa esse dicãtur, inter se tamẽ pro originis ipsius affect

affectionisq; consortio pacata & innoxia perseuerãt Sed hęc omnia quæ diximus genera charitatis, sicut malis ac bonis, feris etiam atq; serpẽtibus videmus esse cõmunia, ita etiam vsq; in finem certum est perseuerare non posse. Etenim interrumpit ea frequenter locorum discretio, & obliuio temporalis, & verbi vel causæ negotiorumq; cõtractus. Vt enim ex diuersis vel lucri, vel libidinis, vel consanguinitatis, ac necessitudinum variarum societatibus acquiri solent, ita intercedente qualibet diuortij occasione soluuntur.

Vnde indissolubilis amicitia sit. *Cap.* III.

IN his igitur cunctis, vnũ genus est insolubile charitatis, quod nec commendationis gratia, nec officij vel munerum magnitudo contractusq; cuiusquam ratio, vel naturæ necessitas iũgit, sed sola similitudo virtutum. Hæc inquam est quæ nullis vnquam casibus scinditur, quam non solum dissociare vel delere locorum vel temporum interualla non præualent, sed ne mors quidem ipsa diuellit. Hæc est vera & indirupta dilectio, quæ gemina amicorum perfectione ac virtute concrescit. Cuius semel initum fœdus, nec desideriorum varietas, nec contentiosa dirumpet contrarietas voluntatum. Cæterum multos nouimus in hoc proposito constitutos, qui cum pro charitate Christi flagrantissima essent soliditate deuincti, non perpetuo eam, nec indiruptè seruare potuerunt, quia licet bono societatis principio niterentur, non tamen vno nec pari studio arreptum propositum tenuerunt, fuitque inter eos quædam temporalis affectio, quia non æquali vtriusque virtute, sed vnius patientia seruabatur. Quæ quamuis ab vno magnanimiter atque infatigabiliter retentetur, necesse est tamen eam alterius pusillanimitate dirumpi. Infirmitates nanque eorum qui tepidius perfectionis expetunt sanitatem, quantalibet fortium tolerãtia sustentẽtur, ab ipsis tamẽ qui infirmi sunt non feruntur. Habẽt enim insitas sibi commotionũ causas, quæ eos quietos esse non sinant, vt solent hi qui carnali ægritudine detinẽtur, stomachi sui infirmitates & fastidia coquorũ vel ministrantium negligentiis imputare, & quantalibet eis obsequentiũ sollicitudo deseruiat, nihilominus tamen sanis causas suæ commotionis ascribere, quas sibi vtiq; vitio valetudinis suæ inesse non sentiunt. Quamobrẽ hæc est amicitiæ, vt diximus, fida indissolubilisq; coniunctio, quæ sola virtutum parilitate fœderatur: Dominus enim inhabitare facit vnius moris in domo. Et idcirco in his tantum indirupta

potest

potest dilectio permanere, in quibus vnum propositum ac voluntas, vnum velle ac nolle consistit. Quam si vos quoque cupitis inuiolabilem retentare festinandum est vobis vt expulsis primitus vitiis, mortificetis proprias voluntates, & vnito studio atq; proposito, illud quo propheta admodum delectatur, gnauiter impleatis Ecce quàm bonum & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Quod non localiter sed spiritualiter oportet intelligi Nihil enim prodest, si moribus ac proposito dissidentes vna habitatione iungantur, nec obest parili virtute fundatis, per locorum interualla disiungi. Apud Deum nanque morum cohabitatio, non locorum vnita fratres habitatio coniungit, nec potest vnquam pacis integritas custodiri, vbi voluntatum diuersitas inuenitur.

Interrogatio vtrum vtile aliquid etiam contra votum fratris effici debeat. Cap. 4.

GErmanus. Quid ergo si vno volente perficere aliquid quod secundum eum commodum & salubre perspexerit, alius non præstet assensum, exequendúmne etiam contra votum fratris est, an pro eius arbitrio negligendum?

Responsio quòd perpetua amicitia nisi inter perfectos stare non possit. Cap. V.

IOseph. Idcirco diximus plenam atq; perfectam amicitiæ gratiam nisi inter perfectos viros eiusdemq; virtutis perseuerare non posse, quas eadem voluntas vnumq; propositum, aut nunquam aut certè raro diuersa sentire, aut in his quę ad profectum spiritalis pertinent vitæ, patitur dissidere Quod si animos cœperint contentionibus æstuare, liquet vtique eos nunquam secundum regulam quam prędiximus fuisse concordes, Sed quia nemo potest a perfectione habere principium; nisi qui ab ipso eius cœperit fundamento, & vos non quanta eius sit magnitudo, sed quemadmodum ad eam perueniri possit inquiritis, necessarium reor vt paucis regulam vobis eius ac tramitem quendam, per quem gressus vestri dirigantur, aperiam, vt patientię ac pacis bonum facilius obtinere possitis

Quibus modis inuiolabilis possit societas retentari. Cap. VI

PRima igitur sunt veræ amicitiæ in contemptu substantiæ mundialis & omnium quas habemus rerum despectione fundamina Quam enim iniustam atque impium est, si post abrenunciatam mundi & omnium quę in eo sunt vanitatem, pręciosissimę fratris dilectioni suppellex vilissima quę

super

superfluit præferatur Secundũ est, vt ita suas vnusquisque resecet voluntates, ne se sapientem atque consultum esse iudicans suis malit quàm proximi deffinitionibus obedire. Tertium est, vt sciat omnia etiam quæ vtilia ac necessaria æstimat, postponenda bono charitatis ac pacis. Quartum, vt vt credat nec iustis nec iniustis de caussis penitus irascendum. Quintum, vt aduersus se iracundiam fratris, etiam sine ratione conceptam, eodem modo quo suam curare desideret, sciens æqualiter sibi perniciosam alterius esse tristitiam ac si aduersus alium ipse moueatur, nisi eam quantum in se est etiam de fratris mente depulerit. Postremum illud est, quòd generale vitiorum omnium peremptorium esse non dubium est, vt se de hoc mundo credat quotidie migraturum. Quæ persuasio non solum nullam in corde tristitiam residere permittit, verum etiam vniuersos concupiscentiarum ac peccatorum omnium comprimet motus Hæc igitur quicunque tenuerit, amaritudinem iræ atque discordiæ nec pati poterit nec inferre. His autem cessantibus cum primum ille æmulus charitatis in cordibus amicorum tristitiæ sensim venena suffuderit necesse est vt frequentibus iurgiis paulatim dilectione tepefacta, amantiũ corda diu exulcerata quandoque dissociet. Nam qui per callem prædictæ directionis ingreditur, in quo ab amico vnquam suo poterit dissidere, qui primum litium causam quæ ex paruulis rebus vilissimisque materiis generari solet, nihil suum vendicans radicitus amputauerit, illud quod in actibus Apostolorum legimus de vnitate credentium omni virtute custodiens: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquàm eorum quæ possidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia Deinde quemadmodum ab eo seminarium dissensionis exurget, qui non suæ sed fratris seruiens voluntati, Domini atque authoris sui fuerit imitator effectus, qui loquens ex persona hominis quem gerebat: Non veni, inquit, vt facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius qui me misit. Quo autem modo vllum contentionis fomitem suscitabit, qui de intelligentia ac sensu suo, non tam proprio iudicio quam fratris credere decreuit examini, pro eius scilicet arbitrio, vel probans sua inuenta, vel improbans, & Euangelicum illud pii cordis humilitate consummans, verũtamen nõ sicut ego volo, sed sicut tu vis? Aut qua ratione aliquid quo frater mœstificetur admittet, qui bono pacis nihil iudicat esse

præciosius, dominicæ illius sententiæ memoriam non amittens. In hoc cognoscent omnes quòd mei estis discipuli, si dilectionē habueritis adinuicem, per quam velut spiritali signaculo gregem ouium suarum in hoc mūdo voluit Christus agnosci, atq; hoc à cæteris, vt ita dixerim, charactere discerni. Qua vero ex causa vel in se recipere vel in alio residere rancorē tristitiæ sustinebit, cui summa deffinitio est, iracundiæ quæ perniciosa & illicita est iustas causas esse non posse, eodēq; se modo succensente sibi fratre orare non posse, quo si fratri suo ipse succenseat, illam Domini, saluatoris humili semper retinens corde sententiam. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & sic veniens offer munus tuum. Nihil enim proderit si te quidem asseras non irasci, & credas te implere illud mandatum quo dicitur, sol non occidat super iracundiam vestram, & qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, alterius vero tristitiam quam delinire tua mansuetudine potuisti, contumaci corde despicias Eodem namq; modo præcepti dominici præuaricatione plecteris. Qui enim te irasci aduersus alterum non debere, dixit, nec alterius contemni tristitiā debere dixit, quia non interest apud Deum qui omnes homines vult saluos fieri, vtrum te an alium quempiam perdas: Vnum siquidem cuiuslibet interitu ei nascitur detrimentum, itidemq; illi cui grata omnium perditio est, vnum lucrum, vel tua vel fratris morte conquiritur. Quemadmodum postremo poterit vel tenuem contra fratrem retinere tristitiam, qui se credit quotidie immo continue ab hoc seculo migraturum?

Quòd nihil charitati præponendum sit, nec iracundia postponendum. Cap. VII.

SIcut ergo nihil præponendum est charitati, ita furori vel iracundiæ nihil est econtrario postponendum. Omnia namq; quamuis vtilia ac necessaria videantur spernenda tamen sunt vt iræ perturbatio deuitetur, & omnia etiam quæ putantur aduersa suscipienda atque toleranda sunt, vt dilectionis pacisque tranquillitas illibata seruetur, quia nec ira atque tristitia perniciosius quicquàm, nec charitate vtilius credendum est.

Quibus de causis inter spirituales nascatur dissensio Cap. VIII.

NAm quemadmodum carnales adhuc & imbecilles fratres ob vilem terrænamq; substantiam cito inimicus disiun

disiungit, ita etiam inter spiritales gignit pro intellectuum diuersitate discordiam. Ex qua sine dubio contentiones rixæque verborũ, quas Apostolus damnat, plerumq; consurgunt, vnde consequenter diuortia inter vnanimes fratres hostis inuidus ac malignus interserit: Vera est namq; sapientissimi Salomonis illa sententia. Odium suscitat contentio, vniuersos vero qui non contendunt protegit amicitia.

De amputandis etiam spiritalium causis discordiarum. Cap. IX.

QVapropter ad cõseruandã perpetuã & indiuiduam charitatẽ, nihil prodest primã causam amputasse dissidii, quæ nasci solet de rebus caducis atq; terrænis & vniuersa despexisse carnalia, atq; omnium quibus noster vsus indiget rerum, indiscretam communionẽ fratribus permisisse, nisi etiam secundam quæ sub specie spiritalium sensuum nasci solet similiter abscidentes, acquisierimus in omnibus humilem sensum, & consonas voluntates.

De optimo examine veritatis. Cap. X.

MEmini namq; cũ me adhuc adhærere consortio ætas iunior hortaretur huiusmodi nobis intelligentiã, vel in moralibus disciplinis, vel in scripturis sacris frequẽter infertã, vt nihil ea verius, nihilq; rationabilius crederemus. Sed cũ in vnũ cõuenientes sententias nostras promere cœpissemus, quædã cõmuni examinatione discussa, primũ ab altero falsa ac noxia notabantur, mox deinde vt perniciosa cõmuni prenũciata iudicio damnabãtur, quę in tãtũ prius infusa à diabolo luce clarius fulgebant, vt facile potuissent generare discordiam, nisi præceptum seniorum velut diuinum quoddam oraculum custoditum ab omni nos contentione reuocasset, quo ab illis legali quadam sanctione præscriptum est, vt neuter nostrum plus iudicio suo quàm fratris crederet, si nunquàm vellet diaboli calliditate deludi.

Quod impossibile sit quenquàm qui proprio fidit iudicio, diaboli illusione non decipi. Cap. XI.

VT enim sæpe illud quòd Apostolus dicit, probatũ est euenire. Ipse enim satnanas transfigurat se in Angelum lucis, vt obscurã ac tetram caliginem sensuum pro vero lumine scientiæ fraudulenter effundat. Qui nisi humili & mansueto corde suscepti, maturissimi fratris vel probatissimi senioris reseruentur examini, & eorum iudicio diligenter excussi, aut abiiciantur, aut recipiantur à nobis, sine dubio venerantes in cogitationibus nostris pro angelo lucis angelum tenebrarum grauissimo feriemur interitu.

Quam perniciem impoſsibile eſt euadere quempiam iudicio proprio confidentem, niſi humilitatis veræ amator & executor effectus, illud quòd Apoſtolus magnopere deprecatur omni contritione cordis impleuerit. Si qua ergo, inquit, cõſolatio in Chriſto, ſi quòd ſolatiũ charitatis, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudiũ meũ vt idẽ ſapiatis, eandem charitatẽ habentes, vnanimes idipſum ſentientes, nihil per contẽtionem, neq; per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores vobiſmetipſis alterutrum arbitrantes, & illud, honore alterutrum præuenientes, vt plus vnuſquiſq; cõſorti ſuo ſcientiæ & ſanctitatis aſcribens, ſummã diſcretionis veræ in alterius magis quàm in ſuo credat ſtare iudicio.

Quam ob cauſam non debeant inferiores in collatione contemni. Cap. XII.

SAepe autem accidit, ſiue illuſione diaboli, ſiue interceſſu erroris humani, quo nullus eſt in hac carne qui falli velut homo non poſsit, vt & ille interdum qui acrioris ingenij ſcientiæque maioris eſt, aliquid falſum mente concipiat, & ille qui tardioris ingenij ac minoris eſt meriti, rectius aliquid veriuſque perſentiat. Et idcirco nullus ſibi quamuis ſcientia præditus inani tumore perſuadeat, quod poſsit collatione alterius non egere. Nam etiam ſi iudicium eius diabolica non fallat illuſio, elationis tamen & ſuperbiæ grauiores laqueos nõ euadet. Quis enim hoc ſibi abſq; ingẽti poterit vſurpare pernicie, cũ vas electionis in quo Chriſtus vt ipſe profeſſus eſt loquebatur, ob hoc ſolummodo ſe aſſerat Hieroſolymam conſcendiſſe, vt cũ ſuis coapoſtolis Euangelium, quòd gentibus reuelante & cooperante Domino prædicabat, ſecreta examinatione conferret? Per quod oſtenditur non ſolum vnanimitatem atque concordiam per hæc præcepta ſeruari, verumetiam cunctas diaboli aduerſantis inſidias & illuſionum eius laqueos non timeri.

Quòd charitas non ſolum res Dei ſed etiam Deus ſit. Cap. XIII.

DEnique in tantum virtus charitatis extollitur, vt eam beatus Ioannes Apoſtolus, non ſolum rem Dei, ſed etiam Deum eſſe pronunciet, dicens: Deus charitatis eſt, & qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo. Nam vſque adeo illam diuinam eſſe perſpicimus, vt illud Apoſtoli manifeſtiſsime vigeri ſentiamus in nobis, quoniam charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctum qui habitat in nobis. Quod tale eſt, ac ſi dicat. Quoniam Deus diffuſus eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum

qui habitat in nobis. Qui etiam cum ignoremus quid debeamus orare, interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem ſcrutatur corda ſcit quid deſideret ſpiritus quia ſecundum Deum poſtulat pro ſanctis

De gradibus charitatis. *Cap.* XIIII.

ILlam igitur charitatem quæ dicitur agapi, poſsibile eſt omnibus exhibere, de qua beatus Apoſtolus: Ergo dum tempus habemus, inquit, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei. Quæ in tantum omnibus eſt generaliter exhibenda, vt eam etiam inimicis noſtris à Domino iubeamur impendere. Nam diligite, inquit, inimicos veſtros, diatheſis autem, id eſt, affectio, paucis admodum & his qui vel parilitate morum vel virtutum ſocietate connexi ſunt exhibetur, licet etiam ipſa diatheſis, multam in ſe differentiam habere videatur. Aliter enim parentes, aliter coniuges, aliter fratres aliter filij diliguntur, & in ipſa quoque horum affectuum neceſsitudine magna diſtantia eſt, nec vniformis parentum dilectio erga filios inuenitur. Quod etiam Iacob patriarchæ probatur exemplo, qui cum eſſet duodecim filiorum pater, omneſque paterna charitate diligeret, tamen propenſiore Ioſeph dilexit affectu, vt de eo aperte ſcriptura commemoret: Inuidebant autem ei fratres ſui, eo quòd diligeret eum pater ſuus, ſcilicet non quo vir iuſtus & pater non valde diligeret etiam cæteram prolem, ſed quòd huius qui typum Domini præferebat affectui dulcius quodammodo atque indulgentius inhæreret. Hoc etiam de Ioanne Euangeliſta legimus euidentiſsime deſignari, cum de ipſo dicitur: Diſcipulus ille quem diligebat Ieſus, cum vtique etiam reliquos vndecim ſimiliter electos, ita præcipua dilectione complexus ſit, vt hoc etiam Euangelica atteſtatione deſignet dicens: Sicut dilexi vos & vos diligite inuicem. De quibus & alibi dicitur: Diligens ſuos qui erant in mundo, vſque in finẽ dilexit eos, ſed huic vnius dilectio non erga reliquos diſcipulos teporem charitatis ſed largiorem erga hunc ſuperabundantiam amoris expreſſit, quam & virginitatis priuilegium & carnis incorruptio conferebat. Quæ idcirco velut ſublimior cum quadam exceptione ſignatur, quia non eam odij comparatio, ſed affluentior gratia exuberantiſsimi amoris extollit. Tale quid etiam ex perſona ſponſæ legimus in cantico canticorum dicentis. Ordinate in me charitatem. Hæc enim eſt vere charitas ordinata, quæ odio habẽs neminẽ, quoſdam meri-

torum iure plus diligit, quæq; cum generaliter diligat cunctos, excipit tamen sibi ex his quos debeat peculiari affectione complecti, & rursum inter ipsos qui in dilectione summi atque precipui sunt, aliquos sibi qui cæterorum affectui super extollantur excerpit.

De his qui vel fratrum commotionem dissimulatione corroborant Cap. XV.

F Contra nouimus, quod vtinam nesciremus, nonnullos fratrum tantæ esse obstinationis atque duriciæ, vt cum vel suos aduersus fratrē, vel fratris aduersum se senserint animos excitatos, ad dissimulandam mentis suæ tristitiam, quæ ex indignatione alterutræ commotionis exorta est, secedentes ab eis quos humili satisfactione atq; colloquio lenire debuerant, aliquos psalmorum incipiunt decantare versiculos. Qui dum conceptam cordis amaritudinem delinire se putant, insultando augent, quòd statim extinguere potuerunt si magis anxij atque humiles esse voluissent, vt oportuna compunctio & ipsorum cordibus mederetur, & fratrum animos deliniret. Nam illo vtiante modo pusillanimitatis imo superbiæ suæ vitium palpant, & nutriunt potius quàm extirpant fomitē iurgiorum, dominicæ illius præceptionis immemores, qua ait: Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, & si recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

De eo quod frater aduersum nos aliquid habeat simultatis, munera orationum nostrarum à domino respuantur. Cap. XVI.

IN tantum igitur non vult nos Deus noster alterius despectui habere tristitiam, vt si aliquid aduersum nos frater habuerit, nec munera nostra suscipiat, id est, nec orationes sibi à nobis permittat offerri, donec de animo eius tristitiam iuste iniusteúe conceptam, celeri satisfactione tollamus. Neque enim ait si habet veram quærelam aduersum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, sed si recordatus fueris, inquit quia frater tuus habet aliquid aduersum te, id est, etiam si leue aliquid ac vile sit quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam subita recordatione pulsauerit, scias te offerre precum tuarum spiritalia munera non debere, nisi prius qualibet ex causa ortam tristitiam de corde fratris benigna satisfactione depuleris, Si igitur Euangelicus

gelicus sermo etiam pro præterita & minima simultate, ac de exiguis oborta causis, satisfacere nos irascentibus iubet, quid de nobis fiet, qui recentes & maximas causas nostroq; errore cōmissas, pertinaci dissimulatione cōtēnimus & inflati tumore diabolico, dum humiliari erubescimus, auctores nos fraternæ tristitiæ denegamus, ac rebelli spiritu subiici præceptis Domini dedignantes, nequaquàm ea vel obseruari debere vel impleri posse contendimus? Eoq; fit vt iudicantes eum impossibilia vel incongrua præcepisse, efficiamur secundū Apostolum non factores, sed iudices legis.

De his qui patientiam secularibus magis putant impendendam esse quàm fratribus. *Cap. XVII*

ILlud quoque quibus lachrymis est deflendum, quòd non nulli fratrū cum fuerint contumelia cuiuslibet sermonis accensi, si alterius cuiuspiam qui eos lenire desiderat precibus fatigentur, cum audierint nequaquam debere aduersus fratrem concipere tenereúe tristitiam, secundum illud quod scriptum est: qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, & sol non occidat super iracundiam vestram, proclamant illico. Si paganus aliquis, si secularis hoc fecisset, aut ita dixisset, recte debuit sustineri. Quis autem ferat fratrem tam grauis conscium culpæ, aut tam insolens de ore conuicium proferentem? Quasi vero patientia infidelibus tantum, atque sacrilegis, & non omnibus sit generaliter adhibenda, aut iracundia contra gentilem noxia contra fratrem vtilis æstimanda, cum vtiq; perturbatę mentis obstinata commotio, non dissimile contra quemuis fuerit excitata sibi inferat detrimentum. Quantæ autem obstinationis, immo vecordiæ est, vt nec ipsam verborum proprietatem brutæ mentis stupore discernat. Quia non dicitur: omnis qui irascitur alienigenæ reus erit iudicio, quòd fortasse poterat secundum illorum sensum, contra consortes nostræ fidei & conuersationis excipere, sed significanter expressit euangelicus sermo dicens: Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Licet itaque secundum regulam veritatis omnem hominem fratrem debeamus accipere, tamen hoc in loco magis fidelis ac nostræ conuersationis particeps quàm ethnicus fratris vocabulo designatur.

De his qui patientiam mentientes, ad iracundiam fratris silentio accendunt *Cap XVIII*

ILlud vero quale est, quòd interdum patientes esse nos credimus, quia respondere cōtemnimus lacessiti, sed ita

commotos fratres amara taciturnitate vel motu gestuq́ue irrisorio subsannamus, vt eos magis ad iracundiam vultu tacito prouocemus, qua tumida potuissent incitare conuicia, in eos æstimantes minime apud Deum reos, quia nihil ore protulimus, quod nos notare hominũ iudicio aut condemnare potuisset? Quasi vero apud Deum verba tantummodo, & non præcipue voluntas vocetur in culpam & opus solum peccati, & non etiam votum ac propositum habeatur in crimine, aut hoc tantum quòd vnusquisque fecerit per loquelam, & non quod etiam per taciturnitatem facere studuerit, in iudicio sit quærendum. Non enim sola commotionis illatæ qualitas, sed etiam propositum irritantis in noxa est. Et idcirco non quemadmodum iurgium fuerit excitatum, sed cuius conflagrauerit vicio, verum iudicis nostri perquiret examen: Affectus enim peccati, non ordo considerandus est admissi. Quid enim differt vtrum quis gladio ipse peremerit fratrem, an aliqua ad mortẽ fraude compulerit, cum ipsius dolo vel crimine constet extinctum. Quasi vero cæcum in præceps manu propria non impegisse sufficiat, cum similiter reus sit qui pronum & imminentem iam foueæ, cum potuerit reuocare contempserit, aut ille solus in crimine sit qui manu sua quempiam laqueauerit, & non etiam is qui vel parauerit vel ingesserit laqueum, vel certe cum potuerit auferre noluerit. Ita igitur tacere nihil prodest, si idcirco nobis indicamus silentium, vt quod agendum conuicio fuerat, hoc taciturnitate faciamus, assimulantes quosdam gestus, quibus & ille quem curare nos oportuit vehementiori inardescat iracundia, & nos super hęc omnia damno illius ac perditione laudemur, quasi vero non etiam ex hoc ipso quis criminosior sit, quod gloriã sibi de fratris voluerit perditione conquirere. Vtrique enim tale silentium erit æqualiter noxium, quia sicut exaggerat in alterius corde tristitiam, ita in suo nõ permittit extingui. Contra quos illa prophetæ satis proprie est directa maledictio: Væ qui potat amicum suum, mittens fel suum, & inebrians vt aspiciat nuditatem eius, repletus est ignominia pro gloria. Illud quoque quod per alium de talibus dicitur: Quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum irridebit, & veritatem non loquentur extenderunt enim linguam suam quasi arcum mendacij & non veritatis. Sæpe autem ficta patientia etiam acrius ad iracundiam quàm sermo succendit.

atrocissimas verborum transcendit iniurias, maligna taciturnitas, leuiusque tolerantur inimicorum vulnera quàm irridentium subdola blandimenta. De quibus proprie dicitur per prophetam: Molliti sunt sermones eius super oleum & ipsi sunt iacula. Et alibi: Verba callidorum mollia, hæc autem feriunt in penetralia ventris. Quibus etiam illud eleganter aptari: In ore pacem cum amico suo loquitur, & occulto ponit ei insidias, quibus tamen magis decipitur ipse qui decipit. Nam qui præparat ante faciem amici sui rete, circundat illud pedibus suis, & qui fodit foueam proximo suo, incidet in eam ipse. Denique cum magna ad comprehendendum Dominum cum gladiis & fustibus multitudo venisset, nemo in authorem vitæ nostræ illo cruentior extitit, quàm qui cunctos ficto salutationis honore præueniens osculum subdolæ charitatis ingessit. Cui Dominus: Iuda, inquit, osculo filium hominis tradis, id est, amaritudo persecutionis atque odij tui, hoc tegmen assumpsit, quo dulcedo vere amoris exprimitur. Apertius quoque ac vehementius per prophetam vis huius doloris exaggeratur. Quoniã si inimicus, inquit, meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique, & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, ac abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu.

De his qui ex indignatione ieiunant. *Cap* XIX.

ALiud quoque profanum tristitiæ genus est, quod dignum commemoratione non fuerat, nisi id à nonnullis fratribus sciremus admitti, qui cum tristificati fuerint vel irati, ab ipso etiam pertinaciter abstinent cibo, ita vt quod etiam dicere absque pudore non possumus, illi qui dum placidi sunt refectionem cibi vsq; ad horam sextam, vel vt multum nonam negant se posse differre, cum fuerint tristitia vel furore suppleti, ieiunia etiam biduana non sentiant, tantamque inediæ defectionem iracundiæ satietate sustentent. In quo plane sacrilegi crimen euidenter incurrunt, ieiunia scilicet quæ soli Deo pro humiliatione cordis & purgatione vitiorum sunt specialiter offerenda, pro diabolico tumore tolerantes. Quod tale est, ac si orationes atque sacrificia non Deo sed dæmoniis deferant, illamq; Mosaicam increpationem mereantur audire. Sacrificauerunt dæmoniis & non Deo, diis quos ignorabant.

De quo

De quorundam simulata patientia qua maxillam verberandam alteram ingerunt. Cap. XX.

NOn ignoramus etiam aliud dementiæ genus, quòd sub colore fucatæ patientiæ in nonnullis fratribus inuenitur, quibus parum est iurgia commouisse, nisi etiam instigatoriis verbis vt feriantur irritent, cum vtique vel leui fuerint impulsione contacti, aliam quoque partem corporis ingerunt verberandam, quasi per hoc perfectionem mandati illius impleturi, quo dicitur, si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram scripturæ vim ac propositum penitus ignorantes, Euangelicam nanque patientiam per iracundiæ vitium exercere se putant, Ob quod radicitus excidendum, non solum vicissitudo talionis, & concertandi irritatio prohibetur, sed etiam furorem verberantis geminatæ iubemur iniuriæ tolerantia mitigare.

Interrogatio quemadmodum Christi mandatis obtemperantes Euangelica perfectione fraudentur Cap. XXI.

GErmanus. Quomodo reprehendendus est is qui præcepto satisfaciens Euangelico, non solùm non intulit talionem, sed etiam paratus est vt sibi geminetur iniuria?

Responsio quod Christus non solum facti sed etiam voluntatis inspector sit. Cap. XXII.

IOseph: Sicut Paulo ante dictum est, non solum res ipsa quæ geritur, sed etiam qualitas mentis & propositum facientis est intuendum. Et idcirco si id quod ab vnoquoque perficitur, quo animo fiat, vel quo procedat affectu, intimo perpendatis cordis examine, videbitis patientię lenitatisque virtutem nequaquam posse contrario spiritu, id est impatientiæ ac furoris impleri, Siquidem Dominus noster atque saluator ad profundam nos instruens patientiæ lenitatisque virtutem, id est, non vt labiis eam tantumodo præferamus, sed vt intimis animæ nostræ abditis recondamus, istam nobis perfectionis Euangelicæ formulam dedit, dicens: Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, subauditur sine dubio dexteram: Quæ alia dextera nisi interioris hominis, vt ita dixerim, facies potest accipi? Per hoc omnem penitus iracundiæ fomitem de profundis cupiens animæ penetralibus extirpare, id est, vt si exterior dextera tua impetum ferientis exceperit, interior quoque homo per humilitatis assensum dexteram suam præbeat verberandam, compatiens exterioris hominis passioni, & quodammodo succumbens atque subiiciens suum corpus

feriea

ferientis iniuriæ, ne exterioris hominis cæde vel tacitus intra se moueatur interior. Videtis ergo longe eos ab Euangelica perfectione distare, quæ patientiam docet, non verbis, sed interiore cordis tranquillitate seruandam, eamq; à nobis cum quid aduersi euenerit ita præcipit custodire, non solum nosmetipsos alienos ab iracundiæ perturbatione seruemus, sed etiam illos qui suo commoti sunt vitio succumbentes iniuriis eorum ad placiditatem expleta cædis satietate cogamus, furorem eorum nostra lenitate vincentes. Et ita etiã illud Apostolicum implebimus. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Quod ab illis impleri non posse certissimũ est, qui illo spiritu ac tumore verba lenitatis atq; humilitatis emittunt, vt non solũ non mitigent conceptum furoris incendium, sed magis illud tam in suo quàm in fratris commoti sensu faciant conflagrare, qui tamen etiam si possent aliquo modo ipsi mites ac placidi permanere, non sic quidem aliquos iustitiæ fructus caperent, cum damno proximi patientiæ sibi gloriam vendicantes, & per hoc ab illa Apostolica charitate omnimodis alieni, quę non quærit quæ sua sunt, sed ea quæ aliorum, non enim ita diuitias concupiscit, vt lucrũ sibi de proximi faciat detrimẽto, nec acquirere quicquã cũ alterius desiderat nuditate.

Quod ille sit fortis & sanus qui succumbit alterius voluntati. Cap. XXIII.

SCiendum sane generaliter illum partes agere fortiores qui voluntati fratris suam subiicit voluntatem, quam eum qui in defendendis suis deffinitionibus ac tenendis pertinacior inuenitur: Ille enim sustentans ac tolerans proximum sani ac validi, hic autem infirmi & quodãmodo ægrotantis obtinet locũ, quem ita palpari necesse est ac foueri, vt interdũ etiã a rebus necessariis pro eius quiete ac pace salubre sit aliquid relaxari In quo quidẽ nõ se credat quis aliquid de sua perfectione minuisse, tã & si quidã de proposita districtione condescẽdendo summiserit, sed econtrario multo amplius se pro longanimitatis & patientiæ bono nouerit acquisisse. Apostolicũ namq; pręceptũ est. Vos qui fortes estis, imbecillitates infirmorũ sustinete, & alterurum onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Nunquam enim infirmus sustentat infirmũ, nec tolerare poterit, aut curare languentem is qui similiter ægrotat, sed ille medelam tribuit imbecillio, qui imbecillitati ipse non subiacet. Merito enim ei dicitur. Medice cura teipsum.

Quòd

Quòd infirmi iniuriosi sint, & iniurias ferre non poßint. Cap. 24.

NOtandum etiam illud est, infirmorum naturam esse semper eiusmodi, vt prompti quidem ac faciles sint ad contumelias ingerendas, & iurgia conferenda, ipsi verò ne minima quidem iniuriæ veniat suspitione contingi, cumque inferentes proterua conuicia inconsiderata superequitent libertate, ne parua quidem atq; leuissima sustinere contenti sunt. Ideoque secundum prædictam seniorum sententiam, charitas stabilis atque indirupta non poterit perdurare, nisi inter viros eiusdem virtutis atque propositi. Scindi etenim necesse est eam quocunque tempore, quantalibet fuerit cautione ab altero custodita.

Interrogatio quomodo fortis sit qui non semper sustentat infirmum. Cap XXV.

GErmanus In quo ergo laudabilis perfecti viri potest esse patientia, si tolerare non præualet semper infirmum?

Responsio quòd infirmus se non sinat sustentari. Cap 26.

IOseph. Nec ego dixi, q̀ illius qui fortis est ac robustus, virtus tolerantiaq; vincenda sit, sed quòd infirmi pessima valetudo, illius qui sanus est sustentatione nutrita, atque in deterius quotidie prolabens, generatura sit causas ob quas vel ipse vltra non debeat sustineri, vel certè patientiam proximi notam, ac deformationem impatientiæ suæ esse coniiciens, abire quandoq; mauult, quàm semper magna nimietate alterius sustineri. Hæc ergo ab his qui sodalitatis affectum cupiunt inuiolabilem custodire, præ omnibus obseruanda censemus; vt primum quibuslibet iniuriis lacessitus non solum labia, sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat, quę tamen si senserit vel tenuiter fuisse turbata, omni semetipsum taciturnitate contineat, & illud quod Psalmista commemorat diligenter obseruet, turbatus sum, & non sum locutus, & dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea, posui ori meo custodiā dum consisteret peccator aduersum me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis, nec præsentem consi derans statum, ea proferat quæ ad horam turbulentius suggerit furor, dictitque animus asperatus, sed vel recolat gratiam præteritæ charitatis, vel reformandæ pacis redintegrationem mente prospiciat, eamq; velut continuo reuersurā, etiam in ipso commotionis tempore contempletur. Dumq; se ad dulcedinem reseruet concordiæ, mox futuræ, amaritudinem præsentium non sentiet iurgiorum, & ea potissimum respondebit,

è quib

è quibus vel à ſemetipſo reus fieri, vel ab alio reprehendi re ſtituta charitate non poſsit. ſicq́ue adimplebit propheticum illud eloquium. In ira miſericordiæ memor eris.

Quemadmodum ſit iracundia comprimenda. *Cap. 27.*

COhibere ergo nos oportet omnes iracundiæ motus gubernatrice diſcretione moderantes ne in illud quod à Salomone damnatur, præcipiti furore raptemur. Totam iram ſuam profert impius, ſapiens autem diſpenſat per partes. id eſt, ſtultus quidem ad vltionem iræ perturbatione ſuccenditur, ſapiens autẽ paulatim eam maturitate conſilij ac moderationis extenuat & expellit. Tale eſt & illud quod ab Apoſtolo dicitur: Non voſmetipſos vindicantes chariſsimi, ſed date locum iræ. id eſt, nequaquam ad vindictam iracundia cogente tendatis, ſed date locũ iræ, hoc eſt, non ſint corda veſtra ſic impatientiæ ac puſillanimitatis anguſtiis coartata, vt violentiam commotionis procellam cum irruerit ſuſtinere non poſsint, ſed dilatamini in cordibus veſtris, ſuſcipientes aduerſos iracundię fluctus in illis extentis finibus charitatis, quæ omnia ſuffert, omnia ſuſtinet, & ita mens veſtra amplitudine longanimitatis ac patientiæ dilatata, habeat in ſe conſiliorum ſalutares receſſus, in quibus receptus quodammodo atque diffuſus teterrimus iracundię fumus protinus euaneſcat. Vel certe ita intelligendum eſt. Damus locum iræ, quotiens cõmotioni alterius humili atq; tranquilla mente ſuccumbimus. & quodãmodo dignos nos qualibet iniuria profitentes, impatientiæ ſæuienti obſequimur. Cæterũ hi qui ita ſenium Apoſtolicæ perfectionis inclinant, vt locũ irę illos dare exiſtiment, qui ab iraſcente diſcedunt, videntur mihi diſſenſionum fomitem non abſcidere ſed nutrire. Niſi enim iracundia proximi humili ſtatim ſatisfactione vincatur, prouocat eam fugiens potius quàm declinat. Illud quoque huic ſimile eſt quod Salomon ait: Noli feſtinare in ſpiritu tuo iraſci, quia ira in ſinu inſipientiũ requieſcit, & noli procurrere in rixam cito, ne pœniteat te in nouiſsimo: Neque enim ita feſtinationẽ rixæ vel iracundiæ culpat, vt earundem approbet tarditatem. Similiter & illud ſuſcipiendum eſt. Stultus eadem ipſa hora pronunciat iram ſuam, occultat autem ignominiam ſuam aſtutus. Non enim ignominioſam iracundiæ paſsionem ita à ſapientibus occultari debere decernit, vt iracundiæ velocitatem culpans, non prohibeat tarditatem, quam vtique ſi per neceſsitatem humanæ infirmitatis irruerit, ideo cenſuit occultandã, vt dum

ad præsens sapienter obtegitur imperpetuum deleatur. Hæc enim natura est iræ, ut dilata languescat & pereat, prolata verò magis magisq; conflagret. Dilatanda ergo atque amplianda sunt pectora, ne angustiis pusillanimitatis artata, iræ turbulentis fluctibus repleantur, & recipere secundum prophetam illud nimis latum mandatum Dei angusto corde nequeamus, nec dicere cum propheta, viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatares cor meum. Nam cum longanimitas sapientia sit, euidentissimis scripturæ testimoniis edocemur: Longanimus enim vir nimius in prudentia, pusillanimis autem valde insipiens est. Et idcirco de illo qui sapientiæ donum laudabiliter à Domino postulauit, scriptura commemorat: Et dedit Dominus Salomoni sapientiam prudentiamque multam nimis, & latitudinem cordis quasi arenam maris innumerabilem.

Amicitias coniuratione initas firmas esse non posse.

Cap. XXVII.

Illud quoque multis est experimentis sæpissime comprobatum, nullo modo eos qui amicitiarum fœdus coniurationis inière principio, indiruptam potuisse seruare concordiam, siue quòd eam non pro desiderio perfectionis, nec pro Apostolicæ charitatis imperio, sed pro amore terreno, & per necessitatem ac vinculum pacti retinere conati sunt, siue quòd ille callidissimus inimicus in eos præuaricatores sui faciat sacramenti, celerius ad irrumpenda amicitiarum vincula præcipitat. Certissima ergo est prudentissimorum virorum illa sententia, veram concordiam & indiuiduam societatem, nisi inter emendatos mores, eiusdemque virtutis ac propositi viros stare non posse. Hæc de amicitia beatus Ioseph spiritali narratione disseruit, nosque ad custodiendam sodalitatis perpetuam charitatem ardentius incitauit.

Collationis primæ abbatis Ioseph de amicitia, finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS IOSEPH DE DEFINIENDO,

Caput primum.

Præcedente igitur collatione finita, pariterque nocturno intercedente silentio, cum fuissemus à sancto abbate Ioseph ad sepositam cellulam in secreto causa quietis adducti, & sermonibus eius igne quodam in nostris cordibus excitato, totam noctem habuissemus insomnem, egressi cellulam

cellulam, & centum ferè ab ea paſsibus ſecedentes, in loco remotiore conſedimus. Cum itaque ſecreti colloquij nobis familiariter etiam nocturnis tenebris opportunitas præberetur, ilico vt reſedimus abbas Germanus grauiter ingemiſcens.

De abbatis Germani anxietate ſuper ſponſionis noſtræ recordatione Cap. II.

QVid agimus inquit? Ingenti namque diſcrimine nos videmus, & per quam miſerabili conditione conſtrictos, quos & ratio ipſa conuerſatioque ſanctorum quid ſalubrius ſit ad profectum vitæ ſpiritalis efficaciter docet, & eligere, id quod expedit, data ſenioribus ſponſio non admittit. Etenim potuimus exemplis talium ac tantorum virorum ad perfectiorem vitam propoſitumque formari, niſi nos inſtanter ad cœnobium recurrere promiſsi pactio coartaret. Quo ſi reuerſi fuerimus, copia nobis vlterius huc remeandi nulla tribuetur. Sin verò hic reſidentes deſiderium noſtrum maluerimus explere, quid agimus de ſponſionis fide, quam ſenioribus noſtris velociſsimum reditum pollicentes, dediſſe nos nouimus, vt vel curſim liceret nobis huius prouinciæ ſanctos ac monaſteria circũire? Cumq; ſic æſtuantes, quid ſuper ſtatu ſalutis noſtræ definiendum eſſet nequaquã inuenire poſſemus, ſolo gemitu teſtabamur duriſsimæ conditionis neceſsitatem, accuſantes teneritudinem frontis noſtræ, & ingenitam nobis verecundiam deteſtantes, cuius onere prægrauati, etiam contra vtilitatem noſtram ac propoſitum noſtrum, retinentium precibus alias non potuiſſemus obſiſtere, niſi maturiſsimo reditu repromiſſo huc veniſſemus, illius ſcilicet nos pudoris vitio laboraſſe deflentes, de quo dicitur, eſt pudor afferens peccatum.

Quid mihi ad hoc viſum ſit Cap. III.

TVm ego: Compendium, inquam, angoribus afferat noſtris conſilium immo authoritas ſenis, ad quem oportet vt noſtras ſollicitudines deferamus, & quicquid fuerit eius ſententia definitum, velut diuinum & cœleſte reſponſum cunctis æſtibus noſtris terminum ponat. Quod quidem nobis per os ſancti huius à Domino tribuendum, & ob illius meritum & ob noſtrã fidem minime dubitemus. Ipſius enim munere ſalubre conſiliũ & creduli ab indignis, & increduli à ſanctis frequenter acceperunt. Domino id vel propter meritũ reſpondentiũ, vel propter fidẽ conſulentiũ largiente. His itaq; ſermonibus à ſancto abbate Germano

ea alac

ea alacritate susceptis, ac si eos non à memetipso sed instinctu Domini protulissem, aduentum senis atque instantem iam horam nocturnæ, synax eos paululum præstolari, postquam eum solita salutatione suscepimus, & legitimus orationum atq; psalmorum impletus est numerus, iisdem rursus quibus ad quietem compositi fueramus psiathiis ex more consedimus.

Interrogatio abbatis Ioseph, nostráque responsio vnde anxietas excreuisset. *Cap. 4.*

TVm venerabilis Ioseph deiectiores nos animo contemplatur, atque hoc nobis non sine causa coniiciens accidisse, illo nos Patriarchæ Ioseph sermone compellat: Cur itaque vultus vestri tristes sunt hodie? Cui nos, nō sicut vinculati illi Pharaonis ministri, somnium vidimus, & cui interpretetur non est, sed insomnē inquam duximus noctem, & qui æstuum nostrorum moles subleuet non est, nisi eas Dominus tua discretione submouerit. Tum ille, qui patriarchæ virtutem, & merito referret & nomine, nonne per Dominum, inquit, est humanarum cogitationum curatio? proferantur in medium, potens est enim diuina clementia secundum fidem vestram nostro eis medelā præbere cōsilio.

Expositio abbatis Germani cur vel in Aegypto resider e vellemus, vel retraheremur ad Syriam. *Cap. V.*

AD hæc Germanus. Credebamus, inquit, nos vestrę beatitudinis visione, non solum lætitia spiritali, sed etiam profectu abunde repletos ad nostrum cœnobiū recursuros, & ea quæ fuissemus vestro magisterio consecuti, à nobis post reditum vel tenui æmulatione sectanda. Hoc enim & seniorum nostrorum dilectio sibi spondere nos compulit, dum sublimitatem vitæ vestræ atq; doctrinæ posse nos aliquatenus imitari in illo cœnobio crederemus. Vnde cùm ex hoc nobis omnem æstimaremus lętitiam conferendam, intolerabili econtrario dolore conficimur, considerantes illo nos ordine id quod salutare nobis esse cognoscimus obtinere non posse. Ex vtroque nunc latere coartamur. Si enim promissioni quam seniorum charitate nos compellente, coram cunctis fratribus in Speleo, in quo Dominus ex aula veri virginalis effulsit, ipso teste deprompsimus, satisfacere voluerimus, summ spiritalis vitæ incurrimus detrimentum. Sin autem sponsionis immemores, & in his regionibus residentes, vtilitati perfectionis nostrę illam voluerimus postponere pactionem, abrupta mendacij non impletæ promissionis

sionis pericula formidamus. Sed ne hoc quidem æstus nostros possumus releuare consilio, vt postquàm velocissimo reditu sponsionis fuerit impleta cōditio, hæc denuo loca celeri repetamus recursu. Nam quamuis ad profectum spiritalium rerum virtutemq; tenden[illegible] [illegible]ola ac no[illegible] etiam parua dilatio, tamē pollicitationi fidei nostræ quamuis moroso solueremus reditu, nisi nos non solum charitate verumetiam authoritate seniorum nostrorum [illegible] sciremus inexolubiliter colligandos, ita vt remeandi ad hæc loca nobis potestas deinceps nullo modo tribuatur.

Interrogatio abbatis Ioseph an in Aegypto maior profectus nobis quàm in Syria conferretur. Cap. VI.

AD hæc beatus Ioseph interposito aliquantisper silentio, certi, inquit, estis maiorem spiritalium rerum profectum in regione hac vobis posse conferri?

Respōsio de differētia institutionum vtriusq; prouinciæ, Cap. VII.

GErmanus. Quamuis etiam illorum doctrinæ summas grates rependere debeamus, qui nos docuerunt à paruulis magna conari, & dato boni sui gustu, egregiam perfectionis sitim nostris visceribus indiderunt, si quid tamen iudicio nostro creditur, nullam ducimus comparationem inter hæc atque illa quæ illic percepimus instituta, vt sileamus conuersationis vestræ imitabilem puritatē, quam vobis non solum mentis ac propositi districtione, sed etiam locorum credimus beneficio patrocinante conferri. Vnde non dubitamus ad imitandam perfectionis vestræ magnificentiam hanc quæ cursim traditur doctrinam non posse sufficere, nisi nobis etiam commorationis ipsius affuerint adiumenta, longiq; temporis eruditio quotidiana institutione torporem nostri cordis vtcunque discusserit.

Quòd perfecti viri nihil absolutè debeant definire, vel vtrum sine peccato possint definita rescindere. Cap. VIII.

IOseph. Sanum quidem est atq; perfectū, nostræq; professioni omnino conueniens, vt ea quæ sub aliqua sponsione decernimus efficaciter impleamus. Ob quam rem nihil oportet abruptè monachum deffinire, ne aut id quod incaute promisit implere cogatur, aut consideratione honestioris intuitus reuocatus sponsionis suæ præuaricator existat Sed quia nunc propositū nobis est, non tam de sanitatis statu quàm de infirmitatis curatione tractare, non quid priore loco à vobis fuerit actitandum, sed quēadmodum de scopulo huius perniciosa naufragij possitis euadere salubri

eſt conſilio requirendum. Quando igitur nullum nos coartat vinculum, nec vlla conditio conſtringit, de cõparatione ſecundarum rerum optione propoſita, id quod maioris eſt com[illegible] prælegatur, quando vero aliqua diſpendiorum [illegible] aduerſitas, in comparatione damnorum illud eſt appetendum quod leuioribus ſubiacet detrimentis, vt quodam dictum eſt loco: De maximis malis minima deligas. Proinde quantum veſtra patefacit aſſertio, cum ad id vos loci ſponſio inconſulta perduxerit, vt ex vtroque vobis grauis incommodi ſubeunda iactura ſit, in eam partem inclinandum eſt electionis arbitrium, quæ vel tolerabiliora diſpendia inferat vel ſatisfactionis remedio facilius expietur. Si ergo maiora ſpiritui veſtro lucra ex hac commoratione credatis conferenda, quàm illa ſunt quæ vobis de conuerſatione illius cœnobij naſcebantur, neque ſine iactura ingentium commodorum poteſt conditio veſtræ ſponſionis impleri, ſatius eſt hoc vos mendacij vel non impletæ promiſsionis ſubire diſpendium, quod ſemel præteritum nec ipſum vltra iam repeti, nec alia per ſemet poterit generare peccata, quàm in illud incidere, per quod tepidioris vitæ, vt dicitis, ſtatus quotidiano vos atque interminabili afficiat detrimento. Veniabiliter enim immo vero etiam laudabiliter definitio incauta mutabitur, ſi ad ſalubriorem tranſeat partem, nec conſtantiæ præuaricatio eſſe credenda eſt, quotiens ſponſio vitioſa corrigitur, ſed temeritatis emendatio. Quæ omnia ſcripturarum quoque poſſunt teſtimoniis apertiſsime comprobari, quàm multis pernicioſum fuerit, definitionibus propriis inhæſiſſe, & ab eis econtrario deſtitiſſe commodum fuerit ac ſalubre.

Quòd plerunq; vtilius ſit ſtatuta irrumpere quàm implere. Cap. I[illegible]

QVod liquidiſsime ſancti apoſtoli Petri & Iudæ traditoris exẽpla teſtantur. Ille enim quia diſceſsit ab inconſultę deſſinitionis ſentẽtia qua dixerat, non mihi lauabis pedes in æternũ, immortale Chriſti omniumque ſanctorum conſortiũ promeretur, abſcidendus proculdubio ab huius beatitudinis gratia, ſi in ſermonis ſui obſtinatione manſiſſet, hic vero pertinaciam ſuæ retinens ſponſionis, perpetua morte damnatur, qua fuiſſet proculdubio liberatus, ſi definitionis ſuę maluiſſet deſtitutor potius quam pertinax inueniri. Quòd in illis quoq; duobus filiis qui in Euangelio ad operationem vineæ deſtinantur euidentiſsime perdocemur, quorũ vnus patris reſtitit imperio, alius

prona reſponſione conſenſit. Sed nec illi profuit humilis obſequendiq; reſponſio, quia præceptu patris opere detrectauit implere, nec illi obfuit refragatio iuſsionis, eo quòd ſtatuti ſermonis obſtinatione [illegible] eris executione cōpleuit, & id quòd reprehenſibiliter ſtatuerat, definitione correcta laudabiliter emendauit. Necnon & Herodis cruentiſsimi regis exemplum, qui idem inconſultè retinens ſacramenti, cruentiſsimus præcurſoris Domini extitit interemptor, vanoq; timore periurij damnationi ſemetipſum atq; ſupplicijs perpetuæ mortis immerſit. Primum etenim eſt optima ſtatuere, quòd & ſi aliter ceſſerit, ſequens eſt in melius ea quæ ſunt ſtatuta mutare, ordinationibuſque noſtris iam iacentibus, vt ita dixerim, manum dexteram porrigere. Vbi principia conſilij non approbantur, prudentia eſt, vt vtili addita prouiſione reparentur. Si claudicat ad prima ſtatuta diſpoſitio, adhibeatur ad ſecunda correctio. In omnibus ergo rebus conſiderandus eſt finis, & ſecundum eũ propoſiti noſtri dirigendus eſt curſus, quem ſi ſuperueniente ſalubriore conſilio ad deteriorem partem vergere viderimus, rectius eſt incongrua conſtitutione ſubmota, ad meliorem tranſire ſententiam, quam ſtatutis pertinaciter inhærendo, peccatis grauioribus obligari.

Interrogatio noſtra de metu præbitæ in cœnobio Syriæ ſponſionis. Cap. X.

GErmanus. Quantum ſpectat ad deſiderium noſtrum quod à nobis pro ſpiritalis commodi vtilitate ſuſceptum eſt, optaremus ædificari veſtri iugitate conſorti. Si enim ad cœnobium noſtrum fuerimus reuerſi, non ſolum nos ab hoc tam ſublimi propoſito relapſuros, ſed etiam pro mediocritate conuerſationis illius multis certum eſt diſpendiis quatiendos. Verum illud nos Euangelicum mandatum vehementer abſterret, ſit ſermo veſter eſt eſt, non non, quòd autem his abundantius eſt, à malo eſt. Credimus enim tanti tranſgreſsionem præcepti nulla poſſe compenſari iuſtitia, nec in extremis recte cedere, quod malo initio ſemel fuerit inchoatum.

Reſponſio quòd propoſitum gerentis non negotij ſit conſiderandus effectus Cap. XI.

IOſeph In omnibus, vt diximus, cauſis non proceſſus operis, ſed voluntas operantis eſt intuenda, nec ſtatim quis quid egerit, ſed quo voto egerit inquirendum, ita vt nonnullos pro his factis, de quibus bona poſtea orta ſunt, reperiamus fuiſſe damnatos, & ecōtrario quoſdam per repræ-

F 2

hensibiles actus ad summam peruenisse iustitiam. Et nec illi vtilis rerum exitus profuit, qui pessimo regressus proposito, non illam quā subsecuta est vtilitatem, sed quiddam contrarium voluit operari nec huic nocuit repræhensibiliter inchoasse, qui non pro contemptu Dei nec delinquendi proposito, sed necessarij & sancti finis intuitu, vituperabilis initiis sustinuit necessitatem. Et vt hæc eadem sanctarum scripturarum dilucidemus exemplis.

Quòd boni prouentus malignis authoribus non profuerint, nec bonis mala gesta nocuerint. *Cap.* XII.

QVid salubrius, quidúe vtilius vniuerso orbi potuit, procurari, quā dominicæ passionis salutare remediū? Et tamē non solū non profuit, verumetiā in tantum illi obfuit traditori, cuius ministerio probatur impletum, vt absolute pronuncietur de illo. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Non enim secundum hoc quod euenit fructus illi est sui operis repensandus, sed secundum id quod facere voluit, vel quod effecturum se esse credidit. Et rursus: Quid criminosius dolo atq; mēdacio, etiam in extraneum, ne dixerim in germanum patremue commisso? Et tamen non solum nullam pro his damnationem aut reprehensionem Iacob patriarcha contraxit, verumetiam perpetua benedictionis hæreditate ditatus est. Nec immerito, quia & iste benedictionem primogenitis destinatam, nō ex præsentis lucri auaritia, sed ex fide sanctificationis perpetuæ concupiuit, & ille non humanæ salutis obtentu, sed Philargyriæ crimine morti tradidit omnium redemptorem. Et idcirco vtrique eorū fructus operationis suæ secundum destinationem mentis ac propositum voluntatis ascriptus est, quia nec ille fraudē, nec iste salutē statuit operari. Illud enim pro retributione mercedis iusta vnicuiq; repensatur, quòd principaliter mente conceperit, non quòd exinde bene vel male cōtra votum operantis emerserit. Ideoque iustissimus iudex excusabilem immo laudabilem talis mendacij censuit præsumptorem, quia sine eo ad benedictionem primitiuorum non poterat peruenire. Nec debuit in crimen vocari, quòd desiderio benedictionis exortum est. Alioquin non modo iniquus in fratrem patriarcha prædictus, sed etiam circumuentor in patrem & sacrilegus extitisset, si habens aliam viam qua ad benedictionis illius gratiam perueniret, hanc quæ fratri damnosa esset ac noxia expetere maluisset. Videtis ergo apud Deum nō processum

operis,

operis,ſed deſtinationẽ mẽtis inquiri. His itaq; pręſtructis, vt ad propoſitã quæſtionẽ ob quam hæc vniuerſa præmiſſa ſunt reuertamur. Reſpondeatis mihi primitus velim, cuius rei cauſa vos illius ſponſionis nexibus vinxeritis.

Reſponſio noſtra quæ cauſa à nobis extiterit ſacramentum ſponſionis. Cap. XIII.

GErmanus. Prima, vt diximus, extitit cauſa, quia noſtros męſtificare ſeniores ac pręceptis eorum obnitere vere bamur. Secunda quia ſiquid perfectum atque magnificum vel viſu vel auditu percepiſſemus à vobis, cum reuerſi ad cœnobium fuiſſemus exercere nos poſſe inconſultiſsima perſuaſione credidimus.

Diſputatio ſenis quòd ſine culpa actionis ordo mutetur, dum modo boni ſtudij capiatur effectus. Cap. XIIII.

IOſeph. Sicut pręfati ſumus, deſtinatio mẽtis vel munerat hominẽ vel cõdemnat, ſecundũ illud. Et inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus aut etiã defendẽtibus, in die qua iudicabit Deus occulta hominũ, illud etiam, Ego autẽ opera & cogitationes eorũ venio vt cõgregẽ cũ omnib. gentibus & linguis: Quamobrẽ deſiderio perfectionis vt video, hoc vos ſponſionis vinculo colligaſtis, dum crediditis illocam poſſe ordine cõpræhendi, quo nũc ſuperueniente pleniore iudicio, ad ſublimitatẽ eius conſcendi non poſſe reſpicitis. Non ergo præiudicat quicquid diſcrepãs ab illa diſpoſitione viſum fuerit accidiſſe, ſi modo nulla principalis illius propoſiti diuerſitas ſubſequatur. Neq; enim opificij cuiuſquàm deſertio eſt, demutatio ferramẽti, aut ſegnitiem arguit viatoris, viæ cõpendioſioris ac directoris electio. Ita igitur & in hac parte emendatio diſpoſitionis improuidæ, non ſpiritalis voti eſt iudicanda tranſgreſsio. Quicquid enim pro charitate Dei & pietatis amore perficitur, quæ promiſsionẽ habet vitæ quæ nũc eſt & futurę, tã & ſi duris atq; aduerſis videatur principiis inchoare, non ſolum nulla repræhenſione, ſed etiam laude digniſsimum eſt. Et idcirco nihil præiudicat refragatio ſponſionis incautæ, ſi quolibet genere ſcopos tantum, id eſt, propoſita pietatis deſtinatio teneatur. Omnia nanque ob hoc agimus, vt Deo cor mundum exhibere poſsimus, cuius conſummatio ſi in his locis facilior iudicatur, nihil vobis oberit extortæ mutatio pactionis, dummodo principalis illius perfectio puritatis, pro qua ſponſio veſtra proceſſerat, ſecundum Domini voluntatem maturius acquiratur. Non enim ex hac im mu

tatione vllum poteſt iudicari mendacium, ſed inconſultæ definitionis prudens ſalutariſque correctio. Et etiam de phyſicis quod nodum propoſitæ quæſtionis abſoluat aliquid inferemus, natura ipſa in nobis opera ſua de conſilio diuinæ maieſtatis immutat. Nam ab infantia in pueritiam, de pueritia in iuuentutem, de iuuenta in ſenectutis vlteriora transferimur, atque ita hæc in nobis conditoris noſtri conſummatio peregit, vt ex hac permutatione nullum mendacium aſcribatur ætati. Ita etiã interior homo noſter ablactatur à primordiis cũ tenerrimis inſtitutis, cũ per diuerſas prouectus ætates ad robuſtiorem de vnaquaq; profecerit, atque exinde ad caniciem ſenſuum, ac virum perfectum & menſurã ætatis plenitudinis Chriſti perueniens, depoſuerit ea quæ erant paruuli, nunquid varietatẽ incurriſſe mendacij, & non potius perfectioris plenitudinem conſecutus eſſe credendus eſt? Sic erudimenta veteris inſtrumenti, diſpenſatione legiſlatoris Dei, ad perfectionem beatitudinis euangelicæ transferunt, nec tamen ex hoc immutatio aut diuerſitas præteritæ ſanctionis credenda eſt, ſed adimpletio & cumulus ſublimiorum & cœleſtium præceptorum. nec ſacræ promulgationis illius æſtimanda eſt abolitio ſed aſcenſus, nec varietas ſed profectus. Vnde & Dominus noſter: Nolite, inquit, æſtimare quòd veni ſoluere legem aut prophetas, non veni ſoluere ſed adimplere, id eſt, non antiquare priora, ſed ad perfectionem perducere imperfecta.

Interrogatio an abſq; peccato ſit quòd infirmis noſtra conſcientia occaſionem ingerit mentiendi? Cap. XV.

GErmanus. Quãtum ſpectat ad vim ſermonũ, qui rationabiliter prudenterq; digeſti ſunt, haud difficilè ſponſionis noſtrę ſcrupulus à nobis potuiſſet extrudi, niſi illud nos vehemẽtiſsimè deterreret, quod infirmioribus quibuſque intromitti fortaſſe per hęc videtur exẽpla occaſio mentiendi, ſi vllo modo pacti fidem licito diſſolui poſſe cognouerint, quippe cũ tãtis hoc ipſum & tã minacibus interdicatur eloquiis, propheta dicẽte: Perdes omnes qui loquuntur mendacium, & os quod mentitur, occidit animam.

Reſponſio, quòd non propter infirmorum ſcandalum ſcripturarum veritas ſit mutanda. Cap. XVI.

IOſeph. Occaſiones cauſæq; perditionũ his qui perituri ſunt, imò qui perire deſiderant deeſſe nõ poſſunt. Neque enim abiicienda ſunt teſtimonia ſcripturarum, ac de ſuo corpore penitus abradenda, quibus vel hæreticorum prauitas

Lege contra de hæres. Vbi mendacium

uitas animatur, vel Iudæorum infidelitas obduratur, vel tumor ſapientiæ gentilis offenditur, ſed vtiq; & piè credenda & immobiliter ſunt tenenda, & ſecundũ veritatis regulam prædicãda. Et idcirco nõ debemus alienæ infidelitatis obtentu œconomias, id eſt, diſp[illegible] ſanctorum, quos ſcriptura commemor[illegible] abdicare, ne dum infirmitati eorum condeſcendere debe[illegible] nos credimus, non ſolum mendacij, verũ etiam ſacrilegij crimin[illegible]mur, ſed quemadmodum diximus, oportet r[illegible]s ea, & ſecundum hiſtoriam confiteri, & quemadmodum piè geſta ſunt explanare. Cæterum his qui praui propoſiti ſunt, non ex hoc mentiendi aditus obſtruetur, ſi earum rerum quas vel prolaturi ſumus, vel protulimus veritatem, aut penitus abnegare aut extenuare allegoricis interpretationibus laboremus. Quid enim illis horum teſtimoniorum nocebit authoritas, quibus etiam ſola corruptio voluntatis ſufficit?

Quod ve[r]ialiter mendacio ſancti tanquam eleboro vſi ſint. Cap 27.

ITaq; aliter de mendacio ſentiendũ atq; ita eo vtendum eſt quaſi natura ei inſit ellebori Quod ſi imminente exitiali morbo ſumptũ fuerit ſit ſalubre, cęterum abſque ſummi diſcriminis neceſsitate perceptum pręſentis exitij eſt. Ita nanq; etiam ſanctos ac probatiſsimos Deo viros veniabiliter legimus vſos fuiſſe mendacio, ſicut Raab, cuius cum non ſolum nulla virtutum, ſed etiam impudicitiæ monimenta commemoret ſcriptura, pro tali mendacio quo exploratores maluit occultare quàm prodere, admiſceri populo Dei æterna benedictione promeruit Quæ ſi veritatem loqui, aut ſaluti ciuium conſulere maluiſſet, nulli dubium, quòd imminentem cum vniuerſa domo ſua fugiſſet interitum, nec authoribus dominicæ natiuitatis inſerta, & in patriarcharum annumerata catalogo, per ſucceſsionem ſuæ prolis edere meruiſſet omnium ſaluatorem. Denique Dalida quæ vtilitati ciuium conſulens, exploratam prodidit veritatem, perpetuæ perditionis viciſsitudinem conſecuta, ſolam criminis ſui cunctis memoriam dereliquit. Quando igitur graue aliquod imminet de veritatis confeſsione diſcrimen, tunc mendaciorum ſunt recipienda perfugia, ita tamen vt reatu humilis conſcientiæ ſalubriter mordeamur. Vbi autem nulla conditio ſummæ neceſsitatis incumbit, omni cautione mendacium velut mortiferum deuitandum eſt, quemadmodum de ellebori diximus potu, quod ſalubre eſt quidẽ ſi tunc demum ſumatur, cum ineui-

tabilis atque mortif[illegible]a imminet ægritudo. Sin vero integra & imperturbata corporis ſanitate ſumatur, ſtatim ad præoccupanda vitalia vis perniciosa pertendit. Quod de Raab Hi[illegible] & de Iacob Patriacha euidenter osten[illegible]est, è quibus [illegible]c illa mortem aliàs quàm hoc remedio potuiſſet euadere, nec iſte ad benedictionem primogeniti peruenire. Non enim Deus verborum tantum actuumque noſtrorum diſcuſſor & iudex, ſed etiam propoſiti ac deſtinationis inſpector eſt. Qui ſi aliquid cauſa ſalutis æternæ ac diuinæ contemplationis intuitu, ab vnoquoque vel factum viderit vel promiſſum, tametſi hominibus durum atque iniquum eſſe videatur, ille tamen intimam cordis inſpiciens pietatem, non verborum ſonum, ſed votum diiudicat voluntatis, quia finis operis & affectus conſiderandus eſt perpetrantis, quo potuerunt quidam, vt ſuprà dictum eſt, etiam per mendacium iuſtificari, & alij per veritatis aſſertionem peccatum perpetuæ mortis incurrere. Ad quem finem etiam Iacob Patriacha reſpiciens hiſpidam fraterni corporis ſpeciem, obuolutione pellium ſimulare non timuit, & inſtiganti ad hoc mendacium matri laudabiliter acquieuit. Videbat enim ex hoc maiora ſibi lucra benedictionie atque iuſtitiæ, quàm per ſimplicitatis obſeruantiã conferenda. Non enim dubitat mendacij huius maculã inundatione paternæ benedictionis protinus abluendam & velut nubeculam quandam flatu ſpiritus ſancti velociter auferendam, atque vberiora ſibi per hanc affectatitiam ſimulationem, quàm per illam ingenitam veritatem, meritorum præmia conferenda.

Obiectio, quod illi tantum impunè mendacio vſi ſint qui ſub lege vixerunt. Cap. XVIII.

GErmanus. Non mirum eſt has diſpenſationes in veteri teſtamento licentius vſurpatas, ac nonnunquam viros ſanctos veniabiliter fuiſſe mentitos, cum multo maiora eis pro temporum rudimentis licuiſſe videamus. Cur enim mirum ſit, quod beatus Dauid fugiens Saulem, percontanti Achymelech ſacerdoti atque dicenti. Quare tu ſolus & nullus eſt tecum? ita reſpondit: Rex, inquit, præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo ſciat rem propter quam miſſus es: nam & pueris condixi in illum & in illum locum. Et iterum: Si habes hic ad manum haſtam aut gladium, quia gladium meum & arma mea nõ tuli mecum, ſermo enim regis vrgebat. Vel illud: Cum perductus ad

Achis

Achis regem Geth, insanum se furiosumque simulauit, ac mutauit os suum coram eis, & collabebatur in manus eorum, & impingebat in ostium portæ, defluebantq; saliuæ eius in barbam. Cum etiam v[illegible] re-gibus licito fruerentur, nec vllum eis imputaretur ex [illegible] parte peccatum, insuper etiam inimicorum sanguinem propria manu frequenter effunderent, ideóque non solum non reprehensibile, verum etiam laudabile crederetur. Quæ ita nunc, euangelio choruscante, videmus omnimodis interdicta, vt sine ingenti crimine ac sacrilegio horum quicquam non possit admitti: In quem modum nec mēdacium vllum qualibet pro colore contectum, non dicam probabiliter, sed nec veniabiliter à quoquam credimus vsurpari, dicente Domino, sit sermo vester, est est, non non, quod autem his abundantius est, à malo est, Apostolo quoque in eadem congruente: Nolite mentiri inuicem.

Responsio eo quod licentia mendacij quæ ne in veteri quidem indulta est testamento, veniabiliter à multis fuerit vsurpata. Cap. XIX.

IOseph. Vxorum quidem concubinarumque multarum antiqua illa libertas, instante iam temporum fine, & multiplicatione humanæ generationis expleta, non immerito velut minus iam necessaria per euangelicam perfectionem debuit amputari. Nam vsque ad aduentum Christi oportuit benedictionem primordialis illius vigere sententię, qua dictum est. Crescite & multiplicamini & replete terram. Et idcirco iustissimum fuit vt ex illa radice fœcunditatis humanæ quæ in synagoga pro dispensatione temporis vtiliter viguit, angelicæ virginitatis flosculi germinarent, ac suauè olentes continentiæ fructus in ecclesia gignerentur. Mendacia vero etiam tunc fuisse damnata, totius veteris instrumenti textus euidenter ostendit, dicens: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterum: Suauis est homini panis mendacij, & postea replebitur os eius calculo. Et ipse legislator: Mendacium, inquit fugies. Sed tunc demum id veniabiliter diximus vsurpatum, cum ei necessitas aliqua seu dispensatio salutaris adiuncta est, ob quam non debuerit condemnari: quale est illud quod commemorastis de Dauid rege, cum fugiens insectationem Saulis iniustam, ad Achymelech sacerdotem, non proposito cuiusquam lucri, nec studio lædendi quempiam, sed vt tantummodo semetipsum ab impiissima eius insectatione saluaret, mendacibus

dacibus vtitur verbis, quippe qui manus ſuas inimici regis ſanguine, & quidem à Deo ſibi totiens traditi, contaminari noluerit, dicens: Propitius mihi ſit Deus, ne faciã rem hanc Domino meo Christo Domini, vt mittam manum meam in eum, quia Christus Domini eſt. Et idcirco diſpenſationes has quas vel ob voluntatem Dei, vel ob præfigurationem ſpiritalium ſacramentorum vel ob quorundam ſalutem ſanctos viros in veteri teſtamento legimus executos, intantum nos quoque cum neceſsitas coartauerit non poſſumus abdicare, vt ne ipſos quidem Apoſtolos, vbi conſideratio alicuius vtilitatis exegit, ab eis declinaſſe cernamus. Quæ pauliſper interim differentes, digeſtis primitus quæ adhuc de veteri teſtamento proferre diſponimus, prius hæc congruentius inferemus, vt facilius approbetur viros iuſtos & ſanctos, tam in nouo quàm in veteri teſtamento in his œconomiis ſibi per omnia concordaſſe. Quid enim de illo Chuſi ad Abſolon pro ſalute regis Dauid pia ſimulatione dicimus, quæ cum toto fallentis & circumuenientis promatur affectu, & vtilitatem conſulentis impugnet, ſcripturæ diuinæ teſtimonio comprobatur, ita dicentis: Domini autem nutu diſsipatum eſt conſilium Achitophel vtile, vt induceret Dominus ſuper Abſolon malum? Nec enim reprehendi poterat id quod recto propoſito ac pio iudicio pro iuſti partibus gerebatur, ac pro illius cuius pietas Deo placebat, ſalute atque victoria religioſa fuerat ſimulatione conceptum. Quid etiam de illius fœminæ pronunciabimus facto, quæ ſuſcipiens illos, qui ad regem Dauid à prædicto Chuſi fuerant deſtinati, abſcondit in puteo, & expandens velamen ſuper os eius, cum ptiſanas ſe torrere ſimulaſſet: Tranſierunt, inquit, guſtata paululum aqua, atque hoc eos figmento ab inſequentium manibus liberauit? Quapropter reſpondete quæſo mihi, quid fuiſſetis acturi, ſi qua vobis nunc ſub euangelio conſtitutis ſimilis fuiſſet exorta conditio, nam maluiſſetis eos ſimili celare mendacio dicentes eodem modo, tranſierunt guſtata paululum aqua, & implere illud quod præcipitur: Erue eos qui ducuntur ad mortem, & redimere eos qui interficiuntur ne parcas: an veritatis confeſsione latitantes prodere perempturis? Et vbi illud Apoſtoli: Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius, & charitas non quærit quæ ſua ſunt, ſed ea quæ aliorum? Ac de ſeipſo: Non quæro, inquit, quod mihi vtile eſt, ſed quod multis vt ſalui

fiant.

fiant. Si enim ea quæ nostra sunt quærimus, & id quod nobis vtile est pertinaciter volumus retentare, etiam in huiusmodi necessitatibus loqui nos necesse est veritatem, & reos fieri mortis alienæ. Si vero ea quæ aliis salutaria sunt, nostris vtilitatibus præponentes Apostolico satisfecerimus imperio, sine dubio subeunda est nobis necessitas mentiendi. Et idcirco nec integra charitatis viscera possidere, nec ea quæ aliorum sunt, secundum apostolicam disciplinam quærere poterimus, nisi his quæ discretioni nostræ perfectionique conueniunt paululum relaxatis, condescendere vtilitatibus aliorum prono maluerimus affectu, & ita cum Apostolo infirmis afficiamur infirmi, vt lucrari possimus infirmos.

Quod venabile plerunque mendacium & noxiam veritatem etiam Apostoli esse censuerint. Cap XX.

QVibus eruditus exemplis beatus quoque Apostolus Iacobus omnesq; illius ecclesię primitiuæ præcipui principes Apostolorum Paulum ad simulationis figmenta descendere, pro imbecillitate infirmantium cohortantur, eumq́ purificari secundum obseruantiā legis, caput radere, vota offerre compellunt, pręsens illud dispendium, quod ex hac hypocrisi gignebatur nihili reputantes, sed contemplantes potius lucra, quę erant ex illius diutina prædicatione parienda. Non enim tantum Apostolo Paulo lucrum ex hac eius fuerat districtione collatū, quantum celeri eius exitio vniuersis gentibus detrimētum. Quod sine dubio vniuersæ tunc euenisset ecclesiæ, nisi illum hæc vtilis ac salubris hypocrisis prędicationi euangelicæ reseruasset. Tunc enim necessario aceveniabiliter acquiescitur mendacij detrimento, quando maius, vt diximus, imminet de veritatis confessione dispendium, & vtilitas quę nobis de veritate confertur, compensare illa quæ generanda sunt damna præualet, Quod temperamentum etiam aliis verbis idem beatus Apostolus vbique se semper tenuisse testatur: Nam cum dicit: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem: his qui sub lege erant, quasi sub lege essem, cum ipse sub lege non essem, vt eos qui sub lege erant lucri facerem, his qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, vt eos qui sine lege erant lucrifacerem, factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerē, omnib⁹ omnia factus sum, vt omnes facerem saluos: quid aliud ostendit, quàm secundum

dum infirmitatem a[illegible]ue mensuram eorum qui instituebantur condescēdisse se [illegible]nper, & à perfectionis rigore aliquid relaxasse, nec tenuiss[illegible]d quod districtio rigida poscere videba[illegible] illud ma[illegible]osuisse quod infirmantium vti[illegible]exigebat. Et v[illegible]æc eadem attentius indagantes, singillatim apostolicaru[illegible] virtutum insignia replicemus, quæret aliquis quomodo [illegible]mnibus per omnia beatus Apostolus suam probetur apt[illegible]se personam? Vbi factus est Iudæis sicut Iudeus? Profecto i[illegible], vbi illam sententiam intimo corde custodiens, quam Gal[illegible]is denunciauerat, dicens: Ecce ego Paulus dico vobis, quia si circuncidamini Christus vobis nihil proderit. In Timothei tamen circuncisione imaginem quodammodo Iudaicæ superstitionis assumpsit. Et rursus: Vbi factus est eis qui sub lege erant tanquã sub lege esset? Nempe ibi, vbi Iacobus omnesq; seniores ecclesiæ formidãtes ne in eum illa irrueret Iudæorum credentium, imo Christianorum Iudaizantium multitudo, quæ ita fidem Christi receperat, vt adhuc ritu cæremoniarum legalium teneretur, discrimini eius hoc consilio ac persuasione succurrerunt, dicentes, Vides frater, quot milia sint in Iudæis qui crediderunt, & hi omnes æmulatores legis sunt. Audierunt autem de te, quia discessionẽ doceas à Moyse eorum qui per gentes sunt Iudæorum, dicens, non debere eos circuncidere filios suos: Et infra: Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis, & impende in illis vt radant capita, & scient omnes quoniam ea quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem Et ita pro illorũ qui sub lege erant salute, illam paulisper districtionem sententiæ suæ calcans, qua dixerat: Ego enim per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam: caput radere, purificari secundum legem, atque in templo Mosaico ritu vota offerre compellitur. Quæris etiam vbi pro salute eorum qui legem Domini penitus ignorabant, tanquam & ipse sine lege esset, effectus sit sine lege? In Atheniensi vrbe, Gentilium vbi vigebat impietas, quo vsus sit prædicationis exordio, attende: Præteriens, inquit, vidi simulachra vestra, & aram in qua erat scriptum, Ignoto Deo. Cumque de eorum superstitione sermonem fuisset orditus, tanquam si & ipse sine lege esset, sub occasione prophani illius tituli fidem Christi intulit, dicẽs: Quod ergo vos ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis. Et post pauca, velut si diuinæ legis penitus esset ignarus,

rus,Gentilis poetæ verſum , potius quàm Moſi aut Chriſti maluit proferre ſententiam: Et ſicut quidam, inquiens, veſtrûm poetarum dixerunt:Ipſius enim & genus ſumus.Cum itaque ſuis eos quæ refutare non [illegible] aggreſſus,ita de falſis vera confirmans ſubdidit,dicens, Genus ergo cum ſimus Dei , non debemus æſtimare auro vel argento aut lapidibus ſculpturæ artis & cogitationi hominis diuinitatem eſſe ſimilem. Infirmis autem infirmus effectus eſt,cum ſecundum indulgentiam non ſecundum imperium his qui ſe continere non poterant in idipſum redire conceſsit,ſiue cum lacte non eſca Corinthios potans in infirmitate & timore & tremore multo apud eos fuiſſe ſe dicit. Omnia autem omnibus factus eſt , vt omnes ſaluos faceret,cum dicit:Qui manducat non manducātem non ſpernat,& qui non manducat,manducantem non iudicet,& qui matrimonio iungit virginem ſuam , bene facit , & qui non iungit melius facit. Et alibi:Quis,inquit,infirmatur, & ego non infirmor : quis ſcandalizatur , & ego non vror? Atque hoc modo illud quod Corinthiis præceperat, adimpleuit,dicēs:Sine offenſione eſtote Iudæis & Græcis & eccleſiæ Chriſti , ſicut & ego per omnia omnibus placeo , non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui fiant. Vtile enim ſine dubio ſibi fuerat Timotheum non circuncidere,caput radere, purificationem Iudaicam non aſſumere, nudipedalia non exercere,vota legalia non offerre,ſed facit hæc omnia dum illorum ſaluti plus conſulit , quia non quærit quod ſibi vtile eſt , ſed quod multis , vt ſalui fiant. Quod quamuis contemplatione Dei ſit factum , tamen ſimulatione non caruit.Qui enim per legē Chriſti legi mortuus fuerat, vt Deo viueret, quique illam iuſtitiam legis in qua conuerſatus fuerat, ſine quærela detrimentum fecerat , & arbitrabatur vt ſtercora,vt Chriſtum lucrifaceret , ea quæ legis erant,vero cordis affectu offerre non potuit, nec fas eſt credi eum qui dixerat, Si enim quæ deſtruxi,hæc iterum reædifico,præuaricatorem me conſtituo, in id incidere quod ipſe damnaueram.Et intantum non magis res ipſa quæ geritur, quàm gerentis penſatur affectus Et econtrario quibuſdam reperiatur veritas nocuiſſe , & profuiſſe mendacium. Nam Doech Idumeus regi Sauli de fuga Dauid coram famulis conquerenti, ac dicenti : Nunquid omnibus vobis dabit filius Ieſſe agros & vineas , & vniuerſos vos faciet tribunos & centuriones , quoniam coniuraſtis omnes aduerſus me, & non

& non est qui mihi renunciet? Quid nisi verum prodidit, dicens: Vidi filium Iesse in Nobe apud Achimelech sacerdotem, qui consuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei, sed & gladium Goliath Philisthæi dedit ei? Pro qua veritate eradicari de terra viuentium meruit, ac de eo dicitur per prophetam: Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo, & radicem tuam de terra viuentiũ. Ex illa igitur terra illic pro indicio veritatis perpetua eradicatione conuellitur, in qua Raab meretrix pro mendacio cum sua cognatione inplantatur. Sicut etiam Samson illam diu occultatam mendacio veritatem impiæ coniugi perniciosissimè prodidisse reminiscimur, cui propterea deceptionem intulit veritas incõsultissimè patefacta, quia illud mandatum propheticum custodire neglexit. Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.

An interrogantibus occultam continentiam oporteat propalari, & an suscipienda sint quæ semel fuerint recusata. Cap. XX.

ET vt exempla quædam de nostris quoque inevitabilibus ac penè quotidianis necessitatibus proferamus, quas quantalibet obseruantia nunquam ita possumus præcauere, vt non vel inuiti vel volentes cogamur in eas incurrere. Quid quæso faciendum est, cum refectionem procrastinare disponentibus nobis, vtrum refecerimus advesperam frater aduenicus percontatur, celandumne ieiunium est, & virtus parsimoniæ contegenda, an veritatis professione prodenda? Si celamus, vt Dominico satisfaciamus imperio, quo dicitur: Non videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito. Et iterum: Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: profecto mentimur. Si virtutem continentiæ propalamus, euangelica nos sententia iure percellit: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Quid si oblatum à fratre quispiam poculum cum definitione renuerit, absolutè accepturum se esse denegans, quòd ille gaudens aduentu eius suppliciter vt sumatur exorat. Rectumne est vt fratri ad genua prouoluto, in terramque prostrato, qui non nisi his officiis viscera charitatis expleturum esse se credit, etiam cum labore suo pareat, an in sermonis sui atque propositi pertinacia perseueret?

Obiectio, quòd oporteat quidem abscondi continentiam, sed suscipi recusata non debeant. Cap. 22.

GErmanus. In illo quidem superiore exemplo dubium, vt credimus, non est, quin expediat abscondi continentiam

tiam

tiam noſtram potius quàm percontantibus prodi, ac ſuper huiuſcemodi cauſis nos quoque fatemur ineuitabile eſſe mendacium. In ſecundo autem nulla nobis incumbit neceſsitas mentiendi. Primum quia [illegible] ministerio porriguntur ita renuere, vt nullo nos definitionis vinculo colligemus, deinde quod ſemel renuentes poſſumus immobiliter tenere ſententiam.

Reſponſio, quòd irrationabilis ſit huius definitionis pertinacia. Cap. 23.

IOſeph. Has definitiones illorũ monaſteriorum eſſe non dubium eſt, in quibus renunciationis veſtrę, vt dicitis, rudimẽta formata ſunt, quorum principes fratrum refectioni ſuas aſſolent præponere voluntates, & obſtinatiſsimè id quod ſemper mente conceperint exequuntur. Cæterum ſeniores noſtri, quorum fidei Apoſtolicarum ſigna virtutum teſtimonium reddiderunt, quique vniuerſa iudicio potius ac diſcretione ſpiritus, quàm rigida animi obſtinatione geſſerunt, eos qui alienis infirmitatibus acquiſcerent, multo vberiores fructus, quàm eos qui in ſuis definitionibus perdurarent, capere cenſuerunt, ſublimioriſque pronunciauerunt eſſe virtutis, contegere potius continentiam neceſſario hoc, vt dictum eſt, humilique mendacio, quàm patefacere ſuperbo veritatis indicio.

Quomodo abbas Pyamon ſuam continentiam celare maluerit. Cap. 24.

DEnique abbas Pyamon poſt viginti quinq; annos oblatam ſibi à quodam fratre vuam ac vinum, abſq; hæſitatione ſuſcipiens, confeſtim ea quæ ingeſta fuerant, contra conſuetudinem deguſtare, quàm ignotæ cunctis continentiæ maluit propalare virtutem. Nam ſi illud quoque conſiderare velimus, quod ſeniores noſtros incunctanter feciſſe meminimus, qui mirabilia virtutum ſuarum, vel proprios actus quos neceſſe erat ad inſtructionem iuniorum in collatione proferri, ſub aliorum ſolebant colorare perſonis: quid aliud poſſumus, quàm apertum ſuper his iudicare mendacium? Atque vtinam nos quoque dignum aliquid haberemus, quod ad incitandam fidem proponi iunioribus poſſet, profecto minimè vereremur huiuſcemodi illorũ figmenta ſectari. Rectius enim eſt, ſub talis figuræ colore mentiri, quàm pro obſeruantia irrationabili iſtius veritatis, aut ea quæ audientes ædificare potuerant incongrua taciturnitate cõtegere, aut ſi ex noſtra perſona veraciter proferantur, iactantiam noxiæ vanitatis incurrere. Ad quod etiam nos magiſterio ſuo doctor Gentiũ euidẽter inſtituit, qui reuelationum

tionum suarum magnitudinem ex alterius maluit proferre persona, dicens: Scio hominem in Christo, siue in corpore siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum vsque ad tertiũ cœlũ & scio huiusmodi hominẽ quia raptus est in paradysũ [illegible], quæ non licet homini loqui.

Testimonia scripturarum de commutatis definitionibus. Cap. XXV.

IMpossibile nobis est breuiter vniuersa percurrere. Quis etenim enumerare sufficiat omnes propemodum patriarchas, sanctosque innumerabiles, alios pro vitæ tutamine alios pro benedictionis desiderio, alios pro misericordia, alios pro alicuius occultatione mysterij, alios pro zelo Dei, alios pro examinatione veritatis, patrociniũ (vt ita dixerim) assumpsisse mendacij? Quæ sicut enumerari cuncta non possunt, ita prætermitti penitus vniuersa non debent. Nam beatum Ioseph pietas compulit, vt falsum fratribus crimen etiam cum obtestatione regiæ salutis impingeret, dicẽs: Exploratores estis infirmiora terræ venistis inspicere. Et infra: Mittite, inquit, ex vestris vnum: & adducite fratrem vestrum huc, vos autem custodiemini hic, vsque dum manifesta fiant verba vestra an verum dicatis, an non, sin autem, per salutem Pharaonis exploratores estis. Si enim non eos hoc misericordi mendacio terruisset, nec patrem fratremq; reuisere, nec eos in tantis inopiæ periculis alere, nec conscientiam postremo fratrum à reatu venditionis suę expurgare potuisset, Non ergo tam reprehensibile fuit metum fratribus incussisse mendacio, quàm sanctum atq; laudabile occasione ficti periculi inimicos ac venditores suos ad salutarem pœnitentiam compulisse. Denique cum grauissimæ insimulationis vrgerentur inuidia, non illius quod falso obiiciebatur, sed anterioris criminis conscientia frangebantur, dicentes ad inuicem: Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, quia despeximus tribulationem animæ eius, cum rogaret nos & non audiremus eum, propter hoc venit nobis omnis tribulatio hæc. Quæ quidem confessio, non solum apud fratrem, in quem impia crudelitate peccauerant, verumetiam apud Deum humilitate saluberrima, tantum eorum facinus, vt credimus, expiauit. Quid Salomon, qui perceptum à Deo sapientiæ donum, in primo iudicio suo non nisi assumptione mendacij declarauit? Nam vt veritatem quæ mulieris mendacio tegebatur, exculperet, etiam ipse mendacij vtique astutissimè excogitati vsurpauit auxilium, dicens Afferte mihi gladium & diui

& diuidite infantem viuũ in duas pa[illegible]s, & date dimidiam partem vni,& dimidiam partem alter[illegible] Quæ simulatio crudelitatis,cum veræ matris viscera pe[illegible] nouisset,ab ea autem quæ mater non erat,laudaretur, tun[illegible] demum sagacissimo veritatis iudicio illam sententiã [illegible] quã Domo à Deo inspiratam esse non credid[illegible]: Date, inquiens, huic infantẽ viuum, & non occidatur, [illegible]æc est enim mater eius. Proinde nec debere nec posse nos [illegible]niuers[illegible]plere, quæ vel cum quiete animi vel cum cõm[illegible]ione decernimus, etiam aliis scripturarũ testimoniis cop[illegible]ius edocemur,quibus vel viros sanctos,[illegible]el angelum,vel [illegible]psum omnipotẽtem Deum,ea quæ finierant,frequẽter legimus immutasse.Nam beatus Dauid cum iusiurandi definitione decreuit, dicens: Hæc faciat Deus inimicis Dauid,& hęc addat, si reliquero de omnibus quæ pertinent ad Nabal vsque mane mingentem ad parietem. Et continuò intercedente Abigail vxore eius,ac pro eodem supplicante,remittit minas, mollit sententiam,& mauult transgressor propositi iudicari,quàm sacramenti sui fidem cum crudelitatis executione seruare, dicens: Viuit Dominus, nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal vsq; ad lucem matutinam mingens ad parietem. Cuius sicut illam pręcipitis sacramenti facilitatem quæ de perturbatæ mentis commotione descenderat,nequaquam imitandum esse cẽsemus, ita remissionem atque emendationem statuti sectandam esse decernimus. Electionis vas Corinthiis scribẽs, reditum suum absoluta definitione promittit, dicens: Veniam autem ad vos cum Macedoniam pertransiero. Macedoniam enim pertransibo, apud vos autem manebo,vel etiã hyemabo,vt vos me deducatis quocunq; iero. Nolo enim vos modò in transitu videre, spero enim me aliquanto tempore manere apud vos. [illegible]ius rei etiam in secunda epistola meminit ita: Et hac confidentia volui prius venire ad vos,vt secundam gratiam haberetis,& per vos transirem in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos,& à vobis deduci in Iudæam.Sed superueniente salubriore consilio, nequaquam se id quod promiserat,executum,euidentissimè confitetur. Cum hoc, inquit,voluissem,nunquid leuitate vsus sum? Aut quæ cogito,secundum carnem cogito, vt sit apud me est est, non non? Denique cur maluerit definitionem sui præteritæ sermonis, quàm aduentu suo onerosam discipulis inferre tristitiam, etiam cum sacramenti obtestatione declarat.

Ego autem testem Deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni vltra Corinthum. Statui enim hoc ipsum apud me, vt non in tristitia venirem ad vos. Cum intratum [illegible] domum Loth Sodomis angeli denegassent, dicentes ad eum, non intrabimus, sed in platea manebimus, continuo eius precibus compelluntur statutum mutare sermonem, sicut scriptura subiungit: Et coegit eos Loth, & diuerterunt ad eum. Qui vtique si diuersuros se ad eum esse nouerant, inuitantis petitionem simulatoria excusatione renuerunt; sin autem veraciter excusabant, euidēter immutasse sententiam comprobantur. Quæ vtiq; non ob aliam credimus causam spiritum sanctum sacris voluminibus indidisse, nisi vt istis erudiamur exemplis, in definitionibus nostris nō pertinaciter permanere, sed eas arbitrio nostro debere subiicere, & ita iudicium nostrum ab omni legis vinculo liberum conseruare, vt promptum sit ad sequendum quocunq; vocauerit salubre consilium, nec differat aut recuset ad id quod vtilius discretio salutaris inuenerit absq; vlla cunctatione transire. Et vt ad sublimiora adhuc ascendamus exempla: decumbentem in lecto regē Ezechiam, graui que ægritudine laborantem, ex persona Dei Esayas propheta adorsus est, dicēs: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non viues. Et cōuertit, inquit, Ezechias faciē suā ad parietē, & orauit ad Dominū & dixit: Obsecro Domine, memento quęso quomodo ambulauerim coram te in veritate & corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno. Post quæ rursus dicitur ad eundē. Reuertere & dic Ezechiæ regi Iuda, dicens. Hęc dicit Dominus Deus Dauid patris tui. Audiui orationem tuam, & vidi lachrymā tuam, & ecce adiiciam super dies tuos quindecim annos, & de manu regis Assyriorum liberabo te & ciuitatem hanc protegam propter me & propter Dauid seruum meum. Quid euidentius hoc testimonio, quo misericordiæ ac pietatis intuitu mauult Dominus suum cassare sermonem, & ad præstitutæ mortis terminos quindecim annis vitā precantis extendere, quàm per immobilitatem decreti sui inexorabilis inueniri? Similiter etiā loquitur ad Niniuitas censura diuina: Adhuc triduum & Niniuæ subuertetur. Moxque pœnitentia eorum ieiuniisq; mollitur tam minax & abrupta sententia, atq; ad partē misericordiæ prona pietate deflectitur. Quòd si quis vult præscium conuersionis eorum, subuersionem

ciuita

ciuitatis ad hoc eis Dominũ asserat
ad salutatẽ pœnitentiã prouocaret,co
fratribus præsunt,absq; reprehensior
digent emendari , aliqua etiam di
sunt si opus fuerit cõminentur
ram illam sententiam suam pœnitenti eorũ considerat
ne reuocasse,secundũ illud quod per E echielẽ ait:Si dixe-
ro impio morte morieris , & egerit pœnitentiam à peccato
suo,feceritq; iudicium & iustitiã , vita viuet & non morie-
tur,quibus docemur exemplis,non debere nos obstinate in
nostris definitionib perdurare,sed comminationẽ ex neces-
sitate propositam, clementi miseratione mollire. Quod ne
solis specialiter Niniuitis crederetur Dominus præstitisse,
etiam generaliter erga omnes eadem se esse facturum per
Hieremiam perpetuo protestatur,& cum necesse fuerit,in-
cunctanter suam se sententiam mutaturum pro nostris me-
ritis repromittit, dicens: Repentè loquar aduersus gentem
& aduersus regnum , vt euellam & destruam & disperdam
illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo quod locutus
sum aduersus eam,agam & ego pœnitentiam super malum
quod cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gente &
regno , vt ædificem & plantem illud. Si fecerit malum in
oculis meis , vt non audiat vocem meam , pœnitentiam
agam super bonum quod locutus sum , vt facerem ei. Ad
Ezechielem quoq; ait:Noli subtrahere verbum,si fortè au-
diant,& conuertatur vnusquisque à via sua mala, & pœnite
bit me mali,quod cogitaui facere eis propter malitiam stu-
diorum eorum.Quibus testimoniis declaratur , non opor-
tere vt pertinaciter in nostris definitionibus hæreamus,sed
ratione eas ac iudicio temperandas semperque prælegenda
ac præferenda esse meliora,& ad illam quæ vtilior diiudica
ta fuerit partem,sine cunctatione aliqua transeundum

Quòd non secundũ immensitatem præscientiæ diuina clemẽtia , sed secundũ præsentes actus vel remuneret vnumquẽq; vel puniat. Cap. 26.

ILlud etiam præ omnibus inestimabilis illa censura nos instruit,quod cum sit ei ante ortum vniuscuiusq; præcognitus finis, ita ordinatè ac ratione cõmuni & humanis quodãmodo omnia dispensat affectibus,vt non potentialiter nec secundum præscientiæ suæ ineffabilem notitiam, sed secundum præsentes hominum actus vniuersa diiudicans,vel respuat vnumquenq; vel attrahat , & vel infundat quotidie suam gratiam vel auertat. Quod ita esse etiam

...electio, cuius vtique cum vituperabi... Dei ignorare nõ posset, de tot millibus ...xit in regem, præsentis in illo meri... non peccatũ futuræ præuaricationis ... reprobus factus est, velut pœnitudinẽ gerens electionis suæ Deus, humanis quodãmodo de eodẽ vocibus atq; affectibus conqueratur dicẽs: Pœnitet me quòd cõstituerim Saul regem, quia dereliquit me & verba mea opere nõ impleuit. Et iterum: Veruntamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd constituisset regem Saul super Israel. Denique hoc quoniam opere fuerat executus, postea etiam per Ezechielem prophetam Dominus protestatur cũ omnibus se hominibus quotidiano gesturum esse iudicio, etiamsi dixero, inquiens, iusto quod vita viuat, & cõfisus in iustitia sua fecerit iniquitatem omnes iustitię eius obliuioni tradentur, & in iniquitate quã operatus est in ipsa morietur. Sin autem dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato suo feceritq; iudiciũ & iustitiam, pignus restituerit ille impius rapinamq; reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustũ, vita viuet & non morietur, omnia peccata eius quæ peccauit non imputabuntur ei. Deniq; cum ab illo populo quem ex omnibus gentibus Dominus adoptauit, propter subitam vituli pręuaricationem misericordiæ suæ auertisset aspectũ, interueniens pro eo legislator, exclamat: Obsecro Domine, peccauit populus iste peccatum magnum, fecerunt sibi Deos aureos, & nunc si remittis, peccatum eorum remitte: sin aliàs, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respõdit Dominus: Si quis, inquit, peccauerit coram me, delebo eum de libro meo. Dauid quoque dum de Iuda & persecutoribus Christi prophetico spiritu quæreretur: Deleantur, inquit de libro viuentium. Et quia non merebantur ad pœnitentiam salutarem pro reatu tanti criminis peruenire, subiungit: Et cum iustis non scribantur. Denique in ipso Iuda vis propheticæ maledictionis euidenter impleta est. Nam expleto proditionis crimine suspendio se necauit, ne si post illam deletionem nominis sui conuersus ad pœnitentiam esset, iterum cum iustis scribi mereretur in cœlo. Non ergo est ambigendum, etiam Iudæ nomen illo tempore quo electus à Christo apostolatus, sortitus est gradum, in libro viuentium fuisse conscriptum, ac pariter cum audisse cum cæteris Nolite gaudere, quia dæ-

monia vobis subiiciuntur, gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Sed quia Philargyriæ peste corruptus, de ascriptione cœlesti ad terram deiectus est, competenter de eo ac similibus eius dicitur per prophetam: Domine omnes qui te derelinquunt, confundentur, recedentes à te in terra scribentur, quia dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. Et alibi: In consilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, & in terram Israel non ingredientur.

Quòd sancti viri pertinaces ac duri esse non possint. Cap. XXVII.

NEc illius præcepti vtilitas est silenda, quòd etiamsi instigante ira vel qualibet alia pasṡione sacramento nos aliquo vinxerimus, quod à nemine quidem monachorum fieri penitus debet, vtriusq; tamen rei causa integro mentis est pensanda iudicio, & cōparanda est illa res quam statuimus huic ad quam transire cōpellimur, atque ad eam sine cunctatione est transeundum, quæ superueniente saniore tractatu, iustior fuerit iudicata. Rectius enim est nostrum nos præterire sermonem, quàm rei salubrioris ac piæ subire iacturam. Deniq; nunquam rationabiles ac probatos patres duros aut irreuocabiles in huiusmodi definitionibus fuisse reminiscimur, sed velut ceram calore solis, ita eos ratione mollitos, & intercedente salubriore consilio, melioribus partibus sine hæsitatione cessisse. Quoscunq; autem vidimus definitionibus suis pertinaciter inhærere, irrationabiles semper probauimus ac discretionis expertes.

Interrogatio an sit contrarium prædictæ sententiæ illud quod dicitur, iuraui & statui Cap. XXVIII

GErmanus. Quantum ad hanc rationem pertinet quæ euidenter copioseque digesta est, nihil oportet monachum definire, ne aut præuaricator inueniatur aut pertinax. Et vbi illud psalmistæ ponimus eloquium: Iuraui & statui custodire iudicia iustitię tuæ. Quid est enim aliud iurare & statuere, quàm definita immobiliter custodire?

Responsio in quibus immobilis definitio sit tenenda, & in quibus si oportuerit rescindenda. Cap. XXIX.

IOseph. Nos nō de principalibus mādatis, sine quibus non potest salus nostra omnino subsistere, ista decernimus, sed de his quæ sine periculo status nostri vel relaxare possumus, vel tenere, vtputa de irremisso rigore ieiunij, de vini siue olei perpetua abstinentia, de progressu cellulæ penitus cohibendo, delectionis seu meditationis incessabili iugi-

tate, quæ ſine profeſſionis ac propoſiti noſtri & exercer cũ libuerit poſſunt & cũ neceſſe fuerit irreprehenſibiliter prætermitti. Cæterũ ſuper obſeruãtia illorũ principalium mãdatorũ ſtatu ſine definiendũ eſt, ac pro his etiã mors ſi neceſſe fuerit nõ vitãda, pro quibus immobiliter eſt dicendũ, iuraui & ſtatui. Quod fieri debet pro cuſtodia charitatis pro qua ſpernẽda ſunt vniuerſa, ne bonum trãquillitatis illius perfectioq; maculetur. Similiterq́, iurandũ eſt pro caſtimoniæ puritate, nec aliud facere nos oportet pro fide, pro ſobrietate atque iuſtitia, quæ omnia indemutabili perſeuerantia ſunt tenenda, & à quibus paululum receſsiſſe damnabile eſt. De illis verò corporalibus exercitiis quæ ad modicum dicuntur eſſe vtilia, ita eſt vt diximus ſtatuendum, vt ſi qua ſuperuenerit certior pietatis occaſio quæ illa ſuadeat relaxari, nulla ſuper his lege teneamur, ſed prætermiſsis eis ad vtiliora liberê tranſeamus. In illis enim corporalibus exercitiis ſi pro tempore relinquantur periculum non eſt, ab his verò ad momentum declinaſſe mortiferum eſt.

Quemadmodum debeant celanda committi. Cap. XXX.

HOc quoque ſimili cautione curandum eſt, vt ſi quis forſitan ſermo quem eſſe vultis occultum, de veſtro ore fuerit prolapſus, nulla occultationis præcepta ſollicitent audientem. magis enim latebit ſi negligenter atque ſimpliciter tranſeatur, quia non tanta quilibet fratrum ſuper diuulgatione eius impugnatione torquebitur, exiſtimans rem vilem aliquam tranſitoria confabulatione prolatam, & quæ ex hoc ipſo ſit leuior, quia cautiſsimo ſilentij præcepto ſenſibus audientis commendata non fuerit. Nam ſi etiam fidem eius aliqua ſacramentorum obteſtatione deuinxeris, citius illud prodendum eſſe non ambigas. Maior enim aduerſus ipſum vis diabolicæ impugnationis inſurget, vt & te mœſtificet vel denudet, & illum tranſgreſſorem quantotius ſui faciat ſacramenti.

Nihil ſuper his quæ ad vſum communis vitæ attinent definiendum. Caput XXXI.

ET idcirco nihil debet abruptè monachus ſuper his duntaxat quæ ad corporales exercitationes pertinent definire, ne aduerſarium ad impugnationem eorum quę velut ſub legis obſeruatione cuſtodit magis incitans citius ea violare cogatur. Præfigens ſiquidem ſibi legem vnuſquiſque ſub libertatis gratia conſtitutus, ne pernicioſa ſemetipſum obliget ſeruitute, vt ea quæ licito imò etiam lauda

laudabiliter cũ gratiarum actione præsumere potuisset, si necessitas fortasse compulerit velut transgressor percipere cõpellatur cum præuaricatione peccati. Vbi enim non est lex, nec prçuaricatio. Hac beatissimi Ioseph institutione atque doctrina velut diuino orac[illegible] residere maluimus. Sed licet parum deinceps de nostra [illegible]mus promissione solliciti, tamẽ expleto septem annorũ numero, sponsionem nostram gratanter impleuimus. Excurrentes nanq; ad cœnobium nostrum illo iam tempore quo de impetrando ad eremum reditu fiduciam gerebamus, primum senioribus nostris honorem debitum soluimus, dein de animis eorum qui pro charitatis ardore creberrimis literarum nostrarum satisfactionibus nequaquam fuerant deliniti, pristinam redintegrauimus charitatem, tandemq; ad plenũ aculeo nostræ sponsionis auulso, his quoq; cum gaudio prosequentibus ad Scythiotica solitudinis secreta remeauimus. Hanc vobis ô sancti fratres illustriũ patrum scientiam atq; doctrinã nostra vt potuit elucubrauit inscitia, quam etiamsi incultus forsitan sermo confudit potius quàm digessit, quæso ne laudem insignium virorum reprehensio nostræ rusticitatis euacuet. Tutius siquidem nobis in conspectu nostri iudicis visum est, doctrinæ huius magnificentiam vel incultis sermonibus prodere, quàm silere: quippe cum & profectui lectoris, si sublimitatem sensuum contempletur, hoc quod imperitia nostri sermonis offendit obesse non possit, & maior sit nobis vtilitatis cura quàm laudis. Neq; enim hoc quod sanctorum virorum dicta descripsi, & plenum periculi, & egenum laudis esse non noueram, sed prudens, vt dicitur, laqueo pedem indidi, nec me indubitato discrimini sub incerta spe alieni profectus tradere recusaui, monens omnes ad quorum manus opuscula ista peruenerint, vt quicquid placuerit in eis patrum, nostrum verò sciant esse quod displicet, omnes quibus amabilis est vita & doctrina sanctorum.

Collationis secundæ abbatis Ioseph de definiendo finis.

PRÆFATIO CASSIANI IN SEPTEM VLTIMAS COLLATIONES aliorum patrum.

EMmissis iuuante gratia Christi decem collationibus patrum, quæ exigẽtibus beatissimis episcopis Helladio ac Leontio, vtcunq; digestę sunt: septem alias beato episco-

po Honorato, sancto quoque famulo Christi Eucherio dedicaui. Totidem & nunc vobis sancti fratres Iouiniane, Minerui,, Leoti, & Theodore, credidi deputandas. Posterior siquidem vestrum illam cœnobiorum sanctam atque [illegible] disciplinam in prouinciis Gallicanis antiquarum virtutum discretione fundauit, cæteri vero non solum cœnobialem professionem apprime monachos expetere, verum etiam Anachoreticam sitire sublimitatem, vestris institutionibus prouocastis: Ea nanque collationes istæ summorum patrum disputatione contextæ sunt, & ita in omnibus temperatæ, vt vtique professioni, qua non solum occiduas regiones, verumetiam insulas, maximis fratrum cateruis fecistis florere conueniant, id est, vt non solum hi qui adhuc in congregationis laudabili subiectione perdurant, sed etiam illi qui haud longe à vestris cœnobiis secedentes Anachoretarum sectari gestiunt disciplinam, pro conditione locorum ac status sui mensura plenius instruantur: Quibus hoc præcipuum contulit præcedens vestri laboris industria, vt parati iam atque in iisdem exercitiis deprehensi, facilius præcepta seniorum atq; instituta suscipiant, ipsosq́, in cellulas suas authores collationum cum ipsis collationum voluminibus recipientes, & quotidianis quodammodo cum eis interrogationibus ac respõsionibus colloquentes, non propriis adinuentionibus arduam istam & incongruam ferme in hac regione appetant viam, sed periculo fame etiam illic vbi iam tritissimi calles & innumerà præcedentiũ exẽpla nõ desunt, Anachoreseos disciplinã illorũ potius præceptis capere consuescãt quos in omnibus & antiqua traditio & longę experientię instruxit industria.

Præfationis finis.

COLLATIO ABBATIS PYAMONIS DE TRIBVS GENERIBVS monachorum, & quarto nuper exorto.

Quemadmodum Dyolco venientes, ab abbate Pyamone recepti fuerimus. Caput primum.

POst conspectum atque colloquium trium illorum senum, quorum collationes sancto fratre nostro Eucherio compellente, vtcunque digessimus, cum etiam vlterioris Aegypti partes, in quibus amplior atque perfectior sanctorum numerus consistebat, maiore flagrantia deside

desideraremus experere, ad vicum cui nomen est Dyolcos, vni ex septem Nili fluminis ostiis imminentem, non tam itineris necessitate, quàm desiderio sanctorum illic commorantium compellente, peruenimus. Cum enim velut cupidissimi mercatores plurima illic celeberrimaque cœnobia ab antiquis audiuissemus patribus instituta, continuo quasi nauigationem inquisitionis incertæ, spe maioris lucri persuadente suscepimus. Vbi cum diutissime fluctuantes, ad illos virtutum sublimitate conspicuos montes vndique curiosos oculos tenderemus, abbatem Pyamon omnium Anachoretarum illic inhabitantium seniorem, eorumdemque presbiterum velut quendam sublimissimum Pharum id est, signum, primus circumspectantium notauit intuitus. Hic etenim sicut euangelica illa ciuitas in excelsi montis vertice constituta, nostro protinus refulsit aspectui. Cuius virtutes atque mirabilia quæ per eum etiam sub conspectu nostro diuina gratia testimonium meritis eius reddente perfecta sunt, ne vel propositi nostri formam, vel modum huius voluminis excedamus, prætermittenda credimus. Non enim de mirabilibus Dei, sed de institutis studiisque sanctorum quædã quæ reminisci possibile est nos spopondimus memoriæ tradituros, vt necessariam tantam perfectæ vitæ instructionem non inutilem absque vlla emendatione vitiorum ac superuacuam admirationem legentibus præberemus Cum itaque beatus Pyamon súmma nos gratulatione susceptos, humanitate etiam congrua refecisset, intelligens nos non eiusdem esse regionis, primum vnde vel cur Aegyptum petissemus sollicite percunctatus, ac de cœnodio Syriæ ob desiderium perfectionis nos illo aduenisse cognoscens, ita exorsus est.

Verba abbatis Pyamon quomodo rudes monachi exemplo seniorum debeant erudiri. Cap. II.

QVisquis hominum ò fili cuiuslibet artis peritiam assequi coucupiscit, nisi omni cura atque vigilantia eius se quã nosse desiderat disciplinæ studiis manciparit ac perfectissimorum quorumque opificij ipsius vel scientiæ magistrorum præcepta atque instituta seruauerit, frustra inanibus votis eorum similitudinem exoptat attingere, qnorum curam atque industriam detrectat æmulari. Nouimus enim nonnullos ita ad hæc loca de vestris regionibus aduenisse, vt cognoscendi tantummodo gratia fratrum monasteria circumirent, non vt has regulas, ob quas

huc commeauerant, atque instituta susciperent; sed vt secedentes in cellulas conarentur ea quæ vel visu vel traditione perceperant, operibus experiri. Qui mores suos ac studia quibus imbuti fuerant retentantes, vt eis exprobari [illegible] solet, non profectus sui gratia, sed vitandæ egestatis necessitate existimati sunt prouincias commutasse. Non solum enim nihil eruditionis acquirere, sed ne diutius quidem in his partibus commorari, pertinacis animi obstinatione potuerunt. Cum enim nec ieiuniorum moré, neque psalmorum ordinem, nec ipsorum denique indumen totum habitum permutassent, quid aliud in hac regione sectari quàm sola victus sui compendia crederentur?

Quòd iuniores seniorum præcepta discutere non debeant. Cap. III.

QVamobrem si vos, quemadmodum credimus, Dei causa ad æmulationem nostræ agnitionis attraxit, omnibus institutis quibus illic primordia vestra præuenta sunt penitus abdicatis, quæcunq; seniores vestros agere vel tradere videritis, summa humilitate sectamini. Neq; vos moueat, aut ab imitatione retrahat ac diuertat, etiam si vobis ad pręsens alicuius rei vel facti ratio vel causa non liqueat, quia eos qui bene de cunctis ac simpliciter sentiunt, & vniuersa quę à senioribus tradi geriue perspexerint, fideliter imitari magis quàm discutere student, per operis experientiam etiã rerũ omniũ scientia subsequetur. Cęterum nunquam rationem veritatis intrabit, quisquis à discussione cœperit erudiri, quia videns eum inimicus suo potius quàm patrum iudicio confidentem facilè in id vsque propellet, vt etiam illa quæ maxime vtilia atque saluberrima, superflua ei videantur & noxia. Atque ita pręsumptioni eius callidus hostis illudat, vt irrationabilibus definitionibus suis pertinaciter inhęrendo, hoc solummodo sibi sanctum esse persuadeat, quod rectum atq; iustissimum suę tantum obstinationis errore censuerit.

De tribus generibus monachorum quæ intra Aegyptũ sunt. Cap. IIII.

QVamobrem ordo atq; principium professionis nostræ quemadmodum vel vnde descenderit primum debetis agnoscere Tunc enim poterit quis desideratæ artis efficacius assequi disciplinam, & ad exercendam eam ardẽtius incitari, cum authorũ & fundatorum eius agnouerit dignitatem. Tria sunt in Aegypto genera monachorũ, quorum duo sunt optima, tertium tepidum atque omnimodis euitandum. Primũ est cœnobitarũ, qui scilicet in con

in congregatione pariter cõſiſtentes, vnius ſenioris iudicio gubernantur, cuius generis maximus numerus monachorum per vniuerſam cõmoratur Aegyptum. Secundum Anachoritarum, qui prius in cœnobiis inſtituti, iamq; in actuali conuerſatione perfecti, ſolitudinis elegere ſecreta, cuius profeſsionis nos quoque optamus eſſe participes. Tertium reprehenſibile Sarabaitarum eſt, de quibus ſingillatim per ordinem plenius diſſeremus. Harum igitur trium profeſsionum fundatores primum, vt diximus debetis agnoſcere: Nam profecto ex hoc ipſo, vel odium profeſsionis illius naſci poterit, quæ vitanda eſt, vel eius deſiderium quæ ſequenda, quia neceſſe eſt vnamquanque viam ad illum finem ſuum pertrahere ſectatorem, ad quem author ipſius inuentorque peruenit.

Quibus authoribus cœnobitarum ſit inſtituta profeſsio. Cap. V.

ITaque cœnobitarum diſciplina à tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium. Nam talis extitit in Hieroſolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apoſtolorum ita deſcribitur: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quiſquàm eorum quæ poſsidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Poſſeſsiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebant ea omnibus prout cuique opus erat. Et iterum: Neque enim quiſquàm egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant prætia eorũ quę vendebant & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Talis inquàm erat tunc omnis eccleſia, quales nunc perpaucos in cœnobiis inuenire difficile eſt. Sed cum poſt Apoſtolorum receſſum tepeſcere cœpiſſet credentium multitudo, ea vel maxime quæ ad fidem Chriſti de alienigenis ac diuerſis gentibus confluebat, à quibus Apoſtoli pro ipſis fidei rudimentis ac inueterata gentilitatis conſuetudine nihil amplius expetebant, niſi vt ab immolaticiis idolorum & fornicatione & ſuffocatis & ſanguine temperarent, atque iſta libertas quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta eſt, etiam illius eccleſiæ quæ Hieroſolymis conſiſtebat perfectionem paulatim contaminare cœpiſſet, & creſcente quotidie vel indigenarũ numero vel aduenarũ, primę illius fidei refrigeſceret feruor, nõ ſolũ hi qui ad fidem Chriſti confluxerant, verum etiam

etiam illi qui erant ecclesiæ principes ab illa districtione la-
xati sunt. Nonnulli enim existimantes id quod videbāt gen-
tibus pro infirmitate concessum, sibi etiam licitum, nihil se
detrimenti perpeti crediderunt, si cum substantiis ac facul-
tatibus suis fidem Christi confessionemq; sequerentur. Hi
autem quibus adhuc Apostolicus inerat feruor, memores il-
lius pristinæ perfectionis, discedentes à ciuitatibus suis, il-
lorum consortio qui sibi vel ecclesiæ Dei remissioris vitæ
negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac
secretioribus commanere, & ea quę ab Apostolis per vniuer-
sum corpus ecclesiæ generaliter meminerint instituta, priua-
tim ac peculiariter exercere cœperunt, atq; ita incaluit ista
quam diximus discipulorum, qui se ab illorum contagio se-
questrauerant disciplina. Qui paulatim tempore proceden-
te, segregati à credentium turbis, ab eo quod à cōiugiis ab-
stinerent, & à parentum se consortio mundique istius con-
uersatione secernerent, monachi, siue monozentes à singu-
laris ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt. Vnde con-
sequens fuit ex communione consortij cœnobitæ, cellæque
ac diuersoria eorum cœnobia vocarentur. Istud ergo solum
fuit antiquissimum monachorum genus, quod non modo
tempore sed etiam gratia primum est, quódque per annos
plurimos solum inuiolabile vsque ad abbatis Pauli vel An-
tonij durauit ætatem. Cuius etiam nunc in districtis cœno-
biis cernimus residere vestigia.

De anachoretarum ordine ac principio. *Cap. VI.*

VNde profecto id est, de hoc perfectorum numero, &, vt
ita dixerim, fœcundissima radice, sanctorum etiam
anachoretarum post hæc flores fructusque prolati sunt. Cu-
ius professionis principes hos quos paulo ante memora-
uimus sanctum videlicet Paulum vel Antonium nouimus
extitisse. Qui non vt quidam pusillanimitatis causa vel im-
patientiæ morbo, sed desiderio sublimioris profectus, con-
templationisque diuinæ, solitudinis secreta sectati sunt, licet
prior eorum necessitatis obtētu, dum tempore persecutio-
nis affinium suorum deuitat insidias, eremum penetrasse
dicatur. Ita ergo processit ex illa, quam diximus, Apostoli-
ca disciplina aliud perfectionis genus, cuius sectatores ana-
choretæ, id est, secessores merito nuncupantur, eo quòd ne-
quaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas
insidias diaboli calcauerunt, aperto certamine ac manifesto
conflictu dæmonibus congredi cupientes, vastos eremi re-
cessus

cessus penetrare non timeant,ad imitationem scilicet Ioannis Baptistæ,qui in eremo tota permansit ætate,Heliæ quoque & Helysæi,atq; illorum de quibus Apostolus ita commemorat: Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes,angustiati,afflicti,quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes,& in montibus & in speluncis, & in cauernis terræ. De quibus etiam Dominus figuraliter ad Iob: Quis, ait,est qui dimisit onagrum liberum, & vincula eius resoluit? Posuit habitaculum eius desertum, & tabernacula eius salsuginem? Irridens multitudinem ciuitatis, & querelam exactoris non audiens. Considerauit montes pascuæ suæ, & post omne viride quærit. In Psalmis quoque: Dicant nunc qui redempti sunt à Domino,quos redemit de manu inimici. Et post pauca: Errauerunt in solitudine in inaquoso,viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.Esurientes & sitientes,anima eorum in ipsis defecit.Et clamauerunt ad Dominum cum tribularētur. & de necessitatibus eorum liberauit eos. Quos etiam Hieremias ita describit: Beatus qui tulit iugum ab adolescentia sua,sedebit solitarius & tacebit,quia leuauit se super se. Quiq; illud Psalmistæ affectu & opere cōcinunt:Similis factus sum pellicano solitudinis, Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

De Sarabaitarum principio & conuersatione.

Cap. VII.

CVnque his duabus professionibus monachorum religio Christiana gauderet, cœpisset autem in deterius paulatim his quoque ordo recidere, emersit post hæc illud deterrimum & infidele monachorum genus, vel potius noxia illa plantatio rediuiua concreuit, quæ per Ananiam & Saphyram in exordio ecclesiæ pullulans, Apostoli Petri seueritate succisa est,quæ inter monachos tamdiu detestabilis execrandaque iudicata est, nec à quoquam vlterius vsurpata,quamdiu illis tam districtæ formido sententiæ memoriæ fidelium inserta durauit, qua beatus Apostolus prædictos noui facinoris principes non pœnitentia,non vlla passus est satisfactione curari, sed perniciosissimum germen celeri morte succidit. Illo igitur exemplo quod in Anania & Saphyra Apostolica districtione punitum est, à nonnullorum contemplatione paulatim longa incuria & temporis obliteratione subtracto, emerserit illud Sarabaitarum genus, qui ab eo quòd semetipsos à cœnobiorum congregatione sequestrarent, ac singillatim suas curarent necessitates,

Aegytiæ

Aegyptiæ linguæ proprietate Sarabaytæ nuncupati ſunt, de illorum quos prædiximus numero procedentes, qui Euangelicam perfectionem ſimulare potius quàm in veritate arripere maluerunt, æmulatione ſcilicet eorum vel laudibus p[illegible] qui vniuerſis diuitiis mundi perfectam Chriſti præferunt nuditatem. Hi igitur dum imbecillo animo rem ſummæ virtutis affectant, vel neceſſitate ad hanc profeſſionem venire compulſi, dum cenſeri tantummodo nomine monachorum abſque vlla ſtudiorum æmulatione feſtinant, cœnobiorum nullatenus expetunt diſciplinam, nec ſeniorũ ſubiiciuntur arbitrio, vt eorum traditionibus inſtituti, ſuas diſcant vincere voluntates, nec vllam ſane diſcretionis regulam legitima eruditione ſuſcipiunt, ſed ad publicam tantummodo, id eſt, ad hominum faciem renunciantes, aut in ſuis domiciliis ſub priuilegio eiuſdem nominis iiſdem obſtricti occupationibus perſeuerant aut conſtituentes ſibi cellulas, eaſque monaſteria nuncupantes, ſuo in eis iure ac libertate conſiſtunt, nequaquam euangelicis præceptionibus ſuccumbentes, vt nulla ſcilicet quotidiani victus ſollicitudine, nullis rei familiaris diſtentionibus occupentur. Quod illi ſoli abſque vlla infideli dubitatione conſummant, qui cunctis mundi huius facultatibus abſoluti, ita ſe cœnobiorum præpoſitis ſubdiderũt, vt ne ſui quidem ipſius fateantur ſe eſſe dominos. Illi autem qui diſtrictionem, vt diximus, cœnobij declinantes, bini vel terni in cellulis commorantur, non contenti abbatis cura atque imperio gubernari, ſed hoc præcipuè procurantes, vt abſoluti à ſeniorum iugo, exercendi voluntates ſuas, & procedendi, vel quo placuerit euagandi, agendiue quod libitum fuerit habeant libertatem, etiam amplius in operibus diurnis, quàm hi qui in cœnobiis degunt, diebus ac noctibus conſumuntur, ſed non ea fide eodemque propoſito. Hoc enim iſti faciunt, non vt fructum ſui operis ſubiiciant diſpenſatoris arbitrio, ſed vt acquirant pecunias quas recondant. Inter quos quantum interſit aduertite: Illi nihil de craſtino cogitantes, gratiſſimos Deo ſudoris ſui offerunt fructus: Iſti verò non ſolum in craſtinum, ſed etiam in multorum annorum ſpacia infidelem ſollicitudinẽ prorogantes, aut mendacem Deum aut inopem credunt, qui promiſſam quotidiani victus atque indumentorum ſufficientiam prębere eis aut non poſſit aut nolit: Illi hoc omnibus expetunt votis, vt nuditatem omnium rerum paupertatemque poſſideant,

Iſti

Isti vt omnium copiarum affluentiam consequantur, Illi ob hoc certatim statutum transcendere canonem diurnis operibus elaborant, vt quicquid monasterij sanctis vsibus redundarit, vel carceribus, vel xenodochio, vel nosocomio vel indigentib. pro abbatis dispensetur arbitrio. Isti vero vt quicquid quotidianæ superfuerit gulę, ac profusiori proficiũt voluptati, aut certe Philargyriæ vitio recõdatur. Postremo vt concedamus ab istis hæc quoq; quæ non optimo proposito cõgeruntur, melius quàm diximus posse distribui, ne sic qui dẽ ad meritũ virtutis illius ac perfectionis aspirãt. Illi enim tãtos monasterio redditus cõferentes, eiq; quotidie renunciantes, in tanta subiectionis humilitate perdurant, vt quẽadmodum sui, ita etiam eorum quæ proprio sudore conquirunt potestate priuẽtur, abrenũciationis primæ feruorẽ, dum quotidie semetipsos labori sui fructibus nudant, iugiter innouantes. Isti autem eo ipso quod aliquid pauperibus largiuntur elati, in præceps quotidie collabuntur. Illos patientia atque districtio, qua tam deuote in hac quam semel arripuerunt professione perdurant, vt nunquam suas expleant voluntates, crucifixos huic mundo quotidie viuosq́ue martyres facit, hos arbitrij sui tepor viuos ad inferna demergit. Hæc igitur duo genera monachorum in hac quidem prouincia æquali propemodum numerositate inter se contendunt. Cæterum per alias regiones quas me necessitas catholicæ fidei compulit peragrare, istud tertium Sarabaytarum genus abundare ac prope solum esse cognouimus. Temporibus siquidem Lucij qui Arrianæ perfidiæ episcopus fuit, sub Valentis imperio cum dyaconiam nostris fratribus deferremus, his videlicet qui de Aegypto ac Thebayda fuerant ob Catholicæ fidei perseuerantiam metallis Ponti atque Armeniæ relegati, licet cœnobiorum disciplinam in quibusdam ciuitatibus rarissimam viderimus, Anachoritarum tamen apud illos ne ipsum quidem nomen auditum fuisse comperimus.

De quarto genere monachorum *Cap.* VIII.

PYamon. Sane est etiam aliud quartum genus quod nuper cernimus emersisse in his qui Anachoretarum sibi specie atque imagine blandiuntur, quiq́; in primordiis suis feruore quodam breui, cœnobij perfectionem videntur expetere, sed continuo tepefacti, dum pristinos mores ac vitia resecare contemnunt, nec iugum humilitatis ac pœnitentiæ diutius sustinere contenti sunt, subdiq́; seniorũ imperio dedignantur,

dignantur, ſeparatas expetunt cellas, ac ſolitarij ſedere deſiderant, vt ita ſcilicet à nemine laceſsiti, patientes, manſueti, ac humiles poſsint ab omnibus æſtimari. Quæ inſtitutio immo tepor eos quos ſemel infecerit, ad perfectionem nunquam permittit accedere: Hoc enim modo non ſolum non abſcidentur, verumetiam in deterius eorum vitia conualeſcent, dum à nemine prouocati, vt quoddam læthale & inteſtinum virus, quanto amplius celatum fuerit, tanto profundius ſerpens inſanabilem morbum generat ægrotanti. Pro reuerentia enim ſingularis cellæ, nullus iam vitia ſolitarij audet arguere, quæ illa ignorari maluit quàm curari. Porro virtutes non occultatione vitiorum, ſed expugnatione pariuntur.

Interrogatio quid interſit inter cœnobium & monaſterium. Cap. IX.

GErmanus. Eſt ne aliqua inter cœnobium monaſteriumq́; diſtantia, an vtroq; nomine res vna cenſetur?

Reſponſio. Cap. X.

PYamon. Licet à nonnullis ſoleant indifferenter monaſteria pro cœnobiis appellari, tamen hoc intereſt, quòd monaſterium nomen eſt diuerſorij, nihil amplius quàm locum, id eſt, habitationem ſignificans monachorum, cœnobium vero etiam profeſsionis ipſius qualitatẽ diſciplinamq́ue deſignat. Et monaſterium poteſt etiam vnius monachi habitatio nominari, cœnobium autem appellari non poteſt niſi vbi plurimorũ cohabitantium degit vnita communio. Dicuntur ſanè monaſteria, etiam in quibus Sarabaytarum collegia commorantur.

De humilitate vera & quomodo falſam cuiuſdam humilitatem prodiderit abbas Serapion. Cap. XI.

QVamobrem quoniam de optimo genere monachorum video vos profeſsionis huius arripuiſſe principia, id eſt, de laudabili cœnobiorum paleſtra, ad excelſa faſtigia anachoreticę tendere diſciplinæ, humilitatis patientiæq́; virtutem, quam vos illic didiciſſe non dubito, vero ſectamini cordis affectu, non eam ſicut quidam falſa humiliatione verborum nec affectata atque ſuperflua in quibuſdam officiis corporis inclinatione fingentes. Quod humilitatis figmentum abbas Serapion quodam tempore eleganter irriſit. Cum enim quidam ad eum ſummam ſui abiectionem, habitu ac verbis prę ferens veniſſet, eumq́; ſenex ſecundum morem vt orationem colligeret hortaretur,

illle

ille nequaquàm annuens deprecanti, tantis se subiicias asserebat flagitiis inuolutum, vt ne vsum quidem huius communis aeris capere mereretur, psyathij quoq; ipsius refugiens sessionē, humi potius insidebat. Cum vero etiam ad ablutionē pedū multo minus præbuisset assensum, tum abbas Serapion refectione transacta, collationis consuetudine prouocante, monere eum benigne ac leniter cœpit, ne ociosus ac vagus præsertim iuuenis tam robustus instabili leuitate per vniuersa discurreret, sed vt in cella residens, secundum regulam seniorum suo potius opere quàm aliena mallet munificentia sustentari. Quòd ne Paulus Apostolus incideret & quidem cum ei in Euangelio laboranti hæc præbitio merito deberetur, diebus tamen ac noctibus maluit operari, vt quotidianum victum vel sibi vel his qui eidem ministrantes opus exercere non poterant suis manibus præpararet. Ad hæc ille tanta est tristitia & dolore suppletus, vt amaritudinem corde conceptam, ne vultu quidem dissimulare potuerit. Cui senex: Hactenus, inquit, ô fili cunctis te facinorum ponderibus onerabas, non metuens ne confessione tam attrocium criminum, notam existimationis incurreres, quid quæso nunc est quod ad simplicem ammoniciunculam nostram, quæ tamen in se non modo nullum opprobrium, sed etiā ædificationis habuit ac dilectionis affectum, tanta te video indignatione permotum, vt eam ne vultu quidem occulere, aut frontis serenitate dissimulare potueris? An fortasse dum te humiliabas, illam expectabas à nostro ore sententiam, iustus accusator sui est in primordio sermonis? Proinde vera est cordis humilitas retinenda, quæ non de affectata corporis atq; verborum, sed de intima mentis humiliatione descendit. Quæ tunc demum euidentissimis patientiæ suæ fulgebit indiciis, cum quis non ipse de se crimina ab aliis non credenda iactauerit, sed ab aliis sibimet arroganter ingesta contempserit, & irrogatas iniurias mansueta cordis æquanimitate tolerauerit.

Interrogatio quemadmodum vera patientia possit acquiri. Cap. XII.

GErmanus. Quemadmodum acquiri vel retineri possit ista tranquillitas optamus agnoscere, vt sicut indicto nobis silentio, oris claustra præcludimus, verborumque licentiam coercemus, ita etiam cordis lenitatem custodire possimus, quòd nonnunquā etiam cum lingua refrenatur, intrinsecus tamen statum suæ placiditatis amittit. Et idcirco mansuetudinis bonū non alias tenere quempiam posse,

nisi remotione cellæ ac solitario putamus habitaculo.

Responsio. Cap. XIII.

PYmon. Patientia vera atq; tranquillitas, absq; profunda cordis humilitate nec acquiritur nec tenetur. Quæ si de hoc fonte descenderit, nec beneficio cellæ nec profugio solitudinis indigebit. Non enim patrocinium cuiusquam rei extrinsecus quærit, quæ humilitatis, id est, generatricis atque custodis suæ intrinsecus virtute fulcitur. Cæterum si mouemur ab aliquo lacessiti, certum est non esse in nobis humilitatis fundamenta firmiter stabilita, & ideo ad incursum vel exiguæ tempestatis, ædificium nostrum ruinosa commotione concutitur. Non enim esset laudabilis nec admiranda patientia, si nullis inimicorum iaculis impetita tranquillitatis propositum retentaret, sed in eo est præclara atq; gloriosa, quòd irruentibus in se temptationum procellis immobilis perseuerat. Nam in quo vexari frangique aduersitatibus creditur, in eo potius roboratur, & in eo magis acuitur in quo putatur obtundi. A passionibus enim & sustentatione patientiam dici nullus ignorat, ideoq; constat patientiam pronunciari neminẽ posse, nisi eum qui vniuersa quæ sibi fuerint irrogata, absq; indignatione tolerauerit. Et ideo non immerito ita à Salomone laudatur: Melior est patiens forte, & qui continet iram capiente vrbem. Et iterum: Longanimis vir nimius in prudentia, pusillanimis autẽ valde insipiens est. Cum ergo quis victus iniuria iracundiæ igne succenditur, non causa peccati eius acerbitas illatæ contumeliæ extitisse credenda est, sed potius manifestatio infirmitatis occultæ, secundum illam parabolam Domini saluatoris quam de duabus domibus ponit: vna quæ fundata erat supra petram, & alia quæ super arenã, quibus æqualiter dicit, pluuiarum ac fluminum vel tempestatum turbines irruisse, sed illam quæ in petræ soliditate fundata est nihil penitus detrimenti ex illa tam violenta collisione sensisse, quæ vero in arenarum pendula mobilitate constructa est statim fuisse collapsam. Quam vtiq; apparet non propterea corruisse, quia imbrium vel torrentium inundatione pulsata, sed quia super arenam imprudenter est structa. Non enim in hoc differt à peccatore vir sanctus, quia non similiter & ipse temptetur, sed quia hic etiam magis impugnatio non vincitur, ille autem etiam parua temptatione superatur. Neque enim esset vt diximus iusti alicuius viri laudabilis fortitudo, si vinceret intẽptatus, cũ vtiq; victoria

locum

locum habere non posſit abſq; aduerſitate certaminum. Beatus enim vir qui ſuffert temptationem, quia cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Secundum apoſtolum quoq; Paulum, virtus non in ocio atq; delitiis, ſed in infirmitate perficitur. Ecce enim, inquit, dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, ſuper omnem terrã regibus Iuda, principibus eius & ſacerdotibus eius, & omni populo terræ, & bellabunt aduerſum te, & non præualebunt, quia ego tecum ſum vt eruam te, dicit Dominus.

De exemplo patientiæ cuiuſdam religioſæ fœminæ. Cap XIIII.

HVius ergo patientiæ volo vobis duo ſaltem exempla proponere, vnum religioſæ cuiuſdam fœminæ, quæ patientiæ virtutem tanta auiditate ſectata eſt, vt non ſolum temptationum non vitaret incurſus, ſed occaſiones moleſtiarum ſibimet procuraret, quibus frequentius inſtigata non cederet. Hæc namque cum Alexandriæ commaneret, eſſetq; non obſcuris orta maioribus, atque in domo quæ ſibi fuerat à parentibus derelicta religioſe Domino deſeruiret, veniens ad beatæ memoriæ Athanaſium epiſcopum, præcabatur vt aliquam ſibi alendam viduam daret, quæ eccleſiaſticis ſumptibus paſcebatur. Et vt petitionem eius verbis ipſius exprimamus, da, inquit, mihi aliquam de ſororibus in qua repauſem. Sacerdos igitur cum laudaſſet propoſitum fœminæ quòd eam ad opus miſericordiæ vidiſſet eſſe promptiſsimã, iuſsit ex omnibus eligi viduam, quæ & honeſtate morum & grauitate ac diſciplina omnibus præferretur, ne forte deſiderium largitatis percipientis vitio vinceretur, & quæ mercedem quæreret in egena, damnum fidei prauis eius offenſa moribus pateretur. Cui cum domum adductæ omnibus deſeruiret obſequiis, virtutem modeſtiæ eius ac lenitatis experta: videnſq; ſe ab ipſa momentis ſingulis gratiarũ actione pro officio humanitatis honorari, poſt dies paucos ad memoratũ reuertitur ſacerdotẽ, rogaueram, inquiens, vt mihi dari præciperes quã ego reficerẽ, & cui morigeris famularer obſequiis. Cũq; ille necdum propoſitũ fœminę ac deſideriũ intelligẽs, ęſtimaſſet petitionẽ eius diſsimulatione prępoſiti fuiſſe neglectã, cauſaſque moræ illius non abſq; animi ſui commotione perquirens, protinus agnouiſſet honeſtiorem ei cæteris viduã deputatã, occulte præcepit vt ea illi quæ eſſet cunctis nequior traderetur, quæ ſcilicet vel iracũdia vel rixis, vel violentia ſeu

verbositate atq; etiam vanitate cunctas quibus hæc vitia damnarentur excederet. Quam cũ multo facilius inuẽtam sibiq; traditã domi habere cœpisset, atq; eadẽ ei diligentia quo priori illi viduæ vel etiam studiosius ministraret, hoc solũ ab ea pro tãtis obsequiis recipiebat gratiæ, vt indignis iugiter afficeretur iniuriis, conuiciis quoq; ab ea exprobrationibusq; continuis vexaretur, obiicientis ei & maledicis obtrectationibus increpantis, eo quòd se non ad refrigerium sed potius ad cruciatum & contumeliam ab episcopo poposcisset, magisq; se de requie ad laborem quàm de labore transtulisset ad requiem. Cum ergo assiduitas iurgiorum eo vsq; prorumperet, vt ne ab iniectione quidem manuum procax mulier temperaret, illa autem humilioris obsequij ingeminaret officia, non furentem vincere renitendo, sed semetipsam humilius subiiciendo discebat, vt multi modis indignationibus lacessita, iurgantis insaniam humanitatis mansuetudine deliniret. Quibus ad plenum exercitiis confirmata, perfectamq; virtutem desideratæ patientiæ consecuta, ad memoratũ sacerdotem, tam pro electionis illius iudicio quàm etiã pro beneficio excitationis suæ, gratias relatura perrexit, eo quòd secundum desiderium suum tandem ei magistram patientiæ dignissimam prouidisset, cuius iniuriis iugibus, vt quodam palestræ oleo quotidie roborata, ad summam animi patientiam perueniret, tandem, inquiens, dedisti mihi in qua repausarem, nam illa prior suis me potius honorabat ac refrigerabat obsequiis. Hæc de sexu muliebri dixisse sufficiat, vt commemoratione hac non solum ædificemur, verumetiam confundamur, qui nisi fuerimus ad ferarum morem retrusi in caueas cellularum, patientiam retinere non possumus.

De exemplo patientiæ Abbatis pafuntij Cap XV.

NVnc aliud abbatis pafuntij pandamus exemplum. Qui in illius insignis & vbiq; prædicabilis Schytioticæ eremi, in qua nunc presbiter est, secretis, tanto studio semper incedit, vt ei cæteri anachoretę bubali cognomen indiderint, eo quòd ingenito, (vt ita dixerim) desiderio, solitudinis semper habitatione gauderet. Itaq; cum tantæ in pueritia sua esset virtutis & gratiæ, vt etiam præclari ac summi id temporis viri, grauitatem eius & immobilem constantiam mirarentur, eumq; licet minor esset ætate, pro virtutũ tamen merito senioribus exæquarent, suoq; ordini ducerẽt inserendũ, liuor ille qui aduersum Ioseph patriarcham

frater

fraternos quondam animos instigauit, quendam de numero fratrum edacis zeli igne succendit. Qui neuo quodam ac macula pulchritudinem eius cupiens deformare, hoc genus malignitatis excogitat, vt oportunitatem temporis captaret. quo pafuntius ad ecclesiam die dominico processurus abesset à cella. In quam furtim irruens, codicem suum inter eius plectas, quas de palmarum foliis solebat intexere, latenter abscondit, ac de concinnata factione securus, ipse quoq; velut puræ ac simplicis conscientiæ ad ecclesiã venit. Cumque celebrata omnis fuisset ex more solennitas, querelam sancto Isidoro qui ante hunc Pafuntium eiusdem eremi presbiter fuit coram cunctis fratribus detulit, asserens sibi codicem de cella furto fuisse sublatum. Quæ eius quærimonia cum ita cunctorum fratrum præcipueque presbyteri animos permouisset, vt quid primũ suspicarentur quidúe decernerent non haberent, summa cunctis ammiratione perculsis, de tam inauditi illic facinoris nouitate, ille qui rem detulerat accusator vrgebat, vt retentis in ecclesia omnibus, missi electi quiq; cunctorum singillatim fratrum cellulas scrutarentur. Quòd cum tribus senioribus à presbitero fuisset iniunctum, vniuersorum cubilia reuoluentes, ad extremum in Pafuntij cellula absconditum codicem inter plectas palmarum quas illi Syras vocant, sicut eum insidiator occuluerat repperERunt Quem cum inquisitores confestim ad ecclesiam delatum coram omnibus protulissent. Pafuntius licet de cõscientiæ suæ esset sinceritate securus, tamen velut qui furti crimen agnosceret, satisfactioni se totũ tradens, locum pœnitentiæ suppliciter postulauit, hoc verecundiæ suæ modestiæq; prospiciens, ne si maculam furti verbis conaretur abluere, insuper etiã mendacij notaretur, nemine scilicet aliud quàm id quod inuentum fuerat suspicante. Cumq; de ecclesia non tam mente deiectus quàm iudicio Dei fidem protinus abscessisset, profusis in oratione iugiter lachrymis tryplicatisque ieiuniis, summa se etiam in conspectu hominum mentis humilitate prostrauit. Sed cum duabus ferme hebdomadibus ita se omni contritione carnis ac spiritus subiecisset, vt die sabbati vel dominico, non ad percipiendam communionem sacram, sed ad prosternendum se in limine ecclesiæ atq; ad veniam suppliciter postulandã, matutinus accurreret, nequaquàm passus est eum occultorum omnium testis & cognitor, vel à se amplius cõteri, vel aliis infamari. Nam quòd ille

inuentor sceleris, rei suæ fur improbus, laudis alienæ callidus infamator, nullo hominum teste occulte commiserat, per diabolum qui criminis ipsius incentor fuerat publicauit. Arreptus namque dirissimo dæmone cunctas factionis occultæ patefecit insidias, criminationumque ac fraudum idem fuit proditor qui commentor. Ita autem spiritu illo immundo grauiter diuque vexatus est, vt ne orationibus quidē sanctorum illic consistentium, qui diuinorum charismatum merito, dæmoniis imperabant, potuerit emundari, sed ne ipsius quidem Isidori presbyteri gratia singularis crudelissimum ab eo excluserit vexatorem. Cui tanta erat virtus Domini largitate collata, vt ne vsq; ad limina quidem eius quisquàm arreptitius qui tardius sanaretur aliquādo perductus sit, Christo hāc adolescenti Pafuntio gloriam reseruante, vt illius tantum orationibus cui insidiatus fuerat purgaretur, & cuius laudi aliquid inuidus inimicus decerpere se posse crediderat, eius nomē proclamans & delicti sui veniam & finem supplicij præsentis acciperet. Hæc ergo ille in adolescentia sua futuræ indolis iam tunc indicia præfigurās, lineas quasdam perfectionis illius quæ erat maturitate ætatis augenda, adhuc in annis puerilibus designauit. Si igitur ad culmen virtutum eius volumus peruenire, talia nobis exordiorum fundamenta iacienda sunt.

De perfectione patientiæ. Cap. XVI.

DVplex sane ad narrationem facti huius causa me compulit. Primum, vt hanc immobilitatem viri constantiamq; pensantes, quanto minoribus quàm ille est appetitus inimici impugnamur insidiis, tanto maiorem tranquillitatis atque patientiæ sumamus affectum, deinde, vt firma definitione teneamus a temptationum procellis impugnationibusque diaboli tutos nos esse non posse, si omne præsidium patientiæ nostræ omnemq; fiduciā, non in interioris hominis nostri viribus, sed in cellulæ claustris, aut in solitudinis recessu, sanctorúmue consortio, vel cuiusquā rei quæ extra nos sit præsidio, collocemus. Nisi enim mētem nostram virtute protectionis suæ ille firmauerit, qui in Euangelio ait: regnum Dei intra vos est, frustra aerij hostis insidias, aut auxilio cohabitantium hominum vincere, aut localibus spaciis declinare, aut munitione tectorum excludere posse nos credimus. Nam cum hæc omnia sancto Pafuntio non deessent, non tamen impugnationis aditum aduersus eum temptator inuenire non potuit, neque illum

nequi

nequissimum spiritum, septa parietum aut eremi solitudo, aut tot in illa congregatione sanctorum merita repulerunt. Sed quia sanctus Dei famulus non in his quæ extrinsecus sunt, sed in ipso occultorum omnium iudice spem sui cordis affixerat, tantæ impugnationis machinis nequaquàm potuit commoueri. Econtra ille quem ad tantum facinus præcipitauit inuidia, nonne & solitudinis beneficio, & munitione remotioris habitaculi, & beati Isidori abbatis atque presbiteri aliorumque sanctorum consortio fruebatur? & tamen qua eum supra arenam repperit turbo diabolicus, non solum impegit eius verum etiam subuertit habitaculum? Non ergo quietem nostram extrinsecus inquiramus, nec opitulari vitiis impatientiæ nostræ alienam putemus posse patientiam. Sicut enim regnum Dei intra nos est, ita inimici hominis domestici eius. Nemo enim mihi magis quàm sensus meus, qui est mihi verè intimus domesticus, aduersatur. Et idcirco si fuerimus solliciti, ab intestinis hostibus liberari, lædi minime poterimus. Vbi enim nobis nostri domestici non aduersantur, ibi & regnum Dei tranquillitate mentis acquiritur. Nam si rationem diligenter discutias, lædi ab homine quamuis malignante non potero, si ipse impacifico aduersum me corde non dimicem. Si autem lædor, non est vitium impugnationis alienæ sed impatientiæ meæ. Sicut enim grauis ac solidus cibus sano vtilis, ita perniciosus est ægrotanti. Non autem lædere sumentem potest, nisi ei ad nocendum vires adiecerit percipientis infirmitas. Si vnquàm ergo similis inter fratres fuerit oborta temptatio, nequaquàm à cursu tranquillitatis excussi, blasphemis secularium obtrectationibus aditum reseremus. Nec peruersos atque execrabiles quousque sanctorum virorum numero insertos latitare miremur, quia dum in huius seculi area conculcamur atque conterimur, necesse est etiam paleas igni perpetuo deputandas, inter electissima frumenta misceri. Denique si vel Sathan inter Archangelos, vel Iudam inter Apostolos, vel Nicolaum prauissimæ hæreseos inuentorem inter Dyaconos reminiscamur electos, hoc quòd nequissimi homines sanctorum ordini depræhenduntur inserti, mirum esse non poterit. Nam licet hunc Nicolaum quidam afferant non illum fuisse qui ad opus ministerij ab Apostolis est electus, nihilominus tamen eum de illo discipulorum fuisse numero negare non possunt, quos omnes tales tam-

que perfectos in tempore illo fuisse manifestum est, quales nunc perpaucos vix in cœnobiis inuenimus. Nõ ergo ruinã illius supradicti fratris, qui in eremo tã lugubri lapsus est casu, neq; illã horribilem maculã, quam tamẽ ille ingentibus pœnitentiæ lachrymis post diluit, sed beati Pafuntij nobis proponamus exempla. Nec subuersione illius destruamur, cuius antiquum inuidiæ vicium etiam auxit in peius affectata religio, sed huius humilitatem tota virtute sectemur, quam non illi quies eremi subito genuit, sed inter homines acquisitã cõsummauit atq; excoluit solitudo.

De inuidiæ malo. *Cap.* XII.

SCiendum sane est, inuidiæ morbum difficilius ad medelam quã cætera vitia peruenire Nam eum quẽ semel veneni sui peste corruperit, penè dixerim carere remedio. Ipsaque namq; est lues, de qua figuraliter dicitur per prophetam: Ecce ego mittam vobis serpentes regulos quibus non est incantatio, & mordebunt vos. Recte igitur à propheta mortiferis basilisci venenis morsus inuidiæ comparatur, qua primus ille venenorum omnium author & princeps & periit & peremit Nam ante suus quàm eius cui inuiderat interemptor, priusquàm in hominem mortis virus effunderet ipse se perdidit Inuidia enim diaboli mors introiuit in orbem terrarum, imitantur autem illum qui sunt ex parte illius: Sicut enim ille qui primus eiusdem mali peste corruptus est, nec medelam pœnitentiæ, nec fomentum alicuius curationis admisit, ita & hi qui iisdem se percutiendos morsibus tradiderunt, omnem opem sancti incantatoris excludunt, quia cum vtiq; non culpa eorum quibus liuent, sed prosperitate crucientur, erubescentes ipsam prodere veritatem, extrinsecus sibi quasdã superfluas & ineptas causas offensionis inquirunt. Quarum quia omnimodis falsæ sunt, vana curatio est, cum illud mortiferũ virus quod nolunt prodere lateat in medullis De quibus alibi ille sapientissimus competenter expressit: Si momorderit serpẽs non in sibilo, non est abundantia incantatori. Isti enim sunt taciti morsus, quibus solis sapientium medicina non subuenit. Nam vsq; adeo incurabilis est ista pernicies, vt blandimentis exasperetur, infletur obsequiis, muneribus irritetur, quia vt idem Salomon ait, nihil sustinet zelus. Quanto enim amplius alius, aut humilitatis subiectione, aut patientiæ virtute, aut munificẽtiæ laudę profecerit, tãto ille maioribus inuidiæ stimulis incitatur, qui non nisi ruinam aut mortem

eius

eius cui inuidet concupiscit. Denique illorum vndecim Patriarcharum zelus in tantum nulla innoxij fratris subiectio ne potuit deliniri, vt de his scriptura commemoret, Inuidebant autem ei fratres sui, eo quòd diligeret eum pater suus, & non poterant ei loqui quicquam pacificum, donec zelus eorum, qui nulla germani obsequẽtis atq; subiecti sustinuit blandimenta, mortem eius cupiens, vix posset venditionis fraternæ crimine satiari. Cunctis ergo vitiis pernitiosiorem atq; ad purgandum difficiliorem esse constat inuidiam, quæ ipsis remediis quibus reliqua extinguuntur accẽditur. Nam verbi gratia, qui damnum sibi illatum dolet, largitati compensatione curatur, qui de illata indignatur iniuria, humili satisfactione placatur. Quid illi facias qui hoc ipso magis quòd te humiliorẽ ac benigniorem sentit offenditur, quem non ad iracundiam cupiditas, quæ præmio delinitur, non iniuriæ læsio aut amor vltionis accendit quæ officiorũ vincitur blandimentis, sed successus tantum alienæ prosperitatis irritat? Quis autem est qui se vt satisfaciat inuidenti, à bonis corruere, aut à prosperis alienari, aut calamitate aliqua optet inuolui? Quapropter ne totum quicquid in nobis viuidum est, & quasi vitali vegetatione sancti spiritus animatur, vno tantum huius mali morsu basiliscus interimat, diuinum cui nihil impossibile est iugiter imploremus auxilium. Cætera enim vena serpentum, id est, carnalia peccata vel vitia, quibus vt cito inuoluitur, ita facile expurgatur humana fragilitas, habent aliqua vulnerum suorum in carne vestigia, quibus quamuis terrenũ corpus perniciosissime con tumescat, tamen si tyriacæ remedium, aut illam salutarium verborum medelam aliquis peritissimus carminum diuinorum incantator admouerit, ad perpetuam animæ mortem pernicies virulenta non peruenit. Inuidię autem quasi à regulo serpente effusum virus, vitam ipsam religionis ac fidei priusquam vulnus in corpore sentiatur excludit. Non enim aduersus hominem, sed planè aduersus Deum blasphemus extollitur, qui nihil in fratre aliud nisi bonum meritum carpens, non hominis culpam, sed Dei tantũ iudicia reprehendit. Hæc ergo illa sursum germinans amaritudinis radix, quæ se erigens ad superna, in contumeliam ipsius qui bona homini confert tendit authoris. Nec quenquam moueat, ꝙ Deus missurum se serpentes regulos, qui eos quorum criminibus offenditur mordeant comminatur. Nam licet certum sit Deum authorem inuidiæ esse non posse, æquum tamen

men & diuino dignum iudicio est, vt dum bona data humilibus conferuntur, & superbis ac reprobis denegantur, eos qui secundum Apostolum tradi in reprobum sensum merentur, quasi ab ipso missa percutiat & consumat inuidia, secundum illud. Ipsi me ad æmulationem irritauerunt in non Deum, & ego ad æmulationem inducam eos in non gentem. Hac beatus Pyamon disputatione desiderium nostrum quo de primis cœnobij scholis secundum anachoreseos gradũ tendere cœperamus ardentius inflãmauit. Nã primordia solitariç cõmorationis cuius sciẽtia postea sumus Scythiæ plenius assecuti, ipso primũ imbuẽte percepimus.

Collationis abbatis Pyamonis de tribus antiquis generibus monachorum, & quarto nuper exorto finis.

COLLATIO ABBATIS IOANNIS DE FINE COENOBITAE & eremitæ.

De cœnobio abbatis Pauli & patientia cuiusdam fratris. Cap. I.

Post dies admodum paucos maioris doctrinæ desiderio pertrahente, rursus ad abbatis Pauli cœnobium summa spiritus alacritate perreximus, vbi licet plusquàm ducentorum fratrum numerus moraretur, in honore tamen solennitatis quæ id temporis agebatur, infinita quoque de aliis cœnobiis monachorum turba confluxerat. Nam prioris abbatis qui eidẽ cœnobio præfuerat, anniuersaria depositio solenniter curabatur. Cuius conuentus idcirco facimus mentionem, vt patientiam cuiusdam fratris, quæ sub præsentia totius congregationis huius immobili eius claruit lenitate, breuiter perstringamus. Nam licet alio huius operis tendat intentio, vt scilicet abbatis Ioannis, qui derelicta eremo illi se cœnobio summa humilitatis virtute subdiderat, proferamus eloquia, nequaquam tamen putamus absurdum, si absque vlla circuitione verborum, magna vt credimus studiosis quibusque virtutum ædificatio conferatur. In ingenti itaque atrio subdiuali illa monachorum multitudine per duodenarium numerum distinctis orbibus considente, cum quidam fratrum susceptum ferculum paulo tardius intulisset, sub occasione istius tarditatis prædictus abbas Paulus, qui inter turbas ministrantium fratrum sollicite discurrebat exerta manu palma cum sub omnium percussit intuitu, ita

vt soni

vt ſonitus etiam auerſorum vel longius conſidentium auribus reſultaret. Hoc autem idcirco ab eo factũ eſt vt cunctis qui aderant iuuenis patientiam patefaceret, & omnes qui interfuiſſent tali ſpectaculo modeſtię erudirentur exemplo. Quam maturo autem id ſenior fecerit conſilio, res probauit. Nam memorabilis patientiæ iuuenis tanta id animi lenitate ſuſcepit, vt non modo nullus fuerit ex eius ore ſermo prolapſus, vel tenuiſsimũ murmur tacita labiorũ agitatione ſignatũ, ſed ne ipſa quidem oris modeſtia atq; tranquillitas, aut color ſaltem quantulumcunq; mutatus. Quod factum nõ ſolũ nobis qui nuper de Syrię monaſterio venientes patientiæ huius nõ tam euidẽtibus perceperamus exemplis, ſed etiã cunctis qui experti taliũ nõ erant ſtudiorũ ita mirũ fuit vt etiã ſummis viris pręcipua per hoc factum conferretur inſtructio, quod ſcilicet etiã ſi patientiã eius correptio paterna nõ mouerat, ne ſpectaculũ quidẽ tantæ multitudinis vllo vultum eius ruboris tinxiſſet indicio.

De humilitate abbatis Ioannis & interrogatione noſtra. Cap II.

IN hoc itaque cœnobio reperimus antiquiſsimum ſenem nomine Ioannem, cuius verba pariter & humilitatem qua ſanctis omnibus præeminebat, nequaquã ſilentio prætereunda cenſuimus, ſcientes eum hac maxime perfectione viguiſſe, quæ cum ſit virtutum omnium mater ac totius ſpiritalis ſtructuræ fundamentum ſolidiſsimum, à noſtris penitus exulat inſtitutis. Vnde non mirum eſt nec ad illorum ſublimitatem nos poſſe conſcendere, qui non dicam vſque ad ſenectam ſub cœnobij permanere non poſſumus diſciplinam, ſed vix biennio ſubiectionis iugum ferre contenti, ad præſumptionem noxiæ libertatis protinus euolamus, cum tamen ipſo illo paruo tempore non ſecundum illam diſtrictionis regulam, ſed pro noſtri arbitrij libertate vtcunque ſenioris ſubiiciamur imperio, vt non patientiæ fructum ediſcere, ſed tempus adipiſcendæ licentiæ expectare videamur. Hunc igitur ſenẽ cum in abbatis Pauli cœnobio vidiſſemus, ætatem primum & gratiam viri qua erat præditus ammirati, demiſſo in in terram vultu præcari cœpimus, vt nobis pandere dignaretur, quam ob cauſam relicta eremi libertate, & illa profeſsione ſublimi, qua eum pręcæteris eiuſdem vitæ viris fama celebrauerat, ſubire iugum cœnobij maluiſſet. Ille velut imparem ſe anachoreticæ diſciplinæ, & ſublimitate tantæ perfectionis indignum,

ad

ad iuniorum scholas reuertisse dicebat, si tamẽ vel ipsorum instituta secundum professionis meritũ posset implere. Cuius responsionis humilitatem cum refragatio nostræ deprecationis excluderet, ad extremum ita exorsus est:

Responsio abbatis Ioannis *cur eremum reliquisset.* *Cap.* III.

ANachoriticam disciplinam quam me deseruisse miramini, non solum nõ respuo nec refuto, sed tota potius veneratione complector atque suscipio. In qua post triginta annos, quos in cœnobij cõgregatione transegeram, ita alios viginti explesse me gaudeo, vt inter illos qui eam vel mediocriter appetebant, non vsque quaque segnitie denotarer. Sed quia degustata eius puritas sollicitudine interdũ carnalium rerum interpollata sordebat, recurrere ad cœnobium commodius visum est, vt & promptior arrepti planioris propositi consummatio sequeretur, & minus de præsumpta sublimioris professionis difficultate periculum. Melius enim est deuotum in minoribus, quàm indeuotum in maioribus promissionibus inueniri. Et idcirco si quid elatius imo liberius fortasse protulero, quæso vt non iactantiæ vitio sed ædificationis vestræ depromptum studio censeatis, quia vobis tam studiosè quærentibus, nihil de veritate existimo subtrahendum. Arbitror enim instructionis vobis aliquid posse conferri, si paulisper humilitate seposita, simpliciter omnem propositi mei patefecero veritatẽ. Confido enim, quia nec apud vos de libertate dictorum cenodoxiæ notam, neque apud conscientiam meam de suppressione veritatis quiddam mendacij crimen incurram.

De virtute prædicti senis, quam in anachoretica exercuit disciplina. *Cap.* III.

SI quis igitur secretis eremi delectatus, obliuioni tradere potuit humana consortia, ac secundum Hieremiam dicere: & diem hominis non desideraui, tu scis, Ego quoque in Domino suam gratiam largiente, vel assecutum vel certè assequi annisum fuisse me fateor. Itaque pio Domini nostri munere memini me in huiusmodi raptum frequenter excessum, vt obliuiscerer me sarcina corporeæ fragilitatis indutũ, mentemq; meã ita omnes sensus exteriores subito respuisse, & à cunctis materialibus rebus omnimodis exulasse, vt neque oculi neque aures proprio fungerentur officio, & ita diuinis meditationibus ac spiritalibus theoriis animus replebatur, vt sæpe ad vesperam cibum me percepisse nescirem, ac sequẽti die de hesterna absolutione ieiunij penitus

nitus dubitarem. Ob quam etiam causam septem dierum cibis, hoc est, septem paximaciorum paria sequestratim in procherio, id est ad manuensem sportam die sabbati reponuntur, vt refectio prætermissa non lateat. Qua consuetudine, illius quoq; obliuionis error excluditur, vt expletũ hebdomadæ cursum, ac solẽnitatem diei ipsius reuolutam, finitus panum indicet numerus, festiuitásq; diei sacrę & congregationis solennitas solitarium latere non posit. Quia si etiam hunc ordinem ille quem prædiximus mentis excessus fortè turbauerit, nihilominus quotidiani operis modus, dierum numerum signans, arcet errorem. Et vt cæteras eremi virtutes silentio prætermittam, non est enim nobis de earum numerositate ac multitudine, sed de solitudinis ac cœnobij fine tractandum, causas potius ob quas illam deserere maluerim, quas etiam vos agnoscere voluistis, breuiter explicabo, omnesque illos quos enumeraui solitudinis fructus, quibus ediuerso sublimioribus meritis duxerim postponendos, breui oratione perstringam.

De commodis eremi. *Cap. V.*

QVamdiu igitur raritas eorũ qui in eremo tunc temporis morabantur, libertatem nobis largiendo diffusiore solitudinis vastitate blandita est, quam diu maioribus remoti secretis frequentissime ad cælestes illos rapiebamur excessus, nec tanta visitantium fratrum irruens multitudo, paranda humanitatis necessitate, sensus nostros ingentium curarum distentionibus aggrauabat, solitudinis planè tranquilla secreta, & illam conuersationem angelicæ beatitudini comparandam, insatiabili desiderio ac toto animi ardore sectatus sum. Sed cùm maior (vt dixi) numerus fratrum, habitationem illius solitudinis cœpisset expetere, & coangustata vastiori eremi libertate, non modo ignem illum diuinæ contemplationis frigescere fecisset, sed etiam multimodis mentem carnalium rerum vinculis impediret, elegi huius disciplinæ vtcunque implere propositum, quam in illa tam sublimi professione carnalium necessitatũ prouisione torpere, vt si mihi illa libertas ac spiritales denegantur excessus, abiecta tamen crastinæ diei penitus sollicitudine, Euangelici me præcepti consummatio consoletur, & id quod mihi de illa theorica sublimitate subtrahitur, hac obedientiæ subiectione recompensetur. Miserum nanque est cuiuslibet artis ac studii disciplinam quempiam profiteri, & ad perfectionem eius minime peruenire.

De

De vtilitate cœnobij. *Cap. VI.*

QVamobrem quantis nunc in hac conuersatione perfruar commodis, breuiter explicabo, vos vtrum illa solitudinis lucra his beneficiis valeant compensari, digesta narratione perpendite, per quam etiam hoc probare possibile est, vtrum fastidio an desiderio illius solitariæ puritatis his maluerim cœnobij angustiis coartari. In hac igitur conuersatione diurni operis nulla prouisio est, venditionis vel coemptionis nulla distentio, non animi panis ineuitabilis cura, nō sollicitudo corporalium rerum, qua non tantum propriis, verumetiam multorum aduenientium vsibus necessaria præparantur, postremo nulla arrogantia laudis humanæ, quæ immundior his omnibus in cōspectu Dei, etiam magnos eremi labores frequenter euacuat: Verum vt in illa anachoretica disciplina illos elationum spiritalium fluctus & exitialis cœnodoxiæ pericula prætercam, ad hoc generale cunctorum pondus, id est, communem parandi victus sollicitudinem reuertamur, quæ eo vsque mensuram non dico illius antiquæ districtionis excessit quę vsum olei penitus nesciebat, sed ne hac quidem nostri temporis remissione cœpit esse contenta, in quæ vno olei sextario itidemq; lenticulæ modio aduenientium vsibus pręparato, totius annuæ refectionis explebantur officia, ita vt duplicato nunc, ac triplicato modio necessitas victualis vix queat expediri. Et in tantum apud nonnullos vis noxiæ huius remissionis increuit, vt aceto amurcaq; permixtis, non illam vnam olei admisceant guttam, quam prædecessores nostri, qui eremi instituta, maiore abstinentiæ virtute sectati sunt, repellendæ tantum cenodoxiæ gratia instillare consueuerant, sed infringentes Aegyptiacum pro salibus caseum, plus olei quàm necesse est superfundant, & ita duos cibos propria suauitate distinctos, qui singillatim diuersoq; tempore monachum reficere iocundissimè poterant, sub vnius saporis oblectatione percipiant. In tantum sane, materialium rerum possessio supercreuit, vt sagum quoque, quod absque verecundia referre non possum, sub obtentu humanitatis ac susceptionis huius, Anachoritæ in suis habere cellulis cœperint. vt illa prætermittam, quibus attonita anima, ac spiritalibus theoriis semper intenta, specialius ingrauatur, concursus scilicet fratrum, susceptionis quoque ac deductionis officia, mutuas visitationes, diuersarúmque confabulationum, atque occupationum interminabilem curam, quarum etiam ille, tempore

tempore quo hæc videntur impedimenta cessare, tamen animum consuetudinariȩ inquietudinis asiduitate suspensum, expectatio ipsa distendit. Atque ita sit, vt Anachoreseos illa libertas huiuscemodi nexibus impedita, ad illam cordis ineffabilem alacritatem præpedito non perueniat ascensu, ac fructum eremiticæ professionis amittat. Qui si mihi in congregatione nunc atq; in turbis sito fuerit denegatus saltim quies animæ cordisque tranquillitas, omnibus occupationibus absoluta non deerit. Quæ nisi illis quoque qui in solitudine commorantur præsto fuerit, labores quidem Anachoreseos sustinebunt, fructu verò ipsius fraudabuntur, qui non nisi quieta mẽtis stabilitate cõquiritur. Postremo etiam si mihi in cœnobio constituto ab illa puritate cordis aliquid fuerit imminutum, ero solius Euangelici præcepti compensatione contentus, quod certum est omnibus illis eremi fructibus non posse postponi, vt scilicet de crastino nihil cogitem, & vsque ad finem subiectus abbati, illum aliquatenus videar æmulari, de quo dicitur, humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, merearque illius verbum humiliter dicere, quia non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.

Interrogatio de cœnobij vel solitudinis fructu.
Cap. VII.

GErmanus. Quia te vtriusque professionis non quemadmodum multos principia tantummodo contigisse, sed ipsa fastigia conscendisse manifestum est, quisnam cœnobitæ, quis eremitæ sit finis optamus agnoscere. Nulli nanque dubium est neminem de his vel fidelius posse vel plenius disputare, quàm illum qui vtramque perfectionem longo vsu, & magistra experientia consecutus, meritum earum ac finem veridica potest insinuare doctrina.

Responsio super interrogatione proposita. *Cap. VIII.*

IOannes. Vnum eundemq; hominem in vtraque professione perfectum esse non posse absolutè pronunciare potuissem, nisi me paucorum admodum retardaret exemplum. Magnum siquidem est in qualibet earum consummatum quempiam reperiri, quanto magis ad plenum vtramq; perficere, arduum ac pene, vt ita dixerim, homini impossibile esse perspicuum est. Quod tamen si quando prouenerit, non statim ad generalem formulam referri potest. Non enim apertè minima, id est, de consideratione paucorum, sed de his quæ multorũ, imo omniũ subiacẽt facultati vniuersalis

est

est regula proponenda. Si qua vero rarissimè atque à paucissimis obtinentur, ac possibilitatem communis virtutis excedunt, velut supra conditionem humanæ fragilitatis naturamque concessa, à præceptis sunt sequestranda, nec tam pro exemplo quàm pro miraculo referenda. Quamobrem id quod inquiritis secundum mediocritatem sensus mei breuiter intimabo. Finis quidē cœnobitæ est, omnes suas mortificare & crucifigere voluntates, ac secundum Euangelicæ perfectionis salutare mandatum nihil de crastino cogitare. Quam perfectionem prorsus à nemine nisi à cœnobita impleri posse certissimum est. Quē virum Isaias propheta describens, ita beatificat atque collaudat: Si auerteris à sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem, tunc delectaberis super Dominum, & sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui: Os enim Domini locutum est. Eremitæ verò perfectio est, exutam mentem à cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas sinit, vnire cum Christo. Quem virū Hieremias propheta describens: Beatus, inquit, vir qui tulit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se super se. Psalmista quoque: Similis factus sum pellicano solitudinis. Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ad hunc igitur finem, quem vniuscuiusque professionis esse prædiximus, nisi eorum vterque peruenerit, frustra & ille cœnobij, & iste anachoreseos expetit disciplinam. Neuter enim virtutem suæ professionis impleuit

De consummata ac vera perfectione. *Cap. IX.*

SEd hæc non integra & in omnibus consummata perfectio, sed pars perfectionis est. Rara est ergo & paucissimis dono concessa perfectio. Is etenim verè & non ex parte perfectus est, qui & in eremo squalorem solitudinis, & in cœnobio infirmitates fratrū æquali magnanimitate sustentat. Et ideo in vtraque professione per omnia consummatum inueniri difficile est, quia nec Anachorita contemptum ac priuationem materialium rerum, nec cœnobita theoricam ad integrum potest assequi puritatem, licet vtrunque perfectè abbatem Mosen atque Pafuntium duosq; Macharios nouerim possedisse. Qui ita erant in vtraq; professione perfecti, vt cum vltra omnes eremi accolas secedentes, insatiabiliter secreto solitudinis pascerentur, quantumq; in ipsis

ipsis erat, nequaquā inquirerent humana cōsortia, tamē ita frequentiā ac fragilitates ad se concurrentiū sustinebāt, vt cum ad eos visitationis vel profectus gratia innumera fratrum multitudo cōflueret, tam iugē penè susceptionis inquietudinem immobili patiētia tolerātes, nihil aliud vel didicisse vel exercuisse omni vitæ suæ tempore crederentur, quàm vt communibus tantum aduenientium officiis deseruirent, ita vt apud cunctos esset ambiguum. in qua potissimum professione eorundem maior esset industria, id est, vtrum in illa eremitica puritate, an in ista conuersatione communi, magnanimitas eorum mirabilius aptaretur.

De his qui imperfecti eremum petunt. *Cap.* X.

SOlent autem nonnulli ita diuturno silentio solitudinis efferari, vt prorsus hominū consortia perhorrescant, & cum vel paululū à secreti sui consuetudine, interueniente fratrum visitatione, discesserint, notabili mentis angore & euidentibus pusillanimitatis indiciis æstuare. Quod vel maximè his euenire consueuit, qui non perfectè in cœnobiis instituti, nec excoctis prioribus vitiis ad solitariam se vitā immaturo desiderio transtulerunt. Qui in vtranq; partem imperfecti semper ac fragiles, quocunq; aura commotionis impulerit, inclinantur. Nam quemadmodum consortio vel interpellatione fratrū impatienter exæstuant, ita in solitudine consistentes eius ipsius quod expetunt silentij non ferunt vastitatem, quippe qui ne ipsam quidem rationem norunt, cuius causa desiderari vel expeti debeat solitudo, sed hanc esse virtutis ac professionis huius existimant summam, vt fratrum consortia declinantes, humanos tantummodo refugiant ac detestentur aspectus.

Interrogatio de remedio eorū qui cito de cœnobijs discedunt. *Cap.* XI.

GErmanus. Quo ergo vel nobis vel cæteris qui eiusdē fragilitatis ac mensuræ sunt remedio poterit subueniri, qui in cœnobialibus disciplinis tenuiter instituti, ante expulsionem omnium vitiorum habitationem solitudinis cœpimus affectare, vel quo pacto imperturbatæ mentis constantiam, & immobilem patientiæ poterimus apprehendere firmitatem, qui ipsas quodammodo scholas & exercitationis huius palestram, in qua ad plenum erudiri ac perfici principia nostra debuerant, intēpestiuè intermissa cœnobij congregatione dereliquimus? Qualiter ergo nunc solitariè commorantes, perfectionem longanimitatis ac patientiæ consequemur, vel quemadmodum has sibi inesse

vel deesse virtutes exploratrix internorum motuum conscientia deprehendet, ne fortè quia ab hominum consortio segregati, nullis eorundem irrationibus prouocamur falsa æstimatione decepti, tranquillitatem mentis nos immobilem possidere credamus?

Responsio, quomodo possit solitarius vitia sua agnoscere. Cap. XII.

IOannes. In veritate quærentibus medicinam, remedia curationum ab illo verissimo animarum medico deesse non possunt, his præsertim qui valetudines suas, nō desperando aut negligendo contempserint, nec vulnerum suorū pericula celauerint, aut medela pœnitentiæ procaci mente respuerint, sed pro languoribus ignorantia vel errore vel necessitate contractis, humili tandem cautela ad cœlestem medicum mente confugerint. Ideoq; nosse debemus, quòd si ad solitudinem vel ad abdita loca nondum curatis vitiis secedamus, effectus eorum tantummodo reprimatur non extinguatur affectus. Latitat enim intra nos imò etiam serpit radix omnium quæ extirpata non fuit peccatorum, quam adhuc in nobis viuere his deprehendimus indiciis. Verbi gratia. Cum in solitudine constituti, aduentum fratrum vel breuissimam eorum moram cum quadam æstuantis animi anxietate suscipimus, inesse adhuc in nobis viuacissimum impacientiæ fomitem nouerimus: Cum verò cuiusquàm fratris speramus aduentum, si eo pro necessitate aliqua paululum forsitan demorante vel tacita indignatione iam eius culpauerimus tarditatem, & mentem nostram immodicæ expectationis sollicitudo turbauerit, iræ atque tristitiæ manifestè in nobis vitia residere conscientiæ nostræ probauit examen. Item si fratre vel codicem ad legendum vel quamlibet aliam ad vtendum speciem postulante, aut nos illius petitio contristauerit, aut illum negatio nostra repulerit, dubium non est nos adhuc auaritiæ seu philargyriæ laqueis compediri. Quod si recordationem fœminæ nobis vel cogitatio subita vel sacræ series lectionis attulerit, & in ea quadam nos senserimus titillatione pulsatos, sciamus necdum extinctum in membris nostris fornicationis ardorē. Si verò de comparatione districtionis nostræ & remissionis alienæ vel tenuissima mentē nostram tentarit elatio, certū est dira nos superbiæ peste corruptos. Cum hęc ergo in corde nostro deprehenderimus vitiorum indicia, manifestè cognoscamus nobis non affectum sed effectum deesse peccati. Quæ vtiq; passiones si nos quandoque con

conuerſationi miſcuerimus humanæ, protinus de cauernis noſtrorum ſenſuum procedentes, probant ſe non tunc primum cum eruperint naſci, ſed tunc demum quia diu latuerint publicari. Et ita vniuſcuiuſque vitij radices ineſſe defixas ſibi certis indiciis etiam ſolitarius deprehendit, quiſque puritatem ſuam non hominibus oſtentare, ſed illius conſpectui inuiolatam ſtuduerit exhibere, quem latere omnia cordis arcana non poſſunt.

Interrogatio quomodo ſanari poßit qui non expurgatis vitijs ſolitudinem ingreſſus ſit. Cap. XIII.

GErmanus. Argumenta quibus infirmitatum indicia colligātur, & rationē diſcernendarū ægritudinū, id eſt, quo pacto vitia quę celātur in nobis valeāt deprehēdi, lucidè ſatis aperteq; percepimus Omnia ſiquidē quotidiana experiētia ac diuturnis noſtrarū motib. cogitationū ita vt dicta ſunt intuemur. Supereſt igitur vt quēadmodū probationes cauſæque morborū euidentiſsima nobis ratione patefactæ ſunt, ita etiam curationū medela mōſtretur. Nulli nanque dubiū eſt, illū poſſe rectiſsimè de remediis malarū valetudinum diſputare, qui earum prius cauſas atque origines ægrotantium conſcientia atteſtante deprehenderit. Itaque licet doctrina beatitudinis tuæ vulnerum noſtrorum arcana nudauerit, quo fit vt ſperare aliquid etiam de remediis audeamus, quia tam euidens declaratio morbi ſpem remedij pollicetur, tamen quia primum, vt ais, in congregationibus initium ſalutis acquiritur, & ſani in ſolitudine eſſe non poſſunt, niſi quos prius cœnobiorum medicina ſanauerit, pernicioſa rurſum deſperatione concidimus, ne fortè qui imperfecti cœnobium reliquimus, nequaquam iam perfecti eſſe in eremo valeamus.

Reſponſio ſuper eorum medicina. Cap. XIIII.

IOannes. De morborū ſuorū curatione ſollicitis remedium ſalutare deeſſe non poterit, & idcirco eodē modo quo vniuſcuiuſq; vitij deprehenduntur indicia, etiā remedia ſunt quærenda. Nā quēadmodū ſolitariis humanæ conuerſationis vitia diximus non deeſſe ita virtutum ſtudia & inſtrumenta ſanitatū, omnibus etiam ab humana conuerſatione diſcretis poſſe ſuppetere non negamus. Cum ſe igitur impatientiæ ſiue iræ perturbationibus incurſari, illis quæ ſupra oſtendimus indiciis vnuſquiſque deprehenderit, contrariis ſemetipſum ſemper obiectionibus exerceat, & propoſitis ſibi multimodis iniuriarum diſpendiorumq; gene-

ribus velut ab alio sibimet irrogatis, assuefaciat mentem suam omnibus quæ inferre improbitas potest, perfecta humilitate succumbere, atque aspera sibi quæque & intolerabilia frequenter opponens, quanta eis occurrere debeat lenitate omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita respiciens ad illas sanctorum omnium siue ipsius Domini passiones, vniuersa non solū conuitiorū, sed etiā pœnarum genera, inferiora meritis suis esse pronuncians, ad omnē se dolorū tolerantiam præparabit. Cumque aliquando ad cœtus fratrum aliqua fuerit inuitatione reuocatus, quod non potest vel raro etiam districtissimis eremi accolis non prouenire, si mentem suam etiam pro leuibus quibusq́, rebus deprehenderit tacitè fuisse commotam, vt quidam occultorum motuum seuerissimus censor, mox sibi illa durissima iniuriarum genera quibus ad perfectam tolerantiam semet ipsum quotidianis meditationibus exercebat exprobet, atque ita se obiurgans & increpans alloquatur. Túne ille es bone vir, qui dum te in illa solitudinis tuæ exerceres palestra, omnia superaturum mala constantissimè præsumebas, qui dudum cum tibi non solum summas cōuitiorum acerbitates, verum etiam intoleranda supplicia ipse proponeres, satis validum atque ad omnes procellas immobilem te credebas? Quomodo inuicta illa patientia tua leuissimi verbi prolusione cōfossa est? Quomodo domum tuā super illā solidissimam petrā tāta vt tibi videbatur mole cōstructā, leuis aura commouit? Vbi est illud quod innani fiducia bellum in pace desiderās proclamabas: Paratus sum & non sum turbatus vt custodiam mandata tua? Et cum propheta sæpè dixisti: Proba me Domine & tenta me, vre renes meos & cor meum, & proba me Domine & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas, & vide si via iniquitatis in me est? Quomodo ingentē certaminis apparatum exigua hostis vmbra cōterruit? Tali ergo semetipsum compunctionis animaduersione condemnans, multam animi sui cōmotiunculam esse non sinat, sed artiore carnē suam ieiunij ac vigiliarū correptione castigans, ac iugibus continentiæ pœnis culpā suæ mobilitatis excrucians, id quod ad plenū excoquere in cœnobij conuersatione debuerat, in solitudine constitutus hoc exercitationis igne consumat. Illud sanè ad obtinendā iugem ac stabilē patientiā constāter atque immobiliter est tenendū, non licere nobis quibus lege diuina non solū vltio iniuriarū sed etiam memoria prohibetur,

hibetur, cuiuslibet detrimenti vel irritationis obtentu ad iracundiam commoueri. Quod enim animæ grauius potest euenire dispendium quã vt per commotionis subitam cæcitatem veri atq; æterni luminis claritate priuata, ab illius qui mitis & humilis est corde contẽplatione discedat? Quid ergo perniciosius, quidue deformius, quã vt quis honestatis iudicium & regulam ac disciplinã rectæ discretionis amittat, & ea sanus ac sobrius perpetret, quæ nec temulentus quidem quis ac sensu indigens veniabiliter admisisset? Hæc ergo & his similia detrimenta quisque perpenderit, non solum vniuersa damnorum genera, sed etiam iniuriarum atque pœnarũ quæcunque possunt à crudelissimis irrogari, facili sustentatione despiciet, nihil dispendiosius iracundia, nec preciosius animi tranquillitate, ac perpetua cordis sui iudicans puritate. Ob quam non solum carnalium, sed etiam illarum quæ spiritales videntur rerum spernenda sunt commoda, si alias acquiri vel perfici nisi cum huius tranquillitatis perturbatione non possunt.

Interrogatio an ita castitas sicut & cæteræ passiones debeant explorari. Cap. XV.

GErmanus. Sicut cæterorum vulnerum, id est, iræ, tristitiæ, impatientiæ, per obiectionem cõtrariarum rerum medela monstrata est, ita etiam contra spiritum fornicationis quod curationis genus nos oporteat adhibere, volumus edoceri, id est, vtrum etiam concupiscentiæ ignis propositis sicut illic maioribus irritationum augmentis possit extingui, quod satis castitati credimus esse contrarium, si non solum exaggerentur in nobis libidinis incentiua, sed vel prætereunte mentis oculo destringentur?

Responsio quibus documentis possit agnosci. Cap. XVI.

IOannes. Quæstionem quę etiam tacentibus vobis narrationem nostram fuerat secutura, sagax interrogatio vestra præuenit, & idcirco efficaciter eam sensibus vestris concipiendam esse non ambigo, quandoquidem institutionem nostram acumen vestri præcessit ingenij. Sine labore enim cuiuslibet quæstionis dilucidatur obscuritas, cum ab solutionem eius anticipans inquisitio quo ducenda est antecedit. Itaq; remediis quidem illorum quæ supradiximus vitiorum, non solum nihil officiunt, verum etiam multum conferunt humana consortia. Nam frequentia impatientiæ suæ crebrius patefacta, quanto magis assiduum superatis dolorem compunctionis intulerint, tanto velociorem laboran-

tibus conferunt sanitatem. Ob quod etiam in solitudine consistentes, cum irritationum fomes atque materia ab hominibus non possit exurgere, tamen earundem incitamenta debemus etiam ex industria retractare, vt aduersus ea iugi cogitationum colluctatione pugnantibus nobis medela promptior conferatur. Contra fornicationis verò spiritum diuersa ratio & dispar est causa. Nam quemadmodum corpori vsus libidinis carnisq; vicinitas, ita etiam menti memoria eius est penitus subtrahenda. Satis enim perniciosum est adhuc infirmis ægrisq; pectoribus vel tenuissimam recordationē huius passionis admittere, ita vt nonnunquam eis etiam sub recordatione sanctarū fœminarū, velut sub sacræ lectionis historia noxiæ titillationis stimulus excitetur. Cuius causa seniores nostri huiuscemodi lectiones sub præsentia iuniorum solent consultissimè prętetire Sanè perfectissimis quibusque & summo iam affectu castimoniæ cōsummatis, probationes quibus examinare se valeant deesse non possunt, quibus perfectissima cordis integritas incorrupto conscientiæ iudicio comprobetur. Erit ergo cōsummatissimo viro similis his quę supradicta sunt etiam super hac passione probatio sui, scilicet vt qui se radices morbi huius penitus iam extirpasse cognouerit, explorandæ si volet gratia castitatis, interdum etiam aliquam exploratricem sui imaginationem possit admittere. Cæterum ab his qui adhuc minus firmi atque perfecti sunt, hanc examinationem nullatenus conuenit vsurpari, vt coniunctionem fœmineam, & palpationem quodammodo teneram atque mollem corde pertractent, erit enim eis magis noxia quàm salubris. Quod enim experimentum huiuscemodi hominibus potest in hac ratione suppetere, vbi & in experimento ipsum est quod vitatur, & in ipsa exploratione discrimen. Cum ergo perfectissima quis virtute fundatus, ad illecebram blandientium cogitationum, nullum mentis assensum, nullam carnis commotionem in se deprehenderit excitari, certissima puritatis suæ capiet documenta, ita vt ad hanc se firmitatem puritatis exercens, castitatis atque incorruptionis bonum, non solum mēte possideat, sed etiam si corporalem fœminæ attactum causa cuiuscunque vt solet necessitatis attulerit, penitus sensum passionis ignoret. Hoc abbas Ioannes cum horæ refectionem imminere sensisset, collationem fine conclusit.

Collationis abbatis Ioannis de fine Cœnobitæ & eremitæ finis.

COLLATIO HABITA CVM ABBATE PINVFIO DE POENITENTIAE fine & satisfactione indicio.

De abbatis Pynusij humilitate & eiusdem latebra. Cap. I.

PRæclari singularis viri abbatis Pynusij de fine pœnitentiæ præcepta dicturus, magnam materię partem mihi videor amputare, si humilitatis eius laudem, quam in quarto institutionum libro, qui est super instituendis renunciantibus titulatus, breui sermone perstrinxeram, lectoris fastidio consulens, hic silentio pręter mittam, cum pręsertim multi illius opusculi notitiã non habentes in hanc possint incurrere lectionẽ, & omnis dictorũ vacillet authoritas, si dicentis meritũ subtrahatur. Hic siquidẽ cũ haud longè à Panephisi Aegyptia, vt illic dictũ est, ciuitate, abbas & presbiter ingẽti cœnobio pręsideret, tãtũq; eũ in omni illa prouincia virtutũ suarum atque signorũ gloria sublimasset, vt sibi iã videretur retributione laudis humanę laborũ suorũ recepisse mercedẽ, timẽs ne sibi specialiter inuisa popularis fauoris inanitas, fructum pręmij vacuaret æterni, occultè monasteriũ suum fugiens, ad intima Thabẽnensium monachorũ secreta contendit, vbi non eremi solitudinẽ, non singularis vitæ vbertatem, quam etiam imperfecti quiq; laborẽ obedientiæ in cœnobiis non ferentes, superba nonnunquã præsumptione sectãtur, sed celeberrimo prælegit monasterio subiugari. Vbi tamen ne vllo habitus sui proderetur indicio, indutus veste seculari, multis, vt illic moris est, diebus lachrymans pro foribus excubauit, atq; ad omnium genua prouolutus, post eorum diuturna fastidia qui ad explorandum eius desiderium in vltima eum iam ætate velut panis egestate compulsum, non syncerè illius propositi sanctitatẽ expetisse dicebant, tandẽ vt susciperetur obtinuit. Vbi adolescenti cuidam fratri qui hortum susceperat excolendum, in adminiculum deputatus, cùm non solum omnia quæ idem præpositus imperasset, vel quæ iniuncti operis cura poscebat, cum admiratione tam sanctæ humilitatis impleret, verum etiam quædam necessaria opera, quæ propter horrorem sui à cæteris vitabantur, ita furtiuo per noctem labore perficeret, vt diluculo omnis congregatio tam vilium operum admirans ignoraret authorem. Cumque ita triennium fermè illic gaudens desideratis tam iniuriosæ

ſubiectionis laboribus exegiſſet, accidit vt quidam frater eidem cognitus ex illis vnde ille diſceſſerat Aegypti partibus adueniret. Qui cum indumentorum eius atque officij vilitate promptiſsimæ agnitionis facilitatem diu hæſitans cohiberet, poſt explorationem manifeſtiſsimam ad eius genua prouolutus, primum ſtuporem fratribus cunctis, dehinc prodito etiam nomine, quod apud illos quoque præcipuæ ſanctitatis fama vulgauerat, etiam dolorem compunctionis incuſsit, quod ſcilicet tanti meriti ac ſacerdocij virum tam iniurioſis operibus deputaſſent Sed poſtquam flens vbertim, & diabolicæ inuidię quaſi grauem proditionis ſuæ imputans caſum, ad monaſterium ſuum honorifica fratrum cuſtodia ambiente perductus eſt, exiguo illic tempore demoratus, rurſus offenſus eſt ipſis honoris ſui ac primatus obſequiis, ac furtim aſcendens nauem, ad Paleſtinam Syriæ prouinciam tranſmeauit, vbi velut incipiens atque nouitius in illo in quo nos degebamus monaſterii receptus habitaculo, in noſtra cella ab abbate præceptus eſt commanere. Sed ne illic quidem diu virtutes eius ac merita latere potuerunt: Nam ſimili proditione detectus, atque ad monaſterium ſuum cum ingenti honorificentia ac laude reuocatus, tandem quod erat eſſe compulſus eſt.

De aduentu noſtro ab abbatem Pynuſium. *Cap. II.*

CVm igitur poſt non longum tempus nos quoque Aegyptum petere ſanctæ inſtitutionis deſiderium compuliſſet, ſummo eum affectu ac deſiderio perquirentes, tanta eius ſumus gratia atque humanitate ſuſcepti, vt nos tanquam priſtinos ſyncellitas etiam cellulæ ſuæ quam in extrema horti parte conſtruxerat, honoraret hoſpitio. Vbi cum ſatis ardua atque præcelſa, cuidam fratri monaſterij regulam ſubeunti, coram omnibus in ſynaxi fratrib. præcepta tradidiſſet, quę in quarto, vt prædiximus, inſtitutionum libro, quanta potui breuitate complexus ſum, tam incomprehenſibilia nobis tamque mirifica veræ abrenunciationis culmina videbantur, vt nullo modo illic humilitatem noſtram crederemus poſſe conſcendere. Igitur deſperatione deiecti, & ipſo etiam vultu intimam cogitationum amaritudinem non celantes, ad beatum ſenem, ſatis anxia mente recurrimus. Cui protinus cauſam tantæ mœſtitudinis inquirenti, abbas Germanus grauiter ingemiſcens, ita reſpondit.

Inter

Interrogatio de pœnitentiæ fine & ſatisfactionis indicio *Cap. III.*

GErmanus. Quanto magnificentior atque ſublimior in cognitæ nobis ſermo doctrinę, iter arduum pręcelſiſſimæ renunciationis aperuit,& quaſi remota oculorum noſtrorũ caligine conditũ cœlo culmen eius oſtendit, tanto maiore deſperationis mole deprimitur. Immẽſitatem ſiquidem eius exiguitate virium noſtrarũ metientes, & nimiam abiectionem ignauiæ noſtrę, cum infinita virtutis oſtenſæ celſitudine conferentes, paruitatem noſtram non ſolum ad illa non poſſe proficere, verum etiam ab eo quod eſt deterius deficere poſſe ſentimus. Nam ponderibus nimiæ deſperationis oppreſsi, quodammodo de infimis ad inferiora prolabimur. Vnum proinde ac ſingulare præſidium medelam noſtris poteſt conferre vulneribus, vt de fine pœnitentiæ & maxime de ſatisfactionis indicio aliqua diſcamus, vt certi de remiſsione præcedentium delictorum, poſsimus etiã ad conſcẽdenda faſtigia prædictę perfectionis animari.

Reſponſio de humilitate interrogationis noſtræ. *Cap. V.*

PYnufius. Delector quidem admodum copioſis humilitatis veſtræ fructib. quos etiã cellulæ illius quondam habitatione ſuſceptus non incurioſa ęſtimatione perſpexi, valdeq́; congaudeo, quia id quod à nobis omniũ Chriſtianorum infimis ſola forſitan verborum libertate præcipitur, tanta admiratione ſuſcipitis, vt cũ ea (ſi non fallor) haud ſegnius quã à nobis dicta ſunt impleatis,cumq́; ſicut memini labore operis veſtri pene dictorũ noſtrorum exequetur induſtria, ita meritũ veſtrę virtutis occulitis, tanquã ſi nulla ad vos eorũ quę quotidie exercetis aura peruenerit. Sed quia idipſũ ſumma laude digniſsimũ eſt, quod velut adhuc rudes incognita vobis eſſe iſta ſanctorũ inſtituta teſtamini, id quod à nobis ſedulo poſtulatis, breuiter vt poſſumus complectemur. Neceſſe eſt enim vt vltra poſsibilitatem noſtram atque virtutem, antiquæ familiaritatis veſtræ pareamus imperio. Itaque de pœnitentiæ exhortatione vel merito multi non ſolũ dictis, verum etiam ſcriptis plurima vulgauerunt, monſtrantes quanta eius vtilitas, quanta virtus, quantaq́; ſit gratia, ita vt Deo præteritis facinoribus offenſo, tamq́ iuſtiſsimam pœnam pro tantis criminibus inferenti (ſi dici fas eſt) quodammodo obſiſtat,& quaſi inuiti (vt ita dixerim) dexterã ſuſpendat vltoris. Verùm hæc omnia vobis,vel pro ſapiẽtia ſupernaturali,vel pro indefeſſo ſacrarũ ſtudio literarũ ita cognita eſſe nõ ambigo vt de his

plur-

prima plantatio vestrę conuersationis inoleuerit. Deniq; nō de pœnitētiæ qualitate, sed ꝓde eius fine ac satisfactionis indicio solliciti, id quod ab aliis prætermissum est sagacissima interrogatione disquiritis. Quapropter omni breuitate atq; cōpēdio propositionis vestræ desiderio satisfacere nitimur.

De modo pœnitentiæ & indulgentiæ documento. Cap. V.

POenitentiæ plena & perfecta definitio est, vt peccata pro quibus pœnitudinē gerimus, vel quibus nostra conscientia remordetur, nequaquam vlterius admittamus. Indicium verò satisfactionis & indulgentiæ est, affectus quoq; eorum de nostris cordibus expulisse. Nouerit enim vnusquisq; necdum se peccatis pristinis absolutū quandiu sibi satisfactioni & gemitibus incubanti, vel illorū quæ egit vel similiū criminū ante oculos imago præluserit, eorumque non dicā oblectio, sed vel recordatio infestauerit mentis arcana. Itaq; tunc se is qui pro satisfactione peruigilat, à criminibus absolutū, ac de prçteritis admissis veniā percepisse cognoscat, cū nequaquam cor suum eorundē vitiorū illecebris senserit vel imaginatione perstringi. Quamobrē verissimus quidā examinator pœnitentiæ & iudex indulgentiæ in conscientia residet nostra, qui absolutionē reatus nostri aut cognitionis & iudicij diē adhuc nobis in hac carne commorantib. detegit, & finē satisfactionis ac remissionis gratiā pandi. Et vt hęc eadē quę dicta sunt significantius exprimantur, tū demum præterita nobis vitiorum contagia remissa credenda sunt, cum fuerint de corde nostro præsentium desideria pariter passionesque depulsæ.

Interrogatio an reminiscenda sint pro cordis compunctione peccata? Cap. VI.

GErmanus. Et vnde nobis gigni poterit humiliationis illa sancta salutarisque compunctio quæ ex persona pœnitentis ita describitur: Peccatum meum cognitum tibi feci, & iniustitiā meam non operui, dixi, pronunciabo aduersum me iniustitiam meam domino, vt illud quoq; quod sequitur efficaciter dicere mereamur, & tu remisisti impietatē cordis? Vel quēadmodū in oratione prostrati, nosmetipsos ad confessionis lachrymas valebimus excitare, per quas delictorū veniā consequi mereamur, secundū illud: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratū meum rigabo, si peccatorum nostrorum memoriam de nostris cordibus extrudamus. Quam iubemur econtrario tenaciter custodire dicēte Domino: Et iniquitatum tuarum

rum non recordabor, tu verò memento? Ob quam rem non solum operans, verum etiam orans ad peccatorum meorum recordationem mentem meam de industria reuocare contendo, vt ad humilitatem veram & contritionem cordis efficacius inclinatus, audeam dicere cum propheta: Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea.

Responsio, quousque anteriorum actuum recordatio sit habenda Caput VII.

PYnufius. Interrogatio vestra, vt iam suprà dictum est, non de pœnitentiæ qualitate, sed de eius fine proposita est, & de satisfactionis indicio ad quam congruè (vt arbitror) consequenterque responsum est. Cæterum hoc quod de peccatorum recordatione dixistis, vtile ac necessarium est, sed adhuc agentibus pœnitentiam, vt cum iugi pectoris sui contusione proclament. Quoniam iniquitatem ego agnosco, & peccatũ meum contra me est semper. Illud etiam adiiciant: Et cogitabo pro peccato meo. Dum ergo agimus pœnitentiam, & adhuc vitiosorum actuum recordatione mordemur, necessarium est vt ignem conscientiæ nostræ obortus ex confessione culpæ lachrymarum imber extinguat. Cum verò cuiusquam in hac humilitate cordis & spiritus contritione defixo, atq; in labore & gemitu perduranti, horũ recordatio fuerit consopita, & conscientiæ spina de medullis animæ gratia Dei miserantis euulsa, certum est eũ ad satisfactionis finẽ atq; indulgẽtię merita peruenisse, & ab vniuersorum criminũ labe purgatũ. Ad quã tamen obliuionem non aliàs peruenitur, nisi per obliterationem vitiorum atq; actuũ pristinorũ, & perfectam cordis atque integram puritatẽ, quam sine dubio nullus eorum qui per ignauiam siue contemptũ vitia sua purgari neglexerit assequetur, nisi qui gemitus atque suspiria mœsta iugitate continuans omnem sordium pristinarum excoxerit labem, & virtute animi atque opere proclamauerit ad Deum. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non operui. Et fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte, vt consequẽter mereatur audire: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operis tui, ait Dominus. Illud quoq; similiter ad eum voce Domini dirigatur, deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: Et iterũ, Ego sũ qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorũ tuorũ iam non recordabor, & ita funiculis

niculis peccatorum suorum quibus vnusquisque constringitur absolutus, domino cum omni gratiarum actione cantabit: Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.

De diuersis pœnitentiæ fructibus. *Cap. VIII.*

POst illam nanque generalem baptismi gratiam, & illud preciosissimum martyrij donum quod sanguinis ablutione conquiritur, multi sunt pœnitentiæ fructus, per quos ad expiationem criminum peruenitur. Non enim tantum simplici illo pœnitentiæ nomine salus æterna repromittitur de qua beatus Apostolus Petrus: Pœnitemini, inquit, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Et Ioannes Baptista, vel ipse Dominus: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Sed etiam per charitatis affectum peccatorum moles obruitur, charitas enim operit multitudinem peccatorum. Similiter etiam per eleemosynarum fructum vulneribus nostris medela præstatur, quia sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum: Ita & per lachrymarum profusionem conquiritur ablutio peccatorum. Lauabo enim per singulas noctes lectum meum lachrymis meis stratum meum rigabo. Denique ostendit eas subiungens non inaniter fuisse profusas. Discedite, inquiens, à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. Necnon per criminum confessionem eorum abolitio conceditur. Dixi enim, ait, pronunciabo aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Et iterum: Narra tu iniquitates tuas primus vt iustificeris. Per afflictionem quoq; cordis & corporis admissorum scelerum remissio similiter obtinetur. Nam vide, inquit, humilitatem meam & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. Præcipueq́; per emendationem morum: Nam auferte, inquit, malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse, discite bene facere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me, dicit Dominus. Et si fuerint peccata vestra vt coccinum, velut nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Interdum etiam intercessione sanctorum impetratur venia delictorum, Qui enim scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat & dabit ei vitam Deus peccanti non ad mortem: Et iterum: Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit

uabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei. Nonnunquam misericordiæ ac fidei merito labes excoquit vitiorum, secundum illud: Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Per conuersionum plerunque & salutem eorum qui nostris monitis ac prædicatione saluantur. Quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ saluat animã eius a morte, & operit multitudinem peccatorum. Per indulgentiã nihilominus & remissionem nostram, ad indulgentiam nostrorum facinorum peruenitur. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Videtis ergo quantos misericordia aditus patefecit clementia saluatoris, vt nemo salutem cupiens desperatione frangatur, cum videat se tãtis ad vitam remediis inuitari. Si enim pro infirmitate carnis afflictione ieiuniorum abolere te peccata non posse causaris, nec potes dicere: Genua mea infirmata sunt a ieiunio & caro mea immutata est propter oleũ, quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meũ cum fletu miscebam: eleemosynarum ea redime largitate. Indigenti si non habes quod impartias, licet nullum ab hoc opere necessitas inopiæ ac paupertatis excludat, quandoquidem & illius viduæ duo minuta tantum æra, ingentibus diuitum muneribus præferantur, & pro calice aquæ frigidæ mercedem se redditurum dominus repromittat, certè absque illis morum poteris emendationem purgari. Quòd si perfectionem virtutum extinctione vitiorum omnium non potes adipisci, sollicitudinem piam erga vtilitatem alienæ salutis impende. Si autem te idoneum huic ministerio non esse conquereris, operire peccata poteris charitatis affectu. In hoc quoque si te fragilem fecerit quælibet mentis ignauia, oratione saltem atque intercessione sanctorum remedia vulneribus tuis humilitatis affectu submissus implora. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere: Peccatum meum cognitũ tibi feci, & iniustitiam meam non operui? vt per hanc confessionem etiam illud confidenter subiungere mereatur: Et tu remisisti impietatem cordis mei. Quòd si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubescis, illi quem latere non possunt confiteri ea iugi supplicatione non desinas, ac dicere: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper, tibi soli peccaui, & malum coram te feci, qui & absque illius verecundiæ publicatione curare, & sine

improp

improperio peccata donare consueuit. Post istud quoque tam promptum certumque subsidium, aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio, ipsamque remedij opem nostro commisit arbitrio, vt indulgentiam nostrorum scelerum pro nostro præsumamus affectu, dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire, istis semetipsum aptare studeat instrumentis, nec obdurati cordis peruicacia à remedio salutari fontem tantæ pietatis auertat, quia etiam si hæc omnia fecerimus, non erunt idonea ad expiationem scelerum nostrorum, nisi ea bonitas Domini clementiaque deleuerit. Qui cum religiosi conatus obsequia supplici mente à nobis oblata perspexerit, exiguos paruosque conatus immensa liberalitate prosequitur, dicens: Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorũ tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prædiximus statum, quisque conscẽderit, satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis, & mortificatione cordis & corporis assequitur, quia scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio. Nec immeritò. Caro enim & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Et ideo quisquis ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum Dei, voluerit inhibere, absq; dubio illa Hieremiæ prophetæ maledictione plectetur. Nã maledictus, inquit, qui prohibet suum gladium à sanguine. Hic nanque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animatur materia peccatorum salubriter fundens, quicquid repperit in membris nostris carnale terrenumue cõcretum, resecat & abscidit, ac mortificatos vitiis viuere Deo & spiritalibus vigere virtutibus, & ita iam non recordatione veteris admissi, sed spe futurorum gaudiorum flere incipiet, nec tam de præteritis malis quàm de futuris seu venturis cogitans bonis, non ex peccatorum mœrore lachrymas, sed ex æternæ illius lætitiæ alacritate profundit, atque obliuiscens ea quæ posteriora sunt, id est, carnalia vitia, ad ea quę in ante sunt extẽditur, hoc est, spiritalia dona atq; virtutes.

Quòd vtilis sit profectus obliuio peccati, & quòd flagitiorum recordatio sit vitanda. Cap. IX.

CAeterum quod paulò ante dixisti, te etiam de industria præteritorum peccatorum memoriam retractare, hoc fieri non oportet, quinimò etiamsi violenter irrepserit, protinus extrudatur. Multum nanque retrahit mentem à contemplat

templationis puritate, eius præcipuè qui in ſolitudine commoratur, implicans eum ſordibus mundi huius, & præuocans fœtore vitiorum. Dum enim recolis ea,quæ ſecundum principem ſeculi huius ſiue per ignorantiam ſiue per laſciuiam commiſiſti,vt concedam tibi quod in hac cogitatione poſito oblectatio nulla ſubrepat, certè antiquæ putredinis vel ſola contagio , neceſſe eſt vt retrò mentem fœtore corrumpat, & ſpiritalem virtutum flagrantiam , id eſt,ſuauitatem boni odoris excludat. Cùm ergo præteritorum memoria vitiorum pulſauerit ſenſum , ita ab ea reſiliendum eſt , ſicut refugit vir honeſtus & grauis ſi impudicæ ac procacis fœminæ in publico , aut colloquiis aut amplexibus appetatur. Qui vtique niſi ſe à contactu eius feſtinus abſtraxerit, & vel breuiſsimam moram inhoneſtæ confabulationis admiſerit , etiam ſi conſenſum impudendæ reſpuat voluntatis , infamiæ tamen ac reprehenſionis notam cunctorum prætereuntium iudicio non euadit. Ita igitur etiam nos oportet cum fuerimus in huiuſmodi cogitationes peſtifera recordatione deducti , raptim ab earum contemplatione diſcedere , & implere illud quod à Salomone præcipitur : Sed exili , inquit , noli demorari in loco eius, neque intendas oculum tuum in eam , ne videntes nos angeli immundis ac turpibus cogitationibus inuolutos, non poſsint de nobis prætereuntes dicere : Benedictio Domini ſuper vos , benediximus vobis in nomine Domini. Impoſsibile nanque eſt mentem bonis cogitationibus immorari , cum principale cordis ad turpes atque terrenos intuitus ſit deuolutum. Vera eſt enim illa Salomonis ſententia : Oculi tui cum viderint alienam , os tuum tunc loquetur praua , & iacebis tanquam in corde maris , & ſicut gubernator in magna tempeſtate , dices autem , percuſſerunt me , ſed non dolui, & deluſerunt me , ego autem neſciui. Derelictis ergo non ſolum turpibus , ſed etiam terrenis cogitationibus vniuerſis , erigenda eſt ſemper ad cœleſtia noſtræ mentis intentio , ſecundum Saluatoris noſtri ſententiam:Vbi enim ego ſum,inquit, illic & miniſter meus erit. Solet enim frequenter accidere , vt dum vel ſuos vel aliorum lapſus, imperitorum quiſpiam miſerantis retractat affectu, ipſe etiam ſubtiliſsimi teli voluptuario perſtringatur aſſenſu , & initium ſub ſpe pietatis exortum , obſcœno ac noxio fine concludat. Sunt enim viæ quæ videntur apud homines rectæ , nouiſsima autem earum venient

nient in profundum inferi. Quapropter ſtudendum eſt nobis vt virtutum potius appetitu & deſiderio regni cœlorum quàm noxiis vitiorum recordationibus noſmetipſos ad compunctionem laudabilem prouocemus, quia neceſſe eſt tandiu quempiam peſtilentiſsimis cloacæ fœtoribus præfocari, quandiu ſupra eam ſtare vel cœnum eius voluerit commouere.

De ſatisfactionis indicio, & obliuione præteritorum criminum. Cap X.

NOuerimus autem nos, vt ſæpe diximus tunc demum pro præteritis ſatisfeciſſe peccatis, cum ipſi motus atque affectus per quos pœnitenda commiſimus, fuerint de noſtris cordibus amputati. Quod tamen nullus obtinere poſſe ſe credat, qui non prius ipſas cauſas atque materias, pro quibus in illa collapſus eſt crimina, omni ſpiritus feruore ſucciderit, vt verbi gratia: ſi in fornicationem vel adulteriũ pernicioſa fœminarum familiaritate collapſus eſt, ſumma feſtinatione etiam ipſum earum deuitet aſpectum, aut certè, ſi per abundantiam vini epularumque eſt nimietate ſuccenſus, illicitam ciborum crapulam ſumma diſtrictione caſtiget: Et rurſum, ſi in periuriũ, aut homicidium, aut blaſphemiã, pecuniarũ deſiderio atq; amore corruptus incurrit, materiam auaritię illectricẽ ſuę deceptionis abſcidat, Si in iracundiæ vitium, ſuperbiæ paſsione propellitur, arrogantiæ ipſius fomitem ſumma humilitatis virtute conuellat. Et ita vt vnumquodq; peccatũ poſsit extingui, cauſa atq; occaſio per quam vel ob quã admiſſum eſt, debet primitus amputari. Iſto etenim curationum remedio, ad obliuionem quoq; admiſſorũ criminũ ſine dubio peruenietur

In quo temporaliter ſit agenda pœnitudo, & in quo finem habere poſsit. Cap. XI.

VErum iſta prædictæ obliuionis definitio ſuper capitalibus tantum ſit criminibus conſtituta, quæ Moſayca quoque lege damnantur, quorum ſicut per conuerſationem bonam abiiciuntur vel conſumuntur affectus, ita etiam accipit pœnitentia finem. Cæterum ab ipſis minutis in quib. ſepties iuſtus cadit in die, vt ſcriptum eſt, & reſurget, nunquam deerit pœnitudo. Aut enim per ignorantiam, aut per obliuionem, aut per cogitationem, aut per ſermonem aut per obreptionem, aut per neceſsitatem, aut per fragilitatẽ carnis, ſingulis diebus vel inuiti vel volẽtes peccata incurrimus, pro quibus & Dauid orans Dominũ, purificationem

atq; indulgentiã deprecatur dicens: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Et Apostolus: Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod odi malum, hoc ago. Et pro quibus idem etiam eiulans proclamauit: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Tanta enim in his facilitate tãquam naturali lege prolabimur, vt quantalibet circumspectione atq; custodia caueantur, non possint ad plenum ista vitari. De his siquidem vnus discipulorum quem diligebat Iesus abrupta definitione pronunciat, dicens: Si dixerimus, quia peccatũ non habemus, ipsi nos seducimus, & verbum eius non est in nobis. Proinde ad perfectionis culmen pertingere cupienti, non satis proderit ad finem pœnitentiæ peruenisse, id est, ab illicitis temperare, nisi etiam in illis virtutibus indefesso cursu semetipsum semper extenderit, quibus ad satisfactionis indicia peruenitur. Nec enim à fœtidissimis criminum sordibus quæ abhorret Dominus, quenquam abstinuisse sufficiet, nisi etiam illam bonam virtutum fragantiam qua Dominus delectatur, puritate cordis & apostolicæ charitatis perfectione possederit. Hucusque abbas Pynufius de satisfactionis indicio ac pœnitentiæ fine disseruit. Qui licet vt in eius cœnobio residere mallemus, sollicito deprecaretur affectu, tamen fama Scythioticæ solitudinis inuitatos, cum retinere non posset, emisit.

Collationis abbatis Pynufij de pœnitudinis fine & satisfactione indicio finis.

COLLATIO PRIMA HABITA CVM BEATO THEONA DE REMISSIONE QVINQVAgesimæ. Cap. I.

PRiusquàm verba collationis huius habita cum summo viro abbate Theona incipiamus euoluere, necessarium reor, vt initium conuersationis eius breui sermone perstringam, quia ex hoc vel meritum viri vel gratia euidentius poterit patere lectori. Hic igitur adolescens admodum, parentum studio imperioque connexus est vinculo coniugali Nam dum pudicitiæ eius religiosa sedulitate prospiciunt, & anticipem lapsum lubricæ verentur ætatis, præueniendos adolescentiæ motus, licito nuptiarum remedio crediderunt. Cum ergo hic vnius lustri tempus cum coniuge peregisset, venit ad abbatem Ioannem, qui tunc tem-

poris merito sanctitatis electus diaconiæ presidebat. Non enim ad hũc gradũ quilibet propria volũtate aut ambitione prouehitur, sed is quẽ cunctorũ seniorũ cœtus, ætatis prerogatiua & fidei atq; virtutũ testimonio excellentiorẽ omnibus sublimioremq́; censerint. Ad hunc inquam beatum Ioannem cũ piæ deuotionis studio prædictus tũc iuuenis aduenisset, deferẽs religiosa munera inter cæteros possessores, qui certatim decimas vel primitas frugũ suarũ memorato seni de suis substantiis offerebant, videretq, eos senex cum multis ad se muneribus confluxisse, & deuotioni eorũ vicissitudinẽ cuperet recompensare, cœpit eis secũdum Apostolum spiritalia seminare, quorum metebat dona carnalia: denique ita sermonem adhortationis instituit.

Exhortatio abbatis Ioannis ad Theonam & cæteros qui cum eo venerunt. Cap. II.

DElector quidẽ ô filij pia vestrorũ munerũ largitate, & deuotionẽ huius oblationis, cuius dispensatio mihi credita est, gratãter amplector, quia fideliter primitias vestras ac decimas indigentium vsibus profuturas velut sacrificiũ Domino bonæ suauitatis offertis, harũ scilicet oblatione, plenitudinẽ quoq; fructuum vniuersæq́; substantiæ vestræ, ex qua hæc Domino delibastis, vbertim benedicendũ credentes, vosque secundũ mandati illius fidẽ multiplici bonorum omnium etiã in hoc seculo cumulandos, honora Deum de tuis iustis laboribus, & deliba ei de fructibus iustitiæ tuæ, vt impleantur horrea tua abundantia tritici, vino autem torcularia tua redundent. Quam deuotionem fideliter exequentes, scitote vos legis antiquæ iustitiam consummasse, sub qua tunc positi & transgredientes, eam, reatum ineuitabiliter incurrebant, & implentes ad perfectionis apicem peruenire non poterant.

De decimarum & primitiarum oblatione. Cap. III.

DEcimæ siquidẽ præcepto Domini vsibus Leuitarum, oblationes verò ac primitiæ erãt sacerdotib. cõsecratę, sed primitiarum hic erat modus, vt quinquagesima pars vel frugum vel animaliũ, templi vel sacerdotum ministerio præberetur. Quem modũ tepidiores quiq; infideliter minuentes, religiosiores verò etiam cumulantes, illi ex sexagesima, hi autem ex quadragesima fructuum suorum parte pendebant. Iusti enim quibus lex non est posita sic probantur non esse sub lege, vt iustitias legis non solum implere, verum etiã superare contendant, sitq; deuotio eorum legali

maior

maior imperio, quæ obseruantiam cumulans præceptorum voluntaria addat ad debita.

Quod Abraham, Dauid & cæteri sancti mandata legis fuerint supergressi. Cap. IIII.

ITa nanque & Abraham futuræ legis præcepta legimus supergressum, cum superatis quatuor regibus, de spoliis Sodomorum quæ sibi velut victori non immeritò debebantur, & quidem rege ipso cuius spolia retulerat, suppliciter offerente, nihil penitus acquiescit attingere, sub diuini nominis testificatione proclamans: Extendo manum meam ad Deum excelsum, qui fecit cœlum & terram, si à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ accipiam ex omnibus quæ tua sunt. Sic Dauid præcepta legis cognouimus supergressum, qui præcipiente Mose, vt inimicis talio redderetur, non solum hoc non fecit, verum etiam dilectione complexus est persequentes, & pro his Domino piè supplicans, etiam lugubriter fleuit, & vltus est interfectos. Ita Heliam quoque & Hieremiam probamus non fuisse sub lege, qui cum licito vti coniugio absque reprehensione potuerint, perseuerare tamen virgines maluerunt. Sic Heliseum ac reliquos eiusdem propositi viros, Mosaica legimus superasse mandata, de quibus Apostolus ita dicit: Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, angustiati, afflicti, egentes, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, & in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ. Quid de filiis Ionadab filij Rechab dicam, quos Hieremiæ prophetæ offerenti ex præcepto Domini vinum, ita legimus respondisse? Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos & filij vestri, vsque in sempiternum, & domum non ædificabitis, & sementem non seretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris. Vnde etiam ab eodem propheta merentur audire: Hęc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus. Qui omnes offerre possessionum suarum decimas non contenti, sed ipsa prædia respuentes, semetipsos potius Deo ac suas animas obtulerunt, pro quibus nulla ab homine fieri commutatio potest, sicut Dominus in euangelio contestatur. Quam dabit homo commutationem pro anima sua?

Quòd sub euangelij gratia degentes, superare debeant mandata legalia. Cap. V.

QVapropter scire debemus nos, à quibus non iam exigitur legale mandatum, sed quibus euangelicus quotidie intonat sermo, si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperib. & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me, cum decimas de substantiis nostris offerimus Deo, adhuc quodammodo sub legis sarcina detineri, & nec dum ad euangelicum illud fastigium peruenisse, quod obtemperantes sibi, non tantum præsentis vitæ beneficiis, sed etiam futuris præmiis munerat. Lex enim factorib. suis non regnorum cœlestium præmia, sed vitæ huius solatia repromisit, dicens: Qui fecerit hæc viuet in eis. Dominus autem discipulis & amicis suis: Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, & omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Nec immeritò. Non enim tam laudabile est si ab illicitis, quàm si etiam à licitis temperemus, & his propter eius reuerentiam non vtamur, qui ea nobis propter infirmitatem nostram vtenda permisit. Itaque si etiam hi qui decimas fructuum suorum fideliter offerentes præceptis Domini antiquioribus famulantur, nec dum possunt euangelicum culmen ascendere, illi qui ne hæc quidem faciunt quantum ab eo absint manifestissimè peruidetur. Nam quemadmodum poterunt euangelicæ gratiæ esse participes, qui cõsummare etiam breuiora legis præcepta contemnunt? Quorum facilitatem vsque adeò imperiosa legislatoris verba testantur, vt etiam maledictum non implentibus proponatur: Maledictus enim, inquit, qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis huius, vt faciat ea. Hic autem pro excellentia & sublimitate mandatorum dicitur: Qui potest capere capiat. Illic legiferi violenta compulsio, præceptorum indicat paruitatem. Contestor enim, inquit, vobis hodie cœlum & terram, quòd si non custodieritis præcepta Domini Dei vestri, peribitis à facie terræ. Hic magnificentia sublimium mandatorum, ipsa non tam imperantis quàm adhortantis conditione signatur, si vis perfectus esse fac hoc aut illud. Ibi inexcusabile etiam recusantibus Moses pondus imponit. Hic consilio tantum volentibus & ad perfectionem festinantibus Dominus occurrit.

currit. Non enim generaliter præcipiendum erat, nec, vt ita dixerim, canonicè ab omnibus exigendum, id quod propter mirificam sublimitatem non potest passim ab omnibus apprehendi, sed consilio potius prouocantur omnes & gratia, vt hi qui magni sunt, possint perfectione virtutum non immerito coronari, qui autem parui sunt, & mensuram ætatis plenitudinis Christi implere non possunt, licet fulgore maiorum velut syderum tecti latere videantur, tamen à tenebris maledictionum quæ in lege sunt alieni, nec præsentium malorum cladibus abdicantur, nec supplicio plectantur æterno. Non ergo Christus ad illa virtutum excelsa fastigia quenquam præcepti necessitate constringit, sed liberi arbitrij prouocat potestate, & salubritate consilij & desiderio perfectionis accendit. Vbi enim præceptum, ibi necessitas, & vbi necessitas, ibi est difficultas, vbi difficultas, ibi & negligentia, vbi negligentia ibi peccatum, vbi peccatum, consequenter & pœna. Custodientes verò hæc ad quæ præfixæ legis seueritate coguntur, pœnam potius quæ ab illa intentabatur effugiunt, quàm mercedem aut præmia consequantur.

Quòd euangelij gratia, sicut perfectis tribuit regna cœlorum, ita veniabiliter sustentet infirmos. Cap. VI.

ITaque sicut fortes ad sublimia atque præcelsa euangelicus sermo sustolit, ita non patitur infirmos ad ima demergi: perfectis quidem tribuens beatitudinis plenitudinem, veniam verò infirmitate superatis impartiens. Lex enim consummantes præcepta sua in vtriusque meriti velut quodam meditullio collocauit, quantum à transgressorum damnatione secernens, tantum separans à gloria perfectorum. Quod quidem quàm infimum quamque miserabile sit, vel ex præsentis vitæ statu & comparatione perspicite, in qua miserrimum dicitur, si hoc tantum quis studeat ac laboret, ne reus modo inter honestos homines, & non etiam locuples ac honorabilis & gloriosus habeatur.

Quòd in nostra situm sit potestate, vtrum sub euangelij gratia, an sub legis velimus terrore consistere. Cap. VII.

QVamobrē in nostra hodie situm est potestate, vtrum sub euangelij gratiæ an sub legis velimus terrore consistere. Cuilibet enim parti pro qualitate actus sui numquenque necesse est aggregari. Nam aut supergredientes legem, suscipit Christi gratia, aut certè inferiores velut debitores suos sibique obnoxios lex retentat. Reus nanque legalium præceptorum nequaquam euangelicam perfectionem valebit attingere, quamuis Christianum se, & Domini gratia liberatum inaniter glorietur. Non solum enim hic credendus est adhuc esse sub lege, qui ea quæ lex præcipit, detrectat implere, sed etiam ille qui ea tantum quæ lex iubet obseruare contentus est, ac nequaquam vocationi & gratiæ Christi condignos exhibet fructus, vbi non dicitur, decimas tuas & primitias offeres Domino Deo tuo, sed vade vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me: vbi ob perfectionis magnificentiam discipulo postulanti, ne breuissimum quidem horæ spacium pro patris conceditur sepultura, nec humanæ charitatis officium, diuini amoris virtuti præfertur.

Quemadmodum Theonas coniugem suam vt & ipsa renunciaret exhortatus sit. Cap. VIII.

QVibus auditis, beatus Theonas inextinguibili desiderio euãgelicę perfectionis accensus, semen verbi fœcundo corde conceptũ, quasi profundis atq; edomitis cõdidit sulcis, in eo vel maximè humiliatus atq; compunctus, quòd eũ senex nõ solum euangelicam perfectionem nõ attigisse dixisset, sed etiã vix legis ipsius adimplesse mandata. Siquidem cum decimas frugum suarum solitus esset diaconiæ annis singulis pendere, primitiarum rationem ne audisse quidem se aliquando, quam tamen etiam si similiter implesset longe nihilominus secũdum senis sententiam se ab Euangelica perfectione distare suppliciter fatebatur. Domum itaq; reuertitur mœstus, illaq; affectus tristitia, quæ pœnitentiam ad salutem stabilem operatur, ac de sua iam voluntate & definitione non dubius, erga salutem coniugis, omnem mentis sollicitudinem curamque conuertit, eamq; ad desiderium quo fuerat ipse succensus, cœpit exhortatione simili prouocare, & vt Deo pariter in sanctimonia & castitate seruirent, diurnis nocturnisque fletibus ammonere dicens: conuersionem melioris vitæ nequa-

quàm

quàm esse protelandam, quia necessitati subitæ mortis vacua spes immaturæ non præiudicaret ætatis, quippe quæ infantes, pueros, adolescentes, pariter vt senes, forte præriperet.

Quemadmodum non acquiescente vxore sua ad monasterium peruolarit. Cap. IX.

CVmq; huiusmodi obsecrationibus iugiter persistenti coniunx durissima non præberet assensum, seque diceret solatio maritali pro ætatis suæ flore penitus abstinere non posse, ac proinde siquid deserta ab eo criminis admisisset, illi potius ascribendum, qui coniugij fœdera dirupisset. Ad hæc ille cum diu conditionem naturæ prætendisset humanæ, quam fragilem & incertam periculosum esset carnalibus desideriis & operib. diutius implicari, adiiciens astruebat, non licere cuiquàm eius se boni extorrem facere quòd didicisset, maiorisq; esse noxæ despicere cognitam bonitatem, quam incognitam non amare, proinde se iam reatu etiam præuaricationis inuolui, si inuentis tam præclaris tamque cœlestibus donis, terrena ac sordida prætulisset. Ad omnem sane aiebat ætatem, omnemque sexum perfectionis magnificentiam pertinere, & vniuersa ecclesiæ membra ad conscendendam sublimium meritorum celsitudinem prouocari, dicente Apostolo: sic currite vt compræhendatis, nec propter lentorum & segniorum moras, paratos atq; alacres debere subsistere, cum rectius sit, vt desides à præcurrentibus incitentur, quàm vt properantes à residentibus obligentur. Proinde statutum sibi dicebat decretumque esse renunciare seculo ac mori mundo, vt viuere posit Deo, & si hanc beatitudinem nequeat obtinere, vt cum socia sua in consortium transeat Christi, male se vel cum vnius membri dispendio saluum fieri, & velut debilem introire in regnum cœlorum, quàm cum soliditate corporis condemnari. Adiiciebat autem etiam ista dicens: Si Moses pro duritia cordis dimitti permitit vxores, quare hoc non sinat Christus pro desiderio castitatis, præsertim cum idem Dominus inter cæteras affectiones, id est, patrum matrum ac filiorum quibus omnem reuerentiam, non solum lex sed etiam ipse præceperat exhibere, tamen pro nomine suo ac desiderio perfectionis non solum contemnenda simpliciter, sed etiam odio habenda esse decernens, coniungat eis similiter etiam vxorum nomen dicens, & omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios aut agros propter nomen meum, centu-

plum accipiet,& vitam æternam poſsidebit. In tantum ergo perfectioni quam prædicat nihil patitur comparari, vt illam quoque neceſsitudinem ſoluat patris ac matris, quæ ſecundum Apoſtolum primum obtinet in repromiſsione mandatum, honora ſcilicet patrem & matrem, quod eſt mandatum primum in repromiſsione, vt bene ſit tibi & ſis longæuus ſuper terram, eamq́ue deſpici pro ſuo amore præcipiat. Euidenter itaque ſicut eos Euangelicus ſermo condemnat, qui non interueniente adulterij crimine, vxoria vincula dirumpunt, ita ob amorem Christi & deſiderium caſtitatis, his qui iugum carnale reiecerint, etiam centupla præmia repromittit. Quapropter ſi fieri poteſt, vt ad hanc optatiſsimam mihi partem, accepta tandem ratione flectaris, ſcilicet vt Domino ſeruientes, pœnam gehennæ pariter euitemus, charitatem coniugij non refuto, immo etiam maiore adhuc dilectione complector, agnoſco enim & veneror adiutricem meam, Domini mihi ſententia deputatam & indirupto eidem fœdere charitatis in Chriſto cohærere non reſpuo, nec à me ſeparo quod Dominus mihi primæ ſtatim conditionis lege coniunxit, dummodo ſis & ipſa quod conditor eſſe te voluit. Si vero non ad adiutorium eſſe volueris, ſed in deceptionem & amminiculum te non mihi ſed aduerſario malueris exhibere, atque ob hoc attributum putas coniugij ſacramentum, vt te huius quæ ingeritur fraudans ſaluti, inſuper etiam me à diſcipulatu retrahas ſaluatoris, ita illam abbatis Ioannis immo Chriſti ore prolatam ſententiam viriliter appræhendam, vt me à ſpiritali bono nulla carnalis auellere poſsit affectio. Qui enim, inquit, non odit patrem & matrem, & filios & fratres & ſorores & vxorem & agros, adhuc autẽ & animan ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus. Cum ergo his atque huiuſmodi verbis muliebris non flecteretur intentio, & in eadem obſtinationis duritia permaneret, ſi ego, inquit, beatus Theonas, te abſtrahere à morte non poſſum, nec tu me ſeparabis à Chriſto, Tutius eſt autẽ mihi cum homine quàm cum Deo habere diuortium. Aſpirante itaque gratia Dei, definitionis ſuæ executionem inſtanter aggreſſus eſt, nec intepeſcere per aliquam moram deſiderij ſui paſſus eſt ardorem, nam confeſtim omni mundana facultate nudatus ad monaſterium peruolauit. Vbi in breui tanto ſplendore ſanctitatis & humilitatis enituit, vt beatæ memoriæ Ioanne ad Dominum ex hac luce migrante, ſanctoq́ue Helia viro qui
haud

haud minor decessore suo fuit similiter decedente, tertius Theonas vniuersorum prælectus iudicio, in diaconiæ eis dispensatione successerit.

Satisfactio pro eo ne dissidia coniugibus suadere videamur. Cap. X.

NEmo autem existimet nos hæc ad prouocanda coniugiorum diuortia texuisse, qui non solum nuptias minime condemnamus, verum etiam Apostolicam sequentes sententiam, dicimus honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus, sed vt historiæ initium conuersionis, quo tantus ille Deo dicatus est fideliter panderemus. A quo bona gratia hoc primum deposco, vt siue hoc ei placeat siue displiceat, me quoquo modo à calumnia alienum esse concedens, in suo hoc facto aut laudet aut reprehendat authorem. Ego autem qui non meam super hac re sententiam prompsi, sed rei gestę hystoriam simplici narratione complexus sum, æquum est vt sicut mihi de eorum qui hoc factum probant laude nihil vendico, ita eorũ qui id improbant non pulser inuidia: Habeat ergo suum de illo, vt diximus vnusquisq; iudicium, sed moneo vt ita cẽsuram sui castiget examinis, ne se æquiorem aut sanctiorem diuino credat esse iudicio, quo in eum etiam Apostolicarum collata sunt signa virtutum, vt taceam de tantorum patrum sententia, à quibus factum eius non solum minime repræhensum, verum etiam vsq; adeo collaudatum esse manifestum est, vt eum summis ac sublimissimis viris diaconiæ electione prætulerint. Et puto tot spiritalium virorum Deo authore prolatum non errasse iudiciũ, quod etiã tanta signorum, vt supra iam dictum est, admiratio confirmabat.

Inquisitio cur in Aegypto totis diebus quinquagesimæ non ieiunetur nec genua in oratione curuentur. Cap. XI.

SEd iam tempus est vt promissæ disputationis ordinem prosequamur. Igitur abbas Theonas cum diebus quinquagesimæ nos in nostra cellula visitasset, vespertina orationum solemnitate transacta, humi paululum considentes, cœpimus diligentius percontari, cur apud eos tanta obseruantia caueretur, ne quis penitus totis quinquagesimæ diebus, vel genua in oratione curuaret, vel vsque ad horam nonam ieiunare præsumeret, eoque id diligentius scrutabamur, quod nequaquam hoc tanta cautione seruari in Syriæ monasteriis videramus.

Respon

Responsio de natura eorum quæ bona vel mala vel media sunt. Cap. XII.

AD hæc abbas Theonas tali vsus est sermonis exordio. Oportet quidem nos authoritati patrum, consuetudinique maiorum vsque ad nostrum tempus per tantam annorum seriem protelare, etiam non percepta ratione cedere, eamq; vt antiquitus tradita est, iugi obseruātia ac reuerētia custodire, Veruntamē quoniam causas huius rei & rationem vultis agnoscere, accipite breuiter ea quæ à seniorib. nostris tradita super hac institutione comperimus. Veruntamen, antequàm scripturæ diuinæ authoritas proferatur, si placet, de natura ipsius ieiunij & qualitate pauca dicamus, vt disputationem nostram subsequens scripturarū confirmet authoritas. Diuina sapientia per Ecclesiasten omni rei, id est, vniuersis seu prosperis seu quæ aduersa putantur & tristia, tempus esse proprium designauit dicens. Omnibus tempus est, & tempus omni rei sub cœlo. Tempus pariendi & tempus moriendi, tempus plantandi & tempus euellendi quod plantatum est, tempus occidendi & tempus sanandi? tempus destruendi & tempus ædificandi, tempus plorandi & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus saltandi, tempus mittendi lapides & tempus colligendi lapides, tempus amplectendi & tempus longe fieri ab amplexibus, tempus acquirendi & tempus perdendi, tempus custodiendi & tempus expellendi, tempus dirumpendi & tempus sarciendi, tempus tacendi & tempus loquendi, tempus amandi & tempus odiendi, tempus belli & tempus pacis. Et infra, quia tempus est, inquit, omni rei & omni facto. Nihil igitur ex his esse bonum perpetuum deffiniuit, nisi cum fuerit horum quid oportune & competēter expletum, ita vt hæc eadem quæ nunc oportune gesta bene cedunt, si importuno vel incongruo tempore præsumantur, inutilia inueniantur & noxia, absque his duntaxat quæ per se principaliter vel bona vel mala sunt, nec aliquando possunt in contrarium deriuari, vt est iustitia, prudentia, fortitudo, temperantia, ceteræque virtutes, siue ediuerso vitia, quorū definitiones in aliam partem cadere omnino mutariue non possunt. Si qua vero in vtrumque affectum possunt aliquando transire; vt pro qualitate vtentium vel bona inueniantur vel mala, hæc non absolute pro sua natura, sed pro perpetrantis affectu & oportune temporis, vel vtilia interdum vel noxia sentiuntur.

Quale

Quale bonum sit ieiunium Cap. XIII.

QVamobrem nunc quærendum est, quid super ieiuniorum statu decernere debeamus, vtrum nam similiter & ipsum bonum esse eo modo quo iustitiam, prudentiam, fortitudinem, aut temperantiam diximus, quę in partem contrariam penitus transire non possunt, an medium quid, quod interdum factum posit prodesse, interdum prætermissum condemnare non posit, quodq; nonnunquam egisse reprehensibile, nonnunquam prætermisisse laudabile: Si enim in illa definitione virtutũ, etiam ieiunium censeamus, vt inter principalia bona ciborum abstinentia collocetur, erit profecto eorum mala & criminosa perceptio. Quicquid enim principali bono contrarium est, sine dubio principale malum esse censendum est quod definiri à nobis scripturarum sanctarum non permittit authoritas. Si enim tali sensu ac proposito ieiunemus vt peccatum contrahi in escarum participatione credamus, non modo nullos fructus pro abstinentia consequemur, sed etiam reatum maximum ac sacrilegij crimen secundum Apostolum contrahemus, abstinentia à cibis quos Deus creauit ad percipiendũ cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognouerunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Qui enim putat quid commune esse illi commune est, & idcirco ob solam perceptionem escæ neminem legimus condemnatum, nisi forte iunctum quid fuerit, vel postea subsecutum, per quod meruerit condemnari.

Quod non sit principale bonum ieiunium. Cap. XIIII.

ITaque hoc medium esse etiam ex hoc manifestissime declaratur, quia sicut non iustificat custoditum, ita non condemnat irruptum, nisi forte præcepti transgresio magis quàm escarum perceptio puniatur. Principali autem bono ita nullum oportet vacuum esse tempus, vt sine eo cuiquàm esse non liceat, qui necesse est cessatione eius in malum corruere negligentem, Nec rursum principali malo vllum conceditur tempus, quia quod noxium semper nunquam poterit si admissum fuerit non nocere, vel in partem vnquam laudabilem commutari. Ac proinde ea quibus qualitates statutas videmus & tẽpora, & quæ sic obseruata sanctificãt, vt omissa non polluãt, media esse manifestũ est, vt puta nuptias, agriculturam, diuitias, solitudinis remotionem, vigilias, sacrorum lectionem, meditationemque librorum,

librorum, ipſaque ieiunia, de quibus principium ſermonis exortum eſt. Quæ omnia diuina præceptio, vel ſanctarum authoritas ſcripturarum, non ita ceſſabiliter obtinenda, nec iugiter cuſtodiēda decreuit, vt ea paululum intermiſiſſe nepharium ſit. Quicquid enim imperatiuè decernitur, mortem irrogat non impletum, quæcunque verò ſuadentur potius quàm iubentur facta proſunt, infecta non puniunt. Et idcirco aut omnia hæc, aut certè quædam, pro cauſa, pro loco, pro modo, pro tempore circumſpectè agere nos maiores noſtri & prouidè obſeruare iuſſerunt, quia ſi congruè horum aliquid actitetur, aptū atque conueniens, ſi incongruè, ineptum eſſe conſtat ac noxium, ac ſi velit quis in fratris aduentu in quo Chriſtum debet humanitate reficere, & gratiſsima ſuſceptione complecti, auſteritatem ieiunij cuſtodire, nonne inhumanitatis potius crimen incurrit, quam laudem & meritum religionis acquirit? Vel ſi cum defectio & imbecillitas carnis reparationem virium eſcæ perceptione depoſcit, non acquieſcat aliquis rigorem abſtinentiæ relaxare, nonne magis crudelis ſui corporis homicida, quàm ſalutis prouiſor eſt æſtimandus? Ita etiam cum tempus feſtiuitatis eſcarum congruum fotum & refectionem neceſſariæ abſolutionis indulget, ſi quis ieiuniorum rigidam obſeruantiam indiruptè voluerit retentare, neceſſe eſt vt non tam religioſus quàm inconditus atq; irrationabilis habeatur. Sed & illis hæc nihilominus reperientur aduerſa, qui humanam laudem ieiuniis aucupantur, & inani oſtentatione palloris, famā ſanctitatis acquirunt, quos euangelicus ſermo in præſenti ſuam recepiſſe mercedem pronunciat, vel quorum per prophetam Dominus ieiunium deteſtatur, & ex quorū perſona cum ſibi obiiciens ante dixiſſet, Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti, humiliauimus animas noſtras, & neſciſti? confeſtim ſubiiciens prodidit cauſas cur non merentur audiri: Ecce, inquit, in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare ſicut vſque in hanc diem, vt audiatur in excelſo clamor veſter Nunquid tale eſt ieiunium quod elegi per diem affligere hominem animam ſuam? Nunquid contorquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere? Nunquid vocaui ieiunium, & diem acceptabilem Domino? Deinde infert docens, quomodo acceptabilis fiat continentia ieiunantis, atque euidenter enunciat per ſe ſolùm ieiunium non

non posse prodesse, nisi has quæ subiiciuntur causas habuerit consequentes. Nonne hoc est, inquiens, ieiunium quod elegi? Dissolue cogitationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. Dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet, clamabis, & dicet ecce adsum. Videtis ergo ieiunium nequaquam principale bonum à Domino iudicari, eo quòd non per seipsum, sed per alia opera bonum ac placitum Deo fiat, & rursum ex accidentibus causis non solum vanum, verumetiam odibile censeatur, dicente Domino: Cum ieiunauerint non exaudiam preces eorum.

Quòd principale bonum non propter inferius bonum debeat exerceri. Cap. XV.

NOn enim misericordia, patientia, & veritas, vel prædicta præcepta virtutum, in quibus vtique bonum est principale, propter ieiunia sunt tenenda, sed potius ieiunia propter illa. Elaborandum est enim vt virtutes illæ, quæ verè bonæ sunt, ieiuniis acquirantur, non vt ad ieiuniorum terminum tendant illarum gesta virtutum. Ob hoc ergo est vtilis carnis afflictio, ob hoc adhibenda est inediæ medicina, vt per illam ad charitatem in qua immobile ac sine vlla temporis exceptione perpetuum bonum est peruenire possimus. Neque enim medicinæ, aurificinæ, vel cæterarum quę in hoc mundo sunt artium disciplina, propter instrumenta, quæ ad opus eius pertinent exercetur, & non potius ferramenta propter artis studium præparantur, quæ sicut vtilia sunt peritis, ita superflua his qui artis ipsius nesciunt disciplinam. Et sicut his qui ad efficiendum opus suum eorum ministerio fulciuntur, plurimum prosunt, ita illis qui cuius rei gratia instituta sint ignorantes, sola eorum professione contenti sunt, penitus prodesse non possunt, quia vtilitatis eorum summam in retentatione eorum tantum non in operis consummatione constituunt. Illud ergo est optimum, principaliter propter quod fiunt illa quæ media sunt, ipsum verò præcipuum bonum, non ob aliam causam, sed propter suam tantùm agitur bonitatem.

Quom

Quomodo à cæteris bonis principale discernatur bonum. Cap. XVI.

QVod quidem à cæteris quæ media esse prædiximus, his secernitur modis, si per se bonum sit, & non per aliud aliquid, si propter se necessariũ sit, & non propter aliud, si immutabiliter semperque sit bonum, ac perpetuo suam retinens qualitatem nunquam in partem possit transire contrariam, si ademptio vel cessatio eius non possit summam non inferre perniciem, si id quod illi contrarium est, similiter principale sit malum, nec in partem bonam possit aliquando transire. Quæ definitiones quibus principalium bonorum natura discernitur ascribi ieiuniis omnino non possunt. Neque enim ex semetipsis bona, aut propter se necessaria sunt, quæ propter acquirendam cordis & corporis puritatem salubriter exercentur, vt aculeis carnis obtusis, mens purificata suo concilietur authori, nec immutabiliter semperq; sunt bona, quia plerunque eorum intermissione non lædimur, immo etiam in perniciem interdum animæ importunius celebrata vertuntur Sed nec principale malum est id quod illi videtur aduersum, id est, ciborum naturaliter iocunda perceptio, quæ nisi intemperantia atque luxuria, vel alia quædam vitia subsequantur, mala non potest definiri, quia non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quæ procedunt de ore hæc coinquinant hominem. Principali itaque derogat bono, nec perfectè aut sine peccato illud exequitur, quisquis hoc non propter idipsum, sed propter aliud aliquid facit. Omnia enim huius gratia facienda sunt, ipsum vero propter se solum est expetendum.

De ratione & vtilitate ieiunij. Cap. XVII.

TAlem igitur definitionem super ieiunij qualitate iugiter retinentes ita illud totis viribus animi appetamus, vt tamen tunc demum id nobis congruum nouerimus, si in eo temporum ratio, si qualitas, si mensura seruetur, nec ita vt in ipso spei nostrę terminum defigamus, sed vt per ipsum ad puritatem cordis & Apostolicam charitatem peruenire possimus. Igitur ex hoc ipso ieiunio vbi non solum specialia præfixa sunt tempora, quibus vel exerceri debeat vel prætermitti, sed etiam qualitas modúsque propositus est, non principale bonum, sed medium quiddam esse manifestũ est. Cæterùm hæc quæ præcepti authoritate, vel mandantur vt bona, vel interdicuntur vt noxia, nunquam ita exceptioni temporum subiacent, vt interdum, aut quæ vetita sunt fieri debeant,

debeant, aut quæ imperata sunt prætermitti. Nec enim vllus iustitiæ, patientiæ, sobrietati, pudicitiæ, charitati, statutus est modus, nec rursum iniustitię, impatiētię, furori, impudicitię, inuidiæ atque superbiæ libertas aliquando permissa est.

Non semper congruum esse ieiunium. Cap. XVIII.

QVamobrem his de ieiunij qualitate præmissis, subdenda adhuc sanctarum scripturarum videtur authoritas, per quam approbatur manifestius ieiuniū perpetuum custodiri nec debere nec posse. In Euangelio ieiunantibus pharisæis vnà cum discipulis Ioannis Baptistæ, cum Apostoli, vtpote amici & conuiuæ cælestis illius sponsi, necdum ieiuniorum obseruantiam custodirent, discipuli Ioannis qui summam iustitiæ se ieiuniis possidere credebant, quippe illius sectatores qui eximius pœnitentiæ prædicator, ita cunctis populis formam suo præbebat exemplo, vt non solum varia escarum genera, quę humanis vsibus suggeruntur abnueret, verumetiam communem panis ipsius esum penitus ignoraret, Domino conqueruntur, dicentes: Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Quibus respondens Dominus euidenter ostendit, non omni tempore congruum esse ieiunium, nec necessarium alicui cum vel festiuitas temporum, vel interueniens charitatis occasio, indulgētiam refectionis admitti: Nunquid possunt, inquiens, filij sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus & tunc ieiunabunt. Quæ verba licet ante resurrectionem dixerit corporis sui, tamen propriè quinquagesimæ tempus ostendunt, in quo post resurrectionem quadraginta dies Domino cum discipulis epulante, ieiunare illos quotidianæ eius præsentiæ gaudium non sinebat.

Interrogatio cur totis quinquaginta diebus ieiunium relaxetur. Cap. XIX.

GErmanus. Quare igitur tota quinquagesima abstinentiæ rigorem prandiis relaxamus, cum vtique Christus quadraginta tantum diebus post resurrectionem cum discipulis fuerit commoratus?

Responsio. Cap. XX.

THeonas. Non incongrua interrogatio vestra rationem integerrimæ veritatis meretur agnoscere. Post ascensionem Saluatoris nostri, quæ quadragesimo resurrectionis eius acta est die, Apostoli reuersi de monte oliueti, in quo se ad patrem pergens præbuit intuendum, sicut etiam

actuum

actuum Apostolorum lectio contestatur, ingressi Hierosolymam, decem diebus aduentum spiritus sancti expectasse referuntur, quibus expletis quinquagesima eum die cum gaudio susceperunt, & ita est per hæc festiuitatis huius numerus euidenter impletus. Quem in veteri quoq; testamento legimus figuraliter adumbratum, in quo consummatis hebdomadibus septem, primitiarum panis per sacerdotes Domino iubebatur offerri, qui veracissime per Apostolorū prædicationem, quā in illo die concionati leguntur ad populum, oblatus Domino comprobatur, verus scilicet primitiarum panis, qui nouæ doctrinæ institutione prolatus, quinque milibus virorum escæ suæ munere satiatis, primitiuum de Iudęis Christianorum populum Domino consecrauit. Et idcirco hi quoque decem dies cum superioribus quadraginta pari solennitate sunt ac lætitia, celebrandi. Cuius festiuitatis traditio per Apostolicos viros ad nos vsque transmissa eodem tenore seruanda est. Ideo namque in ipsis diebus nec genua in oratione curuantur, quia inflexio genuum velut pœnitentiæ ac luctus indicium est. Vnde etiam per omnia eandē in illis solemnitatem quam die dominica custodimus, in qua maiores nostri, nec ieiunium agendum, nec genu esse flectendum, ob reuerentiam resurrectionis dominicæ tradiderunt.

Interrogatio vtrum abstinentia ieiunij relaxata non obsit corporis castitati. Cap. XXI.

GErmanus. Potest ne hæc caro insolitis blandimentis tam longe festiuitatis illecta non aliquid sentuosum de illo quamuis absciso vitiorum fomite germinare, aut mens præ sumptis vltra consuetudinem dapibus onerata, non erga famulatum corporis rigorem dominationis suæ inflectere, præsertim cum in nobis viridior ætas, cito ad rebellionē subdita possit mēbra cōpellere, si vel escas solitas abundantius vel certe insolitas licentius præsumamus?

Responsio de seruando continentiæ temperamento. Cap. XII.

THeonas. Si vniuersa quæ gerimus rationabili mentis appendamus examine, & de puritate cordis nostri non aliorum iudicium sed nostram semper conscientiam consulamus, certum est istam refectionis intercapedinem iustæ districtioni obesse non posse si modo, vt dictum est, æquam indulgentiæ continentiæque mensuram pari lance perpendens, vtranque similiter nimietatem mens incorrupta castiget, &

get, & vtrum spiritum nostrum delitiarum deprimat pondus, an vero alteram hoc est corporis partem, maior abstinentiæ inclinet austeritas, vera discretione distinguat, illam vel comprimens vel sublcuans portionem, quam vel extolli senserit vel grauari. Nihil enim Dominus noster ad cultũ atq; honorem suũ absq; iudicij moderatione vult fieri, quia honor regis iudicium diligit. Et idcirco sapientissimus Salomon, vt in neutrã partem vergente iudicio declinemus, admonet dicens: Honora Deum de tuis iustis laboribus, & deliba ei de fructibus iustitiæ tuæ. Etenim residet in conscientia nostra incorruptus quidã ac verus iudex, qui nonnunqnàm super statu puritatis nostræ cunctis errantibus solus ipse non fallitur. Omni igitur cautione atq; sollertia, iugis circumspecti cordis seruetur intentio, ne quo modo iudicio nostræ discretionis errante, aut inconsideratæ continentiæ cupiditate succensi, aut desiderio nimiæ remissionis illecti, substantiam virium nostrarũ iniquæ trutinæ examinatione libremus, sed in altera quidem lancæ animæ puritatem, in altera vires corporis collocantes, ita vero cõsciẽtiæ indicio vtraq; pendamus, vt in neutrã partẽ vnius rei affectu præponderante peruersi, vel ad immodicam districtionẽ, vel ad nimiam remissionẽ, æqualitatis librã propensius inclinemus, & illud nobis vel pro remissionis vel pro districtionis nimietate dicatur: Nonne si recte offeras, non autem recte diuidas peccasti? Illas etenim ieiuniorum victimas, quas nobis violenta viscerum conuulsione inconsiderate extorquẽtes, Domino recte offerre nos credimus, ille qui diligit misericordiam & iudicium execratur dicens: Ego Dominus diligens iudiciũ, & odio habens rapinam in holocaustum. Illos etiã qui oblationum, id est, officiorum atq; actuum suorũ præcipua ad fotum carnis atque vsus proprios præsumentes, reliquias eorũ Domino ac minimam deferunt portionẽ, velut operarios fraudulẽtos sermo diuinus ita condemnat: Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter. Non ergo immerito eum qui se ita inique fallit examine increpat Dominus dicens. Veruntamen vani filij hominum, mendaces filij hominũ in stateris, vt decipiant. Et idcirco beatus Apostolus vt discretionis moderamina retinentes, in neutram partem illecti nimietate vergamus, ammonet dicens: Rationabile obsequium vestrum. Quam rem etiam legislator similiter interdicit, ita præcipiens: Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus modius,

ęquusq; sextarius: Salomone quoq; parem super hoc sententiā proferente: Pondus magnum & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum vtraque, & qui facit ea in adinuentionibus suis compedietur. Proinde non solum illo quo diximus, sed etiam hoc modo studendum est nobis, vt nec iniqua pondera in cordibus nostris, nec in horreis conscientiæ nostræ mensuras duplices habeamus, id est, ne ea ipsi quæ districtionis regulam molliunt, remissiore indulgentia præsumentes, eos quibus verbum Domini prædicamus, districtioribus præceptis & grauioribus quàm ipsi perferre possimus ponderibus obruamus. Quòd cum facimus, quid nisi duplici pondere atque mensura præceptorum Domini mercem frugemque vel appendimus vel metimur? Si enim aliter ea nobis, aliter nostris fratribus dispensemus, recte increpamur à Domino, eo quòd stateras dolosas ac mensuras duplices habeamus, secundum illam sententiam Salomonis qua dicitur: Abhominatio est Domino pondus duplex, & statera dolosa, non est bonum in conspectu eius. Hoc etiam modo reatum dolosi ponderis duplicisque mensuræ euidenter incurrimus, si districtiora quę uam quæ priuatim per nostras cellulas exercere consueuimus, humanæ laudis cupiditate coram fratribus ostentemus, abstinentiores scilicet & sanctiores apparere affectantes humano conspectui quàm diuino. Qui morbus præcipue non modo vitandus, verumetiam abhominandus est nobis. Sed interim à quæstione proposita paulò longius euagati, ad eandem à qua discessimus reuertamur.

De refectionis tempore atque mensura. Cap. XXIII.

IGitur prędictorum dierum ita est custodienda solennitas, vt corporis atq; animę cultui prosit magis remissio indulta quàm noceat, quia nec illius festiuitatis gaudium aculeos carnis obtundere, nec immitis ille aduersarius dierum nouit reuerentia mitigari. Vt ergo & diebus festiuis statuta consuetudinis solennitas conseruetur, & saluberrimus parsimoniæ modus minime transcendatur, sufficit vt indulgentiam remissionis eò vsq; progredi patiamur, vt cibus qui hora diei nona fuerat capiendus, paulo citius, id est, sexta hora pro festiuitate temporis capiatur, ea ratione duntaxat vt escarū solitus modus vel qualitas nō mutetur, ne puritas corporis, vel integritas mētis, abstinētia quadragesime diligentius acquisita, quinquagesimę remissione depereat, nihilque nobis prosit acquisisse ieiuniis quòd mox

amittere cogat incauta saturita, præsertim cum etiam hostis nostri non ignota versutia, tunc præcipue munitionem nostræ puritatis impugnet, cum eius custodiam senserit solennitatis celebritate laxatam. Quamobrem vigilantissime prouidendum est, ne vnquam mentis nostræ vigor, blandis seductionibus eneruetur, ne vt supra iam dictum est, castimoniæ puritatem quadrages imæ labore quæsitam, quinquagesimæ requie ac securita perdamus. Et idcirco nulla penitus in ciborum qualitate modo admittatur adiectio, sed ab escis quarum continentia diebus ieiunij pro integritate pudicitiæ vtebamur, etiam diebus celeberrimis similiter temperemus, ne lætitia festiuitatis perniciosissimam nobis carnalium incentiuorum suscitans pugnam, vertatur in luctum, illamque nobis excellentiorem quæ gaudio incorruptionis exultat festiuitatem mentis eripiat, & incipiamus post breuem carnis lætitiæ vanitatem amissam cordis pudicitiam longo pœnitentiæ mœrore deflere. Studendum quinimo est, vt non frustra ad nos illa propheticæ adhortationis commonitio dirigatur. Celebra iuda festiuitates tuas, & redde vota tua. Si enim continentiæ iugitatem interiecta dierum solennitas non mutarit, spiritalibus feriis iugiter perfruemur, & ita nobis à seruili operatione cessantibus, erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato.

Interrogatio de diuersa obseruatione quadragesimæ. Cap. XXIIII.

GErmanus. Quid causæ est vt sex hebdomadibus quadragesima celebretur, licet in quisdam prouinciis religionis forsitan propensior cura, adiecisse hebdomadam etiam septimam videatur, cum neuter numerus die dominico sabbatoque subtracto, quadraginta dierum impleat summam? Sex enim & triginta dies in ipsis hebdomadibus tantummodo concluduntur.

Responsio eo quòd ad anni decimas quadragesimæ ieiunium referatur. Cap. XXV.

THeonas. Licet quorundam pia simplicitas huius rei amputet quæstionem, tamen quia etiam illa quæ alius interrogatione indigna duxisset scrupulosius perscrutantes integram obseruantię nostræ ac misterij veritatem desideratis agnoscere, euidentissimã huius etiã rei percipite rationẽ, vt manifestius approbetis nihil irrationabile nostros tradidisse maiores. Lege mosayca vniuerso populo gene-

ralis est promulgata præceptio: Decimas tuas & primitias offeres Domino Deo tuo. Itaque qui substantiarum omniūq; fructuū decimas offerre præcipimur, multomagis necesse est vt ipsius quoque conuersationis nostræ & humani vsus operumq; nostrorum decimas offeramus, quæ profecto in supputatione quadragesimæ euidenter implētur. Omnium enim dierum numerus, quibus reuolutus in orbem annus includitur, triginta sex & semis dierum numero decimatur. In septē vero hebdomadibus si dies dominici & sabbata subtrahantur, quinq; & triginta supersunt dies ieiuniis deputati, sed adiecta illa vigiliarū die qua vsque in gallorum cantum illucescente dominica ieiunium sabbati protelatur, non solū sex & triginta dierum numerus adimpletur, verumetiam pro decimis quinq; dierū qui residui videbantur, si illud quod superest adiectū noctis spacium computetur, plenitudini totius summæ omnino non deerit.

Quomodo etiam primitias nostras Domino debeamus offerre. Cap. XXVI.

QVid vero de primitiis dicam, quas ab omnibus qui Christo fideliter famulantur quotidie certū est exhiberi? Nam cum experrecti à somno, & quasi rediuiua post soporem alacritate surgentes, priusquàm motum sensus vllius corde concipiant, vel memoriam aut curam rei familiaris admittant, cogitationum suarum ortus atque principia, diuinis consecrant holocaustis, quid nisi primitias vere suorum fructuum, per summum sacerdotem Iesum Christum, pro vsu vitæ huius & imagine quotidianæ resurrectionis exoluunt? Quique etiam à somno excitati, hostiam iubilationis suæ Deo similiter offerentes, primo linguæ suæ motu ipsum inuocant, ipsius nomen laudesque concelebrant, atque ad canendos ei hymnos, prima labiorum claustra reserentes, id est, imolant Deo sui oris officia. Cui etiam pari deferunt modo prima manuū suarum gressiumq; libamina, cum è cubilibus consurgentes in oratione consistunt, & priusquàm in propriis causis membrorum suorum fungantur officio, nihil sibi de ministerio eorū ante decerpunt, sed ad ipsius honorem promouent gressum, atque in eius laudatione defigunt, & ita cunctorum motuum suorum primitias protēsione manuum, incuruatione genuū, & totius corporis ꝓstratione persoluūt. Illud enim quòd decantatur in psalmo alias implere non possumus: Præueni in maturitate & clamaui, & præuenerunt oculi

mei

mei ad te diluculo vt meditarer eloquia tua, & mane oratio mea præueniet te: nisi vt post quietem somni in hanc lucem, vt supra diximus, velut è tenebris & imaginaria morte reuocati, de vniuersis omnis mentis & corporis nihil omnino in nostris præsumere necessitatibus audeamus. Nullus namque est alius quem aut propheta præuenerit matutinus, aut nos præuenire similiter debeamus, nisi aut nosmetipsos, id est, occupationes nostras & affectus, curasque mortales sine quibus esse non possumus, aut suggestiones subtilissimas inimici quas nobis adhuc quiescentibus ac sopore demersis, per fantasias inanium somniorum inferre conatur, quibus nos mox euigilaturos occupet & inuoluat, vt primitiarum nostrarum opima destorans primus ipse decerpat. Quamobrem omni nobis cautione curandum est, si tamen vim prædicti versiculi opere volumus adimplere, vt ita primos matutinarum cogitationum ortus sollers vigilantia tueatur, ne quid ex eis festina præsumptio liuentis attaminet inimici, nostrasq; primitias tanquã viles iam atque communes à Domino faciat reprobari. Qui si præuentus à nobis peruigili mentis circumspectione non fuerit, anticipationis nequissimã consuetudinem non deponens quotidie nos fraudibus suis præuenire non desinet. Et idcirco si placitas & acceptabiles Deo primitias ex fructibus nostræ mentis optamus offerre non mediocrem sollicitudinem debemus impendere, vt omnes nostri corporis sensus, matutinis præcipue horis tanquam sacrosancta Domini holocausta in omnibus illibata atque intacta seruemus. Quod deuotionis genus multi etiam secularium summa cautione custodiunt, qui ante lucem vel diluculo consurgentes, nequaquam familiaribus ac necessariis mundi huius actibus implicantur, priusquàm cunctorum actuum suorum operationumque primitias, ad ecclesiam concurrentes diuino studeant consecrare conspectui.

Cur diuerso dierũ numero quadragesima à plerisq; obseruetur. Cap. 27.

PORro quod dicitis, diuerso more, id est, sex vel septẽ hebdomadibus per nonnullas prouincias quadragesimam celebrari, vna quemadmodũ diximus ratio idemque ieiuniorum modus diuersa hebdomadarum obseruatione concluditur. Hi enim sibi sex hebdomadarum obseruantiam præfixerunt, qui putant die quoq; sabbati ieiunãdum. Sex ergo hebdomadas ieiunia persoluunt, qui eosdẽ sex & triginta dies per sabbata sexies reuoluta consummant.

Quare vocetur quadragesima cum triginta & sex tantummodo diebus ieiunetur. Cap. XXVIII.

VNa ergo quéadmodũ diximus ratio, idemq; est ieiuniorũ modus in hebdomadarũ numero discrepare videatur. Sed profecto cũ rationi huius rei humana obliterasset incuria, tẽpus hoc quo anniuersariæ vt dictũ est decimæ Deo triginta sex semis ieiuniis offeruntur, quadragesimæ nomen accepit, quòd fortasse vel propter hoc visum sit hoc vocabulo debere censeri, quòd Moses vel Helyas vel ipse Dominus noster Iesus Christus quadraginta diebus ieiunasse traduntur. Ad cuius numeri sacramentũ illi quoq; quadraginta anni quib. Israel est in solitudine commoratus, & quadraginta similiter mansiones quib. eam mystice pertransisse describitur, non incongrue coaptantur. Et fortasse ipsa decimatio recte quasi ab vsu telonei quadragesimæ nomen ac cepit Ita enim illa publica vulgo vocatur exactio, ex qua tanta lucri portio regis commodis deputatur quantum & à nobis à rege omnium seculorum pro vsu vitæ nostræ legitimum quadragesimæ vectigal exigitur. Sane licet hoc ad propositam non pertineat quæstionem, tamen quia se obtulit narrationis occasio, non hoc quidem prætereundum puto quòd frequentissime seniores nostri idcirco illis diebus maxime impugnari omne monachorum genus antiqua inimicæ gentis consuetudine testabantur, & ad transmigrandum de suis sedibus acrius perurgeri, eo quòd secundum illam similitudinem qua tunc Aegyptij filios Israel violentis afflictionibus opprimebant, nunc quoque verum Israel, id est, monachorum plebem intellectuales Aegyptij duris ac lutulentis operibus incuruare conentur, ne per amicam Deo quietem terram Aegyptiam deserentes, ad eremum virtutum salubriter transeamus: ita vt aduersum nos Pharao infremens dicatur, Ociosi sunt, & idcirco vociferantur dicentes, eamus & sacrificemus Domino Deo nostro. Opprimantur laboribus & solliciti sint in operibus suis, & non sint solliciti in verbis vanis. Nam vtique vanitas impiorum sanctum Domini sacrificium quòd non nisi in eremo liberi cordis offertur, summam esse astruit vanitatem, abhominatio est enim peccatori religio.

Quòd perfecti supergradiantur legem quadragesimæ. Cap. XXIX.

HAc igitur quadragesimæ lege qui iustus atq; perfectus est, non tenetur, nec exigui huius canonis subiectio

iectione contentus est, quem profecto illis qui per totum anni spacium delitiis vel negotiis secularibus implicantur, ecclesiarum principes statuerunt, vt vel hac legali quodammodo necessitate constricti, his saltem diebus vacare Domino cogerentur, ac dierum vitæ suæ quos totos quasi fructus quosdam fuerant voraturi vel decimas Domino dedicarent. Cæterum iusti quibus lex non est posita, quique spiritalibus officiis non exiguam illam, id est, decimam partem, sed totum vitæ suæ tempus impendunt, quia liberi sunt à decimarum legalium functione, idcirco si eos superueniens honesta & sancta necessitas coartarit, audent stationem ieiunij absque vlla disceptatione laxare. Non enim ab eis decimarum exiguitas mutilatur, qui omnia sua Domino secum pariter obtulerunt. Quod profecto absque summo fraudis reatu facere ille non poterit, qui nihil voluntariè offerens Deo, inexcusabiliter soluere decimas suas legis necessitate compellitur. Quapropter liquido compellitur perfectum esse non posse famulum legis, qui vel illa quæ prohibentur cauet, vel illa quæ præcipiuntur exequitur, sed illos vere esse perfectos qui etiam his quæ à lege concessa sunt non vtuntur, Et hac ratione cum de Mosayca lege dicatur, nihil enim ad perfectum duxit lex, nonnullos sanctorum in veteri testamento perfectos legimus extitisse, quia transcendentes legis imperium sub Euangelica perfectione vixerunt, scientes quòd iustis non est lex posita sed iniustis & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis.

De causa & initio quadragesimæ. Cap. XXX.

SCiendum igitur sane hanc obseruantiam quadragesimæ, quãdiu ecclesiæ illius primitiuæ perfectio inuiolata permansit, penitus non fuisse. Non enim præcepti huius necessitate nec quasi legali sanctione constricti, artissimis ieiuniorum terminis claudebantur, qui per totum anni spacium æquali ieiunio concludebantur. Verum cum ab illa Apostolica deuotione desciscens quotidie credentium multitudo suis opibus incubaret, ne eas vsui cunctorum fidelium secundum Apostolorum instituta diuideret, sed priuatim impendiis suis consulens non seruare tantum, sed etiam augere contenderet, Ananiæ & Saphyræ exemplum non contenta sectari, id tunc vniuersis sacerdotibus placuit, vt homines curis secularibus illigatos, & pene (vt ita dixerim (continentiæ vel compunctionis ignaros, ad opus

sanctum canonica ieiuniorum indictione reuocarent, & velut legalium decimarum necessitate compelleret, quæ vtique infirmis prodesse posset, & perfectis præiudicare non posset, qui sub gratia Euangelij constituti voluntaria legem deuotione transcendunt, vt ad illam Apostolicæ sententiæ beatitudinem possint peruenire. Peccatum enim in vobis non dominabitur, non enim estis sub lege: sed sub gratia. Vere enim dominationem illo non potest exercere peccatum, qui dominatur a...bus peccatorum.

Interrogatio quemadmodum intelligi debeat quod ait Apostolis peccatum in nobis non dominabitur. Cap. XXXI.

GErmanus. Quia non potest fallax hæc Apostoli esse sententia, quæ securitatem non solum monachis sed etiam omnibus Christianis generaliter repromittit, nimiũ nobis videtur obscura. Cum enim cunctos qui Euangelio credunt à iugo & dominatione peccati liberos atque alienos esse pronunciet, quomodo pene in omnibus baptizatis vincit dominatio peccatorum, secundum sententiam domini qua ait: Omnis qui facit peccatũ seruus est peccati?

Responsio de differentia gratiæ & legalium præceptorum Cap. XXXII.

THeonas: Quæstionem nobis rursus immodicam inquisitio vestra commouit, cuius vim licet sciam ab inexpertis nec tradi posse nec percipi, tamen inquantum potero verbis absoluere & breuiter expedire temptabo, si modo intellectus vester ea quæ dicemus etiam operibus subsequatur, Quæcunq; enim non per doctrinam sed per experientiam cognoscuntur, sicut tradi ab inexperto nequeunt, ita nec mente concipi vel teneri, nisi ab eo qui simili studio fuerit atque institutione fundatus. Et idcirco necessarium reor, vt primum diligentius inquiramus, quodnam sit propositum vel voluntas legis, vel quæ gratiæ disciplina atque perfectio, vt consequenter ex his, siue dominationem peccati, siue expulsionem eius possimus agnoscere Itaque lex principaliter iubet expeti copulam nuptiarum dicens: Beatus qui habet semen in Syon, & domesticos in Hierusalem, & maledicta sterilis quæ non peperit. Econtrario gratia ad incorruptionis perpetuæ puritatem, & castimoniam nos beatæ virginitatis inuitat Beatæ inquiens, steriles quę non genuerunt & vbera quæ non lactauerunt, & qui non oderit patrem & matrem & vxorem: non potest meus esse discipulus. Et illud Apostoli: Reliquum est vt & qui habent

vxores tanquam non habentes sint. Lex dicit: decimas tuas & primitias non tardabis offerre, Gratia autem dicit, si vis perfectus esse: vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus. Lex talionum, conuitiorum & iniuriarum non prohibet vltionem, dicens: oculum pro oculo, dentem pro dẽte, Gratia, congeminatione iniuriarum vel cædis quæ fuerint irrogatæ, nostram patientiam vult probare, & ad duplicis dispendij tolerantiam paratos esse nos præcipit: Qui te percusserit, inquiens, in dexteram maxillam præbe ei & alteram, & illi qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tolere, dimitte ei & pallium. Illa inimicos odio habendos, Hæc ita diligendos esse decernit, vt pro ipsis Deo semper censeat supplicandum.

De eo quòd leuiora sint Euangelij præcepta quam legis. Cap. XXXIII.

CVm igitur quis hoc Euangelicæ perfectionis culmen ascenderit, iste profecto supra omnem legem tantarum virtutum meritis sublimatus, & vniuersa quæ per Mosen pręcepta sunt quasi parua despiciens, tantum sub gratia saluatoris se esse cognoscit, cuius adiutorio se ad illũ sublimissimum statum intelligit peruenisse. Non ergo dominatur in eo peccatum, quia charitas quæ diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis, omnem alterius cuiusque rei excludit affectum, nec potest aut vetita concupiscere aut imperata contemnere, cuius totum studium, totumque desiderium diuino amori semper intentum, vsque adeo vilium rerum oblectatione non capitur, vt etiam his quæ concessa sunt non vtatur. In lege autem in qua coniugiorum iura seruantur, quamuis cohibita luxuriæ euagatio vni tantum fœminæ mancipetur, tamen nequaquam possunt carnalis cõcupiscentię aculei non vigere, & difficile est vt ignis cui etiam studiose pabula suggeruntur, ita præfixis terminis includatur, vt non etiam extra euagatus amburat quicquid attigerit, Cui etiam si sua illa ita semper occurrat obiectio, vt exæstuare extrinsecus non sinatur, tamen etiam dum cohibetur incendit, quia voluptas ipsa culpabilis est, & ad velocissimos adulteriorũ raptatur excessus consuetudo concubitus. Cæterum quos gratia Saluatoris sancto incorruptionis amore flammauerit, ita omnes carnalium desideriorum spinas dominicæ charitatis igne consumunt, vt nec tepens fauilla vitiorum refrigerium integritatis imminuat. Legis ergo famuli à licitorum

torum vſu ad illicita prolabuntur, gratiæ participes dum licita contemnunt, illicita non nouerunt. Sicut autem viuit in coniugij amore peccatum, ita etiam in eo qui decimas ſuas & primitias tãtum eſt reddere contentus, neceſſe eſt enim eum dum tardat aut negligit, aut in qualitate earum, aut in quantitate, aut in quotidiana diſtributione peccare. Qui enim iubetur ea quæ ſua ſunt infatigabiliter indigentibus miniſtrare, quamlibet [illegible] ſumma fide ac deuotione diſpenſet, tamen difficile [illegible] non laqueos peccatorum frequenter incurrat. In illis vero qui conſilium Domini non ſpreuerunt, ſed omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus prærogantes, ſumpta ſua cruce [illegible]rgitorem cœleſtis gratiæ ſubſequuntur, peccatum non poteſt dominari. Non enim eum diſpenſantem ſacratas iam Chriſto opes & quaſi alienas pia diſtributione pecunias, infidelis ſeruandi victus cura mordebit, nec eleemoſynæ hylaritatem abiicit mœſta cunctatio, quia quod ſemel totum obtulit Deo id iam alienum ſine propriæ neceſsitatis recordatione aut anguſti victus timore diſpergit, qui certus eſt cum ad deſideratam peruenerit nuditatem, multo magis à Deo ſe quàm volucrem cœli eſſe paſcendum. Econtrario is qui ſubſtantiam retinens mundialem, aut decimas fructuum ſuorum atque primitias, aut partem pecuniarum conſtrictus legis antiquæ ſanctione diſtribuit, licet peccatorum ſuorum ignem maxime eleemoſynæ rore reſtinguat, impoſsibile tamen eſt, quantauis opes ſuas magnanimitate diſpenſet, vt ſe ad plenum eruat à nominatione peccati, niſi forte per gratiam ſaluatoris, cum re etiam ipſum affectum depoſuerit poſsidendi. Pari modo non poteſt non cruento peccati imperio famulari, quicunque oculum pro oculo, dentem pro dente, ex præcepto legis eruere, aut inimicum ſuum odio mavult habere, quia neceſſe eſt eum dum talionis viciſsitudine vlciſci ſuam optat iniuriam, dum contra inimicos odij amaritudinem ſeruat, furoris atque iræ perturbatione ſemper accendi. Quicunq; vero ſub euangelicæ gratiæ illuminatione verſatur, ac malum non reſiſtendo ſuperans, ſed ferendo dexteram percutienti maxillam, etiam alteram præbere voluntarius non moratur, & volenti aduerſum ſe de tunica litigiũ commouere, remittit & pallium, quique diligit inimicos ſuos, & orat pro calumniantibus ſibi, hic peccati repulit iugum ac vincula dirupit. Non enim viuit ſub lege, quæ non interimit ſeminaria peccatorum: vnde non immerito de ipſa

beatus

beatus Apoſtolus, reprobatio, inquit, fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem, nihil enim ad perfectum adduxit lex, & Dominus per prophetam: & dedi, inquit, eis præcepta non bona, & iuſtificationes in quibus non viuent in eis, ſed [illegible]uit ſub gratia, quæ non ramos tantum nequitiæ amputat, ſed ipſas penitus radices noxiæ voluntatis euellit.

Quemadmodum quis probetur eſſe ſub gratia. Cap. XXXIIII.

Quiſquis ergo perfectionis Euangelicæ ſtuduerit tenere doctrinę, hic ſub gratia conſtitutus peccati dominatione non prę[illegible]tur. Hoc eſt enim eſſe ſub gratia, quę à gratia mādantur implere. Quicunq; vero perfectionis Euangelicæ plenitudini ſubiectus eſſe noluerit, non ignoret ſe quamuis baptizatus ſibi videatur ac monachus, non eſſe ſub gratia, ſed legis adhuc vinculis præpeditum peccati pondere prægrauari: Propoſitū nāq; eſt eius qui omnes à quib. receptus fuerit gratia adoptationis aſſumit, non deſtruere ſed superædificare, nec euacuare ſed adimplere Moſaycas ſanctiones. Quod nonnulli penitus ignorantes, & conſiliorum atq; exhortationum Chriſti magnificentiam negligentes, ita præſumptiua libertatis ſecuritate ſoluuntur, vt non ſolum Chriſti præcepta tanquàm arduam non attingāt, verumetiam ipſa illa quæ illis incipientibus paruuliſque Moſayca lege mandata ſunt, velut antiquata contēnant illud quod Apoſtolus execratur noxia libertate dicentes: Peccabimus, quia non ſumus ſub lege; ſed ſub gratia? Qui ergo nec ſub gratia eſt, quia nequaquàm ad dominicæ doctrinæ culmine aſcendit, nec ſub lege, quia etiam ipſa illa paruula legis mandata non ſuſcepit, hic duplici peccatorum oppreſſus imperio ob hoc ſolum gratiam Chriſti percepiſſe ſe credit, vt per noxiam libertatem ab eo fieret alienus, in illud incidens quod apoſtolus Petrus ne incurramus enunciat. Quaſi liberi, inquit, agite, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem. Beatus quoque Apoſtolus Paulus, vos enim, inquit, in libertatem vocati eſtis fratres, id eſt, vt abſoluti ſitis à dominatione peccati, tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis, id eſt, fruſtrationem legalium mandatorum credatis eſſe licentiam vitiorum. Hæc vero libertas, quia nuſquam niſi ibi ſit tantum vbi Dominus commoratur. Paulus Apoſtolus docet: Dominus, inquiēs, ſpiritus eſt, vbi autem ſpiritus dñi, ibi libertas. Quapropter neſcio vtrū hunc beati Apoſtoli ſenſum

ſicut hi qui experti ſunt ſapiunt, exprimere atque elucidare potuerim, vnum ſcio apertiſsimè illum etiam ſine expoſitione cuiuſquam omnibus reſerari, qui actualem perfectè tenuerint diſciplinam. Non enim laborabunt, vt quod iam operando didicerunt, intelligant diſputando.

Interrogatio cur interdum propenſius ieiunantes carnalibus incentiuis acrius vrgeamur. Cap. XXXV.

GErmanus. Obſcuriſsimam quęſtionem & multis etiam vt putamus incognitam apertiſsimè reuelaſti. Vnde vt hoc quoque profectui noſtro adiicias deprecamur, vt cur interdum etiam propenſius ieiunantibus nobis, & exhauſtis atque defectis vehementiores pugnæ corporis excitentur diligenter ediſſeras. Nam plerunque etiam expergecti è ſomno, cum deprehenderimus nos corporalis veneni contagium pertuliſſe, ita deiicitur conſcientia, vt ne ad ipſam quidem orationem conſurgere fiducialiter audeamus.

Reſponſio quòd hæc quæſtio futuræ collationi debeat reſeruari. Cap. XXXVI

THeonas. Studium quidem veſtrum, quo perfectionis viam non tranſitorie, ſed plene atque perfecte deſideratis attingere, infatigabiliter huic diſputationi nos prouocat inhærere, nec enim de exteriore caſtimonia & circunciſione manifeſta, ſed de illa quæ in occulto eſt diligenter inquiritis, ſcientes in hac viſibili carnis continētia, perfectionis plenitudinem non ineſſe, quæ haberi vel per neceſsitatem vel per hypocriſim etiam ab infidelibus poteſt, ſed in illa cordis voluntaria & inuiſibili puritate. Quam cum beatus Apoſtolus ita prædicet, non enim qui in manifeſto Iudæus, neque quæ in manifeſto in carne eſt circunciſio, ſed qui occulto Iudæus, & circunciſio cordis in ſpiritu, non litera, cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt, qui ſolus ſcilicet cordium ſecreta rimatur, tamen quia ſatisfieri deſiderio veſtro ad plenum non poteſt, breue enim quod ſupereſt ſpacium noctis, ad indagandam hanc obſcuriſsimam non ſufficit quæſtionem, congruum reor vt interim differatur. Senſim enim hæc & corde ab omni cogitationum ſtrepitu penitus abſoluto vt à nobis proferri, ita veſtris debent mentibus intimari, quæ ſicut propter conſcientiæ purificationem oportet inquiri, ita niſi ab eo qui donum integritatis expertus eſt, tradi aſsignariq; non poſſunt. Non enim quæritur quid inanium argumenta verborum, ſed interna conſcientiæ fides & maior vis veritatis inculcet. Et idcirco

de

de emundationis huius ſcientia atque doctrina, nec proferri aliquid niſi ab experto, nec transfundi quicquam poteſt, niſi in cupidiſsimum valdeq́; ſollicitum virtutis ipſius amatorem, quia non eam vacuis nudiſque ſermonibus ſuſcitando, ſed totis animi viribus annitendo oportet attingere, ſcilicet non ſtudio loquacitatis infructuoſæ, ſed deſiderio puritatis internæ.

Collationis primæ abbatis Theonæ de remiſsione Quinquageſimæ, finis.

COLLATIO SECVNDA ABBATIS THEONAE DE NOCTVRNIS illuſionibus. Cap. I.

POſt dies ferme ſeptẽ, Quinquageſimæ ſolennitate tranſacta, cum ipſo noctis initio id eſt, poſt ſynaxin veſpertinam promiſſæ diſputationis expectatione ſuſpenſi, ſancti Theonæ cellulam fuiſſemus ingreſsi, alacer ſenex hilari vultu ac blando nos prior ſermone compellans: Mirabar, inquit, ardentiſsimum ſtudium veſtrum his ſeptem diebus abſolutionem propoſitæ quæſtionis potuiſſe differre, & debitori ſuo præcipue non roganti, dilationem tanti temporis præſtitiſſe. Iuſtiſsimum proinde eſt, vt qua vltro mihi benignitas veſtra tam largas conceſsit inducias, ego quoque moram in debiti redditione non faciam. Grata nanque eſt huius fœnoris occupatio, quæ maiora dum ſoluitur augmenta conquirit, & non ſolum percipientem ditat, verum etiam nihil imminuit largienti. Duplices ſiquidem congregat quæſtus rerum ſpiritalium diſpenſator. Lucrũ enim non ſolum in illius qui audit profectu, verum etiam in ſua diſputatione conſequitur, non minus ſemetipſum ad deſideriũ perfectionis accendens, dum inſtruit auditorem. Quamobrẽ veſter ardor meus profectus eſt, veſtra ſollicitudo mea compunctio eſt. Nam vtiq; & ipſe nunc mente torperem, nihilq́; in meo corde de his quæ expetitis pertractarem, niſi me veſter feruor atq; expectatio ad rerum ſpiritalium recordationem ſuſcitaret quodammodo dormitantem. Et idcirco proferatur in medium quæſtio ſi videtur, cuius pridem pro anguſtia temporis abſolutionem procraſtinare maluimus.

Commemoratio interrogationis noſtræ, cur maiorem abſtinentiam maior interdum carnis impugnatio ſubſequatur. Cap. II.

HOc autem, ni fallor, inquiſitio veſtra complexa eſt, cur interdum remiſsius ieiunãtes, leuioribus carnis huius

aculeis

aculeis titillemur, & nonnunquam districtius abstinentes, afflicto exhaustoq; corpore, incentiuis acrioribus vrgeamur ita vt quemadmodũ patefecit vestra confessio, experrecti reperiamus nos humorum naturalium egestione respersos.

Quod triplici ratione proueniat genitalis fluxus egestio. Cap. III.

HVius ergo infestationis triplicẽ causam nostri prodidere maiores, quẽ nullũ temporis constituti intempestius irrumpat excessibus. Aut enim superflua escarũ nimietate congeritur, aut per incuriam mentis elabitur, aut inimici illudentis insidiis prouocatur. Primũ igitur Gastrimargiæ, id est, voracitatis, vel gulæ vitiũ, hanc redundantiã obscœni humoris extrudit. Nã & cũ districtioris abstinentiæ tẽpore statũ polluit puritatis, nõ de præsenti vt putatis inedia, sed de nimietate præteritæ saturitatis effunditur. Quod enim per voracitatis ingluuiẽ concretũ fuerat in medullis, necesse est vt per pruritum aut certè per ignorantiã, quanuis magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quãobrem non solũ lautioribus epulis abstinendũ, sed etiã à vilioribus cibis æquali est continentia tẽperandũ, imò ipsius etiã panis & aquæ satietas est cauenda, vt possit diu in nobis acquisita corporis puritas permanere, atq; imitari quodãmodo intemeratam spiritus castitatem, licet nos necesse sit confiteri, interdũ etiam absq; vlla mentis industria, vel per tẽperiem corporum, vel per ætatis maturitatem, quosdam rarius sordidari, vel certè fluxus istius egestione non pollui. Sed alterius meriti est, qui pacem inerti fœlicitate consequitur, alterius qui triumphum gloriosis virtutibus promeretur. Huius enim potentia vitiorum omnium debellatrix digna miraculo est, illum quem facultas boni in sua tuetur ignauia censendum magis dixerim securitatẽ habere quam laudem: Secunda impuri illius profluuij causa est, si mens spiritalibus studiis atque exercitiis vacuata, nec disciplinis interioris hominis instituta, quendam sibi segnitiei situm per consuetudinem continui torporis obduxerit, aut cum sordidarum cogitationum inimicitias non cauẽs, ita illam cordis sublimissimam puritatem segniter concupiscit, vt omnem perfectionis & castimoniæ summam in sola credat exterioris hominis castigatione consistere. Cuius erroris atque secordiæ vitio consequenter eueniet, vt non solum multimoda cogitationum peruagatio, inuerecundè atque procaciter secretum mentis irrumpat, sed etiam pristinarum omnium passionũ intra eã semina perseuerẽt. Quę quandiu in eius

in eius abditis delitescunt, quamuis rigido corpus ieiunio castigetur, tamen nihilominus dormientem illecebrosis phantasmatibus inquietant. Qua re fit vt ante legitimi temporis cursum, non iam ex naturæ necessitate, sed nec adhuc ex fraude nequitiæ spiritalis obscœni eliciantur humores, qui non tam inanitate carnis, quàm mentis circumspectione atque virtute si penitus inhiberi nequeunt, saltem ad illam egestionis simplicem [illegible]litatem, auxiliante gratia Dei, perducuntur. Ideoq; in pr[illegible]iscursus sunt sensuum coercendi, ne mens istis excessi[illegible]s assuefacta, ad fœdiora incitamenta luxuriæ somnians p[illegible]rahatur. Tertia causa est, cum per ordinatam quidem a[illegible]ue sollicitam continentiæ disciplinam, contritione cord[illegible] & corporis perpetuam castimoniæ puritatem optamus a[illegible]quirere, sed nos vtilitati carnis ac spiritus egregie consule[illegible]s, fraudulentissimi hostis ita impugnat inuidia, vt dum de[illegible]cere fiduciam conscientiæ nostræ, nosque velut reatu aliquo humiliare conatur, illis præcipuè diebus, quibus maiore integritatis merito desideramus diuino placere conspectui, absque vllo quidem carnis pruritu mentisve consensu, nec per illusionem phantasmatis alicuius, sed tamen simplici fluxus illius egestione nos polluit, vt à sacrosancta nos communione deterreat, licet in quosdam incipientium, & quorum corpora necdum longa ieiuniorum castigatione tenuata sunt, ob hoc diabolica factione hæc euenire credatur illusio, vt cum eos intensioribus ieiuniis studere cognouerit, omnes eorum conatus hac arte subuertat, vt dum se non solum nihil ad puritatem corporis districtiore ieiunio profecisse, verum etiam grauius sentiunt fuisse pulsatos, magistram incorruptionis ac puritatis alitricem abstinentiæ districtionem tanquam æmulam perhorrescant. Quapropter nosse debemus non idcirco nos tantum ab vnoquoque vitio debere purgari, quia suis perturbationibus nostrum occupet sensum, sed quia cõtentum non sit solum absque aliorum consortio dominari, sed intromisso omnium vitiorum diriore collegio, subditam sibi mentem multiplicata captiuitate populetur. Et idcirco Gastrimargia vincenda est, non propter se tantum, ne scilicet, onerosa nos voracitate corrumpat, nec propter hoc solum, ne carnalis concupiscentiæ nos igne succendat, sed ne iracundiæ vel furoris atque tristitiæ, cæterarumque omnium passionum faciat esse mancipia. Nam cum nobis esca ac potus vel minus vel negligentius vel tardius ministratur, si

gulæ dominatione deprimitur, consequens est, vt etiam iracundię stimulis incitemur: Et rursus voluptuosis saporibus demulcere absque Philargyriæ peste non possumus, per cuius superfluos apparatus magis luxuria gaudet impendiis. Philargyria vero cenodoxia atque superbia & omnium multitudo vitiorum indiuidua societate iunguntur, atque ita vnumquodque vitium si cœperit, etiam cæteris suggerit incrementa.

Interrogatio an ad sacrosanctam communionem accedere licet, nocturna illusione pollutum. Cap. IIII.

GErmanus. Dispensatione Dei credimus hanc quæstionem in medium fuisse prolatam, vt illud quod verecundia interrogandi fiduciam cohibente, nunquam potuimus edoceri, nunc oportunitate collationis causæque ipsius ordine prouocati, sollicitari fiducialiter audeamus. Si igitur eo tempore quo accedi oportet ad sacrosancta mysteria senserimus nos somni illusione pollutos, pręsumenda est an vitanda illa salutaris escę sacrosancta perceptio?

Responsio, quando reatum contrahat hæc passio dormienti Cap. V.

THeonas. Omni quidem industria quantum in nobis est studere debemus, vt immaculatam castimoniæ puritatem illo vel maximè tempore teneamus, quo venerandis assistere optamus altaribus, & vigilantissima circumspectione pręcauendum est, ne carnis integritas pręcedente tempore custodita, in ea pręcipuè in qua nos ad communionem salutaris cõuiuij pręparamus nocte fraudetur. Verum si hostis ille nequissimus vt nobis cœlestis remedij subtrahat medicinam, custodiam sopitę mentis illuserit, ita duntaxat vt nullo reprehensibili interueniente pruritu, nullo contaminetur oblectationis assensu, sed egestionem aut naturali necessitate profusam, aut certe impugnatione diaboli absque sensu voluptatis elicitam, ad impedimentum nostr sanctificationis obtenderit, possumus & debemus ad gratiam salutaris cibi confidenter accedere. Sin verò nostro vitio hæc fuerit egesta concretio, conuenientes conscientiam nostram illud apostolicum formidemus: Qui manducauerit panem & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat, Qui enim manducat & bibit indignè, iudiciũ sibi manducat & bibit, non discernens corpus domini, id est, nequaquam illum cœlestem cibum à communium escarum vilitate secernens, nec

talem esse diiudicans quē non nisi pura liceat mēte vel carne præsumere. Denique infert: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi, spiritales scilicet infirmitates ac mortes ex hac specialiter dicens præsumptione generari. Multi enim qui eum illicita vsurpatione præsumūt infirmantur fide, & imbecilli sunt mente, passionum scilicet languoribus inuoluti, & dormiūt somno peccati, ab hoc sopore letali nequaquam salutari sollicitudine resurgentes. Deinde sequitur: Quòd si nosipsos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur, hoc est, si nosmetipsos perceptione sacramentorum quotiescunque peccati vulnere præuenimur, iudicaremus indignos, impenderemus vtique studium, vt per pœnitudinis emendationem ad ea dignè possemus accedere, & non tanquam indigni acerissimis infirmitatum flagris castigaremur à Domino, vt vel sic compuncti ad remedia nostrorum vulnerum recurramus, ne digni præsentis seculi breuissima correptione non habiti, in futuro simul cum huius mundi peccatorib. condemnemur. Quod etiam in Leuitico euidēti denunciatione præcipitur: Omnis mundus manducabit carnes, & anima quæcunque comederit de carnibus sacrificij salutaris quod est Domini, in qua est immunditia peribit coram Domino. In Deuteronomio quoque à spiritalibus castris immundus similiter mysticè segregatur: Si fuerit, inquit, inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperam, abluatur aqua, & post solis occasum regredietur in castra.

Quòd nonnunquam etiam inimici factione hæc contingat illusio. Cap. VI.

Verùm vt manifestius approbetur, quòd etiam inimici factione nonnunquam hæc eliciatur impuritas: Nouimus fratrem, qui cum castimoniam cordis & corporis summa circunspectione atque humilitate promeritam iugiter possideret, ac nequaquam nocturnis ludificationibus tentaretur, quotiens tamen se ad percipiendam communionem dominicam præparasset, immundo fluxu dormiens fœdabatur. Qui cum multo se tempore à sacrosanctis mysteriis trepidus abstineret, tandem hanc seniorib. detulit quæstionem, remedium impugnationis ac doloris sui medicabili eorum consilio consecuturum se esse confidens. Sed cum primam causam morbi huius spiritalium medicorum doctrina discuteret, quæ solet ex abundantia ciborum

præſumptione deſcendere, eamq́ue memorato fratri deprehenderent non ineſſe, atque hanc illuſionem nequaquam vitio ſaturitatis conſtaret mergere, eo quòd nec fratris nota diſtrictione ſolemnium dierũ quibus illa pollutio contingebat ſpecialis exceptio, hoc illos pateretur opinari: ad ſecundam huius valetudinis cauſam illico tranſtulerunt inquiſitionis indaginem, diſcutientes ne animæ forſitan culpa, caro exhauſta ieiunio impuris illuſionibus vrgeretur, quibus etiam diſtricti[illegible] viri, cum paululum elati de ſui corporis fuerint puritate, per ſuperbiæ vitium polluuntur, quod ſcilicet donum præcipuum Dei, id eſt, corporis caſtitatem, humanis ſe viribus obtinuiſſe crediderint. Interrogatus igitur vtrum induſtriam ſuam ita capacem huius crederet eſſe virtutis, vt ope diuini non egeret auxilij, ſumma hunc impium ſenſum execratione deteſtans, cum ſe humiliter aſtruxiſſet, ne cæteris quidem diebus corporis puritatem retinere potuiſſe, niſi diuina in omnibus gratia fuiſſet adiutus. Illi confeſtim ad cauſam tertiam recurrentes, occultas diabolicæ factionis inſidias peruiderunt, probanteſque nec animæ culpam eſſe, nec carnis, ſacroſanctis eum epulis debere miſceri confidentiſsimè cenſuerunt, ne ſcilicet ſi in hac obſtinatione duraſſet, verſutiis maligni hoſtis laqueis obligatus, ſanctificationis & corporis Chriſti particeps eſſe nõ poſſet, & per hanc fraudẽ medicina remedij ſalutaris in perpetuum fraudaretur. Quo facto ita omnis diabolicæ factionis ſcena detecta eſt, vt mox virtute dominicæ corporis protegente, illa præteritæ illuſionis conſuetudo ceſſaret, in quo inimici dolus euidenter apparuit, & expoſita eſt pariter ac probata ſententia ſeniorum, quæ plerunq; hunc impuriſsimum fluxum nec carnis nec animæ vitio, ſed aduerſarij factioſa docuit ludificatione propelli. Vt ergo fallax imaginatio ſomniorũ, illectrix egeſtionis impuræ, vel in perpetuũ, vel certè ſecũdũ humiliorẽ (ſiue communẽ dixerim) ſtatum certis menſibus ignoretur, poſt illam fidem, qua de Dei ſpecialiter gratia puritatis donum iugiter ſperare nos conuenit, eſcę potuſq; eſt nimietas caſtiganda. Horum nanq; redundãtia iſtiuſmodi humores propenſius gigni neceſſe eſt, qui quoniam concreti non egeri atque ab ipſius naturæ legi propelli, ſub occaſione cuiuſcunq; pruritus atq; illuſiones emergunt. Eſcarum verò ſatietate ſubtracta, conſequens eſt illas quoq; immundas egeſtiones tardius generari, & ita fit vt quemadmodum fluxus

earum, ita etiam illuſio dormientes vel rarius vel ſubtilius inquietet,quia non ſolũ egeſtio ex imaginatione, ſed imaginatio ex egeſtionis nimietate deſcendit. Quapropter ſi volumus ab illuſionum iſtarum illecebris liberari, omni virtute nobis eſt enitendũ:Primum vt fornicationis paſsione deuicta iuxta Apoſtolum beatum,non regnet peccatum in noſtro mortali corpore,ad obediendum concupiſcentiis eius Secundo vt ipſo quoque illecebroſo corporis motu ſedato penitus ac ſopito, nec [illegible] exhibeamus membra noſtra arma iniquitatis peccati. Tertio vt interiore quoque homine noſtro, ab illa libidinis titillatione omnimodis ac medullitus mortificato exhibeamus nos Deo tanquã ex mortuis viuentes,& ita per hunc profectum peruenientes ad perpetuam quietẽ corporis noſtri exhibeamus etiam mẽbra noſtra nõ iam arma libidini, ſed iuſtitiæ Deo. In qua nobis caſtimoniæ puritate fundatis,peccatum in nobis iam non dominabitur.Non enim ſumus ſub lege, quæ dum licita nuptiarum iura commendat, etiam illum cuius miniſterio opus illicitæ fornicationis expletur, in noſtris medullis nutrit ac reſeruat ardorem, ſed ſub gratia, quæ dum incorruptionem virginitatis inſinuat, etiam iſtum innoxium ac ſimplicem corporis motum, & ipſius quoque liciti coitus interimit voluptatẽ, atq; ita cunctis impuriſsimæ colluuionis humoribus arefactis, egregij ac laudabiles eunuchi qui per Iſaiam prædicantur,effecti, merebimur illam quæ promittitur eis beatitudinẽ poſsidere. Hęc enim, ait Dominus,eunuchis,qui cuſtodierint ſabbata mea,& elegerint quæ volui, & tenuerint fœdus meum,dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit.Qui ſunt iſti filij & filiæ,quibus intantum iſti præferuntur eunuchi,vt etiam locum ac nomen melius accepturi eſſe dicantur, niſi illi ſancti qui ſub veteri teſtamento in coniugiorum copula permanentes, per obſeruantiam mandatorum in adoptionem filiorum Dei non immerito peruenerunt? Quod etiam nomen eſt illud quod eis velut præcipuum quiddam vice remunerationis ſummæ promittitur, niſi hoc quod Chriſti vocabulo dicuntur eſſe cenſendi? De quo nomine & alibi idem propheta:Et ſeruos ſuos, inquit, vocabit nomine alio, in quo qui benedictus eſt ſuper terrã,benedicetur in Deo,Amen,& qui iurat in terra, iurabit in Deo,Amen. Et iterum:Et vocabitur, inquit, tibi nomen

nouũ quod os Domini nominauit. Quiq; pro hac cordis & corporis puritate, etiã illa pręcipua ac singulari beatitudine perfruẽtur, vt illud cãticũ iugiter canant, quod nemo alius sanctorũ canere potest, nisi isti soli qui sequũtur agnũ quocũque vadit? Virgines enim sunt & cum mulieribus se non coinquinauerũt. Proinde si ad hãc sublimissimã virginum gloriam volumus peruenire, omni virtute incorruptionem mẽtis ac spiritus excolamus, ne in illarũ insipientiũ virginum numero collabamur, quibus idcirco nõ sit reputata virginitas, quia à commixtione carnali immunes tãtummodo seruauerunt, & ob hoc virgines quidem, sed fatuæ nuncupantur, quia deficientẽ in vasis eorum oleo puritatis internæ, claritas ac splendor corporalis virginitatis extinguitur interioris enim fotu ac pabulo puritatis, subministrari necesse etiam exteriori homini castitatem, eamque iugiter ad perseuerantiam incorruptionis perpetuæ animari. Et ideo fatuæ illæ virgines gloriosum sponsi thalamum cum illis prudentibus non merentur intrare, quæ integrum spiritum suum & animam & corpus sine quærela in die Domini nostri Iesu Christi conseruauerunt. Illi nanque sunt veri atque incorrupti virgines Christi, illi admirabiles atque egregij reputantur eunuchi, non qui metuunt, sed quibus non libet fornicari, nec qui impudicitiæ reprimunt fræna, sed qui ipsam quoque minimam mentis titillationem & tenuissima libidinis incitamenta vicerunt, & eo vsque extenuauerunt illum carnis (vt ita dixerim) sensum, vt non solum ex commotione eius nulla oblectatione, sed ne exigua quidem titillatione tangantur.

Quod nunquam dignum se communione dominica quispiam debeat iudicare. Cap. VII.

TAnta autem cor nostrum humilitatis debemus vallare custodia, vt hanc definitionem perpetua sensuum stabilitate teneamus, nequaquam nos posse ad tantum purificationis meritum peruenire, vt licet hæc quæ supra dixi per Dei gratiam omnia fecerimus, indignos tamen nos communione sacri corporis esse credamus. Primum quia cœlestis illius mannæ tanta maiestas est, vt nemo hac lutea carne circundatus pro suo merito eius edulium & non ex gratuita Domini largitate percipiat Deinde quia nullus ita circunspectus in huius mundi potest esse conflictu, vt eum saluti rara vel leuia peccatorum tela non feriant, quia impossibile est, vt non aut ignorantia, aut negligentia, aut vanitate,

nitate, aut obreptione, aut cogitatione, aut necessitate, aut obliuione peccetur. Nam & si ad tam præcelsum quis virtutum culmen ascenderit, vt Apostolicum illud non iactanter exclamet: Mihi autem pro minimo est vt à vobis diiudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum, sciat se tamen absq; peccato esse non posse. Neque enim frustra idem doctor adiunxit, sed non in hoc iustificatus sum, id est, non si ego iustum me esse credidero, veram confestim iustitiæ gloriam possidebo, vel quia me conscientia mea nullius peccati reprehensione compungit, idcirco nullius sordis cōtagione fuscatus sum, multa enim meam conscientiam latent, quæ cum sint mihi incognita vel obscura, Deo nota atque manifesta sunt. Ideoq; subiiciens: Qui autem me inquit, iudicat Dominus est, id est, ab illo solo quem secreta sordium non latent, verum iudicij in me proferetur examen.

Obiectio eo quòd omnes dominica communione priuandi sint si nullus est absque peccato. Cap. VIII.

GErmanus. Supra dictum est non nisi sanctos cœlestium sacramentorum esse debere participes, nūc adiicitur impossible esse homini, vt immunis penitus sit à delicto. Si nullus ergo liber à noxa, nullus est sanctus, & consequens est vt homo cui sanctitas deest mysteriorum Christi particeps esse non possit, regnum etiam cœlorum sperare non debeat, quod solis sanctis Dominus pollicetur.

Responsio eo quòd multi sancti esse possint nemo absque peccato nisi Christus. Cap. IX.

THeonas. Multos quidē esse sanctos ac iustos negare non possumus, sed inter sanctū & immaculatū multa distantia est. Aliud est enim esse quēpiam sanctum, id est, diuino cultui consecratum, hoc enim nomē non solū, hominibus, sed etiā locis & vasculis templi atq; lebetibus, attestante scriptura commune est. Aliud est autē esse absq; peccato, quod vnius Domini nostri Iesu Christi singulariter conuenit maiestati, de quo etiā Apostolus velut præcipuum quid ac speciale pronunciat dicēs: Qui peccatū non fecit. Satis enim vilem atq; indignā eius præconiis laudē quasi incorporale ac diuinū ei aliquid asignauit, si etiā nos illibatā ab omni peccato possumus trāsigere vitā. Rursus Apostolus ad Hebræos. Non enim habemus, inquit, pontificem qui non posit cōpati infirmitatib. nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Si igitur etiam

terrenæ humilitatis nostræ, cũ illo excelso diuinoq; pontifice hæc potest esse cõmunio, vt etiã nos absq; vl a peccati offensione tẽtemur, cur Apostolus hoc in illo velut vnicũ ac singulare suspiciẽs, eius meritũ ab hominib⁹ tãta diuisione discreuit? Hæc ergo sola ab omnibus nobis exceptione distinguitur, quia nos nõ absq; peccato, illũ sine peccato con fuisse tẽtatũ. Quis etenim hominũ quãuis fortis atq; bellator sit, hostibus tamẽ telis [illegible]rũq; nõ pateat? Quis velut impenetrabili carne circũ[illegible], tãtis preliorum periculis sine periculo misceatur? Ille autẽ solus speciosus forma præ filiis hominũ, cõditionẽ mortis humanę cũ vniuersa carnis fragilitate suscipiẽs, nullus vnquã est sordis maculatus attactu.

Quòd solus filius Dei absq; vllo peccati vulnere vicerit tẽtatorẽ. Cap. X.

TEntãtus est enim secundum similitudinem nostram Gastrimargiæ primum vitio, vt ei callidus ille serpens eo ordine quo Adam ante seduxerat esurienti escæ desiderio conaretur illudere: Si filius, inquiens, Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Sed nullum recipiens ex hac tentatione peccatũ, cùm ei facultas indubitata suppeteret, respuit cibũ quẽ ei deceptionis artifex ingerebat, dicens: Nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei Tentatus est etiam Cenodoxia secundum similitudinẽ nostrã, cũ ei dictũ est: Si filius Dei es, mitte te deorsum: sed subdola diaboli suggestione captus non est, & vanissimũ seductorẽ etiã scripturarũ obiectione cõfutans: Nõ tentabis, inquit, Dominũ Deum tuũ Tentatus est etiam tumore superbiæ secundũ similitudinem nostrã, cum ei à diabolo promitterentur omnia regna mundi & gloria eorum, sed irrisa atq; obiurgata est nequitia tentatoris. Respondit enim ei: Vade sathanas: Scriptum est enim: Dominũ Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. His autem testimoniis edocemur, vt fraudulentis suggestionibus inimici, nos quoque similiter memoria scripturarum debeamus obsistere. Rursum tẽtatus est superbia secundũ similitudinẽ nostram, cum idem insidiarum artifex, regnũ quod ab ipso oblatum ante respuerat, per homines ei moliretur ingerere, sed absque peccato insidias tẽtatoris irrisit. Cum enim cognouisset Iesus, quod venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in mõtem ipse solus. Tentatus est secundum similitudinem nostram, cum verberatus flagris, cum palmis cæsus, cum sputorum horrore respersus est, cum ad extremum pertulit crucis exquisita supplicia, sed nullis

nullis vnquam non dicam contumeliis, verum ne suppliciis quidem ad tumorem vel leuissimæ indignationis impulsus est, qui & in patibulo constitutus misericorditer proclamauit: Pater ignosce eis, non enim sciunt quid faciunt.

Quòd in similitudine carnis peccati solus venerit Christus. Cap. XI.

QVemadmodũ verò & illud accipietur, quod eum Apostolus in similitu[...]e carnis peccati venisse cõmemorat, si etiã nos n[...]peccati labe pollutã habere possum⁹ carnẽ? Nã & hoc c[...]mo qui solus est absq; peccato tanquam singulare memor[...]t. Misit deus filiũ suũ in similitudine carnis peccati, qui[...] verã atq; integrã suscipiens substantiã carnis humanæ, nõ [...]sum peccatũ in ea, sed similitudinẽ peccati suscepisse, cre[...]ẽdus est. Similitudo enim nõ ad carnis veritatẽ, secundũ prauũ quorũdã hæreticorum sensũ, sed ad peccati est imaginẽ referenda. Erat enim in ipso vera quidẽ caro, sed absq; peccato, similis siquidẽ peccatrici. Illud siquidẽ ad humanę substãtię pertinet veritatẽ, hoc vero ad vitia referẽ & mores. Habebat similitudinẽ carnis peccati, cũ velut homo ignarus ac pro cibo solicitus percontaretẽ, quot panes habetis? sed sicut peccato nequaquã caro illius, ita nec anima ignorantiæ subiacebat. Deniq; statim euãgelista subiungit, Hoc autẽ dicebat Iesus tẽtans eum, ipse enim sciebat quid esset facturus. Habebat carnẽ similem peccatrici, cũ velut sitiens à Samaritana muliere posceret potũ, sed nõ erat peccati sorde polluta, quia ecõtrario mulier prouocata est petere aquã viuã, quę illã nũquã sitire permitteret, sed fieret in ea fons aquę saliẽtis in vitã æternã. Habebat carnis istius veritatẽ cũ dormiret in naui, sed ne pariter nauigantes peccati similitudine fallerẽt, surgens increpauit ventos & mare, & facta est tranquillitas magna. Communi cum omnibus sorte peccato subditus videbatur, cum diceretur de ipso: Hic homo si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est: sed peccati non habuit veritatem, quia blasphemam cogitationem arguens Pharisæi, statim mulieris peccata dimisit. Peccatricem cum cæteris gerere putabatur carnem, cum velut homo in mortis discrimine constitutus, & imminentium suppliciorum terrore perculsus oraret. Pater si posibile est, transeat à me calix iste. Et: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sed peccati contagium nesciebat illa tristitia, quia vitæ author mortem formidare non po-

terat. Ait enim: Nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam à me ipso, potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.

Quòd iusti & sancti omnes non fuerunt in similitudine sed in veritate peccati. Cap. XII.

IN hoc ergo ille homo qui natus ex virgine est, magna cunctis qui ex vtriusq; sexus cõmixtione producimur, distantia segregatur, quòd cū omnes non similitudinē sed veritatem peccati in carne gerimus, ille nō veritatem sed similitudinē peccati in veræ carnis assumptione susceperit. Deniq; licet scriptū de eo in Isaia propheta Pharisęi apertissimè meminissent: Qui peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, tamen ita similitudine carnis peccati fallebantur, vt dicerent: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorū & peccatorū amicus. Et ad illū qui illuminatus fuerat cæcū: Da gloriā Deo, nos enim scimus quia hic homo peccator est. Et ad Pylatū: Nisi esset hic homo peccator, nō cum tradidissemus tibi. Huius ergo rei quæ illi tantum singularis ac propria est, æqualitatem sibi blasphemiæ superbiæ crimine vendicabit, quisquis se esse sine peccato ausus fuerit profiteri. Consequens enim est vt similitudinem carnis peccati, & non veritatem peccati habere se dicat.

Quòd non sint tam grauia peccata sanctorum, vt eis auferant meritum sanctitatis. Cap. XIII.

CAeterum iustos & sanctos viros non esse immunes à culpa, manifestè scriptura pronunciat, dicēs: Septies in die cadit iustus & resurgit. Quid enim aliud est cadere, quàm peccare? Et tamen cum dicatur septies cadere, nihilo minus pronunciatur iustus, nec iustitiæ eius præiudicat lapsus fragilitatis humanæ, qui multum interest inter sancti & peccatoris hominis lapsum. Aliud est enim admittere mortale peccatum, & aliud est cogitatione quæ peccato non caret præueniri, vel ignorantiæ aut obliuionis errore, aut facilitate ociosi sermonis offendere, aut ad punctum in fidei theoria aliquid hæsitare, aut subtili quadam Cenodoxiæ titillatione pulsari, aut necessitate naturæ aliquantisper à summa perfectione recedere. Hæc enim sunt septem lapsuum genera, in quibus sanctus licet nonnunquam cadat, tamen iustus esse non desinit, quæ quamuis leuia esse videantur ac parua, tamen faciunt eum sine peccato esse non posse. Habet enim pro quibus quotidianā gerens pœnitudinem & veniam veraciter debeat postulare, & pro suis

indesi

indefinenter orare peccatis, dicens: Dimitte nobis debita nostra. Et vt euidentissimis probemus exemplis & errasse non nullos sanctorum, & tamen à sua non discessisse iustitia, certe ille beatissimus & Apostolorum eximius Petrus, quid aliud credendus est fuisse quàm sanctus, præsertim id temporis quo ei à Domino dicebatur: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram erit solutum & in cœlis? Quid hac dominica laude præclarius? quid hac potestate ac beatitudine potest esse sublimius? & tamen post paululum, cum ignorans mysterium passionis tantæ vtilitati humani generis inscius obuiaret, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc: Meretur audire: Vade post me sathanas, scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Nunquidnam cum his eum verbis ipsa æquitas increparet, aut nequaquam cecidisse, aut in sanctitate atq; iustitia non permansisse credendus est? Qui illo etiam tempore nunquid ruinam manifeste negandus est pertulisse, quo imminente persecutorum metu, ter Dominum negare compulsus est? Sed confestim pœnitudine subsequente amarissimis lachrymis maculam tanti criminis abluendo, sanctitatis atque iustitiæ meritum non amisit. De ipso igitur ac de eius similibus sanctis, illud etiam quod à Dauid canitur, debemus accipere: A Domino gressus hominis dirigetur, & viam eius volet nimis. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Cuius enim gressus à Domino diriguntur, quid aliud potest esse quàm iustus? Et tamẽ de hoc ipso dicitur, cum ceciderit nõ collidetur. Quid est cum ceciderit, nisi cũ lapsum peccati alicuius incurrerit? Non collidetur, inquit, id est, nequaquã diu opprimetur incursione peccati, sed licet ad præsens videatur elisus, tamen diuino quod implorat erectus auxilio, celeri resurrectione stabilitatem iustitiæ nòn amittit, vel etiam si ad præsens per fragilitatẽ carnis aliquid admiserit, suppositione manus dominicæ reparabitur. Nec enim sanctus esse desinit post ruinam, qui cũ se fiducia operũ suorũ iustificari non posse cognoscat, & à tantis peccatorum nexibus credat sola Domini gratia liberandum, cum Apostolo proclamare non desinit: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.

Quomodo

Quomodo intelligendum sit illud Apostoli Non enim quod volo bonum facio. Cap XIIII.

NAm cum Apostolus Paulus inæstimabilem abyssum puritatis, resistentibus cogitationum æstibus penetrari ab homine non posse cognoscens, diu velut per profunda iactatus, ante dixisset, non enim quod volo bonum facio, sed quod odi malum hoc ago. Et rursum: Si autem quod nolo hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Condelector legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captiuum me ducentem in legem peccati quæ est in membris meis, omni vel sua vel naturæ ipsius fragilitate perspecta, tam immensæ altitudinis vastitate perterritus, ad tutissimum portum diuini confugit auxilij: & quasi de nauigij sui oneribus mortalitatis oppressus, naturali infirmitate desperans, ab eo cui impossibile nihil est, naufragiorum deposcit remedia, cum quodam miserabili vociferans eiulatu: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Statimque absolutionem quam desperauit de imbecillitate naturæ, de Dei benignitate presumpsit, cōfidenter adiungens: Gratia Dei per Christum dominum nostrum.

Obiectio eo quòd ex peccatorum potius persona hoc Apostolus dixisse credendus sit. Cap. XV.

GErmanus. Multi hoc Apostolicum ita intelligi debere definiunt, vt hoc eum non ex sua, sed ex peccatorum persona dixisse confirment, eorum scilicet qui volentes semetipsos à corporalibus illecebris, ac voluptatibus abstinere, obstricti vitiis pristinis & oblectatione carnalium passionum captiuati, semetipsos cohibere nō possunt, dum inolita consuetudine vitiorum, velut immiti quadam tyrannidis dominatione depressi, ad libertatē pudicitiæ respirare non possunt. Quomodo enim beato Apostolo quem ad summum perfectionis totius culmen certum est peruenisse, illud poterit conuenire quod dicit: Non enim quod volo bonum facio, sed quod odi malum hoc ago. Illud etiam quod subiungit: Si autem quod nolo hoc ago, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum? Necnon etiam hoc: Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ & captiuum me ducentem in legem peccati, quæ est in mēbris meis In quo igitur hæc per

personæ Apostolicæ possunt coaptari? Quid enim est boni quod ille nõ potuerit implere? Et econtrario, quid illud est mali quod nolens & odiens, tamen cogente natura inuitus admiserit? Ad quã verò peccati legẽ electionis vas in quo Christus dominus loquebatur, potuit captiuus abduci? Qui cum omnẽ inobedientiã & omnem extollentem se aduersus Deum altitudinem captiuasset, de semetipso cum fiducia proclamabat? Bonũ agonem certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de cætero reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex:

Dilatio propositæ quæstionis *Cap* XVI.

THeonas. Intrantem me tutissimum silentij portum, rursus ad immensum profundissimę quæstionis pelagus reuocare conamini. sed opportunitatem fide stationis amplexi, hic interim cursu tamen longæ collationis emenso, taciturnitatis anchoram iaciemus, vt crastina die, si tamen nulla vis tempestatis obstiterit, flatu prosperi spiritus explorato, disputationis vela pandamus.

Collationis secundæ abbatis Theonæ de nocturnis illusionbus finis.

COLLATIO TERTIA ABBATIS THEONAE, DE EO QVOD DICIT APOSTOLVS, NON ENIM QVOD volo bonum facio, sed quod nolo *malum hoc ago.* *Caput*. I.

REuersa igitur luce, cũ ad perscrutandũ abyssum Apostolicę quęstionis, summa à nobis senex cõpelleret instantia, ita effatus est. Testimonia quibus probare conamini Apostolum Paulũ non ex sua sed peccatorũ dixisse persona: Non enim quod volo bonum facio, sed quod odi malum hoc ago, Vel illud: Si autem quod nolo hoc facio, iã non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum, vel quod sequitur: Condelector enim legi Dei secundum interiorẽ hominẽ, video autẽ aliam legem in membris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuũ me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Econtrario euidenter ostendunt peccatorum personæ hæc non posse omnimodis conuenire, sed ad solos quæ dicta sunt attinere perfectos, & eorum tantum qui Apostolorum merita subsequuntur cõgruere sanctitati. Cæterũ quo pacto personę peccatorũ hoc poterit conuenire, quod dicit: Non enim quod

volo

volo bonum facio, sed quod odi malum hoc ago? Sed nec illud quidem, si autem quod nolo hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum? Quis enim delinquentium nolens se adulteriis fornicationibúsq; contaminet? Quis inuitus proximo tendat insidias? Quis ineuitabili necessitate cogatur, vt falso testimonio hominem opprimat, furtóve decipiat aut alterius spolia concupiscat, vel proximi sanguinem fundat? Quinimo, vt scriptum est, humanum genus diligenter intentum ad nequitiam à iuuentute sua. Intantum enim omnes vitiorum amore flagrantes desiderant implere quæ cupiunt, vt etiã peruigili cura oportunitatem committendi sceleris aucupentur, ac de ignominia sua, & criminũ cumulo gloriantes, secundum sentẽtiam obiurgantis Apostoli, laudem sibi quandam de confusione conquirant. Quos etiam Hieremias propheta non solũ non nolentes, nec cum requie corporis flagitiorum eius crimina perpetrare, verumetiam intantum eos asserit laboriosis conatibus vt ad effectum eorum perueniant desudare, vt à lætali scelerum appetitu nec obsistentibus arduis difficultatibus reuocentur, dicens: Vt inique agerent laborauerunt. Illud quoque quis dixerit peccatoribus conuenire: Itaq; ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati, quos nec mente nec carne Deo seruire manifestum est, aut quemadmodum hi peccent corpore, mente seruiant Deo, cùm vitiorum fomitem caro ex corde concipiat, & ipse author vtriusque naturæ, fontem atque originem peccatorum ex eo pronunciet emanare, de corde, inquiens, procedunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes, furta, & cætera huiusmodi? Quamobrem euidenter ostenditur hoc nullo modo de peccatorum intelligi personis, qui non solum non oderunt, sed etiam diligunt mala, & intantum Deo nec mente nec carne deseruiunt, vt ante delinquant mente quàm corpore, & priusquam carnis expleant voluptatem, præueniantur mentis cogitationumque peccato.

De eo quod dicit, multa bona Apostolum consumasse. Cap. 11.

SVperest igitur vt virtutum sensus ex intimo dicentis metiamur affectu, & quid beatus Apostolus dixerit bonum, quidue comparatione eius pronunciauerit malum, non nuda significatione verborum, sed eodem quo ille discutiamus intuitu, intellectum quoque eius secundum dignitatem pronunciantis ac meritum perscrutemur. Tunc enim senten-

tias Deo inſpirante prolatas, ſecundum propoſitum ac voluntatem eius comprehendere poterimus, cum eorũ à quibus promulgatæ ſunt ſtatum ac meritum perpendentes, non verbo ſed experimentis parem induerimus affectum, pro cuius qualitate ſine dubio vel concipiuntur vniuerſi ſenſus, vel ſententiæ proferuntur. Quamobrem quid ſit principaliter bonum, quod Apoſtolus non potuerit perficere cum vellet, diligentius indagemus. Multa enim nouimus bona, quæ beatum Apoſtolum omneſque illius meriti viros & habuiſſe per naturam, & acquiſiſſe per gratiam negare non poſſumus. Eſt enim bona caſtitas, laudabilis continentia, miranda prudentia, larga humanitas, circunſpecta ſobrietas, modeſta temperantia, pia miſericordia, ſancta iuſtitia, quæ omnia in Apoſtolo Paulo eiuſq; conſortibus, ita plena atque perfecta fuiſſe dubium nõ eſt, vt virtutum potius quàm verborum magiſterio ab eis religio doceretur, quique iugi eccleſiarum omnium cura, ac peruigili ſollicitudine ſemper exuſti ſunt. Quantum hoc miſericordiæ bonum, quanta perfectio eſt pro ſcandalizantibus vri, cum infirmantibus infirmari. Cum ergo tantis Apoſtolus abundauerit bonis, quod illud ſit bonum cuius perfectione caruerit, non poterimus agnoſcere, niſi in illum quo ipſe locutus eſt, profecerimus affectum. Omnes itaque quas eum diximus habuiſſe virtutes, quãuis velut gẽmæ ſplendidiſsimæ atq; præcioſæ ſint, tamen ſi præclaro illi atq; pręcipuo margarito, quod ille euangelicus negociator inquirẽs, vniuerſis quę poſsidet venditis cõparare deſiderat, cõferantur ita eorũ meritũ reuileſcit atq; contẽnitur, vt eis ſine cunctatione diſtractis, vnius tantũ boni poſſeſsio locupletet bonorũ innumerabiliũ venditorem.

Quòd ſit verè bonum quod Apoſtolus ſemetipſum perficere non poſſe teſtatur. Cap. III.

QVid ergo eſt vnum quod illis tantis tamque innumeris bonis tam incõparabiliter pręponatur, vt ſpretis abiectiſq; omnibus ſolum debeat poſsideri? Nimirum illa pars optima, cuius magnificentiam ac perpetuitatem cum relicto ſuſceptionis atque humanitatis officio, Maria prælegiſſet, ita prædicatur à Domino: Martha Martha ſollicita es, & turbaris circa multa, paucis verò opus eſt, aut etiam vno. Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Vna ergo & ſola theoria, id eſt, contẽplatio Dei, cui omnia iuſtificationum merita, vniuerſa virtutum ſtudia poſtponuntur, & illa quidem omnia quæ in Apoſtolo Pau-

lo fulsisse prædiximus, non solum bona & vtilia, verũ etiam magna atq; præclara sunt. Sed sicut, verbi gratia, stanni metallum, quod alicuius vtilitatis & gratię putabatur, fit argenti contemplatione vilissimum, & rursum auri comparatione meritum euanescit argenti, aurum quoq; ipsum gemmarum collatione contemnitur, & ipsarum nihilominus quamuis insignium multitudo gemmarum vnius margaritæ candore superatur, ita illa omnia merita sanctitatis, quamuis non solùm in præsenti bona & vtilia sint, verum etiam donum æternitatis acquirant, tamen si diuinæ contemplationis meritis conferantur, vilia atque (vt ita dixerim) vendibilia censebuntur. Et vt hanc eandem comparationem etiam scripturarum confirmet authoritas, nónne de vniuersis quę à Deo creata sunt generaliter scriptura pronunciat, dicens: Et ecce omnia quæ fecit Deus erant bona valde? Et iterum Vniuersa quæ fecit Deus bona in tempore suo? Hæc igitur quæ in præsenti non solum bona simpliciter, verum etiam cum additamento valde bona pronunciantur, sunt enim reuera in hoc mundo commorantibus nobis, aut ad vsum vitæ, aut ad corporis medicinam, aut ad aliquam causam ignotæ nobis vtilitatis accommoda, vel certè in eo etiam valde bona, quod faciunt nos inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspicere, sempiternam quoque virtutem eius, ac diuinitatem, ex tanta, tamque ordinata molitione fabricæ mundialis & omnium quæ in ea sunt subsistentia contemplari, hæc tamen omnia nec boni nomen tenebunt, si futuro illi seculo comparentur, vbi bonorum nulla immutatio, nulla est veræ beatitudinis formidanda corruptio. Cuius mundi ita beatitudo describitur: Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter sicut lux septem dierum. Magna igitur hæc & præclara intuitu atque mirifica, si futuris ex fide repromissionibus conferantur, continuo vanitas apparebunt, dicente Dauid: Omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ergo quia nihil est per semetipsum stabile, nihil immutabile, nihil bonum nisi deitas sola, omnes verò creaturæ vt beatitudinem æternitatis vel immutabilitatis obtineant, non per hoc suam naturam, sed per creatoris sui participationem & gratiam consequentur, tenere meritum bonitatis creatori suo collatæ non possunt.

Bonitas

Bonitatem humanam atque iustitiam non esse bonam si diuinæ bonitati ac iustitiæ conferatur.

Cap. IIII.

QVòd si etiam manifestioribus adhuc testimoniis huius sententiæ rationem voluerimus astruere, nónne multa pronunciari bona in euangelio legimus, & arborem bonam & thesaurum bonum,& bonum hominem &bonum seruum,quia non potest,inquit arbor bona malos fructus facere,& bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Et:Euge serue bone & fidelis. Et vtique hos omnes cum secundum se bonos esse non dubium sit, si respiciamus ad bonitatem Dei, nullus eorum pronunciabitur bonus,dicente Domino:Nemo bonus nisi solus Deus. Cuius intuitu etiam ipsi Apostoli, qui electionis merito bonitatem generis humani multis excesserant modis, mali esse dicuntur, Domino ita ad eos loquente: Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in cœlis est dabit bona petentibus se?Denique sicut bonitas nostra supernæ bonitatis intuitu in malitiam vertitur,ita etiam iustitia nostra diuinæ collata iustitiæ panno menstruatæ similis deputatur, dicente Isaia propheta:Sicut pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ. Et vt aliquid euidentius inferamus, legis quoque ipsius præcepta vitalia quæ dicuntur ordinata per angelos in manu mediatoris, & de qua idem Apostolus: Itaque lex, inquit, sancta, & mandatum sanctum & iustum, & bonum, si perfectioni euangelicæ conferantur minimè bona diuino pronunciantur oraculo. Ait enim:Et dedi eis præcepta non bona,& iustitias in quibus non viuent in eis. Apostolus quoq; ita noui lumine testamēti gloriam legis affirmat obtundi, vt eam euangelici comparatione fulgoris,nec glorificatam esse pronunciet,dicens: Nam nec gloriosum est id quod glorificatum est,propter excellentem gloriam. Quam comparationem etiam in parte contraria, id est, in peccatorum meritis compensandis scriptura conseruat, vt eos qui multo minus peccauerunt, impiorum collatione iustificet,dicens:Iustificata est Sodoma ex te. Et iterum: Quid enim peccauit soror tua Sodoma? Et iustificauit animam suam aduersatrix Israel, comparatione præuaricatricis Iudæ. Ita igitur & vniuersarum merita virtutum,quæ superius comprehendi, cum per se bona atque preciosa sint, tamen theoreticæ claritatis comparatione fuscantur. Multum etenim

sanctos

ſanctos, quamuis bonorum operum, terrenis tamen ſtudiis occupatos, à contemplatione ſummi illius boni retrahunt ac retardant.

Neminem ſummo illi bono intentum eſſe iugiter poſſe.
Cap. V.

NAm quis eripiens inopem de manu fortiorum eius, & egenum & pauperem à diripientibus eum, quis conterens molas iniquorum, & de medio dentium eorum rapinas extorquens, in [illegible] intercesſionis opere diuinæ maieſtatis gloriam quieta mente ſuſpiciat? Quis alimoniã pauperibus adminiſtrans, aut aduenientium turbas beniuola humanitate ſuſcipiens, in eo temporis puncto quo pro neceſsitatibus fratrum ſollicita mente diſtenditur, immenſitatem ſupernæ beatitudinis ſpeculetur, & cum præſentis vitæ angoribus curiſque concutitur, futuri ſeculi ſtatum eleuato à terrenis contagiis corde proſpiciat? Vnde beatus Dauid ſolum hoc bonum homini eſſe definiẽs, Deo iugiter inhærere deſiderat, dicens: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Quod etiam Eccleſiaſtes à nemine iuſtorum ſine querela perfici poſſe pronunciat: Quia non eſt homo iuſtus, ait, in terra, qui faciat bonum & non peccet Quis enim vnquã quamuis præcipuus omnium iuſtorum atque ſanctorum huius corporis vinculis colligatus, ſummum hoc bonum ita poſsidere potuiſſe credendus eſt, vt nunquam à diuina contemplatione diſcedens, ne paruo quidem tempore ab eo qui ſolus bonus eſt, terrenis cogitationibus putetur abſtractus, qui nunquam vllam cibi, vllam indumenti, aliarumue carnaliũ rerum geſſerit curam, nunquam de fratrum ſuſceptione, de loci commutatione, de cellulæ ſtructione ſollicitus, aut opem aliquã humani concupierit adiumenti, aut inopiæ ſterilitate vexatus, illam ſententiam Dominicæ increpationis incurrerit: Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neq; corpori veſtro quid induamini? Denique ipſum illum Apoſtolum Paulum, qui omnium ſanctorum laborem, paſsionum innumerositate tranſcenderat, nequaquam hoc implere potuiſſe cõfidenter aſtruimus: ipſo in actibus Apoſtolorum diſcipulis atteſtante: Ipſi ſcitis quoniam ad ea quę mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ: vel cum Theſſalonicenſibus ſcribẽs: In labore & fatigatione nocte & die operatum ſe fuiſſe teſtatur. Quibus laboribus licet magna eidem meritorum ſtipendia pararentur, tamen mens eius quamuis

quamuis sancta atque sublimis, non poterat non ab illa cœlesti theoria, intentione terreni operis aliquando diuelli. Deniq; cũ se tantis actualibus ditari fructibus cerneret, & econtrario theoriæ bonum corde pensaret, ac velut in vna lance tantorũ laborum profectum, in altera delectatione diuinæ contemplationis appenderet, diu examine pectoris sui quodammodo castigaro, dum illum hinc laborum stipendia inmmensa delectant, illinc desiderium vnitatis & inseparabilis Christi societatis, iam ad resolutionem carnis inuitat, anxius tandem proclamat & dicit: Quid eligam ignoro, coartor autem è duobus, desiderium habens dissolui & cum Christo esse, multo enim melius, permanere autem in carne necessarium magis propter vos.

Quòd lippis similes sint hi qui se credunt esse sine peccato. Cap. VI.

CVm igitur multis modis boni huius excellentiam, cunctis etiam prædicationis suæ fructibus prætulisset, tamen charitatis sine qua nemo Dominum promeretur contẽplatione submittitur, ac propter illos quibus adhuc lac velut nutricula, vberibus euangelicis immulgebat, diuulsionẽ à Christo sibi noxiam, sed cæteris necessariam non recusat. Etenim ad electionem huius potissimum rei, illa nimia pietatis virtute compellitur, qua pro salute fratrum suorum si esset possibile etiam vltimum anathematis malum optasset incurrere. Optarem enim, inquit ipse, ego anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israhelitæ, hoc est, vellem ego non solum temporalibus, verum etiam perpetuis addici pœnis, dummodo omnes si fieri posit homines Christi consortio fruerentur. Certus etenim sum vtiliorem Christo & mihi omnium salutem esse quàm meam.

Quòd hi qui pronunciant hominem posse esse sine peccato, duplici in hoc agantur errore. Cap. VII.

BOnum ergo hoc summum (id est, Dei conspectu frui, & Christo iugiter inhærere) vt perfectè Apostolus possit adipisci, dissolui optat à corpore, quod caducum & multis fragilitatis suæ necessitatibus impeditum non potest à Christi consortio non auelli. Impossibile est enim etiam menti quæ tam crebris curis distenditur, tam molestis, tam variis angoribus præpeditur, diuino frui semper intuitu. Quòd enim tam pertinax sanctorum studium, quòd tam arduum potest esse propositum, cui non aliquando ille ver-

ſutus inſidator illudat? Quis ita ſolitudinis ſecreta ſectatus eſt, vniuerſorumque mortalium conſortia declinauit, vt nunquàm cogitationibus ſuperfluis laberetur, intuitu rerum vel occupationibus actuum terrenorum ab illa quæ vere ſola & bona eſt Dei contemplatione deciderit? Quis tantum ſpiritus vnqu m potuit retinere feruorem, vt non interdum lubricis cogitatio bus ab ipſa quoque orationis intentione tranſlatus repe e de cœleſtibus ad terrena corruerit? Quis noſtrum cætera peruagationum tempora prætermittam, nc illo etiam momento quo Deo ſupplicans ad ſublimia erigit mentem, quodam ſtupore collapſus, etiam per id vel inuitus offendat, per quod ſperabat veniam delictorum? Quis inquam tam exercitus ac vigilans eſt, vt dum pſalmum Deo canit, nunquam à ſcripturæ ſenſu eius animus abducatur? Quis tam familiaris Deo, tamq; coniunctus, qui Apoſtolicum illud imperium, quo ſine intermiſsione orare nos præcipit, vel vno die ſe gaudeat executum? Quæ licet omnia nõnullis qui ſunt craſsioribus vitiis inuoluti, leuia atque à peccato pene aliena videantur, ſcientibus tamen perfectionis bonum, etiam minimarum rerũ multitudo grauiſsima eſt. Velut ſi in aliquam magnam domum multis inſtrumentis, vaſculis, ſarcinis, impeditam, vnum integra viſuum acie perſpicacem, alterum cui oculorum lumen obtuderit lippitudo, pariter ponamus ingreſſos, nonne cum ille cui ad videnda omnia hebes erit obtutus, nihil illic aliud eſſe æſtimet niſi armaria, lectos, ſcamna, præſepia & quicquid non tam oculis ſpeculantis quàm manibus palpantis occurrerit, econtra hic qui clariſsimo luminum vigore etiam occulta rimatus, eſt, multa illic minutiſsima & quæ vix poſsint etiã numero compræhendi ineſſe pronunciet, quæ ſi aliquando in vnum cumulum congregentur, paucorũ quæ ille palpauerat magnitudinem numeroſitate compenſent, aut etiam fortaſſe trãſcendant. Ita igitur ſancti atque (vt ita dicam) videntes, quibus ſummum perfectionis eſt ſtudium, etiam illa quæ velut tenebroſus animi noſtri non intuetur aſpectus, in ſemetipſis ſagaciter depræhendunt, acerrimeq; condemnant, viſque adeò vt qui ſicut noſtræ videtur incuriæ, ne tenuis quidẽ peccati neuo candorem conſcientię fuſcauerunt, multis ſibi maculis videantur aſpergi, ſi non dicam vanæ cogitationis improbitas in atria mentis irrepſerit, ſed vel pſalmi qui dicendus eſt recordatio orationis tẽpore intentionem ſuppli

ſupplicantis auerterit. Si enim, inquiunt, cùm ſublimi homini non dicam pro vita ac ſalute noſtra ſed etiam pro alicuius lucri commodo ſupplicamus, totam in eum & mentis & corporis aciẽ defigentes, de nutu eius trepida expectatione pendemus, non mediocriter formidantes, ne quòd forte ineptum aut incongruum verbum miſericordiam audientis auertat, tum deinde ſi nobis in foro aut iudicum ſecularium tribunalibus conſtituti aſsiſtente etiam aduerſario in media proſecutione atq; conflictu, tuſsis, ſcreatus, riſus, oſcitatio, ſomnus, obrepſerit, quanta perniciem noſtram vigilantiſsimus inimicus ſeueritatem iudicis commouebit inuidia? Quanto magis cum illi occultorum omnium cognitori pro imminenti perpetuæ mortis periculo ſupplicamus, præſertim cum ediuerſo callidus ſeductor pariter & criminator aſsiſtat, intenta atq; ſollicita oratione iudicantis pietas imploranda eſt? Nec iniuſte non ſolum non leui peccato ſed etiam grauiſsimo crimine impietatis cõſtringitur, qui præcem Domino fundens, ſubito à conſpectu eius quaſi ab oculis non videntis nec audientis, cogitationis improbæ vanitatem ſecutus abſceſſerit. Illi autem qui oculos cordis ſui contegunt craſſo velamine vitiorum, ac ſecundum ſententiam ſaluatoris videntes non vident, & audientes non audiunt neque intelligunt, vix in receſsibus pectoris ſui etiam illa quæ magna ſunt & capitalia crimina contemplantur, nullas autem cogitationum ſubreptiones, ſed neque illos in ſe lubricos occultoſq́, pruritus qui mentem tenui atq; ſubtili ſuggeſtione compungunt, nec captiuitates animæ ſuæ poſſunt purgatis obtutibus intueri, ſed inuerecundis ſemper cogitationibus euagantes, nec dolore norunt cum ab illa contemplatione quæ ſingularis eſt diſtrahuntur, nec habent quòd ſe doleant amiſiſſe, quippe qui mentem ſuam ingruentibus, vt libitum eſt, cogitationibus expandentes, nihil habent propoſitum quòd principaliter teneant, vel quòd omnimodis concupiſcant. Nec ſane nos aliud in hunc errorem præcipitat, niſi quia impeccantiæ ipſius virtutem penitus ignorantes, exiſtimamus nullam omnino culpam ex iſtis ocioſis ac lubricis cogitationum excurſibus nos poſſe contrahere, ſed hebetudine ſtupefacti & velut oculorum cæcitate percuſsi, nihil in nobis niſi crimina capitalia contemplamur, eaque tantummodo credimus cuitanda, quæ legum quoque ſecularium ſeueritate damnãtur, quibus ſi nos immunes vel paululũ ſenſerimus,

nihil nobis ineſſe peccati protinus arbitramur. Proinde ab illo videntiũ numero ſegregati, quia minutias multarum ſordium quæ intra nos aggeſtæ ſunt non videmus, nequaquã ſalubri cõpunctione mordemur, ſi ſenſum noſtrũ interpellauerit ægritudo triſtitiæ, nec dolemus vanæ gloriæ ſubtili ſuggeſtione pulſati, nec de emiſſa tardius vel tepidius oratione deſtemus, nec reputamus ad culpam cur pſallentibus vel orantibus nobis quicquid aliud quàm ipſa oratio vel pſalmus occurrerit, nec illud horremus quòd multa quæ vel loqui vel agere corã hominibus pudet non erubeſcimus vel ad horã corde concipere quòd diuino patere nouimus conſpectui, nec pollutionem turpium ſomniorum larga fletuum ablutione purgamus, nec lugemus quòd in ipſa eleemoſinę pietate, cum vel fratrum neceſsitatibus ſubuenimus, vel alimoniam pauperibus miniſtramus, ſerenitatem noſtræ hilaritatis obnubit auara cunctatio, nec feriri nos vllo credimus detrimento, cum dere'icta memoria Dei, ea quæ ſunt tẽporalia atq; corporea cogitamus, ita vt nobis Salomonis illud aptetur eloquiũ: Feriũt me ſed non dolui, & deluſerunt me, ego autem neſciui.

Quòd paucorum ſit intelligere peccata Cap. VIII.

E Contra hi qui ſummam totius voluptatis & gaudij & beatitudinis ſuæ, in diuinarum ac ſpiritalium rerum tantum contemplatione conſtituunt, cum ab ea inuiti vel paululum violentis cogitationibus abſtrahuntur, velut quoddam in ſe ſacrilegij genus præſenti pœnitudinis puniunt vltione, ac viliſsimam creaturam ad quam ſit detortus mentis intuitus creatori ſuo ſe prætuliſſe lugentes, pene dixerim impietatis ſibi crimen aſcribunt, & licet ad conſpiciendam diuinæ gloriæ claritatem, oculos cordis ſumma alacritate conuertant, tamen etiam breuiſsimas carnalium cogitationum tenebras non ferentes, quicquid ab illo vero lumine mentis aſpectum retrahit execrantur. Deniq; cum hunc beatus Apoſtolus Ioannes affectum cunctis vellet infundere: filioli, inquit, nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt, ſi quis diligit mundũ non eſt charitas Dei in ipſo, quia omne ꝙ in mundo eſt, concupiſcentia carnis & concupiſcentia oculorum & ſuperbia vitæ eſt, & ambitio ſeculi quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt, & mundus perit & concupiſcentia eius, qui autem facit voluntatẽ Dei manet in æternum. Faſtidiũt ergo ſancti vniuerſa in quibus mundus iſte verſatur, ſed impoſsibile eſt vt non ad ea vel

breui

breui cogitationum rapiantur excessu, nullusq; etiam nunc hominum (excepto Domino & saluatore nostro) naturalem peruagationem mentis, ita defixus semper in Dei contemplatione continuit, vt nunquàm ab ea raptus mundanæ cuiusquàm rei declaratione peccarit, dicente scriptura: Sidera ipsa non sunt munda in conspectu eius. Et iterum: Si in sanctis suis non confidit, & in angelis suis reperit prauitatem, siue, vt emendatior translatio huius, Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cœli non sunt mundi in conspecti eius.

Qua cautione memoriam Dei monachus debeat custodire. Cap. IX.

RECte igitur sanctos qui memoriam Dei stabiliter retinentes, quasi per extentas in sublime lineas suspenso feruntur incessu, scenobatis, quos vulgo funambulos vocant, dixerim comparandos, qui summam suæ salutis ac vitæ in angustissimo funiculi illius tramite collocantes, atrocissimam se mortem protinus incursuros esse non ambigunt, si vel exigua pes eorum titubatione deuiauerit, aut modum illius salutaris directionis excesserit. Qui dum arte mirifica aerios gressus per inania moliuntur, si illam angustiorem vestigio semitam, non cauta atque sollicita moderatione seruauerint, terra quæ omnibus velut naturalis est basis, & solidissimum cunctis ac tutissimum firmamentum, fit illis præsens ac manifesta pernicies, non quia illius natura mutetur, sed quia illi ad eam præcipiti carnis pondere dilabantur. Ita etiam indefessa illa Dei bonitas, immutabilisque substantia, neminem lædit, sed nos declinando à summis atque ad ima tendendo, nobis ipsis consciscimus mortem, immo ipsa declinatio mors efficitur declinanti. Væ enim, inquit, eis quoniam recesserunt à me, Vastabuntur quoniam præuaricati sunt in me. Et iterum. Væ eis cum recessero ab eis. Arguet namque te malitia tua, & auxilio enim tuo increpabit te. Scito & vide quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum. Funiculis namque suorum peccatorum vnusquisque constringitur. Ad quos satis competenter à Domino increpatio ista dirigitur. Ecce, inquit, omnes vos accenditis ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis. Et iterum: Qui incendit, inquit, malitiam peribit ab ea.

Quòd hi qui ad perfectionem tendunt in veritate humilientur & Dei gratia semper se sentiant indigere. Cap. X

CVm ergo semetipsos quotidie sentiant, sancti terrenæ cogitationis pondere prægrauatos, ab illa mentis sublimitate decidere, & inuitos immo vero etiam nescientes in legem peccati mortisq; traduci, atque vt cætera prætermittam, illis saltem quæ superius comprehendi bonis quidem ac iustis sed tamen terrenis à conspectu Dei operibus auocari, habent profecto pro quibus ad Deum iugiter ingemiscant, habent pro quibus in veritate humilitati atq; compuncti, non verbis tantummodo sed affectu semet ipsos pronunciant peccatores, & veniam pro omnibus quæ quotidie superati fragilitate carnis incurrunt à gratia Domini iugiter postulantes, veras pœnitentiæ lachrymas indesinenter effundant, quippe qui videant iisdem ipsis se pro quibus continuo dolore vexati sunt & iam vsque ad Deum iugiter ingemiscunt æstibus inuolutos, etiam supplicationes suas offerre se sine cogitationum anxietate non posse. Experti igitur se humanis viribus desideratum finem obsistente carnis sarcina non posse contingere, neq; illi præcipuo summoq; bono secundum cordis sui desiderium posse coniungi, sed ab eius intuitu captiuos ad mundana traduci, ad gratiam Dei qui impios iustificat conuolantes cum Apostolo protestantur: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum. Sentiunt enim se bonum istud quòd volunt non posse perficere, sed illud quòd nolunt quodq; oderunt malum, id est, cogitationum motus & curam corporalium rerum semper incidere.

Expositio illius sententiæ. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem &c. Cap. XI

ET condelectantur quidem legi Dei secundum interiorem hominem qui visibilia vniuersa transcendentes, conantur Deo soli semper vniri, sed vident aliam legem in membris suis, id est, in natura humanæ conditionis insertam quæ repugnat legi mentis eorum, & pertrahit sensum violenta lege peccati, compellens scilicet eos relicto illo principali bono terrenæ cogitationi submitti. Quæ quamuis necessaria atq; corpori vtilis videatur cum dispensationi religiosæ cuiuspiam necessitatis impeditur, comparatione tamen illius boni quòd sanctorum omnium oblectat intuitum, mala vtique ac eis ac fugienda decernitur, qui per

eam

eam quoquomodo vel ad modicum tempus ab illius perfectæ beatitudinis gaudio retrahuntur Vere enim lex peccati est quam humano generi præuaricatio sui induxit auctoris, per illius noxam in quem lata est æquissimi iudicis illa sententia: Maledicta terra in operibus tuis. spinas & tribulos germinabit tibi, & in sudore vultus tui ædes panem tuum. Hæc inquam est lex membris omnium inserta mortalium, quæ repugnat legi mentis nostræ eamq; à diuino arcet intuitu, & per quam maledicta terra in operibus nostris, post agnitionem boni & mali cogitationum spinas cœpit ac tribulos germinare quarum aculeis, id est, vitiis carnis non obtusis, spiritus semina præfocantur, ne illum panem nostrum qui de cœlo descendit, quiq; confortat cor hominis, edere absq; vultus nostri sudore possimus.

Item illius. Scimus autem quoniam lex spiritalis est & reliqua. Cap. XII.

OMne enim humanum genus huic generaliter legi sine vlla exceptione subiicitur. Nullus enim est quamuis sanctus qui supradictum panem non cum sudore vultus sui, & sollicita cordis intentione percipiat Cæterum communi isto pane multi, vt videmus, diuites sine vllo vultus sui sudore vescuntur. Quam etiam legem beatus Apostolus spiritalem asserit dicens: Scimus autem quia lex spiritalis est, ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Spiritalis enim est lex quæ iubet nobis vt in sudore vultus nostri comedamus illum panem, verum qui de cœlo descendit, sed nos carnales fecit venundatio illa peccati. Quòd ergo istud cuiúsue peccatũ est? Sine dubio Adæ, cuius præuaricatione (& vt ita dicam) negociatione damnosa fraudulentoq; commertio venditi sumus. Omnem enim prolem suam serpentis persuasione seductus, illiciti cibi perceptione distractam, iugo perpetuæ seruitutis addixit. Hic nanque mos solet intervendentem ementemq́. seruari, vt is qui se alieno cupit domino mancipare, aliquid præcij pro iactura propriæ libertatis & addictione perpetuæ seruitutis à suo consequatur emptore. Quòd etiam inter Adam atque serpentem manifestissime videmus impletum. Ille enim à serpente præcium libertatis suæ esu interdictæ arboris capiens à naturali libertate discessit, illiq; maluit semetipsum perpetua vendere seruitute, à quo vetiti pomi lętale pręcium fuerat assecutus, qua deinceps conditione constrictus, non immerito omnem posteritatis suæ progeniem,

perpetuo eidem cuius effectum est seruus subdidit famulatu. Quid enim aliud seruile coniugium potest procreare quàm seruos? Quid ergo? Nunquid emptor iste versutus & callidus, domino vero atque legitimo ius dominationis eripuit? Non ita est. Neque enim sic ille omne peculium Dei, vnius fraudis dolositate peruasit, vt potentiam dominij sui verus dominator amitteret, qui ipsum quoque emptorem quamuis refugam atque rebellem, tamen iugo deprimit seruitutis, sed quia qui omnibus rationabilibus creaturis arbitrij libertatem creatas indulserat, eos qui se contra fas edacis concupiscentiæ transgresione vendiderant, inuitos ad ingenitam libertatem reuocare non debuit. Abhorret siquidem ab illo iustitiæ & pietatis authore, quicquid bonitati æquitatique contrarium est. Malum enim fuerat si concessæ libertatis beneficium reuocasset, iniustum si liberum hominem potentia sua opprimens atque captiuans, libertatis acceptæ priuilegium exequi non siuisset, cuius salutem in futura tunc secula reseruauit, vt recto ordine compleretur statuti temporis plenitudo. Oportebat enim eius sobolem tamdiu sub hac vitæ conditione durare, quousque eandem originalibus vinculis liberatam, in antiquum libertatis statum, prioris Domini gratia præcio sui sanguinis reformaret, quam pietatis instinctu potuit etiam tunc saluare, sed noluit quia eum decreti sui irrumpere sanctionem æquitas non sinebat: Vis nosse causam venditionis tuæ? Audi ipsum redemptorem tuum per Esaiam prophetam apertissime proclamantem. Quis est iste liber repudij matris vestræ quo dimisi eam? Aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram, Vis etiam euidenter agnoscere cur te iugo seruitutis addictum redimere potentiæ suæ virtute noluerit? Audi quid ad superiora quibus eisdem famulis causam voluntariæ venditionis exprobrat, adiecerit. Nunquid abbreuiata & paruula facta est manus mea, vt non possim redimere, aut non est in me virtus ad liberandum. Sed quid hic potentissimæ misericordiæ eius semper obstiterit, idem propheta demonstrans: Ecce, inquit, nõ est abbreuiata manus domini vt saluare nequeat, neq; aggrauata est auris eius vt non exaudiat, sed iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret.

Item

Item expositio illius. Scio autem quod non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Cap. XIII.

QVia ergo carnales nos fecit,& spinis ac tribulis condemnauit illa Dei prima maledictio, nosq; ita inico pater noster venundauit commertio, vel bonum quod volumus agere nequeamus, dum diuulsi à memoria summi Dei, ea quæ humanæ fragilitatis sunt cogitare compellimur, dum puritatis amore flagrantes, incentiuis naturalibus quæ penitus ignorare velimus etiam inuiti plerumq; compungimur, scimus quia nõ habitat in carne nostra bonum, id est, huius quã diximus theoriæ atque puritatis perpetua iugisq; tranquillitas. Sed factum est istud pessimum ac lugubre diuortium, vt cũ mente legi Dei seruire velimus, nunquã scilicet volentes à claritate diuina dimouere conspectum, tamen carnalibus tenebris circumfisi quadam lege peccati ab eo quod bonũ esse nouimus cogamur auelli, scilicet ad curas cogitationesq; terrenas, ab illa mentis celsitudine decidentes, ad quas nos lex peccati, id est, illa sententia Dei non immerito condemnauit, quam primus delictor excepit,& inde est quod beatus Apostolus, cum apertissime fateatur ineuitabili se vel omnes sanctos peccati huius necessitate constringi, tamen neminẽ eorum ob hoc esse damnandum audenter enunciat dicens: Nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis, id est, quotidiana gratia Christi omnes sanctos suos ab hac lege peccati & mortis in quam iugiter vel nolentes coguntur incurrere, cum remissionem debitorum suorum à Domino præcantur, absoluit. Videtis ergo non ex persona peccatorum, sed ex illorum qui vere sancti atque perfecti sunt, hanc beatum Apostolum prompsisse sententiam: Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod odi malum hoc ago,& video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.

Obiectio quòd neque infidelium personis conueniat neque sanctorum, non enim quod volo facio bonum. Cap. XIIII.

GErmanus. Neque eorum qui capitalibus criminibus implicantur, neque Apostoli vel illorum qui ad eius profecere mensuram, hoc dicimus cõgruere posse personis, sed de his proprie hoc intelligi debere censemus, qui post Dei gratiam agnitionemque veritatis à carnalibus se vitiis

abstinere cupientes, antiqua adhuc consuetudine velut naturali lege in membris suis violentissime dominante, ad insolitam passionum concupiscentiam pertrahuntur. Vsus enim ac frequentia delinquendi, velut lex efficitur naturalis, quæ membris humanæ infirmitatis inserta, affectus animæ necdum plenis virtutum studiis eruditæ, sed adhuc rudis ac teneræ (vt ita dixerim) castitatis, captiuos rapit ad vitia, ac morti eos antiqua lege subiiciens, iugo peccati dominantis addicit, non sinens eos bonum quod diligunt puritatis adipisci, sed potius malum quod execrantur exercere compellens.

Responsio ad obiectionem propositam. Cap XV.

THeonas. Non parum vestra proficit opinio. Siquidem etiam vos ipsi astruere iam cœpistis in illorum persona qui omnino peccatores sunt, hoc penitus stare non posse, illis autem qui se à vitiis carnalibus abstinere contendunt propriè conuenire. Quos quoniam à peccatorum iam numero segregastis, consequens est vt etiam fidelium atque sanctorum paulatim cœtibus inseratis. Quæ enim genera peccatorum istos dicitis posse cōmittere, quibus si fuerint post gratiam baptismatis inuoluti, rursum per quotidianam Christi gratiam liberentur? Aut de quo mortis corpore Apostolus dixisse credendus est. Quis me liberabit de corpore mortis huius, Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum? Nonne manifestum est sicut vos quoque ipsos veritas compellit confiteri, non de illis capitalium criminum membris, per quæ stipendium æternæ mortis acquiritur, id est, homicidij, fornicationis, adulteriorum, ebrietatis, furtorum atque rapinarum, sed de illo prædicto cui gratia Christi quotidiana succurrit corpore memorari? Quisquis enim post baptismum & scientiam Dei, in illud mortis corpus incurrerit, sciat se non quotidiana gratia Dei id est, facili remissione, quam momentis singulis exoratus dominus noster erroribus nostris donare consueuit, sed aut diuturna afflictione pœnitudinis ac pœnali dolore purgandum, aut certe pro his in futuro æterni ignis suppliciis addicendum, ita eodem Apostolo pronunciante: Nolite falli, neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Aut quæ est ista lex militans in membris nostris quæ repugnat legi mentis nostræ,

nostræ, cumq; nos resistentes, atque captiuos in legem peccati ac mortis abduxerit, eique nos fecerit carne seruire, nihilominus mente legi Dei seruire permittat? Nec enim hic puto legẽ peccati flagitia designare, aut hoc de supradictis intelligi posse criminibus, quæ si quis facit legi Dei mente non seruit, à qua necesse est eum animo ante discedere quàm aliquid eorum corpore committat. Quid est enim seruire legi peccati, nisi ea quæ à peccato imperantur implere? Quod ergo peccati genus est, quo cum se tanta sanctitas atq; perfectio sentiat captiuari, gratia tamen Christi non ambigat liberandum dicens: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum dominũ nostrũ. Quam, inquam legẽ mẽbris nostris inesse firmabitis quæ abstrahens nos à lege Dei, & captiuãs nos legi peccati, infœlices nos potius faciat quàm nocentes, vt non æternis suppliciis addicamur, sed quasi de interrupto beatitudinis gaudio suspiremus, & auxiliatorem qui nos ad id retrahat inquirentes cum Apostolo proclamemus. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Adduci namq; captiuum in legem peccati quid est aliud, quàm in effectu peccati atque opere permanere? Aut quod aliud principale dabitur bonum, quod sancti explere non posint, nisi id ad cuius cõparationem vt suprà diximus vniuersa nec bona sunt? Et quidem nouimus multa esse in hoc mundo bona, præcipueq; pudicitiam, continentiam, sobrietatem, humilitatem, iustitiam, misericordiam, temperantiam, pietatem, sed hæc omnia & summo illi bono paria esse non possunt, & perfici non dicam ab Apostolis, sed etiã à mediocribus possunt, & à quibus impleta non fuerint, aut æterno supplicio puniuntur, aut grandi, vt suprà dictum est, labore pœnitentiæ, vel quotidiana Christi gratia liberantur. Superest igitur, vt hanc Apostoli sententiam soli sanctorum personæ recte fateamur aptari, qui in hanc quam prædiximus incurrentes quotidie peccati non criminum legem, de statu salutis suæ certi non præcipitantur in facinus, sed, vt dictum est, de contemplatione diuina ad miseriam cogitationum deuoluti corporalium, veræ illius beatitudinis bono plerumq; fraudantur. Si enim se in hanc membrorum suorum legem quotidianis sentirent sceleribus illigari, non vtiq; de felicitatis amissione, sed de innocentiæ causearentur, nec diceret Apostolus Paulus: infœlix ego homo, sed impurus aut scele-

stus

ſtus ego homo, nec de corpore mortis huius, hoc eſt, de conditione mortali, ſed à flagitiis atque criminibus carnis huius vellet abſolui. Sed quia ſe pro conditione fragilitatis humanæ ſenſerat captiuatum, id eſt, abductum ad ſollicitudines curaſque carnales, quę lex peccati & mortis operatur, ingemiſcens ſuper hac quam inuitus incurrerat lege peccati, confeſtim recurrit ad Chr[illegible], & præſentiſsima gratiæ eius redemptione ſaluatur. Quicquid ergo lex illa peccati, quæ ſpinas ac tribulos [illegible]ogitationum curarumque mortalium naturaliter gi[illegible], etiam in Apoſtolici pectoris terra ſollicitudinis germinarit, iſta lex gratiæ mox auellit. Lex enim, inquit, ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu, liberauit me à lege peccati & mortis.

Quid ſit corpus peccati. *Cap. XVI.*

HOc ergo ineuitabile corpus eſt mortis, in quod perfecti quique qui guſtauerunt quàm ſuauis eſt Dominus quotidie reuoluti, ſentiunt cum propheta, quàm malum ſibi & amarũ ſit diſcedere à Domino Deo, Hoc eſt corpus mortis quod à cœleſti eos intuitu retrahens ad terrena deducit, quod pſallentes eos atque in oratione proſtratos, vel humanas effigies vel ſermones vel negotia, vel actus facit ſuperfluos retractare, Hoc eſt corpus mortis, quod æmulantes angelicam ſanctitatem, & volentes Domino iugiter inhærere, perfectionem tamen huius boni, quia corpus mortis obſiſtit, inuenire non poſſunt, ſed faciunt malũ quod nolunt, id eſt, traducuntur mente etiam ad illa quæ ad profectũ virtutum perfectionemque non pertinent. Denique vt hoc de ſanctis ac perfectis ſibique ſimilibus, ſe dixiſſe beatus Apoſtolus euidenter exprimeret, digito quodammodo ſemetipſum tactuque deſignans, continuo infert. Itaque ego ipſe, id eſt, qui hæc pronuncio, meæ non alterius conſcientiæ latebras pando. Hoc ſanè elocutionis genere familiariter vti Apoſtolus ſolet, ſi quando vult ſe ſpecialiter deſignare, ſicut ibi. Ego ipſe Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, & rurſum: Niſi quod ego ipſe non grauaui vos, & iterum, ſed eſto: Ego ipſe non grauaui vos, & alibi: Ego ipſe Paulus dico vobis ſi circuncidamini Chriſtus vobis nil proderit, & ad Romanos, Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Poteſt autem non abſurdè etiam ſic accipi, vt expreſsius emphaſi pronunciet: itaque ego ipſe, id eſt, quem noſtis eſſe Apoſtolum Chriſti, quem tota ſuſpicientia veneramini, quem creditis

ditis ſummum atque perfectũ eſſe,& in quo loquitur Chriſtus, cum mente ſeruiam legi Dei, carne tamen legi peccati ſeruire me fateor, hoc eſt,diſtenſione conditionis humanæ interdum de cœleſtibus ad terrena deuoluor,& ad curas humilium rerum mẽtis meæ altitudo prolabitur, per quam peccati legem ita momentis ſingulis me ſentio captiuari, vt quamuis immobili circa legem Dei deſiderio perſeuerem, nullo tamen modo vim huius captiuitatis euadere me poſſe ſentiam, niſi confugero ſemper ad gratiam Saluatoris.

Quòd ſancti omnes veraciter immundos, ac peccatores eſſe confeſſi ſunt. Cap. XVIII.

ET idcirco quotidianis ſuſpiriis ſancti omnes pro hac ſubſtantiæ ſuæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conſcientiæ ſuæ latebras ac penetralia perſcrutantur,ſuppliciter clamant: Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Et illud: Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor, aut quis fiduciam habebit ſe mundum eſſe à peccato? Et iterum:Non eſt iuſtus homo in terra, qui faciat bonum, & non peccet Et ita infirmam hominum imperfectamque iuſtitiam,ac miſericordia Dei ſemper indigentem indignam eſſe ſentiũt,vt vnus ex his cuius iniquitates &peccata Deus miſſo de altari ignito verbi ſui carbone purgauit,poſt illam mirificam contemplationẽ Dei, poſt intuitum ſublimium Seraphin,& reuelationem ſacramentorum cœleſtium dicat: Væ mihi,quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Qui ſicut arbitror labiorum ſuorum immunditiam nec tunc quidem fortaſſe ſenſiſſet,niſi vera perfectione & integra puritate contemplationem Dei meruiſſet agnoſcere, cuius intuitu pollutionem ſuam ſibi ante incognitam repente cognouit. Cùm enim ait,Væ mihi,quia vir pollutus labiis ego ſum, de ſuorum hoc eum labiorum,non de populi pollutione confeſſum id quod ſequitur manifeſtat, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Sed etiam cum orans peccatorũ quaſi vniuerſalium immunditiam confitetur, non iniquorum tantum, ſed etiam iuſtorum plebem generali ſupplicatione complectitur, dicens: Ecce tu iratus es, & peccauimus, in ipſis fuimus ſemper, & ſaluabimur,facti ſumus vt immundi omnes nos, tanquam pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ. Rogo quid euidentius hac poteſt eſſe ſententia, qua non vnam tantum, ſed vniuerſas iuſtitias noſtras Propheta

pheta complexus, & circumſpiciens omnia quæ vel immun da vel horrida iudicantur, quia nihil in conuerſatione hominum ſordidius neque impurius poterit reperire, panno menſtruatæ eas comparare maluit?

Etiam iustos & ſanctos ſine peccato non eſſe.
Cap. XVIII

FRuſtra ergo manifeſtiſsimæ veritati ſpinoſæ obiectionis acumen opponitur, ſicut paulo ante dixiſtis, ſi nemo ſine peccato, nullus ſanctus, & ſi nemo ſanctus, nullus ergo ſaluabitur. Hoc enim prophetæ teſtimonio, poteſt nodus huius quæſtionis abſolui. Ecce, inquit, tu iratus es, & nos peccauimus, id eſt, cum elationem noſtri cordis vel negligentias auerſatus, tuo nos auxilio denudaſti, confeſtim nos vorago abſorbuit peccatorum, velut ſi quis ſplendidiſsimo ſolis diceret elemento. Ecce tu occubuiſti, & nos ilico tenebroſa contexit obſcuritas. Et tamen cum hic ſanctus peccaſſe ſe dicat, & non ſolum peccaſſe, ſed etiam in ipſis ſemper permanſiſſe peccatis, non deſperat penitus de ſalute, ſed ſubiicit: in ipſis fuimus ſemper & ſaluabimur. Hanc ego ſententiam, Ecce tu iratus es, & peccauimus, illi Apoſtolicæ comparabo: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rurſum id quod Propheta ſubiungit, in ipſis fuimus ſemper & ſaluabimur, conſequentibus Apoſtoli congruit verbis, Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Similiter etiam illud eiuſdem prophetæ, væ mihi, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, videtur ſupradictos ſapere ſermones Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Itemque quod ſequitur in propheta. Et ecce volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius carbunculus ſiue calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce ego tetigi labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur, tale eſt, vt Pauli videatur ore prolatum, qui ait: Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Videtis ergo quemadmodum omnes ſancti non tam ex perſona populi quàm ex ſua, & peccatores ſe veraciter fateantur, & tamen nequaquam de ſua ſalute deſperent, ſed iuſtificationis plenitudinem, quam pro conditione fragilitatis humanæ conſequi ſe poſſe diffidunt, de gratia Domini & miſeratione præſumunt.

Quòd in ipsa quoque orationis hora peccatum declinari vix possit. Cap. XIX.

NEminem verò in hac vita quamuis sanctum, immunem esse à debitis peccatorum, etiã magisterium nos edocet Saluatoris, qui discipulis suis perfectæ orationis formulam tradens, inter reliqua illic sublimia sacratissimaque mandata, quæ non nisi sanctis perfectisque sunt tradita, & malis & infidelibus conuenire non possunt, hoc iussit interseri: & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si ergo vera hæc, & à sanctis profertur oratio, sicut indubitanter credere nos oportet, quis tam contumax & præsumptor, tamque superbia diabolici furoris elatus poterit inueniri, qui sine peccato se esse pronuncians, non solùm maiorem se Apostolis credat, verumetiam ipsum quasi ignorantiæ aut vanitatis arguat Saluatorem, vt scilicet aut nescierit esse posse aliquos immunes à debitis, aut frustra docuerit eos quos scierit orationis istius remedio non egere? Sed cum regis sui præcepta seruantes, omnes omnino sancti quotidie dicant, dimitte nobis debita nostra, si verum dicunt, verè nemo est immunis à culpa, si autem fallunt, æquè verum est eos mendacii non carere peccato. Vnde etiam ille sapientissimus Ecclesiastes vniuersos actus & humana studia mente percurrens, sine vlla exceptione pronunciat: Quia non est iustus homo in terra, qui faciat bonum & non peccet, id est, nemo in hac terra tam sanctus, tam diligens, tam intentus, vel potuit vnquam vel poterit inueniri, qui verò illi ac singulari bono ita iugiter valeat inhærere, vt non quotidie ab eo distractum se sentiat deliquisse. Qui tamen cum pronuncietur immunis à noxa esse non posse, iustus esse nihilominus non negatur.

A quibus sit peccati euacuatio, & virtutum discenda perfectio. Cap. XX.

QVisquis itaque to anamartiton, id est, impeccantiam naturæ ascribit humanę, nõ inanibus verbis, sed conscientiæ suę testimonio nobiscũ ac probatione confligat, & tunc demũ se absq; peccato esse pronunciet, cum se ab hoc summo bono senserit nõ auulsum, imò verò quisquis considerans conscientiam suam, vt non dicam amplius vnam saltem synaxim sine vlla verbi vel facti vel cogitationis interpellatione se deprehenderit celebrasse, absq; peccato se esse pronunciet. Proinde quia his omnibus ociosis

ac ſuperfluis rebus, volucrem humanę mentis excurſum fatemur carere non poſſe, per hoc vtique conſequenter ſine peccato nos non eſſe veraciter confitemur. Nam quantauis circumſpectione vnuſquiſque cor ſuum ſeruare contendat, nunquam id ſecundum deſiderium ſpiritus ſui, repugnante carnis conditione cuſtodiet. Quanto enim magis profecerit mens humana, & ad ſynceriorem contemplationis peruenerit puritatem, tanto ſe immundiorem quaſi per ſpeculum ſuæ puritatis inſpiciet, quia neceſſe eſt dum animus ad ſublimiorem ſe extendit intuitum, & maiora quàm nouit proſpiciens conſpicit, illa in quibus eſt vt inferiora ſemper ac viliora deſpiciat.

Quòd licet agnoſcamus nos ſine peccato non eſſe, non debeamus tamen nos à Dominica communione ſuſpendere. Cap. XXI.

PLura ſiquidem denotat ſincerior obtutus, paritérque ſibi maiorem reprehenſionis dolorem irreprehenſibilis vita, & multiplicat gemitus atque ſuſpiria emendatio morum & æmulatio attenta virtutum Nemo enim illo in quo profecerit gradu poteſt eſſe contentus, & quantum quis fuerit mente purgatior, tanto ſe ſordidiorem videns magis humilitatis quam elationis inuenit cauſas, quantóque pernicius ad ſublimiora conſcenderit, tanto amplius præuidet ſibi ſupereſſe quo tendat. Denique ille Apoſtolorũ eximius quem diligebat Ieſus, recumbens ſupra pectus eius, hanc quaſi ex Dominico protulit corde ſententiam: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Itaque ſi dicentes nos non habere peccatum, veritatem, id eſt Chriſtum nõ habemus in nobis, quid aliud proficimus, niſi vt nos hac ipſa profeſsione ex peccatoribus ſceleratos atque impios approbemus? Poſtremò ſi cordi eſt verius explorare, vtrum poſsibile ſit humanę ſubſtantiæ: To anamartiton, id eſt, peccantiam poſsidere, à quibus hoc manifeſtius diſcere poterimus, quàm ab his qui carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis, & quibus verè crucifixus eſt mundus? Qui cum de cordibus ſuis non ſolum radicitus vitia vniuerſa conuulſerint, verumetiam peccatorum memoriam ac cogitationes conentur excludere, nihilominus tamen quotidie fideliter profitentur, ne vna quidem hora ſine macula ſe eſſe poſſe peccati. Nec tamen ex eo debemus nos à Dominica communione ſuſpendere, quia nos agnoſcimus peccatores, ſed ad eam magis ac magis eſt propter animæ medicinam & purificationem ſpiritus auidè

quidè festinandū. Veruntamen ea humilitate mentis ac fide, vt indignos nos perceptione tantæ gratiæ iudicantes, remedia potius nostris vulneribus expetamus. Alioquin nec anniuersaria quidē digne est præsumenda cōmunio, vt quidam faciunt qui in monasteriis cōsistentes, ita sacramenti cœlestium dignitatem & sanctificationē ac meritū metiuntur, vt æstiment ea non nisi sanctos atq; immaculatos debere præsumere, & nō potius sanctos mundosq; nos sua participatione perficiant. Qui profecto maiorem arrogantiæ præsumptionē, quam declinare sibi videntur, incurrūt, quia vel tunc cū ea percipiunt dignos se eius perceptione diiudicant Multo enim iustius est, vt cum hac cordis humilitate quā credimus & fatemur illa sacrosancta misteria nūquàm pro merito nos posse contingere, singulis ea dominicis ob remedium nostrarum ægritudinum præsumamus quàm vt vana persuasione cordis elati vel post annum dignos eorum participio nos esse credamus. Quapropter vt hæc intelligere & fructuosè tenere possimus, misericordiam Domini vt nos ad perficienda hæc adiuuet attentius imploremus, quæ nequaquàm ita vt cæteræ humanæ artes præcedente quadam ratione verborum, sed actu potius & experientia præeunte discuntur, quæque rursum, nisi tam collationibus spiritalium virorum frequenter examinata fuerint & polita, quàm documentis & quotidiana experientia sollicite ventilata, aut obsolescunt incuria, aut ociosa obliuione depereunt.

Abbatis Theonæ collationis tertiæ finis.

ABBATIS ABRAHAM COLLATIO DE MORTIFICATIONE. CAPUT PRIMUM.

QVarta atq; vicesima ista collatio abbatis Abraham Christo fauente proceditur, omnium seniorum traditiones atq; instituta concludens, qua vestris orationibus consummata, illorum vigintiquatuor seniorum, qui in sancta Apocalipsi coronas suas agno offerre dicuntur numero mystice congruente, cunctarum promissionum nostrarum debitis nos credimus liberandos. Si qua proinde gloria, hi vigintiquatuor senes nostri ob institutionis suæ meritum fuerint coronati, illi qui pro salute mundi immolatus est agno subiectis sunt capitibus obla-

turi. Ipſe enim & illis tam eximium ſenſum, & vobis qualemcunque ſermonem, quo tanta profunditas promeretur propter honorem nominis ſui donare dignatus eſt. Et neceſſe eſt, vt ad authorem bonorum omniũ muneris ſuis merita referantur, cui hoc ipſo debetur amplius quo magis ſoluitur. Igitur ad hunc Abraham cogitationum noſtrarum impugnationem anxia conf[illegible]ne detulimus, quæ ad repetendam prouinciam noſtram atque ad reuiſendos parentes quotidianis anim[illegible]ſtibus vrgebamur. Hinc etenim nobis maxima de[illegible]iorum naſcebatur occaſio, quòd tanta religione atque pietate parentes noſtros præditos recordabamur, vt eis nequaquàm noſtrum propoſitum præponeremus, hoc iugiter mentes voluentes, quòd profectum magis ex illorum eſſemus aſsiduitate capturi, nullaque nos corporalium rerum ſollicitudine nullis proſpiciendi victus diſtentionibus occupandos, illis affatim omnẽ cum gaudio præbitionem noſtræ neceſsitatis explentibus. Inſuper etiam ſpe inanium gaudiorum animum paſcebamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conuerſione multorum, qui velut noſtro eſſent ad viam ſalutis exemplo ac monitis dirigendi, tum præterea ipſorum locorum ſitus, in quibus erat maioribus noſtris auita poſſeſſio, ipſaque amœnitas regionum iocunda ante oculos pingebatur, quàm gratæ & congruæ ſolitudinis ſpaciis tenderetur, ita vt non ſolum delectare monachum poſsint ſecreta ſyluarum, ſed etiam maxima victus præbere compendia. Quæ omnia prædicto ſeni, cum ſecundum fidem conſcientiæ noſtræ ſimpliciter panderemus, nec iam impugnationum vim tolerare nos poſſe, niſi nobis per illius medicinam Dei gratia ſubueniſſet, profuſis lachrymis teſtaremur, tacitas ille diuque cunctatus, atque ad extremum grauiter ingemiſcens, ita ait.

Quomodo noſtros ſenex patefecerit errores. Cap II.

NEc dum vos deſideriis renunciaſſe mundanis, nec mortificaſſe concupiſcentias, priſtinas cogitationum veſtrarũ prodit infirmitas. Nam ſicut deſidiam cordis veſtri, deſideriorum veſtrorum peruagatio proteſtatur, hanc peregrinationem ac parentũ abſentiam, quam mẽte potius ſuſcipere debuiſtis, carne tantummodo ſuſtinetis. Sepulta enim hæc omnia, ac de cordibus veſtris euulſa penitus iam fuiſſent, ſi vel rationẽ ipſius al renũciationis, vel principalẽ ſolitudinis cauſam in qua cõſiſtimus cepiſſetis. Ideoque

vos

vos illa ocij ægritudine sentio laborare, quæ in prouerbiis ita notatur, In desideriis est omnis ociosus. Et iterum: Desideria occidunt pigrum. Nam & nobis poterant hæc quæ commemorastis carnalium commodorũ non deesse compendia, si credidissemus ea nostro conuenire proposito, aut talem ex illis amœnitatum voluptatibus fructum nobis iudicassemus posse conferri, qualis iste est qui de hoc locorum squalore & corporis contritione cõquiritur. Nec sumus ita parentũ solatio destituti, ut desint qui de suis substãtiis sustẽtare nos gaudeant, nisi nos illa sententia saluatoris occurrens, quicquid ad fotum huius pertinet carnis excluderet, qua dicitur: Qui non reliquerit siue oderit patrem & matrẽ & filios & fratres, nõ potest meus esse discipulus. Quòd si parentum quoq; essemus presidio destituti, certe vel potẽtũ mũdi istius obsequia deesse nõ possent, qui promptissima largitate necessitatibus nostris cũ omni gratiarũ actione subministrare gauderent, quorũ munificentia sustentati, parãdi victus sollicitudine careremus, nisi nos vehemẽter illa prophetica maledictio deterreret, nã maledictus, inquit, homo, qui ponit spẽ suã in homine, & nolite confidere in principib. Potuimus etiã cellulas saltẽ nostras super Nili fluminis alueũ collocantes, aquã habere pro forib. ne eã à quatuor milibus passuũ nostris cogeremur deferre ceruicibus, nisi nos ad tolerantiã laboris istius indefessos beatus Apostolus reddens hoc iugiter animaret eloquio: Vnusquisq;, inquiens, propriã mercedẽ accipiet secundũ suũ laborẽ. Nec ignoramus esse nonnulla in regionibus nostris amœna secreta, in quibus pomorũ copia & hortorũ gratia vel vbertas, necessitatẽ victus nostri minimo labore corporis expedirẽt, nisi impigendã nobis illã exprobrationẽ quæ ad illũ in Euãgelio directa est diuitẽ vereremur: Quia recepisti cõsolationẽ tuã in vita tua. Sed despectis illis omnib. & cũ vniuersa mũdi huius voluptate contẽptis, his tantũ squalorib. delectamur, vniuersisq; delitiis horrendã solitudinis istius præferimus vastitatẽ, neq; huic arenarũ amaritudini quãtasuis vberes glebæ diuitias cõparamus, non tẽporalia huius corporis lucra, sed æterna spiritus emolumenta sectantes. Parũ est enim renunciasse monachum semel, id est, in primordio conuersionis suę contempsisse præsentia, nisi eis quotidie renunciare perstiterit. Vsq; in finem namq; huius vitæ illud nobis dicendũ est cũ propheta, & diem hominis non desideraui tu scis. Vnde & Dominus in

Euangelio: Si quis vult, inquit, post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie & sequatur me.

De qualitate locorum quæ ab anachoritis expeti debeant. Cap. III.

ET idcirco ei qui de interioris hominis puritate peruigilem sollicitudinem gerit, expetenda sunt loca, quæ mentem eius nulla ad cultum sustentionem vbertatis suæ fœcunditate sollicitent, nec de cellulæ fixa atque immobili statione perturbent, atque ad aliquod subdiuale opus prodire compellant, & velut in apertũ effusis cogitationibus omnẽ mentis directionem ac subtilissimũ certe illius destinationis intuitũ per diuersa dispergat, quæ à nemine prorsus quãuis sollicito ac vigilanti vel caueri poterunt vel videri, nisi qui animũ atq; corpus iugiter intra parietum septa concluserit, vt ita quis velut piscator egregius, victum sibi Apostolica arte prospiciens, in tranquillissimi cordis sui profundo, agmina cogitationum natantia intentus atq; immobilis captet, & tanquam de promenti scopulo curiose profunda prospectans, quas ad se hamo trahere debeat salutari, quas vero tanquàm malos ac noxios pisces negligat ac refutet, sagaci discretione diiudicet.

Quæ a solitariys operationum genera debeant elegi. Cap. IIII.

IN hac ergo vnusquisq; custodia iugiter perseuerans, efficaciter illud implebit, quòd per Abacuc prophetam satis euidenter exprimitur: Super custodiam meam stabo, vt ascendam super petram & speculabor vt videam quid loquatur in me & quid respondeã ad arguentem me. Quòd quanti laboris ac difficultatis sit, experimentis illorum qui in illa calami siue purfurionis eremo commorantur manifestissime comprobatur. Nam cum longiore solitudinis interuallo ab vniuersis vrbibus & habitaculis hominũ quàm eremus Scythij diuidantur, septem siquidem vel octo mansionibus vastissimæ solitudinis deserta penetrantes vix ad cellularum suarum secreta perueniunt, tamen quia illic agriculturæ dediti, claustris minime cohibentur, cũ ad hæc squalida in quibus degimus, vel ad illa Scythiotica venerint loca, tantis cogitationũ æstibus, tanta animi anxietate vexantur, vt quasi rudes & qui solitudinis exercitia ne leuiter quidẽ aliquando contigerint, commorationem cellæ & quietis silentia tolerare non possint, atq; ex eis statim excussi, tanquã expertes & nouicij perturbentur. Non enim

sedare interioris hominis motus & cogitationum suarum tempestatibus obuiare, iugi sollicitudine ac perseueranti intentione didicerunt, qui sub diualibus quotidie operibus desudantes, tota die sub aerea inanitate, non solum corpore, verumetiam mente peruolitant, & cogitationes suas cum mobilitate corporis passim in aperta diffundunt. Et idcirco nec multiuolam animi sui sentiunt vanitatem, nec eius lubricos possunt coercere discursus, nec contritionem spiritus ferentes, intolerabilem sibi ipsam silentij sui æstimant iugitatem, ac laboriosis ruris operibus indefessi vincuntur ocio, & quietis suæ diuturnitate lassantur.

Quòd euagatione corporis grauetur magis quàm releuetur cordis anxietas. Cap. V.

NEc mirum si in cella quis residens quasi intra artissimum claustrũ cogitationibus cõgregatis, anxietatum multitudine suffocetur, quæ de carceribus habitaculi cum homine prorumpentes, continuo velut equi effrenes in diuersa peruolitant. Sed cũ ad præsens de suis velut stabulis euagentur, capitur statim aliquod vel breue vel triste solatium, cum vero corpore ad cellam propriam remeante, rursus quasi ad sedem suã cuncta cogitationũ caterua recurrerit, grauiores excitat stimulos ipsa inueteratæ licentiæ consuetudo. Hi ergo qui necdum possunt vel norunt voluntatum suarum instigationibus reluctari, cum accidia pectus insolitum vehementius impugnante, intra cellã fuerint anxiati, si progrediẽdi sæpius libertatem sibi remissa districtionis lege concesserint, acriorem aduersum se pestem hoc vt putant remedio suscitabunt, sicut gelidissimæ aquæ haustu vim internarum febrium quidam restinguere posse se credunt, cum vtique accendi ex hoc ignem illum constet potius quàm sedari, si quidem momentaneam illam eleuationem multo grauior consequetur afflictio.

Ad quam comparationem monachus cogitationes suas debeat custodire. Cap. VI.

QVamobrem ita monachi omnis intentio in vnum semper est defigenda, cunctarumque cogitationum eius ortus ac circumitus in idipsum, id est, ad memoriã Dei strenue reuocandi, velut si quis absidis cameram volens in sublime concludere, subtilissimi illius centri lineam iugiter circunducet, ac secundum certissimam normã omnem rotunditatis parilitatem, & structuræ colligat disciplinam. Qui vero eam absque vllius medietatis examine consum-

mare, quamuis summa artis aut ingenij prçsumptione temptauerit, impossibile est, vt çqualitatem circuitus illius sine errore custodiat, aut quantũ veræ rotunditatis pulchritudine errando subtraxerit solo deprçhendat aspectu, nisi ad illum indicem veritatis semper recurrens, atq; eius arbitrio interiorem operis sui ambitum exterioremq; castigans, tam excelsæ altitudinem molem unius puncti lege concludat. Ita etiam mens nostra nisi solam domini charitatem, velut centrum immobiliter fixum, per vniuersa operarum molitionumq; nostrarum momenta circumagens, probabili (vt ita dixerim) circino charitatis omniũ cogitationum vel aptauerit vel repulerit qualitatem, nequaquã structuram illam ædificii spiritalis, cuius Paulus est architectus, probabili arte molietur, nec pulchritudinẽ domus illius possidebit, quam beatus Dauid in corde suo cupiens exhibere: Domine, inquit, dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis glorię tuæ, sed indecoram in corde suo atq; indignam spiritui sancto domũ, cõtinuoq; lapsurã imprudenter attollit, non glorificandus beati cohabitatoris hospitio, sed ruina constructionis suæ lugubriter opprimendus.

Interrogatio cur obesse nobis parentũ vicinia putaretur quæ in Aegypto consistentibus non obesset. Cap. VII.

GErmanus. Satis vtili ac necessario prçcipitur instituto hoc operum genus quod intra cellam exerceri potest. Etenim non solum exemplo beatitudinis vestræ Apostolicarum virtutum imitatione fundatæ, verumetiam experientiæ nostræ testimonio commoditas huius rei nobis sæpe comperta est. Sed parentũ vicinia quã nec vos minimum respuistis, cur tantopere à nobis debeat vitari non satis claret. Cum enim vos in omni perfectionis via irrepræhensibiliter incedẽtes, nõ solum in propriis residere regionibus, sed nec longe à viculis suis quosdam recessisse cernamus, cur id quod vobis noxium non est, nobis putetur aduersum?

Responsio quomodo non omnibus conueniant omnia. Cap. VIII.

ABraham. Nonnunquam mala ex bonis rebus sumi videmus exempla. Nam si eadem quis egere, non eodem affectu atque proposito, aut dissimili virtute præsumpserit, profecto exinde laqueum deceptionis & mortis incurrit, vnde aliis æternæ vitę fructus acquiritur. Quod ille quoque manufortis puer, bellicosissimo illi giganti in certami-

tami

tamine comparatus, haud dubiè pertuliſſet, ſi virilibus atque fortiſsimis Saulis armis fuiſſet indutus & quibus ætas robuſtior, innumerabiles cateruas hoſtium proſtrauiſſet, hæc indubitatam primæuo puero potuerunt inferre perniciem, niſi prudenti diſcretione congrua adoleſcentiæ ſuæ armorum genera delegiſſet, & aduerſus hoſtem teterrimum, non lorica & clypeo quibus cæteros videbat inſtructos, ſed illis quibus ipſe dimicare poterat telis fuiſſet armatus. Quã obrem menſuram virium ſuarum conuenit vnumquemque noſtrum diligentius ante penſare atque ad eius modulum arripere quam libuerit diſciplinam, quia quamuis omnes vtiles ſint, tamen aptæ cunctis cunctæ eſſe non poſſunt: Non enim quia bona eſt anachoriſis, vniuerſis eam congruam comprobamus. A multis enim non ſolum infructuoſa, ſed etiam pernitioſa ſentitur, Nec quia inſtitutionem cœnobiorum vel curam fratrum ſanctam atque laudabilem merito profitemur, idcirco ab vniuerſis eam expetendã eſſe cẽſemus. Itaq; xenodocij vberimus fructus eſt, ſed ab omnibus experi ſine patientiæ non poteſt detrimento. Proinde primum regionis veſtræ, atque huius inter ſe penſanda ſunt inſtituta, deinde vires hominum iugi vel virtutum vel vitiorum aſsiduitate collectæ, diuerſa inuicẽ lance trutinandæ. Fieri etenim poteſt vt quod alterius gentis homini arduum atque impoſsibile eſt, hoc aliis inſita conſuetudo quodammodo verterit in naturam, ſicut nationes quædam ingenti plagarum diuerſitate diſiunctæ, magnam vim frigoris vel ardorem ſolis abſque vllo corporis perferunt tegumento, quæ vtique aliis illam cœli inclementiam non experti, quantiuis roboris fuerint, ſuſtentare non poſſunt. Ita etiam vos qui ſummo animi & corporis niſu, in hac regione duntaxat, quaſi naturam patriæ veſtræ, in multis impugnare conamini, diligenter expendite, vtrum in illis torpedinis (vt fama eſt) regionibus, & velut frigore nimiæ infidelitatis obſtrictis, hanc (vt ita dixerim) nuditatem ſuſtentare poſsitis. Noſtris enim iſtam propoſiti fortitudinem naturaliter quodammodo indidit ſanctæ conuerſationis antiquitas, quorum ſi conſtantiæ atque virtuti pares eſſe vos cernitis, viciniam parentum fratrumque veſtrorum ſimiliter fugere non debetis.

Quod hi poſsint parentum viciniam non timere, qui abbatis Apollo mortificationem potuerint æmulari. Cap. IX.

VT verò ad certum diſtrictionis examen veſtrarum virium quantitatem metiri congrua æſtimatione poſſitis, cuiuſdam vobis ſenis, id eſt, abbatis Apollo factum breuiter indicabo, vt ſi vos intimum veſtri cordis examen huius propoſito atq; virtuti haud inferiores eſſe cenſuerit, abſque iactura profectus veſtri profeſſionisq; periculo, patriæ inhabitationẽ ac parentum viciniam præſumatis, certi quod diſtrictionem humilitatis huius, quam vobis in hac prouincia non ſolum voluntas, ſed etiam neceſsitas peregrinationis extorquet, propinquitatis affectus aut locorum ablectatio non poſsit euincere Ad hũc igitur quem prędiximus ſenem, cum germanus ſuus intempeſta nocte veniſſet implorans, vt de monaſterio ſuo pauliſper egreſſus, ad euellendum bouem, quem cænoglauſtri eminus inhærere flebiliter quærebatur, ei eſſet auxilio, quia eum ſolus nequaquam poſſet eruere. Abbas Apollo pertinaciter obſecranti. Cur, ait, iuniorem fratrem noſtrum, quẽ pręteriens propiorẽ quam me habueras, non rogaſti? Cumq́ue ille eum mortem olim ſepulti fratris oblitũ & ex nimia continentiæ ac ſolitudinis iugitate velut impotem mentis exiſtimans reſpondiſſet. Quemadmodum poteram de ſepulchro eum qui ante annos quindecim obiit inuocare? Abbas Apollo: ignoras ergo, ait, me, quoq; ante annos viginti huic mũdo fuiſſe defunctum, nullaq́; iam poſſe de huius cellæ ſepulchro, quæ ad præſentis vitę pertineant ſtatum, tibi conferre ſolatia, quẽ intantũ Chriſtus ab intentione mortificationis arreptæ, vel modicum ad extrahendũ bouem tuum non patitur relaxari, vt ne breuiſsimi quidẽ momenti inducias pro patris indulſerit ſepultura, quæ multo vtiq; celerius, honeſtius, & religioſius fuerat exhibẽda. Rimamini itaq, nũc arcana pectoris veſtri prudenterq́; coniicite, an talem etiã vos iuxta parentes veſtros diſtrictionẽ mentis iugiter retentare poſsitis. Cumque vos in hac animi mortificatione cõſimiles eidẽ ſenſeritis, tum demum ſcitote parentum fratrumq́; viciniam, vobis quoq; ſimiliter noxiã non futuram, vt ſcilicet eis, quamuis in proximo conſtitutis, velut mortuos vos eſſe credatis, ita vt nec illos veſtris foueri ſolatiis, nec vos illorum ſinatis obſequiis relaxari.

Interrogatio an obſit monacho ſi à parentibus ſibi neceſſaria ſuggerantur. Cap. X.

GErmanus. Super hoc planè iam nullum ambiguitati locum vlterius reliquiſti. Certi etenim ſumus tam præ-

ſentis

ſentis huius habitus vilitaté, quàm quotidiana hæc nudipedalia in illorum vicinia nullatenus exercere nos poſſe, ſed ne labore quidem illic ſimilia ea quæ ſunt ad victum neceſſaria prouiſuros, ſicut hic etiã ipſam quotidie aquam ceruicibus noſtris ex tribus millibus exhibere compellimur, nec noſtra enim nec illorum verecundia, hæc nos coram illis agere omnino patietur. Sanè quid propoſito noſtro oberit, ſi illis ſubminiſtrantibus vniuerſa, nos ſollicitudine parandi victus penitus abſoluti, lectioni tantũ & orationi operã dederimus, vt iſto quo nunc diſtrahimur labore ſublato, ſpiritalib. tantũ ſtudiis intentius excubemus?

Reſponſio quid ſanctus Antonius ſuper hoc pronunciauerit. Caput XI.

ABraham: Non meam contra hoc vobis, ſed beati Antonij ſententiam proferam, qua ille ita cuiuſdã fratris hoc quo dicitis tepore torpentis ſegnitiem confutauit, vt etiam nodum veſtræ propoſitionis abſcideret. Nam cum ad prædictum virum quidam vt dixi, veniens, Anachoreticam diſciplinam minimè diceret admirandam, maioris pronuncians eſſe virtutis, ſi ea quæ perfectionis ſunt inter homines quiſpiam quàm in eremo poſitus exerceret, beatus Antonius vbi nam ipſe conſiſteret, percontatur. Cunque ille ſe iuxta parentes ſuos habitare dixiſſet, & eorum præbitione ab omni cura & ſollicitudine diurni operis abſoluto, lectioni tantum & orationi, abſq; vlla diſtentione ſpiritus indeſinenter gloriaretur inſiſtere. Rurſum beatus Antonius: Dic, inquit, fili, vtrum in eorum damnis vel aduerſis caſibus contriſteris, pariq; etiam modo ſuper eorum proſperitate congaudeas? Ille vtriuſq; rei ſe participem eſſe confeſſus eſt. Cui ſenex: Noueris te inquit etiam in futuro ſeculo eorum ſorte cenſendũ, cum quibus in hac vita in lucri detrimentiue conſortio, vel gaudio vel mœrore concuteris. Nec hac contentus ſententia beatus Antonius, maiorem inſuper campum diſputationis ingreſſus eſt, hæc, inquiens. conuerſatio atque hic tepidiſsimus ſtatus, non hoc ſolo quo dixi te feriunt detrimento, licet id nunc ipſe non ſentias, dicens quodammodo ſecundum illam prouerbiorum parabolam, feriunt me ſed non dolui, & deluſerunt me ego autem neſciui vel illud quod dicitur in propheta. Et comederunt alieni robur eius, & ipſe neſciuit, quod ſcilicet diebus ſingulis mentem tuam pro caſuum varietate mutantes indeſinenter ad terrena demergunt, verum etiam quod

fructu

fructu manuum tuarum, & iusta laboris proprij mercede fraudant, non permittentes te horum præbitione suffultum secundum beati Apostoli regulam, quotidianum tibi victum tuis manibus præparare, quem ille vltima Ephesiorum ecclesiæ principibus præcepta promulgans, se etiam sanctis euangelicæ prædicationis studiis occupatum, non solum sibi, verum etiam his qui erant erga ministerium suum necessariis obsequiis præpediti, præbuisse se memorat, dicens: Ipsi scitis quoniam ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ Quod tamen vt se fecisse pro forma nostræ vtilitatis ostenderet, alibi ait: Non ociosi fuimus inter vos, neque gratis panem ab aliquo manducauimus, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, non quia non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos

De vtilitate operationis & ocij detrimento Cap. XII.

ET ideo cum etiam nobis parentum præsidia non deessent, tamen hanc cunctis opibus prætulimus nuditatẽ, & quotidiana corporis alimenta nostris maluimus sudoribus præparare, quàm secure parentum præbitione fulciri, laboriosissimæ huic penuriæ, illam quam prædicas ociosam scripturarum meditationem, atque infructuosam lectionis instantiam postponentes, quam procul dubio libentissime sectaremur, si hoc esse vtilius vel exemplis suis Apostolica tradidisset authoritas, vel instituta seniorum salubriter præfinissent. Noueris autem te etiam ex hoc non leuius quàm illo quo suprà diximus affici detrimento, quia cum sis sani corporis ac robusti, stipe sustentaris aliena, quæ iuste solis debilibus est attributa Nã vtiq; omne hominum genus absque illo tantum genere monachorum, quod secundum præceptum Apostoli quotidianis manuum suarum laboribus viuit, agapen alienæ operationis expectat. Vnde non solum eos qui semetipsos, vel parentum facultatibus, vel famulorum laboribus, vel fundorum suorum fructibus sustentari gloriantur, sed ipsos etiam reges mundi huius, agape certum est sustentari. Hoc denique maiorum nostrorum definitio habet, qui quicquid ad necessitatem quotidiani victus insumitur, quod opere manuum nostrarum affectum partumq; non fuerit ad agapen referri debere sanxerunt, secundũ Apostolum, qui ociosis penitus interdicens opem largitatis alienæ. Qui, inquit, non operatur,

tur, nec manducet. His beatus Antonius aduersus quendam vsus verbis, etiam nos magisterij sui informauit exemplo, vt parentum perniciosissima blandimenta, & omnium qui victus necessaria subministrãt agapen, insuper etiam omnem habitationis gratiam deuitemus, squalentesq́; naturali amaritudine arenas, & perustas salsa inundatione regiones, nulliq; ob idipsum hominũ iuri dominioque subiectas, cũctis mũdi huius opibus preponamus, vt nõ solum frequentias hominũ obtẽtu inuiæ solitudinis declinemus, sed etiã nequaquã nos ad qualiscũq; naturæ distẽtionẽ vberis soli natura solicitet, per quã mẽs ab illa principali obseruatiõe cordis distracta, spiritalibus studiis redderet̃ effœta.

Fabula de tonsoris mercede composita, ad illusiones diaboli cognoscendas. *Cap.* XIII.

NAm quod alios quoque saluare vos posse confiditis, & spe melioris lucri ad reuisendam patriam festinatis, audite etiam super hoc quandam abbatis Macharij fabulam, iocundissime atque aptissime figuratam, quam & ille cuidã similibus desideriis æstuãti, medicinam oportunissimæ narrationis ingessit. Erat, inquit, in ciuitate quadam peritissimus tonsor, qui denariis ternis vnumquenque detondens, tenuem vilemq́; mercedem sui operis acquirendo, ex hac eadem quantitate necessaria victus quotidie comparabat cẽtumq́; denarios expleta omni corporis cura, marsupio suo diebus singulis inferebat. Sed cũ indesinenter hunc conderet quæstum, audiuit in quadam longè posita ciuitate, singulorum solidorum singulos homines tonsori præbere mercedem. Quo ille comperto, quandiu ero, inquit, hac mendicitate contentus, vt trium denariorum stipem cum labore conquirã, cum possim illo pergens ingenti solidorum quæstu diuitias congregare. Itaq; sumens artis suę protinus instrumenta, expensis in sumptu omnibus quæ hic multo tempore collecta seruarat ad vrbem illam quæstuosissimam cum summo labore peruenit. Vbi cum ea qua ingressus est die secundum id quod compererat ab vno quoque mercedem sui operis recepisset, ad vesperam se videns grandem solidorum numerum conquisisse ad macellum lætus intendit, escas refectioni suæ necessarias coempturus. Quas cum cœpisset magno solidorũ precio comparare, expensis in perexiguo victu vniuersis quos acquisierat solidis, ne vnius quidẽ denarij intulit lucrũ. Cũq; ita singulis diebus acquisitionẽ suã vidisset insumi, vt nõ solũ nihil

nihil redigere, sed vix ipsam quotidianæ substantię necessitatem posset explere, apud semetipsum recogitans, reuertar, inquit, ad ciuitatem meam, ibiq; repetã tenuissimum quæstum, ex quo mihi expleta omni corporis cura, quod ad sustentationẽ senectutis acresceret, quotidiana exuberantia conferebatur. Quod quamuis paruũ videretur & tenue, non mediocrem tamen sumptum iugi pariebat augmento. Quæstuosior quippe mihi fuit ille nummorũ quã iste solidorum imaginarius quæstus, ex quo non solum nihil exuberat quod recondatur, sed etiã vix ipsa quotidiani victus necessitas sustinetur. Et idcirco rectius nobis est, hũc solitudinis huius tenuissimum fructũ indirupta iugitate sectari, quẽ nullæ seculares curæ, nullæ mũdanæ distẽtiones, nulla cenodoxię ac vanitatis arrodat elatio, nullę sollicitudines diurnę necessitatis imminuãt. Melius est enim modicũ iusto super diuitias peccatorũ multas, quã affectare lucra illa maiora quæ etiam si parata fuerint quęstuosissima conuersione multorũ, necessitate tamen mũdanæ conuersationis, & quotidianis distentionum diminutionibus absumẽtur. Melior nãque est secũdũ sententiã Salomonis, pugillus vnus cũ requie, quã duo pugilli cũ labore & præsumptione spiritus. Quibus illusionibus atq; dispẽdiis omnes admodũ infirmos necesse est implicari, cum etiã de sua salute sint dubij, ipsiq; adhuc magisterio atque institutione egeãt aliena, ad cõuertẽdos alios & regẽdos, diabolicis illusionibus instigãtur, quiq; etiã si potuerint lucri aliquid ex quorũdã cõuersatione cõquirere, impatiẽtia sua atq; inconditis moribus quicquid acquisierint profligabũt. Illud nanque eis quod Aggeus propheta describit, eueniet, Et qui mercedes congregat, misit eas in sacculũ pertusum. Vere enim lucra sua in pertusum sacculũ cõdit, qui quicquid per aliorũ cõuersionẽ videtur acquirere, intẽperãtia cordis sui & quotidiana animi distẽtione dispergit. Itaq; fiet vt dum vberiora lucra per aliorũ credũt institutionẽ parare se posse, etiam sua correctione priuẽtur. Sũt enim qui se diuites ferunt, nihil habentes, & sunt qui se humiliant in multis diuitiis, & melior est vir in ignobilitate seruiens sibi, quàm qui dignitatem sibi acquirit, & indiget pane.

Interrogatio vnde nobis talium cogitationum error irrepserit?

Cap. XIIII.

Germanus Satis congrue nobis his comparationibus disputatio tua illusionum nostrarum manifestauit erro

errores, quorum causas & curationes similiter optamus agnoscere, & vnde acciderit nobis ista deceptio, pariter cupimus edoceri Nulli etenim est neminem admodum posse remedia malis valetudinibus adhibere, nisi eum qui ipsas morborum origines ante prædixerit.

Responsio de tripartito animæ motu. Cap. XV.

ABraham. Omnium vitiorum vnus fons atq; principium est, secundum qualitatē verò partis illius, & (vt ita dixerim) membri quod in animæ fuerit vitiatum, diuersa vocabula passionum corruptionumq; sortitur. Quod nonnunquam etiam morborū corporalium probatur exemplo, quorum cum vna sit causa, in diuersa tamen ægritudinum genera pro qualitate membrorum quæ fuerint occupata, distinguitur Etenim cum arcem corporis, id est, caput, vis noxij humoris obsederit, cephalgię procreat passionem cum verò aures oculósue peruaserit, in ophtalmicum vertitur morbum, cunq; se ad articulos quosq; & ad manuum summa transfuderit, articularis atq; chiragirica dicitur valetudo: cum autem ad pedum ima defluxerit, podagra mutato nomine nuncupatur, totque vocabulis vna atque eadem noxij humoris origo distinguitur, quot membrorum cœperit portiones. Eodem modo de visibilibus ad inuisibilia transeuntes, animę nostrę partibus, atque (vt ita dixerim) membris, vim cuiusq; vitij inesse credamus. Quam cum sapientissimi quique tripartitæ definiant esse virtutis, necesse est vt, aut rationabile, aut irascibile, aut concupiscibile, eius aliquo corrūpatur incursu. Cum ergo aliquem ex his affectibus vis noxiæ obsederit passionis, pro illius corruptione etiam vitio nomen imponitur. Nam si rationabilem eius partem vitiorum pestis infecerit, cenodoxiæ, elationis, inuidiæ, superbiæ, præsumptionis, hæreseos vitia procreabit. Si irascibilem vulnerauerit sensum, furorem impatientiam, tristitiam, acediam, pusillanimitatem, crudelitatem parturiet. Si concupiscibilem vulnerabit portionem, gastrimargiam, fornicationem, philargyriam, auaritiam & desideria noxia terrenaque generabit.

Rationabilem nostræ animæ partem fuisse corruptam. Cap. XVI.

ET idcirco si fontem vitij huius & originem vultis agnoscere, rationabilem mentis vestræ atq; animæ portionē noueritis esse corruptā, ex qua vel præsumptionum vel cenodoxiæ solent vitia pullulare. Proinde hoc primum animæ vobis (vt ita dixerim) membrum rectæ discretionis

iudicio & humilitatis virtute curandum est, quo vitiato dum non solum ad perfectionis iam peruenisse fastigia, sed etiam docere alios posse vos creditis, & ad eruditionem cæterorum sufficientes atque idoneos iudicatis per elationem cenodoxię quam patefecit vestra confessio, peruagationum vanitate raptamini, quas amputare deinceps absque difficultate poteritis, si veræ discretionis, vt dixi, humilitate fundati, quàm laboriosum quamque difficile sit vnicuique nostrum salutare animam suam mentis vestræ contritione discatis, & intimo cordis affectu, non modo longe vos ab illa docendi præsumptione submotos, verum etiam adhuc egere doctoris agnoscatis auxilio.

Quod infirmior pars animæ diabolicis tentationibus prima succumbat. Cap. XVII.

ADhibete ergo huic membro vel parti animæ vestræ, quam specialiter diximus vulneratam, veræ humilitatis medelam, quæ quoniam cæteris animę virtutibus in vobis, quantum apparet, infirmior est, necesse est vt diabolicæ infestinationi prima succumbat. Quemadmodum enim ingruentibus quibusdam iniuriis, quæ vel ex accidenti labore, vel de aeris corruptione gignuntur, fieri etiã in corporibus humanis solet, vt illa quæ fuerint infirmiora, casibus istis prima cõsentiant atq; succumbant, cũq; peculiarius in eis morbus insederit, reliquas quoq; partes corporis eadẽ peste tabefaciat, ita & animã vniuscuiusque nostrum flante quodammodo pestilenti halitu vitiorum, illa maximè passione necesse est attentari, in qua tenerior atq; infirmior eius portio, validis inimici non tã fortiter resistit impulsibus, & ex illis periculum captiuitatis incurrere, in quibus faciliorem proditioni aditũ referat incauta custodia. Sic nãq; Balaã populũ Dei posse decipi, certa ratione collegit, dans consiliũ vt ex illa parte qua infirmari nouerat filios Israel, perniciosi eis laquei tenderentur, non dubitans eos colata copia fœminarũ, fornicationi, ruina protinus collapsuros, quia concupiscibiles animę eorum partes sciebat esse corruptas. Ita ergo vnũquẽq; nostrũ nequitiæ spiritales versata malignitate pertentant, illis præcipuè affectibus animæ insidiosos laqueos præstruentes, quibus eam senserint ægrotare, vt verbi gratia, cum viderint rationabiles animæ nostræ partes esse vitiatas, illo nos ordine deci

decipere moliantur, quo Achab regem ab illis Syris deceptum scriptura cõmemorat, qui dixerunt: Scimus quoniam reges Israel misericordes sunt, ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad regem Israel, & dicemus: Seruus tuus Benadab dicit: Viuificetur anima mea. Quibus ille non vera pietate sed vana misericordiæ laude, si adhuc, inquit viuit, frater meus est. Et hoc exemplo etiam nos rationabilis illius partis errore deceptos, idem incurrere offensum Dei faciant, vnde consecuturos mercedem ac remuneraturos nos pietatis prçmia credebamus, similiq; nobis etiam increpatione dicatur Quia dimisisti virũ dignũ morte de manu tua, erit anima tua, pro anima eius, & populus tuus ꝓ populo eius. Siue cũ immundus spiritus dicit: Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius, per rationabilem proculdubio affectum quem lætalibus aptum norat insidiis laqueũ deceptionis ac mortis intendẽs. Sic etiã Herodem per irascibilẽ animç portionẽ, ad illã tantorum infantium necẽ callidissimus hostis impegit, eo quod istam propensius in eo norat esse vitiatam Quod etiã de domino nostro idem spiritus opinatus, cum his eum tribus animæ affectibus tentasset, in quibus omne hominum genus nouerat captiuari, nihil tamen tam versutis profecit insidiis. Nam concupiscibilem mentis eius aggressus est partem, dicens: Dic vt lapides isti panes fiant. Irascibilem cum eum ad expetendum præsentis seculi potestatem & regna mundi huius instigare conatus est, Rationabilem, cum ait: Si filius Dei es, mitte te deorsum. In quibus idcirco nihil eius profecit illusio, quia nihil secundum coniecturã suã, quam falsa opinatione conceperat, repperit in eo esse vitiatum. Vnde etiam nulla pars animæ eius, inimici insidiis attentata consensit. Ecce enim, inquit, venit princeps mundi huius, & in me inueniet nihil.

Interrogatio, an vtili desiderio maioris silentij retraheremur ad patriam. Cap XVIII.

GErmanus. Inter cætera illusionum errorumque nostrorum genera, quæ nos ad desiderium patriæ nostræ, sicut beatitudo tua solerti mentis perspexit intuitu, vana spiritalium commodorum pollicitatione flammauerant, etiam hæc vel maxima existit causa, quod interdũ à fratribus frequẽtati, iugi secreto ac diuturno silentio, secundũ desideriũ nostrũ nequaquã possumus inhærere. Per quod necesse est cursum

cursum atque mensuram quotidianæ continentiæ, quam per castigationem corporis indiruptam perpetuò cupimus retentare, nonnullis fratribus superuenientibus, intercidi. Quod sine dubio nullatenus in nostra prouincia credimus euenturum, in qua aut nullum aut certè rarissimum professionis huius virum inuenire possibile est.

Responsio de illusione diabolica, quæ vastioris solitudinis requiem repromittat. Cap. XIX.

ABraham. Irrationabilis atq; inconsideratæ districtionis, imò potius summi teporis indicium est, nequaquam ab hominibus frequentari. Qui enim in hac quam arripuit via nimium tardis passibus graditur, ac secundum interiorem hominem conuersatur, æquum est vt ad eum non dicam sanctorũ, sed ne hominum quidem vllus adueniat. Vos autem si vera atq; perfecta Domini nostri dilectione flagratis, & Deum qui vtiq; charitas est pleno spiritus feruore sectamini, ad quęlibet loca inaccessibilia fugeritis, necesse est ea ab hominibus frequentari, quantoq; vos propiores Deo amoris diuini ardor effecerit, tanto ad vos maior sanctorũ fratrum confluet multitudo. Non enim potest secundum sententiam Domini, ciuitas abscondi supra montẽ posita, quia diligentes me, inquit Dominus, glorificabo, & qui me contemnunt erunt ignobiles Veruntamen nosse debitis hanc esse subtilissimam diaboli calliditatem, hanc occultissimã foueam, in quam miserabiles & incautos quosque præcipitat, vt dum eis maiora promittit, necessaria quotidiani fructus emolumenta subripiat, abstrusiores scilicet & vastiores solitudines expeti debere persuadens, easq; velut miris amœnitatibus non sunt loca velut cognita ac pręparata, nostræq; potestati iam dedita, & absq; vlla difficultate possidenda confingit. Homines quoq; regionis illius tractabiles, & ad viam salutis sequaces esse mentitur, vt dum illic vberiores fructus animę pollicetur, præsentia lucra fraudulenter auertat. Nam cum vnusquisq; hac vana spe à seniorum salutari cõtubernio separatus, atq; omnibus quæ sibimet frustra in suo corde depinxerat, fuerit destitutus, velut de profundissimo sopore consurgens, nihil ex his quæ somniauerat expergefactus inueniet. Itaque eum diabolus maioribus vitæ huius necessitatibus & inextricabilibus laqueis irretitum ne respirare quidẽ ad hæc quæ sibi ipse promiserat, aliquando permittet, eumq; nõ iam illis quas ante vitauerat raris ac spiritalibus fratrũ visitationibus, sed quo-

tidianis secularium incursionibus obligatum, ne ad medio crem quidem Anachoreseos quietem ac disciplinam vnquam redire patietur.

Quòd vtilis sit remißio in aduentu fratrum. *Cap.* XX.

ILla quoque remissioni atq; humanitatis intercapedo gratissima, quæ nonnunquam pro aduentu fratrum interuenire cõsueuit, licet molesta nobis ac fugienda videatur, tamen quàm sit vtilis ac salubris tam corpori quã spiritui nostro paucis patienter attendite. Sæpe accidit, non dicam nouitiis & infirmis, sed etiam experientissimis atque perfectis, vt nisi mentis eorum directio atque censura, quibusdam mollita fuerit vicissitudinum laxamentis, aut in teporem spiritus, aut certè in pernitiosam corporis valetudinem collabatur. Et idcirco à prudentibus atque perfectis, cum intercesserit etiam fratrũ crebra visitatio non solum toleranda patienter, sed etiam gratãter est amplectenda. Primũ quòd prouocat nos auidius semper solitudinis desiderare secreta, nam quodammodo cursum nostrum dum interpolare creditur, infatigabilem iugemq; conseruat, qui si nullo interdum obice tardaretur, vsq; ad finem contendere indefessa pertinacitate non posset. Deinde quod necessitatem reficiendi corpusculi cum fructu humanitatis indulget, maiora nobis conferet lucra, cũ iocundissimo corporis laxamẽto, quàm illa sunt quæ per abstinentiæ fatigationem fuerãt acquirenda. Super qua re aptissimã comparationem antiqua narratione vulgatam breuiter indicabo.

Quomodo euangelista Ioannes vtilitatem remißionis ostendisse dicatur. *Cap.* XXI.

FErtur beatissimus euangelista Ioannes cum perdicem manibus molliter demulceret, quendam ad se habitu venatorio venientem subito conspexisse. Qui miratus quòd vir tantæ opinionis ac famæ ad tam parua & humilia se oblectamenta submitteret: Túne es, inquit, ille Ioannes, cuius fama insignis atque celeberrima, me quoque summo desiderio tuæ agnitionis illexit? Cur ergo oblectamentis tam vilibus occuparis? Cui beatus Ioannes: Quid est quod manu tua gestas? At ille: Arcus, inquit. Et cur, ait, non eum tensum vbique semper circunfers? Cui ille respondit. Non oportet, ne iugi curuamine rigoris fortitudo laxata mollescat atque depereat, & cum oportuerit vt fortiora in aliquam feram spicula dirigantur, rigore per nimietatem continuæ intensionis amisso, violentior ictus

non posſit emitti. Nec noſtri, inquit beatus Ioannes, animi te offendat, ô iuuenis, tam parua hæc breuiſq; laxatio quæ niſi remiſsione quadã rig[illegible]em intentionis ſuæ interdũ releuet ac relaxet, irremi[illegible] vigore lenteſcẽs, virtuti ſpiritus cum neceſsitas poſci[illegible] obſecundare non poterit.

Interrogatio qualiter intelligendum [illegible] quod in euangelio dicitur. Iugum meum ſuaue, & onus me[illegible]ue eſt. Caput XXII.

GErmanus. Quoniã nobis illuſionum cunctarum remedia contuliſti, & diabolicę quibus quatiemur inſidiæ, per doctrinam [illegible] domino donante detectæ ſunt, hoc quoque nobis humiliter precamur ediſſeri, quod in euangelio dicitur: Iugum meum ſuaue & onus meum leue eſt. Satis enim prophetięc illi ſententię videtur aduerſum, qua dicitur. Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias duras. Quippe cum etiam Apoſtolus dicat, omnes qui volunt piè viuere in Chriſto perſecutionẽ patientur. Quicquid autem durum & perſecutionibus eſt refertum, nec leue poteſt eſſe nec ſuaue.

Reſponſio cum expoſitione ſententiæ. Cap. XXII

ABraham Veriſsimam domini ac ſaluatoris noſtri eſſe ſententiam experientiæ ipſius facili probabimus documento, ſi perfectionis viam legitimè & ſecundum voluntatem Chriſti fuerimus aggreſsi, & mortificantes omnia deſideria noſtra ac voluntates noxias abſcidentes, non ſolum nihil reſidere nobis de mundi huius ſubſtãtia ſinerimus, per quam vtiq; cum libitum fuerit vaſtandi nos ac dilacerandi poteſtatem inimicus inueniet, ſed etiam noſtri ipſius non eſſe nos dominos ſenſerimus, illud Apoſtolicum in veritate complentes: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Quid enim graue poterit eſſe, quid durum ei, qui iugum Chriſti tota mente ſuſceperit, qui vera humilitate fundatus, ſemperq; ad domini reſpiciens paſſiones, in omnibus quæ ſibi fuerint irrogatæ lætatur iniuriis, dicens: Propter quod complaceo mihi in infirmitatibus, in cõtumeliis, in neceſsitatibus, in perſecutionibus, in anguſtia pro Chriſto, cum enim infirmor tunc fortior ſum & potens? Quo, inquam, familiaris rei cruciabitur damno, qui perfecta nuditate glorioſus, voluntariè pro Chriſto offerens, vniuerſas huius mũdi reſpuit facultates, omneſq; eius cõcupiſcentias generaliter arbitratur vt ſtercora, vt Chriſtũ lucrifaciat, euãgelici illius pręcepti meditatione continua, cunctorum diſpendiorum æſtus deſpiciens

ciens & excludens? Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suę detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Super cuius rei priuatione tristabitur, qui omnia quæ ab aliis auferri possunt sua non esse cognoscit, illud inuicta virtute proclamans: nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus? Cuius autem inopiæ necessitate eius superabitur fortitudo, qui peram in via, æs in zona, vestem in tempora habere non nouit, sed cum Apostolo gloriatur in ieiuniis multis, in fame & siti, frigore & nuditate? Quis labor, quódve tam arduum senioris præceptum, trãquillitatem pectoris eius poterit perturbare, qui nullam habens propriam voluntatem omnibus quæ sibi fuerint imperata, non solum patienter, sed etiam gratanter occurrit, nostrique saluatoris exemplo non quęrit suam, sed patris facere voluntatem, dicens & ipse ad patrẽ suũ: Veruntamẽ non sicut ego volo, sed sicut tu? Quibus etiã iniuriis, qua persecutione terrebitur, imò quod ei nõ etiã iocundũ potest esse supplicium, qui in omnibus plagis cũ Apostolis semper exultans, optat vt dignus habeatur pro nomine Christi contumeliam pati?

Cur amarum iugum & graue onus domini sentiatur. Cap. XXIIII.

VT autem nobis contrario iugum Christi non leue nec suaue videatur, contumacię nostrę est iustius ascribendum, qui diffidentia atque incredulitate deiecti, contra illius imperium imò consilium, qui ait: Si vis perfectus esse, vade, vẽde siue dimitte omnia tua, & veni sequere me: inepta peruersitate pugnamus, terrenarum scilicet facultatum materiis retentis, quarum cum nexibus animum nostrum diabolus teneat illigatum, quid superest nisi vt cum voluerit nos à spiritalibus gaudiis separare, earundẽ imminutione ac priuatione mœstificet? id versutis fraudibus elaborans, vt cum iugis illius suauitas & oneris leuitas, vitiosæ concupiscentiæ prauitate nobis fuerit aggrauata, ipsius facultatis atque substantiæ, quam nobis pro requie ac solatio reseruamus, vinculis irretitos, secularium curarum flagris semper excruciet, ex nobismetipsis quo dilaceremur sculpens: Funiculis nanque peccatorum suorum vnusquisque constringitur, audiens per prophetam: Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis. Per hæc siquidem, vt Salomon testis est, vnusquis-

que per quæ peccauerit, & punietur. Ipsæ enim nobis tormento sunt, quibus vtimur voluptates, & oblectaměta huius carnis atq; delitiæ carnificum in suum retorquentur authoré, quia necesse est eum qui facultatib. pristinis opibusque suffultus est, nec integram humilitatem cordis nec mortificationem plenam noxiarum suscipere voluntatum. His autem virtutum patrocinantibus instrumentis, omnes vitæ præsentis angustiæ, & cuncta quę inimicus potest inferre dispendia, non modo patientissimè, verum etiam iucundissimè sustinentur, quibus rursum exulantibus elatio tam perniciosa succrescit, vt etiam leuissima contumelia mortiferis impatientiæ ictibus vulneremur, dicaturq́; nobis per Hieremiam prophetam: Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Et nunc quid tibi vis cum via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te Scito & vide quia malum & amarũ est te dereliquisse Dominum Deum tuum & non esse timorem mei apud te Dominus. Quod ergo iugi dominici mirifica suauitas amara videtur & sentitur, quid est nisi quia eam auersionis nostræ amaritudo corrumpit? Quod diuini oneris tam iocunda leuitas ingrauescit, quid est nisi quia eum à quo sustinebamur contumaci præsumptione contemnimus, quippe cum euidenter idipsum scriptura testetur, dicens: Nam si ambularent semitas rectas, inuenissent vtique semitas iustitiæ leues? Nos, inquam, non esse manifestum est, qui semitas Domini rectas ac leues, prauis durisque desideriorum exasperamus cautibus, qui viam regiam Apostolicis ac propheticis silicibus communitam, sanctorumq́; omnium atq; ipsius Domini vestigiis complanatam, amentissimè deserentes, deuia quæq; ac dumosa sectamur, & præsentium oblectaminum illecebris obcæcati, per obscuros impenditosq́; vitiorum sentibus calles, laceratis cruribus, & dirupta illa nuptiali veste reptamus, non modò acutissimis veprium aculeis confingendi, sed etiam virulentorum serpentum vel scorpionum illic latentium ictibus vulnerandi. Tribuli enim & laquei in viis prauis, qui autẽ timet Dominum, abstinebit ab eis. De talibus & alibi Dominus per prophetam: Oblitus est mei, inquit, populus meus, frustra libantes & impingentes in viis suis, in semitis seculi, vt ambularent per eas in itinere non trito. Viæ enim, secundum sententiam Salomonis, nihil operantium, stratæ sunt spinis, fortiũ verò tritæ sunt:

& ita ab itinere regio deuiantes, ad illam metropolim ciuitatem, vbi noſter curſus indeclinabiliter ſemper debet eſſe directus, non poterunt peruenire. Quod etiã Eccleſiaſtes ſignificanter expreſsit: Labor, inquiens, ſtultorũ affliget eos, qui non cognouerunt ire in ciuitatem, illam ſcilicet Hieruſalem cœleſtem, quæ eſt mater omnium noſtrum.

Quid vtilitatis conferat tentationum incurſio. Caput XXV.

QVisquis autem in veritate huic mundo renuncians ſuper ſe tulerit iugũ Chriſti, & didicerit ab eo quotidianis iniuriarũ exercitiis eruditus, quia mitis eſt & humilis corde, in cũctis tẽtationibus manebit ſemper inuiolabilis, omniaq; illi cooperabũtur in bonũ. Verba enim Dei, ſecundũ Abdiã prophetã, bona ſunt cum eo qui rectè graditur. Et iterũ: Quia rectè viæ Domini & iuſti incedunt in eis: præuaricatores verò corruent in eis. Maiora igitur nobis per colluctationem tentationũ laudis contulit præmia, benigna erga nos gratia ſaluatoris quàm ſi omnem à nobis neceſsitatẽ certaminis abſtuliſſet. Etenim ſublimioris præſtantioriſq; virtutis eſt perſecutionibus ærumniſq; vallatũ, manere ſemper immobilẽ, & aduerſum ſe ſæuientibus cunctis, certũ de pręſidio Dei atq; intrepidũ perdurare, humaniſq; incurſib. velut armis inuictæ virtutis accinctũ, glorioſiſsimè de impatientia triumphare, & acquirere quodam modo de infirmitate virtutẽ, quia virtus in infirmitate perficitur. Ecce enim dedi te, inquit Dominus, in columnã ferream & in murũ æreum ſuper omnẽ terrã, regibus Iuda, principib. eius, & omni populo terræ, & bellabũt aduerſum te, & non pręualebũt, quia ego tecũ ſum, vt eruam te, dicit Dominus. Ergo ſecundũ verã Domini traditionẽ, via regia ſuauis ac leuis eſt, licet dura & aſpera ſentiatur. Piè enim ac fideliter ſeruiẽtes cũ tulerint iugũ Domini ſuper ſe, & didicerint ab eo, quia mitis eſt & humilis corde, iam quodãmodo terrenarũ paſsionum deponentes ſarcinã, nõ laborẽ ſed requiem animabus ſuis Domino præſtante reperient, ſicut per Hieremiam prophetã ipſe teſtatus eſt, dicens: State ſuper vias & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quę ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animab. veſtris, fient nãq; eis cõtinuò praua in directũ, & aſpera in vias planas, & guſtãtes videbũt quoniam ſuauis eſt Dominus, audienteſq; Chriſtum in euangelio proclamantem: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, &

ego reficiam vos , depositis ponderibus vitiorum , ea quæ sequuntur intelligent, quia iugum meum suaue est. & onus meum leue. Habet ergo refrigerium in via Domini, si secundum legem ipsius teneatur. Sed nos sumus qui dolores nobis atque tormenta , turbulentis distentionibus procuramus, dum malumus vias seculi huius prauas atque peruersas, cũ summo discrimine ac difficultate sectari. Cum verò hoc modo graue nobis ac durum iugum domini fecerimus blasphemo iam spiritu, vel de ipsius iugi,vel de Christi qui illud imponit , duritia atque asperitate causamus , secundum illud. Insipientia viri corrumpit vias eius: Deum autem causatũr corde suo. Et secundum Aggeum prophetam , cum dixerimus: Quia via domini non dirigit , congruè respondetur nobis à domino : Nunquid via mea non dirigit ? nonne magis viæ vestræ sunt prauæ ? Et reuera si comparare volueris splendentem virginitatis florem , & suaue olentem castimoniæ puritatem,tetris ac fœtidis libidinum volutabris , quietem securitatemq; monachorum, periculis & ærumnis quibus mundi huius homines implicantur , paupertatis nostrę requiẽ , edacibus diuitum tristitiis ac peruigilibus curis , quibus nõ absq; summo vitæ periculo diebus ac noctibus consumuntur , suauissimum iugum Christi onusq; leuissimum facillime comprobabis.

Quemadmodum perfecte abrenunciantibus centuplum in hoc mundo repromittatur. Cap. XXVI.

PRoinde etiam illa retributio præmiorum, qua perfectè renunciantibus in hac vita centuplum Dominus repromisit , dicens : Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem , aut matrem aut vxorem , aut filios aut agros propter nomen meum , centuplum accipiet in præsenti , & vitam æternam possidebit , rectè atque verissime eodem sensu absque vlla fidei perturbatione suscipitur. Multi enim occasionem huius sententiæ nacti crasso intellectu , hæc in illo mille annorum tempore carnaliter sanctis restituenda confirmant,cum vtique illud secundum quod post resurrectionem futurum dicunt , præsens intelligi non posse fateantur. Multo ergo credibilius multoque manifestius est , eum qui aliquid secularium vel affectuum vel bonorum Christo suadente contempserit à fratribus at que consortibus propositi sui qui ei spiritali glutino colligantur,centuplo gratiorem etiam in hac vita recipere charitatem. Hanc siquidem quam inter parentes ac filios atque

que germanos, coniuges vel propinquos, siue societas copulæ seu consanguinitatis necessitudo coniungit, satis breuem esse constat ac fragilem. Denique etiam boni ac pij cum adoleuerint filij, à parentum domibus nonnunquam ac substantiis excluduntur, communio quoque consortij coniugalis interdum etiam honesta causa interueniente diuellitur, fratrum dirimit charitatem contentiosa diuisio. Monachi soli perpetuæ coniunctionis retinent vnitatem, atque indiscrete possident vniuersa, qui omnia sua esse quę fratrũ, omnia fratrũ credũt esse quæ sua sunt. Si ergo istis diebus quibus carnalis copulatur affectio, dilectionis nostrę gratia conferatur, profecto cẽtuplo hęc dulcior atque sublimior est. Recipietur sanè etiã de cõtinentia coniugali maior centuplo suauitas, ab illa quæ eis inuicẽ per cõmixtionẽ prębebatur. Pro lętitia quoq; illa quã in vnius agri ac domus possessione quis habuit, centuplo maiore diuitiarum gaudio perfruetur, qui in adoptionem transiens filiorum Dei. vniuersa quę ęterni ~~sunt~~ patris, vt propria, possidebit, & affectu virtute ad imitationem veri illius filij proclamabit; Omnia quæ habet pater, mea sunt: nec iam cum vlla pœnali distentionis ac sollicitudinis cura, sed securus ac lætus velut in propriis vbique succedit, audiens quotidie sibimet ab Apostolo prædicari, Omnia enim vestra sunt, siue mundus siue præsentia, siue futura. Et à Salomone: Fidelis viri totus mundus diuitiarum est. Habes ergo istam centupli retributionem, in magnitudine meriti, & in discretione tam incomparabilis qualitatis expressam. Neque enim si pro æris aut ferri, aut vilioris cuiusquam metalli certo pondere, tantundem ponderis, sed auri quispiam redidisset, non etiam amplius quàm centuplum restituisse videretur, ita cum pro contemptu voluptatum atque affectuum terrenorum, spiritale gaudium & praeciosissimæ charitatis iocunditas repensatur, etiam si ipse sit numerus, centuplo tamen hæc maior atque præclarior est. Et vt hoc euidentius crebra repetitione reddatur, vxorem antea in passione fragilis desiderij possidebam, hanc eandem in honore sanctificationis & Christi dilectione possideo. Vna est mulier, sed centuplum creuit meritum charitatis. Si autem & pro iræ & furoris perturbatione, iugẽ animi lenitatẽ, pro sollitudinis ac distentionis angore, securitatis quietẽ, pro infructuosa huius seculi pœnaliq; tristitia, salutaris tristitiæ fructum,

pro vanitate lætitię temporalis, gaudij ſpiritalis appenderis vbertatem, retributionem in horum affectuum commutatione centuplā peruidebis. Et ſi vniuſcuiuſque vitij breui ac lubricæ voluptati contrarium virtutum merita conferantur, centuplum eſſe meliora multiplicata iocunditas approbabit. Centenarius enim numerus de ſiniſtra transfertur in dexteram, & licet eandem in ſupputatione digitorum figuram tenere videatur, nimium tamen quantitatis magnitudine ſupercreſcit. Fiet enim vt qui hœdi formam gerere videbamur in læua, ouis meritum translati conſequamur ad dexteram. Nunc ad quantitatem earum rerum quas pro contemptu mundialium commodorum nobis in hoc ſeculo Chriſtus reſtituit, tranſeamus, pręcipuè ſecundum euangelium Marci ita dicentis: Nemo eſt qui reliquit domum, aut fratres, aut ſorores, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter euangelium, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, domos, fratres & ſorores, & matres & filios & agros cum perſecutionibus & in ſeculo futuro vitam æternam. Centuplam tanque fratrum, parentúmve recipiet quantitatem, quiſquis patris vnius vel matris ſeu filiij pro Chriſti nomine charitate contenta, in omnium quæ Chriſto deſeruiunt dilectionem ſynceriſsimam tranſit, pro vno ſcilicet tot inueniens patres fratreſque feruentiore ac præſtantiore ſibi affectione deuinctos Multiplicata etiam domorum atque agrorum poſſeſsione ditabitur, quiſquis vna domo pro Chriſti dilectione reiecta, innumera monaſteriorum habitacula tanquam propria poſsidebit, in quacunque orbis parte velut in ſuæ domus iure ſuccedens: Quomodo enim non centuplum & ſi domini noſtri ſententiæ ſuperadiici aliquid fas eſt, plus quàm centuplum recipit, qui decem vel viginti ſeruorum miniſteria infida & coactititia derelinquens, tot ingenuorum ac nobilium ſpontaneo fulcitur obſequio? Quod ita eſſe etiam veſtris experimentis probare potuiſtis qui ſingulis patribus matribuſque ac domibus derelictis, quamlibet mundi partē fueritis ingreſsi, patres, matres, fratreſque innumeros, domos quoque & agros ſeruoſque fideliſsimos abſque vllo ſolicitudinis labore conquiritis, qui uos vt proprios dominos ſummis ſuſcipiunt, amplectuntur, fouent, venerantur officiis. Sed hoc, inquam ſancti miniſterio merito ac fiducialiter perfruentur, qui prius in ſeruitutem fraternitatis ſemetipſos ſuaque omnia voluntaria

luntaria deuotione subdiderint. Recipient enim secundum sententiam Domini liberè, id quod ipsi aliis dependerunt. Quisquis autem hæc humilitate syncera consortibus suis ante non detulerit, quomodo deferri sibi ab aliis patienter admittit, cum grauari ser[u]orum obsequiis intelligat potius quàm foueri qui accipere mauult fratrum quàm deferre famulatum. Hæc tamen omnia non cum remissa securitate nèc cum inerti oblectatione percipiet, sed secundum verbum Domini, cum persecutionibus, id est, cum præssuris seculi huius, ac summis angoribus passionum, quia sicut ille sapientissimus contestatur, qui suauis & sine dolore est, in egestate erit. Regnum etenim cœlorum non desides, non delicati, non teneri, sed violenti diripiunt. Qui ergo hi violenti sunt? Nempe illi qui non aliis sed voluntatibus suis præclaram inferunt violentiam, qui direptione laudabili omni se præsentium rerum voluptate fraudantes, voce dominica egregij direptores pronunciantur, & per huiuscemodi rapinam regnum cœlorum violenter inuadunt. Regnum enim cœlorū, secundum sententiam domini vim patitur, & violenti diripiunt illud. Isti profecto sunt laudabiles violenti, qui vim faciunt perditioni suæ. Homo enim, vt scriptum est, in doloribus laborat sibi, & vim facit perditioni suæ. Perditio nostra est oblectatio vitæ præsentis, & (vt expressius dicam) executio desideriorum voluntatumque nostrarum, quas si quis ab anima sua subtraxerit ac mortificauerit, gloriosam profecto & vtilem perditioni suæ vim facit, abnegans duntaxat ei iocundissimas voluntates, quas per prophetam sermo diuinus frequenter incusat, dicens: Quia in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Et iterum: Si auerteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua vt loquaris sermonem. Cui etiam quanta beatitudo promittatur, confestim propheta subiungit: Tunc, inquiens, delectaberis super dominum, & sustollam super altitudinem terræ, & cibabo te hęreditate Iacob patris tui: os enim domini locutum est. Et idcirco dominus noster atq; saluator vt nobis amputandarum voluntatum nostrarum formam traderet: Non veni, inquit, facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me: Et iterum: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Quam virtutem illi specialiter exercent, qui in cœnobiis commorantes, senioris reguntur imperio

qui nihil omnino arbitrio suo agunt, sed voluntas eorum ex voluntate pendet abbatis: Postremo vt iam disputationis huius sermo claudatur, nonne obsecro etiam in hoc centuplam gratiam euidentissime qui fideliter Christo deseruiunt consequuntur, dum pro nomine eius à summis principibus honorantur, ac licet ipsi humanam gloriam non requirant, venerabiles tamen etiam in persecutionum angustiis iudicibus cunctis ac potestatibus fiunt, quorum vilitas etiam mediocribus forsitan despicabilis esse potuisset, vel pro obscuritate natalium, vel pro conditione seruili, si in seculari conuersatione mansissent? Pro Christi autem militia nemo status calumniam commonere, nemo obscuritatem generis audebit opponere, qui potius illis ipsis vilissimæ conditionis opprobriis quibus confundi & dehonestari cæteri solēt, Christi famuli gloriosius nobilitantur Quod euidentius in abbate Ioanne, qui in illa eremo, quæ Lyco opido adiacet, commoratur, possumus approbare. Qui per obscuris maioribus natus ita pro Christi nomine vniuerso penè humano generi admirabilis factus est, vt eum ipsi quoque rerum pręsentium domini, qui mundi huius atque imperij gubernacula retinentes, etiam potentibus cunctis regibusque terrori sunt, velut dominum venerentur, & oracula eius de tam longinquis regionibus expetentes, imperij sui apicem & statum salutis, bellorumque prouentus illius orationibus meritisque committant. Tali beatus Abraham de illusionis nostræ vel origine vel medela disputatione disseruit, atque oculis quodammodo nostris cogitationum quas diabolus author ingesserat propalauit insidias, nosque ad desiderium veræ mortificationis accendit, quo etiam multos licet incompto hæc omnia sermone digesta sint credimus inflammandos. Nam licet summorum patrum flagrantissimos sensus tepida eloquij nostri fauilla contexerit, plurimorum tamen algorem qui remotis verborum cineribus viuacitatem latentium sensuum suscitare voluerint, calefaciendum putamus. Sed ad vos ò sancti fratres, non vtique hunc ignem quem dominus venit mittere in terram, & quem nimium ardere desiderat, ita spiritum præsumptionis elatus emisi, vt quasi feruentissimum propositum vestrum caloris huius adiectione succenderē, sed vt vobis maior apud filios esset authoritas, si id quod ipsi non mortuo verborū sono, sed viuo docetis exemplo, etiam summorum atque antiquissimorum pa-

trum

trum præcepta confirment. Supereſt vt me periculoſiſsima hactenus tempeſtate iactatum, nunc ad tutiſsimum ſilentij portum ſpiritalis orationum veſtrarum aura comitetur.

Collationum per Ioannem Caßianum Eremitam conſcriptarum, Finis.

Series chartarum.

† †† ††† a b c d e f g h i k l m
n o p q r s t v x y z A B C D
E F G H I K L M N O P.

Omnes integræ, præter †††, & P.

7.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm